

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

Α Π Α Ν Τ Α Τ Α Ε Ρ Γ Α

10

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΒΙΟΣ ΒΑΡΛΑΑΜ ΚΑΙ ΙΩΑΣΑΦ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΣΧΟΛΙΑ

Ἄπὸ τοῦν

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Σ. ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

Διδάκτορα τῆς θεολογίας

Ἐπόπτης Ἐκδόσεως

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

Ἐπιμελητῆς Ἐκδόσεως

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Πτυχιούχος Θεολογίας

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1991

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

a. Τὸ θέμα τοῦ ἔργου

Τὸ ἔργο αὐτὸ μὲ τὸν μακροσκελῆ τίτλο, *Ἱστορία ψυχωφελῆς ἐκ τῆς ἐνδοτέρας τῶν αἰθιόπων χώρας, τῆς Ἰνδῶν λεγομένης, πρὸς τὴν ἁγίαν πόλιν μετενεχθεῖσα διὰ Ἰωάννου μοναχοῦ, ἀνδρὸς τιμίου καὶ ἐναρέτου μονῆς τοῦ ἁγίου Σάβα, ἐν ἧ ὁ βίος Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ τῶν αἰοιδίμων καὶ μακαρίων*¹, ἀποτελεῖ θρησκευτικὸ μυθιστόρημα, τὸ θέμα τοῦ ὁποίου εἶναι δανεισμένο ἀπὸ παλιᾶς ἰνδικῆς παραδόσεις, ἀποτελεῖ δὲ θέμα ποῦ βρίσκεται καὶ σὲ ἄλλα ἔργα τῆς παγκόσμιας φιλολογίας².

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ μυθιστορήματος ἐκτυλίσσεται στὴ χώρα τῶν Ἰνδῶν καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς:

Ὁ πλούσιος βασιλιάς τῆς χώρας Ἀβεννήρ ζοῦσε μέσα σὲ μεγάλη χλιδῆ, ἀπόλαυση καὶ ἀκολασία, ἀλλ' εἶχε ἓνα καημὸν ἦταν ἄτεκνος. Κάποτε ὁμως ἀπέκτησε γιό, ἀλλὰ τὴ μεγάλη χαρὰ του καὶ τὶς γιορτὲς ποῦ ὀργάνωσε μὲ τὴ γέννησίν του ἦρθε νὰ σκιάσει ἡ πρόβλεψη ἐνὸς ἀστρολόγου, ὅτι ὁ νεογέννητος διάδοχος Ἰωάσαφ δὲ θὰ βασιλεύσει στὸ βασίλειό του καὶ ὅτι θ' ἀσπασθεῖ τὸν Χριστιανισμό, τὸν ὁποῖο ὁ Ἀβεννήρ δίωκε πολὺ σκληρὰ.

Γιὰ νὰ μὴ ἐκπληρωθεῖ λοιπὸν ἡ πρόρρηση αὐτῆ ὁ Ἀβεννήρ ἔκτισε ἓνα μεγαλόπρεπο παλάτι ἀποκλειστικὰ γιὰ τὸ γιό του, ὅπου καὶ τὸν ἔκλεισε ἀνατρέφοντάς τον μὲ κάθε ἄνεση καὶ ἐπιμέλεια. Ἀπὸ τὸ φόβο του ὁμως μήπως ἀσπασθεῖ τὸν Χριστιανισμό καὶ ἰδιαίτερα τὸν μοναχικὸ βίον, φρόντισε νὰ μὴ ἔρθει σὲ κανενὸς εἶδους ἐπαφὴ μὲ αὐτά, οὔτε νὰ δεῖ ἢ νὰ ἀκούσει ὅ,τιδήποτε ἔχει σχέση μὲ τὰ λυπηρὰ τῆς ζωῆς (ἄρρώστια, πόνος, θλίψη, γηρατειά, θάνατος κλπ). Ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ ἀποφύγει αὐτὸ ἀκριβῶς ποῦ φοβό-

1. Migne, P.G. 96,859.

2. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἄπαντα τὰ ἔργα (ἐκδ. Ε.Π.Ε.) τόμ. 1ος, Θεσ/νίκη 1976, σελ. 24 (εἰσαγωγὴ Π. Χρήστου).

ταν. Όταν ο Ίωάσαφ έγινε εφηβος, ήρθε στο ανάκτορό του ως έμπορος ένας άσκητής όνόματι Βαρλαάμ, ό οποίος, παρά τίς αυστηρές διαταγές του Άβεννήρ, κατόρθωσε να όδηγηθεϊ στον Ίωάσαφ, ισχυριζόμενος ότι έχει να του δώσει ένα πολύτιμο μαργαριτάρι με πρωτοφανείς ιδιότητες, ενώ σκοπός του ήταν να τον διδάξει τη χριστιανική πίστη και να τον μυήσει στην άσκητική ζωή.

Ο Άβεννήρ μαθαίνοντάς το λυπήθηκε πολύ και χρησιμοποίησε κάθε μέσο για να άποσπάσει το γιό του από τη πίστη των Χριστιανών, όπως απειλές, διάλογο, ύποσχέσεις, κολακειές, προκλήσεις, παραχώρηση του μισού βασιλείου του κ.ά. Το μόνο όμως που κατάφερε με όλα αυτά ήταν να δοθεϊ στον Ίωάσαφ ή ευκαιρία να όμολογήσει και δημόσια την πίστη του, να άποδείξει την άμετακίνητη άπόφασή του να ακολουθήσει τη ζωή της έρήμου, και να κατηχήσει τελικά και αυτόν τον πατέρα του, ό οποίος μετά τη βάπτισή του, κομμάτιασε όλα τα χρυσά και άσημένα αγάλματα και τα μοίρασε τους φτωχούς, κατεδάφισε τους βωμούς και τους ειδωλολατρικούς ναούς, και, όρίζοντας ως διάδοχό του τον Ίωάσαφ, πέθανε έν ειρήνη.

Ο Ίωάσαφ στη συνέχεια μοίρασε όλο τον πλούτο του στους φτωχούς, έστεψε βασιλιά τον ευσεβή Βαραχία και αναχώρησε στην έρημο αναζητώντας το δάσκαλό του Βαρλαάμ. Στην έρημο περιπλανήθηκε επί δύο χρόνια και ύστερα από άφάνταστες στερήσεις, δοκιμασίες και πειρασμούς, βρήκε τελικά τον Βαρλαάμ και έμεινε πλησίον του με ύποταγή και ταπείνωση. Όταν ό Βαρλαάμ αισθάνθηκε το τέλος του, λειτούργησε για τελευταία φορά, κοινώνησαν, συνέφαγαν το λιτό τους γεύμα, άποχαιρετίστηκαν και ό Βαρλαάμ κάνοντας το σημείο του σταυρού αναχώρησε για την αιωνιότητα.

Ο Ίωάσαφ και μετά το θάνατο του Βαρλαάμ συνέχισε την άγγελική ζωή, υποβαλλόμενος σε ακόμα πιό σκληρή άσκηση, και όταν συμπλήρωσε τριάντα πέντε χρόνια άσκητικής ζωής, σε ηλικία έξήντα χρόνων παρέδωσε τη μακάρια ψυχή του στον Κύριο που τόσο είχε ποθήσει.

Ο βασιλιάς Βαραχίας, μαθαίνοντας το θάνατό του, πήγε στον τόπο της ταφής και των δύο και βρήκε τα σώματά τους άνεπαφα. Τα

τοποθέτησε μέσα σὲ πολυτελεῖς λειψανοθήκες καὶ τὰ μετέφερε στὴν πατρίδα του μὲ πολλές τιμές.

β. Ὁ συγγραφέας

Γιὰ τὸν συγγραφέα τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ βυζαντινοῦ μυθιστορήματος γίνονται πολλές συζητήσεις μεταξύ τῶν πατρολόγων, οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ἂν καὶ ἀναγνωρίζουν ὅτι τὸ περιεχόμενό του δὲν ἔρχεται σὲ ἀντίθεση πρὸς τὶς ιδέες καὶ τὶς ἀντιρρητικές τάσεις τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ, ἐν τούτοις τὸ κατατάσσουν μεταξύ τῶν νόθων ἔργων του. Ὡστόσο τελευταῖα οἱ συγγραφεῖς τείνουν ὑπὲρ τῆς γνησιότητάς του³.

Πράγματι· προσεκτικὴ μελέτη τοῦ ἔργου πείθει, νομίζουμε, κάθε καλόπιστο ἀναγνώστη, ὅτι ὁ Βίος Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ περιέχει πολλὰ στοιχεῖα ποὺ δείχνουν τὴ συγγενεία του πρὸς τὴ γραφίδα καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ. Τέτοια στοιχεῖα κατὰ τὴ γνώμη μας εἶναι·

1. Ἡ ιδέα τῆς ματαιότητος τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων, ἡ ὁποία διαπερνᾷ ἔντονα ὅλο τὸ ἔργο καὶ ἀποτελεῖ τὸν καμβᾶ ἐπάνω στὸν ὁποῖο κεντᾶται ἡ ὅλη ὑπόθεσή του. Ἡ ιδέα αὐτή, ὅσο καὶ ἂν εἶναι ἐπηρασμένη ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες ἰνδικές παραδόσεις, ἀπηχεῖ κατάδηλα τὰ αὐστηρὰ μοναχικὰ ιδεώδη, τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦνταν ἔντονα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ στὴ μονὴ ἐγκαταβιώσεως τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ. Καὶ εἶναι γνωστὸ τὸ ἐπεισόδιο κατὰ τὸ ὁποῖο ὁ Ἰωάννης τιμωρήθηκε ἀπὸ τὸν γέροντά του νὰ καθαρῖσει ὅλο τὸ μοναστήρι, ὅταν, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσίν του, συνέθεσε τὸ τροπάριο, «πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα, ὅσα οὐχ ὑπάρχει μετὰ θάνατον»⁴.

2. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ διάχυτη σ' ὀλόκληρο τὸ μυθιστόρημα ιδέα τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου καὶ τῆς διαρκοῦς μελέτης τοῦ θανάτου, ὑπάρχουν σ' αὐτὸ διάσπαρτες καὶ πολλές φράσεις, ποὺ τὶς βρίσκουμε αὐτούσιες ἢ μὲ κάποια ἐλαφρὰ παραλλαγή καὶ σὲ τροπάρια ἢ εὐχὲς τῆς νεκρώσιμης ἀκολουθίας, τῆς ὁποίας τὰ ἰδιόμελα τουλάχιστον ἔχει συνθέσει ὁ ἱερὸς Δαμασκηνός. Τέτοιες φράσεις γιὰ παράδειγμα εἶναι·

3. Βλ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ὕπαντα τὰ ἔργα (ἔκδ. Ε.Π.Ε.) τόμ. Ιος, σελ. 25.

4. P.G. 96,468. Βίος Ἰω. Δαμασκηνοῦ, κεφ. 27.

- «Πάντων με προκατάρχειν τάξας τῶν κτισμάτων»⁵.
  - «Ἐνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός»⁶.
  - «Ὀνειρών γὰρ καὶ σκιᾶς καὶ αὔρας... εἰσὶν ἀσθενέστερα»⁷.
  - «Πᾶσα σὰρξ χόρτος· ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐκπέπτωκε», καὶ «δίκην ἑαρινῶν ἀνθέων μαραινομένη»⁸.
  - «Πρὸς τὴν μακαρίαν ἀπῆλθε πορείαν»⁹.
  - «Αἱ σκιά αὐται καὶ τὰ ἐνύπνια τοῦ ματαιοῦ τούτου κόσμου», καὶ «Ὡς ὄναρ τε καὶ ὡς σκιά καὶ ἐνύπνιον παρέρχεται»¹⁰.
  - «Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον»¹¹.
  - «Τάξον αὐτὸν ἐν τόπῳ χλοερῶ, ἐν τόπῳ ἀναπαύσεως, ὅπου τὸ φῶς λάμπει τοῦ προσώπου σου»¹².
  - «Ἐν τῇ τῶν ζώντων μετεφοίτησε χώρα, ἔνθα ἦχος ἐορταζόντων, ἔνθα τῶν εὐφραينوμένων ἢ κατοικία»¹³.
3. Ἄλλα καὶ ἄλλες φράσεις ἢ καὶ στίχοι ὀλόκληροι τροπαρίων τῆς ὀκταήχου δείχνουν τὴ συγγένεια τοῦ ἔργου αὐτοῦ πρὸς τὸν ὑμνογράφο Δαμασκηνό. Τέτοιες π.χ. εἶναι:
- «Καὶ τὸν τύπον τοῦ ζωοποιοῦ καὶ σεβασμοῦ σταυροῦ... δόντα ἡμῖν τοῦτον σύμβολον τῆς κατὰ τοῦ διαβόλου νίκης· φρίττει γὰρ καὶ τρέμει μὴ φέρον καθορᾶν αὐτοῦ τὴν δύναμιν»¹⁴.

5. P.G. 96,1009. Πρβλ. Ἰδιόμελο βαρέος ἤχου· «κατάρχειν με τῶν κτισμάτων».

6. P.G. 96,948. Πρβλ. εὐχή τοῦ Τρισαγίου· «ἐνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός», καὶ τὸ κοντάκιο τῆς νεκρωσίου ἀκολουθίας, «ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεύτητος». Βλ. καὶ P.G. 96,988.

7. P.G. 96,972. Πρβλ. Ἰδιόμελο α' ἤχου· «πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα ὄνειρων ἀπατηλότερα».

8. P.G. 96,1084· Πρβλ. στιχηρό· «οἶα ἢ ζωὴ ἡμῶν ἐστίν, ἄνθος καὶ ἀτμὶς καὶ δρόσος», καὶ «ὡς ἄνθος μαραίνεται...».

9. P.G. 96,1232· Πρβλ. τὸ προκειμένον· «μακαρία ἢ ὁδός, ἣ πορεύη σήμερον».

10. P.G. 96,1084. Πρβλ. «ὡς ἄνθος μαραίνεται καὶ ὡς ὄναρ παρέρχεται».

11. P.G. 96,1096. Πρβλ. εὐχή τοῦ Τρισαγίου· «ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ οὐχ ἁμαρτήσῃ».

12. P.G. 96,1196. Πρβλ. εὐχή τοῦ Τρισαγίου· «ἐν τόπῳ φωτεινῶ, ἐν τόπῳ χλοερῶ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως».

13. P.G. 96,1237. Πρβλ. Ἰδιόμελο τοῦ γ' ἤχου· «ἐνθα πάντων ἐστὶ τῶν εὐφραينوμένων ἢ κατοικία», καὶ πλ. β'· «ἐν χώρᾳ ζώντων. ἐν σκηναῖς δικαίων ἀνάπαυσον».

14. P.G. 96,1032. Πρβλ. ἀναστάσιμο στιχ. Αἴνων πλ. δ' ἤχου· «Κύριε, ὄπλον κατὰ τοῦ διαβόλου τὸν σταυρόν σου ἡμῖν δέδωκας· φρίττει γὰρ καὶ τρέμει μὴ φέρον καθορᾶν αὐτοῦ τὴν δύναμιν».

– «Μὰ τὸν ἐξαγοράσαντά με τῆς δουλείας τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι»¹⁵.
 – «Ἐλεύσεται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν κρῖναι τὸν κόσμον ἐν δόξῃ φοβερᾷ καὶ ἀνεκδιηγήτῳ»¹⁶.

– «Θεῖω αὐτοῦ προστάγματι»¹⁷, κ.ἄ.

4. Ἡ ἄψογη ἀπὸ παιδαγωγικῆ ἀποψη ἐξέλιξη τῆς ὑποθέσεως τοῦ μυθιστορήματος, κατὰ τὴν ὁποία ὁ συγγραφέας βρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκθέσει τὶς βασικὲς ἀλήθειες τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς, μὲ τρόπο φυσικό, ἀπλό, ἀβίαστο, κατανοητὸ καὶ πειστικό. Οἱ πρῶτες ἀνησυχίες καὶ τὰ ἐρωτήματα ποὺ γεννιοῦνται στὸν ἔφηβο πιά Ἰωάσαφ καὶ ἡ κατὰ τοὺς περιπάτους του διαδοχικὴ συνάντησις τοῦ ἀναπήρου, τοῦ τυφλοῦ καὶ τοῦ γέροντα μὲ τὸ ρυτιδιασμένο πρόσωπο, τὰ πόδια ποὺ τρέμουν, τὸ καμπουριασμένο σῶμα κ.τ.λ.¹⁸, ποὺ τὸν κάνουν νὰ συμπεράνει ἀηδιασμένος ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι πικρὴ καὶ γεμάτη πόνο καὶ ἀηδία, ἀποτελοῦν μιὰ πρώτης τάξεως ψυχολογικὴ προπαρασκευὴ τοῦ ἀναγνώστη, γιὰ ὅσα θὰ ἀναπτύξει στὴ συνέχεια περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου καὶ τῶν τοῦ κόσμου τερπνῶν.

Ἡ ἐμφάνισις, στὴ συνέχεια, τοῦ Βαρλαάμ ὡς ἐμποροῦ καὶ ἡ ἱστορία τοῦ πολύτιμου λίθου μὲ τὶς ὑπερφυσικὲς ιδιότητες καὶ ἐνέργειες, προκαλοῦν ζωηρὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη, μὲ τὴν ὄλη δὲ πλοκὴ τῶν ἐπεισοδίων καὶ τὴ διάνθισις τῆς ἀφηγήσεως τῶν γεγονότων μὲ λόγους¹⁹, παρομοιώσεις²⁰, παροιμίες²¹, ὄραματα²², γραφικὰ χωρία καὶ μὲ πλῆθος ἀλληγορικῶν ἱστοριῶν²³, κατορθώνει νὰ διατηρεῖ τὸ ἐνδιαφέρον μέχρι τέλους ἀδιάπτωτο.

15. P.G. 96,1080. Πρβλ. τὸ τροπάριο· «ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου τῷ τιμίῳ σου αἵματι».

16. P.G. 96,924. Πρβλ. ἀναστ. στιχηρὸ ἐσπερινοῦ, τοῦ β' ἤχου· «καὶ ἐν δόξῃ φοβερᾷ καὶ κραταιᾷ δυνάμει πάλιν ἔρχεται κρῖναι κόσμον ὃν ἔπλασε».

17. P.G. 96,1009. Πρβλ. τὸν εἰρμό· «τῷ τὴν ἄβατον κυμαινομένην θάλασσαν, θεῖω αὐτοῦ προστάγματι, ἀναξηράναντα» (α' ᾠδῆ).

18. Κεφ. 5ο.

19. Κεφάλαια 7, 8, 9, 10, 19, 20 κ.ἄ.

20. Κεφάλαια 1, 21, 30, 35, 38, κ.ἄ.

21. Κεφ. 2· «πάντα λίθον κινήσας», 26· «πρὸς λέοντα δορκὰς μάχης ἤπτετο», 24· «τοῦ οὐρανοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι χειρὶ» καὶ «τὰ θαλάττια ξηρᾶναι πελάγη», 5· «εἰς οὐρανὸν τοξεύειν» κ.ἄ.

22. Πχ. ἡ ἀρπαγὴ καὶ ἐπίσκεψις τοῦ παραδείσου καὶ τῆς κολάσεως (κεφ. 30), ἡ μεταφορὰ του στὴν οὐράνια πόλη καὶ ἐμφάνισις τοῦ Βαρλαάμ (κεφ. 40).

23. Ὅπως· τὰ τέσσερα ξύλινα κιβώτια (κεφ. 6), ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς ξόβεργες

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ τόσο κατάλληλο ψυχολογικὰ καὶ παιδαγωγικὰ κλίμα βρίσκει τὴν εὐκαιρία ὁ συγγραφεὺς νὰ ἐκθέσει μὲ τέχνη καὶ ἄνεση, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀρτιότητα καὶ πληρότητα θαυμαστή, ὅλο τὸ περιεχόμενο τῆς πίστεως καὶ τῆς χριστιανικῆς καὶ μοναστικῆς ζωῆς, νὰ ἐξάρει καὶ διακηρύξει τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν ἀνωτερότητα τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀπέναντι στὴν εἰδωλολατρικὴ πίστη τῶν περιοίκων λαῶν (Χαλδαίων, Ἰουδαίων, Ἑλλήνων, Αἴγυπτίων)²⁴, καὶ νὰ παρουσιάσει κατὰ τρόπο πειστικὸ καὶ ρεαλιστικὸ τὴ ματαιότητα αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ κόσμου, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸν κύριο στόχο του, καὶ ὅτι ἀξίζει κάθε θυσία τῶν ὁποίων προσκαίρων ἀπολαύσεων γιὰ χάρη τῆς αἰωνίας δόξας καὶ μακαριότητος.

5. Πίσω, τέλος ἀπὸ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ σκηνικὰ τοῦ ἔργου, τὸν τονισμό τῆς ματαιότητος τῶν ἐγκοσμίων καὶ τὴν ἔξαρση τοῦ αὐστηροῦ μοναχικοῦ ιδεώδους, θὰ μοροῦσε κανεὶς νὰ ἀναγνωρίσει πρόσωπα καὶ γεγονότα καὶ ιδέες ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ μοναχοῦ Ἰωάννη.

Ἔχουμε τὴ γνώμη ὅτι ὁ ἱερός συγγραφεὺς δανείστηκε τὴ γνωστὴ ἀπὸ παλιὰς ἰνδικῆς παραδόσεις ἱστορία, καὶ βάζοντας σ' αὐτὴν συνειδητὰ ἢ ἀσυνεῖδητα ὅ,τι πλημμύριζε τὴ φιλόσοφη ψυχὴ του (τὴν ἀηδία γιὰ τὰ ὑψηλὰ ἀξιώματα καὶ τὴ ματαιότητα τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων καὶ τὸν διακαῆ πόθο του γιὰ τὸν μονήρη βίον) μᾶς ἔδωσε μιὰ παραστατικὴ, χαριτωμένη καὶ πολὺ διδακτικὴ αὐτοβιογραφία του, στὶς σελίδες τῆς ὁποίας ἄφησε σαφῆ τὰ ἴχνη τῆς προσωπικότητάς του· τὴ σπάνια φιλοσοφικὴ καὶ θεολογικὴ του μόρφωση, τὴν εὐγενικὴ καταγωγή του καὶ τὴ βαθεῖα πεποίθησή του γιὰ τὴ ματαιότητα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας, ἐγκαταλείποντας τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοσυμβούλου καὶ τὴν πλούσια καὶ γεμάτη ἀπολαύσεις ζωὴ ποὺ τοῦ ἐξασφάλιζε αὐτό, ἀποχώρησε στὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Σάββα, ὅπου, ἐν ἄκρῃ πενία καὶ ταπεινώσει, πέρασε τὴν ὑπόλοιπὴ ζωὴ του ἀγωνιζόμενος ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν καὶ ὑπὲρ

(κεφ. 10), ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ μονόκερος (κεφ. 12), οἱ τρεῖς φίλοι (κεφ. 13), ὁ πλούσιος νέος ποὺ ἔφυγε λίγο πρὶν τὸ γάμο του (κεφ. 16), τὸ μικρὸ ζαρκάδι (κεφ. 30), ἡ πόλη ὅπου ἔχριαν ἓνα ξένο προσωρινὸ βασίλειον (κεφ. 14) κ.ά.

24. Βλ. κεφάλαιο 27.

τῶν ἱερῶν εἰκόνων²⁵ καὶ τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος, διατυπώνοντας καὶ διακηρύττοντας «διὰ γραφίδος καὶ μέλανος» τὴν ὀρθόδοξη πίστη του, καὶ ψάλλοντας, ὡς ἄλλη «καλλικέλαδος ἀηδὼν» τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου τούτου καὶ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ μακαριότητα τοῦ παραδείσου, τὸν ὁποῖο ἀγάπησε περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο στὴ ζωὴ του.

Τὸ κείμενο λαμβάνεται ἀπὸ τὴν Πατρολογία τοῦ Migne, τόμ. 96, 860–1237.

ΠΑΝΑΓ. ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

---

25. Στὸ 19^ο κεφάλαιο ἐκθέτει συνοπτικὰ τὴν περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΨΥΧΩΦΕΛΗΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΕΝΔΟΤΕΡΑΣ ΤΩΝ ΑΙΘΙΟΠΩΝ ΧΩΡΑΣ, ΤΗΣ ΙΝΔΩΝ ΑΕΓΟΜΕ-
ΝΗΣ, ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΠΟΛΙΝ ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΙΣΑ ΔΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟ-
ΝΑΧΟΥ, ΑΝΔΡΟΣ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΡΕΤΟΥ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΣΑΒΑ, ΕΝ ΗΉ Ο ΒΙΟΣ ΒΑΡΛΑΑΜ ΚΑΙ ΙΩΑΣΑΦ ΤΩΝ ΑΟΙΔΙΜΩΝ ΚΑΙ
ΜΑΚΑΡΙΩΝ

Ὅσοι Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ, φησὶν ὁ
θεῖος Ἀπόστολος, τὸ δὲ Πνεύματος ἁγίου ἀξιοθῆναι καὶ υἱοὺς Θεοῦ
γενέσθαι τῶν ὀρεκτῶν ὑπάρχει τὸ ἔσχατον, καὶ οὐ γενομένοις πάσης
θεωρίας ἀνάπαυσις, καθὼς γέγραπται. Τῆς οὖν ὑπερφουοῦς ταύτης καὶ
5 τῶν ἐφετῶν ἀκροτάτης μακαριότητος ἠξιώθησαν ἐπιτυχεῖν οἱ ἀπ'
αἰῶνος ἅγιοι διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας· οἱ μὲν μαρτυρικῶς ἀθλή-
σαντες καὶ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικαταστάντες, οἱ δὲ
ἀσκητικῶς ἀγωνισάμενοι καὶ τὴν στενὴν βαδίσαντες ὁδὸν καὶ μάρτυ-
ρες τῇ προαιρέσει γενόμενοι, ὧν τὰς ἀριστείας καὶ τὰ κατορθώματα,
10 τῶν τε δι' αἵματος τελειωθέντων καὶ τῶν δι' ἀσκήσεως τὴν ἀγγελικὴν
πολιτείαν μιμησαμένων, γραφῇ παραδίδόναι καὶ ἀρετῆς ὑπόδειγμα
ταῖς μετέπειτα παραπέμπειν γενεαῖς, ἐκ τῶν θεηγόρων ἀποστόλων καὶ
μακαρίων Πατέρων ἢ τοῦ Χριστοῦ παρείληφεν Ἐκκλησία, ἐπὶ
σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν τοῦτο νομοθετησάντων. Ἡ γὰρ πρὸς ἀρετὴν
15 φέρουσα ὁδὸς τραχεῖά τίς ἐστὶ καὶ ἀνάντης καὶ μάλιστα τοῖς μήπω με-
ταθεμένοις ὄλους ἑαυτοῦς ἐπὶ τὸν Κύριον, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν παθῶν τυ-
ραννίδος ἔτι πολεμουμένοις. Διὰ τοῦτο καὶ πολλῶν δεόμεθα τῶν πρὸς
αὐτὴν παρακαλούντων ἡμᾶς, τοῦτο μὲν παραινέσεων, τοῦτο δὲ καὶ

---

1. Ρωμ. 8,14.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΨΥΧΩΦΕΛΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΑΙΘΙΟΠΩΝ, Η ΟΠΟΙΑ ΛΕΓΕΤΑΙ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΙΝΔΩΝ, ΠΟΥ ΜΕΤΑΦΕΡΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΠΟΛΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΙΩΑΝΝΗ, ΑΝΔΡΑ ΤΙΜΙΟ ΚΑΙ ΕΝΑΡΕΤΟ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΑΒΒΑ, ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΚΑΙ Ο ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΚΑΡΙΩΝ ΒΑΡΛΑΑΜ ΚΑΙ ΙΩΑΣΑΦ

“Όσοι καθοδηγούνται από το Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ, λέει ὁ θεῖος Ἀπόστολος¹, τὸ νὰ ἀξιωθοῦμε ὁμως τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ νὰ γίνουμε τέκνα τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὸ ἀνώτατο ἀπὸ τὰ ἐπιθυμητά, καὶ ὅταν τὸ ἐπιτύχουμε αὐτό, ἐπέρχεται ἀνάπαυση ἀπὸ κάθε ἄσκηση τοῦ θεωρητικοῦ (μοναχικοῦ) βίου, ὅπως εἶναι γραμμένο. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ὑπέροχη καὶ ἀνώτερη ἀπὸ κάθε ἐπιθυμητὴ μακαριότητα ἀξιώθηκαν νὰ ἐπιτύχουν οἱ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἅγιοι μὲ τὴν ἔμπρακτη ἐφαρμογὴ τῶν ἀρετῶν· ἄλλοι μὲ τὸ νὰ ἀγωνισθοῦν μαρτυρικὰ καὶ νὰ ἀντισταθοῦν στὴν ἁμαρτία μέχρι θανάτου, καὶ ἄλλοι μὲ τὸ νὰ ἀγωνισθοῦν ἀσκητικὰ καὶ νὰ βαδίσουν τὴ στενὴ ὁδὸ² καὶ μὲ τὸ νὰ γίνουν μὲ τὴ θέλησή τους μάρτυρες. Αὐτῶν τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τὰ κατορθώματα, καὶ ἐκείνων ποὺ τελείωσαν τὴ ζωὴ τους μαρτυρικὰ, καὶ ἐκείνων ποὺ μὲ τὴν ἄσκηση μιμήθηκαν τὴν ἀγγελικὴ πολιτεία, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ παρέλαβε τὴ συνήθεια ἀπὸ τοὺς θεόπνευστους ἀποστόλους καὶ τοὺς μακάριους Πατέρες νὰ τὰ καταγράφει καὶ νὰ τὰ παραδίδει ὡς ὑπόδειγμα ἀρετῆς στὶς ἐπερχόμενες γενεές, ποὺ τὸ θέσπισαν αὐτὸ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ γένους μας. Γιατὶ ἡ ὁδὸς ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ἀρετὴ εἶναι κακοτράχαλη καὶ ἀνηφορικὴ καὶ πρὸ πάντων γιὰ ἐκείνους ποὺ δὲν πρόσφεραν ὀλόκληρους τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς στὸν Κύριο, ἀλλὰ πολεμοῦνται ἀκόμα ἀπὸ τὴν τυραννία τῶν παθῶν. Γι’ αὐτὸ καὶ ἔχουμε ἀνάγκη νὰ μᾶς προτρέπουν πρὸς αὐτὴν πολλοί, τόσο μὲ πα-

2. Ματθ. 7,13· «εἰσελθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης...ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα τὴν ζωὴν».

βίων ιστορίας τῶν ἐκείνην προωδευκότων, ὃ καὶ μᾶλλον ἀλύπως ἐφέλκεται πρὸς αὐτὴν καὶ μὴ ἀπογινώσκειν παρασκευάζει τῆς πορείας τὸ δύσκολον. Ἐπεὶ καὶ τῷ μέλλοντι βαδίζειν ὁδὸν δύσπορον καὶ τραχειᾶν παραινῶν μὲν τις καὶ προτρεπόμενος ἤττον πείσειεν, ὑποδεικνύ-
5 ων δὲ πολλοὺς αὐτὴν ἤδη διελθόντας, εἶτα κἂν τῷ τέλει καλῶς καταλύσαντας, οὕτω πείσειε μᾶλλον καὶ αὐτὸν ἂν τῆς πορείας ἄψασθαι.

Τούτῳ οὖν ἐγὼ στοιχῶν τῷ κανόνι, ἄλλως δὲ καὶ τὸν ἐπηρητημέ-
νον τῷ δούλῳ κίνδυνον ὑφορώμενος, ὅς, λαβὼν παρὰ τοῦ δεσπότου τὸ
τάλαντον, εἰς γῆν ἐκεῖνο κατώρυξε, καὶ τὸ δοθὲν πρὸς ἐργασίαν ἔκρυ-
10 ψεν ἀπραγμάτευτον, ἐξήγησιν ψυχωφελῆ ἕως ἐμοῦ καταντήσασαν οὐ-
δαμῶς σιωπήσομαι, ἥπερ μοι ἀφηγήσαντο ἄνδρες εὐλαβεῖς τῆς ἐνδο-
τέρας τῶν Αἰθιοπίων χώρας, οὐστinas Ἰνδοὺς οἶδεν ὁ λόγος καλεῖν, ἐξ
ὑπομνημάτων ταύτην ἀψευδῶν μεταφράσαντες. Ἐχει δὲ οὕτως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

15 Ἡ τῶν Ἰνδῶν λεγομένη χώρα πόρρω μὲν διάκειται τῆς Αἰγύπτου, μεγάλη οὖσα καὶ πολυάνθρωπος, περικλύζεται δὲ θαλάσσαις καὶ ναυσιπόροις πελάγεσι τῷ κατ' Αἴγυπτον μέρει, ἐκ δὲ τῆς ἠπείρου προσεγγίζει τοῖς ὀρίοις Περσίδος, ἣτις πάλαι μὲν τῷ τῆς εἰδωλομανίας ἐμε-
λαίνετο ζόφῳ, εἰς ἄκρον ἐκβεβαρβαρωμένη καὶ ταῖς ἀθέσμοις ἐκδε-
20 διητήμενη τῶν πράξεων. Ὅτε δὲ ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, τὸ ἑαυτοῦ πλάσμα μὴ φέρων ὄρῃν ἁμαρτία δουλούμενον, τοῖς οἰκείοις περὶ τοῦτο σπλάγχνοις ἐπικαμφθεὶς, ὥφθη
καθ' ἡμᾶς ἁμαρτίας χωρὶς, καί, τὸν τοῦ Πατρὸς θρόνον μὴ ἀπολιπὼν, Παρθένον ᾤκησε δι' ἡμᾶς, ἵν' ἡμεῖς κατοικήσωμεν τοὺς οὐρανοὺς, τοῦ
25 τε παλαιοῦ πτώματος ἀνακληθῶμεν καὶ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγῶμεν,

3. Γαλ. 6,16· «καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν».

4. Ματθ. 25,24-25.

ραινέσεις, ὅσο και μὲ τὴν ἐξιστόρηση τῶν βίων ἐκείνων πὺ προχώρησαν στὴν ὁδὸ ἐκείνη, πρᾶγμα πὺ ἐλκύει χωρὶς στενοχώρια πρὸς αὐτὴν καὶ μᾶς κάνει νὰ μὴ ἀπογοητευόμαστε ἀπὸ τὴ δυσκολία τῆς πορείας. Γιατὶ καὶ ἐκεῖνον πὺ πρόκειται νὰ βαδίζει δύσβατο καὶ κακοτράχαλο δρόμο, συμβουλεύοντάς τον κάποιος καὶ προτρέποντάς τον λίγο θὰ τὸν πείσει, ἐνῶ ὑποδεικνύοντάς του πολλοὺς πὺ ἔχουν ἤδη διασχίσει τὸ δρόμο αὐτό, καὶ ὅτι ἔφθασαν στὸ τέλος αἰσίως, θὰ πείσει ἔτσι περισσότερο καὶ αὐτὸν νὰ ἀναλάβει τὴν πορεία.

Ἄκολουθώντας λοιπὸν κι ἐγὼ αὐτὸν τὸν κανόνα³ καὶ φοβοῦμενος ἐπίσης τὸν ἐπικρεμάμενο κίνδυνο στὸν δοῦλο ἐκεῖνο, ὁ ὁποῖος, παίρνοντας ἀπὸ τὸν Κύριο τὸ τάλαντο, τὸ ἔκρυψε στὴ γῆ καὶ ἐκεῖνο πὺ τοῦ δόθηκε γιὰ νὰ τὸ δουλέψει, τὸ ἄφησε ἀνεκμετάλλετο⁴, δὲν θὰ ἀποσιωπήσω μιὰ ἱστορία ψυχωφελῆ πὺ ἔφθασε ὡς σὲ μένα, τὴν ὁποία μοῦ διηγήθηκαν εὐλαβεῖς ἄνδρες ἀπὸ τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας τῶν Αἰθιόπων, τοὺς ὁποῖους ὀνομάζουν Ἴνδου, ἀφοῦ τὴν μετέφρασαν ἀπὸ ἀδιάψευστα σημειώματα. Ἡ ἱστορία αὐτὴ ἔχει ὡς ἐξῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ἡ λεγομένη χώρα τῶν Ἴνδῶν βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, εἶναι μεγάλη καὶ πολυάνθρωπη καὶ περικλείεται ἀπὸ θάλασσες καὶ πελάγη πὺ διασχίζονται μὲ πλοῖα, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Αἴγυπτου, ἐνῶ ἀπὸ τὴ στεριὰ ἀγγίζει τὰ σύνορα τῆς Περσίας, ἡ ὁποία τὰ παλιὰ χρόνια ἦταν κατάμαυρη ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῆς εἰδωλολατρίας, τελείως βάρβαρη καὶ διαβιοῦσε μὲ τίς πιὸ ἀθέμιτες πράξεις. Ὅταν ὁμως ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πὺ βρισκόταν στὸν κόλπο τοῦ Πατέρα¹, μὴ ὑποφέροντας νὰ βλέπει τὸ πλάσμα του ὑποδουλωμένο στὴν ἁμαρτία, καμπτόμενος ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνία του γι' αὐτό, φανερώθηκε στὸν κόσμον σὰν ἐμᾶς χωρὶς ἁμαρτία², καί, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψει τὸ θρόνον τοῦ Πατέρα του, κατοίκησε στὴν Παρθένον γιὰ χάρη μας, γιὰ νὰ κατοικήσουμε ἐμεῖς τοὺς οὐρανοὺς, νὰ ξανασηκωθοῦμε ἀπὸ τὴν παλιὰ πτώση καὶ νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἀποκτώντας τὴν προηγούμενη υἰοθε-

1. Ἰω. 1,18.

2. Ἐβρ. 4,15.

τὴν προτέραν υἰοθεσίαν ἀπολαβόντες, καί, πᾶσαν μὲν τὴν διὰ σαρκὸς ὑπὲρ ἡμῶν τελέσας οἰκονομίαν, σταυρόν τε καὶ θάνατον καταδεξάμενος καὶ τοῖς ἐπουρανίοις παραδόξως ἐνοποιήσας τὰ ἐπίγεια, ἀναστὰς δὲ ἐκ νεκρῶν καὶ μετὰ δόξης εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθεὶς καὶ ἐν δεξιᾷ τῆς
 5 τοῦ Πατρὸς μεγαλωσύνης καθίσας, τὸ παράκλητον Πνεῦμα τοῖς αὐτόπταις αὐτοῦ καὶ μύσταις, κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν, ἐν εἶδει γλωσσῶν πυρίνων ἐξαπέστειλε, καὶ ἔπεμψεν αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ ἔθνη φωτίσαι τοὺς ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας καθημένους, καὶ βαπτίζειν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς ἐνεῦθεν τοὺς
 10 μὲν αὐτῶν τὰς ἐφ' ἑσέως λήξεις, τοὺς δὲ τὰς ἐσπερίους λαχόντας περιέρχεται, βόρειά τε καὶ νότια διαθέειν κλίματα, τὸ προστεταγμένον αὐτοῖς πληροῦντας διάγγεμα.

Τότε καὶ ὁ ἱερώτατος Θωμᾶς, εἰς ὑπάρχων τῆς δωδεκαρίθμου φάλαγγος τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τὴν τῶν Ἰνδῶν ἐξεπέμπετο,
 15 κηρύττων αὐτοῖς τὸ σωτήριον κήρυγμα. Τοῦ Κυρίου δὲ συνεργούντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθοῦντων σημείων, τὸ μὲν τῆς δεισιδαιμονίας ἀπηλάθη σκότος καί, τῶν εἰδωλικῶν σπονδῶν τε καὶ βδελυγμάτων ἀπαλλαγέντες, τῇ ἀπλανεῖ προσετέθησαν πίστει, καὶ οὕτω ταῖς ἀποστολικαῖς μεταπλασθέντες χερσί, Χριστῷ διὰ τοῦ
 20 βαπτίσματος ὠκειώθησαν καί, ταῖς κατὰ μέρος προσθήκαις αὐξανόμενοι, προέκοπτον ἐν τῇ ἀμωμήτῳ πίστει, ἐκκλησίας τε ἀνὰ πάσας ὠκοδόμουσαν τὰς χώρας.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἤρξατο μοναστήρια συνίστασθαι καὶ τὰ τῶν μοναχῶν ἀθροίζεσθαι πλήθη, καὶ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς καὶ ἀγγελομιμήτου διαγωγῆς ἡ φήμη τὰ πέρατα διελάμβανε τῆς οἰκουμένης, καὶ εἰς Ἰνδοὺς ἦκε, πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆλον καὶ τούτους διηγείρειν, ὡς πολλοὺς αὐτῶν, πάντα καταλιπόντας, καταλαβεῖν τὰς ἐρήμους καὶ ἐν σώματι θνητῷ τὴν πολιτείαν ἀνειληφέναι τῶν ἀσωμάτων. Οὕτω κα-

3. Γαλ. 4,5.

4. Πρβλ. «τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πληρώσας οἰκονομίαν καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἐνώσας τοῖς οὐρανοῖς».

5. Μάρκ. 16,19 καὶ Πράξ. 1,11.

σία³. Καί, ἀφοῦ ἐκπλήρωσε ὅλο τὸ ἔργο του γιὰ μᾶς μέσω τῆς σαρκώσεώς του⁴, ὑπέμεινε σταύρωση καὶ θάνατο καί, ἐνώνοντας κατὰ τρόπο παράδοξο τὰ ἐπίγεια μὲ τὰ ἐπουράνια, ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ ἀφοῦ ἀναλήφθηκε μὲ δόξα στοὺς οὐρανοὺς⁵ καὶ κάθισε στὰ δεξιὰ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Πατέρα του⁶, ἐξαπέστειλε τὸ παράκλητο Πνεῦμα στοὺς ἀυτόπτες καὶ μαθητές του, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεσή του, μὲ τὴ μορφή πύρινων γλωσσῶν⁷, καὶ τοὺς ἔστειλε σ' ὅλα τὰ ἔθνη⁸ νὰ φωτίσουν ἐκείνους ποὺ κάθονταν στὸ σκοτάδι τῆς ἄγνοιας⁹ καὶ νὰ τοὺς βαπτίζουν στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος¹⁰, καὶ ἔτσι ἀπὸ ἐκεῖ, ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς κληρώθηκαν νὰ περιέρχονται τὰ ἀνατολικά πέρατα καὶ ἄλλοι τὰ δυτικά, καὶ νὰ διατρέχουν τὰ βόρεια καὶ τὰ νότια κλίματα, ἐκτελώνοντας τὴν ἐντολὴ ποὺ τοὺς δόθηκε.

Τότε καὶ ὁ ἱερώτατος Θωμᾶς, ποὺ ἦταν ἓνας ἀπὸ τὴ δωδεκάριθμη φάλαγγα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ¹¹, στάλθηκε στὴ χώρα τῶν Ἰνδῶν, κηρύττοντάς τους τὴ διδασκαλία τοῦ Σωτήρα. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐβεβαίωνε τὸ κήρυγμα μὲ τὰ θαύματα ποὺ τὸ συνόδευαν¹², ἐκδιώχθηκε τὸ σκοτάδι τῆς δεισιδαιμονίας καὶ ἀφοῦ ἀπαλλάχθηκαν ἀπὸ τὶς σπονδῆς καὶ τὰ βδελύγματα τῶν εἰδώλων, προσχώρησαν στὴν ἀλάνθαστη πίστη καὶ ἔτσι, ἀφοῦ διαπλάσθηκαν μὲ τὰ ἀποστολικά χέρια, ἔγιναν μὲ τὸ βάπτισμα οἰκεῖοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ βελτιούμενοι μὲ τὶς ἐπὶ μέρους προσθήκες, προόδευαν στὴν ἀμώμητη πίστη, καὶ ἔκτιζαν ἐκκλησίες σὲ ὅλες τὶς χῶρες.

Ὅταν ἄρχισαν καὶ στὴν Αἴγυπτο νὰ ἰδρύνονται μοναστήρια καὶ νὰ συναθροίζονται τὰ πλήθη τῶν μοναχῶν, καὶ ἡ φήμη τῆς ἀρετῆς ἐκείνων καὶ τῆς ἀγγελομίμητης διαγωγῆς τους ξαπλωνόταν στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ ἔφθασε καὶ στοὺς Ἰνδοὺς, ξεσήκωσε καὶ αὐτοὺς πρὸς τὸν ἴδιο ζῆλο, κατὰ τρόπο ὥστε πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, ἐγκαταλείποντας τὰ πάντα, νὰ καταλάβουν τὶς ἐρήμους καὶ μὲ θνητὸ σῶμα νὰ

6. Ἐβρ. 1,3.

7. Πράξ. 2,3.

8. Ματθ. 28,19.

9. Ματθ. 4,16.

10. Ματθ. 28,19.

11. Πράξ. 1,13.

12. Μάρκ. 16,28.

40 λῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων καὶ χρυσαῖς πτέρυξι, τὸ δὴ λεγόμενον, εἰς οὐρανοὺς πολλῶν ἀνιπταμένων, ἀνίσταται τις βασιλεὺς ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ, Ἀββενῆρ τοῦνομα, μέγας μὲν γενόμενος πλούτῳ καὶ δυναστεία καὶ τῇ κατὰ τῶν ἀντικειμένων νίκη, γενναῖός τε ἐν πολέμοις καὶ μεγέ-
 5 θει σώματος ἅμα δὲ καὶ προσώπου ὠραιότητι σεμνυνόμενος, πᾶσι τε τοῖς κοσμικοῖς καὶ θᾶττον μαραιομένοις προτερήμασιν ἐγκαυχώμενος, κατὰ ψυχὴν δὲ ἐσχάτη πιεζόμενος πτωχεία καὶ πολλοῖς κακοῖς συμπιγόμενος, τῆς ἑλληνικῆς ὑπάρχων μοίρας, καὶ σφόδρα περὶ τὴν δεισιδαίμονα πλάνην τῶν εἰδώλων ἐπτοημένος. Πολλῇ δὲ συζῶν οὐ-
 10 τος τρυφῇ καὶ ἀπολαύσει τῶν ἡδέων καὶ τερπνῶν τοῦ βίου καὶ ἐν οὐδενὶ τῶν θελημάτων καὶ ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ ἀποστερούμενος, ἐν εἶχε τὸ τὴν εὐφροσύνην αὐτῷ ἐγκόπτου καὶ μερίμναις αὐτοῦ βάλλον τὴν ψυχὴν, τὸ τῆς ἀτεκνίας κακόν. Ἐρημος γὰρ ὑπάρχων παίδων, διὰ φροντίδος εἶχε πολλῆς ὅπως, τοῦ τοιοῦτου λυθεῖς δεσμοῦ, τέκνων κληθεῖη
 15 πατήρ, πρᾶγμα τοῖς πολλοῖς εὐκταϊότατον. Τοιοῦτος μὲν ὁ βασιλεὺς καὶ οὕτως ἔχων τῆς γνώμης.

Τὸ δὲ εὐκλεέστατον γένος τῶν Χριστιανῶν καὶ τὰ τῶν μοναχῶν πλήθη παρ' οὐδὲν θέμενοι τὸ τοῦ βασιλέως σέβας, καὶ τὴν αὐτοῦ μὴ δεδοικότες ὅλως ἀπειλήν, προέκοπτον τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι, εἰς λό-
 20 γου κρεῖττονα πληθὺν ἐπιδιδόντες, καὶ βραχὺν μὲν ποιοῦμενοι τοῦ βασιλέως λόγον, τῶν δὲ πρὸς θεραπείαν φερόντων Θεοῦ διαφερόντως ἐχόμενοι. Καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν τὴν μοναδικὴν ἐπανηρημένων τάξις, πάντα μὲν ἐπίσης τὰ ἐνταῦθα τερπνὰ διέπτουον, πρὸς ἓν δὲ μόνον τοῦτο εἶχον ἐρωτικῶς, τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον
 25 ἐδίψων, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ὠρέγοντο μακαριότητος. Ἐκήρυττον οὖν οὐ φόβῳ τινὶ καὶ ὑποστολῇ, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐπαρρησιάστως τὸ τοῦ Θεοῦ σωτήριον ὄνομα, καὶ οὐδὲν ὃ τι μὴ Χριστὸς αὐτοῖς διὰ στόματος ἦν, τὴν τε ρευστὴν καὶ εὐμάραντον φύσιν τῶν παρόντων καὶ τὸ πάγιον καὶ ἄφθαρτον τῆς μελλούσης ζωῆς φανερῶς πᾶσιν ὑπεδείκνυον, καὶ οἰοεῖ

ζούν τῆ ζωῆ τῶν ἀσωμάτων¹³. Ἔτσι, ἐνῶ τὰ πράγματα πῆγαιναν καλὰ καὶ μὲ χρυσὰ φτερά, ὅπως λέγεται, πολλοὶ πετοῦσαν στοὺς οὐρανοὺς, ἐμφανίζεται κάποιος βασιλιάς στὴ χώρα αὐτή, μὲ τὸ ὄνομα Ἀβεννήρ, ὁ ὁποῖος ἀναδείχθηκε βέβαια μεγάλος σὲ πλοῦτο καὶ ἐξουσία καὶ στὴ νίκη ἐναντίον ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ γενναῖος στοὺς πολέμους, ὑπερηφανεύομενος γιὰ τὸ μεγάλο του ἀνάστημα καὶ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ προσώπου του, καὶ καυχόμενος γιὰ ὅλα τὰ ἐγκόσμια προτερήματά του ποὺ πολὺ γρήγορα μαραίνονται. Στὴν ψυχὴ ὁμως πιεζόταν ἀπὸ μεγάλη φτώχεια καὶ συνθλιβόταν ἀπὸ πολλὰ κακά, ἐπειδὴ ἀνῆκε στὴν παράταξη τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ ἦταν παθιασμένος μὲ τὴν δαιμονικὴ πλάνη τῶν εἰδώλων. Καὶ ἐνῶ ζοῦσε μὲ πολλὴ καλοπέραση καὶ ἀπόλαυση τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν τέρψεων τῆς ζωῆς καὶ δὲν στεροῦνταν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἤθελε καὶ ἐπιθυμοῦσε, ἕνα μόνο πρᾶγμα εἶχε ποὺ τοῦ χαλοῦσε τὴν εὐχαρίστηση καὶ τοῦ ἔβαζε φροντίδες στὴν ψυχὴ του, τὸ κακὸ τῆς ἀτεκνίας. Γιατί, μὴ ἔχοντας παιδιά, συλλογιζόταν πολὺ, πῶς θὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ αὐτὸν τὸν δεσμὸ καὶ θὰ ὀνομασθεῖ πατέρας παιδιῶν, πρᾶγμα ποὺ οἱ περισσότεροὶ εὐχονται πάρα πολὺ. Τέτοιος λοιπὸν ἦταν ὁ βασιλιάς καὶ ἔτσι σκεπτόταν.

Τὸ ἐνδοξότατο ὁμως γένος τῶν Χριστιανῶν καὶ τὰ πλήθη τῶν μοναχῶν, περιφρονώντας τὸ σεβασμὸ τοῦ βασιλιᾶ καὶ ἀψηφώντας τελεῖως τὴν ἀπειλή του, πρόκοβαν μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ, καὶ δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στὸ κήρυγμα ἔδιναν μικρὴ σημασία στὸ λόγο τοῦ βασιλιᾶ καὶ προσκολλοῦνταν μὲ ἐνδιαφέρον πρὸς ἐκείνους ποὺ ὀδηγοῦσαν στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εἶχαν διαλέξει τὴ μοναχικὴ ζωὴ, ὅλα τὰ ἐδῶ εὐχάριστα τὰ ἀπέρριπταν, καὶ μόνο σὲ ἕνα ἀφοσιώνονταν μὲ ἔρωτα, στὴν εὐσέβεια, διψοῦσαν τὸ θάνατο γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ ἐπιθυμοῦσαν τὴν μακαριότητα ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτόν. Κήρυτταν λοιπὸν ὄχι μὲ κάποιο φόβο καὶ συστολή, ἀλλὰ μὲ πολλὴ παρρησία τὸ σωτήριο ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ὑπῆρχε στὸ στόμα τους τίποτε ποὺ νὰ μὴ εἶναι γι' αὐτοὺς Χριστός, καὶ ἔδειχναν σ' ὄλους φανερά, ὅτι τὰ παρόντα εἶναι ρευστὰ καὶ μαραίνονται εὐκόλα, ἐνῶ ἡ μέλλουσα ζωὴ εἶναι σταθερὴ καὶ ἀφθαρτὴ, καὶ ἔδιναν

13. Ἀσώματοι στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλώσσα εἶναι οἱ ἄγγελοι.

ἀφορμὰς παρεῖχον καὶ σπέρματα πρὸς τὸ οἰκείους γενέσθαι Θεῶ καὶ τῆς ἐν Χριστῷ κρυπτομένης ἀξιοθῆναι ζωῆς. Ἐντεῦθεν πολλοί, τῆς ἡδίστης ἐκείνης διδασκαλίας ἀπολαύοντες, τοῦ μὲν πικροῦ τῆς ἀπάτης ἀφίσταντο σκότους, τῷ δὲ γλυκεῖ τῆς ἀληθείας φωτὶ προσετίθεντο, ὡς
5 καὶ τινὰς τῶν ἐνδόξων καὶ τῆς συγκλήτου βουλήσ πάντα ἀποτίθεσθαι τὰ τοῦ βίου βάρη καὶ λοιπὸν γίνεσθαι μοναχοῦς.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὡς ἤκουσε ταῦτα, ὀργῆς ὅτι πλείστης πληρωθεὶς καὶ τῷ θυμῷ ὑπερξέσας, δόγμα αὐτίκα ἐξέθετο, πάντα Χριστιανὸν βιάζεσθαι τοῦ ἐξόμνησθαι τὴν εὐσέβειαν. Ὅθεν καινὰ μὲν κατ' αὐτῶν
10 εἶδη βασάνων ἐπενόει καὶ ἐπετήδευε, καινοὺς δὲ τρόπους θανάτων ἠπειλεῖ. Καὶ γράμματα κατὰ πᾶσαν τὴν ὑποτελῆ αὐτῷ χώραν ἐπέμπετο ἄρχουσι καὶ ἡγεμόσι, τιμωρίας κατὰ τῶν εὐσεβῶν καὶ σφαγὰς ἀδίκους ἀποφαινόμενα. Ἐξαιρέτως δὲ κατὰ τῶν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος λογάδων θυμομαχῶν, ἄσπονδον ἠγειρε τὸν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀκήρυ-
15 κτον πόλεμον. Ταῦτη τοι καὶ πολλοὶ μὲν τῶν πιστῶν τὴν διάνοιαν ἀνεσαλεύοντο, ἄλλοι δέ, τὰς βασάνους μὴ δυνηθέντες ὑπενεργεῖν, τῷ ἀθεμίτῳ αὐτοῦ εἶκον προστάγματι. Οἱ δὲ τοῦ μοναχικοῦ τάγματος ἡγεμόνες καὶ ἀρχηγοί, οἱ μὲν, ἐλέγχοντες αὐτοῦ τὴν ἀνομίαν, τὸ διὰ μαρτυρίου ὑπήνεγκαν τέλος καὶ τῆς ἀλήκτου ἐπέτυχον μακαριότητος, οἱ δὲ ἐν
20 ἐρημίαις καὶ ὄρεσιν ἀπεκρῦπτοντο, οὐ δέει τῶν ἠπειλημένων βασάνων, ἀλλ' οἰκονομία τινὶ θειοτέρᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Τῆς τοιαύτης οὖν σκοτομῆνης τὴν τῶν Ἰνδῶν καταλαβούσης, καὶ τῶν μὲν πιστῶν πάντοθεν ἐλαυνομένων, τῶν δὲ τῆς ἀσεβείας ὑπάσπι-
25 στῶν κρατυνομένων, αἵμασί τε καὶ κνίσαις τῶν θυσιῶν καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ ἀέρος μολυνομένου, εἰς τῶν τοῦ βασιλέως, ἀρχισατράπης τὴν ἀξίαν, ψυχῆς παραστήματι, μεγέθει τε καὶ κάλλει καὶ πᾶσιν ἄλλοις οἷς ὥρα σώματος καὶ γενναιότης ψυχῆς ἀνδρείας χαρακτηρίζεσθαι πέφυκε, τῶν ἄλλων ἐτύγχανε διαφέρων. Τὸ ἀσεβὲς οὖν ἐκεῖνο πρόσταγμα

κατὰ κάποιο τρόπο ἀφορμές καὶ σπόρους γιὰ νὰ γίνουν φίλοι μὲ τὸ Θεὸ καὶ νὰ ἀξιωθοῦν νὰ ἀπολαύσουν τὴ ζωὴ ποὺ κρύβεται στὸ Χριστό¹⁴. Ἔτσι πολλοί, ἀπολαμβάνοντας ἐκείνη τὴν τόσο γλυκεῖα διδασκαλία, ἀπομακρύνονταν ἀπὸ τὸ πικρὸ σκοτάδι τῆς ἀπάτης καὶ προσθέτονταν στὸ γλυκὸ φῶς τῆς ἀλήθειας, σὲ σημεῖο ποὺ καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς συγκλητικοὺς νὰ ἐγκαταλείπουν ὅλα τὰ βάρη τῆς ζωῆς καὶ νὰ γίνονται μοναχοί.

Ὁ βασιλιάς ὅμως, ἀκούοντάς τα αὐτά, γεμᾶτος ὀργῆ καὶ βράζοντας ἀπὸ θυμὸ, ἔβγαλε ἀμέσως διάταγμα, ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἐξαναγκασθοῦν νὰ ἀρνηθοῦν τὴν εὐσέβεια. Ταυτόχρονα ἐπινοοῦσε καὶ ἐφάρμοζε ἐναντίον τοὺς καινούργια εἶδη βασάνων καὶ ἀπειλοῦσε καινούργιους τρόπους θανάτων. Ἔστειλε καὶ γράμματα σ' ὀλόκληρη τὴ χώρα ποὺ ἦταν ὑποτελῆς σ' αὐτόν, στοὺς ἄρχοντες καὶ τοὺς ἡγεμόνες, τὰ ὅποια ὀριζαν τιμωρίες καὶ ἄδικες σφαγὲς ἐναντίον τῶν εὐσεβῶν. Πολεμώντας μάλιστα μὲ ιδιαίτερο πείσμα ἐναντίον τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, προκάλεσε ἄσπονδο καὶ ἀκήρυκτο πόλεμο πρὸς αὐτούς. Ἔτσι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἔχαναν τὰ λογικά τους, ἐνῶ ἄλλοι, μὴ μπορώντας νὰ ὑποφέρουν τὰ βασανιστήρια, ὑποχωροῦσαν στὸ ἀθέμιτο πρόσταγμά του. Οἱ ἀρχηγοὶ πάλι καὶ ἡγούμενοι τοῦ μοναχικοῦ τάγματος, ἄλλοι ἐλέγχοντας τὴν παρανομία του, ὑπέστησαν μαρτυρικό θάνατο καὶ κέρδησαν τὴν ἀτέλειωτη μακαριότητα, ἐνῶ ἄλλοι κρύβονταν σὲ ἐρημιές καὶ βουνά, ὄχι ἀπὸ φόβο γιὰ τὰ βασανιστήρια μὲ τὰ ὅποια τοὺς ἀπειλοῦσε, ἀλλὰ ἀπὸ κάποια θεϊκὴ πρόνοια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ἐνῶ λοιπὸν κατέλαβε τὴ χώρα τῶν Ἰνδῶν αὐτὴ ἡ σκοτεινὴ καὶ ἀσέληνη νύχτα¹, καὶ οἱ μὲν πιστοὶ διώκονταν ἀπὸ παντοῦ, ἐνῶ οἱ ὑπερασπιστὲς τῆς ἀσέβειας δυνάμωναν καὶ μὲ τὰ αἵματα καὶ τὶς κνίσεις τῶν θυσιῶν ἀκόμα καὶ ὁ ἀέρας μολυνόταν, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ βασιλιᾶ, ποὺ εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχισατράπη, διέφερε ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ στὸ ψυχικὸ παράστημα καὶ στὸ ἀνάστημα καὶ στὴν ὁμορφιὰ καὶ σ' ὅλα τὰ ἄλλα ποὺ χαρακτηρίζουν συνήθως ἡ ὁμορφιὰ τοῦ σώματος καὶ ἡ γενναιότητα τῆς ἀνδρείας ψυχῆς. Ὅταν λοιπὸν αὐτὸς

1. Πρβλ. Τὸ Ἰδιόμελο τῆς Κασσιανῆς: «νῦξ μοι ὑπάρχει... ζοφώδης τε καὶ ἀσέληνος».

ἀκούσας οὗτος, χαίρειν εἰπὼν τῇ ματαίᾳ ταύτῃ καὶ κάτω συρομένη
 δόξῃ τε καὶ τρυφῇ, ταῖς τῶν μοναχῶν λογάσιν ἑαυτὸν ἐγκατέμιζεν,
 ὑπερόριος γενόμενος ἐν ἐρήμοις τόποις, νηστείαις τε καὶ ἀγρυπνίαις
 καὶ τῇ τῶν θείων λογίων ἐπιμελεῖ μελέτῃ τὰς αἰσθήσεις ἄριστα ἐκκα-
 5 θάρας, τῷ τῆς ἀπαθείας φωτὶ κατελάμπρυνεν.

Ὁ δὲ βασιλεύς, πάνυ τοῦτον φιλῶν καὶ διὰ τιμῆς ἄγων, ὡς ἤκου-
 σε ταῦτα, ἤλγησε μὲν τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῇ τοῦ φίλου στερήσει, ἐξεκαύθη
 δὲ πλεόν τῇ κατὰ τῶν μοναζόντων ὀργῇ. Καὶ δὴ κατὰ ζήτησιν αὐτοῦ
 πανταχοῦ ἀποστείλας καὶ πάντα λίθον κινήσας, τὸ τοῦ λόγου, ὥστε
 10 τοῦτον ἐφευρεῖν, μετὰ οὖν χρόνον ἰκανὸν οἱ εἰς ἐπιζήτησιν αὐτοῦ πεμ-
 φθέντες, ὡς ἦσθοντο ἐν ἐρήμοις αὐτὸν τὰς οἰκῆσεις ἔχοντα, διερευνή-
 σαντες καὶ συλλαβόμενοι, τῷ τοῦ βασιλέως παρέστησαν βήματι. Ἰδὼν
 δὲ αὐτὸν ἐν οὕτω πενιχρᾷ καὶ τραχυτάτῃ ἐσθῆτι τὸν λαμπροῖς ποτε
 ἱματίοις ἡμφιεσμένον καὶ τὸν πολλῇ συζῶντα τρυφῇ τεταριχευμένον τῇ
 15 σκληρᾷ τῆς ἀσκήσεως ἀγωγῇ, καὶ τοῦ ἐρημικοῦ βίου ἐναργῶς περι-
 κείμενον τὰ γνωρίσματα, λύπης ὁμοῦ καὶ ὀργῆς ἐπεπλήρωτο, καί, ἐξ
 ἀμφοῖν τὸν λόγον κεράσας, ἔφη πρὸς αὐτόν·

ὦ ἀνόητε καὶ φρενοβλαβές, τίνος χάριν ἀντηλλάξω τῆς τιμῆς
 αἰσχύνῃν, καὶ τῆς λαμπρᾶς δόξης τὴν ἀσχήμονα ταύτην ιδέαν; Ὁ
 20 πρόεδρος τῆς ἐμῆς βασιλείας καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς ἐμῆς δυνα-
 στείας, παίγνιον μειρακίων σεαυτὸν καταστήσας, οὐ μόνον τῆς
 ἡμετέρας φιλίας καὶ παρρησίας μακρὰν λήθην πεποικῶς, ἀλλὰ
 καὶ αὐτῆς κατεξαναστάς τῆς φύσεως, καὶ μηδὲ τῶν ἰδίων τέ-
 κνων οἶκτον λαβών, πλουτόν τε καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ βίου περιφά-
 25 νειαν εἰς οὐδὲν λογισάμενος, τὴν τοσαύτην ἀδοξίαν τῆς περιβλέ-
 πτου προέκρινας δόξης, ἵνα τί σοι γένηται; Καὶ τί ἐντεῦθεν κερ-
 δήσεις, ὅτι πάντων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων τὸν λεγόμενον προ-

ἄκουσε τὸ ἀσεβὲς διάταγμα, ἀφοῦ ἀποχαιρέτισε αὐτὴ τὴ μάταιη καὶ χαμερπῆ δόξα καὶ ἀπόλαυση, συγκατέλεξε τὸν ἑαυτό του στοὺς ἐκλεκτοὺς τῶν μοναχῶν, ἀπομακρυνθεὶς σὲ ἔρημους τόπους, καί, ἀφοῦ μὲ νηστεῖες καὶ ἀγρυπνίες καὶ μὲ τὴν ἐπιμελῆ μελέτη τῶν θείων λόγων καθάρισε ἄριστα τὶς αἰσθήσεις καὶ τὴν ψυχὴ του ἀπὸ κάθε σχέση μὲ τὰ πάθη, τὶς καταφώτισε μὲ τὸ φῶς τῆς ἀπάθειας.

Ὁ βασιλιάς ὁμως, πού τὸν ἀγαποῦσε πολὺ καὶ τὸν ἐκτιμοῦσε, ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτά, πόνεσε βέβαια ἡ ψυχὴ του γιὰ τὴ στέρξη τοῦ φίλου του, ἄναψε ὁμως περισσότερο ἡ ὀργὴ του ἐναντίον τῶν μοναχῶν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔστειλε ἀνθρώπους πρὸς ἀναζήτησὴ του παντοῦ καὶ κίνησε, πού λέει ὁ λόγος, κάθε πέτρα², γιὰ νὰ τὸν ἀνακαλύψει, μετὰ ἀπὸ πολὺ χρονικὸ διάστημα ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἔστειλε νὰ τὸν ἀναζητήσουν, ὅταν ἀντιλήφθηκαν ὅτι κατοικεῖ στὶς ἐρήμους, ἔψαξαν τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν παρουσίασαν στὸ βῆμα τοῦ βασιλιά. Ὁ βασιλιάς βλέποντας μὲ τόσο φτωχικὸ καὶ σκληρὸ ἱμάτιο αὐτὸν πού ἄλλοτε φοροῦσε πολυτελῆ ἐνδύματα, καὶ αὐτὸν πού ζοῦσε μὲ πολλὰ ἀπολαύσεις νὰ εἶναι γερασμένος ἀπὸ τὴ σκληρὴ ἀγωγή τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς καὶ νὰ φέρει φανερά τὰ σημάδια τοῦ ἐρημικοῦ βίου, κυριεύθηκε ἀπὸ λύπη μαζί καὶ ὀργὴ καὶ ἀναμιγνύοντας κι ἀπὸ τὰ δύο τὰ λόγια του τοῦ εἶπε:

᾿Ω ἀνόητε καὶ τρελλέ, γιὰ χάρη τίνος ἀντάλλαξες τὴν τιμὴ μὲ ντροπὴ καὶ τὴ λαμπρὴ δόξα μὲ αὐτὴν τὴν αἰσχρὴ ἐμφάνιση; Σὺ ὁ ἀνώτατος ἄρχοντας τοῦ βασιλείου μου καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς δυναστείας μου, κατάντησες τὸν ἑαυτό σου παιχνίδι γιὰ παιδιά, καὶ ὄχι μόνον ξέχασες τὴ δική μου φιλία καὶ παρρησία, ἀλλὰ, ἐπαναστατώντας καὶ ἐναντίον τῆς ἴδιας τῆς φύσεως καὶ χωρὶς νὰ λυπηθεῖς οὔτε τὰ παιδιά σου, περιφρονώντας καὶ πλοῦτο καὶ ὄλην τὴν περίφημη ζωὴ, προτίμησες ἀπὸ τὴν ἐξιοζήλευτη δόξα τὴν τόση ντροπὴ, γιὰ νὰ ἐπιτύχεις τί; Καὶ τί θὰ κερδήσεις ἀπὸ αὐτό, ἀπὸ τὸ ὅτι ἀπὸ ὄλους τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους προτίμησες αὐτὸν πού λέγεται Ἰησοῦς, καὶ αὐτὴ τὴ σκληρὴ καὶ κου-

2. Πρβλ. Γρηγορίου Νύσσης, VII, 3,2: «πάντα λίθον κινῶν, τὸ του λόγου».

τετίμηκας Ἰησοῦν, καὶ τὴν σκληρὴν ταύτην καὶ δυσείμονα ἀγωγὴν τῶν ἡδέων καὶ ἀπολαυστικῶν τοῦ γλυκυτάτου βίου;

Τούτων ἀκούσας ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, χαριέντως ἅμα καὶ ὁμαλῶς ἀπεκρίνατο·

- 5 Εἰ λόγον πρὸς με συνᾶραι θέλεις, ὦ βασιλεῦ, τοὺς ἐχθρούς σου ἐκ μέσου τοῦ δικαστηρίου ποιήσον, καὶ τηνικαῦτα ἀποκρινοῦμαί σοι περὶ ὧν ἂν ζητήσης μαθεῖν· ἐκείνων γὰρ συμπαρόντων σοι, οὐδεὶς ἐμοὶ πρὸς σέ λόγος. Ἐκτὸς δὲ λόγου τιμῶρει, σφάττε, ποίει ὃ θέλεις· «ἐμοὶ γὰρ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ», φησὶν ὁ θεῖος καὶ ἐμὸς διδάσκαλος.

Τοῦ δὲ βασιλέως εἰπόντος,

Καὶ τίνες οἱ ἐχθροὶ οὗτοι, οὓς ἐκ μέσου ποιῆσαί με προστάσεις;
Φησὶν ὁ θεῖος ἀνὴρ·

- 15 Ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία· ταῦτα γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν συνεργοὶ τῆς φύσεως ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ παρήχθησαν, καὶ νῦν ὡσαύτως ἔχουσι τοῖς μὴ κατὰ σάρκα πολιτευομένοις, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα· ἐν ὑμῖν δέ, οἵτινες τὸ ὄλον ἐστὲ σάρκες, μηδὲν ἔχοντες τοῦ πνεύματος, ἀντίδικοι γεγόνασι καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων διαπράττονται. Ἡ γὰρ ἐπιθυμία ἐν ὑμῖν, ἐνεργουμένη μὲν, ἡδονὴν ἐγείρει, καταργουμένη δέ, θυμόν. Ἀπέστω οὖν ταῦτα σήμερον ἀπὸ σοῦ, προκαθεζέσθωσαν δὲ εἰς ἀκρόασιν τῶν λεγομένων καὶ κρίσιν ἢ φρόνησις καὶ ἡ δικαιοσύνη. Εἰ γὰρ τὸν θυμόν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκ μέσου ποιήσεις, ἀντεισάζεις δὲ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν δικαιοσύνην, φιλαλήθως πάντα λέξω σοι.

- 25 Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἔφη·

Ἰδοῦ, εἴζας σου τῇ ἀξιώσει, ἐκβαλῶ τοῦ συνεδρίου τὴν τε ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμόν, μεσάζειν δὲ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν δικαιοσύνην ποιήσω. Λέγε μοι λοιπὸν ἀδεῶς πόθεν σοι ἡ τοσαύτη ἐγένε-

ρελιάρικη ζωή, από τις χαρές και απολαύσεις της γλυκειᾶς ζωῆς;

Ἦταν τὰ ἄκουσε αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τοῦ Θεοῦ, με εὐγένεια ἀλλὰ καὶ ἡρεμία ἀποκρίθηκε:

Ἐὰν θέλεις, βασιλιά μου, νὰ συζητήσεις μαζί μου, βγάλε τοὺς ἐχθροὺς σου ἀπὸ τὸ δικαστήριο, καὶ τότε θὰ σοῦ ἀπαντήσω γιὰ ὅλα ὅσα θὰ θελήσεις νὰ μάθεις. Γιατί, ὅσο θὰ εἶναι καὶ ἐκεῖνοι παρόντες μαζί σου, δὲν θὰ σοῦ πῶ τίποτε. Χωρὶς ἀπολογία τιμώρησέ με, σφάξε με, κάνε με ὅ,τι θέλεις· γιατί «γιὰ μένα ὁ κόσμος ἔχει σταυρωθεῖ καὶ ἐγὼ γιὰ τὸν κόσμος», λέει ὁ θεῖος καὶ δικός μου δάσκαλος³.

Καὶ ὅταν ὁ βασιλιάς εἶπε:

Καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ ἐχθροὶ αὐτοὶ τοὺς ὁποίους προστάξεις νὰ βγάλω ἔξω;

Ἀπάντησε ὁ θεῖος ἄνδρας:

Ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία. Γιατί αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔγιναν ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ ὡς συνεργοὶ τῆς φύσεως, καὶ τώρα τέτοια εἶναι γιὰ ἐκείνους ποὺ δὲν πολιτεύονται σαρκικά, ἀλλὰ πνευματικά⁴. Σὲ σᾶς ὅμως ποὺ εἴστε μόνο σάρκες καὶ δὲν ἔχετε καθόλου πνεῦμα, ἔγιναν ἀντίδικοι καὶ κάνουν αὐτὰ ποὺ ἀνήκουν στοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἀντιπάλους. Γιατί ἡ ἐπιθυμία σὲ σᾶς, ὅταν βέβαια ἐνεργοποιεῖται προκαλεῖ ἡδονή, ἐνῶ ὅταν καταργεῖται, θυμὸ. Ἄς φύγουν λοιπὸν σήμερα αὐτὰ ἀπὸ σένα, καὶ ἄς παρακαθίσουν νὰ ἀκούσουν ὅσα λέγονται καὶ νὰ κρίνουν ἢ φρόνηση καὶ ἢ δικαιοσύνη. Γιατί, ἐὰν βγάλεις ἀπὸ τὴ μέση τὸ θυμὸ καὶ τὴν ἐπιθυμία καὶ φέρεις ἀντὶ αὐτῶν τὴ φρόνηση καὶ τὴν δικαιοσύνη, θὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα μὲ εἰλικρίνεια.

Σ' αὐτὰ ὁ βασιλιάς εἶπε:

Ὅριστε, ὑποχωρώντας στὴν ἀξίωσή σου, θὰ ἀποβάλω ἀπὸ τὸ δικαστήριο καὶ τὴν ἐπιθυμία καὶ τὸν θυμὸ καὶ θὰ φέρω ὡς μεσάζουσες τὴ φρόνηση καὶ τὴ δικαιοσύνη. Λέγε μου λοιπὸν χωρὶς φόβο ἀπὸ ποῦ σοῦ ἦρθε ἡ τόσο μεγάλη πλάνη καὶ τὸ νὰ προτιμᾶς

3. Γαλ. 6,14.

4. Ρωμ. 8,4· «τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα».

το πλάνη καὶ τὸ προτιμᾶν τὰ ἐν κεναιῖς ἐλπίσι τῶν ἐν χερσὶ βλεπομένων.

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἐρημίτης εἶπεν·

Εἰ τὴν ἀρχὴν ζητεῖς, ὦ βασιλεῦ, πόθεν μοι γέγονε τῶν προσκαίρων μὲν ὑπεριδεῖν, ὄλον δὲ ἐμαυτὸν ταῖς αἰώνιοις ἐπιδοῦναι ἐλπίσιν, ἄκουσον. Ἐν ἡμέραις ἀρχαίαις, ἔτι κομιδῇ νέος ὑπάρχων, ἤκουσά τι ρῆμα ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, καὶ με κατ' ἄκρας ἢ τοῦτου δύναμις εἶλε, καί, ὡσπερ τις θεῖος σπόρος, ἢ τοῦτου μνήμη, τῇ ἐμῇ φυτευθεῖσα καρδιά, ἀχώριστος εἰς αἰεὶ διετηρήθη, ὡς καὶ ριζωθῆναι καὶ ἐκβλαστῆσαι καὶ ὄν ὄρᾶς καρπὸν ἐνεγκεῖν ἐν ἐμοί. Ἡ δὲ τοῦ ρήματος δύναμις τοιαύτη τις ἦν· Ἔδοξε, φησί, τοῖς ἀνοήτοις τῶν ὄντων μὲν καταφρονεῖν ὡς μὴ ὄντων, τῶν μὴ ὄντων δὲ ὡς ὄντων ἀντέχεσθαι τε καὶ περιέχεσθαι· ὁ μὴ γευσάμενος οὖν τῆς τῶν ὄντων γλυκύτητος, οὐ δυνήσεται τῶν μὴ ὄντων καταμαθεῖν τὴν φύσιν· μὴ καταμαθῶν δέ, πῶς αὐτῶν ὑπερόψεται; Ὅντα μὲν οὖν ἐκάλεσεν ὁ λόγος τὰ αἰώνια καὶ μὴ σαλευόμενα, μὴ ὄντα δὲ τὸν ἐνταῦθα βίον καὶ τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ψευδομένην εὐημερίαν, οἷς, ὦ βασιλεῦ, κακῶς φεῖ! ἢ σὴ προσήλωται καρδιά. Κἀγὼ δὲ ποτε τούτων ἀντειχόμεν, ἀλλ' ἢ τοῦ ρήματος δύναμις, νύττουσά μου τὴν ψυχὴν ἀδιαλείπτως, ἐξήγειρε τὸν ἡγεμόνα νοῦν εἰς ἐκλογὴν τοῦ κρείττονος· ὁ δὲ νόμος τῆς ἀμαρτίας ἀντιστρατευόμενος τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καί, ὡς τισι σιδηροπέδαις δεσμῶν με, τῇ προσπαθείᾳ τῶν παρόντων αἰχμάλωτον κατεῖχεν.

Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ἡ χρηστότης καὶ ἀγαθωσύνη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ ἐξελέσθαι με τῆς χαλεπῆς ἐκείνης αἰχμαλωσίας, ἐνίσχυσέ μου τὸν νοῦν περιγενέσθαι τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας, καὶ διήνοιξέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς διακρίνειν τὸ φαῦλον ἀπὸ τοῦ κρείττονος. Τότε δὴ, τότε κατενόησα καὶ εἶδον, καὶ

ἐκεῖνα πού ἀποτελοῦν μάταιες ἐλπίδες⁵, ἀπό αὐτὰ πού εἶναι σίγουρα.

Ἀπαντώντας τότε ὁ ἐρημίτης εἶπε:

Ἐάν, βασιλιά μου, θέλεις νά μάθεις τήν ἀρχή, ἀπό ποῦ δηλαδή μοῦ ἦρθε νά περιφρονήσω τὰ πρόσκαιρα καί νά δώσω ὅλο τὸν ἑαυτό μου στίς αἰώνιες ἐλπίδες, ἄκουσε. Τὸν παλιὸ καιρό, ὅταν ἀκόμα ἤμουν πολὺ νέος, ἄκουσα ἕνα λόγο καλὸ καί σωτήριο, τοῦ ὁποῖου ἡ δύναμη με κυρίεψε ἐξ ὀλοκλήρου, καί, σὰν θεϊκὸς σπóρος, ἡ ἀνάμνησή του, φυτεμένη στὴν καρδιά μου, διατηρήθηκε ἀχώριστη, μέχρι πού ριζώθηκε καί βλάστησε καί ἔφερε τὸν καρπὸ πού βλέπεις σέ μένα. Καί ἡ σημασία τοῦ λόγου ἐκείνου ἦταν ἡ ἐξῆς περίπου: Οἱ ἀνόητοι, λέει, θεωροῦν καλὸ νά περιφρονοῦν τὰ ὑπάρχοντα ὡς μὴ ὑπάρχοντα, καί νά προσκολλῶνται καί νά ἀποκτοῦν αὐτὰ πού δὲν ὑπάρχουν ὡς ὑπάρχοντα. Αὐτὸς λοιπὸν πού δὲ δοκίμασε τὴ γλυκύτητα αὐτῶν πού ὑπάρχουν, δὲν θὰ μπορέσει νά μάθει καλὰ τὴ φύση ἐκείνων πού δὲν ὑπάρχουν. Καί ἀφοῦ δὲν τὰ μάθει καλά, πῶς θὰ τὰ περιφρονήσει; Ὑπάρχοντα βέβαια ὁ λόγος ὀνόμασε αὐτὰ πού εἶναι αἰώνια καί δὲν μετακινοῦνται, ἐνῶ μὴ ὑπάρχοντα τὴν ἐδῶ ζωὴ καί τὴν ἀπόλαυση καί τὴν ψεύτικη εὐημερία, στὰ ὁποῖα, βασιλιά μου, κακῶς, ἀλίμονο, ἔχει προσηλωθεῖ ἡ καρδιά σου. Κάποτε καί ἐγὼ ἐπιδιδόμουν σ' αὐτά, ἀλλὰ ἡ δύναμη τοῦ λόγου, κεντρίζοντας διαρκῶς τὴν ψυχὴ μου, ξεσήκωσε τὸν νοῦ πού ἡγεμονεύει, στὸ νά διαλέξω τὸ ἀνώτερο, ἐνῶ ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας, πού ἀντιστρατεύεται στὸ νόμο τοῦ νοῦ μου, ὡσὰν με κάποιες χειροπέδες, με κρατοῦσε αἰχμάλωτο στὸ νά ἐπιδιώκω τὰ παρόντα⁶.

Ὅταν εὐδόκησε ἡ καλωσύνη καί ἡ ἀγαθότητα τοῦ Σωτήρα μας Θεοῦ νά με ἐλευθερώσει ἀπὸ ἐκείνη τὴ φοβερὴ αἰχμαλωσία, δυνάμωσε τὸ νοῦ μου νά κατανικήσει τὸ νόμο τῆς ἁμαρτίας καί μοῦ ἄνοιξε τὰ μάτια, ὥστε νά διακρίνω τὸ φαῦλο ἀπὸ τὸ ἀνώτερο. Τότε λοιπὸν κατάλαβα καί εἶδα⁷ ὅτι ὅλα τὰ παρόντα εἶναι μά-

5. Α' Κορ. 15,14 καί Κολ. 2,8.

6. Ρωμ. 7,23· «βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καί αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας.

7. Ψαλμ. 21,17· «αὐτοὶ δὲ κατενόησαν καί ἐπέιδον».

ἰδοὺ πάντα τὰ παρόντα ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος,
 καθά που καὶ Σολομῶν ὁ σοφώτατος ἐν τοῖς αὐτοῦ ἔφη συγ-
 γράμμασι· τότε περιηρέθη τῆς καρδίας μου τὸ κάλυμμα τῆς
 ἀμαρτίας, καὶ ἡ ἐκ τῆς σωματικῆς παχύτητος ἐπικειμένη τῇ
 5 ψυχῇ μου ἀμαύρωσις διεσκεδάσθη, καὶ ἔγνων εἰς ὃ γέγονα καὶ
 ὅτι δεῖ με πρὸς τὸν δημιουργὸν ἀναβῆναι, διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν
 ἐργασίας. Ὅθεν, πάντα καταλιπὼν, αὐτῷ ἠκολούθησα καὶ εὐ-
 χαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅτι ἐρύ-
 σατό με τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς πλινθείας, καὶ τοῦ ἀπηνουῶς καὶ ὀλε-
 10 θρίου ἄρχοντος τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἐδειξέ μοι
 ὁδὸν σύντομον καὶ ραδίαν, δι' ἧς δυνήσομαι ἐν τῷ ὄστρακίνῳ
 τούτῳ σώματι τὴν ἀγγελικὴν ἀσπάσασθαι πολιτείαν, ἥνπερ
 φθάσαι ζητῶν, τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην εἰλόμην βαδίζειν
 ὁδόν, πάνυ καταγνοῦς τῆς τῶν παρόντων ματαιότητος καὶ τῆς
 15 ἀστάτου φορᾶς τούτων καὶ περιφορᾶς, καὶ μὴ πειθόμενος ἄλλο
 τι καλὸν ὀνομάζειν πρὸ τοῦ ὄντος καλοῦ, οὐδὲρ σὺ ἐλεεινῶς, ὡ
 βασιλεῦ, διερράγης τε καὶ διέστης. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς διέστημέν
 σου καὶ διηρέθημεν, διὰ τὸ εἰς σαφῆ καὶ ὠμολογημένην σέ τε
 καταπίπτειν ἀπώλειαν καὶ πρὸς τὸν ἴσον κατενεχθῆναι καὶ ἡμᾶς
 20 κίνδυνον ἀναγκάζειν. Ἔως μὲν γὰρ περὶ μόνην τὴν κοσμικὴν
 στρατείαν ἐξηταζόμεθα, οὐδὲν τῶν δεόντων ἡμεῖς ἐνελίπομεν·
 μαρτυρήσεις μοι καὶ αὐτὸς ὅτιπερ οὐδὲ ραθυμίαν τινὰ οὐδὲ ἀμέ-
 λειάν ποτε ἐνεκλήθημεν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸ τῶν καλῶν τὸ κεφάλαιον ἀφελέσθαι ἐφι-
 25 λονεῖκῃσας ἡμᾶς, τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὸν Θεὸν ζημιῶσαι τὴν
 ἐσχάτην ταύτην ζημίαν, τιμῶν τε διὰ τοῦτο καὶ φιλοτιμίας ἀνα-
 μιμνήσκεις, πῶς οὐκ ἀμαθῶς ἔχειν σε τοῦ καλοῦ δικαίως ἂν εἴ-
 ποιμι, ὅτι καὶ παραβάλλεις ὅλως αὐτὰ πρὸς ἄλληλα, εὐσέβειαν

8. Ἐκκλ. 1,14. 9. Β' Κορ. 3,15.

10. Κολ. 1,13. Ρωμ. 7,24.

ταια και ἐπιθυμία τοῦ πνεύματος, ὅπως εἶπε και ὁ σοφώτατος Σολομών κάπου στὰ συγγράμματά του⁸. Τότε ἀφαιρέθηκε ἀπὸ τὴν καρδιά μου τὸ κάλυμμα τῆς ἁμαρτίας⁹ και διασκορπίσθηκε τὸ σκοτάδι πὸ εἶχε ἐπικαθίσει στὴν ψυχὴ μου ἀπὸ τὴ σωματικὴ παχύτητα, και κατάλαβα γιὰ ποιὸ σκοπὸ ἐγίνα και ὅτι πρέπει νὰ ἀνεβῶ πρὸς τὸν Δημιουργὸ μὲ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἐντολῶν. Γι' αὐτό, ἀφοῦ τὰ ἐγκατέλειψα ὅλα, ἀκολούθησα αὐτὸν και εὐχαριστῶ τὸ Θεὸ μέσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, γιὰτι μὲ ἐλευθέρωσε¹⁰ ἀπὸ τὸν πηλὸ και τὰ πλιθιά¹¹, και ἀπὸ τὸν σκληρὸ και ὀλέθριο ἄρχοντα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ¹², και μοῦ ἔδειξε δρόμο σύντομο και εὐκόλο, μὲ τὸν ὁποῖο θὰ μπορέσω μὲ αὐτὸ τὸ ὀστράκινο σῶμα¹³ νὰ δεχθῶ τὸν ἀγγελικὸ βίο, τὸν ὁποῖο θέλοντας νὰ φθάσω προτίμησα νὰ βαδίζω τὴ στενὴ και κακοτράχαλη ὁδὸ¹⁴, καταδικάζοντας τελείως τὴ ματαιότητα τῶν παρόντων και τὴν ἀσταθὴ πορεία και συμπεριφορὰ τους¹⁵, χωρὶς πιά νὰ πείθομαι νὰ θεωρῶ καλὸ τίποτε ἄλλο μπροστὰ στὸ πραγματικὰ καλὸ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο σύ, βασιλιά μου, ἀποσχίσθηκες και ἀπομακρύνθηκες. Γι' αὐτὸ και ἐμεῖς ἀπομακρυνθήκαμε και ἀποχωρισθήκαμε ἀπὸ σένα, ἐπειδὴ και ἐσὺ ἔχεις ξεπέσει σὲ σίγουρη και ὁμολογημένη ἀπώλεια, και ἐμᾶς μᾶς ἀναγκάζεις νὰ ριφθοῦμε στὸν ἴδιο κίνδυνο. Γιὰτι, ὅσον καιρὸ ἐξεταζόμεσταν μόνο γιὰ τὴν κοσμικὴ στράτευση, δὲν παραλείπαμε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἔπρεπε¹⁶ θὰ βεβαιώσεις και σὺ ἀσφαλῶς γιὰ μένα ὅτι δὲν κατηγορήθηκα ποτὲ οὔτε γιὰ κάποια νωθρότητα οὔτε γιὰ ἀμέλεια.

Ἐπειδὴ ὅμως προσπάθησες και αὐτὸ τὸ ἀποκορύφωμα τῶν καλῶν νὰ μᾶς τὸ ἀφαιρέσεις, δηλαδὴ τὴν εὐσέβεια, και νὰ ζημιώσεις τὸν Θεὸ μὲ αὐτὴ τὴν ἔσχατη τῶν ποινῶν, και γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὑπενθυμίζεις τίς τιμὲς και γενναιοδωρίες, πῶς νὰ μὴ πῶ δικαίως, ὅτι δὲν γνωρίζεις τὸ καλὸ, και ὅτι ἀντιπαραβάλλεις

11. Ἐξ. 1,14.

12. Ἐφ. 6,12. «Πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου».

13. Β' Κορ. 4,7· «ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν».

14. Ματθ. 7,14.

15. Ἐκκλ. 2,2· «τῷ γέλῳτι εἶπα, περιφορὰν».

16. Β' Τιμ. 2,4· «οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ».

φημι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ φιλίαν ἀνθρωπίνην καὶ δόξαν τὴν ἴσα
 παραρρέουσαν ὕδατι; Πῶς δέ σοι καὶ κοινωνοὶ ἐσόμεθα ἐπὶ
 τούτῳ, καὶ οὐχί, τουναντίον, καὶ φιλίαν καὶ τιμὴν, καὶ στοργὴν
 τέκνων καὶ εἴ τι ἄλλο μεῖζον ἦν ἀρνησόμεθα; Ὁρῶντές σε μᾶλ-
 5 λον, ὧ βασιλεῦ, ἀγνωμονοῦντα πρὸς τὸν Θεόν, τὸν καὶ αὐτὸ σοι
 τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀναπνεῖν παρεχόμενος, ὅς ἐστι Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ
 Κύριος τῶν ἀπάντων, ὅς, συνάναρχος ὢν καὶ συναΐδιος τῷ Πα-
 τρὶ καὶ τοὺς οὐρανοὺς τῷ λόγῳ καὶ τὴν γῆν ὑποστήσας, τὸν ἄν-
 θρωπὸν τε χερσὶν οἰκείαις ἐδημιούργησε καὶ ἀθανασία τοῦτον
 10 ἐτίμησε, καὶ βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς κατεστήσατο, καθάπερ τινὰ
 βασιλεία τὸ κάλλιστον ἀπάντων ἀποτάξας αὐτῷ, τὸν παράδει-
 σον. Ὁ δὲ φθόνῳ κλαπείς καὶ ἡδονῇ (φεῦ μοι!) δελασθεῖς,
 ἀθλίως τούτων ἐξέπεσε πάντων, καὶ ὁ πρὶν ζηλωτὸς ἐλεεινὸς
 ὠρᾶτο καὶ δακρῦν δια τὴν συμφορὰν ἄξιος. Ὁ πλάσας τοίνυν
 15 ἡμᾶς καὶ δημιουργήσας φιλανθρώποις πάλιν ἰδὼν ὀφθαλμοῖς τὸ
 τῶν οἰκείων χειρῶν ἔργον, τὸ Θεὸς εἶναι μὴ μεταβαλῶν, ὅπερ ἦν
 ἀπ' ἀρχῆς, ἐγένετο δι' ἡμᾶς ἀναμαρτήτως ὅπερ ἡμεῖς, καὶ σταυ-
 ρὸν ἐκουσίως καὶ θάνατον ὑπομείνας, τὸν ἄνωθεν τῷ ἡμετέρῳ
 γένει βασκαίνοντα κατέβαλε πολέμιον, καί, ἡμᾶς τῆς πικρᾶς
 20 ἐκείνης αἰχμαλωσίας ἀνασωσάμενος, τὴν προτέραν ἀπέδωκε φι-
 λαγάθως ἐλευθερίαν, καί, ὅθεν διὰ τὴν παρακοὴν ἐκπεπτώκα-
 μεν, ἐκεῖ πάλιν διὰ φιλανθρωπίαν ἡμᾶς ἐπανήγαγε, μεζίζονος
 ἡμᾶς ἢ πρότερον τιμῆς ἀξιώσας.

Τὸν δὴ τοιαῦτα δι' ἡμᾶς παθόντα καὶ τοιοῦτων ἡμᾶς πάλιν
 25 καταξιώσαντα, τοῦτον αὐτὸς ἀθετεῖς καὶ εἰς τὸν ἐκείνου σταυρὸν
 ἀποσκώπτεις, ὅλος δὲ τῇ τρυφῇ τοῦ σώματος καὶ τοῖς ὀλεθρίοις
 προσηλωμένος πάθεισι, θεοὺς ἀναγορεύεις τὰ τῆς ἀτιμίας καὶ αἰ-
 σχύνης εἶδωλα; Οὐ μόνον σεαυτὸν τῆς τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν
 συναφείας ἀλλότριον κατεσκεύασας, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς πει-

τελείως αὐτὰ μεταξύ τους, ἐννοῶ τὴν εὐσέβεια πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀνθρώπινη φιλία καὶ δόξα, ἢ ὅποια κυλάει καὶ φεύγει ὅπως τὸ νερό; Καὶ πῶς νὰ συμφωνήσουμε μαζί σου σ' αὐτό, καὶ δὲν θὰ ἀρνηθοῦμε, ἀντίθετα, καὶ τὴν φιλία καὶ τὶς τιμὲς καὶ τὴν ἀγάπη τῶν παιδιῶν καὶ ὁ,τιδήποτε ἄλλο ἀνώτερο ὑπῆρχε; Καὶ μάλιστα, βλέποντάς σε, βασιλιά μου, νὰ φέρεσαι μὲ ἀγνωμοσύνη στὸ Θεό, ὁ ὅποιος σοῦ παρέχει καὶ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀναπνοή, ποῦ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Κύριος τῶν ὄλων, ὁ ὅποιος, ἐνῶ εἶναι συνάναρχος καὶ συναΐδιος μὲ τὸν Πατέρα¹⁷, καὶ μὲ τὸ λόγο του δημιούργησε τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, καὶ ἔπλασε μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἐτίμησε μὲ ἀθανασία, καὶ τὸν ἔκανε βασιλιά αὐτῶν ποῦ ὑπάρχουν πάνω στὴ γῆ, παραχωρώντας του σὰν ἀνάκτορο τὸ καλύτερο ἀπὸ ὅλα, τὸν παράδεισο. Αὐτὸς ὅμως ἀπατημένος ἀπὸ φθόνο καὶ σαγηνευμένος ἀπὸ ἡδονὴ (ἀλίμονο σὲ μένα!), τὰ ἔχασε ὅλα αὐτὰ κατὰ τρόπο ἄθλιο· καὶ αὐτὸς ποῦ πρὶν ἦταν ἀξιολήλυτος, ἐμφανιζόταν ἐλεεινὸς καὶ ἀξιοδάκρυτος γιὰ τὴ συμφορὰ του. Αὐτὸς ὅμως ποῦ μᾶς ἔπλασε καὶ μᾶς δημιούργησε, βλέποντας πάλι μὲ μάτια φιλάνθρωπα τὸ ἔργο τῶν χειρῶν του, χωρὶς νὰ παύσει νὰ εἶναι Θεός, ὅπως ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἔγινε γιὰ χάρη μας ἀναμάρτητα αὐτὸ ποῦ εἴμαστε καὶ ἐμεῖς, καὶ ἀφοῦ δέχθηκε θεληματικὰ καὶ σταύρωση καὶ θάνατο, νίκησε τὸν ἐχθρὸ ποῦ ἀνέκαθεν φθονοῦσε τὸ γένος μας, καὶ ἀφοῦ μᾶς ἔσωσε ἀπὸ ἐκεῖνη τὴν πικρὴ αἰχμαλωσία, μᾶς ξανάδωσε ἀπὸ ἀγάπη τὴν ἀρχικὴ ἐλευθερία, καὶ μᾶς ἀνέβασε πάλι ἀπὸ φιλανθρωπία ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου εἴχαμε πέσει ἐξαιτίας τῆς παρακοῆς, ἀξιῶνοντάς μας μεγαλύτερης τιμῆς ἀπὸ αὐτὴν ποῦ εἴχαμε προηγουμένως.

Αὐτὸν λοιπὸν ποῦ γιὰ χάρη μας ἔπαθε αὐτὰ καὶ μᾶς ἀξίωσε τέτοιων ἀγαθῶν, αὐτὸν ἐστὶν τὸν ἀρνεῖσαι καὶ χλευάζεις τὸν σταυρὸ του; Καὶ ὄντας ὀλόκληρος προσηλωμένος στίς ἀπολαύσεις τοῦ σώματος καὶ στὰ ὀλέθρια πάθη, ἀνακηρύττεις θεοὺς τὰ εἰδωλα τῆς ντροπῆς; Ὅχι μόνο τὸν ἑαυτὸ σου τὸν ἀποξένωσε ἀπὸ τὴ σχέση του μὲ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ὅλους ὄσους ὑπα-

17. Εἶναι χωρὶς ἀρχὴ καὶ αἰώνιος, ὅπως ὁ Πατέρας του.

2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25

θομένους τοῖς σοῖς προστάγμασι ταύτης ἤδη ἀπέρρηξας καὶ ψυ-
 χικῶ κινδύνῳ παρέδωκας. Ἴσθι τοίνυν ὡς ἔγωγε οὐ πεισθήσο-
 μαί σοι οὔτε μὴν κοινωνήσω σοι τῆς τοιαύτης εἰς τὸν Θεὸν ἀχα-
 ριστίας, οὔδὲ τὸν ἐμὸν εὐεργέτην καὶ Σωτῆρα ἀρνήσομαι, εἰ καὶ
 θηρίοις ἀναλώσεις, εἰ ζῖφει καὶ πυρὶ παραδώσεις με, ἃ τῆς σῆς
 ἐξουσίας ἐστίν. Οὔτε γὰρ θάνατον δέδοικα, οὔτε ποθῶ τὰ παρόν-
 τα, πολλὴν αὐτῶν καταγνοὺς τὴν ἀσθένειαν καὶ ματαιότητα. Τί
 γὰρ αὐτῶν χρήσιμον ἢ μόνιμον ἢ διαρκές; Καὶ οὐ τοῦτο μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῶ εἶναι πολλὴ συνυπάρχει αὐτοῖς ἢ τλαιπω-
 ρία, πολλὴ ἢ λύπη, πολλὴ καὶ ἀδιάσπαστος ἢ μέριμνα. Τῇ γὰρ
 εὐφροσύνη αὐτῶν καὶ ἀπολαύσει πᾶσα συνέζευκται κατήφεια
 καὶ ὀδύνη· ὁ πλοῦτος αὐτῶν πτωχεία ἐστὶ, καὶ τὸ ὕψος αὐτῶν
 ταπεινώσις ἐσχάτη. Καὶ τίς ἐξαριθμήσει τὰ τούτων κακά, ἅπερ
 δι' ὀλίγων ρημάτων ὑπέδειξέ μοι ὁ ἐμὸς θεολόγος; Φησὶ γάρ· «ὁ
 κόσμος ὄλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται»· καί, «μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κό-
 σμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ἢ ἐπιθυμία
 τῆς σαρκὸς καὶ ἢ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἢ ἀλαζονεία τοῦ
 βίου»· καί, «ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἢ ἐπιθυμία αὐτοῦ, ὁ δὲ
 ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα». Τοῦτο ἐγὼ
 ζητῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθόν, ἀφῆκα πάντα καὶ ἐκολλή-
 θην τοῖς τὸν αὐτὸν κεκτημένοις πόθον καὶ τὸν αὐτὸν ἐκζητοῦσι
 Θεόν, ἐν οἷς οὐκ ἔστιν ἕρις ἢ φθόνος, λύπαι τε καὶ μέριμναι, ἀλλὰ
 πάντες τὸν Ἰσον τρέχουσι δρόμον, ἵνα καταλάβωσι τὰς αἰωνίας
 μονάς, ἃς ἠτοιμάσεν ὁ Πατὴρ τῶν φώτων τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν·
 τούτους ἐγὼ γεννήτορας, τούτους ἀδελφούς, τούτους φίλους καὶ
 γνωστοὺς ἐκτησάμην, τῶν δὲ ποτέ μου φίλων καὶ ἀδελφῶν ἐμά-

κούουν στις διαταγές σου τούς ἀπέκοψες ἀπὸ αὐτὴν καὶ τούς παρέδωσες σὲ ψυχικὸ κίνδυνο. Γνώριζε λοιπὸν ὅτι ἐγὼ δὲν θὰ πεισθῶ σὲ σένα, οὔτε θὰ πάρω μέρος σ' αὐτὴ τὴν ἀχαριστία σου πρὸς τὸ Θεό, οὔτε θὰ ἀρνηθῶ τὸν εὐεργέτη καὶ Σωτῆρα μου, ἔστω καὶ ἂν μὲ φονεύσεις μὲ θηρία, ἔστω καὶ ἂν μὲ παραδώσεις σὲ ξίφος καὶ φωτιά, πού εἶναι στὴν ἐξουσία σου. Γιατί οὔτε τὸν θάνατο φοβᾶμαι, οὔτε ποθῶ τὰ παρόντα, γνωρίζοντας καλὰ τὴν μεγάλη ἀδυναμία καὶ ματαιότητά τους. Γιατί ποιὸ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι χρήσιμο ἢ μόνιμο ἢ διαρκές; Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ στὴν ἴδια τὴν ὑπαρξή τους ὑπάρχει μαζί μ' αὐτὰ πολλὴ ταλαιπωρία, πολλὴ λύπη, πολλὴ καὶ ἀδιάκοπη φροντίδα. Γιατί μαζί μὲ τὴν εὐχαρίστηση καὶ τὴν ἀπόλαυση αὐτῶν εἶναι δεμένη καὶ κάθε κατήφεια καὶ ὀδύνη. Ὁ πλοῦτος αὐτῶν εἶναι φτώχεια καὶ τὸ ὕψος τους εἶναι ἔσχατη ταπεινώση. Καὶ ποιός μπορεῖ νὰ ἀπαριθμήσει τὰ κακὰ αὐτῶν, τὰ ὁποῖα μὲ λίγα λόγια μοῦ ἔδειξε ὁ δικός μου θεολόγος; Γιατί λέγει· «ὁλος ὁ κόσμος βρῖσκεται μέσα στὴν πονηρία»¹⁸· καὶ· «μη ἀγαπᾶτε τὸν κόσμο, οὔτε ὅσα ἀνήκουν στὸν κόσμο, γιατί κάθε τι στὸν κόσμο εἶναι ἢ ἐπιθυμία τῆς σάρκα καὶ ἢ ἐπιθυμία τῶν ματιῶν καὶ ἢ ἀλαζονεία τῆς ζωῆς»¹⁹· καὶ· «ὁ κόσμος παρέρχεται, ὅπως καὶ ἡ ἐπιθυμία του, ἐνῶ αὐτὸς πού κάνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει αἰώνια»²⁰. Αὐτὸ τὸ ἀγαθὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀναζητώντας ἐγὼ, τὰ ἄφησα ὅλα καὶ ἐνώθηκα μὲ αὐτοὺς πού ἔχουν τὸν ἴδιο πόθο καὶ ἀναζητοῦν τὸν ἴδιο Θεό²¹, στοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχει ἔριδα ἢ φθόνος²², λύπες καὶ φροντίδες, ἀλλὰ ὅλοι τρέχουν τὸν ἴδιο δρόμο, γιὰ νὰ φτάσουν στὸν αἰώνιο τόπο διαμονῆς, πού ἐτοίμασε ὁ Πατέρας τῶν φώτων γι' αὐτοὺς πού τὸν ἀγαποῦν²³. Αὐτοὺς ἐγὼ ἔκανα γονεῖς, αὐτοὺς ἀδελφούς, αὐτοὺς φίλους καὶ γνωστούς, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ ἀδελφούς πού εἶχα κάποτε ἀπομακρύνθηκα φεύγοντας, καὶ στρατοπέδευσα

18. Α' Ἰω. 5,19.

19. Α' Ἰω. 2,15-17.

20. Α' Ἰω. 2,17.

21. Ψαλμ. 52,2· «ἐκζητῶν τὸν Θεόν». Ρωμ. 3,11.

22. Φιλ. 1,15.

23. Ἰακ. 1,17. καὶ Λουκᾶ 16,9. Α' Κορ. 2,9.

κρυνα φυγαδεύων, καὶ ἠύλισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ προσδεχόμενος τὸν Θεόν, τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ ἀπὸ καταγίδος.

Τούτων εὐκαιρίως οὕτω καὶ ἡδέως τῷ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπῳ ὑπαγορευθέντων, ὁ βασιλεὺς ἐκινεῖτο μὲν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ πικρῶς αἰκίζειν 5 τὸν ἅγιον ἠβούλετο, ὥκνει δὲ πάλιν καὶ ἀνεβάλλετο, τὸ αἰδέσιμον αὐτοῦ καὶ περιφανὲς εὐλαβούμενος. Ὑπολαβὼν δὲ ἔφη πρὸς αὐτόν·

Πανταχόθεν, ἄθλιε, τὴν σεαυτοῦ ἐκμελετήσας ἀπώλειαν, πρὸς ταύτην, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τῆς τύχης συναλωνόμενος, ἠκόνησας τὸν νοῦν ἅμα καὶ τὴν γλῶτταν· ὅθεν ἀσαφῆ τινα καὶ ματαίαν βαττο- 10 λογίαν διεξῆλθες. Καὶ εἰ μὴ, κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου, ἐπηγγειλάμην σοι ἐκ μέου τοῦ συνεδρίου τὸν θυμὸν ποιήσασθαι, νῦν ἂν πυρί σου τὰς σάρκας παρέδωκα. Ἐπεὶ δὲ προλαβὼν τοιοῦτοις με κατησφαλίσω τοῖς ρήμασιν, ἀνέχομαί σου τοῦ θράσους, τῆς προτέρας μου ἔνεκεν πρὸς σὲ φιλίας. Ἀναστὰς οὖν, λοιπὸν φεῦγε ἐξ 15 ὀφθαλμῶν μου, μηκέτι σε ὄψομαι καὶ κακῶς ἀπολέσω.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἔρημον, λυπούμενος μὲν ὅτι οὐ μεμαρτύρηκε, μαρτυρῶν δὲ καθ' ἡμέραν τῇ συνειδήσει καὶ ἀντιπαλαίων «πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς 20 πονηρίας», ὡς φησιν ὁ μακάριος Παῦλος. Ἐκείνου μὲν οὖν ἀποδημήσαντος, πλέον ὁ βασιλεὺς ὀργισθεὶς διωγμὸν σφοδρότερον κατὰ τοῦ μοναχικοῦ ἐκμελετᾶ τάγματος, πλείονος δὲ τιμῆς τοὺς τῶν εἰδώλων ἀξιοῖ θεραπευτάς τε καὶ νεωκόρους.

Ἐν τοιαύτῃ δὲ ὄντος τοῦ βασιλέως πλάνῃ δεινῇ καὶ ἀπάτῃ, γεννᾶ- 25 ται αὐτῷ παιδίον, πάννυ εὐμορφότατον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπανθούσης αὐτῷ ὠραιότητος τὸ μέλλον προσημαῖνον. Ἐλέγετο γὰρ μηδαμοῦ ἐν τῇ γῆ ἐκείνῃ τοιοῦτόν ποτε φανῆναι χαριέστατον καὶ περικαλλὲς παιδίον. Χαρᾶς δὲ μεγίστης ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ παιδὸς ὁ βασιλεὺς πλησθεὶς, τοῦτον μὲν Ἰωάσαφ ἐκάλεσεν, αὐτὸς δὲ πρὸς τοὺς εἰδωλικοὺς ναοὺς

στήν ἔρημο περιμένοντας τὸ Θεό, ὁ ὁποῖος μὲ σώζει ἀπὸ τὴν ὀλιγοψυχία καὶ τὴν καταγίδα²⁴.

“Ὅταν εἰπώθηκαν αὐτὰ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ τόσο εὐκαιρα καὶ μειλίχια, ὁ βασιλιάς βέβαια ἔβραζε ἀπὸ τὸ θυμὸ καὶ ἤθελε νὰ βασανίσει τὸν ἅγιο σκληρά, δίσταζε ὅμως καὶ τὸ ἀνέβαλλε, ἐπειδὴ ἐκτιμοῦσε τὸ σεβασμὸ πού ἐνέπνεε καὶ τὴ φήμη του. Παίρνοντας ὅμως τὸ λόγο τοῦ εἶπε:

Ἐπειδὴ ἀπὸ παντοῦ, ἄθλιε, μελέτησες καλὰ τὴν ἀπώλειά σου, ἀκολουθώντας τὴν, ὅπως φαίνεται, στὴν τύχη, ἀκόνισες τὸ μυαλό καὶ τὴ γλώσσα σου, καὶ γι’ αὐτὸ ἔκανες μιὰ ἀκαθόριστη καὶ μάταιη φλυαρία. Καὶ ἐὰν δὲ σοῦ ὑποσχόμουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου, ὅτι θὰ ἔβγαζα ἔξω ἀπὸ τὸ δικαστήριον τὸ θυμὸ, θὰ παρέδιδες τώρα τίς σάρκες σου στὴ φωτιά. Ἐπειδὴ ὅμως πρόλαβες καὶ μὲ σιγούρες μ’ αὐτὰ τὰ λόγια, ἀνέχομαι τὸ θράσος σου, ἐξαιτίας τῆς παλαιότερης φιλίας μου πρὸς ἐσένα. Σήκω λοιπὸν καὶ φύγε ἀπὸ τὰ μάτια μου, γιὰ νὰ μὴ σὲ δῶ ποτὲ πιά καὶ σὲ σκοτώσω κατὰ τρόπο κακό.

Ἐπειδὴ βγήκε ἔξω ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἀναχώρησε στὴν ἔρημο, λυπούμενος βέβαια πού δὲν μαρτύρησε, μαρτυρώντας ὅμως κάθε μέρα μὲ τὴ συνείδηση²⁵ καὶ παλεύοντας μὲ τίς ἀρχές καὶ τίς ἐξουσίες, μὲ τοὺς ἐξουσιαστὲς τοῦ σκοτεινοῦ αὐτοῦ κόσμου, μὲ τὰ πονηρὰ πνεύματα, ὅπως λέει ὁ μακάριος Παῦλος²⁶. Ὅταν ὅμως ἐκεῖνος πέθανε, περισσότερο θυμωμένος ὁ βασιλιάς κήρυξε πῶς σφοδρὸ διωγμὸ ἐναντίον τοῦ μοναχικοῦ τάγματος καὶ ἔκρινε ἄξιους πῶς μεγάλης τιμῆς τοὺς ὑπῆρες τῶν εἰδώλων καὶ τοὺς νεωκόρους.

Ἐνῶ λοιπὸν ὁ βασιλιάς βρισκόταν σὲ τόσο τρομερὴ ἀπάτη καὶ πλάνη, τοῦ γεννήθηκε παιδί πάρα πολὺ ὁμορφο, πού ἀπὸ τὴν ἐκδηλὴ αὐτῆ ὁμορφιά του προανήγγελλε τὸ μέλλον του. Γιατὶ λεγόταν ὅτι πούθενά στὴ χώρα ἐκείνη δὲ φάνηκε ποτὲ τόσο χαριτωμένο καὶ ὁμορφο παιδί. Γεμᾶτος χαρὰ ὁ βασιλιάς γιὰ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ, τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα Ἰωάσαφ, καὶ πῆγε ὁ ἴδιος στοὺς εἰδωλολατρικοὺς

24. Ψαλμ. 54,7.

25. Β' Κορ. 1,12· «τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν».

26. Ἐφ. 6,12.

ἀνοήτως ἀπῆει τοῖς ἀνοητοτέροις αὐτῶν θεοῖς θύσων καὶ εὐχαριστη-
 ρίους ὕμνους ἀποδώσων, ἀγνοῶν τίς ὁ τῶν καλῶν ἀπάντων ἀληθῶς
 αἴτιος, πρὸς ὃν ἔδει τὴν πνευματικὴν ἀναφέρειν θυσίαν. Ἐκεῖνος οὖν,
 τοῖς ἀψύχοις καὶ κωφοῖς τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ παιδὸς γεννήσεως ἀνατι-
 5 θείς, πανταχοῦ διέπεμπε συναγαγεῖν τὰ πλήθη εἰς τὰ τούτου γενέθλια.
 Καὶ ἦν ἰδεῖν πάντας συρρέοντας τῷ φόβῳ τοῦ βασιλέως, ἐπαγομένους
 τε τὰ πρὸς τὴν θυσίαν εὐτρεπισμένα, ὡς ἐκάστῳ ἡ χεὶρ εὐπόρει καὶ ἡ
 πρὸς τὸν βασιλέα εὐνοια εἶχε. Μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἠρέθιζε πρὸς φιλοτι-
 μίαν αὐτός, ταύρους καταθύσαι φέρων ὅτι πλείστους καὶ εὐμεγέθεις,
 10 καὶ οὕτω πάνδημον ἑορτὴν τελέσας, πάντας ἐφιλοτιμεῖτο δῶροις ὅσοι
 τε τῆς βουλῆς ἦσαν καὶ τῶν ἐν τέλει, καὶ ὅσοι περὶ τὸ στρατιωτικόν,
 ὅσοι τε τῶν εὐτελῶν καὶ ἀσήμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ τῶν γενεθλίων τοῦ παιδὸς ἑορτῇ συνῆλθον πρὸς
 15 τὸν βασιλέα ἐξ ἐπιλογῆς ἄνδρες ὡσεὶ πεντηκονταπέντε, περὶ τὴν
 ἀστροθεάμονα τῶν Χαλδαίων ἐσχολακότες σοφίαν. Καὶ τούτους ἐγγυ-
 τάτω παρασησάμενος ὁ βασιλεὺς ἀνηρῶτα ἐξείπειν ἕκαστον τί μέλλει
 ἔσεσθαι τὸ γεννηθὲν αὐτῷ παιδίον. Οἱ δέ, πολλὰ διασκευάμενοι, ἔλε-
 γον μέγαν αὐτὸν ἔσεσθαι ἔν τε πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ, καὶ ὑπερβάλλειν
 20 πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότας. Εἷς δὲ τῶν ἀστρολόγων, ὁ
 τῶν σὺν αὐτῷ πάντων διαφορῶτατος, εἶπεν ὡς, Ἐξ ὧν με διδάσκου-
 σιν οἱ τῶν ἀστέρων δρόμοι, ὃ βασιλεῦ, ἡ προκοπὴ τοῦ νυνὶ γεννηθέν-
 τος σοὶ παιδὸς οὐκ ἐν τῇ σῆ ἔσται βασιλεία, ἀλλ' ἐν ἐτέρῳ κρείττονι καὶ
 ἀσυγκρίτως ὑπερβαλλούσῃ. Δοκῶ δὲ καὶ τῆς παρὰ σοῦ διωκομένης
 25 αὐτὸν ἐπιλαβέσθαι τῶν Χριστιανῶν θρησκείας, καὶ οὐκ ἔγωγε οἶμαι
 τοῦ σκοποῦ ἐκεῖνον καὶ τῆς ἐλπίδος ψευστήσεσθαι. Ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ
 ἀστρολόγος, ὡσπερ ὁ πάλαι Βαλαάμ, οὐ τῆς ἀστρολογίας ἀληθευού-
 σης, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἐναντίων τὰ τῆς ἀληθείας παραδεικνύν-
 τος, ὥστε πᾶσαν τοῖς ἀσεβέσι πρόφασιν περιαιρεθῆναι.

ναούς ἀνόητα γιὰ νὰ θυσιάσει στοὺς πιὸ ἀνόητους θεοὺς τους καὶ νὰ ἀναπέμψει εὐχαριστήριους ὕμνους, ἀγνοώντας ποιὸς εἶναι ἀληθινὰ ὁ αἴτιος ὄλων τῶν καλῶν, πρὸς τὸν ὁποῖο ἔπρεπε νὰ προσφέρει τὴν πνευματικὴ θυσία. Ἐκεῖνος λοιπὸν ἀποδίδοντας τὴν αἰτία τῆς γέννησης τοῦ παιδιοῦ στὰ ἄψυχα καὶ κωφά, ἔστειλε παντοῦ κήρυκες νὰ μαζέψουν τὰ πλήθη στὰ γενεθλιά του. Καὶ ἔβλεπες νὰ συρρέουν ὄλοι ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ βασιλιᾶ καὶ νὰ τοποθετοῦν ὅσα ἦταν ἔτοιμα γιὰ τὴ θυσία, ἀνάλογα μὲ τὸ πόσο μπορούσαν τὰ χέρια τοῦ καθενὸς καὶ μὲ τὴν ἀγάπη πού εἶχε πρὸς τὸν βασιλιά. Καὶ βέβαια τοὺς παρακινοῦσε νὰ δείξουν γενναιοδωρία, φέρνοντας γιὰ θυσία ταύρους πολλοὺς καὶ μεγάλους, καὶ ἔτσι, ἀφοῦ τέλεσε πάνδημη γιορτὴ, μοίραζε σ' ὄλους δῶρα, τόσο σ' αὐτοὺς πού ἀνῆκαν στὸ βουλευτικὸ σῶμα καὶ τοὺς ἄρχοντες, ὅσο καὶ στοὺς στρατιωτικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρακατιανούς καὶ ἀσήμαντους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Σ' αὐτὴ τὴ γιορτὴ τῶν γενεθλιῶν τοῦ παιδιοῦ ἦρθαν στὸ βασιλιά μὲ ἐπιλογὴ κάπου πενήντα πέντε ἄνδρες, πού ἀσχολοῦνταν μὲ τὴν ἀστρολογία τῶν Χαλδαίων. Αὐτοὺς, ἀφοῦ τοὺς τοποθέτησε κοντά του ὁ βασιλιάς, τοὺς ρωτοῦσε νὰ τοῦ πεῖ ὁ καθένας τί πρόκειται νὰ γίνει τὸ παιδί του πού γεννήθηκε. Ἐκεῖνοι τότε, ἀφοῦ συσκέφθηκαν πολλὴ ὥρα, εἶπαν ὅτι θὰ γίνει μέγας καὶ σὲ πλοῦτο καὶ σὲ δύναμη καὶ θὰ ξεπεράσει ὄλους ὅσοι βασιλεύσαν πρὶν ἀπὸ αὐτόν. Ἐνας ὁμως ἀπὸ τοὺς ἀστρολόγους, πού ἦταν τελείως διαφορετικὸς ἀπὸ ὄλους ὄσους ἦταν μαζί του, εἶπε: Ἐὰν ὅσα μὲ διδάσκουν οἱ δρόμοι τῶν ἀστρῶν, βασιλιά μου, ἢ προκοπὴ τοῦ παιδιοῦ πού σοῦ γεννήθηκε τώρα δὲ θὰ εἶναι στὴ δική σου βασιλιά, ἀλλὰ σὲ ἄλλη ἀνώτερη καὶ ἀσύγκριτα ὑπέρτερη. Νομίζω μάλιστα ὅτι θ' ἀσπασθεῖ καὶ τὴ θρησκεία τῶν Χριστιανῶν τὴν ὁποία ἐσὺ διώκεις, καὶ δὲν νομίζω ὅτι ἐκεῖνος θὰ διαψευθεῖ στὸ σκοπὸ καὶ τὴν ἐλπίδα του. Αὐτὰ βέβαια εἶπε ὁ ἀστρολόγος, ὅπως παλιὰ ὁ Βαρλαάμ¹, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι ἡ ἀστρολογία ἔλεγε τὴν ἀλήθεια, ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς μὲ τοὺς ἀντίθετους ἐδειξε τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ ἀφαιρέσει κάθε πρόφαση ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς.

1. Ἄρ. 22,20–23, 25.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὡς ἤκουσε ταῦτα, καὶ βαρέως τὴν ἀγγελίαν ἐδέξατο, λύπη δὲ τὴν εὐφροσύνην αὐτῷ διέκοπτεν. Ἐν πόλει δὲ ὁμοῦς ἰδιαιζούση παλάτιον δευμάμενος περικαλλὲς καὶ λαμπρὰς οἰκίας φιλοτεχνήσας, ἐκεῖ τὸν παῖδα ἔθετο κατοικεῖν, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς 5 πρώτης αὐτῷ ἡλικίας, ἀπρόιτόν τε εἶναι παρεκελεύσατο, παιδαγωγοὺς αὐτῷ καὶ ὑπηρέτας καταστήσας, νέους τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῇ ὀράσει ὠραιότητους, ἐπισκήψας αὐτοῖς μηδὲν τῶν τοῦ βίου ἀνιαρῶν κατάδηλον αὐτῷ ποιήσασθαι, μὴ θάνατον, μὴ γῆρας, μὴ νόσον, μὴ πενίαν, μὴ ἄλλο τι λυπηρὸν καὶ δυνάμενον τὴν εὐφροσύνην αὐτῷ διακόπτειν, 10 ἀλλὰ πάντα τὰ τερπνὰ καὶ ἀπολαυστικά προτιθέναι, ἵνα, τοῦτοις ὁ νοῦς αὐτοῦ τερπόμενος καὶ ἐντρυφῶν, μηδὲν ὄλως περὶ τῶν μελλόντων διαλογίζεσθαι ἰσχύσειε, μήτε μέχρι ψιλοῦ ρήματος τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ δογμάτων ἀκούσειεν. Τοῦτο γὰρ μάλιστα πάντων ἀποκρύψαι αὐτῷ διενοεῖτο, τὴν τοῦ ἀστρολόγου προαγόρευσιν ὑφορῶμε-

15 νος. Εἴ τινα δὲ τῶν ὑπηρετούντων αὐτῷ νοσηῖσαι συνέβη, τοῦτον μὲν θάπτον ἐκβαλεῖν ἐκεῖθεν παρεκελεύετο, ἕτερον δὲ ἀντ' αὐτοῦ σφριγῶντα καὶ εὐεκτοῦντα ἐδίδου, ἵνα μηδὲν ὄλως ἀνώμαλον οἱ τοῦ παιδὸς ὀφθαλμοὶ θεάσαιντο. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς οὕτω ταῦτα διενοεῖτό τε καὶ ἐποίει· «βλέπων γὰρ οὐχ ἑώρα, καὶ ἀκούων οὐ συνίει».

20 Μαθὼν δὲ τινὰς τῶν μοναζόντων ἔτι περισώζεσθαι, ὧν μηδὲ ἴχνος ὑπολελειῖθαι ἐδόκει, θυμοῦ ὑπερεπίπλατο καὶ ὀξύτατα κατ' αὐτῶν ἐκινεῖτο, κήρυκας τε ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἐκέλευε διαθεῖν, ἐκβοῶντας μηδαμοῦ τινα τὸ παράπαν μετὰ τρεῖς ἡμέρας τοῦ τῶν μοναζόντων τάγματος εὐρεθῆναι. Εἰ δὲ τινες εὐρεθεῖεν μετὰ τὰς 25 διωρισμένας ἡμέρας, τῷ διὰ πυρὸς καὶ ξίφους ὀλέθρῳ παραδοθήτωσαν· οὗτοι γάρ, φησὶν, ἀναπείθουσι τὸν λαὸν ὡς Θεῷ προσέχειν τῷ ἐσταυρωμένῳ. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ συνέβη καὶ τι τοιοῦτον, ἐφ' ᾧ ἐπὶ πλέον χαλεπαίνων ἦν ὁ βασιλεὺς καὶ κατὰ τῶν μοναζόντων ὀργιζόμενος.

Ὁ βασιλιάς τότε, ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτά, δέχθηκε τὴν ἀγγελία μὲ πολὺ βαρεῖα καρδιά, καὶ λύπη πού τὸν κυρίευσε διέκοπτε τὴν εὐφροσύνη. Ἄφου ἔκτισε ἓνα πολὺ ὠραῖο παλάτι σὲ μιὰ ἀπομονωμένη πόλη καὶ διαμόρφωσε λαμπρὲς κατοικίες, ἔβαλε τὸ παιδί νὰ κατοικεῖ ἐκεῖ, μετὰ τὴ συμπλήρωση τῆς πρώτης του ἡλικίας, διέταξε νὰ εἶναι ἀπλησίαστο, καὶ προσέλαβε γιὰ χάρις του παιδαγωγοὺς καὶ ὑπηρέτες, νέους στὴν ἡλικία καὶ πολὺ ὠραίους στὴν ἐμφάνιση, δίνοντάς τους ἐντολὴ νὰ μὴ τοῦ φανερώσουν τίποτε ἀπὸ τὰ ἐνοχλητικὰ τῆς ζωῆς, οὔτε θάνατο, οὔτε γηρατεία, οὔτε ἀσθένεια, οὔτε φτώχεια, οὔτε τίποτε ἄλλο λυπηρὸ καὶ τέτοιο πού νὰ μπορεῖ νὰ τοῦ διακόψει τὴν εὐφροσύνη, ἀλλὰ νὰ τοῦ παρουσιάσουν ὅλα τὰ εὐχάριστα καὶ ἀπολαυστικά, ὥστε, δοκιμάζοντας ὁ νοῦς του μὲ αὐτὰ χαρὰ καὶ ἀπόλαυση, νὰ μὴ μπορεῖ νὰ σκέφτεται καθόλου γιὰ τὰ μέλλοντα, οὔτε καὶ ν' ἀκούσει ἔστω καὶ σὰν ἀπλὲς λέξεις ὅσα ἔχουν σχέση μὲ τὸ Χριστὸ καὶ τὰ δόγματά του. Γιατὶ αὐτὸ κυρίως περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα σκεφτόταν νὰ τοῦ ἀποκρύψει, φοβούμενος τὴν προφητεία τοῦ ἀστρολόγου. Καὶ ἂν συνέβαινε κάποιος ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες του νὰ ἀρρωστήσει, διέτασσε νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ ἐκεῖ τὸ γρηγορότερο, καὶ τοποθετοῦσε στὴ θέση του ἄλλον γεμᾶτον σφρῖγος καὶ εὐρωστο, γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ νὰ δοῦν κανένα ἀνώμαλο πρᾶγμα τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ. Ὁ βασιλιάς λοιπὸν αὐτὰ εἶχε στὶς σκέψεις του καὶ αὐτὰ ἔκαμνε· γιὰτὶ βλέποντας δὲν ἐβλεπε καὶ ἀκούοντας δὲν καταλάβαινε².

Ὅταν μάλιστα ἔμαθε ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς διασώζονται ἀκόμα, ἐνῶ νόμιζε ὅτι δὲν εἶχε ἀπομείνει οὔτε ἶχνος ἀπὸ αὐτοὺς, ὀργίσθηκε πάρα πολὺ καί, στρεφόμενος μὲ μανία ἐναντίον τους, διέταξε κήρυκες νὰ διατρέξουν κάθε πόλη καὶ ὀλόκληρη τὴ χώρα, διακηρύσσοντας νὰ μὴ βρῖσκεται κανένας πουθενὰ ἀπὸ τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν μέσα σὲ τρεῖς μέρες. Ἐὰν μετὰ τὴ διορία αὐτὴ βρεθοῦν μερικοὶ, νὰ παραδοθοῦν στὸν διὰ πυρὸς καὶ ξίφους θάνατο· γιὰτὶ αὐτοὶ (λέει) μεταπεῖθουν τὸ λαὸ νὰ πιστεύουν τὸν Ἐσταυρωμένο ὡς Θεό. Στὸ μεταξὺ ὁμως συνέβηκε καὶ κάτι ἄλλο, ἐξαιτίας τοῦ ὁποῖου ὁ βασιλιάς ἦταν ἀγριεμένος ἐναντίον τῶν μοναχῶν καὶ ὀργισμένος.

ΚΕΦΑΛΙΟΝ Δ'

45 Ἄνῆρ γάρ τις, τῶν ἐν τέλει τὰ πρῶτα φέρων, ἐν τοῖς βασιλείοις ἐτύγχανε, τὸν μὲν βίον ἐπιεικῆς, εὐσεβῆς δὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν, ὡς οἶόν τε, ἐμπορευόμενος, λανθάνων ἦν διὰ τὸν φόβον τοῦ βασιλέως. Ὅθεν τινές, τῆς εἰς τὸν βασιλέα παρρησίας τούτῳ βασκῆ-
5 ναντες, διαβάλλειν αὐτὸν ἐμελέτων, καὶ τοῦτο αὐτοῖς διὰ φροντίδος ἦν. Καὶ δὴ ποτε πρὸς θήραν ἐξελθόντι τῷ βασιλεῖ μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ δορηφορίας, εἷς ἦν τῶν συνθηρευτῶν καὶ ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνῆρ. Περιπατοῦντι δὲ αὐτῷ κατὰ μόνας, ἐκ θείας τοῦτο συμβάν, ὡς οἶμαι, οἰκονομίας, εὐρίσκει ἄνθρωπον ἐν λόχμῃ τινὶ κατὰ γῆς ἐρριμμένον, καὶ
10 δεινῶς τὸν πόδα ὑπὸ θηρίου συντετριμμένον, ὅς, ἰδὼν αὐτὸν παριόντα, ἐδυσώπει μὴ πραδραμεῖν, ἀλλ' οἰκτεῖραι αὐτὸν τῆς συμφορᾶς, καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἀπαγαγεῖν οἶκον, ἅμα καὶ τοῦτο προστιθείς, ὡς

Οὐκ ἀνόνητός σοι καὶ παντελῶς ἀνενέργητος, φησὶν, εὐρεθείην ἐγώ.

15 Ὁ δὲ λαμπρὸς ἐκεῖνος ἀνῆρ λέγει αὐτῷ·

Ἐγὼ μὲν δι' αὐτοῦ τοῦ καλοῦ τὴν φύσιν προσλήψομαι σε καὶ θε-
ραπείας, ὄση δύναμις, ἀξιώσω· ἀλλὰ τίς ἢ ὄνησις, ἦν παρὰ σοῦ
μοι ἔσεσθαι ἔφησας;

Ὁ δὲ πένης ἐκεῖνος καὶ ἀσθενής,

20 Ἐγώ, φησὶν, ἄνθρωπός εἰμι θεραπευτῆς ρημάτων· εἰ γάρ ποτε ἐν ρήμασιν ἢ ὁμιλίαις πληγὴ τις ἢ κάκωσις εὐρεθείη, καταλλή-
λοις φαρμάκοις ταῦτα θεραπεύσω, τοῦ μὴ περαιτέρω τὸ κακὸν
χωρῆσαι.

Ὁ μὲν οὖν εὐσεβῆς ἀνῆρ ἐκεῖνος τὸ λεχθὲν ἀντ' οὐδενὸς ἠγγήσατο, ἐκεῖ-
25 νον δὲ διὰ τὴν ἐντολήν ἀπαγαγεῖν οἴκαδε παρεκελεύσατο καὶ τῆς προσ-
ηκούσης ἐπιμελείας οὐκ ἀπεστέρησεν. Οἱ δὲ προμνημονευθέντες
φθονεροὶ ἐκεῖνοι καὶ βάσκανοι, ἦν πάλαι ὤδιον κακίαν εἰς φῶς προε-
νεγκόντες, διαβάλλουσι τὸν ἄνδρα πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς οὐ μόνον, τῆς
αὐτοῦ φιλίας ἐπιλαθόμενος, ἠλόγησε τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς θεραπείας
30 καὶ πρὸς Χριστιανισμὸν ἀπέκλινεν, ἀλλὰ καὶ δεινὰ κατὰ τῆς αὐτοῦ με-
λετᾶ βασιλείας, τὸν ὄχλον διαστρέφων καὶ ἑαυτῷ πάντας οἰκείουμε-
νος. Ἄλλ', εἰ βούλει, φησὶ, βεβαιωθῆναι μηδὲν ἡμᾶς πεπλασμένον λέ-
γειν, καλέσας αὐτὸν ἰδίως, εἰπέ πειράζων βούλεσθαί σε, καταλιπόντα

ΚΕΦΑΛΛΙΟ 4

Ἦταν στα ἀνάκτορα ἓνας ἄνδρας ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἄρχοντες, πού ἦταν στὴ ζωὴ του ἐπιεικὴς καὶ εὐσεβὴς ὡς πρὸς τὴν πίστη, καὶ γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει τὴ σωτηρία του, ὅσο ἦταν δυνατό, κρυβόταν ἀπὸ φόβο πρὸς τὸ βασιλιά. Γι' αὐτὸ κάποιοι πού τὸν ζήλευαν γιὰ τὴν παρρησία πού εἶχε στὸ βασιλιά, σκέφτονταν νὰ τὸν συκοφαντήσουν, καὶ αὐτὴ ἦταν ἡ φροντίδα τους. Ὅταν λοιπὸν κάποτε ὁ βασιλιάς βγήκε γιὰ κυνήγι μὲ τὴ συνηθισμένη ἀκολουθία του, ἓνας μεταξὺ τῶν ἀκολουθῶν του ἦταν καὶ ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος. Καθὼς περπατοῦσε μόνος του, κατὰ θεία πρόνοια, ὅπως νομίζω, βρίσκει ἓνα ἄνθρωπο πεταμένο καταγῆς μέσα σὲ πυκνοὺς θάμνους, μὲ τὸ πόδι του τρομερὰ πληγωμένο ἀπὸ κάποιο θηρίο· μόλις αὐτὸς τὸν εἶδε νὰ περνάει δίπλα του, τὸν παρακάλεσε νὰ μὴ τὸν προσπεράσει, ἀλλὰ νὰ τὸν λυπηθεῖ γιὰ τὴ συμφορὰ του καὶ νὰ τὸν μεταφέρει στὸ σπίτι του, προσθέτοντας συγχρόνως καὶ αὐτό, ὅτι

Δὲν θὰ σοῦ φανῶ ἀνώφελος καὶ ἐντελῶς ἄχρηστος ἐγώ.

Καὶ ὁ ἐξαίρετος ἐκεῖνος ἄνδρας τοῦ λέει·

Ἐγὼ βέβαια θὰ σὲ παραλάβω ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ καλοῦ καὶ θὰ προσπαθῆσω ὅσο μπορῶ νὰ σὲ θεραπεύσω, ποιὰ εἶναι ὅμως ἡ ὠφέλεια πού εἶπες ὅτι θὰ ἔχω ἀπὸ σένα;

Τότε ὁ φτωχὸς ἐκεῖνος καὶ ἄρρωστος εἶπε·

Ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος πού θεραπεύει λόγια· ἐὰν καμμιά φορὰ σὲ λόγια ἢ ὁμιλίες βρεθεῖ κάποια κάκωση ἢ πληγὴ, θὰ τὰ θεραπεύσω μὲ κατάλληλα φάρμακα, γιὰ νὰ μὴ προχωρήσει τὸ κακὸ πρὸς πολὺ.

Ὁ εὐσεβὴς λοιπὸν ἐκεῖνος ἄνδρας δὲν ἔδωσε σημασία σ' αὐτὸ πού εἰπῶθηκε, ἐκεῖνον ὅμως ἔδωσε διαταγὴ νὰ τὸν μεταφέρουν στὸ σπίτι του καὶ δὲν παρέλειπε νὰ τὸν φροντίζει. Ὅμως οἱ φθονεροὶ ἐκεῖνοι καὶ συκοφάντες, πού ἀναφέρθηκαν πρὸς τὸν βασιλιά, φέρνοντας στὸ φῶς τὴν κακία πού ἀπὸ καιρὸ κυοφοροῦσαν, συκοφαντοῦν τὸν ἄνδρα στὸ βασιλιά, ὅτι, ὄχι μόνον ξεχνώντας τὴ φιλία του περιφρόνησε τὴ λατρεία τῶν θεῶν καὶ στράφηκε πρὸς τὸν Χριστιανισμό, ἀλλ' ὅτι ἐτοιμάζει δεινὰ ἐναντίον τῆς βασιλείας του, μεταστρέφοντας τὰ πλήθη καὶ κἀνοντάς τα δικά του. Καὶ ἂν θέλεις, τοῦ λένε, νὰ βεβαιωθείς ὅτι τίποτε τὸ πλαστό δὲν σοῦ λέμε, κάλεσέ τον ἰδιαιτέρως καὶ πὲς του πειράζοντάς τον,

τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ τὴν δόξαν τῆς βασιλείας, Χριστιανὸν γενέσθαι καὶ τὸ μοναχικὸν περιβαλέσθαι σχῆμα, ὃ πάλαι ἐδίωξας, ὡς οὐ καλῶς δῆθεν τούτου γεγενημένου. Οἱ γὰρ ταῦτα δεινῶς κατὰ τοῦ ἀνδρὸς σκηπτόμενοι ἤδεισαν τῆς αὐτοῦ γνώμης τὴν εὐκατάνυκτον προαί-
5 ρεσιν, ὡς, εἰ τοιαῦτα παρὰ τοῦ βασιλέως ἀκούσειεν, ἐκείνῳ μὲν τὰ κρείττονα βουλευσαμένῳ γνώμην δώσειε μὴ ἀναβαλέσθαι πρὸς τὰ καλῶς βεβουλευμένα, καὶ ἐκ τούτου ἀληθῆ λέγοντες ἐκείνοι εὐρεθεῖεν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς αὐτὸν εὖνοιαν ὀπόση μὴ ἀγνοῶν, ἀπίθανά τε ἠγείτο καὶ ψευδῆ τὰ λεγόμενα, καὶ ὅτι μὴ ἀβασανίσ-
10 στως ταῦτα προσδέχεσθαι δεῖ, δοκιμάσαι τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν διαβολὴν διεσκέφατο. Καί, προσκαλεσάμενος αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ἔφη πειράζων·

Οἶδας, ὦ φίλε, ὅσα ἐνεδειξάμην τοῖς τε λεγομένοις μονάζουσι καὶ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς. Νυνὶ δέ, μετὰ μελὸς ἐπὶ τούτῳ γενόμε-
15 τῶν ἐλπίδων ὧν λεγόντων αὐτῶν ἀκήκοα, ἀθανάτου τινὸς βασιλείας εἰς ἄλλην βιοτὴν μελλούσης ἔσεσθαι· ἢ γὰρ παροῦσα θανάτῳ πάντως διακόπτεται. Οὐκ ἂν ἄλλως δὲ τοῦτο κατορθωθῆ-
ναί μοι δοκῶ καὶ μὴ διαμαρτεῖν τοῦ σκοποῦ, εἰ μὴ Χριστιανός τε γένωμαι, καὶ χαίρειν εἰπὼν τῇ δόξῃ τῆς ἐμῆς βασιλείας καὶ τοῖς
20 λοιποῖς ἡδέσι καὶ τερπνοῖς τοῦ βίου, τοὺς ἀσκητὰς ἐκείνους καὶ μονάζοντας ζητήσας ὅπου ποτ' ἂν εἶεν, οὐδ' ἀδίκως ἀπήλασα, ἐκείνοις ἑαυτὸν ἐγκαταμιζῶ. Πρὸς ταῦτα τί φῆς αὐτὸς καὶ ὁποῖαν δίδως βουλὴν; εἶπέ, πρὸς αὐτῆς τῆς ἀληθείας. Οἶδα γὰρ ἀληθῆ καὶ εὐγνώμονα εἶναι σε ὑπὲρ πάντας.

25 Ὁ δὲ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὡς ταῦτα ἤκουσε, μηδὲ ὅλως τὸν ἐγκεκρυμμένον ἐπιγνοὺς δόλον, κατενύγη τὴν ψυχὴν καὶ δάκρυσι συγκεχυμένοις, ἀπλοϊκῶς ἀπεκρίνατο·

105 Βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι· βουλὴν γὰρ ἀγαθὴν καὶ σωτήριον ἐβουλεύσω, ὅτι, κἂν δυσεὔρετος ἢ τῶν οὐρανῶν βασιλεία, ἀλλ' ὅμως δεῖ ταύτην πάσῃ δυνάμει ζητεῖν· «ὄ ζητῶν», γὰρ φησιν, «εὐρήσει αὐτήν». Ἡ δὲ τῶν παρόντων ἀπόλαυσις, κἂν τῷ φαι-

ὅτι θέλεις, ἀφοῦ ἐγκαταλείψεις τὴν πατροπαράδοτη θρησκεία καὶ τὴ δόξα τῆς βασιλείας, νὰ γίνεις Χριστιανὸς καὶ νὰ περιβληθεῖς τὸ μοναχικὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖο παλιὰ τὸ δίωξες, μὲ τὴ δικαιολογία, ὅτι δῆθεν κακῶς ἔγινε αὐτό. Γιατὶ αὐτοὶ ποῦ ἐκτόξευαν αὐτὰ τὰ τρομερὰ ἐναντίον τοῦ ἀνδρα γνῶριζαν τὴν εὐσυγκίνητη διάθεση τῆς ψυχῆς του, ὅτι δηλαδή, ἐὰν ἄκουε τέτοια λόγια ἀπὸ τὸν βασιλιά, θὰ τὸν συμβούλευε νὰ μὴ ἀναβάλει νὰ πράξει ὅσα καλῶς ἀποφάσισε, καὶ ἔτσι θὰ ἀποδεικνυόταν ὅτι ἐκεῖνοι ἔλεγαν τὴν ἀλήθεια.

Ὁ βασιλεὺς ὁμως, ἐπειδὴ δὲν ἀγνοοῦσε πόση ἦταν ἡ ἀφοσίωση τοῦ ἀνδρα ἐκείνου πρὸς αὐτόν, θεώρησε ἀπίθανα τὰ λεγόμενα καὶ ψεύτικα καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὰ δεχθεῖ ἀβασάνιστα, καὶ σκέφθηκε νὰ ἐλέγξει τὴν ὑπόθεση καὶ τὴ συκοφαντία. Ἀφοῦ τὸν κάλεσε λοιπὸν ἰδιαίτερα τοῦ εἶπε πειράζοντάς τον.

Γνωρίζεις, φίλε μου, ὅσα ἔκανα ἐναντίον τῶν λεγομένων μοναχῶν καὶ ὄλων τῶν Χριστιανῶν. Τώρα ὁμως μετάνοιωσα γι' αὐτὸ καί, ἀπαρνούμενος τὰ παρόντα, θέλω νὰ ἀσπασθῶ τὶς ἐλπίδες ἐκεῖνες, γιὰ τὶς ὁποῖες ἄκουσα νὰ λένε, ὅτι πρόκειται νὰ ἔλθει κάποια ἀθάνατη βασιλεία στὴ μέλλουσα ζωὴ, γιατί ἡ ἐδῶ ὀψωδὴποτε διακόπτεται μὲ τὸ θάνατο. Καὶ νομίζω πῶς δὲν μπορῶ αὐτὸ νὰ τὸ κατορθῶσω ἀλλιῶς καὶ νὰ μὴ ἀστοχῆσω στὸ σκοπὸ μου, ἂν δὲ γίνω Χριστιανός, καί, ἐγκαταλείποντας τὴ δόξα τῆς βασιλείας μου καὶ τὰ ἄλλα εὐχάριστα καὶ τερπνὰ τῆς ζωῆς, νὰ ἀναζητήσω τοὺς ἀσκητὲς ἐκείνους καὶ τοὺς μοναχοὺς τοὺς ὁποίους ἄδικα ἐδίωξα, ὅπου καὶ ἂν βρίσκονται, καὶ νὰ ἀναμίξω τὸν ἑαυτὸ μου μ' ἐκείνους. Σ' αὐτὰ τί λὲς καὶ σύ, καὶ ποῖα συμβουλή μοῦ δίνεις; Πές μου τὴν ἀλήθεια. Γιατὶ ξέρω ὅτι εἶσαι εὐλικρινὴς καὶ εὐγνώμων περισσότερο ἀπὸ ὄλους.

Ὅταν ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνδρας τ' ἄκουσε αὐτά, χωρὶς νὰ καταλάβει τὸ δόλο ποῦ ἔκρυβαν, συγκινήθηκε ψυχικὰ καὶ μὲ δάκρυα ἀνακατεμένα ἀποκρίθηκε ἀπονήρευτα:

Βασιλιά μου, νὰ ζήσεις στοὺς αἰῶνες!· γιατί ἔλαβες ἀπόφαση ἀγαθὴ καὶ σωτήρια, ἀφοῦ, ἂν καὶ εἶναι δυσεύρετη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν², πρέπει νὰ τὴν ἀναζητοῦμε μὲ ὅλη μας τὴ δύναμη. Γιατὶ λέει, «αὐτὸς ποῦ τὴν ἀναζητεῖ, τὴ βρίσκει»³. Ἐνῶ τὴν ἀπό-

1. Δανιήλ, 6,21. 2. Λουκᾶ 11,10. Ματθ. 7,8. 3. Λουκᾶ 11,10. Ματθ. 7,8.

νομένῳ τέρπῃ καὶ ἡδύνῃ, ἀλλὰ καλὸν αὐτὴν ἀπώσασθαι· ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ εἶναι οὐκ ἔστι, καὶ οὕς εὐφραίνει ἐπταπλασίως αὐθις λυπεῖ. Τὰ τε γὰρ ἀγαθὰ αὐτῆς τὰ τε λυπηρὰ σκιάς ἐστιν ἀσθενέστερα, καί, ὡς ἔχῃ νηδὸς ποντοπορούσης ἢ ὀρνέου τὸν αέρα διερχομένου, θᾶττον ἀφανίζονται. Ἡ δὲ τῶν μελλόντων ἐλπίς, ἣν κηρύττουσιν οἱ Χριστιανοί, βεβαία ἐστὶ καὶ ἀσφαλεστάτη, θλίψιν δὲ ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἡμέτερα νῦν ἡδέα ὀλιγοχρόνια, ἐκεῖ δὲ ὅλως οὐδὲν ἢ κόλασιν μόνον προξενούντα καὶ τιμωρίαν εἰς αἰῶνας μὴ λυομένην· τὸ γὰρ ἡδὺ τούτων, πρόσκαιρον, τὸ δὲ ὀδυνηρὸν, διηνεκές· τῶν δὲ Χριστιανῶν τὸ μὲν ἐπίπονον, πρόσκαιρον, τὸ δὲ ἡδὺ καὶ χρήσιμον, ἀθάνατον. Κατευθυνθεῖς οὖν ἢ ἀγαθῇ τοῦ βασιλέως βουλή· καλὸν γάρ, σφόδρα καλὸν τῶν φθαρτῶν τὰ αἰῶνια ἀνταλλάξασθαι.

Ἦκουσε ταῦτα ὁ βασιλεὺς καὶ λίαν ἐδυσχέρανε· κατέσχε δὲ ὁμῶς τὴν ὀργὴν, καὶ οὐδὲν τέως τῷ ἀνδρὶ λελάληκεν. Ὁ δὲ, συνετὸς ὢν καὶ ἀγρίους, ἐπέγνω βαρέως δέξασθαι τὸν βασιλέα τὰ ῥήματα αὐτοῦ καὶ ὅτι δόλῳ ἦν αὐτὸν ἐκπειράζων. Ὑποστρέψας δὲ οἴκαδε ἠνιᾶτο καὶ ἐδυσφόρει, ἀπορῶν τίνι τρόπῳ θεραπεύσει τὸν βασιλέα καὶ ἐκφύγῃ τὸν ἐπηρητημένον αὐτῷ κίνδυνον. Ἀὔπνω δὲ ὄλην τὴν νύκτα διατελοῦντι ἐπὶ μνήμῃς ἦλθεν αὐτῷ ὁ τὸν πόδα συντετριμμένος, καί, τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν ἀγαγὼν, ἔφη·

Μέμνημαί σου εἰρηκότος θεραπευτὴν ρημάτων κεκακωμένων ὑπάρχειν σε.

Ὁ δὲ,

Ναί, φησί· καί, εἰ χρήζεις, ἐπιδείξομαι τὰ τῆς ἐπιστήμης.

Ὑπολαβὼν δὲ ὁ συγκλητικὸς ἀφηγήσατο αὐτῷ τὴν τε ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸν βασιλέα εὐνοίαν αὐτοῦ, καὶ ἣν ἐκέκτητο παρρησίαν, καὶ τὴν ἔναγχος προτεθεῖσαν αὐτῷ δολερὰν ὁμίλιαν, καὶ ὅπως αὐτὸς μὲν ἀγαθὰ

λαυση τῶν παρόντων, καὶ ἂν ἀκόμη φαινομενικὰ εὐχαριστεῖ καὶ γλυκαίνει, εἶναι καλὸ νὰ τὴν ἀποφεύγουμε· γιατί δὲ βρίσκεται σ' αὐτὴ τῆ ζωῆ, καὶ αὐτοὺς ποὺ εὐχαριστεῖ τοὺς στενοχωρεῖ ἑπταπλάσια. Διότι καὶ τὰ καλὰ της καὶ οἱ λύπες της εἶναι πιὸ ἀδύναμα καὶ ἀπὸ τῆ σκιά καὶ ἐξαφανίζονται πολὺ γρήγορα σὰν ἴχνη πλοίου ποὺ διασχίζει τὴ θάλασσα ἢ πτηνοῦ ποὺ πετᾷ στὸν ἀέρα⁴. Ἐνῶ ἡ ἐλπίδα τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν, ποὺ κηρύττουν οἱ Χριστιανοί, εἶναι σίγουρη καὶ πολὺ ἀσφαλῆς· ὅμως ἔχει στενοχώρια στὸν κόσμο. Καὶ τὰ δικὰ μας βέβαια τὰ εὐχάριστα τώρα εἶναι ὀλιγοχρόνια καὶ ἐκεῖ δὲν προξενοῦν ὅπως διόλου τίποτε, παρὰ μόνο κόλαση καὶ τιμωρία ποὺ δὲ σταματᾷ στοὺς αἰῶνες· γιατί ἡ ἡδονή τους εἶναι πρόσκαιρη, ἐνῶ ἡ λύπη τους διαρκῆς· ἀντίθετα τῶν Χριστιανῶν τὸ ἐπίπονο εἶναι πρόσκαιρο, ἐνῶ τὸ γλυκὺ καὶ ὠφέλιμο εἶναι ἀθάνατο. Ἄς εὐοδωθεῖ λοιπὸν ἡ καλὴ ἀπόφαση τοῦ βασιλιᾶ· γιατί εἶναι καλὸ, πάρα πολὺ καλὸ, ν' ἀνταλλάξει κανεὶς μὲ τὰ φθαρτὰ τὰ αἰῶνια.

Τὰ ἄκουσε αὐτὰ ὁ βασιλιᾶς καὶ στενοχωρήθηκε πολὺ, ἀλλὰ συγκράτησε τὴν ὀργή του καὶ δὲν εἶπε πρὸς τὸ παρὸν τίποτε στὸν ἄνδρα. Ἐκεῖνος ὅμως, ὄντας συνετὸς καὶ εὐστροφος, κατάλαβε ὅτι ὁ βασιλιᾶς δέχτηκε μὲ βαρεῖα καρδιά τὰ λόγια του καὶ ὅτι τὸν δοκίμαζε μὲ δόλο. Ὅταν γύρισε στὸ σπιτί αισθανόταν ἀνία καὶ δυσφορία, μὴ ξέροντας μὲ ποῖο τρόπο νὰ ἐξευμενίσει τὸν βασιλιᾶ γιὰ νὰ ἀποφύγει τὸν κίνδυνο ποὺ ἦταν κρεμασμένος ἀπὸ πάνω του. Καθὼς λοιπὸν ἦταν αὐπνος ὅλη τὴ νύχτα, θυμήθηκε ἐκεῖνον ποὺ εἶχε συντριμμένο τὸ πόδι καί, ἀφοῦ τὸν ἔφερε κοντὰ του, τοῦ εἶπε·

Θυμήθηκα ποὺ εἶπες ὅτι εἶσαι θεραπευτῆς λόγων ποὺ βλάπτουν⁵. Καὶ ἐκεῖνος εἶπε·

Ναί· καὶ ἂν ἔχεις ἀνάγκη, θὰ σοῦ δείξω τὴν ἐπιστήμη μου. Παίρνοντας τότε τὸ λόγο ὁ συγκλητικὸς τοῦ διηγήθηκε καὶ τὴ συμπάθεια ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἶχε πρὸς τὸ βασιλιᾶ, καὶ τὴν παρρησία ποὺ εἶχε, καὶ τὴν ἀπατηλὴ συνομιλία ποὺ εἶχε πρόσφατα μαζί του, καθὼς καὶ ὅτι αὐτὸς βέβαια τοῦ ἀποκρίθηκε καλὰ, ἐκεῖνος ὅμως δέχτηκε μὲ

4. Σοφ. Σολ. 5,9-11.

5. Βλ. κεφ. 4, σελ. 41.

ἀπεκρίνατο, ἐκεῖνος δὲ δυσχερῶς δεξάμενος τὸν λόγον, τῇ τοῦ προσώπου ἀλλοιωσεί τὴν ἐνδομυχοῦσαν αὐτῷ ὄργην ἐνεδείξατο.

Ὁ δὲ πένης ἐκεῖνος καὶ ἀσθενῆς διασκεψάμενος ἔφη·

Γνωστὸν ἔστω σοι, ἐνδοξότατε, πονηρὰν ἔχειν πρὸς σὲ ὑπόληψιν τὸν βασιλέα, ὡς ὅτι κατασχεῖν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ζητεῖς, καὶ πειράζων σε εἶπεν ἄπερ εἶπεν. Ἀναστάς οὖν καὶ κείρας σου τὴν κόμην καὶ ἐκβαλὼν τὰ λαμπρὰ ἱμάτια ταῦτα, τρίχινά δὲ ἀμφιασάμενος, ἅμα πρωὶ πρόσελθε τῷ βασιλεῖ. Τοῦ δὲ πυνθανομένου,

10 Τί σοι τὸ σχῆμα τοῦτο βούλεται;

Ἀποκρίθητι·

Περὶ ὧν μοι χθὲς ὠμίλησας, ὦ βασιλεῦ, ἰδοὺ πάρεμι ἐν ἐτοίμῳ τοῦ ἀκολουθησαί σοι τὴν ὁδὸν ἣν προεθυμήθης ὁδεῦσαι· εἰ γὰρ καὶ ποθεινὴ ἐστὶν ἡ τρυφή καὶ ἡδίστη, ἀλλὰ μὴ μοι γένοιτο μετὰ
15 σὲ ταύτην ἀναδέξασθαι· ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς ὁδός, ἣν μέλλεις βαδίζειν, κἂν δύσκολός ἐστι καὶ τραχεῖα, ἀλλὰ μετὰ σοῦ ὄντι ραδίᾳ μοι αὕτη καὶ εὐκόλος καὶ ποθεινὴ· ὡς γὰρ κοινωνόν με ἔσχες τῶν ἐνταῦθα καλῶν, οὕτω καὶ τῶν λυπηρῶν ἔξεις, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων συγκοινωνήσω σοι.

20 Ὁ δὲ λαμπρὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ἀποδεξάμενος τὰ ρήματα τοῦ ἀσθενοῦς, ἐποίησε καθὰ δὴ καὶ αὐτῷ λελάληκεν· ὃν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ ἀκούσας, ἦσθη μὲν ἐπὶ τούτῳ, ἀγάμενος λίαν τὴν εἰς αὐτὸν εὐνοίαν, ψευδῆ δὲ τὰ κατ' αὐτοῦ λαληθέντα γνούς, πλείονος αὐτὸν τιμῆς καὶ τῆς εἰς αὐτὸν παρρησίας ἀπολαβεῖν πεποίηκεν. Κατὰ δὲ τῶν μοναζόντων ὄργης
25 αὐθις ὑπερεπίπλωτο, ἐκείνων εἶναι ταῦτα λέγων τὰ διδάγματα, τὸ ἀπέχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῶν τοῦ βίου ἡδέων καὶ ἀδήλοισι ὄνειροπολεῖσθαι ἐλπῖσιν.

Ἐξερχόμενος δὲ αὐθις εἰς θήραν, ὁρᾷ δύο μοναχοὺς κατὰ τὴν ἔρημον διερχομένους, οὓς κρατηθῆναι καὶ τῷ αὐτοῦ προσαχθῆναι ὀχήματι
30 κελεύσας, ὀργίλως τε αὐτοῖς ἐνιδῶν, καὶ πῦρ, τὸ τοῦ λόγου, πνεύσας, ἔφη·

δυσαρέσκεια τὸ λόγο του καὶ μετὴν ἀλλαγὴ τοῦ προσώπου του ἔδειξε τὴν ἐνδόμυχη ὀργή του.

Ὁ φτωχὸς ἐκεῖνος καὶ ἄρρωστος ἀφοῦ σκέφθηκε τοῦ εἶπε·

Γνώριζε, ἐνδοξότατε⁶, ὅτι ὁ βασιλιάς ἔχει γιὰ σένα πονηρὴ ὑπόνοια, ὅτι δηλαδὴ θέλεις νὰ τοῦ πάρεις τὴ βασιλεία, καὶ θέλοντας νὰ σὲ δοκιμάσει σοῦ εἶπε ὅσα σοῦ εἶπε. Σήκω λοιπὸν καὶ ἀφοῦ κουρέψεις τὰ μαλλιά σου καὶ βγάλεις αὐτὰ τὰ πολυτελεῖ ἐνδύματα, φόρεσε τρίχινα καὶ τὸ πρῶνι πήγαινε στὸ βασιλιά. Καὶ ὅταν ἐκεῖνος σὲ ρωτήσῃ,

Τί σημαίνει ἡ ἐμφάνιση αὐτή;

Ἀπάντησέ του·

Γι' αὐτὰ ποῦ μοῦ μίλησες χθές, βασιλιά μου, ὀρίστε ἦρθα ἔτοιμος νὰ σὲ ἀκολουθήσω στὸ δρόμο ποῦ προτίμησες νὰ βαδίσεις· γιατί, ἂν καὶ ἡ ἀπόλαυση μοῦ εἶναι ἐπιθυμητὴ καὶ πολὺ εὐχάριστη, ὅμως δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τὴν δεχθῶ μετὰ ἀπὸ σένα· ἐνῶ ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς, τὸν ὁποῖο πρόκειται νὰ βαδίσεις, μολονότι εἶναι δύσκολος καὶ κακοτράχαλος ὅμως ἐφόσον θὰ βρίσκομαι μαζί σου, θὰ εἶναι γιὰ μένα καλὸς καὶ εὐκολος καὶ ἐπιθυμητός· γιατί, ὅπως συμμετεῖχα στὰ ἐδῶ ἀγαθὰ, ἔτσι θὰ συμμετέχω καὶ στὶς λύπες σου, γιὰ νὰ γίνω μέτοχος καὶ τῶν μελλοντικῶν.

Ὁ ἐξάιρετος ἐκεῖνος ἄνδρας δέχθηκε τὰ λόγια τοῦ ἀρρώστου καὶ ἔκανε ὅπως ἀκριβῶς τοῦ εἶπε· καὶ ὅταν τὸν εἶδε ὁ βασιλιάς καὶ τὸν ἄκουσε, εὐχαριστήθηκε πολὺ γι' αὐτό, καὶ θαυμάζοντας τὴν ἀφοσίωσή του σ' αὐτὸν καὶ καταλαβαίνοντας ὅτι ἦταν ψέματα ὅσα τοῦ εἰπώθηκαν ἐναντίον του, τὸν τίμησε ἀκόμα πιὸ πολὺ καὶ τοῦ αὗξησε τὴν ἐμπιστοσύνη ποῦ τοῦ εἶχε. Ὅμως γέμισε πάλι ὀργὴ ἐναντίον τῶν μοναχῶν, λέγοντας ὅτι δικές τους εἶναι οἱ διδασκαλίες, τὸ νὰ ἀπέχουν δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὶς χαρὲς τῆς ζωῆς καὶ νὰ ὄνειροπολοῦν μετὰ ἀβέβαιες ἐλπίδες.

Βγαίνοντας ὅμως πάλι σὲ κινήγι, βλέπουν δύο μοναχοὺς ποῦ περνοῦσαν ἀπὸ τὴν ἔρημο, τοὺς ὁποίους διέταξε νὰ συλληφθοῦν καὶ νὰ ὀδηγηθοῦν στὸ ὄχημά του· ἀφοῦ τοὺς κοίταξε μετὰ ὀργῆς καὶ βγάζοντας φωτιά, ὅπως λέει ἡ παροιμία, εἶπε·

6. Βλ. Δαν. 3,10· «γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ...» καὶ Β' Ἑσδρα, 4,12.

Οὐκ ἠκούσατε, ὦ πλάνοι καὶ ἀπατεῶνες, τῶν κηρύκων διαρρή-
δην βοώντων μὴ τινα τῆς ὑμῶν κακοδαιμονίας μετὰ τρεῖς ἡμέ-
ρας ἐν πόλει ἢ χωρᾷ τῆς ἐμῆς εὐρεθῆναι ἐξουσίας, ἢ πάντως πυ-
ρίκαυστος ἔσται;

5 Οἱ δὲ μοναχοί·

Ἴδοῦ (φασί) καθὰ δὴ καὶ προσέταξας, ἐξεχόμεθά σου τῶν πόλε-
ων καὶ τῶν χωρῶν, μακρᾶς δὲ ἡμῖν τῆς ὁδοῦ προκειμένης τοῦ
ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀδελφούς, ἐνδεῶς ἔχοντες τρο-
φῆς, ταύτην ἐποριζόμεθα, τοῦ ἔχειν τὰ ἐφόδια καὶ μὴ λιμοῦ πα-
10 ρανάλωμα γενέσθαι.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη·

Ὁ θανάτου δεδοικὼς ἀπειλὴν οὐκ ἀσχολεῖται εἰς πορισμὸν
βρωμάτων.

Λέγουσιν οἱ μονασταί·

15 Καλῶς εἶπας, ὦ βασιλεῦ· οἱ θάνατον δεδοικότες διὰ φροντίδος
ἔχουσι πῶς αὐτὸν ἐκφυγῶσι. Τίνες δὲ εἰσιν οὗτοι, ἀλλ' ἢ οἱ τοῖς
ρευστοῖς προστετηκότες καὶ τούτοις ἐπτοημένοι, οἵτινες, μηδὲν
ἀγαθὸν ἐλπίζοντες εὐρεῖν ἐκεῖθεν, δυσσαποστάτως ἔχουσι τῶν
παρόντων, καὶ διὰ τοῦτο δεδοίκασι θάνατον; Ἡμεῖς δὲ οἱ πάλοι
20 μισήσαντες κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, καὶ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμ-
μένην διὰ Χριστὸν βαδίζοντες ὁδόν, οὔτε θάνατον δεδοίκαμεν,
οὔτε τὰ παρόντα ποθοῦμεν, ἀλλὰ τῶν μελλόντων ἐφιέμεθα μό-
νον. Ἐπεὶ οὖν ὁ παρ' ὑμῶν ἐπαγόμενος ἡμῖν θάνατος διαβατή-
ριον γίνεται τῆς αἰδίου ζωῆς καὶ κρείττονος, ποθητὸς ἡμῖν μάλ-
25 λον ἢ φοβερός ἐστιν οὗτος.

Ἐφ' οἷς ἐξ ἀγχινοίας δῆθεν ὁ βασιλεὺς ἐπιλαβέθαι τῶν μοναχῶν βου-
λόμενος, ἔφη·

Τί δέ; οὐ πρὸ μικροῦ εἶπατε ὑποχωρεῖν ὑμᾶς, καθὰ δὴ καὶ προσ-
έταξα; καί, εἰ οὐ δεδοίκατε τὸν θάνατον, πῶς φυγῆ ἐχρήσασθε;

30 Ἴδοῦ καὶ ταῦτα μάτην κομπάζοντες διεψεύσασθε.

Δὲν ἀκούσατε, δόλιοι καὶ ἀπατεῶνες, τοὺς κήρυκες ποὺ φώναζαν καθαρὰ νὰ μὴ βρεθεῖ κανεὶς ἀπὸ τῆ δικῆ σας κακοδαιμονία μετὰ ἀπὸ τρεῖς μέρες σὲ πόλη ἢ χώρα τῆς δικαιοδοσίας μου, γιατί ὅπωςδῆποτε θὰ καεῖ στὴ φωτιά;

Καὶ οἱ μοναχοὶ ἀπάντησαν·

Νά, ὅπως διέταξες, φεύγουμε ἀπὸ τίς πόλεις καὶ τίς χῶρες· ἐπειδὴ ὅμως εἶναι μακρὺς ὁ δρόμος γιὰ νὰ πᾶμε στοὺς ἀδελφούς μας καὶ δὲν εἶχαμε τροφή, προσπαθούσαμε νὰ τὴν ἐξασφαλίσουμε, γιὰ νὰ ἔχουμε τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια, γιὰ νὰ μὴ γίνουμε θύματα τῆς πείνας.

Ὁ βασιλιάς τότε εἶπε·

Αὐτὸς ποὺ φοβᾶται τὴν ἀπειλὴ τοῦ θανάτου δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐξεύρεση τροφῶν.

Τοῦ λένε οἱ μοναχοί·

Καλὰ εἶπες, βασιλιά μας· αὐτοὶ ποὺ φοβοῦνται τὸν θάνατο φροντίζουν πῶς νὰ τὸν ἀποφύγουν. Ποιοὶ ὅμως εἶναι αὐτοί, ἂν ὄχι ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι προσκολλημένοι στὰ ρευστὰ καὶ τρομοκρατοῦνται ἀπὸ αὐτά, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, μὴ ἐλπίζοντας νὰ βροῦν κανένα ἀγαθὸ ἀπὸ αὐτά, προσκολλοῦνται γερὰ στὰ παρόντα καὶ γι' αὐτὸ φοβοῦνται τὸ θάνατο; Ἐνῶ ἐμεῖς ποὺ ἀπὸ παλιὰ μισήσαμε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐγκόσμια καὶ βαδίζουμε τὸ στενὸ καὶ ἀνηφορικὸ δρόμο γιὰ τὸν Χριστό⁷, οὔτε τὸ θάνατο φοβούμεσθε, οὔτε τὰ παρόντα ποθοῦμε, ἀλλὰ ἐπιθυμοῦμε μόνο τὰ μέλλοντα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ θάνατος, τὸν ὅποιο ἐσεῖς μᾶς προκαλεῖτε, γίνεται διαβατήριο γιὰ τὴν αἰώνια καὶ ἀνώτερη ζωὴ, γι' αὐτὸ γιὰ μᾶς ὁ θάνατος αὐτὸς εἶναι μᾶλλον ἐπιθυμητὸς παρὰ φοβερός.

Ἀκούοντας αὐτὰ ὁ βασιλιάς καὶ θέλοντας, ἀπὸ ἐξυπνάδα τάχα, νὰ προσβάλλει τοὺς μοναχοὺς, εἶπε·

Μὰ τί λέτε; Πρὶν ἀπὸ λίγο δὲν εἶπατε ὅτι φεύγετε, σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ μου; Καὶ ἀφοῦ δὲ φοβᾶσθε τὸ θάνατο, γιατί φεύγετε; Ὅριστε πού, καὶ αὐτὰ ποὺ τὰ λέτε κομπάζοντες ἄσκοπα, διαψεύδονται.

7. Πρβλ. «οἱ τὴν ὁδὸν τὴν στενὴν βαδίσαντες τεθλιμμένην πάντες οἱ ἐν βίῳ» (Εὐλογητᾶριο νεκρώσιμης ἀκολουθίας εἰς ἱερεῖς).

Ἐπεκρίθησαν οἱ μοναχοί·

Οὐ τὸν παρὰ σοῦ ἀπειλούμενον θάνατον δεδοικότες φεύγομεν,
ἀλλ' ἐλεοῦντές σε, ἵνα μὴ περισσοτέρας κατακρίσεως αἰτιοί σοι
γενώμεθα, προεθυμήθημεν ὑποχωρεῖν· ἐπεὶ τό γε εἰς ἡμᾶς ἦκον,

5 οὐδόλως σου τὰς ἀπειλάς ποτε δειλιῶμεν.

Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἐκέλευσεν αὐτοὺς πυρκαυστους γενέσθαι καὶ ἐτελειώθησαν οἱ τοῦ Χριστοῦ θεράποντες διὰ πυρός, τῶν μαρτυρικῶν τυχόντες στεφάνων. Δόγμα τε ἐξέθετο, εἴ πού τις εὐρεθῆ ἰμονάζων, ἀνεξετάστως φονεῦεσθαι. Καὶ οὐδεὶς ὑπελείφθη ἐν ἐκείνῃ τῇ
10 χώρα τοῦ τοιοῦτου τάγματος, εἴ μὴ οἱ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς ἑαυτοὺς κατακρύψαντες. Ταῦτα μὲν οὖν δὴ τοιαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱός, περὶ οὗ ὁ λόγος ἀπ' ἀρχῆς εἰπεῖν ὄρμηται, ἐν τῷ κατασκευασθέντι αὐτῷ παλατίῳ ἀπρόϊτος ὢν, τῆς
15 ἐφήβου ἡματο ἡλικίας, πᾶσαν τὴν Αἰθιοπῶν καὶ Περσῶν μετελθὼν παιδείαν, οὐκ ἔλαττον τὴν ψυχὴν ἢ τὸ σῶμα εὐφυῆς ὢν καὶ ὠραῖος, νουνεχῆς τε καὶ φρόνιμος καὶ πᾶσι διαλάμπων ἀγαθοῖς πλεονεκτήμασι, ζητήματά τε φυσικὰ πρὸς τοὺς διδάσκοντας αὐτὸν προβαλλόμενος, ὡς κάκεῖνους θαυμάζειν ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀγχινοίᾳ καὶ συνέσει, ἐκ-
20 πλήττεσθαι δὲ καὶ τὸν βασιλέα τό τε χαριέστατον τοῦ προσώπου καὶ τὸ τῆς ψυχῆς κατάστημα. Ἐντολὰς τε ἐδίδου τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ, μηδὲν τὸ παράπαν τῶν τοῦ βίου ἀνιαρῶν αὐτῷ γνώριμον θεῖναι, μηδ' ὅτι ὄλως θάνατος τὰ παρόντα τερπνὰ διαδέχεται. Κεναῖς δὲ ἐπηρείδετο ἐλπίσι, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, εἰς οὐρανὸν τοξεύειν ἐπιχειρῶν. Πῶς
25 γὰρ ἂν καὶ διέλαθεν ἀνθρωπίνῃ φύσει ὁ θάνατος; Οὐ μέντοι οὐδὲ τῷ παιδί διέλαθε. Πᾶσῃ γὰρ συνέσει κατάκομον ἔχων ἐκεῖνος τὸν λογισμὸν, ἐσκόπει καθ' ἑαυτὸν τίνοι λόγῳ αὐτὸν τε ἀπρόϊτον εἶναι ὁ πατὴρ κατεδίκασε καὶ παντὶ τῷ βουλομένῳ τὴν εἰς αὐτὸν οὐ συγχωρεῖ εἰσοδόν. Ἔγνω γὰρ καθ' ἑαυτὸν μὴ ἄνευ τῆς τοῦ πατρὸς προσταγῆς τοῦτο

Ἀποκρίθησαν οἱ μοναχοί:

Δὲ φεύγουμε φοβούμενοι τὸ θάνατο μὲ τὸν ὅποιο μᾶς ἀπειλεῖς, ἀλλὰ ἀπὸ λύπη πρὸς ἐσένα. Γιὰ νὰ μὴ γίνουμε αἴτιοι νὰ κατακριθεῖς περισσότερο, προτιμήσαμε νὰ φύγουμε· γιατί, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς, καθόλου δὲ φοβούμαστε τίς ἀπειλές σου.

Ὅργισθηκε μὲ αὐτὰ ὁ βασιλιάς καὶ διατάξε νὰ τοὺς κάψουν. Ἔτσι τελείωσαν τὴ ζωὴ τους οἱ ἀφοσιωμένοι στὸ Χριστὸ στὴ φωτιά, κερδίζοντας τὰ μαρτυρικὰ στεφάνια. Ὁ βασιλιάς τότε ἔβγαλε διαταγὴ, ὅπου τυχὸν βρεθεῖ κανένας μοναχός, νὰ φονεύεται χωρὶς δίκη. Ἔτσι κανεὶς δὲν ἔμεινε σ' ἐκείνη τὴ χώρα ἀπὸ αὐτὸ τὸ τάγμα, παρὰ μόνο ἐκεῖνοι ποὺ ἔκρυψαν τοὺς ἑαυτοὺς τους στὰ βουνὰ καὶ στὰ σπήλαια καὶ στὶς τρύπες τῆς γῆς⁸. Αὐτὰ λοιπὸν ἦταν τὰ ὅσα συνέβηκαν τότε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ, γιὰ τὸν ὅποιο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ξεκίνησε ἡ διήγησις νὰ μιλήσει, ζώντας στὸ παλάτι ποὺ γι' αὐτὸν κτίστηκε ἀπλησίαστος, ἔφθασε στὴν ἐφηβικὴ ἡλικία, διδάχθηκε ὅλη τὴ σοφία τῶν Αἰθίοπων καὶ τῶν Περσῶν καὶ δὲν ἦταν λιγότερο ὡς πρὸς τὴν ψυχὴ ἢ τὸ σῶμα ἔξυπνος καὶ ὠραῖος καὶ μυαλωμένος καὶ φρόνιμος· διακρινόταν σ' ὅλα τὰ ἀγαθὰ πλεονεκτήματα, καί, προβάλλοντας ἐρωτήματα φυσικὰ στοὺς δασκάλους του, τοὺς ἔκανε νὰ θαυμάζουν γιὰ τὴν εὐστροφία καὶ σύνεση τοῦ παιδιοῦ, ἐνῶ ὁ βασιλιάς καμάρωνε γιὰ τὸ χαριτωμένο του πρόσωπο καὶ γιὰ τὴν κατάστασι τῆς ψυχῆς του. Παράλληλα ἔδινε ἐντολές σ' ἐκείνους ποὺ τὸν περιέβαλλαν νὰ μὴ τοῦ μάθουν τίποτε ἀπὸ τὰ δυσάρεστα τῆς ζωῆς, οὔτε κἂν ὅτι τὰ παρόντα εὐχάριστα τὰ διαδέχεται ὁ θάνατος. Καὶ στηριζόταν σὲ μάταιες ἐλπίδες, ἐνῶ ἐπιχειροῦσε, σύμφωνα μὲ τὴν παροιμία, νὰ τοξεύσει τὸν οὐρανό. Γιατί πὼς θὰ μποροῦσε νὰ κρυφτεῖ στὴν ἀνθρώπινη φύση ὁ θάνατος; Δὲν μπόρεσε λοιπὸν οὔτε ἀπὸ τὸ παιδί νὰ κρυφτεῖ. Γιατί, ἔχοντας μὲ κάθε σύνεση στολισμένο τὸ λογικὸ του, σκεφτόταν μόνο του γιὰ ποῖό λόγο τὸ καταδίκασε ὁ πατέρας του νὰ εἶναι ἀπλησίαστο καὶ δὲν ἐπιτρέπει σὲ ὅποιον θέλει νὰ πλησιάσει σ' αὐτό. Γιατί κατάλαβε καὶ μόνο του, ὅτι αὐτὸ δὲν γινόταν χωρὶς τὴ διαταγὴ τοῦ πατέρα του.

8. Ἐβρ. 11,37.

εἶναι. "Ὁμως ἠδεῖτο ἐρωτῆσαι αὐτόν· τοῦτο μὲν ἀπίθανον εἶναι λέγων, μὴ τὰ συμφέροντα αὐτῷ τὸν πατέρα διανοεῖσθαι, τοῦτο δὲ σκοπῶν, ὡς, εἰ κατὰ γνώμην τοῦ πατρὸς ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, κἂν ἐρωτήσῃ, οὐκ ἂν αὐτῷ τὰ τῆς ἀληθείας γνωριοῖ. "Ὅθεν παρ' ἄλλων, καὶ μὴ παρὰ τοῦ
5 πατρὸς, ταῦτα μαθεῖν διέγνω.

"Ἐνα δὲ τῶν παιδαγωγῶν προσφιλέστατον καὶ οἰκειότατον τῶν λοιπῶν κεκτημένος, ἐπὶ πλεῖον οἰκειωσάμενος καὶ δωρεαῖς φιλοτίμοις δεξιωσάμενος, ἐπνυθάνετο παρ' αὐτοῦ τί ἂν βούλοιο τῷ βασιλεῖ ἢ ἐν τῷ περιτειχίσματι ἐκείνῳ τούτου κάθειρξις, καὶ ὡς

10 Εἰ τοῦτό φησι σαφῶς διδάξεις με, πρόκριτος πάντων ἔση μοι, καὶ διαθήκη φιλίας διηνεκοῦς διαθήσομαί σοι.

Ὁ δὲ παιδαγωγός, ἐχέφρων καὶ αὐτὸς ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς τὴν τοῦ παιδὸς συνετὴν καὶ τελείαν φρόνησιν, καὶ ὡς οὐκ ἂν αὐτῷ γένοιτο κινδύνου πρόξενος, πάντα αὐτῷ κατὰ μέρος διηγῆσατο, τὸν κατὰ τῶν
15 Χριστιανῶν θεθέντα παρὰ τοῦ βασιλέως διωγμὸν καὶ ἐξαιρέτως κατὰ τῶν ἀσκητῶν, ὅπως τε ἀπηλάθησαν καὶ ἐξεβλήθησαν τῆς περιχώρου ἐκείνης, οἷα τε γεννηθέντος αὐτοῦ οἱ ἀστρολόγοι προηγόρευσαν.

"Ἴν' οὖν φησι, μὴ, ἀκούσας τῆς ἐκείνων διδαχῆς, ταύτην προκρίνης τῆς ἡμετέρας θρησκείας, μὴ προσομιλεῖν σοι πολλούς,
20 ἀλλ' εὐαριθμήτους, ὁ βασιλεὺς ἐπετηδεύσατο, ἐντολὰς ἡμῖν δοὺς μηδὲν σοι τῶν τοῦ βίου ἀνιαρῶν γνωρίσαι.

Ταῦτα ὡς ἤκουσεν ὁ νεανίας οὐδὲν ἕτερον προσέθετο λαλῆσαι· ἤψατο δὲ τῆς καρδίας αὐτοῦ λόγος σωτήριος καὶ ἡ τοῦ Παρακλήτου χάρις τοῦς νοητοῦς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς διανοίγειν ἐπεχείρησε, πρὸς τὸν ἀψευ-
25 δῆ χειραγωγοῦσα Θεόν, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσειε. Συχνῶς δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ βασιλέως κατὰ θέαν τοῦ παιδὸς ἐρχομένου (ἀγάπη γὰρ ὑπερβαλλούση ἐφίλει αὐτόν), ἐν μιᾷ λέγει αὐτῷ ὁ υἱός·

Μαθεῖν τι ἐπεθύμησα παρὰ σοῦ, ὦ δέσποτα καὶ βασιλεῦ, ἐφ' ᾧ
λύπη διηνεκῆς καὶ μέριμνα ἀδιάπαυστος κατεσθίει μου τὴν ψυ-
30 χήν.

Ὁ δὲ πατήρ, ἐξ αὐτῶν τῶν ρημάτων ἀλόγησας τὰ σπλάγχνα, ἔφη·
Λέγε μοι, τέκνον ποθεινότατον, τίς ἢ συνέχουσά σε λύπη, καὶ
θᾶττον αὐτὴν εἰς χαρὰν μεταμεῖψαι σπουδάσω.

“Ὅμως φοβόταν νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος γιατί ἔλεγε ὅτι εἶναι ἀπίθανο νὰ μὴ σκέφτεται ὅσα συμφέρουν σ’ αὐτὸ ὁ πατέρας του, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο γιατί σκεπτόταν ὅτι, ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶναι σύμφωνο μὲ τὴ γνώμη τοῦ πατέρα του, καὶ ἂν ἀκόμα τὸν ἐρωτήσῃ, δὲν θὰ τοῦ πεῖ τὴν ἀλήθεια. Γι’ αὐτὸ κατέληξε ὅτι αὐτὰ θὰ τὰ μάθει ἀπὸ ἄλλους καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν πατέρα του.

Ἔτσι συνδέθηκε ἀκόμα περισσότερο μὲ ἓνα παιδαγωγὸ πού εἶχε πολὺ ἀγαπητὸ καὶ περισσότερο φίλο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ ἀφοῦ τοῦ πρόσφερε πλούσια δῶρα, τὸν ρώτησε νὰ μάθει ἀπὸ αὐτόν, σὲ τί ἀπέβλεπε ἡ φυλάκισή του ἀπὸ τὸν βασιλιά σὲ ἐκεῖνο τὸ φρούριο, καὶ τοῦ εἶπε:

Ἄν μοῦ τὸ πεῖς αὐτὸ καθαρὰ, θὰ μοῦ εἶσαι ὁ πιὸ ξεχωριστὸς ἀπὸ ὅλους καὶ θὰ σοῦ κάνω συμβόλαιο παντοτινῆς φιλίας.

Ὁ παιδαγωγὸς τότε, πού ἦταν κι αὐτὸς μυαλωμένος καὶ γνώριζε τὴν συνετὴ καὶ τέλεια φρονιμάδα τοῦ παιδιοῦ καὶ ὅτι δὲ θὰ τοῦ προξενούσε κακό, τοῦ ἐξιστόρησε τὰ πάντα μὲ λεπτομέρεια, τὸ διωγμὸ πού κίνησε ὁ βασιλιάς ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν καὶ προπαντὸς ἐναντίον τῶν ἀσκητῶν, καὶ ὅτι διώχθηκαν καὶ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴν περιοχὴ ἐκεῖνη, καὶ ὅσα προφήτευσαν οἱ ἀστρολόγοι ὅταν γεννήθηκε αὐτός. Γιὰ νὰ μὴ ἀκούσεις τὴ διδασκαλία ἐκείνων καὶ τὴν προτιμήσεις ἀπὸ τὴ δική μας θρησκεία, φρόντισε ὁ βασιλιάς νὰ μὴ συναναστρέφῃσαι πολλούς, ἀλλὰ λίγους, καὶ μᾶς ἔδωσε διαταγὰς νὰ μὴ σοῦ διδάξουμε τίποτε ἀπὸ τὰ δυσάρεστα τῆς ζωῆς.

Ὅταν ὁ νεαρὸς τὰ ἄκουσε αὐτά, δὲν εἶπε τίποτε ἄλλο· ἄγγιξε ὁμως τὴν καρδιά του ὁ σωτήριος λόγος, καὶ ἡ χάρις τοῦ Παρακλήτου ἐπιχείρησε νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὰ νοητὰ μάτια, χειραγωγώντας τον πρὸς τὸν ἀψευδῆ Θεό, ὅπως θὰ δεῖξῃ ἡ διήγησις παρακάτω. Καθὼς ὁ πατέρας του καὶ βασιλιάς ἐρχόταν συχνὰ νὰ δεῖ τὸ παιδί (γιατὶ τὸ ἀγαποῦσε μὲ ὑπερβολικὴ ἀγάπη), μιὰ μέρα τοῦ λέει ὁ γιὸς του:

Θέλω νὰ μάθω κάτι ἀπὸ σένα, κύριε καὶ βασιλιά μου, γιὰ τὸ ὅποιο λύπη διαρκῆς καὶ ἀκατάπαυστη φροντίδα μοῦ κατατρῶει τὴν ψυχὴ.

Ὁ πατέρας του τότε, πού μ’ αὐτὰ τὰ λόγια πόνεσε βαθειά, εἶπε:

Πές μου, παιδί μου πολυαγάπητο, ποιὰ εἶναι ἡ λύπη πού σὲ βασανίζει, καὶ θὰ σπεύσω νὰ τὴν μετατρέψω ἀμέσως σὲ χαρὰ.

Καὶ φησιν ὁ παῖς·

Τίς ὁ τρόπος τῆς ἐμῆς ἐνθάδε καθείρξεως, ὅτι ἐντὸς τειχέων καὶ πυλῶν συνέκλεισάς με, ἀπρόϊτον πάντη καὶ ἀθέατον πᾶσί με καταστήσας;

5 Καὶ ὁ πατὴρ ἔφη·

Οὐ βούλομαι, ὦ τέκνον, ἰδεῖν σέ τι τῶν ἀηδιζόντων τὴν καρδίαν σου καὶ ἐγκοπτόντων σοι τὴν εὐφροσύνην. Ἐν τρυφῇ γὰρ διηνεκεῖ καὶ χαρᾶ πάσῃ καὶ θυμηδία ζῆσαί σε τὸν ἅπαντα διανοοῦμαι αἰῶνα.

10 Ἄλλ' εὖ ἴσθι ὦ δέσποτα, φησὶν ὁ υἱὸς τῷ πατρί,

τῷ τρόπῳ τούτῳ οὐκ ἐν χαρᾶ καὶ θυμηδία ζῶ, ἐν θλίψει δὲ μᾶλλον καὶ στενοχωρία πολλῇ, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν βρῶσίν τε καὶ πόσιν ἀηδῆ μοι καταφαίνεσθαι καὶ πικράν. Ποθῶ γὰρ ὄραῖν πάντα τὰ ἔξω τῶν πυλῶν τούτων. Εἰ οὖν βούλει ἐν ὁδῷ μὴ ζῆν με, κέ-
15 λουσον προέρχεσθαι καθὼς βούλομαι, καὶ τέρπεσθαι τὴν ψυχὴν τῇ θεᾷ τῶν γενομένων τέως ἀθεάτων μοι.

Ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς ὡς ἤκουσε ταῦτα καὶ διεσκόπει ὡς, εἰ κωλύσει τῆς αἰτήσεως, πλείονος αὐτῷ ἀνίας καὶ μερίμνης πρόξενος ἔσται. Καί, «ἐγὼ σου, τέκνον, εἰπὼν, τὰ καταθύμια ποιήσω»,

20 Ἴππους αὐτίκα ἐκλεκτοὺς καὶ δορυφορίαν τὴν βασιλεῖ πρέπουσαν εὐτρεπισθῆναι κελεύσας, προέρχεσθαι αὐτὸν ὅτε βούλοιτο διωρίσατο, ἐπισκῆψας τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ μηδὲν ἀηδὲς εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἄγειν, ἀλλὰ, πᾶν ὃ τι καλὸν καὶ τέρψιν ἐμποιοῦν, τοῦτο ὑποδεικνύειν τῷ παιδί, χορούς τε συγκροτεῖν ἐν ταῖς ὁδοῖς παναρμονίους κροτούν-
25 των ᾠδὰς καὶ ποικίλα θεάτρα συνιστώντων, ὥστε τούτοις τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀπασχολεῖσθαι καὶ ἐνηδύνεσθαι.

Ἀμέλει οὕτωςι συχνάζων ἐν ταῖς προόδοις ὁ τοῦ βασιλέως υἱός, εἶδεν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, κατὰ λήθην τῶν ὑπηρετῶν, ἄνδρας δύο, ὧν ὁ μὲν λελωβημένος, τυφλὸς δὲ ὁ ἕτερος ἦν· οὗς ἰδὼν καὶ ἀηδισθεὶς τὴν
30 ψυχὴν, λέγει τοῖς μετ' αὐτοῦ·

Καὶ τὸ παιδί εἶπε·

Ποιός εἶναι ὁ λόγος τῆς φυλακίσεώς μου ἐδῶ, γιὰ τὸν ὁποῖο με ἔκλεισες μέσα σὲ τεῖχη καὶ πύλες, κάνοντάς με τελειῶς ἀπλησίαστο καὶ ἀθέατο σ' ὄλους;

Ὁ πατέρας τότε ἀπάντησε·

Δὲ θέλω, παιδί μου, νὰ δεῖς κάτι ἀπ' αὐτὰ πού θὰ ἀηδίαζαν τὴν καρδιά σου καὶ θὰ σοῦ διέκοπταν τὴν εὐφροσύνη. Διότι θέλω νὰ ζήσεις γιὰ πάντα σὲ ἀδιάκοπη ἀπόλαυση καὶ κάθε χαρὰ καὶ εὐχαρίστηση.

Ὁ γιὸς τότε λέγει στὸν πατέρα του·

Νὰ τὸ ξέρεις ὅμως καλά, κύριε, ὅτι με τὸν τρόπο αὐτὸ δὲ ζῶ με χαρὰ καὶ εὐχαρίστηση, ἀλλὰ μᾶλλον με θλίψη καὶ μεγάλη στενοχώρια, ὥστε ἀκόμα καὶ αὐτὸ τὸ φαγητὸ καὶ τὸ πιοτὸ νὰ μοῦ φαίνονται ἀηδιαστικά καὶ πικρά. Γιὰτι ποθῶ νὰ δῶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν ἔξω ἀπὸ τὶς πύλες αὐτές. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις νὰ μὴ ζῶ μέσα σὲ θλίψη, δῶσε διαταγὴ νὰ βγαίνω ὅποτε θέλω καὶ νὰ εὐχαριστιέται ἡ ψυχὴ μου βλέποντας αὐτὰ πού ὡς τώρα μοῦ ἦταν ἀθέατα.

Λυπηθηκε ὁ βασιλιάς ἀκούοντας αὐτὰ καὶ ἔβλεπε ὅτι, ἂν ἐμποδίσει τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματός του, θὰ τοῦ προκαλέσει περισσότερὴν ἀνία καὶ ἀγωνία. Καὶ ἀφοῦ τοῦ εἶπε,,

Ἐγώ, παιδί μου, θὰ κάνω ὅτι ἐπιθυμεῖ ἡ καρδιά σου, διέταξε ἀμέσως νὰ ἐτοιμασθοῦν ἄλογα ἐκλεκτὰ καὶ σωματοφύλακες τέτοιοι πού ταιριάζουν σὲ βασιλιά, καὶ ὄρισε νὰ βγαίνει ὅποτε θέλει, παραγγέλλοντας σ' αὐτοὺς πού ἦταν μαζί του νὰ μὴ ἀφήνουν νὰ συναντήσῃ τίποτε τὸ ἀηδιαστικόν, παρὰ μόνον ὅ,τι εἶναι ὠραῖο καὶ προκαλεῖ εὐχαρίστηση, αὐτὸ νὰ δείχνουν στὸ παιδί, νὰ συγκροτοῦν χορωδίες στοὺς δρόμους οἱ ὁποῖες νὰ τραγουδοῦν ἀρμονικὰ τραγούδια καὶ νὰ παρουσιάζουν διάφορα θεατρικὰ ἔργα, γιὰ νὰ ἀπασχολεῖται με αὐτὰ ὁ νοῦς του καὶ νὰ εὐχαριστιέται.

Ὅμως, καθὼς σύχναζε με τὸν τρόπο αὐτὸ στοὺς περιπάτους ὁ γιὸς τοῦ βασιλιά, εἶδε μιὰ μέρα, ἀπὸ ἀμέλεια τῶν ὑπηρετῶν, δύο ἄνδρες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἓνας ἦταν ἀνάπηρος καὶ ὁ ἄλλος τυφλός. Ὅταν τοὺς εἶδε αὐτοὺς ἀηδίασε ἡ ψυχὴ του καὶ εἶπε στοὺς συνοδούς του·

Τίνες οὗτοι καὶ ποταπὴ ἢ δυσχερὴς αὐτῶν θεά;

Οἱ δέ, μὴ δυνάμενοι τὸ εἰς ὄρασιν αὐτοῦ ἐλθὼν ἀποκρῦψαι, ἔφησαν·
Πάθη ταῦτά εἰσιν ἀνθρώπινα, ἅτινα ἐξ ὑλῆς διεφθαρμένης καὶ
σώματος κακοχύμου τοῖς βροτοῖς συμβαίνειν εἴωθε.

5 Καὶ φησιν ὁ παῖς·

Πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ταῦτα εἴθισται συμβαίνειν;

Λέγουσιν ἐκεῖνοι·

Οὐ πᾶσιν, ἀλλ' οἷς ἂν ἐκτραπείῃ τὸ ὑγιεινὸν ἐκ τῆς τῶν χυμῶν
μοχθηρίας.

10 Αὐθις οὖν ἐπυνθάνετο ὁ παῖς·

Εἰ οὐ πᾶσι, φησί, τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνειν εἴωθεν, ἀλλά
τισιν, ἄρα γνωστοὶ καθεστήκασιν, οὓς μέλλει ταῦτα καταλήψε-
σθαι τὰ δεινά, ἢ ἀδιорίστως καὶ ἀπροόπτως ὑφίσταται;

Λέγουσιν ἐκεῖνοι·

15 Καὶ τίς τῶν ἀνθρώπων τὰ μέλλοντα συνιδεῖν δύναται καὶ ἀκρι-
βῶς ἐπιγινῶναι; Κρεῖττον γὰρ ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦτο, καὶ
μόνοις ἀποκληρωθὲν τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς.

Καὶ ἐπάύσατο μὲν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς ἐπερωτῶν, ὠδυνήθη δὲ τὴν
καρδίαν ἐπὶ τῷ ὀραθέντι καὶ ἡλλοιώθη ἡ μορφή τοῦ προσώπου αὐτοῦ
20 τῷ ἀσυνήθει τοῦ πράγματος.

Μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας αὐθις διερχόμενος ἐντυγχάνει γέροντι
πεπαλαιωμένῳ ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ἐρρικνωμένῳ μὲν τὸ πρόσωπον,
παρειμένῳ δὲ τὰς κνήμας, συγκεκυφῶτι, καὶ ὅλως πεπολιωμένῳ,
έστερημένῳ τοὺς ὀδόντας καὶ ἐγκεκομμένα λαλοῦντι. Ἐκπληξίς οὖν
25 αὐτὸν λαμβάνει· καὶ δῆ, πλησίον τοῦτον ἀγαγὼν, ἐπηρώτα μαθεῖν τὸ
τῆς θεᾶς παράδοξον. Οἱ δὲ συμπαρόντες εἶπον·

Οὗτος χρόνων ἤδη πλείστων ὑπάρχει, καί, κατὰ μικρὸν μειου-
μένης αὐτῷ τῆς ἰσχύος, ἐξασθενούντων δὲ τῶν μελῶν, εἰς ἣν
ὀρᾶς ἔφθασε τάλαιπωρίαν.

30 Καὶ τί, φησί, τοῦτου τὸ τέλος;

Ποιοί εἶναι αὐτοὶ καὶ ποῦ ὀφείλεται ἡ ἀηδιστική τους θέα;
 Ἐκεῖνοι τότε, μὴ μπορώντας νὰ ἀποκρύψουν αὐτὸ ποῦ εἶχε δεῖ, εἶπαν
 Αὐτὰ εἶναι πάθη ἀνθρώπινα, τὰ ὁποῖα συμβαίνουν συνήθως
 στοὺς ἀνθρώπους ὅταν φθείρεται ἡ ὕλη καὶ κακοποιεῖται τὸ
 σῶμα τους.

Τότε λέει τὸ παιδί·

Σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους συμβαίνουν αὐτά;

Τοῦ ἀπαντοῦν ἐκεῖνοι·

Ὅχι σὲ ὅλους, ἀλλὰ μόνο σ' ἐκείνους ποὺ φθείρεται ἡ ὑγεία ἀπὸ
 τὴν ἀνικανότητα τῶν χυμῶν ποὺ περιέχονται μέσα στοὺς ὀργανι-
 σμούς.

Καὶ πάλι ρώτησε τὸ παιδί·

Ἐάν, λέει, δὲν συμβαίνει συνήθως σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους,
 ἀλλὰ σὲ κάποιους, εἶναι ἄραγε γνωστοὶ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους
 πρόκειται νὰ βροῦν αὐτὰ τὰ δεινὰ, ἢ συμβαίνουν ἀκαθόριστα καὶ
 ἀπρόοπτα;

Τοῦ ἀπαντοῦν ἐκεῖνοι·

Ποῖός ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μπορεῖ νὰ δεῖ τὰ μέλλοντα καὶ ἀκρι-
 βῶς νὰ τὰ γνωρίσει; Γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴν ἀνθρώπι-
 νη φύση καὶ ἀποτελεῖ προνόμιο ποὺ τὸ ἔχουν μόνο οἱ ἀθάνατοι
 θεοί.

Σταμάτησε τότε νὰ ρωτᾶει ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ, πόνεσε ὅμως ἡ καρδιά
 του μὲ τὸ θέαμα καὶ ἀλλοιώθηκε ἡ ὄψη τοῦ προσώπου του μὲ τὸ ἀσυ-
 νήθιστο αὐτὸ πρᾶγμα.

Ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες περνώντας πάλι συναντᾷ ἓνα γέρο πολὺ
 ἡλικιωμένο, ποῦ εἶχε ρυτιδιασμένο τὸ πρόσωπο καὶ τρεμάμενα τὰ πό-
 δια του, ἦταν καμπουριασμένος, μὲ κατάλευκα τὰ μαλλιά του καὶ
 χωρὶς δόντια καὶ μιλοῦσε διακεκομμένα. Τὸν κυρίεψε λοιπὸν ἔκπλη-
 ξη, καὶ ἀφοῦ τὸν ἔφερε κοντά του, ρωτοῦσε νὰ μάθει ποῦ ὀφείλεται ἡ
 παράξενη θέα του. Οἱ ἀκόλουθοί του τότε τοῦ εἶπαν·

Αὐτὸς εἶναι μεγάλος στὴν ἡλικία καὶ ἐπειδὴ λίγο λίγο μειώνεται
 ἡ δύναμή του καὶ ἐξασθενίζουν τὰ μελη του, ἔφτασε σ' αὐτὴ τὴν
 ταλαιπωρία ποὺ βλέπεις.

Λέει ἐκεῖνος

Καὶ ποῖό εἶναι τὸ τέλος του;

Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ·

Οὐδὲν ἄλλο ἢ θάνατος αὐτὸν διαδέξεται.

Ἄλλὰ καὶ πᾶσιν, ἔφη,

τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο πρόκειται; ἢ καὶ τοῦτο ἐνίοις αὐτῶν συμβαίνει;

5 Ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι·

Εἰ μὴ προλαβὼν ὁ θάνατος μεταστήσει τινὰ τῶν ἐντεῦθεν, ἀδύνατον, τῶν χρόνων προβαινόντων, μὴ εἰς ταύτης ἐλθεῖν τὴν πείραν τῆς τάξεως.

Καί φησιν ὁ παῖς·

10 Ἐν πόσοις οὖν ἔτεσι τοῦτο ἐπέρχεται τινι; καὶ εἰ πάντως πρόκειται ὁ θάνατος, καὶ οὐκ ἔστι μέθοδος τοῦτον παραδραμεῖν καὶ μηδὲ εἰς ταύτην ἐλθεῖν τὴν ταλαιπωρίαν;

Λέγουσιν αὐτῷ·

15 Ἐν ὀγδοήκοντα μὲν ἢ καὶ ἑκατὸν ἔτεσιν εἰς τοῦτο τὸ γῆρας καταντῶσιν οἱ ἄνθρωποι, εἶτα ἀποθνήσκουσι, μὴ ἄλλως ἐνδεχομένου. Χρέος γὰρ φυσικὸν ὁ θάνατός ἐστιν, ἐξ ἀρχῆς ἐπιτεθὲν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀπαραίτητος ἢ τούτου ἐπέλευσις.

Ταῦτα πάντα ὡς εἶδε τε καὶ ἤκουσεν ὁ συντετὸς ἐκεῖνος καὶ φρόνιμος νεανίας, στενάζας ἐκ βάθους καρδίας, ἔφη·

20 Πικρὸς ὁ βίος οὗτος καὶ πάσης ὀδύνης καὶ ἀηδίας ἀνάπλεως, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. Καὶ πῶς ἀμεριμνήσει τις τῇ προσδοκίᾳ τοῦ ἀδήλου θανάτου, οὗ ἢ ἔλευσις οὐ μόνον ἀπαραίτητος, ἀλλὰ καὶ ἀδηλος, καθὼς εἶπατε, ὑπάρχει;

Καὶ ἀπῆλθε ταῦτα στρέφων ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀπαύστως διαλογιζόμενος
25 καὶ πυκνὰς ποιούμενος περὶ τοῦ θανάτου τὰς ὑπομνήσεις, πόνοις τε καὶ ἀθυμίαις ἐκ τούτου συζῶν καὶ ἄπαστον ἔχων τὴν λύπην. Ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῷ·

Ἄρα ποτὲ με ὁ θάνατος καταλήψεται; Καὶ τίς ἔσται ὁ μνήμη μου ποιούμενος μετὰ θάνατον, τοῦ χρόνου πάντα τῇ λήθῃ παραδιδόντος; Καὶ εἰ ἀποθανὼν εἰς τὸ μὴ ὄν διαλυθήσομαι, ἢ ἔστι τις
30 ἄλλη βιοτὴ καὶ ἕτερος κόσμος;

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοίᾳ ἀπαύστως διενθυμούμενος, ὠχρίων κατετήκετο. Κατ' ὄψιν δὲ τοῦ πατρός, ὅτε συνέβη τοῦτον ἀφικέσθαι, προσεποιεῖτο τὸ ἰλαρὸν καὶ ἄλυπον, μὴ βουλόμενος εἰς γνῶσιν τῷ πατρὶ τὰ

Ἐκεῖνοι τοῦ ἀπάντησαν·

Τίποτε ἄλλο ἀπό τόν θάνατο πού θά τόν διαδεχθεῖ.

Ρώτησε ἐκεῖνος·

Αὐτό συμβαίνει σέ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ἢ καί αὐτό συμβαίνει σέ μερικοὺς ἀπό αὐτούς;

Ἐκεῖνοι τοῦ ἀποκρίθηκαν·

Ἐάν δὲν προλάβει ὁ θάνατος νά μεταθέσει κάποιον ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωή, εἶναι ἀδύνατο, καθὼς προχωροῦν τὰ χρόνια, νά μὴ φθάσει στὴν πείρα αὐτὴ τῆς κατάστασης.

Καί πάλι ρώτησε τὸ παιδί·

Σέ πόσα λοιπὸν χρόνια συμβαίνει αὐτό σέ κάποιον, καί ἐάν ὀψωσδήποτε ἔρχεται ὁ θάνατος, καί δὲν ὑπάρχει τρόπος νά τὸν ἀποφύγει καί νά μὴ φθάσει σ' αὐτὴν τὴν τάλαιπωρία.

Τοῦ λένε·

Σέ ὀγδόντα ἢ καί ἑκατὸ ἔτη καταντοῦν σ' αὐτὸ τὸ γῆρας οἱ ἀνθρώποι, ἔπειτα πεθαίνουν, χωρὶς νά ὑπάρχει ἄλλο ἐνδεχόμενο. Γιατὶ ὁ θάνατος εἶναι φυσικὸ χρέος, πού ἀπὸ τὴν ἀρχὴ προστέθηκε στοὺς ἀνθρώπους καί εἶναι ἀναπόφευκτὸς ὁ ἐρχομὸς του.

ἽΟταν τὰ εἶδε ὄλα αὐτὰ καί τὰ ἄκουσε ὁ συνετὸς ἐκεῖνος καί φρόνιμος νέος, στέναξε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς του καί εἶπε·

Εἶναι πικρὴ αὐτὴ ἡ ζωὴ καί γεμάτη ἀπὸ πόνο καί ἀηδία, ἐάν αὐτὰ εἶναι ἔτσι. Καί πῶς νά μείνει κανεὶς ἀμέριμνος μὲ τὴν ἀναμονὴ τοῦ ἄγνωστου θανάτου, τοῦ ὁποίου ὁ ἐρχομὸς ὄχι μόνο ἀναπόφευκτος εἶναι, ἀλλὰ καί ἄγνωστος, ὅπως εἶπατε;

ἽΕφυγε τότε, περιστρέφοντάς τα αὐτὰ μέσα του καί σκεπτόμενος ἀκατάπαυστα καί ἐνθυμούμενος συχνὰ τὸ θάνατο, καί ἐξαιτίας αὐτοῦ ζοῦσε μὲ πόνο καί στενοχώρια καί εἶχε ἀκατάπαυστη λύπη. Γιατὶ ἔλεγε μέσα του·

ἽΑραγε πότε θά μὲ βρεῖ ὁ θάνατος; Καί ποιὸς θά μὲ θυμᾶται μετὰ θάνατο, ἀφοῦ ὁ χρόνος τὰ παραδίνει ὄλα στὴ λήθη; Καί ἐάν πεθάνω, θά διαλυθῶ στό μηδέν; ἽἩ μήπως ὑπάρχει ἄλλη ζωὴ καί ἄλλος κόσμος;

Αὐτὰ καί ἄλλα παρόμοια σκεπτόμενος δαιρκῶς, ἔλειωνε κιτρινίζοντας· ἀλλὰ μπροστὰ στὸν πατέρα του, ὅταν συνέβαινε νά ἔρθει, προσποιόταν τὸν χαρούμενο καί χωρὶς λύπη, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νά μάθει ὁ

αὐτῶ μελετώμενα ἐλθεῖν. Ἐπόθει δὲ ἀκατασχέτῳ τινὶ πόθῳ καὶ ἐγλί-
 χετο ἐντυχεῖν τινὶ τῶ δυναμένῳ τὴν αὐτοῦ πληροφορηῖσαι καρδίαν καὶ
 λόγον ἀγαθὸν ταῖς αὐτοῦ ἀκοαῖς ἐνηχῆσαι. Τὸν προμνημονευθέντα δὲ
 παιδαγωγὸν αὐθις ἐπηρώτα, εἴ ποῦ τινα γινώσκει τὸν δυνάμενον αὐτῶ
 5 συμβαλέσθαι πρὸς τὸ ποθοῦμενον καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ βεβαιῶσαι, δει-
 νῶς ἰλιγγιῶντα ἐν τοῖς λογισμοῖς καὶ μὴ δυνάμενον ἀποβαλέσθαι τὴν
 περὶ τούτων φροντίδα. Ὁ δέ, τῶν προειρημένων πάλιν ἐπιμνησθεῖς,
 ἔλεγεν·

Εἰπόν σοι καὶ πρότερον, ὅπως ὁ πατήρ σου τοὺς σοφοὺς ἐκεί-
 10 νους καὶ ἀσκητὰς αἰεὶ περὶ τῶν τοιούτων φιλοσοφοῦντας, οὓς μὲν
 ἀνεῖλεν, οὓς δὲ μετ' ὀργῆς ἐδίωξε, καὶ οὐ γινώσκω νυνὶ τινα
 τοιοῦτον ἐν τῇ περιχώρῳ ταύτῃ.

Πολλοῦ δὲ ἐπὶ τούτοις ἄχθους ἐκεῖνος πληρωθεὶς καὶ τὴν ψυχὴν δει-
 νῶς κατατρωθεὶς, ἐφῆκε ἀνδρὶ θησαυρὸν ἀπολέσαντι μέγαν καὶ εἰς τὴν
 15 αὐτοῦ ζήτησιν ὅλον αὐτοῦ τὸν νοῦν ἀσχολουμένῳ. Ἐντεῦθεν ἀγῶνι δι-
 ηνεκεῖ καὶ μερίμνη συνέζη, καὶ πάντα τὰ ἡδέα καὶ τερπνὰ τοῦ κόσμου
 ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ὡς ἄγος τι καὶ βδέλυγμα. Οὕτως οὖν ἔχοντι τῶ
 νέῳ καὶ ποτνωμένῳ κατὰ ψυχὴν τὸ ἀγαθὸν εὐρεῖν, εἶδεν αὐτὸν ὁ πάν-
 τα βλέπων ὀφθαλμός, καὶ οὐ παρεῖδεν «ὁ θέλων πάντας σωθῆναι καὶ
 20 εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν», ἀλλά, τὴν συνήθη αὐτῶ φιλανθρω-
 πίαν καὶ ἐπὶ τούτῳ δείξας, ἐγνώρισεν ὁδὸν ἣν ἔδει πορεύεσθαι τρόπῳ
 τοιῷδε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'

Ἐγένετο γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν μοναχός τις, σοφὸς τὰ θεῖα
 25 βίῳ τε καὶ λόγῳ κοσμούμενος, καὶ εἰς ἄκρον πᾶσαν μοναχικὴν μετελ-
 θῶν πολιτείαν· ὅθεν μὲν ὀρμώμενος καὶ ἐκ ποίου γένους οὐκ ἔχω λέ-
 γειν, ἐν πανερῆμῳ δὲ τινὶ τῆς Σενααρίτιδος γῆς τὰς οἰκῆσεις ποιούμε-
 νος καὶ τῆς ἱερωσύνης τετελειωμένος τῇ χάριτι. Βαρλαάμ ἦν ὄνομα
 τούτῳ τῶ γέροντι. Οὗτος οὖν ἀποκαλύψει τινὶ θεόθεν αὐτῶ γενομένη
 30 γνῶσις τὰ κατὰ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, ἐξελθὼν τῆς ἐρήμου, πρὸς τὴν
 οἰκουμένην κατῆλθε, καί, ἀμείψας τὸ ἑαυτοῦ σχῆμα, ἱμάτιά τε κοσμικὰ
 ἀμφιασάμενος καὶ νηὸς ἐπιβάς, ἀφίκετο εἰς τὰ τῶν Ἰνδῶν βασίλεια

πατέρας του αὐτὰ πὸν σκεπτόταν. Ποθοῦσε ὅμως μὲ ἀσυγκράτητο πόθο καὶ ἐπιθυμοῦσε διακαῶς νὰ συναντήσῃ κάποιον πὸν νὰ μπορεῖ νὰ πληροφορήσῃ τὴν καρδιά του καὶ νὰ μεταδώσῃ στ' αὐτιά του ἡχο λόγου ἀγαθοῦ. Καὶ ξαναρωτοῦσε πάλι τὸν παιδαγωγὸ πὸν προαναφέρθηκε, ἐὰν γνωρίζει πουθενὰ κανέναν πὸν μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήσῃ σ' αὐτὸ πὸν ποθοῦσε καὶ νὰ βεβαιώσῃ τὸν νοῦ του, πὸν τρομάζει πολὺ τοὺς λογισμοὺς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποβάλλῃ τὴν ἀγωνία γι' αὐτοὺς. Ἐκεῖνος, ὑπενθυμίζοντάς του πάλι ὅσα εἶχαν πεῖ προηγουμένως, τοῦ εἶπε·

Σοῦ εἶπα καὶ προηγουμένως ὅτι ὁ πατέρας σου ἐκείνους τοὺς σοφοὺς καὶ ἀσκητῆς, πὸν φιλοσοφοῦν πάντοτε γύρω ἀπὸ αὐτά, ἄλλους τοὺς φόνευσε, καὶ ἄλλους τοὺς ἐδιώξε μὲ ὀργή, καὶ δὲν γνωρίζω τώρα δὲ κανέναν τέτοιο στὴν περιοχὴ αὐτῇ.

Γεμᾶτος ἀπὸ μεγάλη στενοχώρια γι' αὐτὰ καὶ πληγωμένος τρομερὰ στὴν ψυχῇ, ἔμοιαζε μὲ ἄνδρα πὸν ἔχασε μεγάλο θησαυρὸ καὶ ὄλος ὁ νοῦς του ἦταν ἀπασχολημένος μὲ τὴν ἀνεύρεσή του. Ἔτσι ζοῦσε μὲ διαρκῆ ἀγωνία καὶ μέριμνα καὶ ὅλα τὰ εὐχάριστα καὶ τερπνὰ τοῦ κόσμου ἦταν στὰ μάτια του σὰν μίασμα καὶ ἀηδία. Ἐνῶ λοιπὸν ὁ νέος βρισκόταν σ' αὐτῇ τὴν κατάστασι καὶ ποθοῦσε μ' ὄλη του τὴν ψυχῇ νὰ βρεῖ τὸ ἀγαθὸ, τὸν εἶδε τὸ μάτι πὸν τὰ βλέπει ὅλα, καὶ δὲν τὸν παράβλεψε ἐκεῖνος «πὸν θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν»¹, ἀλλὰ δείχνοντας καὶ σ' αὐτὸν τὴ συνηθισμένη φιλιανθρωπία του, τοῦ ἔδειξε τὸ δρόμο πὸν ἔπρεπε νὰ βαδίσῃ μὲ τὸν ἐξῆς τρόπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ἐπῆρχε ἐκεῖνο τὸν καιρὸ κάποιος μοναχὸς σοφὸς στὰ θεῖα, πὸν διακρινόταν καὶ στὴ ζωὴ καὶ στὸ λόγῳ καὶ εἶχε ἐφαρμόσει μὲ αὐστηρότητα ὄλη τὴ μοναχικὴ ζωὴ. Ἀπὸ πού βέβαια καταγόταν καὶ ἀπὸ ποιο γένος δὲν μπορῶ νὰ τὸ πῶ, ζοῦσε ὅμως σὲ ἓνα πανέρημο μέρος τῆς Σενααριτίδας χώρας¹ καὶ εἶχε δεχθεῖ τὴ χάρη τῆς ἱερωσύνης. Βαρλαάμ ἦταν τὸ ὄνομα τοῦ γέροντα αὐτοῦ. Αὐτὸς λοιπὸν μὲ κάποια ἀποκάλυψη πὸν τοῦ ἐγίνε ἀπὸ τὸ Θεό, ἀφοῦ ἄλλαξε τὸ σχῆμα του καὶ φόρεσε ροῦχα κοσμικά, ἀνέβηκε σὲ πλοῖο καὶ ἦρθε στὰ ἀνάκτορα τῶν

1. Ἡ πεδιάδα τῆς Μεσοποταμίας, ἀνάμεσα στοὺς ποταμοὺς Τίγρητα καὶ Εὐφράτη (βλ. Γεν. 10,10. Ἦσ. 11,11 καὶ Ζαχ. 5,11).

καί, ἐμπόρου ὑποδὸς προσωπεῖον, τὴν πόλιν καταλαμβάνει, ἔνθα δὴ ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς τὸ παλάτιον εἶχε. Καί, ἡμέρας διατρίψας ἐκείσε πολλὰς, ἠκριβολογήσατο τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τίνες οἱ τούτῳ πλησιάζοντες. Μαθὼν οὖν τὸν ἀνωτέρω ρηθέντα παιδαγωγὸν πάντων αὐτῶν
5 μᾶλλον οἰκειότατον εἶναι, προσελθὼν αὐτῷ κατ' ἰδίαν, ἔφη·

Γινώσκεις σε βούλομαι, κύριέ μου, ὅτι ἔμπορος ἐγὼ ἐκ μακρᾶς ἐλλήλυθα χώρας, καὶ ὑπάρχει μοι λίθος τίμιος, ᾧ παρόμοιος πώποτε οὐχ εὐρέθη, καὶ οὐδενὶ μέχρι τοῦ νῦν τοῦτον ἐφανέρωσα· σοὶ δὲ κατάδηλον ἤδη ποιῶ, συνετόν τε καὶ νουνεχῆ βλέπων σε
10 ἄνδρα, ὡς ἂν εἰσαγάγῃς με πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως καὶ ἐπιδώσω τοῦτον αὐτῷ. Πάντων γὰρ τῶν καλῶν ἀσυγκρίτως ὑπερέχει· δύνатаι καὶ τυφλοῖς τῇ καρδίᾳ φῶς δωρεῖσθαι σοφίας, κωφῶν δὲ ὠτα ἀνοίγειν, ἀλάλοισ τε φωνὴν διδόναι, καὶ ρῶσιν τοῖς νοσοῦσι παρέχειν· τοὺς ἄφρονας σοφίζει, δαίμονας διώκει,
15 καὶ πᾶν ὃ τι καλὸν καὶ ἐράσμιον ἀφθόνως χορηγεῖ τῷ κεκτημένῳ αὐτόν.

Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ παιδαγωγός·

Ὅρῳ σε ἄνθρωπον σταθεροῦ καὶ βεβηκότος φρονήματος, τὰ δὲ ρήματά σου ἄμετρά σε καυχᾶσθαι ἐμφαίνουσι. Λίθους γὰρ καὶ
20 μαργαρίτας πολυτελεῖς καὶ πολυτίμους πῶς ἂν σοι διηγησαίμην ὄσους ἐώρακα; Ἐχοντάς δὲ τοιαύτας, ἄς εἰρηκας, δυνάμεις οὔτε εἶδον, οὔτε ἤκουσα. Ὅμως ὑπόδειξόν μοι αὐτόν, καί, εἴ ἔστι κατὰ τὸ ρῆμά σου, θᾶττον εἰσάγω τοῦτον πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, καὶ τιμὰς ὅτι μεγίστας καὶ δωρεὰς λήψῃ παρ' αὐτοῦ. Πρὶν ἢ
25 δὲ βεβαιωθῆναί με τῇ ἀψευδεῖ τῶν ὀφθαλμῶν ὄρασει, ἀδύνατόν μοι τῷ ἐμῷ δεσπότη καὶ βασιλεῖ περὶ πράγματος ἀφανοῦς ταῦτα δῆ τὰ ὑπέρογκα ἀπαγγεῖλαι.

Ὁ δὲ Βαρλαάμ ἔφη·

Καλῶς εἶπας μῆτε ἐωρακεῖναι πώποτε μῆτε ἀκηκοῖναι τοιαύτας
30 δυνάμεις καὶ ἐνεργείας· ὁ γὰρ πρὸς σέ μου λόγος οὐ περί του τυχόντος ἐστὶ πράγματος, ἀλλὰ θαυμαστοῦ τινος καὶ μεγάλου. Ὅτι δὲ ἐζήτησας τοῦτον θεάσασθαι, ἄκουσον τῶν ἐμῶν ρημάτων.

Ὁ λίθος οὗτος, ὁ πολύτιμος μετὰ τῶν προειρημένων ἐνεργειῶν καὶ δυνάμεων, ἔτι καὶ ταύτην κέκτηται τὴν ἰσχύν· οὐ δύνα-

Ἴνδῶν καὶ ὑποδύομενος τὸν ρόλο ἐμπόρου πηγαίνει στὴ πόλη ὅπου ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ εἶχε τὸ παλάτι του. Ἀφοῦ ἔμεινε ἐκεῖ πολλές ἡμέρες, ἔξακριβώσε τὰ σχετικά μὲ αὐτὸν καὶ ποιοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού τὸν πλησιάζουν. Ὅταν λοιπὸν ἔμαθε ὅτι ὁ παιδαγωγὸς πού ἀναφέρθηκε προηγουμένως εἶναι ὁ πιὸ οἰκεῖος μὲ αὐτὸν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, πῆγε σ' αὐτὸν ἰδιαιτέρως καὶ τοῦ εἶπε:

Θέλω νὰ γνωρίζεις, κύριέ μου, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἔμπορος πού ἦρθα ἀπὸ μακρινὴ χώρα καὶ ἔχω ἓνα πολύτιμο λίθο παρόμοιο τοῦ ὁποίου δὲ βρέθηκε ποτέ, καὶ αὐτὸν δὲν τὸν φανέρωσα σὲ κανένα μέχρι τώρα· τὸν φανερώνω μόνο σὲ σένα, ἐπειδὴ βλέπω ὅτι εἶσαι συνετὸς καὶ μυαλωμένος ἄνδρας, ὥστε νὰ μὲ παρουσιάσεις στὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ γιὰ νὰ τὸν δώσω σ' αὐτόν. Γιατὶ ὑπερέχει ἀσύγκριτα ἀπὸ ὅλα τὰ καλὰ καὶ εἶναι σὲ θέση νὰ δωρήσει σοφία ἀκόμα καὶ σὲ τυφλοὺς στὴν καρδιά, νὰ ἀνοίξει αὐτιὰ κωφῶν, νὰ δώσει φωνὴ σὲ βωβούς καὶ νὰ δώσει ὑγεία σὲ ἀρρώστους. Τοὺς ἀνόητους τοὺς κάνει σοφοὺς, διώχνει τοὺς δαίμονες καὶ χορηγεῖ στὸν κάτοχό του κάθε τι καλὸ καὶ ἀγαπητό.

Τοῦ λέει ὁ παιδαγωγός:

Σὲ βλέπω ἄνθρωπο μὲ σταθερὴ καὶ σίγουρη αὐτοπεποίθηση, ἀλλὰ τὰ λόγια σου δείχνουν ὅτι καυχίεσαι ὑπέρμετρα. Γιατὶ πῶς θὰ μποροῦσα νὰ σοῦ διηγηθῶ τοὺς τόσους πολύτιμους λίθους καὶ τὰ μαργαριτάρια πού ἔχω δεῖ; Ἀλλὰ νὰ ἔχουν τέτοιες ιδιότητες πού εἶπες οὔτε εἶδα οὔτε ἄκουσα ποτέ. Ὅμως δεῖξέ μου τον καὶ ἐὰν εἶναι ὅπως εἶπες, γρήγορα θὰ τὸν φέρω στὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ καὶ θὰ δεχθεῖς ἀπὸ αὐτὸν πολὺ μεγάλες τιμὲς καὶ δῶρα. Προτοῦ ὅμως βεβαιωθῶ βλέποντάς τον μὲ τὰ ἀψευδῆ μάτια μου εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀναγγεῖλω στὸν κύριο καὶ βασιλιά μου αὐτὰ τὰ ὑπερβολικὰ γιὰ ἓνα πρᾶγμα κρυφό.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ εἶπε:

Σωστά εἶπες ὅτι οὔτε θεάθηκαν οὔτε ἀκούστηκαν τέτοιες ιδιότητες καὶ ἐνέργειες· γιατί ὁ λόγος πού ἔκανα σὲ σένα δὲν ἀναφερόταν σὲ τυχαῖο πρᾶγμα, ἀλλὰ γιὰ κάτι θαυμαστὸ καὶ σπουδαῖο. Ὅσο γιὰ τὸ ὅτι ζήτησες νὰ τὸν δεῖς, ἄκουσε τὰ λόγια μου.

Ὁ πολύτιμος αὐτὸς λίθος μὲ τίς ἐνέργειες καὶ ιδιότητες πού προανέφερα ἔχει καὶ τὴν ἐξῆς δύναμη· δὲν μπορεῖ νὰ τὸν δεῖ αὐ-

ται θεάσασθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ προχείρου ὁ μὴ ἔχων ἐρρωμένην μὲν τὴν ὄρασιν καὶ ὑγιαίνουσαν, ἀγνὸν δὲ τὸ σῶμα καὶ πάντῃ ἀμόλυντον. Εἰ γάρ τις, μὴ τὰ δύο ταῦτα καλὰ ἔχων, προπετιῶς ἐμβλέψειε τῷ τιμίῳ λίθῳ τούτῳ, καὶ αὐτὴν δήπου ἦν ἔχει ὀπτικήν
 5 δύναμιν καὶ τὰς φρένας προσαπολέσειεν. Ἐγὼ δέ, οὐκ ἀμύητος τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ὑπάρχων, καθορῶ σου τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ ὑγιῶς ἔχοντας, καὶ δέδοικα μὴ καὶ ἧς ἔχεις ὀράσεως στέρησιν προξενήσω. Ἀλλὰ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως ἀκήκοα βίον μὲν ἔχειν σώφρονα, τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ ὠραίους καὶ ὑγιῶς ὀρῶντας·
 10 τοῦτου χάριν ἐκείνῳ ὑποδειῖξαι τὸν θησαυρὸν τοῦτον τεθάρρηκα. Σὺ οὖν μὴ ἀμελεῶς περὶ τούτου διατεθῆ, μηδὲ πράγματος τοιούτου τὸν κύριόν σου ἀποστερήσης.

Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν·

Καὶ εἰ ταῦτα, φησὶν, οὕτως ἔχει, μὴ μοι τὸν λίθον ὑποδειξῆς· ἐν
 15 ἀμαρτίαις γὰρ πολλαῖς ὁ βίος μου ἐρρῦπεται· οὐχ ὑγιῶς δὲ καὶ τὴν ὄρασιν, καθὼς εἶπας, κέκτημαι. Ἀλλ' ἐγὼ, τοῖς σοῖς πεισθεῖς ῥήμασι, γνωρίσαι ταῦτα τῷ κυρίῳ μου καὶ βασιλεῖ οὐκ ὀκνήσω.

Εἶπε ταῦτα, καὶ εἰσελθὼν κατὰ μέρος πάντα τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως ἀπήγγειλεν. Ἐκεῖνος δέ, ὡς ἤκουσε τὰ τοῦ παιδαγωγοῦ ῥήματα, χαρᾶς
 20 τινος καὶ θυμηδίας πνευματικῆς ἤσθητο, τῇ αὐτοῦ ἐμπνευσάσης καρδίᾳ, καί, ἔνθους ὡσπερ γενόμενος τὴν ψυχὴν, ἐκέλευσε θᾶπτον εἰσαγαγεῖν τὸν ἄνδρα.

Ὡς οὖν εἰσηλθεν ὁ Βαρλαάμ καὶ δέδωκεν αὐτῷ τὴν πρέπουσαν εἰρήνην, ἐπέτρεψεν αὐτὸν καθεσθῆναι, καί, τοῦ παιδαγωγοῦ ὑποχωρή-
 25 σαντος, λέγει ὁ Ἰωάσαφ τῷ γέροντι·

Ἐπόδειξόν μοι τὸν πολύτιμον λίθον, περὶ οὗ μεγάλα τινὰ καὶ θαυμαστά λέγειν σε ὁ ἐμὸς παιδαγωγὸς διηγῆσατο.

Ὁ δὲ Βαρλαάμ οὕτως ἀπήρξατο τῆς πρὸς αὐτὸν διαλέξεως·

Οὐ δίκαιόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, ψευδῶς τι καὶ ἀπερισκέπτως πρὸς
 30 τὸ ὑπερέχον τῆς σῆς δόξης λέγειν με· πάντα γὰρ τὰ δηλωθέντα σοι παρ' ἐμοῦ ἀληθῆ εἰσι καὶ ἀναμφίλεκτα, ἀλλ', εἰ μὴ πρότερον δοκιμὴν τῆς σῆς λάβω φρονήσεως, οὐ θέμις τὸ μυστήριον φανερωσαί σοι. Φησὶ γὰρ ὁ ἐμὸς Δεσπότης· «ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ

τὸν ἔτσι πρόχειρα ὅποιος δὲν ἔχει ὑγιή καὶ δυνατὴ ὄραση, καθὼς καὶ ἀγνὸ καὶ τελείως ἀμόλυντο τὸ σῶμα του. Ἐὰν κάποιος, χωρὶς νὰ ἔχει αὐτὰ τὰ δύο καλά, κοιτάζει μὲ αὐθάδεια τὸν πολῦτιμο αὐτὸ λίθο, θὰ χάσει καὶ αὐτὴ τὴν ὅποιαδήποτε δύναμη τῶν ματιῶν καὶ τὰ μυαλὰ πού ἔχει. Ἐγώ, πού δὲν εἶμαι ἀμύητος στὴν ἱατρικὴ ἐπιστήμη, βλέπω ὅτι τὰ μάτια σου δὲν εἶναι ὑγιή, καὶ φοβᾶμαι μήπως σοῦ στερήσω καὶ τὴν ὄραση πού ἔχεις. Ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ ὅμως ἄκουσα ὅτι ἔχει μετρημένη ζωὴ καὶ μάτια ὠραῖα πού βλέπουν σωστά. Γι' αὐτὸ πῆρα τὸ θάρρος νὰ δεῖξω σ' ἐκεῖνον τὸν θησαυρὸ αὐτό. Ἐσὺ λοιπὸν μὴν ἀμελήσεις γι' αὐτό, οὔτε νὰ στερήσεις τὸν κύριό σου ἀπὸ ἓνα τέτοιο πρᾶγμα.

Ἐκεῖνος τότε τοῦ εἶπε·

Ἐὰν αὐτὰ ἔχουν ἔτσι, μὴ μοῦ δείξεις τὸν λίθο, γιατί ἡ ζωὴ μου εἶναι λερωμένη μὲ πολλές ἀμαρτίες, καὶ τὰ μάτια μου, ὅπως εἶπες, δὲν εἶναι ὑγιή. Ἀλλὰ ἐγώ, ἐπειδὴ πίστεψα στὰ λόγια σου, δὲ θὰ διστάσω νὰ τὰ ἀναφέρω στὸν κύριο καὶ βασιλιά μου.

Αὐτὰ εἶπε, καὶ ἀφοῦ μπῆκε μέσα τὰ ἀνάφερε ὅλα κατιδίαν στὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ. Ἐκεῖνος μόλις ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ παιδαγωγοῦ, αἰσθάνθηκε κάποια χαρὰ καὶ πνευματικὴ εὐφορία νὰ πνέει στὴν καρδιά του καὶ καθὼς κυριεύθηκε ἡ ψυχὴ του ἀπὸ ἐνθουσιασμό, διέταξε νὰ ὀδηγήσει τὸν ἄνδρα γρήγορα μέσα.

Μόλις μπῆκε μέσα ὁ Βαρλαάμ καὶ τοῦ ἀπηύθυνε τὸν εἰρηνικὸ χαιρετισμὸ πού ἔπρεπε², τοῦ ἐπέτρεψε νὰ καθίσει, καὶ ὅταν ὁ παιδαγωγὸς ἀποχώρησε, λέει ὁ Ἰωάσαφ στὸν γέροντα·

Δεῖξε μου τὸν πολῦτιμο λίθο, γιὰ τὸν ὁποῖο μοῦ ἀνέφερε ὁ παιδαγωγὸς μου ὅτι λὲς μεγάλα καὶ θαυμαστὰ πράγματα.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ ἄρχισε ὡς ἐξῆς τὴν ὁμιλία του πρὸς αὐτόν·

Δὲν εἶναι δίκαιο, βασιλιά μου, νὰ πῶ κάτι ψεύτικο καὶ ἀπερίσκεπτο πρὸς τὸ ὑπέροχο μεγαλεῖο σου· διότι ὅλα ὅσα σοῦ ἀναφέρθηκαν ἀπὸ μένα εἶναι ἀληθινὰ καὶ ἀναμφιβήτητα. Ὅμως, ἐὰν προηγουμένως δὲ δοκιμάσω τὴ φρονιμάδα σου, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ σοῦ φανερώσω τὸ μυστικό. Γιατί ὁ δικός μου Κύριος λέει· «βγήκε ὁ σπορέας νὰ σπείρει τὸ σπόρο του· καὶ καθὼς ἔσπερνε,

2. Ἰω. 14,27.

σπειραι τον σπορον αυτου· και εν τω σπειρειν αυτον, α μεν επεσε
 παρα την οδον, και ηλθε τα πετεινα και κατεφαγεν αυτα· αλλα δε
 επεσε παρα τα πετρωδη, οπου ουκ ειχε γην πολλην, και ευθεως
 5 εβλαστησε, δια το μη εχειν βαθος γης, ηλιου δε ανατειλαντος
 εκανματισθη, και, δια το μη εχειν ριζαν, εξηρανθη· αλλα δε επε-
 σεν επι τας ακανθας, και ανεβησαν αι ακανθαι και απεπνιζαν
 αυτα· αλλα δε επεσεν επι την γην την καλην, και εδιδου καρπον
 εκατοστευοντα». Ει μεν ουν γην ευρω εν τη καρδια σου καρπο-
 10 φορον και αγαθην, ουκ οκνησω τον θειον σπορον εμφντευσαι
 σοι και φανερωσαι το μεγα μυστηριον· ει δε πετρωδης αυτη και
 ακανθωδης εστι και οδος πατουμενη τω βουλομενω παντι,
 κρειττον μηδολως τουτον δη τον σωτηριον καταβαλειν σπορον
 και εις διαρπαγην αυτον θειναι τοις πετεινοις και θηριοις, ων εμ-
 15 προσθεν ολωσ μη βαλειν τοις μαργαριτας εντεταλμαι. Αλλα πε-
 πεισμαι περι σου τα κρειττονα και εχομενα σωτηριας, οτι και
 τον λιθον οψει τον ατιμητον, και τη αιγλη του φωτος αυτου φως
 και αυτος αξιωθηση γενεσθαι και καρπον ενεγκης εκατοστευον-
 τα. Δια σε γαρ εργον εθεμην και μακραν διηνυσα οδον, του υπο-
 20 δειξαι σοι α ουχ εωρακας πωποτε και διδαξαι α ουκ ακηκοας.

20 Ειπε δε προς αυτον ο Ιωασαφ·

Εγω μεν, πρεσβυτα τιμει, ποθω τινη και ερωτι ακατασχετω
 ζητω λογον ακουσαι καινον τινα και αγαθον, και πwr ενδοθεν εν
 τη καρδια μου εκκευκαυται δεινωδς φλεγον με και παρορμων μα-
 25 θειν αναγκαιας τινας συζητησεις· ουκ ευτυχον δε μεχρι του νυν αν-
 θρωπου δυναμενου πληροφορησαι με περι τουτων. Ει δε τυχω
 σοφου τινος και επιστημονος και ακουσω λογον σωτηριας, ουτε
 πετεινοις, ως οϊμαι, τουτον εκδωσω, ουτε θηριοις, ουτε μην πε-
 τρωδης φανησομαι, ως εφης, ουτε ακανθωδης, αλλα και ευγνω-

ἄλλοι σπόροι ἔπесαν στὸ δρόμο, καὶ ἤρθαν τὰ πουλιά καὶ τοὺς ἔφαγαν ὅλους· ἄλλοι ἔπесαν σὲ ἔδαφος πετρῶδες, ὅπου δὲν ὑπῆρχε πολὺ χῶμα, καὶ ἀμέσως φύτρωσαν, ἐπειδὴ τὸ χῶμα ἦταν λιγοστό, μόλις ὁμως ἀνέτειλε ὁ ἥλιος κἀηκαν, καί, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ρίζα, ξεράθηκαν· ἄλλοι σπόροι πάλι ἔπесαν στ' ἀγκάθια καὶ ὅταν μεγάλωσαν τοὺς ἔπνιξαν τὰ ἀγκάθια· τέλος ἄλλοι ἔπесαν σὲ γόνιμο ἔδαφος καὶ ἔδωσαν καρπὸ ἑκατὸ φορὲς περισσότερο»³. Ἐὰν λοιπὸν βρῶ στήν καρδιά σου ἔδαφος καρποφόρο καὶ γόνιμο, δὲν θὰ διστάσω νὰ φυτέψω μέσα σου τὸ θεϊκὸ σπόρο καὶ νὰ σοῦ φανερώσω τὸ μεγάλο μυστικὸ. Ἐὰν ὁμως αὐτὴ εἶναι πετρῶδης καὶ γεμάτη ἀγκάθια καὶ δρόμος ποὺ καταπατεῖται ἀπὸ ὅποιον θέλει, εἶναι καλύτερο νὰ μὴ ρίξω καθόλου αὐτὸν τὸν σωτήριο σπόρο καὶ νὰ τὸν ἐκθέσω σὲ ἀρπαγὴ στὰ πτηνὰ καὶ στὰ θηρία, μπροστὰ στὰ ὅποια ἔχω ἐντολὴ νὰ μὴ ρίχνω ποτὲ μαργαριτάρια⁴. Ἀλλὰ ἔχω πεισθεῖ γιὰ σένα ὅτι εἶσαι ἄξιος γιὰ τὰ ἀνώτερα καὶ αὐτὰ ποὺ σχετίζονται μὲ τὴ σωτηρία, καὶ ὅτι καὶ τὸν ἀνεκτίμητο λίθο θὰ δεῖς καὶ ἀπὸ τὴ λάμψη τοῦ φωτός του θὰ ἀξιωθεῖς καὶ σὺ νὰ γίνεις φῶς, καὶ νὰ ἀποδώσεις καρπὸ ἑκατονταπλάσιο⁵. Γιατὶ γιὰ σένα πῆρα τὴ ἀπόφαση καὶ διάνυσα τόσο δρόμο, γιὰ νὰ σοῦ δεῖξω αὐτὰ ποὺ ποτὲ σου δὲν ἔχεις δεῖ καὶ νὰ σοῦ διδάξω αὐτὰ ποὺ δὲν ἄκουσες.

Ὁ Ἰωάσαφ τότε τοῦ εἶπε·

Ἐγὼ βέβαια, ἐντιμὲ γέροντά μου, μὲ κάποιον πόθο καὶ ἀσυγκράτητο ἔρωτα ζητῶ νὰ ἀκούσω κάποιον καινούργιον καὶ καλὸ λόγο, καὶ μέσα στήν καρδιά μου καίει φωτιὰ ποὺ μὲ φλογίζει τρομερὰ καὶ μὲ ὠθεῖ νὰ μάθω κάποια ἀναγκαῖα ζητήματα, ἀλλὰ δὲν συνάντησα μέχρι τώρα ἄνθρωπο ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ μὲ πληροφορήσει γι' αὐτά. Ἐὰν ὁμως πετύχω κάποιον σοφὸ καὶ ἐπιστήμονα καὶ ἀκούσω λόγο σωτηρίας, δὲν θὰ τὸν δώσω οὔτε στὰ πουλιά, ὅπως νομίζω, οὔτε στὰ θηρία, οὔτε καὶ θὰ φανῶ πετρῶδης, ὅπως εἶπες, οὔτε ἀκανθώδης, ἀλλὰ θὰ τὸν δεχθῶ μὲ εὐγνωμοσύνη καὶ θὰ

3. Ματθ. 13,3.

4. Ματθ. 7,6· «μὴ δότε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων».

5. Ματθ. 13,8.

μόνως δέξομαι καὶ εἰδημόνως τηρήσω. Σὺ δέ, εἴ τι τοιοῦτον ἐπί-
 στασαι, μὴ διακρύψεις ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἀνάγγειλόν μοι. Ὡς γὰρ
 ἤκουσα ἐκ μακρᾶς ἀφικέσθαι σε γῆς, ἤσθη μου ἡ ψυχὴ καὶ εὐελ-
 5 πεις ἐγενόμην διὰ σοῦ τοῦ ποθουμένου ἐπιτυχεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ
 θάττον εἰσήγαγόν σε πρὸς με καὶ προσηνῶς ἐδεξάμην, ὥσπερ
 τινὰ τῶν συνήθων μοι καὶ ἡλικιωτῶν, εἴπερ οὐ ψευστήσομαι
 τῆς ἐλπίδος.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ ἔφη·

Καλῶς ἐποίησας τοῦτο καὶ ἀξίως τῆς σῆς βασιλικῆς μεγαλο-
 10 πρεπείας, ὅτι μὴ τῇ φαινομένη προσέσχες εὐτελεία, ἀλλὰ τῆς κε-
 κρυμμένης ἐγένου ἐλπίδος.

Ἦν γάρ τις βασιλεὺς μέγας καὶ ἐνδοξος καὶ ἐγένετο, διερχομένου αὐ-
 τοῦ ἐφ' ἄρματος χρυσοκολλήτου καὶ τῆς βασιλεῖ πρεπούσης δορυφο-
 ρίας, ὑπαντῆσαι δύο ἄνδρας, διερρωγῶτα μὲν ἡμφιεσμένους καὶ ρερυ-
 15 πωμένα, ἐκτετηκότας δὲ τὰ πρόσωπα καὶ λίαν κατωχρωμένους· ἦν δὲ
 γινώσκων τούτους ὁ βασιλεὺς τῷ ὑποπιασμῷ τοῦ σώματος καὶ τοῖς
 τῆς ἀσκήσεως ἰδρῶσι τὸ σαρκίον ἐκδεδαπανηκότας. Ὡς οὖν εἶδεν αὐ-
 τοὺς, καταπηδήσας εὐθὺς τοῦ ἄρματος καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πεσών, προσε-
 κύνησε, καὶ ἀναστὰς περιεπλάκη αὐτοῖς προσφιλέστατα κατασπαζό-
 20 μενος. Οἱ δὲ μεγαστᾶνες αὐτοῦ καὶ ἄρχοντες ἐδυσχέραναν ἐπὶ τούτῳ,
 ἀνάξια τῆς βασιλικῆς δόξης πεποικῆναι αὐτὸν νομίζοντες· μὴ τολ-
 μῶντες δὲ κατὰ πρόσωπον ἐλέγχειν, τὸν γνήσιον αὐτοῦ ἀδελφὸν ἐλε-
 γον λαλῆσαι τῷ βασιλεῖ, μὴ τὸ ὕψος τοῦ διαδήματος οὕτως καθυβρί-
 ζειν. Τοῦ δὲ εἰπόντος ταῦτα τῷ ἀδελφῷ καὶ καταμεμψαμένου τὴν
 25 ἄκαιρον αὐτοῦ σμικρολογίαν, δέδωκεν αὐτῷ ἀπόκρισιν ὁ βασιλεὺς, ἦν
 οὐ συνῆκεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Ἔθος γὰρ ἦν ἐκείνῳ τῷ βασιλεῖ, ὅταν ἀπόφασιν θανάτου κατὰ τι-
 νος ἐδίδου, κήρυκα εἰς τὴν αὐτοῦ θύραν ἀποστέλλειν μετὰ σάλπιγγος
 τεταγμένης εἰς τοῦτο, καὶ τῇ φωνῇ τῆς σάλπιγγος ἐκείνης ἤσθοντο
 30 πάντες θανάτου ἔνοχον ἐκεῖνον ὑπάρχειν. Ἐσπέρας οὖν καταλαβού-
 σης, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὴν σάλπιγγα τοῦ θανάτου σαλπίζειν ἐπὶ τῇ
 θύρᾳ τοῦ οἴκου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ὡς οὖν ἤκουσεν ἐκεῖνος τὴν σάλ-
 πιγγα τοῦ θανάτου, ἀπέγνω τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας καὶ διέθετο τὸ κατ'
 αὐτὸν ὄλην τὴν νύκτα. Ἄμα δὲ πρωί, ἀμφιασάμενος μέλανα καὶ πεν-

τὸν διαφυλάξω μὲ σεβασμό. Ἐσὺ λοιπόν, ἐὰν γνωρίζεις κάτι τέτοιο, μὴ τὸ κρύψεις ἀπὸ ἐμένα, ἀλλὰ νὰ μοῦ τὸ ἀνακοινώσεις. Γιατί, ὅταν ἄκουσα ὅτι ἦρθες ἀπὸ μακρινὴ χώρα, χάρηκε ἡ ψυχὴ μου καὶ ἔλπισα πῶς μὲ σένα θὰ ἐπιτύχω αὐτὸ πού ποθῶ. Γι' αὐτὸ σὲ ἔφερα γρήγορα κοντά μου καὶ σὲ δέχθηκα μὲ προσήνεια, σὰν ἓνα ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς καὶ συνομήλικούς μου, ἐὰν βέβαια δὲν διαψευσθεῖ ἡ ἐλπίδα μου.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ τοῦ εἶπε·

Καλὰ τὸ ἔκανες αὐτὸ καὶ ἀντάξια πρὸς τὴ βασιλικὴ σου μεγαλοπρέπεια, τὸ ὅτι δὲν ἔδωσες σημασία στὴ φαινομενικὴ εὐτέλεια, ἀλλὰ στηρίχθηκες στὴν κρυμμένη ἐλπίδα.

Πράγματι ὑπῆρχε κάποιος μεγάλος καὶ ἑνδοξος βασιλιάς, ὁ ὁποῖος, περνώντας κάποτε πάνω σὲ χρυσοστόλιστο ἄρμα, μὲ τὴν ταιριαστὴ σὲ βασιλιὰ ἀκολουθία, συνάντησε δύο ἄνδρες πού φοροῦσαν σχισμένα καὶ βρώμικα ροῦχα, μὲ τὰ πρόσωπα μαραμμένα καὶ πολὺ κάτωχροι. Τοὺς γνώριζε αὐτοὺς ὁ βασιλιάς καὶ ὅτι αὐτοὶ εἶχαν καταστρέψει τὸ σαρκίό τους μὲ τὸ βασανισμὸ τοῦ σώματός τους καὶ τὸν ἰδρώτα τῆς ἀσκήσεως. Μόλις λοιπὸν τοὺς εἶδε, πηδώντας ἀμέσως ἀπὸ τὸ ἄρμα καὶ πέφτοντας στὴ γῆ προσκύνησε καὶ ἀφοῦ σηκώθηκε τοὺς ἀγκάλιασε καὶ τοὺς ἀσπάσθηκε πολὺ φιλικά. Οἱ ἀξιωματοῦχοι ὁμως καὶ οἱ ἄρχοντές του δυσανασχέτησαν γι' αὐτό, νομίζοντας ὅτι ἔκανε πράγματα πού δὲν ταιριάζουν στὸ βασιλικὸ μεγαλεῖο· μὴ τολμώντας ὁμως νὰ τὸν ἐλέγξουν κατὰ πρόσωπο, ἔλεγαν στὸ γνήσιο ἀδελφό του νὰ μιλήσει στὸ βασιλιὰ νὰ μὴ ντροπιάζει μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὸ ὕψος τοῦ στέμματος. Ὅταν ἐκεῖνος τὰ εἶπε αὐτὰ στὸν ἀδελφό του καὶ ἔψεξε τὴν ἄστοχη μικροπρέπειά του, τοῦ ἔδωσε ὁ βασιλιάς ἀπάντηση, τὴν ὁποία δὲν κατάλαβε ὁ ἀδελφός του.

Γιατί ὁ βασιλιάς ἐκεῖνος εἶχε τὴ συνήθεια, ὅταν ἐξέδιδε ἀπόφαση θανάτου ἐναντίον κάποιου, νὰ στέλνει στὴν πόρτα του κήρυκα μὲ σάλπιγγα εἰδικὴ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, καὶ μὲ τὴ φωνὴ ἐκείνης τῆς σάλπιγγας καταλάβαιναν ὅλοι ὅτι αὐτὸς εἶναι ἔνοχος θανάτου. Ὅταν λοιπὸν νύχτωσε, ἔστειλε ὁ βασιλιάς τὴ σάλπιγγα τοῦ θανάτου νὰ σαλπίσει στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὅταν λοιπὸν ἐκεῖνος ἄκουσε τὴ σάλπιγγα τοῦ θανάτου, ἀπογοητεύθηκε γιὰ τὴ σωτηρία του καὶ ὅλη τὴ νύχτα μοίραζε μὲ διαθήκη τὰ ὑπάρχοντά του, καὶ τὸ πρωί, ἀφοῦ φόρε-

θήρη, μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων ἀπέρχεται εἰς τὴν θύραν τοῦ παλατιοῦ κλαίων καὶ ὀδυρόμενος. Εἰσαγαγὼν δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ οὕτως ἰδὼν ὀλοφουρόμενον, ἔφη·

᾽Ω ἀσύνετε καὶ ἄφρον, εἰ σὺ οὕτως ἐδειλίασας τὸν κήρυκα τοῦ
 5 ὁμοτίμου σου ἀδελφοῦ, πρὸς ὃν οὐδὲν ὄλως ἑαυτὸν ἡμαρτηκέναι
 γινώσκεις, πῶς ἐμοὶ μέμψιν ἐπήγαγες ἐν ταπεινώσει ἀσπασα-
 μένω τοὺς κήρυκας τοῦ Θεοῦ μου, τοὺς εὐχεστέρον σάλπιγγος
 μηνύοντάς μοι τὸν θάνατον καὶ τὴν φοβερὰν τοῦ Δεσπότου ὑπάν-
 τησιν, ᾧ πολλὰ καὶ μεγάλα ἑμαυτὸν ἡμαρτηκέναι ἐπίσταμαι;
 10 Ἴδου τοίνυν τὴν σὴν ἐλέγχων ἄνοιαν τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ ἐχρη-
 σάμην, ὥσπερ οὖν καὶ τοὺς ὑποθεμένους σου τὴν κατ' ἐμοῦ μέμ-
 ψιν θᾶπτον ἀνοηταίνειν ἐλέγξω. Καὶ οὕτω θεραπεύσας τὸν ἀδελ-
 φὸ αὐτοῦ καὶ ὠφελήσας οἴκαδε ἀπέστειλεν.

Ἐκέλευσε δὲ γενέσθαι ἐκ ζύλων βαλάντια τέσσαρα. Καὶ τὰ μὲν δύο πε-
 15 ρικαλύψας πάντοθεν χρυσίῳ καὶ ὅστᾳ νεκρῶν ὀδωδότα βαλῶν ἐν αὐ-
 τοῖς, χρυσαῖς περόναις κατησφαλίσατο· τὰ δὲ ἄλλα πίσση καταχρίσας
 καὶ ἀσφαλτώσας, ἐπλήρωσε λίθων τιμίων καὶ μαργάρων πολυτίμων
 καὶ πάσης μυρρικκῆς εὐωδίας. Σχοινίοις τε τριχίνοις ταῦτα περισφίγ-
 ξας, ἐκάλεσε τοὺς μεμψαμένους αὐτῷ μεγιστᾶνας ἐπὶ τῇ τῶν ἀνδρῶν
 20 ἐκείνων συναντήσῃ, καὶ προέθετο αὐτοῖς τὰ τέσσαρα βαλάντια, τοῦ
 ἀποτιμησασθαι πόσου μὲν ταῦτα, πόσου δὲ ἐκεῖνα τιμήματός εἰσιν
 ἄξια. Οἱ δὲ τὰ μὲν δύο τὰ κεχρυσωμένα τιμῆς ὅτι πλείστης εἶναι διωρί-
 ζοντο. Ἐξεσι γάρ, φησὶν, ἐν αὐτοῖς βασιλικά διαδήματα καὶ ζώνας
 ἀποκεῖσθαι, τὰ δὲ τῇ πίσση κατακεχρισμένα καὶ τῇ ἀσφάλτῳ εὐτελοῦς
 25 τινος καὶ οἰκτροῦ τιμήματος ὑπάρχει. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη πρὸς αὐτούς.

Οἶδα κάγω τοιαῦτα λέγειν ὑμᾶς· τοῖς αἰσθητοῖς γὰρ ὀφθαλμοῖς
 τὴν αἰσθητὴν ὄψιν κατανοεῖτε· καὶ μὴν οὐχ οὕτω δεῖ ποιεῖν, ἀλλὰ
 τοῖς ἔνδον ὄμμασι τὴν ἐντὸς ἀποκειμένην χρῆ βλέπειν εἴτε τιμὴν
 εἴτε ἀτιμίαν.

30 Καὶ ἐκέλευσεν ἀνοιγῆναι τὰ κεχρυσωμένα βαλάντια. Διανοιχθέντων
 δέ, δεινὴ τις ἔπνευσε δυσωδία καὶ ἀηδεστάτη ὠράθη θεά. Φησὶν οὖν ὁ
 βασιλεὺς·

σε μαῦρα καὶ πένθημα, πῆγε μὲ τῆ γυναίκα καὶ τὰ παιδιά του στὴν πόρτα τοῦ παλατιοῦ κλαίοντας καὶ θρηνώντας. Ὅταν τὸν ἔβαλε μέσα ὁ βασιλιάς καὶ τὸν εἶδε νὰ κλαίει ἔτσι, εἶπε:

᾽ὦ ἀνόητε καὶ ἄμυαλε, ἐὰν ἐσὺ φοβήθηκες τόσο πολὺ τὸν κήρυκα τοῦ ἰσότημου ἀδελφοῦ σου, πρὸς τὸν ὁποῖο γνωρίζεις ὅτι δὲν ἔχεις κάνει ὄλως διόλου τίποτε, γιατί μὲ κατηγορήσες πού μὲ ταπεινώση ἀσπάσθηκα τοὺς κήρυκες τοῦ Θεοῦ μου, οἱ ὁποῖοι πιὸ εὐῆχα ἀπὸ σάλπιγγα μοῦ μῆνυσαν τὸ θάνατο καὶ τῆ φοβερῆ συνάντησι τοῦ Κυρίου, ἀπέναντι στὸν ὁποῖο γνωρίζω ὅτι ὁ ἑαυτός μου ἔχει κάνει πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτίες; Νὰ λοιπόν, γιὰ νὰ ἐλέγξω τὴν ἀπερισκεψία σου, χρησιμοποίησα αὐτὸν τὸν τρόπο, γιὰ νὰ ἐλέγξω γρήγορα καὶ ἐκείνους, πού σοῦ ὑπέδειξαν νὰ μὲ κατηγορήσεις, ὅτι εἶναι ἀνόητοι. Καὶ ἀφοῦ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀθώωσε τὸν ἀδελφὸ του καὶ τὸν ὠφέλησε, τὸν ἔστειλε στὸ σπῆτι.

Διέταξε τότε νὰ κατασκευασθοῦν τέσσερα ξύλινα κιβώτια. Τὰ δύο ἀπὸ αὐτὰ, ἀφοῦ τὰ κάλυψε ἀπὸ παντοῦ μὲ χρυσάφι καὶ ἔβαλε μέσα τους κόκκαλα νεκρῶν πού μύριζαν, τὰ ἀσφάλισε μὲ χρυσὰ καρφιά, ἐνῶ τὰ ἄλλα, ἀφοῦ τὰ ἔχρισε μὲ πίσσα καὶ τὰ ἀσφάλτωσε, τὰ γέμισε μὲ πολύτιμα πετράδια καὶ πολύτιμα μαργαριτάρια καὶ μὲ κάθε εἶδους ἀρωματικὴ εὐωδιά. Ἀφοῦ τὰ ἔδεσε ὅλα αὐτὰ μὲ τρίχινα σχοινιά, φώναξε τοὺς ἀξιωματούχους ἐκείνους πού τὸν κατηγορήσαν κατὰ τὴ συνάντησίν του μὲ τοὺς ἄνδρες ἐκείνους, τοὺς ἔβαλε μπροστά τους τὰ τέσσερα κιβώτια, γιὰ νὰ ἐκτιμῆσουν πόσο ἀξίζουν αὐτὰ καὶ πόσο τὰ ἄλλα. Ἐκεῖνοι ἔλεγαν ὅτι τὰ δύο χρυσομένα ἔχουν πολὺ μεγάλη ἀξία, γιατί, ἔλεγαν, εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπάρχουν μέσα σ' αὐτὰ βασιλικά στέμματα καὶ ζῶνες· ἐνῶ ἐκεῖνα πού ἦταν χρισμένα μὲ πίσσα καὶ ἄσφαλο, εἶναι ἀνάξια λόγου καὶ ἔχουν εὐτελεῆ ἀξία. Ὁ βασιλιάς τότε τοὺς εἶπε:

Ἦξερα κι ἐγὼ ὅτι αὐτὰ θὰ λέγατε· γιατί μὲ τὰ αἰσθητὰ μάτια βλέπετε τὴν αἰσθητὴ ἐμφάνισιν· ὅμως δὲν πρέπει νὰ κάνετε ἔτσι, ἀλλὰ μὲ τὰ ἐσωτερικὰ μάτια νὰ βλέπετε τὴν ἀξία ἢ ἀπαξία πού ὑπάρχει μέσα.

Διέταξε τότε ν' ἀνοιχθοῦν τὰ χρυσομένα κιβώτια. Ὅταν ἀνοίχθηκαν, μιὰ τρομερὴ δυσωδία σκορπίστηκε καὶ φάνηκε μιὰ θέα πάρα πολὺ ἀηδής. Καὶ λέει ὁ βασιλιάς:

Οὗτος ὁ τύπος τῶν τὰ λαμπρὰ μὲν καὶ ἔνδοξα ἠμφιεσμένων, πολλῇ δὲ δόξῃ καὶ δυναστείᾳ σοβαρευομένων, καὶ ἔσωθεν ἀποζώντων νεκρῶν καὶ πονηρῶν ἔργων.

Εἶτα καὶ τὰ πεπισσωμένα καὶ κατησφαλωμένα κελεύσας ἀνακαλυφθῆναι, πάντας εὐφρανε τοὺς παρόντας τῇ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀποκειμένων φαιδρότητι καὶ εὐωδίᾳ. Ἔφη δὲ πρὸς αὐτούς·

Οἶδατε τίνι ὁμοία ταῦτα; τοῖς ταπεινοῖς ἐκείνοις καὶ εὐτελεῖ περι-
κειμένοις ἐνδύματα, ὧν ὑμεῖς, τὸ ἐκτὸς ὀρώντες σχῆμα, ὕβριν
ἠγήσασθε τὴν ἐμὴν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἐπὶ γῆς προσκύνη-
10 σιν· ἐγὼ δέ, τοῖς νοεροῖς ὁμμασι τὸ τίμιον αὐτῶν καὶ περικαλλές
κατανοήσας τῶν ψυχῶν, ἐνεδοξάσθην μὲν τῇ τούτων προσψαύ-
σει, παντὸς δὲ στεφάνου καὶ πάσης βασιλικῆς ἀλουργίδος τιμιω-
τέρους αὐτοὺς ἠγησάμην.

Οὕτως οὖν αὐτοὺς ἤσχυνε καὶ ἐδίδαξε μὴ τοῖς φαινομένοις πλανᾶσθαι,
15 ἀλλὰ τοῖς νοουμένοις προσέχειν. Κατ' ἐκείνον τοίνυν τὸν εὐσεβῆ καὶ
σοφὸν βασιλέα καὶ σὺ πεποίηκας, τῇ ἀγαθῇ ἐλπίδι προσδεξάμενός με,
ἧς οὐ ψευσθήσῃ, ὡς ἔγωγε οἶμαι.

Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰωάσαφ·

Ταῦτα μὲν δὴ πάντα καλῶς εἶπας καὶ εὐαρμόστως, ἀλλ' ἐκεῖνο
20 θέλω μαθεῖν, τίς ἐστὶν ὁ σὸς Δεσπότης, ὃν κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου
περὶ τοῦ σπορέως ἐκείνου εἰρηκέναι ἔλεγες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Αὐθις οὖν ἀναλαβὼν τὸν λόγον ὁ Βαρλαάμ, εἶπεν·

Εἰ τὸν ἐμὸν βούλει Δεσπότην μαθεῖν, ὁ Κύριός ἐστιν Ἰησοῦς
25 Χριστός, ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μακάριος καὶ μόνος δυ-
νάστης, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευ-
όντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὁ σὺν
Πατρὶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι δοξαζόμενος. Οὐκ εἰμι γὰρ ἐγὼ τῶν
τοὺς πολλοὺς τούτους καὶ ἀτάκτους ἀναγορευόντων θεοὺς καὶ τὰ

Αὐτὸς ὁ τύπος ἀνήκει σ' ἐκείνους ποὺ φοροῦν τὰ πολυτελῆ καὶ ἐντυπωσιακὰ ἐνδύματα, καὶ κάνουν τὸν σοβαρὸ μὲ πολλὴ μεγαλοπρέπεια καὶ κατάρχηση ἐξουσίας, ἐνῶ μέσα τους ὑπάρχουν νεκρὰ καὶ πονηρὰ ἔργα.

Ἔπειτα, διατάσσοντας νὰ ξεσκεπασθοῦν καὶ τὰ πισσωμένα καὶ ἀσφαλτωμένα κιβώτια, χαροποίησε ὅλους τοὺς παρόντες μὲ τὴν ἀκτινοβολία καὶ τὴν εὐωδία ἐκείνων ποὺ ὑπῆρχαν μέσα σ' αὐτά. Εἶπε τότε πρὸς αὐτούς:

Γνωρίζετε μὲ τί μοιάζουν αὐτά; μ' ἐκείνους τοὺς ταπεινοὺς ποὺ φοροῦσαν εὐτελῆ ἐνδύματα, τῶν ὁποίων ἐσεῖς τὴν μέχρις ἐδάφους προσκύνησέ μου, προσέχοντας τὴν ἐξωτερικὴ τους ἐμφάνιση, τὴ θεωρήσατε προσβολή, ἐνῶ ἐγώ, βλέποντας μὲ τὰ νοερὰ μάτια μου τὴν τιμιότητα καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν ψυχῶν τους, μὲ τὴν ἐπαφή μου μ' αὐτοὺς δοξάστηκα, τοὺς θεώρησα πιὸ πολύτιμους ἀπὸ κάθε στέμμα καὶ βασιλικὴ ἀλουργίδα⁶.

Ἔτσι λοιπὸν τοὺς ντρόπιασε καὶ τοὺς δίδαξε νὰ μὴν ἐξαπατοῦνται ἀπὸ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ νὰ προσέχουν τὰ νοούμενα. Καὶ σὺ λοιπὸν ἐνήργησες ὅπως κι ἐκεῖνος ὁ εὐσεβῆς καὶ σοφὸς βασιλιάς, μὲ τὸ νὰ μὲ δεχθεῖς μὲ τὴν καλὴ ἐλπίδα, γιὰ τὴν ὁποία δὲν θὰ διαψευσθεῖς, ὅπως τουλάχιστον ἐγὼ νομίζω.

Καὶ ὁ Ἰωάσαφ τότε τοῦ εἶπε:

Ἦλα αὐτὰ βέβαια τὰ εἶπες καλὰ καὶ ταιριαστά, ἀλλὰ θέλω νὰ μάθω ἐκεῖνο, ποιὸς εἶναι ὁ Κύριός σου, τὸν ὁποῖο ἀνάφερες στὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου σου γιὰ ἐκεῖνο τὸν σπορέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Παίρνοντας λοιπὸν πάλι τὸ λόγο ὁ Βαρλαάμ, εἶπε:

Ἐὰν θέλεις νὰ μάθεις τὸν Κύριό μου, ὁ Κύριος εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ μονογενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μακάριος καὶ μοναδικὸς κυρίαρχος, «ὁ Βασιλιάς τῶν βασιλιάδων καὶ Κύριος αὐτῶν ποὺ ἐξουσιάζουν, ὁ μόνος ποὺ εἶναι ἀθάνατος, ποὺ κατοικεῖ σὲ ἀπλησίαστο φῶς»¹ καὶ τιμᾶται μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Γιατὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀναγνωρίζουν αὐτοὺς

6. Πορφυρὸ ἐνδυμα, χαρακτηριστικὸ τῶν βασιλέων.

1. Α' Τιμ. 6,15-16.

ἄψυχα ταῦτα καὶ κωφὰ σεβομένων εἶδωλα, ἀλλ' ἓνα Θεὸν γινώσκω καὶ ὁμολογῶ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι δοξαζόμενον, Πατρί, φημί, καὶ Υἱῶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι, ἐν μιᾷ δὲ φύσει καὶ οὐσίᾳ, ἐν μιᾷ δόξῃ καὶ βασιλείᾳ μὴ μεριζομένη. Οὗτος οὖν ὁ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν εἰς Θεός, ἀναρχός τε καὶ ἀτελεύτητος, αἰώνιος τε καὶ αἰδίδιος, ἄκτιστος, ἄτρεπτός τε καὶ ἀσώματος, ἀόρατος, ἀπερίγραπτος, ἀπερινόητος, ἀγαθός καὶ δίκαιος μόνος, ὁ τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων ὑποστησάμενος, τὰ τε ὄρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, πρῶτον μὲν δημιουργεῖ τὰς οὐρανίους δυνάμεις καὶ ἀοράτους, ἀναρίθμητά

10 τινὰ πλήθη ἄλλὰ τε καὶ ἀσώματα, λειτουργικὰ πνεύματα τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητος· ἔπειτα τὸν ὀρώμενον κόσμον τοῦτον, οὐρανὸν τε καὶ γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ὄνπερ καὶ φωτὶ φαιδρύνας κατεκόσμησεν, οὐρανὸν μὲν ἠλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄστροις, γῆν δὲ παντοίοις βλαστήμασι καὶ διαφοροῖς ζώοις, τὴν τε θάλασσαν

15 πάλιν τῷ παμπληθεῖ τῶν νηκτῶν γένει. Ταῦτα πάντα, αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγεννήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν. Εἶτα δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον χερσὶν ἰδίαις, χοῦν μὲν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς διάπλασιν τοῦ σώματος, τὴν δὲ ψυχὴν λογικὴν καὶ νοερὰν διὰ τοῦ οἰκείου ἐμφυσήματος αὐτῷ δούς, ἥτις κατ' εἰκόνα

20 καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ δεδημιουργῆσθαι γέγραπται· κατ' εἰκόνα μὲν, διὰ τὸ νοερὸν καὶ αὐτεξούσιον, καθ' ὁμοίωσιν δέ, διὰ τὴν τῆς ἀρετῆς κατὰ τὸ δυνατόν ὁμοίωσιν. Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, αὐτεξουσιότητι καὶ ἀθανασίᾳ τιμήσας, βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς κατέστησεν· ἐποίησε δὲ ἐξ αὐτοῦ τὸ θῆλυ, βοηθὸν αὐτῷ κατ' αὐτόν.

25 Καί, φυτεύσας παράδεισον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολάς, εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας πάσης πεπληρωμένον, ἔθετο ἐν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον ὃν ἐπλασε, πάντων μὲν τῶν ἐκεῖσε θείων φυτῶν κελεύσας ἀκωλύτως μετέχειν, ἐνός δὲ μόνου θέμενος ἐντολὴν ὄλως μὴ γεύσασθαι, ὅπερ ζύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονη-

τούς πολλούς και άτακτους θεούς και σέβονται αυτά τὰ άψυχα και κωφά είδωλα, αλλά γνωρίζω και όμολογώ ένα Θεό, που τιμᾶται σε τρεις ύποστάσεις, έννοῶ τόν Πατέρα και τόν Υίο και τὸ άγιο Πνεῦμα, σε μία όμως φύση και ούσία, σε μία δόξα και βασιλεία, που δε μοιράζεται. Αυτός λοιπόν ό ένας Θεός με τρεις ύποστάσεις, όντας χωρίς άρχή και τέλος, αιώνιος και αίδιος, άκτιστος, άμετάβλητος και άσώματος, άόρατος, άπερίγραφτος, άκατάληπτος, μόνος άγαθός και δίκαιος, αυτός που δημιούργησε τὰ πάντα από τὸ μηδέν, και τὰ όρατά και τὰ άόρατα, πρώτα δημιούργησε τις ούράνιες και άόρατες δυνάμεις, κάποια άναρίθμητα πλήθη άύλα και άσώματα, ύπηρετικά πνεύματα τῆς μεγαλειότητας του Θεοῦ. Έπειτα δημιούργησε αυτό τόν όρατό κόσμο, τόν ούρανὸ και τῆ γῆ και τῆ θάλασσα, τόν όποιο, άφοῦ τόν έκανε νὰ λάμπει με τὸ φῶς, στόλισε τόν ούρανὸ με τόν ἥλιο και τῆ σελήνη και τὰ άστρα, τῆ γῆ με κάθε είδους βλάστηση και διάφορα ζῶα, και τῆ θάλασσα με τὸ άπειρο πλήθος τῶν όργανισμῶν που ζοῦν κολυμπώντας. Όλα αυτά αυτός είπε και γεννήθηκαν, αυτός έδωσε έντολή και δημιουργήθηκαν². Έπειτα δημιούργησε τόν άνθρωπο με τὰ ίδια του τὰ χέρια, παίρνοντας χῶμα από τῆ γῆ για τῆ διάπλαση του σώματος, και δίνοντάς του ψυχὴ λογικὴ και νοερὴ με τὸ φύσημά του³, ἡ όποία εἶναι γραμμένο ότι δημιουργήθηκε «κατ' εικόνα και όμοίωση του Θεοῦ»⁴. «Κατ' εικόνα» βέβαια, επειδὴ του έδωσε τὸ λογικὸ και τὸ αὐτεξούσιο, και «καθ' όμοίωσιν», επειδὴ είχε τῆ δυνατότητα νὰ όμοιάσει στὴν άρετὴ τὸ Θεό. Αυτό τόν άνθρωπο, άφοῦ τόν προίκισε με έλευθερία και άθανασία, τόν έκανε βασιλιὰ όλων τῶν κτισμάτων τῆς γῆς, και έκανε από αυτόν και τὸ θηλυκό, ως βοηθὸ του⁵.

Και άφοῦ φύτεψε παράδεισο πρὸς άνατολικά τῆς Έδέμ, γεμᾶτο χαρὰ και εὐχαρίστηση, έβαλε μέσα σ' αυτόν τόν άνθρωπο που έπλασε, δίνοντάς του έντολή νὰ τρῶει από όλα τὰ θεῖα φυτὰ που ύπῆρχαν εκεί, και μόνο ένα έδωσε έντολή νὰ μὴ τὸ γευθεῖ καθόλου, τὸ όποιο όνομάζεται δέντρο τῆς γνώσεως του καλοῦ

3. Γεν. 2,7: «και έπλασεν ό Θεός τόν άνθρωπο, χοῦν από τῆς γῆς, και ένεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοήν ζωῆς».

4. Γεν. 1,26.

5. Γεν. 2,20.

ρὸν κέκληται, οὕτως εἰπὼν· «ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε». Εἷς δὲ τῶν εἰρημένων ἀγγελικῶν δυνάμεων, μιᾶς στρατιᾶς πρωτοστάτης, οὐδόλως ἐν ἑαυτῷ παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ κακίας φυσικῆς ἐσχηκῶς ἔχνος, ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῷ γε-
 5 νόμενος, αὐτεξουσίῳ προαιρέσει ἐτράπη ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς τὸ κακόν, καὶ ἐπήρθη τῇ ἀπονοίᾳ, ἀντᾶραι βουληθεὶς τῷ Δεσπότη καὶ Θεῷ. Διὸ ἀπεβλήθη τῆς τάξεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἀξίας, καί, ἀντὶ τῆς μακαρίας δόξης ἐκείνης καὶ ἀγγελικῆς ὀνομασίας, διάβολος ἐκλήθη καὶ Σατανᾶς προσωνόμασται. Ἐρριψε γὰρ αὐτὸν ὁ
 10 Θεὸς ὡς ἀνάξιον τῆς ἄνωθεν δόξης, συναπεσπᾶσθη δὲ αὐτῷ καὶ συναπεβλήθη καὶ πλῆθος πολλὸ τοῦ ὑπ' αὐτὸν τάγματος τῶν ἀγγέλων, οἵτινες, κακοὶ γεγονότες τὴν προαίρεσιν, καί, ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ τῇ ἀποστασίᾳ ἐξακολουθήσαντες τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν, δαίμονες ὀνομάσθησαν, ὡς πλάνοι καὶ ἀπατεῶνες.

15 Ἀρνησάμενος οὖν πάντῃ τὸ ἀγαθὸν ὁ διάβολος καὶ πονηρὰν προσλαβόμενος φύσιν, φθόνον ἀνεδέξατο πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὀρώων ἑαυτὸν μὲν ἐκ τηλικαύτης ἀπορριφέντα δόξης, ἐκείνον δὲ πρὸς τοιαύτην τιμὴν ἀναγόμενον, καὶ ἐμχανήσατο ἐκβαλεῖν αὐτὸν τῆς μακαρίας ἐκείνης διαγωγῆς. Τὸν ὄφιν οὖν ἐργαστήριον
 20 τῆς ἰδίας πλάνης λαβόμενος, δι' αὐτοῦ ὠμίλησε τῇ γυναικί, καὶ πείσας αὐτὴν φαγεῖν ἐκ τοῦ ἀπηγορευμένου ἐκείνου ξύλου ἐλπίδι θεώσεως, δι' αὐτῆς ἠπάτησε καὶ τὸν Ἀδάμ, οὕτω τοῦ πρωτοπλάστου κληθέντος. Καὶ φαγὼν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τοῦ φυτοῦ τῆς παρακοῆς, ἐξόριστος γίνεται τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ὑπὸ
 25 τοῦ Δημιουργοῦ, καί, ἀντὶ τῆς μακαρίας ζωῆς ἐκείνης καὶ ἀνωλέθρου διαγωγῆς, εἰς τὴν ἀθλίαν ταύτην καὶ ταλαίπωρον (φεῦ μοι!) βιοτὴν ἐμπίπτει, καὶ θάνατον τὸ τελευταῖον καταδικάζεται. Ἐντεῦθεν ἰσχὺν ὁ διάβολος λαβὼν καὶ τῇ νίκῃ ἐγκαυχώμενος, πληθυνθέντος τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, πᾶσαν κακίας ὁδὸν
 30 αὐτοῖς ὑπέθετο. Ὡς, ἐντεῦθεν διακόψαι τὴν πολλὴν τῆς ἀμαρτίας

καὶ τοῦ κακοῦ, λέγοντας τὰ ἐξῆς· «ὅποια ἡμέρα θὰ φᾶτε ἀπὸ αὐτό, θὰ πεθάνετε»⁶. Ἔνας ὁμως ἀπὸ τὶς ἀγγελικὲς δυνάμεις ποὺ ἀναφέραμε, ἀρχηγὸς μιᾶς στρατιᾶς, χωρὶς νὰ ἔχει μέσα του ἀπὸ τὸ Δημιουργὸ κανένα ἴχνος φυσικῆς κακίας, ποὺ δημιουργήθηκε γιὰ τὸ καλὸ, μὲ δική του προαίρεση στράφηκε ἀπ' τὸ καλὸ στοῦ κακοῦ καὶ ἔφτασε στὴν παραφροσύνη νὰ θέλει νὰ ἐπαναστατήσῃ ἐναντίον τοῦ Δεσπότη καὶ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ διώχθηκε ἀπὸ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν τιμὴ ποὺ εἶχε καί, ἀντὶ τῆς μακάριος ἐκείνης δόξας καὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ ἀγγέλου, ὀνομάσθηκε διάβολος, μὲ τὸ ἐπώνυμο Σατανᾶς. Γιατὶ ὁ Θεὸς τὸν ἔρριξε, ὡς ἀνάξιο, ἀπὸ τὴν οὐράνια δόξα⁷· μαζὶ ὁμως μὲ αὐτὸν ἀποσπάσθηκε καὶ ἀποβλήθηκε καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τὸ τάγμα τῶν ἀγγέλων ποὺ ἦταν κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς του, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἔγιναν κακοὶ μὲ τὴ θέλησή τους καὶ ἀντὶ τοῦ καλοῦ ἀκολούθησαν στὴν ἀποστασία τὸν ἀρχοντὰ τους, ὀνομάσθηκαν δαίμονες, ὡς δόλιοι καὶ ἀπατεῶνες.

Ἄφοῦ λοιπὸν ὁ διάβολος ἀρνήθηκε τελειῶς τὸ ἀγαθὸ καὶ ἀπόκτησε κακὴ φύση, φθόνησε τὸν ἄνθρωπο⁸, βλέποντας τὸν ἑαυτοῦ νὰ ἔχει ἐκπέσει ἀπὸ τόση δόξα, ἐνῶ ἐκεῖνον νὰ ἀνεβαίνει σὲ τόση τιμὴ, καὶ σκέφθηκε νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν μακάριο τρόπο ζωῆς. Χρησιμοποιώντας λοιπὸν τὸ φίδι ὡς ὄργανο τῆς ἀπάτης του μίλησε μέσω αὐτοῦ στὴ γυναῖκα καὶ ἀφοῦ τὴν ἔπεισε νὰ φάει ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἀπαγορευμένο δέντρο μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ θεωθεῖ, μέσω αὐτῆς ἐξαπάτησε καὶ τὸν Ἀδὰμ, ὅπως εἶχε ὀνομασθεῖ ὁ πρωτόπλαστος. Καὶ ὅταν ἔφαγε ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ δέντρο τῆς παρακοῆς τὸν ἐξόρισε ὁ Δημιουργὸς ἀπὸ τὸν παράδεισο τῆς ἀπολαύσεως⁸, καὶ ἀντὶ τῆς μακάριος ἐκείνης ζωῆς καὶ ἀθάνατης διαβίωσης, ἔπεσε σ' αὐτὴ τὴν ἄθλια καὶ ταλαίπωρη (ἀλίμονό μου) ζωὴ, καὶ τελικὰ καταδικάσθηκε στοῦ θάνατο. Ἀπὸ αὐτὸ παίρνοντας δύναμη ὁ διάβολος καὶ ὑπερηφανευόμενος γιὰ τὴ νίκη του, ὅταν πολλαπλασιάστηκε τὸ ἀνθρώπινο γένος, ὑπέδειξε στοὺς ἀνθρώπους κάθε μεθόδευση κακίας. Ἐξαιτίας αὐτοῦ ὁ Θεός, θέλοντας νὰ ἀνακόψῃ τὴ μεγάλη

7. Βλ. Σοφ. Σολ. 2,24· «φθόνῳ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον». Πρβλ. Λουκᾶ 10,18· «ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα».

8. Γεν. 3,1-24.

φορὰν βουλόμενος, ὁ Θεὸς κατακλυσμὸν ἐπήγαγε τῇ γῆ, ἀπολέ-
 σας πᾶσαν ψυχὴν ζῶσαν· ἓνα δὲ μόνον εὐρῶν δίκαιον ἐν τῇ
 γενεᾷ ἐκείνῃ, τοῦτον σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐν κιβωτῷ τινι πε-
 ρισώσας, μονώτατον εἰς τὴν γῆν κατέστησεν. Ἦνίκα δὲ ἤρξατο
 5 πάλιν εἰς πλήθος τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος χωρεῖν, ἐπελάθοντο
 τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς χειρὸν ἀσεβείας προέκοψαν, διαφοροὶ δουλω-
 θέντες ἀμαρτήμασι καὶ δεινοῖς καταφθαρέντες ἀτοπήμασι καὶ εἰς
 πολυσχιδῆ πλάνην διαμερισθέντες.

Οἱ μὲν γὰρ αὐτομάτως φέρεσθαι τὸ πᾶν ἐνόμισαν καὶ ἀπρο-
 10 νόητα ἔδογματίσαν, ὡς μηδενὸς ἐφεστηκότος Δεσπότη· ἄλλοι
 εἰμαρμένην εἰσηγήσαντο, τῇ γενέσει τὸ πᾶν ἐπιτρέψαντες· ἄλλοι
 πολλοὺς θεοὺς κακοῦς καὶ πολυπαθεῖς ἐσεβάσθησαν, τοῦ ἔχειν
 αὐτοὺς τῶν ἰδίων παθῶν καὶ δεινῶν πράξεων συνηγόρους, ὧν
 καὶ μορφώματα τυπώσαντες ἀνεστήλωσαν ζόανα κωφὰ καὶ
 15 ἀναίσθητα εἶδωλα, καὶ συγκλείσαντες ἐν ναοῖς προσεκύνησαν,
 λατρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα, οἱ μὲν τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ
 σελήνῃ καὶ τοῖς ἄστροις ἃ ἔθετο ὁ Θεὸς πρὸς τὸ φαῦσιν παρέχειν
 τῷ περιγίῳ τούτῳ κόσμῳ, ἄψυχά τε ὄντα καὶ ἀναίσθητα, τῇ
 προνοίᾳ τοῦ Δημιουργοῦ φωτιζόμενα καὶ διακρατούμενα, οὐ μὴν
 20 δὲ οἰκοθέν τι δυνάμενα· οἱ δὲ τῷ πυρὶ καὶ τοῖς ὕδασι καὶ τοῖς λοι-
 ποῖς στοιχείοις τῆς γῆς, ἀψύχοις καὶ ἀναισθήτοις οὖσι· καὶ οὐκ
 ἠσχύνθησαν οἱ ἔμμηχοι καὶ λογικοὶ τὰ τοιαῦτα σέβεσθαι, ἄλλοι
 θηρίοις καὶ ἐρπετοῖς καὶ κτήνεσι τετραπόδοις τὸ σέβας ἀπένει-
 μον, κτηνωδεστέρους τῶν σεβομένων ἑαυτοὺς ἀποδεικνύντες· οἱ
 25 δὲ ἀνθρώπων τινῶν αἰσυχρῶν καὶ εὐτελῶν μορφώματα ἀνετυ-
 πώσαντο, καὶ τούτους θεοὺς ἐκάλεσαν, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἄρ-
 ρενας, τινὰς δὲ θηλείας ὠνόμασαν, οὓς ἐκεῖνοι αὐτοὶ ἐξέθεντο
 μοιχοὺς εἶναι καὶ φονεῖς, ὀργίλους καὶ ζηλωτὰς καὶ θυμαντικούς,
 πατροκτόνους καὶ ἀδελφοκτόνους, κλέπτας καὶ ἄρπαγας,
 30 χωλοὺς καὶ κυλλοὺς, καὶ φαρμακοὺς καὶ μαινομένους, καὶ τού-

τάση πρὸς τὴν ἁμαρτία, προκάλεσε στὴ γῆ κατακλυσμὸ, σκοτώνοντας κάθε τι τὸ ζωντανό· βρίσκοντας μόνο ἓνα εὐσεβῆ στὴ γενεὰ ἐκείνη, τὸν ἔσωσε μαζί με τὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του σὲ μιὰ κιβωτῶ, ἀφήνοντάς τον ἐντελῶς μόνο πάνω στὴ γῆ. Ὅταν ἄρχισε πάλι τὸ ἀνθρώπινο γένος νὰ αὐξάνεται, λησμόνησαν τὸ Θεὸ καί, προχωρώντας περισσότερο στὴν ἀσέβεια, ὑποδουλώθηκαν σὲ διάφορα ἁμαρτήματα, διεφθάρησαν μετὰ διάφορα ἀτοπήματα καὶ διαμοιράστηκαν σὲ πολυειδῆ πλάνη.

Γιατὶ ἄλλοι νόμισαν ὅτι τὸ σύμπαν πορεύεται στὴν τύχη καὶ ἀπερίσκεπτα δίδαξαν ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένας Δεσπότης· ἄλλοι εἰσήγαγαν τὴν εἰμαρμένη καὶ ἀπέδωσαν σ' αὐτὴν τὴ δημιουργία τοῦ σύμπαντος· ἄλλοι λάτρευαν πολλοὺς θεοὺς κακοὺς καὶ μετὰ πολλὰ πάθη, γιὰ νὰ τοὺς ἔχουν συνηγόρους τῶν δικῶν τους παθῶν καὶ τῶν ἄθλιων πράξεών τους, τῶν ὁποίων ἔκαναν καὶ ὁμοιώματα καὶ ἔστησαν ζόανα κωφὰ καὶ εἰδῶλα πού δὲν ἔχουν αἰσθήσεις, καὶ ἀφοῦ τὰ τοποθέτησαν μέσα σὲ ναοὺς τὰ προσκύνησαν, λατρεύοντας τὴν κτίση καὶ ὄχι τὸν Κτίστη⁹, ἄλλοι τὸν ἥλιο καὶ τὴ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα, τὰ ὁποῖα τοποθέτησε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ φέγγουν τὸν γύρω ἀπὸ τὴ γῆ κόσμος, πού εἶναι ἄψυχα καὶ ἀναίσθητα καὶ φωτίζονται καὶ συγκρατοῦνται ἀπὸ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ μποροῦν ἀπὸ μόνον τους νὰ κάνουν ὅ,τιδήποτε. Ἄλλοι πάλι λάτρευαν τὴ φωτιὰ καὶ τὰ νερά καὶ τὰ ὑπόλοιπα στοιχεῖα τῆς γῆς, πού εἶναι ἄψυχα καὶ ἀναίσθητα, καὶ δὲν ντράπηκαν οἱ ἔμψυχοι καὶ λογικοὶ νὰ σέβονται ὅλα αὐτά. Ἄλλοι πάλιν ἀπένευαν τὸ σεβασμὸ τους σὲ θηρία καὶ ἔρπετὰ καὶ τετράποδα κτήνη, ἀποδεικνύοντας ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι πιὸ κτηνώδεις ἀπὸ αὐτὰ πού σέβονται· ἄλλοι πάλι κατασκεύασαν ὁμοιώματα μερικῶν ἀνθρώπων αἰσχυρῶν καὶ τιποτένιων καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀνόμασαν θεοὺς, καὶ ἄλλους ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ὀνόμασαν μετὰ ἀρσενικὸ ὄνομα καὶ μερικοὺς μετὰ θηλυκὸ, ἀπὸ αὐτοὺς πού οἱ ἴδιοι τοποθέτησαν σὲ δημόσιους χώρους, καὶ εἶπαν ὅτι εἶναι μοιχοὶ καὶ δολοφόνοι, ὀργίλοι, ζηλιάρηδες καὶ θυμῶδεις, πατροκτόνοι καὶ ἀδελφοκτόνοι, κλέφτες, ἄρπαγες, κουτσοί, κουλλοί, μάγοι καὶ μανια-

9. Ρωμ. 1,25· «ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα».

των τινὰς μὲν τετελευτηκότας, τινὰς δὲ κεκεραυωμένους καὶ κοπτομένους καὶ θρηνομένους καὶ δεδουλευκότας ἀνθρώποις καὶ φυγάδας γενομένους καὶ εἰς ζῶα μεταμορφουμένους ἐπὶ πονηραῖς καὶ αἰσχροῖς μίξεσιν. Ὅθεν, λαμβάνοντες οἱ ἄνθρωποι ἀφορμὰς ἀπὸ τῶν θεῶν αὐτῶν, ἀδέως κατεμαίνοντο πάσῃ ἀκαθαρσίᾳ. Καὶ δεινὴ κατεῖχε σκότωσις τὸ γένος ἡμῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, καὶ οὐκ ἦν ὁ συνιῶν, οὐκ ἦν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν.

Ἀβραὰμ δὲ τις ἐν ἐκείνῃ τῇ γενεᾷ μόνος εὐρέθη τὰς αἰσθησεῖς τῆς ψυχῆς ἔρρωμένηας ἔχων, ὃς τῇ θεωρίᾳ τῶν κτισμάτων ἐπέγνω τὸν Δημιουργόν. Κατανοήσας γὰρ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ λοιπά, ἐθαύμασε τὴν ἐναρμόνιον ταύτην διακόσμησιν· ἰδὼν δὲ τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα, οὐκ αὐτομάτως γεγενῆσθαι καὶ συντηρεῖσθαι ἐνόμισεν, οὔτε μὴν τοῖς στοιχείοις τῆς γῆς ἢ τοῖς ἀψύχοις εἰδώλοις τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης διακοσμήσεως προσανέθετο, ἀλλὰ τὸν ἀληθῆ Θεὸν διὰ τούτων ἐπέγνω, καὶ αὐτὸν εἶναι Δημιουργὸν τοῦ παντός καὶ συνοχέα συνῆκεν. Ἀποδεξάμενος δὲ τοῦτον τῆς ἐγγνωμοσύνης καὶ ὀρθῆς κρίσεως, ὁ Θεὸς ἐνεφάνισεν αὐτὸν αὐτῷ, οὐ καθὼς ἔχει φύσεως (Θεὸν γὰρ ἰδεῖν γεννητῇ φύσει ἀδύνατον), ἀλλ' οἰκονομικαῖς τισι θεοφανείαις, ὡς οἶδεν αὐτός· καί, τελεωτέραν γινῶσιν ἐνθεῖς αὐτοῦ τῇ ψυχῇ, ἐδόξασε, καὶ οἰκεῖον ἔθετο θεράποντα, ὃς, καὶ κατὰ διαδοχὴν τοῖς ἐξ αὐτοῦ παραπέμψας τὴν εὐσέβειαν, τὸν ἀληθῆ γνωρίζειν ἐδίδαξε Θεόν. Διὸ καὶ εἰς πλῆθος ἄπειρον τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐλθεῖν ὁ Δεσπότης εὐδόκησε, καὶ λαὸν περιούσιον αὐτῷ ὠνόμασε, καὶ δουλωθέντας αὐτοῦς ἔθνευ Αἴγυπτίῳ καὶ Φαραῶ τινι τυράννῳ σημείοις καὶ τέρασι φρικτοῖς καὶ ἐξαισίοις ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν διὰ Μωσέως καὶ Ἀαρῶν, ἀνδρῶν ἀγίων καὶ χάριτι προφητείας δοξασθέντων· δι' ὧν καὶ τοὺς Αἰ-

κοί, και από αυτούς μερικοί έχουν πεθάνει, άλλοι κεραυνοβολήθηκαν, και κόπτονταν και θρηνοῦσαν, και έγιναν δούλοι σὲ ἀνθρώπους, και ἐξορίσθηκαν, και μεταμορφώθηκαν σὲ ζῶα, γιὰ νὰ κάνουν πονηρὲς και αἰσχρὲς συνουσίες. Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι, παίρνοντας ἀφορμὲς ἀπὸ τοὺς θεοὺς τους, κηλιδώνονταν χωρὶς φόβο σὲ κάθε ἀκαθαρσία. Διακατεῖχε λοιπὸν τὸ γένος μας στὰ χρόνια ἐκεῖνα τρομερὸ σκοτάδι «και δὲν ὑπῆρχε κανεὶς μὲ σύνεση, δὲν ὑπῆρχε κανεὶς πού νὰ ἀναζητεῖ τὸ Θεό»¹⁰.

Σ' ἐκεῖνη τῇ γενεᾷ βρέθηκε μόνο κάποιος Ἀβραάμ πού εἶχε τὶς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς του, ὁ ὁποῖος μὲ τῇ θεᾷ τῶν δημιουργημάτων ἀναγνώρισε τὸ Δημιουργό. Γιατί, παρατηρώντας τὸν οὐρανὸ και τῇ γῆ και τῇ θάλασσα, τὸν ἥλιο και τῇ σελήνη και τὰ ἄλλα, θαύμασε αὐτὴ τὴν ἀρμονικὴ διακόσμηση· βλέποντας τὸν κόσμο και ὅλα ὅσα ὑπάρχουν σ' αὐτόν, κατάλαβε ὅτι δὲν ἔχουν γίνεῖ οὔτε συντηροῦνται ἀπὸ μόνα τους, οὔτε ἀπέδωσε στὰ στοιχεῖα τῆς γῆς ἢ στὰ ἄψυχα εἶδωλα τὴν αἰτία αὐτῆς τῆς διακόσμησης, ἀλλὰ ἀναγνώρισε μέσω αὐτῶν τὸν ἀληθινὸ Θεὸ και κατάλαβε ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Δημιουργὸς και συντηρητὴς τοῦ σύμπαντος. Ἀποδεχόμενος αὐτὸν ἐξαιτίας τῆς εὐγνωμοσύνης και τῆς ὀρθῆς κρίσεώς του, ὁ Θεὸς ἐμφάνισε τὸν ἑαυτό του σ' αὐτόν, ὅχι ὅπως εἶναι στὴ φύση του (γιατί εἶναι ἀδύνατο σὲ ἄνθρωπο νὰ τὸν δεῖ)¹¹, ἀλλὰ μὲ κάποιες θεοφάνειες συμβολικὲς, ὅπως ὁ ἴδιος γνωρίζει· και ἀφοῦ τοῦ ἔβαλε στὴν ψυχὴ του πῶς τέλεια γνώση, τὸν δόξασε και τὸν ἔκανε δικό του ὑπῆρέτη, ὁ ὁποῖος, παραδίνοντας διαδοχικὰ στοὺς ἀπογόνους του τὴν εὐσέβεια, τοὺς δίδαξε νὰ ἀναγνωρίζουν τὸν ἀληθινὸ Θεό. Γι' αὐτὸ και ὁ Δεσπότης ἐπέτρεψε τὸ σπέρμα του νὰ γίνεῖ πολὺ μεγάλο πλῆθος, τὸ ὁποῖο γιὰ χάρη του τὸ ὀνόμασε λαὸ περιούσιο, και ὅταν ὑποδουλώθηκαν σὲ αἰγυπτιακὸ ἔθνος και σὲ κάποιον Φαραῶ τυραννικό, μὲ τρομερὰ και ὑπέροχα σημεῖα και θαύματα τοὺς ἔβγαλε ἀπὸ ἐκεῖ μέσω τοῦ Μωυσῆ και τοῦ Ἀαρών, πού ἦταν ἄνδρες ἅγιοι και τιμήθηκαν και μὲ τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. Μὲ αὐτοὺς και τοὺς

10. Ρωμ. 3,11.

11. Ἰω. 1,18· «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε». Πρβλ. Ἐξ. 33,20· «οὐ δυνήσει ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου· οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου και ζήσεται».

γυπτίους ἐκόλασεν ἀξίως τῆς αὐτῶν πονηρίας καὶ τοὺς Ἰσραηλί-
 τας (οὕτω γὰρ ὁ λαὸς ἐκεῖνος ὁ τοῦ Ἀβραὰμ ἀπόγονος ἐκέκλητο)
 διὰ ξηραῶς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν διήγαγε, διασχισθέντων τῶν
 ὑδάτων καὶ τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων γεγενημέ-
 5 νων· τοῦ δὲ Φαραῶ καὶ τῶν Αἰγυπτίων κατ' ἴχνος αὐτῶν εἰσελ-
 θόντων, ἐπαναστραφέντα τὰ ὕδατα ἄρδην αὐτοὺς ἀπόλεσεν.

Εἶτα θαύμασι μεγίστοις καὶ θεοφανείαις ἐπὶ χρόνοις τεσσα-
 ράκοντα διαγαγὼν τὸν λαὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἄρτω οὐρανίῳ δια-
 τρέφων, νόμον δέδωκε πλαστὴ λιθίναις θεόθεν γεγραμμένον, ὄν-
 10 περ ἐνεχείρισε τῷ Μωσεῖ ἐπὶ τοῦ ὄρους, τύπον ὄντα καὶ σκια-
 γραφίαν τῶν μελλόντων, τῶν μὲν εἰδώλων καὶ πάντων τῶν πο-
 νηρῶν ἀπάγοντα πράξεων, μόνον δὲ διδάσκοντα τὸν ὄντως ὄντα
 Θεὸν σέβεσθαι καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀντέχεσθαι. Τοιαύταις
 οὖν τερατουργίαις εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς ἀγαθὴν τινα γῆν, ἣν περ
 15 πάλαι τῷ πατριάρχῃ ἐκεῖνῳ Ἀβραὰμ ἐπηγγεῖλατο δώσειν αὐτοῦ
 τῷ σπέρματι. Καὶ μακρὸν ἂν εἶη διηγήσασθαι ὅσα εἰς αὐτοὺς
 ἐνεδείξατο μεγάλα καὶ θαυμαστά, ἔνδοξά τε καὶ ἐξαισία, ὧν οὐκ
 ἔστιν ἀριθμὸς, δι' ὧν πάντων τοῦτο ἦν τὸ σπουδαζόμενον, πά-
 σης ἀθέσμου λατρείας καὶ πράξεως τὸ τῶν ἀνθρώπων ἀποσπά-
 20 σαι γένος καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπαναγαγεῖν κατάστασιν. Ἀλλὰ καὶ
 ἔτι τῇ αὐτονομίᾳ τῆς πλάνης ἐδουλοῦτο ἡ φύσις ἡμῶν, καὶ ἐβα-
 σίλευε τῶν ἀνθρώπων ὁ θάνατος, τῇ τυραννίδι τοῦ διαβόλου καὶ
 τῇ καταδίκῃ τοῦ ἄδου πάντας παραπέμπων.

Εἰς τοιαύτην οὖν συμφορὰν καὶ ταλαιπωρίαν ἐλθόντας
 25 ἡμᾶς, οὐ παρεῖδεν ὁ πλάσας καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι πα-
 ραγαγὼν, οὐδὲ ἀφῆκεν εἰς τέλος ἀπολέσθαι τὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ
 ἔργον, ἀλλ' εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος, ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὢν εἰς τὸν
 κόλπον τοῦ Πατρὸς, ὁ ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύ-
 30 ματι, ὁ προαιώνιος, ὁ ἀναρχος, ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν

Αιγυπτίους τιμώρησε ὅπως ταίριαζε στήν κακία τους, καί τοὺς Ἰσραηλίτες (γιατί ἔτσι ὀνομαζόταν ὁ λαὸς ἐκεῖνος ποὺ ἦταν ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ) τοὺς ὀδήγησε μέσα ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα, ἀφοῦ χωρίστηκαν τὰ νερά της καὶ ἔγιναν τεῖχος ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ¹². Ἐνῶ τὸν Φαραῶ καὶ τοὺς Αἰγύπτιους, ποὺ εἰσηλθάν ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη τους, ἐπανερχόμενα τὰ νερά τοὺς ἐπνίξαν ὅλους.

Ἔπειτα μὲ θαύματα μεγάλα καὶ θεοφάνειες ἐπὶ σαράντα χρόνια ὀδηγώντας τὸ λαὸ στήν ἔρημο καὶ διατρέφοντάς τον μὲ οὐράνιο ἄρτο, ἔδωσε νόμο σὲ πλάκες πέτρινες γραμμμένο ἀπὸ τὸ Θεό, τὸν ὁποῖο παρέδωσε στὸ Μωϋσῆ πάνω στὸ ὄρος καὶ ἦταν προτύπωση καὶ σκιαγραφία αὐτῶν ποὺ ἐπρόκειτο νὰ γίνουν, ἀπομακρύνοντας ἀπὸ τὰ εἶδωλα καὶ ὅλες τίς κακὲς πράξεις, καὶ διδάσκοντάς τους νὰ σέβονται ἐκεῖνον ποὺ ἦταν πραγματικὸς Θεὸς καὶ νὰ ἐπιδίδονται στὰ καλὰ ἔργα. Μὲ τέτοιες λοιπὸν θαυματουργίες τοὺς ὀδήγησε σὲ μιὰ χώρα καλή, τὴν ὁποία ἀπὸ παλιὰ εἶχε ὑποσχεθεῖ σ' ἐκεῖνο τὸν πατριάρχη Ἀβραάμ ὅτι θὰ τὴ δώσει στὸ σπέρμα του. Θὰ ἦταν πολὺ μακρὰ ἡ διήγηση γιὰ ὅσα τοὺς ἔδειξε μεγάλα καὶ θαυμαστά, ἔνδοξα καὶ ὑπέροχα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἀπαριθμηθοῦν, καὶ τὰ ὁποῖα ἀποσκοποῦσαν στὸ ν' ἀποσπᾶσουν τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀπὸ κάθε παράνομη λατρεία καὶ πράξη καὶ νὰ τὸ ἐπαναφέρουν στήν ἀρχικὴ κατάσταση. Ὅμως καὶ πάλι ἡ φύση μας ἔμενε ὑποδουλωμένη στήν κυριαρχία τῆς πλάνης καὶ βασιλεύεε στοὺς ἀνθρώπους ὁ θάνατος, ποὺ τοὺς ἔστελνε ὅλους στήν τυραννία τοῦ διαβόλου καὶ στήν καταδίκη τοῦ ἄδη.

Ὅταν λοιπὸν φθάσαμε σὲ τέτοια συμφορὰ καὶ ταλαιπωρία, δὲν μᾶς παρέβλεψε αὐτὸς ποὺ μᾶς ἔπλασε καὶ μᾶς ἔφερε στήν ὑπαρξὴ ἀπὸ τὸ μηδέν, οὔτε ἄφησε νὰ χαθεῖ ὅλως διόλου τὸ ἔργο τῶν χειρῶν του, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔγκριση τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα καὶ τῆ σύμπραξη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος βρίσκεται στὸν κόλπο τοῦ Πατέρα¹³ καὶ εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ὁ προαιώνιος, ὁ

12. Ἐξ. 14,22.

13. Ἰω. 18.

καὶ Πατέρα ὄν, καὶ Θεὸς ὄν, συγκαταβαίνει τοῖς ἑαυτοῦ δού-
 λοις συγκατάβασιν ἄφραστον καὶ ἀκατάληπτον, καί, Θεὸς ὄν
 τέλειος, ἄνθρωπος τέλειος γίνεται ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μα-
 ρίας τῆς ἁγίας Παρθένου καὶ Θεοτόκου, οὐκ ἐκ σπέρματος ἀν-
 5 δρὸς ἢ θελήματος ἢ συναφείας ἐν τῇ ἀχράντῳ μήτρῃ τῆς Παρθέ-
 νου συλληφθεὶς, ἀλλ' ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καθὼς καὶ πρὸ τῆς
 συλλήψεως εἰς τῶν ἀρχαγγέλων ἀπεστάλη μηνύων τῇ Παρθένῳ
 τὴν ξένην σύλληψιν ἐκείνην καὶ τὸν ἄφραστον τόκον. Ἀσπόρως
 γὰρ συνελήφθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ συμπή-
 10 ζας ἑαυτῷ ἐν τῇ μήτρῃ τῆς Παρθένου σάρκα ἐμψυχουμένην
 ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, προῆλθεν ἐν μιᾷ τῇ ὑποστάσει, δύο δὲ
 ταῖς φύσεσι, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ἄφθορον τὴν
 παρθενίαν τῆς Τεκούσης καὶ μετὰ τὸν τόκον φυλάξας, καί, ἐν
 πᾶσιν ὁμοιοπαθῆς ἡμῖν γενόμενος χωρὶς ἁμαρτίας, τὰς ἄσθε-
 15 νείας ἡμῶν ἀνέλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν. Ἐπεὶ γὰρ δι'
 ἁμαρτίας εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον, ἔδει τὸν λυτροῦ-
 σθαι μέλλοντα ἀναμάρτητον εἶναι καὶ μὴ τῷ θανάτῳ διὰ τῆς
 ἁμαρτίας ὑπεύθυνον.

Ἐπὶ τριάκοντα δὲ χρόνοις τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεὶς,
 20 ἐβαπτίσθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπὸ Ἰωάννου, ἀνδρὸς ἁγίου
 καὶ πάντων τῶν προφητῶν ὑπερκειμένου. Βαπτισθέντος δὲ αὐ-
 τοῦ, φωνὴ ἠνέχθη οὐρανόθεν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, λέγουσα·
 «οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα», καὶ τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἶδει περιστερᾶς κατῆλθεν ἐπ' αὐτόν. Καὶ
 25 ἀπὸ τότε ἤρξατο σημεῖα ποιεῖν μεγάλα καὶ θαυμαστά, νεκροὺς
 ἀνιστῶν, τυφλοὺς φωτίζων, δαίμονας ἀπελαύνων, κωφοὺς καὶ

14. Ἰω. 1,1. 15. Ἰω. 1,13.

16. Ἐβρ. 4,15· «οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερεᾶ μὴ δυνάμενον συμπάθειαι ταῖς ἄσθε-
 νεῖαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας».

ἀναρχος, πού ὑπῆρχε στήν ἀρχή τῆς δημιουργίας, καί ἦταν μαζί μέ τὸ Θεὸ καὶ Πατέρα, καὶ ὄντας Θεός¹⁴, συγκαταβαίνει γιὰ χάρη τῶν δούλων του συγκατάβαση ἀπερίγραπτη καὶ ἀκατάληπτη, καί, ἐνῶ εἶναι τέλειος Θεός, γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ τῆ Μαρία τὴν ἁγία Παρθένο καὶ Θεοτόκο, χωρὶς νὰ συλληφθεῖ στήν ἄχραντη μήτρα τῆς Παρθένου ἀπὸ σπέρμα ἢ θέλημα καὶ ἐπαφὴ ἀνδρική, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα¹⁵, ὅπως εἶπε καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ σύλληψη ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαγγέλους, πού στάλθηκε καὶ ἀνάγγειλε στήν Παρθένο τὴν παράδοξη ἐκείνη σύλληψη καὶ τὸν ἀπερίγραπτο τοκετό. Γιατί ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ συνελήφθηκε ἀσπύτως ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, καὶ ἀφοῦ συγκρότησε στὴ μήτρα τῆς Παρθένου γιὰ τὸν ἑαυτό του σάρκα ἐμψυχωμένη μέ ψυχὴ λογικὴ καὶ νοερή, γεννήθηκε μέ μιὰ ὑπόσταση καὶ δύο φύσεις, τέλειος Θεός καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ἀφοῦ διαφύλαξε τὴν παρθενία ἐκείνης πού τὸν γέννησε ἀδιάφορη καὶ μετὰ τὸν τοκετό, καὶ ἔγινε σὲ ὅλα ὅμοιος μέ μᾶς ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία¹⁶, προσέλαβε τὶς ἀδυναμίες μας καὶ βάσταξε τὶς ἀσθενεῖές μας¹⁷. Γιατί, ἐφόσον μέ τὴν ἁμαρτία μπῆκε ὁ θάνατος στὸν κόσμο¹⁸, ἔπρεπε αὐτὸς πού ἐπρόκειτο νὰ τὸν λυτρώσει νὰ εἶναι ἀναμάρτητος καὶ νὰ μὴ εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὸ θάνατο λόγῳ ἁμαρτίας.

Ἄφοῦ ἐπὶ τριάντα χρόνια συναναστράφηκε τοὺς ἀνθρώπους, βαπτίσθηκε στὸν ποταμὸ Ἰορδάνη ἀπὸ τὸν Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος ἦταν ἄνδρας ἅγιος καὶ ἀνώτερος ὅλων τῶν προφητῶν¹⁹. Ὅταν βαπτίσθηκε, ἤρθε φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα του, ἡ ὁποία ἔλεγε, «αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπημένος, στὸν ὁποῖο ἔδειξα ὅλην μου τὴν εὐαρέσκειαν»²⁰, καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε ἐπάνω του μέ τὴ μορφὴ περιστεριοῦ. Καὶ ἀπὸ τότε ἄρχισε νὰ κάνει θαύματα μεγάλα καὶ ἀξιοθαύμαστα²¹, ἀνασταίνοντας νεκρούς, φωτίζοντας τυφλοὺς, ἀπομακρύνοντας δαί-

17. Ματθ. 8,7.

18. Ρωμ. 5,12· «ὡσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσηλθε καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος».

19. Λουκᾶ 7,28· «μεῖζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν πρὶ φήτης Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ οὐδεὶς ἐστίν». Πρβλ. Ματθ. 11,9.

20. Ματθ. 3,17. 21. Ματθ. 24,24.

κυλλοὺς θεραπεύων, λεπροὺς καθαρίζων, καὶ πανταχόθεν ἀνα-
 καινίζων τὴν παλαιωθεῖσαν ἡμῶν φύσιν, ἔργῳ τε καὶ λόγῳ παι-
 δεύων καὶ διδάσκων τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδόν, τῆς μὲν φθορᾶς ἀπά-
 γων, πρὸς δὲ τὴν ζωὴν ποδηγῶν τὴν αἰώνιον. Ἔθεν καὶ μαθη-
 5 τὰς ἐξελέξατο δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ἐκάλεσε, καὶ κηρύτ-
 τειν αὐτοῖς ἐπέτρεψε τὴν οὐράνιον πολιτείαν, ἣν ἦλθεν ἐπὶ τῆς
 γῆς ἐνδειξασθαι, καὶ οὐρανίους τοὺς ταπεινοὺς ἡμᾶς καὶ ἐπι-
 γείους τῇ αὐτοῦ οἰκονομία τελέσαι!

Φθόνῳ δὲ τῆς θαυμαστῆς αὐτοῦ καὶ θεοπρεποῦς πολιτείας
 10 καὶ τῶν ἀπειρῶν θαυμάτων οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἀρχηγοὶ τῶν Ἰου-
 δαίων, ἔνθα δὴ καὶ τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, μανέντες, οἷσπερ τὰ
 προειρημένα θαυμαστὰ σημεῖα καὶ τέρατα πεποιήκει, ἀμνημονή-
 σαντες πάντων, θανάτῳ αὐτὸν κατεδίκασαν, ἓνα τῶν μαθητῶν
 αὐτοῦ εἰς προδοσίαν συναρπάσαντες· καί, κρατήσαντες αὐτὸν
 15 τοῖς ἔθνεσιν ἔκδοτον τὴν ζωὴν τῶν ἀπάντων ἐποιήσαντο, ἐκου-
 σία βουλῇ ταῦτα καταδεξαμένου αὐτοῦ. Ἦλθε γὰρ δι' ἡμᾶς πάν-
 τα παθεῖν, ἵν' ἡμᾶς τῶν παθῶν ἐλευθερώσῃ. Πολλὰ δὲ εἰς αὐτὸν
 ἐνδειξάμενοι, σταυρῶν τὸ τελευταῖον κατεδίκασαν. Καὶ πάντα
 20 ὑπέμεινε τῇ φύσει τῆς σαρκός, ἧς ἐξ ἡμῶν ἀνελάβετο, τῆς θείας
 αὐτοῦ φύσεως ἀπαθοῦς μεινάσης. Δύο γὰρ φύσεων ὑπάρχων,
 τῆς τε θείας καὶ ἧς ἐξ ἡμῶν προσανελάβετο, ἡ μὲν ἀνθρωπεῖα
 φύσις ἔπαθεν, ἡ δὲ θεότης ἀπαθῆς διέμεινε καὶ ἀθάνατος.
 Ἐσταυρώθη οὖν τῇ σαρκὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὢν
 ἀναμάρτητος· «ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν
 25 τῷ στόματι αὐτοῦ», καὶ οὐχ ὑπέκειτο θανάτῳ· διὰ τῆς ἀμαρτίας
 γάρ, ὡς καὶ προεῖπον, ὁ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον· ἀλλὰ
 δι' ἡμᾶς ἀπέθανε σαρκί, ἵν' ἡμᾶς τῆς τοῦ θανάτου λυτρώσῃται
 τυραννίδος. Κατῆλθεν εἰς ἄδου, καὶ τοῦτον συντρίψας, τὰς ἀπ'
 αἰῶνος ἐγκεκλεισμένας ἐκέῖσε ψυχὰς ἠλευθέρωσε. Τεθεῖς ἐν
 30 τάφῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐξανέστη, νικήσας τὸν θάνατον καὶ ἡμῖν

μονες, θεραπεύοντας κωφούς και κουλλούς, καθαρίζοντας λεπρούς, και ανακαινίζοντας από κάθε πλευρά τη φύση μας που είχε παλιώσει, εκπαιδευοντας και διδάσκοντάς μας με έργα και με λόγια το δρόμο της αρετής, αποσπώντας μας από τη φθορά και οδηγώντας μας στη ζωή την αιώνια. Γι' αυτό και διάλεξε δώδεκα μαθητές, τους οποίους ονόμασε αποστόλους και τους ανέθεσε να κηρύττουν την ουράνια πολιτεία, την οποία ήρθε να δείξει στη γη, και να κάνει ουράνιους εμάς τους ταπεινούς και γήϊνους, με τη δική του οικονομία.

Οι άρχιερείς όμως και άρχηγοί των Ιουδαίων του τύπου στον οποίο διέμεινε, από φθόνο για τη θαυμαστή και θεοπρεπή του ζωή και τα άπειρα θαύματά του, κυριεύθηκαν από μανία με εκείνους στους οποίους είχε κάνει τα αξιοθαύμαστα σημεία και θαύματα, και λησμονώντας τα όλα, τον καταδίκασαν σε θάνατο, αφού προσεταιρίστηκαν ένα από τους μαθητές του στην προδοσία: και αφού τον συνέλαβαν, παρέδωσαν στα έθνη τη ζωή των απάντων, ο οποίος τα δέχθηκε αυτά με τη θέλησή του. Γιατί ήρθε να τα πάθει αυτά για χάρη μας, με σκοπό να μās ελευθερώσει από τα πάθη. Και αφού του απέδωσαν πολλές κατηγορίες, στο τέλος τον καταδίκασαν σε σταυρικό θάνατο. Και όλα τα υπέμεινε με τη φύση της σάρκας του, την οποία είχε προσλάβει από εμάς, ενώ η θεία φύση του έμεινε άπαθής. Γιατί, έχοντας δύο φύσεις, τη θεία και εκείνη που πήρε από μās, έπαθε η ανθρώπινη φύση, ενώ η θεότητα έμεινε άπαθής και άθνατη. Σταυρώθηκε λοιπόν κατά σάρκα ο Κύριός μας Ίησούς Χριστός, ενώ ήταν αναμάρτητος. Γιατί «δεν διέπραξε άμαρτία, ούτε βρέθηκε δόλος στο στόμα του»²², και δεν ήταν ύποταγμένος σε θάνατο. Γιατί, όπως είπα και πριν, με την άμαρτία εισήλθε ο θάνατος στον κόσμο. Άλλα για χάρη μας πέθανε σαρκικά, για να μās λυτρώσει από την τυραννία του θανάτου. Κατέβηκε στον άδη και, αφού τον συνέτριψε, ελευθέρωσε τις ψυχές που ήταν κλεισμένες εκεί από αιώνες²³. Τοποθετήθηκε στον τάφο και την τρίτη ημέρα αναστήθηκε, αφού νίκησε το θάνατο και δώρησε σε μās τη νίκη

22. Α' Πέτρ. 2,22.

23. Α' Πέτρ. 3,19.

τὴν νίκην δωρησάμενος κατ' αὐτοῦ, καί, ἀφθαρτίσας τὴν σάρκα ὁ τῆς ἀφθαρσίας πάροχος, ὤφθη τοῖς μαθηταῖς, εἰρήνην αὐτοῖς δωρούμενος καὶ δι' αὐτῶν παντὶ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων.

Μεθ' ἡμέρας δὲ τεσσαράκοντα εἰς οὐρανοὺς ἀνεφοίτησε,
 5 καὶ οὕτως ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθέζεται, ὅς καὶ μέλλει πάλιν ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τὴν ἔνδοξον αὐτοῦ εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν ἀπέστειλε τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἐπὶ τοὺς ἀγίους αὐτοῦ μαθητὰς ἐν εἶδει πυρός, καὶ ἤρξαντο ξέναις γλώσσαις λαλεῖν,
 10 καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι. Ἐντεῦθεν οὖν τῇ χάριτι αὐτοῦ διεσπάρησαν εἰς τὰ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐκήρυξαν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, διδάσκοντες τηρεῖν πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ Σωτῆρος. Ἐφώτισαν οὖν τὰ ἔθνη τὰ πεπλα-
 15 νημένα, καὶ τὴν δεισιδαίμονα πλάνην τῶν εἰδώλων κατήργησαν. Κἂν μὴ φέρον ὁ ἐχθρὸς τὴν ἤτταν πολέμους καὶ νῦν καθ' ἡμῶν τῶν πιστῶν ἐγείρη, πείθων τοὺς ἄφρονας καὶ ἀσυνέτους ἔτι τῆς εἰδωλολατρίας ἀντέχεσθαι, ἀλλ' ἀσθενής ἡ δύναμις αὐτοῦ γέγνε, καὶ αἱ ρομφαῖαι αὐτοῦ εἰς τέλος ἐξέλιπον τῇ τοῦ Χριστοῦ δυ-
 20 νάμει.

Ἰδοῦ σοι τὸν ἐμὸν Δεσπότην καὶ Θεὸν καὶ Σωτῆρα δι' ὀλίγων ἐγνώρισα ρημάτων, τελεώτερον δὲ γνωρίσεις, εἰ τὴν χάριν αὐτοῦ δέξη ἐν τῇ ψυχῇ σου καὶ δοῦλος αὐτοῦ καταξιωθῆς γενέσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

25 Τούτων ὡς ἤκουσε τῶν ρημάτων ὁ τοῦ βασιλέως υἱός, φῶς αὐτοῦ περιήστραψε τὴν ψυχὴν, καὶ ἐξαναστὰς τοῦ θρόνου ἐκ περιχαρείας καὶ περιπλακεὶς τῷ Βαρλαάμ, ἔφη·

Τάχα οὗτός ἐστιν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω, τιμιώτατε τῶν ἀνθρώπων, ὁ λίθος ἐκεῖνος ὁ ἀτίμητος, ὃν ἐν μυστηρίῳ εἰκότως κατέχεις, μὴ παντὶ τῷ βουλομένῳ τοῦτον δεικνύων, ἀλλ' οἷς ἔρρωνται τὰ τῆς

κατὰ τοῦ θανάτου, καὶ ἀφοῦ ἔκανε ἄφθαρτη τὴ σάρκα, αὐτὸς ποῦ ἔδωσε τὴν ἀφθαρσία, φανερώθηκε στοὺς μαθητές του δωρίζοντάς τους εἰρήνη²⁴, καὶ μέσω αὐτῶν στὸ ἀνθρώπινο γένος.

Ἔστερα ἀπὸ σαράντα ἡμέρες ἀναλήφθηκε στοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔτσι κάθεται στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα²⁵, καὶ πρόκειται νὰ ἔρθει καὶ πάλι, γιὰ νὰ κρίνει ζωντανούς καὶ πεθαμένους²⁶ καὶ νὰ ἀναποδώσει στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του²⁷. Μετὰ ἀπὸ τὴν ἔνδοξη ἀνάληψή του στοὺς οὐρανοὺς, ἔστειλε τὸ πανάγιο Πνεῦμα στοὺς ἄγιους μαθητές του μὲ τὴ μορφή φωτιᾶς, καὶ ἄρχισαν νὰ μιλοῦν ξένες γλῶσσες, ἔτσι καθὼς τοὺς φώτιζε τὸ Πνεῦμα νὰ μιλοῦν²⁸. Ἀπὸ ἐκεῖ λοιπὸν μὲ τὴ χάρη του σκορπίστηκαν σ' ὅλα τὰ ἔθνη καὶ κήρυξαν τὴν ὀρθόδοξη πίστη, βαπτίζοντάς τους στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ διδάσκοντάς τους νὰ τηροῦν ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Σωτήρα²⁹. Φώτισαν λοιπὸν τὰ πλανημένα ἔθνη καὶ κατάργησαν τὴ δεισιδαίμονα πλάνη τῶν ειδώλων. Καί, μολονότι ὁ ἐχθρὸς, μὴ ὑποφέροντας τὴν ἡττα του, προκαλεῖ καὶ τώρα πολέμους ἐναντίον τῶν πιστῶν, πείθοντας τοὺς ἄφρονες καὶ ἀνόητους νὰ μένουν καὶ τώρα στὴν εἰδωλολατρία, ὅμως ἡ δύναμή του ἐξασθένησε καὶ τὰ ξίφη του χάθηκαν γιὰ πάντα³⁰ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ.

Ὅρίστε, σοῦ ἔκανα γνωστὸ τὸν Δεσπότη μου καὶ Θεὸ καὶ Σωτήρα μου, μὲ λίγα λόγια. Θὰ τὸν γνωρίσεις ὅμως τελειότερα, ἐὰν δεχθεῖς τὴ χάρη του στὴν ψυχὴ σου καὶ ἀξιωθεῖς νὰ γίνεις δούλος του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Ὅταν ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ, ἄστραψε φῶς στὴν ψυχὴ του καὶ ἀφοῦ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ θρόνο του γεμᾶτος χαρὰ καὶ ἀγκάλιασε τὸν Βαρλαάμ, εἶπε:

Κατὰ πᾶσα πιθανότητα αὐτὸς εἶναι, ὅπως ὑποθέτω, ἐντιμότετε ἀνθρώπε, ὁ ἀνεκτίμητος ἐκεῖνος λίθος, τὸν ὁποῖο δικαιολογημένα κρατᾶς μυστικὸ καὶ δὲν τὸν δείχνεις στὸν καθένα ποῦ θέλει

26. Β' Τιμ. 4,1. 3.

27. Ματθ. 16,27. Ἀποκ. 22,12.

28. Πράξ. 2,4. 29. Ματθ. 28,19.

30. Ψαλμ. 9,6· «τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ρομφαῖαι εἰς τέλος».

ψυχῆς αἰσθητήρια. Ἴδου γάρ, ὡς ταῦτα τὰ ρήματα ἐδεξάμην ταῖς ἀκοαῖς, φῶς γλυκύτερον εἰσέδου μου τῇ καρδίᾳ καὶ τὸ βαρὺ ἐκεῖνο τῆς λύπης κάλυμμα, τὸ πολὺν ἤδη χρόνον περικείμενον τῇ καρδίᾳ μου, θάπτον περιηρήθη. Εἰ οὖν καλῶς εἰκάζω, ἀνάγει-
 5 λὸν μοι, εἰ δὲ καὶ κρεῖττόν τι τῶν εἰρημένων γινώσκεις, μὴ ἀναβάλλου ἐξ αὐτῆς φανερωσαί μοι.

Αὐθις οὖν ὁ Βαρλαάμ ἀπεκρίνατο·

Ναὶ μὴν, κύριέ μου καὶ βασιλεῦ, τοῦτό ἐστι τὸ μέγα μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ἐπ'
 10 ἐσχάτων δὲ τῶν χρόνων φανερωθὲν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, οὗ τὴν φανέρωσιν πάλαι τῇ τοῦ θεοῦ Πνεύματος χάριτι προήγειλαν πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι, πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως μνηθέντες, καὶ μεγαλοφώνως καταγγείλαντες, καὶ πάντες, τὴν ἐσομένην σωτηρίαν προορῶντες, ἐπόθουν θεάσασθαι ταύ-
 15 τὴν καὶ οὐκ ἐθεάσαντο, ἀλλ' ἐσχάτη γενεὰ αὕτη ἠξιώθη τὸ σωτήριο δέξασθαι. Ὁ πιστεύσας οὖν καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ ἔφη·

Πάντα τὰ εἰρημένα σοι ἀνενδοιάστως πιστεύω, καὶ ὃν καταγγέλ-
 20 λεις δοξάζω Θεόν. Μόνον ἀπλανῶς μοι ταῦτα σαφήνισον, καὶ τί με δεῖ ποιεῖν ἀκριβῶς δίδαξον· ἀλλὰ καὶ τὸ βάπτισμα τί ἐστίν, ὃ τοὺς πιστεύοντας δέξασθαι ἔφης, κατ' ἀκολουθίαν αὐτῷ πάντα μοι γνώρισον.

Ἐκεῖνος δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο·

25 Τῆς ἀγίας ταύτης καὶ ἀμωμήτου τῶν Χριστιανῶν πίστεως ρίζα ὡσπερ καὶ ἀσφαλῆς ὑποβάθρα ἢ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ὑπάρχει χάρις, πάντων τῶν ἀπὸ γενέσεως ἀμαρτημάτων κάθαρσιν ἔχουσα καὶ παντελῆ ρύσιν τῶν ἀπὸ κακίας ἐπεισελθόντων μολυσμάτων. Οὕτω γὰρ ὁ Σωτὴρ ἐνετείλατο δι' ὕδατος ἀναγενναῖσθαι καὶ

1. Κολ. 1,26· «τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, νυνὶ δὲ ἀφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ»

2. Ἐβρ. 1,1· «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν

νά τὸν δεῖ, ἀλλὰ μόνο σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν γερὰ τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς. Γιατὶ νά, μόλις δέχτηκα αὐτὰ τὰ λόγια στ' αὐτιά μου, ἓνα πολὺ γλυκὸ φῶς εἰσέδυσσε μέσα στὴν καρδιά μου, καὶ ἀμέσως ἀφαιρέθηκε ἐκεῖνο τὸ βαρὺ κάλυμμα τῆς λύπης ποὺ γιὰ πολὺ ἔώρα χρόνο τύλιγε τὴν καρδιά μου. Ἐὰν λοιπὸν ὑποθέτω καλῶς, νά μοῦ τὸ πεῖς, καὶ ἐὰν γνωρίζεις καὶ κάτι ἀνώτερο ἀπὸ αὐτό, μὴ ἀναβάλλεις ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτὴ νά μοῦ τὸ φανερώσεις.

Ἀμέσως λοιπὸν ὁ Βαρλαάμ ἀποκρίθηκε:

Καὶ βέβαια, κύριέ μου καὶ βασιλιά μου, αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο μυστικὸ ποὺ ἦταν κρυμμένο ἐδῶ καὶ αἰῶνες ἀπὸ τὶς γενεές, καὶ φανερώθηκε τὰ τελευταῖα χρόνια στὸ ἀνθρώπινο γένος¹, τοῦ ὁποῖου τὴ φανέρωση ἀπὸ παλιά, μὲ τὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, προανάγγειλαν πολλοὶ προφῆτες καὶ δίκαιοι, ἀφοῦ τὸ διδάχθηκαν πολλὲς φορές καὶ μὲ ποικίλους τρόπους² καὶ τὸ διακήρυξαν μεγαλόφωνα, καὶ ὅλοι, προβλέποντας τὴ σωτηρία ποὺ θὰ ἐρχόταν, ποθοῦσαν νά τὴ δοῦν καὶ δὲν τὴν εἶδαν³, ἀλλὰ ἡ τελευταία γενεὰ αὐτὴ ἀξιώθηκε νά δεχθεῖ τὸ Σωτήρα. Ὅποιος λοιπὸν πιστέψει καὶ βαπτισθεῖ θὰ σωθεῖ, ἐνῶ ὁποιος ἀπιστήσῃ θὰ κατακριθεῖ⁴.

Ὁ Ἰωάσαφ τότε εἶπε:

Ὅλα ὅσα εἶπες τὰ πιστεύω χωρὶς ἐνδοιασμὸ καὶ ὁμολογῶ τὸ Θεὸ ποὺ κηρύττεις. Μόνο νά μοῦ ἀποσαφηνίσεις αὐτὰ χωρὶς πλάνη καὶ δίδαξέ μου τί ἀκριβῶς πρέπει νά κάνω, ἀλλὰ καὶ τί εἶναι τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖο εἶπες ὅτι δέχονται ὅσοι πιστεύουν, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ γνῶρισέ μου τὰ ὅλα στὴ συνέχεια.

Καὶ ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε:

Ἡ χάρη τοῦ θεοῦ βαπτίσματος εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο ρίζα καὶ ἀσφαλὲς ὑποστήριγμα τῆς ἁγίας καὶ ἀμώμητης πίστεως τῶν Χριστιανῶν, ποὺ καθαρίζει ὅλα τὰ ἁμαρτήματα ποὺ ἔχουμε ὅταν γεννιώμαστε καὶ πλένει τελείως τὰ μολύσματα ποὺ προστέθηκαν ἀπὸ τὴν κακία. Γιατὶ ἔτσι παράγγειλε ὁ Σωτήρας, νά ζαναγεν-

ἐν τοῖς προφήταις».

3. Λουκᾶ 10,24· «πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον».

4. Μάρκ. 16,16.

Πνεύματος καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐπανάγεσθαι ἀξίωμα, δι' ἐντεύξε-
 ως δηλαδὴ καὶ τῆς σωτηρίου ἐπικλήσεως, ἐπιφοιτῶντος τῷ
 ὕδατι τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Βαπτίζομεθα τοίνυν, κατὰ τὸν λόγον
 τοῦ Κυρίου, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
 5 Πνεύματος καὶ οὕτως ἐνοικεῖ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡ χάρις τῇ
 τοῦ βαπτισθέντος ψυχῇ, λαμπρύνουσα αὐτὴν καὶ θεοειδῆ ἀπερ-
 γαζομένη καὶ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτῇ ἀνακαινί-
 ζουσα· καὶ λοιπὸν πάντα τὰ παλαιὰ τῆς κακίας ἔργα ἀπορρίψαν-
 10 τες, συνθήκην πρὸς Θεὸν δευτέρου βίου καὶ ἀρχὴν καθαρωτέρας
 πολιτείας ποιοῦμεθα, ὡς ἂν καὶ συγκληρονόμοι ἐσόμεθα τῶν
 πρὸς ἀφθαρσίαν ἀναγεννηθέντων καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας ἐπι-
 λαβομένων. Χωρὶς δὲ βαπτίσματος οὐκ ἔστι τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος
 ἐκείνης ἐπιτυχεῖν, κἂν πάντων τῶν εὐσεβῶν εὐσεβέστερός τις
 γένηται. Οὕτω γὰρ ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν ἐνανθρωπή-
 15 σας Θεὸς Λόγος εἶπεν· «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀναγεννηθῆτε
 δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν
 τῶν οὐρανῶν». Διὸ πρὸ πάντων ἀξιώ σε τῇ μὲν ψυχῇ δέξασθαι
 τὴν πίστιν, προσελθεῖν δὲ εὐθὺς καὶ τῷ βαπτίσματι πόθῳ θερ-
 μοτάτῳ καὶ μηδόλως πρὸς τοῦτο ἀναβάλλεσθαι· ἐπικίνδονον
 20 γὰρ ἡ ἀναβολή, διὰ τὸ ἄδηλον εἶναι τοῦ θανάτου τὴν προθεσίαν.
 Ὁ δὲ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτὸν εἶπε·
 Καὶ τις ἡ ἀγαθὴ ἐλπίς ἐκείνη, ἧς ἔφης χωρὶς βαπτίσματος μὴ
 ἐπιτυγχάνειν; Τίς δὲ ἐστὶν ἢνπερ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀπο-
 καλεῖς; Πόθεν δὲ τὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ ῥήματα σὺ
 25 ἀκήκοας; Τίς δὲ ἡ τοῦ θανάτου ἄδηλος προθεσίμια, περὶ ἧς μέρι-
 μνα πολλή, τῇ καρδίᾳ μου ἐνσκήψασα, ἐν λύπαις καὶ ὀδύναις δα-
 πανᾶ μου τὰς σάρκας καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ὀστέων καθάπτεται, καὶ
 εἰ τεθνηζόμενοι εἰς τὸ μὴ ὄν διαλυθῶμεν οἱ ἄνθρωποι, ἢ ἐστὶν

5. Ἰω. 3,5· «ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν

νιώμαστε με τὸ νερὸ καὶ τὸ Πνεῦμα⁵, γιὰ νὰ ξαναγυρίσουμε στὴν ἀρχαία τιμῆ⁶, δηλαδή με τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποὺ γίνεται στὸ νερὸ με τὴν προσευχὴ καὶ ἐπίκλησή του. Βαπτίζομαστε λοιπόν, σύμφωνα με τὸ λόγο τοῦ Κυρίου, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁷, καὶ ἔτσι ἡ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐγκαθίσταται στὴν ψυχὴ τοῦ βαπτισμένου, κάνοντάς την ὡραία καὶ ὅμοια με τὸ Θεό, καὶ ἀνανεώνοντας σ' αὐτὴν τὸ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Ἔτσι, ἀφοῦ ἀπορρίψουμε ὅλα τὰ παλιὰ ἔργα τῆς κακίας, κάνουμε συμφωνία με τὸ Θεὸ γιὰ δευτέρη ζωὴ καὶ ἀρχὴ πρὸ καθαρῆς συμπεριφορᾶς, γιὰ νὰ γίνουμε καὶ συγκληρονόμοι ἐκείνων ποὺ ἀναγεννήθηκαν στὴν ἀφθαρσία καὶ ἐπέτυχαν τὴν αἰώνια σωτηρία. Χωρὶς τὸ βάπτισμα ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπιτύχει κανεὶς ἐκείνη τὴν καλὴ ἐλπίδα, ἔστω καὶ ἂν γίνει πρὸ εὐσεβῆς ἀπὸ ὅλους τοὺς εὐσεβεῖς. Γιατὶ ἔτσι εἶπε ὁ Θεὸς Λόγος ποὺ ἐνανθρώπησε γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ γένους μας: «σᾶς βεβαιώνω πὼς ἂν δὲν ξαναγεννηθεῖτε με τὸ νερὸ καὶ τὸ Πνεῦμα, δὲ θὰ εἰσέλθετε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν⁸. Γι' αὐτὸ πρὶν ἀπὸ ὅλα σοῦ ζητῶ νὰ δεχθεῖς με τὴν ψυχὴ σου τὴν πίστη καὶ νὰ προσέλθεις ἀμέσως με πόθο θερμὸ στὸ βάπτισμα καὶ νὰ μὴ τὸ ἀναβάλλεις αὐτὸ καθόλου· διότι ἡ ἀναβολὴ εἶναι ἐπικίνδυνη, ἐπειδὴ εἶναι ἄγνωστη ἡ προθεσμία τοῦ θανάτου.

Ἄσασαφ τότε τοῦ εἶπε:

Καὶ ποιά εἶναι ἐκείνη ἡ καλὴ ἐλπίδα, τὴν ὁποία εἶπες ὅτι δὲν μπορούμε νὰ τὴν ἐπιτύχουμε χωρὶς τὸ βάπτισμα; Ποιά εἶναι ἐπίσης αὐτὴ ποὺ ὀνομάζεις βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀπὸ ποῦ ἄκουσες ἐσὺ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐνανθρώπησε; Κι ἀκόμα ποιά εἶναι ἡ ἄγνωστη προθεσμία τοῦ θανάτου, γιὰ τὴν ὁποία ἐπέπεσε ξαφνικὰ πολλὴ ἀγωνία στὴν καρδιά μου καὶ μοῦ τρώει τὶς σάρκες με λύπες καὶ θλίψεις, καὶ ἀγγίζει ἀκόμα καὶ τὰ κόκκαλά μου, κι ἂν πεθαίνοντας οἱ ἄνθρωποι θὰ διαλυθοῦμε στὸ μηδέν, ἢ

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

6. Στὴν προπρωτικὴ κατάσταση τοῦ παραδείσου τῆς Ἑδέμ.

7. Ματθ. 28,19.

8. Ἰω. 3,5.

ἄλλη τις βιοτὴ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν; Ταῦτα καὶ τούτοις ἐπόμενα μαθεῖν ἐπεθύμουν.

Ὁ δὲ Βαρλαάμ τοιαύτας τούτοις ἐδίδου τὰς ἀποκρίσεις:

Ἡ μὲν ἀγαθὴ ἐλπίς, ἦν εἶρηκα, τῆς βασιλείας ἐστὶ τῶν οὐρανῶν·
 5 αὕτη δὲ γλώσση βροτεία τὸ παράπαν ὑπάρχει ἀνέκφραστος·
 φησὶ γὰρ ἡ Γραφή: «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε,
 καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς
 ἀγαπῶσιν αὐτόν». Ὅταν δὲ ἀξιοθῶμεν, τὸ παχὺ τοῦτο ἀποθέ-
 μενοι σαρκίον, τῆς μακαριότητος ἐκείνης ἐπιτυχεῖν, τότε αὐτός,
 10 καταξιώσας ἡμᾶς μὴ διαμαρτεῖν τῆς ἐλπίδος, διδάξει καὶ
 γνωριεῖ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν δό-
 ξαν, τὸ ἄφραστον φῶς, τὴν μὴ διακοπτομένην ζωὴν, τὴν μετὰ
 ἀγγέλων διαγωγὴν. Εἰ γὰρ ἀξιοθῶμεν Θεῷ συγγενέσθαι καθ’
 ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρωπίνῃ φύσει, πάντα εἰσόμεθα παρ’ αὐτοῦ ἃ
 15 νῦν οὐκ ἴσμεν. Τοῦτο γὰρ ἐγώ, ἐκ τῆς τῶν θεοπνεύστων Γρα-
 φῶν⁹ μεμνημένος διδαχῆς, πάντων μάλιστα βασιλείαν οὐρανῶν
 τίθεμαι, τὸ πλησίον γενέσθαι τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀγίας καὶ ζωαρχι-
 κῆς Τριάδος καὶ τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ αὐτῆς ἐλλαμφθῆναι, τρανό-
 τερόν τε καὶ καθαρώτερον καὶ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν
 20 ἄρρητον αὐτῆς δόξαν κατοπτρίζεσθαι. Εἰ δὲ μὴ δυνατόν τὴν δό-
 ξαν ἐκείνην καὶ τὸ φῶς καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ παραστῆσαι
 λόγῳ, θαυμαστὸν οὐδέν· οὐκ ἂν γὰρ ἦσαν μεγάλα καὶ ἐξαιρέτα,
 εἴ γε ἡμῖν, τοῖς ἐπιγείοις καὶ φθαρτοῖς καὶ τὸ βαρὺ τοῦτο καὶ ἐμ-
 παθὲς σαρκίον περικειμένοις, τῷ λογισμῷ τε κατελαμβάνοντο
 25 καὶ τῷ λόγῳ παριστῶντο. Οὕτω μὲν οὖν δὴ περὶ τούτων εἰδὼς
 τῇ πίστει μόνῃ, δέχου ἀνενδοιάστως μηδὲν πεπλασμένον ἔχειν,
 καὶ δι’ ἔργων ἀγαθῶν ἐπέιχθητι τῆς ἀθανάτου βασιλείας ἐκείνης
 ἐπιλαβέσθαι, ἥσπερ ὅταν ἐπιτύχης, μαθήσῃ τὸ τέλειον.

9. Α' Κορ. 2,9.

10. Βλ. Μ. Βασιλείου, Ὁμ. στὸ Ψαλμ. 33,13: «τὴν ὄντως ζωὴν, τὴν θανάτῳ μὴ διακοπτομένην».

μήπως υπάρχει άλλη ζωή μετὰ τὴν ἐκδημία μας ἀπὸ ἐδῶ; Αὐτὰ καὶ ὅλα τὰ παρεπόμενα θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ μάθω.

Ὁ Βαρλαάμ τότε ἔδωσε τὶς ἐξῆς ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα αὐτά: Ἡ καλὴ ἐλπίδα ποὺ εἶπα εἶναι ἡ ἐλπίδα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, κι αὐτὴ εἶναι τελείως ἀδύνατο νὰ ἐκφρασθεῖ μὲ ἀνθρώπινη γλώσσα. Γιατὶ ἡ Γραφή λέει: «αὐτὰ ποὺ δὲν τὰ εἶδε μάτι καὶ αὐτὶ δὲν τὰ ἄκουσε καὶ στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν, αὐτὰ ποὺ ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γι' αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀγαποῦν»⁹. Ὅταν ὁμως κατορθώσουμε, ἀφοῦ ἀποβάλουμε αὐτὴ τὴν παχειὰ σάρκα, νὰ ἐπιτύχουμε τὴ μακαριότητα ἐκείνη, τότε ἐκεῖνος ποὺ μᾶς ἀξίωσε νὰ μὴ ἀποτύχουμε στὴν ἐλπίδα μας, θὰ μᾶς διδάξει καὶ θὰ μᾶς γνωρίσει τὴν ὑπερβολικὴ λάμψη τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ποὺ ξεπερνᾷ κάθε νοῦ, τὰ ἀπερίγραπτο φῶς, τὴ ζωὴ τὴν ἀδιάκοπη¹⁰, τὴν συμβίωσή μας μὲ τοὺς ἀγγέλους. Γιατὶ, ἐὰν ἀξιωθοῦμε νὰ βρεθοῦμε μαζί μὲ τὸ Θεό, ὅσο εἶναι δυνατὸ στὴν ἀνθρώπινη φύση, θὰ γνωρίσουμε ἀπὸ αὐτὸν ὅλα αὐτὰ ποὺ τώρα ἀγνοοῦμε. Γιατὶ ἐγώ, μνημένος ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῶν θεόπνευστων Γραφῶν, αὐτὸ θεωρῶ πάνω ἀπὸ ὅλα στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τὸ ὅτι θὰ εἶμαστε κοντὰ καὶ θὰ βλέπουμε τὴν ἁγία καὶ ζωοποιὸ Τριάδα, θὰ λάμπουμε μὲ τὸ ἀπλησίαστο φῶς τῆς πιὸ πολὺ καὶ πιὸ καθαρὰ¹¹ καὶ μὲ ξεσκεπασμένο τὸ πρόσωπο θὰ δεχόμαστε τὸν ἀντικατοπτρισμὸ τῆς ἀπερίγραπτης δόξας τῆς¹². Ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ παραστήσουμε μὲ τὸ λόγο ἐκείνη τὴ δόξα καὶ τὸ φῶς καὶ τὰ κρυμμένα ἀγαθὰ, αὐτὸ δὲν εἶναι παράδοξο· γιατί δὲ θὰ ἦταν μέγала καὶ ἐξαιρετά, ἐὰν μπορούσαν νὰ κατανοηθοῦν μὲ τὸ νοῦ καὶ νὰ παρασταθοῦν μὲ τὸ λόγο σὲ μᾶς τοὺς γήινους καὶ θνητοὺς ποὺ κουβαλοῦμε αὐτὴ τὴ βαρειὰ καὶ γεμάτη πάθη σάρκα. Ἔτσι λοιπὸν γνωρίζοντας γι' αὐτὰ μόνο μὲ τὴν πίστη, σὲ παρακαλῶ νὰ δεχθεῖς χωρὶς ἐνδοιασμὸ ὅτι δὲν ἔχουν τίποτε τὸ πλαστό, καὶ βιάσου νὰ ἐπιτύχεις ἐκείνη τὴν ἀθάνατη βασιλεία μὲ ἔργα ἀγαθὰ, καὶ ὅταν τὴν ἐπιτύχεις, θὰ μάθεις τὴν τελειότητα.

11. Βλ. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Ὁμιλία 15η «τούς μὲν τὸ ἄφραστον διαδέχεται καὶ ἡ τῆς ἁγίας καὶ βασιλικῆς θεωρία Τριάδος, ἐλλαμπούσης τρανώτερον καὶ καθαρώτερον καὶ ὅλης ὄλῳ νοῖ μὴ γνυμένης».

12. Β' Κορ. 3,18: «ἡμεῖς δὲ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι».

Περὶ ὧν δὲ ἠρώτησας, πῶς ἡμεῖς τοὺς λόγους τοῦ σαρκω-
 θέντος Θεοῦ ἀκηκόαμεν, διὰ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων ἴσθι πάντα
 τὰ τῆς θεανδρικῆς οἰκονομίας ἡμᾶς μεμαθηκέναι. Οὕτω γὰρ ἡ
 ἅγια δέλτος ἐκείνη κέκληται, ὥς ἅτε ἀθανασίαν καὶ ἀφθαρσίαν
 5 καὶ ζωὴν αἰώνιον καὶ ἁμαρτιῶν ἄφεσιν καὶ βασιλείαν οὐρανῶν
 τοῖς θνητοῖς ἡμῖν καὶ φθαρτοῖς καὶ ἐπιγείοις εὐαγγελιζομένη·
 ἦν περ γεγράφασιν οἱ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ Λόγου, οὓς ἀνω-
 τέρω εἶρηκα, ὅτι μαθητὰς καὶ ἀποστόλους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χρι-
 στὸς ἐξελέξατο· καὶ παρέδωκεν ἡμῖν ἐγγράφως, μετὰ τὴν ἔνδο-
 10 ξον τοῦ Δεσπότητος εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν τῆς ἐπὶ γῆς αὐτοῦ πολι-
 τείας, τὰς τε διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τὰ θαύματα, κατὰ τὸ ἐγγω-
 ροῦν γραφῇ παραδοῦναι. Οὕτω γὰρ πρὸς τῷ τέλει τοῦ λόγου ὁ
 ἐξαίρετος τῶν θείων ἐκείνων εὐαγγελιστῶν εἶρηκεν· «ἔστι»,
 15 φησί, «καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα εἰὰν γράφη-
 ται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἴμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα
 βιβλία».

Ἐν τούτῳ οὖν τῷ θειοτάτῳ Εὐαγγελίῳ ἐμφέρεται τῆς τε
 σαρκώσεως, τῆς τε ἀναδείξως, τῶν τε θαυμάτων, τῶν τε πρα-
 γμάτων αὐτοῦ, ἡ ἱστορία Πνεύματι Θεοῦ γεγραμμένη, ἔπειτα καὶ
 20 περὶ τοῦ ἀχράντου πάθους οὐ περ ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς ὁ Κύριος, τῆς
 τε ἁγίας καὶ τριημέρου ἐγέρσεως, καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνόδου,
 πρὸς δὲ καὶ τῆς ἐνδόξου καὶ φοβερᾶς αὐτοῦ δευτέρας παρουσίας.
 Μέλλει γὰρ πάλιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, μετὰ δό-
 ξης ἀρρήτου καὶ πλήθους τῆς οὐρανόθεν στρατιᾶς, κρῖναι τὸ γένος
 25 ἡμῶν καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Τὸν γὰρ ἄν-
 θρωπον ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς ἐκ γῆς διαπλάσας, καθὰ δὴ καὶ προλα-
 βῶν εἰπόν σοι, ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὸν πνοήν, ἥτις ψυχὴ λογικὴ τε
 καὶ νοερὰ προσαγορεύεται· ἐπεὶ δὲ θάνατον κατεκρίθημεν,
 ἀποθνήσκομεν πάντες, καὶ οὐκ ἔστι τὸ ποτήριον τοῦτο τίνα τῶν
 31 ἀνθρώπων παραδραμεῖν· ἔστι δὲ ὁ θάνατος χωρισμὸς ψυχῆς
 ἀπὸ τοῦ σώματος. Ἐκεῖνο μὲν οὖν τὸ ἐκ γῆς διαπλασθὲν σῶμα,

“Όσο γιά ἐκεῖνα πού ρώτησες, πῶς ἐμεῖς ἀκούσαμε τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ πού σαρκώθηκε, γνώριζε ὅτι ὅλα γιά τὴ θεανθρώπινη οἰκονομία τὰ μάθαμε μέσω τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων. Γιατί ἔτσι ὀνομάζεται ἐκεῖνη ἡ ἱερὴ βίβλος, ἐπειδὴ εὐαγγελίζεται σὲ μᾶς τοὺς θνητοὺς καὶ γῆϊνους ἀθανασία καὶ ἀφθαρσία καὶ αἰώνια ζωὴ καὶ ἄφεση ἁμαρτιῶν καὶ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν ὁποία ἔγραψαν οἱ αὐτόπτες καὶ ὑπηρέτες τοῦ Λόγου¹³, τοὺς ὁποίους ἀνέφερα πῶς πάνω, πού τοὺς διάλεξε ὁ Σωτῆρας μας Χριστὸς μαθητὲς καὶ ἀποστόλους, καὶ μᾶς παρέδωσαν ἐγγράφως, μετὰ τὴν ἔνδοξη ἄνοδο τοῦ Δεσπότη στοὺς οὐρανοὺς, τίς διδασκαλίες καὶ τὰ θαύματα τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, ὅσο εἶναι δυνατὸ νὰ παραδοθοῦν μὲ τὴ γραφὴ. Γι’ αὐτὸ ἄλλωστε πρὸς τὸ τέλος τοῦ λόγου του ὁ ἐξαιρετος μεταξὺ τῶν θείων ἐκείνων εὐαγγελιστῶν εἶπε· «ὕπάρχουν», λέει, «καὶ ἄλλα πολλὰ πού ἔκανε ὁ Ἰησοῦς, πού, ἂν γραφόταν ἓνα πρὸς ἓνα, ὁ κόσμος ὀλόκληρος δὲ θὰ χωροῦσε τὰ βιβλία πού θὰ γράφονταν»¹⁴.

Σ’ αὐτὸ λοιπὸν τὸ θεϊότατο Εὐαγγέλιο ἀναφέρεται ἡ γραμμένη μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἱστορία τῆς σαρκώσεως, τῆς δημόσιας ἐμφάνισης, τῶν θαυμάτων καὶ τῶν πράξεων του, ἐπίσης γίνεται λόγος καὶ γιά τὸ ἄχραντο πάθος, τὸ ὁποῖο ὑπέμεινε γιά μᾶς ὁ Κύριος, γιά τὴν ἅγια καὶ τριήμερη ἀνάστασι καὶ γιά τὴν ἀνάληψη στοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐπίσης γιά τὴν ἔνδοξη καὶ φοβερὴ δευτέρα παρουσία του. Γιατί πρόκειται νὰ ἔρθει πάλι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἀπερίγραπτη μεγαλοπρέπεια καὶ μεγάλο πλῆθος ἀπὸ τὴν οὐράνια στρατιά¹⁵, γιά νὰ κρίνει τὸ γένος μας καὶ νὰ ἀνταποδώσει στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του¹⁶. Διότι ὁ Θεὸς πλάθοντας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ χῶμα¹⁷, ὅπως σοῦ εἶπα προηγουμένως, φύσησε σ’ αὐτὸν πνοή¹⁸, ἡ ὁποία ὀνομάζεται ψυχὴ λογικὴ καὶ νοερή. Ἐπειδὴ ὁμως καταδικασθήκαμε σὲ θάνατο, πεθαίνουμε ὅλοι, καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀποφύγει τὸ ποτήρι αὐτό¹⁹. ὁ θάνατος εἶναι χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα. Τὸ σῶμα λοιπὸν ἐκεῖνο πού πλά-

15. Ματθ. 25,31. 16. Ψαλμ. 61,13.

17. Γεν. 2,7. 18. Γεν. 2,7.

19. Ματθ. 26,42.

χωρισθὲν τῆς ψυχῆς, εἰς γῆν ὑποστρέφει ἐξ ἧσπερ καὶ ἐλήφθη καὶ φθειρόμενον διαλύεται, ἡ δὲ ψυχὴ, ἀθάνατος οὕσα, πορεύεται ἔνθα κελεύει ὁ Δημιουργός, μᾶλλον δὲ καθὼς αὐτὴ προητοίμασεν ἑαυτῇ κατάλυμα ἔτι τῷ σαρκίῳ συνοῦσα. Καθὼς γάρ τις πολυτεύσεται ἐνταῦθα, μέλλει ἀπολαμβάνειν ἐκεῖθεν.

Ἐἶτα μετὰ πλείστους χρόνους ἐλεύσεται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν κρῖναι τὸν κόσμον ἐν δόξῃ φοβερᾷ καὶ ἀνεκδιηγῆτω, οὗ τῷ φόβῳ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καὶ πᾶσαι αἱ στρατιαὶ τῶν ἀγγέλων τρόμῳ παρίστανται ἐνώπιον αὐτοῦ. Τότε ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ παραστήσονται τῷ φοβερῷ αὐτοῦ θρόνῳ. Ἔστι δὲ ἡ ἀνάστασις συνάφεια πάλιν ψυχῆς τε καὶ σώματος. Αὐτὸ οὖν τὸ σῶμα, τὸ φθειρόμενον καὶ διαλυόμενον, αὐτὸ ἀναστήσεται ἀφθαρτον. Καὶ μηδαμῶς σοι ἀπιστίας λογισμὸς περὶ τούτου ἐπέλθῃ· οὐκ ἀδύνατεί γὰρ τῷ ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῆς γῆς διαπλάσαντι αὐτό, εἶτα ἀποστραφὲν εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη κατὰ τὴν τοῦ Δημιουργοῦ ἀπόφασιν, αὐθις ἀναστήσαι. Εἰ γὰρ ἐννοήσεις πόσα ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν ὁ Θεός, ἰκανὴ σοι ἔσται αὕτη ἀπόδειξις. Καὶ γὰρ γῆν λαβὼν ἐποίησεν ἄνθρωπον, γῆν οὐκ οὔσαν πρότερον· πῶς οὖν ἡ γῆ γέγονεν ἄνθρωπος; πῶς δὲ αὕτη οὐκ οὔσα παρήγετο; ποίαν δὲ ὑποβάθραν ἔχει; πῶς δὲ ἐξ αὐτῆς παρήχθησαν τὰ τῶν ἀλόγων ἄπειρα γένη, τὰ τῶν σπερμάτων, τὰ τῶν φυτῶν; Ἀλλὰ καὶ νῦν κατανόησον ἐπὶ τῆς γεννήσεως τῆς ἡμετέρας· οὐ σπέρμα βραχὺ ἐνίεται εἰς τὴν ὑποδεχομένην μήτραν αὐτό; Πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη τοῦ ζώου διάπλασις;

Τῷ οὖν ταῦτα πάντα δημιουργήσαντι ἐκ μὴ ὄντων καὶ ἔτι δημιουργοῦντι, οὐκ ἀδύνατον ἐκ γῆς τὰ νεκρωμένα καὶ διαφθαρέντα σώματα ἀναστήσαι, ἵνα ἕκαστος ἀπολάβῃ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ «ἐργασίας», γὰρ φησιν, «ὁ παρῶν καιρὸς, ὁ δὲ μέλλον ἀναποδόσεως». Ἐπεὶ ποῦ τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ ἀνά-

σθηκε ἀπὸ τὸ χῶμα, χωριζόμενο ἀπὸ τὴν ψυχὴ, ἐπιστρέφει στὴ γῆ ἀπὸ τὴν ὁποία ἔχει ληφθεῖ²⁰ καὶ καθὼς φθείρεται διαλύεται. Ἡ ψυχὴ ὁμως, ἐπειδὴ εἶναι ἀθάνατη, πηγαίνει ἐκεῖ ὅπου διατάσσει ὁ Δημιουργός, ἢ καλύτερα στὸ μέρος πού αὐτὴ ἐτοίμασε γιὰ τὸν ἑαυτὸ της, ὅταν ἀκόμα ἦταν μαζί με τὸ σῶμα. Γιατί, ὅπως θὰ πολιτευθεῖ κανεὶς ἐδῶ, ἔτσι πρόκειται ν' ἀπολαμβάνει ἐκεῖ.

Στὴ συνέχεια μετὰ ἀπὸ πολλὰ χρόνια θὰ ἔρθει ὁ Χριστὸς ὁ Θεός μας νὰ κρίνει τὸν κόσμον μέσα σὲ φοβερὴ καὶ ἀνεκδιήγητη μεγαλοπρέπεια, ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ ὁποίου οἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν θὰ διασαλευθοῦν²¹ καὶ ὅλες οἱ στρατιᾶς τῶν ἀγγέλων θὰ στέκονται μὲ τρόπο μπροστά του²². Τότε μετὰ τὴ φωνὴ ἀρχαγγέλου καὶ μετὰ σάλπιγγα τοῦ Θεοῦ θὰ ἀναστηθοῦν οἱ νεκροί²³ καὶ θὰ παρουσιασθοῦν στὸ φοβερὸ θρόνο του. Ἀνάσταση σημαίνει ἐπανένωση τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Αὐτὸ τὸ σῶμα λοιπόν, πού φθείρεται καὶ διαλύεται, αὐτὸ θ' ἀναστηθεῖ ἄφθαρτο. Καὶ ἄς μὴ σοῦ περάσει σκέψη ἀπιστίας γι' αὐτό· γιατί δὲν εἶναι ἀδύνατο σ' αὐτὸν πού τὸ ἔπλασε ἐξαρχῆς ἀπὸ τὸ χῶμα, ὅταν ἔπειτα ἐπιστρέφει στὴ γῆ ἀπὸ τὴν ὁποία ἐλήφθη, σύμφωνα μετὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ Δημιουργοῦ, πάλι νὰ τὸ ἀναστήσει. Ἄν σκεφθεῖς πόσα πράγματα ἔκανε ἀπὸ τὸ τίποτε ὁ Θεός, θὰ σοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξη. Γιατί παίρνοντας χῶμα ἔκανε ἄνθρωπο, χῶμα πού δὲν ὑπῆρχε προηγουμένως· πῶς λοιπόν τὸ χῶμα ἐγίνε ἄνθρωπος; Καὶ πῶς δημιουργήθηκε αὐτὸ ἐνῶ δὲν ὑπῆρχε; Ποιὸ ὑποστήριγμα ἔχει ἡ γῆ; Καὶ πῶς ἀπὸ αὐτὴ προῆλθαν τὰ ἄπειρα εἶδη τῶν ἄλογων ζώων, τῶν σπόρων καὶ τῶν φυτῶν; Ἀλλὰ καὶ τώρα σκέψου σχετικὰ μετὰ τὴ δικὴ μας γέννηση· δὲν μπαίνει μικρὸ σπέρμα στὴ μήτρα πού τὸ ὑποδέχεται; Ἀπὸ ποῦ προέρχεται ἡ τόσο μεγάλῃ διάπλαση τοῦ ζωντανοῦ ὀργανισμοῦ;

Γι' αὐτὸν λοιπόν πού δημιούργησε ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸ τίποτε καὶ πού ἀκόμα δημιουργεῖ, δὲν εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀναστήσει ἀπὸ τὴ γῆ τὰ νεκρωμένα καὶ κατεστραμμένα σώματα, γιὰ νὰ ἀναταμειφθεῖ ὁ καθένας ἀνάλογα μετὰ τὰ ἔργα του. Γιατί λέει, «ὁ τωρινὸς καιρὸς εἶναι καιρὸς ἐργασίας, ἐνῶ ὁ μελλοντικὸς καιρὸς

22. Λουκᾶ 1,19. 23. Α' Θεσ. 4,16.

24. Γεν. 3,19.

στασις ἦν· Πολλοὶ γάρ, δίκαιοι ὄντες, πολλὰ ἐν τῷ παρόντι βίω
 κακουχηθέντες καὶ τιμωρηθέντες βιαίως ἀνηρέθησαν· ἔνιοι δέ,
 ἀσεβεῖς ὄντες καὶ παράνομοι, ἐν τρυφῇ καὶ εὐημερίᾳ τὴν παροῦ-
 σαν ζωὴν ἀνήλωσαν· ὁ δὲ Θεός, ἐπειδὴ ἀγαθός ἐστι καὶ δίκαιος,
 5 ὥρισεν ἡμέραν ἀναστάσεως καὶ ἐτάσεως, ἵνα, ἀπολαβοῦσα ἐκά-
 στη ψυχὴ τὸ ἴδιον σῶμα, ὁ μὲν κακός, ἐνταῦθα τὰ ἀγαθὰ ἀπολα-
 βῶν, ἐκεῖ περὶ ὧν ἤμαρτε κολασθῆ, ὁ δὲ ἀγαθός, ἐνταῦθα τιμω-
 ρηθεὶς περὶ ὧν ἤμαρτεν, ἐκεῖ τῶν ἀγαθῶν κληρονόμος γένηται·
 «ἀκούσονται», γάρ φησιν ὁ Κύριος, «οἱ ἐν τοῖς μνημείοις τῆς
 10 φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξελεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιή-
 σαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνά-
 στασιν κρίσεως», ἡνίκα καὶ θρόνοι τεθήσονται, καὶ ὁ Παλαιὸς
 τῶν ἡμερῶν καὶ πάντων Δημιουργὸς προκαθίσει, καὶ βίβλοι
 ἀνοιγήσονται πάντων ἡμῶν τὰς πράξεις, τοὺς λόγους, τὰς ἐνθυ-
 15 μῆσεις ἐγγεγραμμένας ἔχουσαι, καὶ ποταμὸς πυρὸς ἔλκεται, καὶ
 πάντα τὰ κεκρυμμένα ἀνακαλύπτονται. Οὐδεὶς ἐκεῖ συνήγορος ἢ
 πιθανότης ρημάτων ἢ ψευδῆς ἀπολογία ἢ πλούτου δυναστεία ἢ
 ἀξιωμάτων ὄγκος ἢ δώρων ἀφθονοὶ δόσεις κλέψαι τὴν ὀρθὴν
 κρίσιν ἰχθύουσιν, ἀλλ' ὁ ἀδέκαστος ἐκεῖνος καὶ ἀληθινὸς δικα-
 20 στῆς ζυγοῦς δικαιοσύνης πάντα διακρινεῖ, καὶ πρᾶξιν καὶ λόγον
 καὶ διανόημα. «Καὶ πορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς
 ζωὴν αἰώνιον», εἰς τὸ φῶς τὸ ἀνεκφραστον, μετὰ ἀγγέλων εὐ-
 φραινόμενοι, τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀπολαύοντες, καὶ τῇ ἀγίᾳ
 Τριάδι καθαρῶς παριστάμενοι, «οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες καὶ
 25 πάντες οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἀμαρτωλοὶ εἰς κόλασιν αἰώνιον», ἥτις
 γέεννα λέγεται καὶ σκότος ἐξώτερον καὶ σκώληξ ἀκοίμητος καὶ
 βρυγμὸς ὀδόντων καὶ ἄλλα μυρία κολαστήρια, μᾶλλον δέ, τὸ
 πάντων χαλεπώτατον, τὸ ἀλλοτριωθῆναι ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἀπερρι-

25. Γρηγορίου Θεολόγου, Ὁμιλ. 9. 26. Ἰω. 5,28-29.

27. Δανιήλ, 7,9· «ἐθεώρουν ἕως ὅτου οἱ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο... κριτήριον ἐκάθισε καὶ βίβλοι ἠνεώχθησαν».

ἀνταπόδοσης»²⁵. Ἐξάλου, ποῦ εἶναι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε ἀνάσταση; Γιατί πολλοί, ἐνῶ ἦταν δίκαιοι, ἀφοῦ ὑπέφεραν πολλές κακουχίες στὴ ζωὴ αὐτὴ καὶ τιμωρήθηκαν, φονεύθηκαν κατὰ τρόπο βίαιο· ἀντίθετα μερικοί, ἐνῶ ἦταν ἀσεβεῖς καὶ παράνομοι, πέρασαν τὴν ἐδῶ ζωὴ μέσα σὲ ἀπόλαυση καὶ εὐημερία· ὁ Θεὸς ὅμως, ποῦ εἶναι ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, ὄρισε ἡμέρα ἀναστάσεως καὶ κρίσεως, ὥστε, λαμβάνοντας ξανά ἢ κάθε ψυχὴ τὸ σῶμα της, ὁ μὲν κακός, ποῦ ἀπόλαυσε ἐδῶ τὰ ἀγαθὰ, νὰ τιμωρηθεῖ ἐκεῖ γιὰ ὅσα ἀμάρτησε, ἐνῶ ὁ ἀγαθός, ποῦ τιμωρήθηκε ἐδῶ γιὰ ὅσα ἀμάρτησε, ἐκεῖ νὰ γίνεи κληρονόμος τῶν ἀγαθῶν. Γιατί ὁ Κύριος λέει· «θ' ἀκούσουν ὅσοι βρίσκονται μέσα στὰ μνήματα τὴ φωνὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ βγοῦν, καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἔπραξαν τὰ ἀγαθὰ θ' ἀναστηθοῦν γιὰ νὰ ζήσουν, ἐνῶ ὅσοι ἔπραξαν ἔργα φαῦλα θ' ἀναστηθοῦν γιὰ νὰ καταδικασθοῦν»²⁶, τότε ποῦ καὶ θρόνοι θὰ τοποθετηθοῦν, καὶ ὁ Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν καὶ Δημιουργὸς ὄλων θὰ προεδρεύει, καὶ βιβλία θὰ ἀνοιχθοῦν²⁷, ποῦ θὰ ἔχουν γραμμένες τὶς πράξεις καὶ τὰ λόγια ὄλων μας, καὶ τὶς σκέψεις, καὶ ποτάμι πύρινο θὰ κυλάει²⁸, καὶ ὅλα τὰ κρυφὰ θὰ ἀποκαλυφθοῦν. Δὲν θὰ ὑπάρχει κανένας συνήγορος ἐκεῖ, οὔτε δυνατότητα λόγων, οὔτε ψεύτικη δικαιολογία, οὔτε δύναμη πλοῦτου, οὔτε ὕψος ἀξιωματῶν, οὔτε πλῆθος δωροδοκιῶν, ποῦ νὰ μποροῦν νὰ διαστρεβλώσουν τὴν ὀρθὴ κρίση· ἀλλὰ ὁ ἀδέκαστος ἐκεῖνος καὶ σωστὸς δικαστὴς θὰ ἐκτιμήσει μὲ δίκαιη ζυγαριὰ τὰ πάντα, καὶ πράξεις καὶ λόγια καὶ σκέψεις. Καὶ θὰ πορευθοῦν ὅσοι ἔπραξαν τὰ ἀγαθὰ στὴν αἰώνια ζωὴ, στὸ φῶς τὸ ἀπερίγραπτο, γιὰ νὰ εὐφραίνονται μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους, ν' ἀπολαμβάνουν τὰ ἀπερίγραπτα ἀγαθὰ καὶ νὰ βρίσκονται καθαρὰ κοντὰ στὴν ἀγία Τριάδα²⁹. Ἐνῶ ἐκεῖνοι ποῦ ἔπραξαν τὰ φαῦλα καὶ ὅλοι οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἀμαρτωλοὶ θὰ ὀδηγηθοῦν στὴν αἰώνια κόλαση³⁰, ἢ ὁποῖα λέγεται γέεννα καὶ σκότος τὸ ἐξώτερο³¹, καὶ σκουλήκι ἀκοίμητο³² καὶ τρίξιμο τῶν δοντιῶν³³ καὶ μυριάδες ἄλλα βασανιστήρια, ἢ μᾶλλον, τὸ πιὸ φοβερό, ἢ ἀπομάκρυνση

28. Δανιήλ, 7,10. 29. Ματθ. 25,34. 30. Ματθ. 25,46.

31. Ματθ. 8,12. 32. Μάρκ. 9,48.

33. Ματθ. 8,12· 13,42· 24,51· 25,3. Λουκᾶ 13,28.

φθαι τοῦ γλυκυτάτου προσώπου αὐτοῦ καὶ τῆς δόξης ἐκεῖνης
στερηθῆναι τῆς ἀνεκδιηγήτου, καὶ τὸ παραδειγματισθῆναι ἐπὶ
πάσης τῆς κτίσεως, καὶ τὸ αἰσχυρθῆναι αἰσχύνῃν πέρας οὐκ
ἔχουσιν. Μετὰ γὰρ τὸ δοθῆναι τὴν φρικτὴν ἐκεῖνην ἀπόφασιν,
5 πάντα ἄτρεπτα μενεῖ καὶ ἀναλλοιώτα, μήτε τῆς τῶν δικαίων
φαιδρᾶς διαγωγῆς ἐχούσης τέλος, μήτε τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν τα-
λαιπωρίας καὶ κολάσεως λαμβανούσης πέρας· οὔτε γὰρ κριτῆς
μετ' ἐκεῖνον ὑψηλότερος, οὔτε ἀπολογία δι' ἔργων δευτέρων, οὐ
προθεσμία μεταποιήσεως, οὐκ ἄλλη τις μέθοδος τοῖς κολαζομέ-
10 νοις, συνδιαγωνιζούσης αὐτοῖς τῆς τιμωρίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ἡμᾶς ἐν
ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβέσι πολιτείαις, ἵνα καταξιωθῶμεν
ἐκφυγεῖν τὴν μέλλουσαν ἀπειλὴν καὶ σταθῆναι ἐκ δεξιῶν τοῦ
Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; Αὕτη γὰρ ἡ στάσις τῶν δικαίων, τοῖς δὲ ἀμαρ-
15 τωλοῖς ἡ ἐξ εὐωνύμων ἀποκεκλήρωται παναθλία μερίς. Ἐκεῖ-
θεν δὲ τοὺς μὲν δικαίους εὐλογημένους ἀποκαλῶν ὁ Δεσπότης
εἰς τὴν ἀτελεύτητον βασιλείαν εἰσάγει, τοὺς δὲ ἀμαρτωλοὺς, μετ'
ὀργῆς καὶ ἀρᾶς ἐκβαλὼν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ ἡμέρου καὶ
γαληνοῦ, τὸ πάντων πικρότατον ἄμα καὶ χαλεπώτατον, εἰς κό-
20 λασιν ἐκπέμπει αἰώνιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτὸν ἔφη·

Μεγάλα τινὰ καὶ θαυμαστὰ πράγματα λέγεις μοι ἄνθρωπε, φό-
βου πολλοῦ καὶ τρόμου ἄξια, εἰ ταῦτά γε οὕτως ἔχει, καὶ ἔστι πά-
25 λιν, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν καὶ εἰς τέφραν καὶ κόνιν διαλυθῆναι, ἀνά-
στασις καὶ παλιγγενεσία, ἀμοιβαί τε καὶ εὐθῆναι τῶν βεβιωμέ-
νων. Ἀλλὰ τίς ἡ τούτων ἀπόδειξις; Καὶ πῶς, τὸ τέως μὴ θεαθὲν
μαθόντες, οὕτως ἀραρότως καὶ ἀναμφιλέκτως ἐπιστεύσατε; Τὰ
μὲν γὰρ ἤδη πραχθέντα καὶ ἔργοις φανερωθέντα, κἄν αὐτοὶ οὐκ
30 εἶδατε, ἀλλὰ τῶν ἱστορησάντων ἠκούσατε· πῶς δέ, καὶ περὶ τῶν
μελλόντων τοιαῦτα μεγάλα καὶ ὑπέρογκα κηρύττοντες, ἀσφαλῆ
τὴν περὶ αὐτῶν κέκτησθε πληροφορίαν;

34. Ματθ. 25,46.

35. Ὅπου π.

1. Ψαλμ. 54,5.

ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ἡ ἀπόρριψη ἀπὸ τὸ γλυκύτατο πρόσωπό του καὶ ἡ στέρηση τῆς ἀπερίγραπτης ἐκείνης δόξας, ἡ διαπόμπευση σ' ὅλη τὴν κτίση καὶ τὸ ὅτι θὰ αἰσθάνονται ντροπὴ πού δὲν θὰ ἔχει τελειωμό. Γιατὶ μετὰ τὴν ἔκδοση ἐκείνης τῆς φρικτῆς ἀπόφασης ὅλα θὰ μείνουν ἀμετάτρεπτα καὶ ἀναλλοίωτα, χωρὶς ἡ εὐχάριστη διαβίωση τῶν δικαίων νὰ ἔχει τέλος, οὔτε ἡ ταλαιπωρία καὶ κόλαση τῶν ἁμαρτωλῶν νὰ σταματᾷ ποτέ. Διότι οὔτε κριτῆς ἄλλος θὰ ὑπάρχει ἀνώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον, οὔτε δικαιολογία μὲ ἔργα μεταγενέστερα, οὔτε περιθώριο τροποποίησης, οὔτε ἄλλος τρόπος στοὺς κολαζόμενους, στοὺς ὁποίους ἡ τιμωρία εἶναι αἰώνια.

Ἄφου αὐτὰ ἔτσι ἔχουν, πόσο πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ ἔχομε ἐμεῖς ἅγιες συναναστροφές καὶ εὐσεβῆ διαβίωση, ὥστε νὰ κατορθώσουμε νὰ ἀποφύγουμε τὴν μέλλουσα ἀπειλὴ καὶ νὰ σταθοῦμε στὰ δεξιὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; Γιατὶ αὐτὴ εἶναι ἡ θέση τῶν δικαίων ἐνῶ στοὺς ἁμαρτωλοὺς ἔχει κληρωθεῖ ἡ πανάθλια μερίδα στὰ ἀριστερά. Ἄπὸ ἐκεῖ ὁ Δεσπότης ὀνομάζοντας τοὺς δικαίους εὐλογημένους, τοὺς εἰσάγει στὴν ἀτελείωτη βασιλεία³⁴, ἐνῶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀφου μὲ ὀργὴ καὶ κατάρρα τοὺς διώξει ἀπὸ τὸ ἡμερο καὶ γαλήνιο πρόσωπό του, τοὺς στέλνει στὴν αἰώνια κόλαση³⁵, πού εἶναι τὸ πιὸ πικρὸ καὶ συχρόνωσ τὸ πιὸ φοβερὸ ἀπὸ ὅλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Ο Ἰωάσαφ τότε τοῦ εἶπε:

Πολὺ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ πράγματα μοῦ λές, ἄνθρωπέ μου, πού προκαλοῦν πολὺ φόβο καὶ τρόμο¹, ἐὰν βέβαια αὐτὰ εἶναι σωστά, καὶ ὑπάρχουν πάλι, μετὰ τὸ θάνατο καὶ τὴ διάλυση σὲ στάχτη καὶ σκόνη, ἀνάσταση καὶ ἀναγέννηση, ἀμοιβές καὶ εὐθύνες γιὰ ὅσα πράξαμε στὴ ζωὴ μας. Ἄλλὰ ποιά εἶναι ἡ ἀπόδειξη αὐτῶν, καὶ πῶς, μαθαίνοντας αὐτὸ πού μέχρι τώρα δὲν φάνηκε, τὸ πιστέψατε τόσο στέρεα καὶ χωρὶς ἀμφιβολία; Γιατὶ ἐκεῖνα πού ἔγιναν καὶ ἀποκαλύφθηκαν μὲ ἔργα, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὰ εἶδατε οἱ ἴδιοι, τὰ ἀκούσατε ἀπὸ αὐτοὺς πού τὰ ἐξιστόρησαν, πῶς ὁμως, κηρύττοντας γιὰ τὸ μέλλον τόσο μεγάλα καὶ ὑπερβολικά, ἔχετε ἀσφαλῆ γι' αὐτὰ τὴν πληροφορία;

Καί φησιν ὁ Βαρλαάμ·

Ἐκ τῶν ἤδηπραχθέντων ἐκτησάμην καὶ τῶν μελλόντων τὴν
 πληροφορίαν· οἱ γὰρ ταῦτα κηρύξαντες ἐν οὐδενὶ τῆς ἀληθείας
 διαμαρτόντες, ἀλλὰ σημείοις καὶ τέρασι καὶ ποικίλοις δυνάμεσι
 5 τὰ λεχθέντα ἐμπεδωσάμενοι, αὐτοὶ καὶ περὶ τῶν μελλόντων εἰς-
 ηγήσαντο. Ὡσπερ οὖν ἐνταῦθα οὐδὲν σκαιὸν καὶ πεπλασμένον
 ἐδίδαξαν, ἀλλὰ πάντα φαιδρότερον ἡλίου ἔλαμψαν ὅσα τε εἶπον
 καὶ ἐποίησαν, οὕτω κακεῖ ἀληθινὰ ἐδογματίσαν, ἅτινα καὶ αὐτὸς
 ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ δεσπότης Ἰησοῦς Χριστὸς λόγῳ τε καὶ ἔργῳ
 10 ἐπιστώσατο. «Ἀμήν», γάρ φησι, «λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν
 ἧ ἅ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ
 τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται»· καὶ αὐθις· «ἔρχεται
 ὥρα, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορευ-
 15 σονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦ-
 λα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως»· καὶ πάλιν περὶ τῆς ἀνα-
 στάσεώς φησι τῶν νεκρῶν· «οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ρηθὲν ἡμῖν ὑπὸ
 τοῦ Θεοῦ λέγοντος· ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ
 καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ· οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ
 ζώντων· ὥσπερ γὰρ συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται, οὐ-
 20 τως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου· ἀποστελεῖ ὁ Υἱὸς
 τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ καὶ συλλέξουσι πάντα τὰ σκάνδα-
 λα καὶ τοὺς ποιούντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν
 κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
 ὀδόντων· τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ
 25 τοῦ Πατρὸς αὐτῶν». Ταῦτα εἰπὼν, προσέθετο· «ὁ ἔχων ὠτα
 ἀκούειν, ἀκουέτω».

Τοιούτοις μὲν λόγοις καὶ ἑτέροις πλείοσι τὴν τῶν σωμάτων
 ἡμῶν ἀνάστασιν ὁ Κύριος ἐφάνερωσεν, ἔργῳ δὲ τοὺς λόγους
 ἐπιστώσατο, πολλοὺς ἐγεύρας νεκροὺς, πρὸς δὲ τῷ τέλει τῆς ἐπι-
 30 γῆς αὐτοῦ πολιτείας, καὶ τεταρταῖον ἤδη καταφθαρέντα καὶ

2. Πράξ. 2,22· «ἄνδρα ἀπὸ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις».

Και ὁ Βαρλαάμ λέει:

Τὴν πληροφορία γιὰ τὰ μέλλοντα τὴν ἔχω ἀπὸ ὅσα ἔχουν ἤδη γίνει. Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ τὰ κήρυξαν αὐτὰ χωρὶς νὰ ἀστοχήσουν σὲ τίποτα ὡς πρὸς τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ στηρίζοντάς τα μὲ σημεῖα καὶ συμβάντα καταπληκτικὰ καὶ μὲ διάφορα θαύματα², αὐτοὶ μᾶς μίλησαν καὶ γιὰ τὰ μελλοντικά. Ὅπως λοιπὸν γιὰ τὰ ἐδῶ δὲν δίδαξαν τίποτε τὸ ἐπιζήμιον καὶ φανταστικόν, ἀλλὰ ὅσα εἶπαν καὶ ἔκαναν ἔλαμπαν πῶς φωτεινὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἔτσι καὶ γιὰ τὰ ἐκεῖ δίδαξαν ἀληθινά, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας καὶ Δεσπότης Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπιβεβαίωσε μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα. Γιατὶ λέει: «σᾶς βεβαιῶνῶ ὅτι πλησιάζει ὁ καιρὸς ποὺ ὅλοι οἱ νεκροὶ θὰ ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅσοι τὴν ἀκούσουν θὰ ζήσουν»³; καὶ πάλι: «ἔρχεται ἡ ὥρα κατὰ τὴν ὁποία οἱ νεκροὶ θὰ ἀκούσουν τὴ φωνὴ του, καὶ ὅσοι ἔπραξαν τὰ ἀγαθὰ θὰ ἀναστηθοῦν γιὰ νὰ ζήσουν, ἐνῶ ὅσοι ἔπραξαν ἔργα φαῦλα θὰ ἀναστηθοῦν γιὰ νὰ δικαστοῦν»⁴. Καὶ πάλι γιὰ τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν λέει: Δὲ διαβάσατε αὐτὸ ποὺ σᾶς εἶπε ὁ Θεός, Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰακώβ; δὲν εἶναι ὁ Θεὸς Θεὸς τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰακώβ; δὲν εἶναι ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζωντανῶν⁵. «διότι, ὅπως συλλέγονται τὰ ζιζάνια καὶ καίονται στὴ φωτιά, ἔτσι θὰ γίνει καὶ κατὰ τὴ συντέλεια τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ· θὰ στείλει ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀγγέλους του καὶ θὰ συγκεντρώσουν ὅλα τὰ σκάνδαλα καὶ αὐτοὺς ποὺ διαπράττουν τὴν ἁμαρτία καὶ θὰ τοὺς ρίξουν στὸ φλεγόμενον καμίνι· ἐκεῖ θὰ ὑπάρχει θρῆνος καὶ τρίξιμο δοντιῶν· τότε οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν σάν τὸν ἥλιο στὴ βασιλεία τοῦ Πατέρα τους»⁶. Ἀφοῦ εἶπε αὐτά, πρόσθεσε: «ὁποῖος ἔχει αὐτιά γιὰ νὰ ἀκούει, ἄς τὰ ἀκούει»⁷.

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια καὶ ἄλλα πολλὰ ὁ Κύριος μᾶς φανέρωσε τὴν ἀνάστασι τῶν σωμάτων μας· ἐπιβεβαίωσε ὁμως τὰ λόγια καὶ μὲ ἔργα, ἀνασταίνοντας πολλοὺς νεκρούς, καὶ πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς του καὶ κάποιον φίλο του Λάζαρο, ποὺ εἶχε τέσσε-

3. Ἰω. 5,25. 28. 4. Ἰω. 5,29.

5. Μάρκ. 12,26. 27. Λουκᾶ 20,37.

6. Ματθ. 13,40-43. 7. Ματθ. 11,15 καὶ 13,9.

ὀδωδότα Λάζαρόν τινα φίλον ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ μηνήματος καλέσας,
 καὶ ζῶντα τὸν ἄπνουν παραστησάμενος. Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ αὐ-
 τὸς ὁ Κύριος ἀπαρχὴ τῆς τελείας καὶ μηκέτι θανάτῳ ὑποπιπτού-
 σης ἀναστάσεως γέγονε, σαρκὶ τοῦ θανάτου γευσάμενος, ἀνα-
 5 σταὺς δὲ τριήμερος καὶ τῶν νεκρῶν πρωτότοκος γενόμενος.
 Ἠγέρθησαν μὲν γὰρ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν νεκρῶν, ἀλλ' αὐθις ἀπέ-
 θανον καὶ οὐκ ἔφθασαν εἰκόνα τῆς μελλούσης ἀληθινῆς ἀναστά-
 σεως παραστήσαι· μόνος δὲ αὐτὸς τῆς ἀναστάσεως ἐκείνης ἀρ-
 χηγὸς ἐγένετο, πρῶτος τὴν ἀθάνατον ἐγερθεὶς ἀνάστασιν. Ταῦτα
 10 καὶ οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου
 ἐκήρυξαν. Φησὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος, οὗ ἡ κλησὶς οὐκ ἐξ ἀν-
 θρώπων, ἀλλ' οὐρανόθεν γέγονε· «γνωρίζω ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ
 Εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν· παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν
 πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν
 15 ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς Γραφάς· εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται,
 ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ὅτι ἀνάστασις οὐκ
 ἔστιν; εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ
 Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ἡμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς
 ἀνομίαις ὑμῶν· εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ
 20 μόνον, ἐλεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. Νυνὶ δὲ Χριστὸς
 ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων γενόμενος·
 ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστα-
 σις νεκρῶν· ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν,
 οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται». Καὶ μετ'
 25 ὀλίγα· «δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ
 θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν· ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο
 ἐνδύσῃται ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν,
 τότε πληρωθήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· κατεπόθη ὁ θάνατος
 εἰς νῆκος· ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νῆκος;».

8. Ἰω. 11,39· «ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι».

ρις μέρες νεκρός και μύριζε ἄσχημα⁸, πού τὸν φώναζε ἀπὸ τὸ μνήμα και τὸν παρουσίασε ζωντανὸ αὐτὸν πού ἦταν νεκρός. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ και ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔγινε ἡ ἀρχὴ⁹ τῆς τέλειαις ἀνάστασης, ἡ ὁποία δὲν ὑπόκειται πιά σὲ θάνατο, ἀφοῦ γεύθηκε μὲ τὴ σάρκα του τὸ θάνατο και ἀναστήθηκε σὲ τρεῖς ἡμέρες, γινόμενος ἔτσι πρωτότοκος τῶν νεκρῶν¹⁰. Γιατὶ ἀναστήθηκαν και ἄλλοι ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἀλλὰ πάλι πέθαναν και δὲν μπόρεσαν νὰ παρουσιάσουν εἰκόνα τῆς μέλλουσας ἀληθινῆς ἀναστάσεως, και μόνο αὐτὸς ἔγινε ἀρχηγὸς τῆς ἀναστάσεως ἐκείνης, μὲ τὸ νὰ ἀναστηθεῖ πρῶτος ἀνάσταση ἀθάνατη. Αὐτὰ κήρυξαν και ἐκεῖνοι πού ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔγιναν αὐτόπτες και ὑπηρέτες τοῦ Λόγου¹¹. Γιατὶ λέει ὁ μακάριος Παῦλος, αὐτὸς τοῦ ὁποίου ἡ κλήση δὲν ἔγινε ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ¹²: σᾶς γνωρίζω, ἀδελφοί μου, τὸ Εὐαγγέλιο πού σᾶς κήρυξα· διότι σᾶς παρέδωσα στὴν ἀρχὴ αὐτὸ πού παρέλαβα, ὅτι δηλαδὴ ὁ Χριστὸς πέθανε γιὰ χάρη τῶν ἀμαρτιῶν μας, σύμφωνα μὲ τὶς Γραφές· «ἐὰν ὁ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκρούς, πῶς ἰσχυρίζονται μερικοὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάσταση;»¹³. Γιατὶ, «ἐὰν οἱ νεκροὶ δὲν θὰ ἀναστηθοῦν, οὔτε ὁ Χριστὸς ἔχει ἀναστηθεῖ, και ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει ἀναστηθεῖ, ἡ πίστη μας εἶναι μάταιη, βρίσκεσθε ἀκόμα στὶς ἀμαρτίες σας». «Ἐὰν ἐλπίζαμε στὸ Χριστὸ μόνο στὴ ζωὴ αὐτῆ, εἴμαστε οἱ πιὸ ἀξιολύπητοι ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Τώρα ὁμως ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκρούς, κάνοντας τὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν ἀνάσταση ὄλων τῶν νεκρῶν. Γιατὶ ὅπως ὁ θάνατος ἦρθε στὸν κόσμο ἀπὸ ἓνα ἄνθρωπο, ἔτσι ἀπὸ ἓνα ἄνθρωπο ἦρθε και ἡ ἀνάσταση τῶν νεκρῶν· γιατί, ὅπως μὲ τὸν Ἀδὰμ πεθαίνουν ὄλοι, ἔτσι και μὲ τὸ Χριστὸ ὄλοι θὰ ξαναλάβουν ζωὴ»¹⁴. Καὶ λίγο παρακάτω· «γιατὶ πρέπει αὐτὸ πού εἶναι θνητὸ νὰ γίνεῖ ἀθάνατο. Καὶ ὅταν αὐτὸ τὸ φθαρτὸ μεταμορφωθεῖ σὲ ἀφθαρτο και αὐτὸ τὸ θνητὸ γίνεῖ ἀθάνατο, τότε θὰ πραγματοποιηθεῖ ὁ λόγος τῆς Γραφῆς· Ὁ θάνατος ἐξαφανίσθηκε ἡττημένος. Ποῦ εἶναι, θάνατε, τὸ κεντρί σου; ποῦ εἶναι, ἄδη, ἡ νίκη σου;»^{14α}.

9. Α' Κορ. 15,23· «ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ Χριστοῦ».

10. Κολ. 1,18· «ὃς ἐστὶν ἀρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν». Ἀποκ. 1,5.

11. Λουκᾶ 1,2. 12. Γαλ. 1,1. 13. Α' Κορ. 15,12.

14. Α' Κορ. 15,16-22. 14α Α' Κορ. 15,35-55.

Καταργεῖται γὰρ τέλεον ἢ τοῦ θανάτου δύναμις τότε καὶ ἀφανίζε-
ται, μηκέτι ὅλως ἐνεργοῦσα, ἀλλ' ἀθανασία λοιπὸν καὶ ἀφθαρ-
σία δίδεται τοῖς ἀνθρώποις αἰώνιος.

Ἔσται οὖν, ἔσται ἀναμφιλέκτως ἡ τῶν νεκρῶν ἀνάστασις,
5 καὶ τοῦτο ἀνευδοιάστως πιστεύομεν· ἀλλὰ καὶ ἀμοιβὰς καὶ εὐθύ-
νας τῶν βεβιωμένων γινώσκομεν κατὰ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς
τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, δι' ἧς οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται
καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται, ὡς φησὶ τις τῶν θεηγόρων,
καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν, κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ
10 προσδοκῶμεν. Ὅτι γὰρ ἀμοιβαὶ καὶ εὐθύναι εἰσὶ τῶν ἔργων
ἐκεῖ, καὶ οὐδὲν ὅλως τῶν ἀγαθῶν ἢ τῶν πονηρῶν παροφθήσε-
ται, ἀλλὰ καὶ ἔργων καὶ ρημάτων καὶ ἐνθυμήσεων ἀνταποδόσεις
ἀπόκεινται, δῆλον· φησὶ γὰρ ὁ Κύριος· «ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν
μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦν μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, οὐ
15 μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ». Καὶ πάλιν λέγει· «ὅταν ἔλθῃ ὁ
Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγε-
λοι μετ' αὐτοῦ, τότε συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ
ἔθνη καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει
τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δε-
20 ξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων· τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς
ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρο-
νομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κό-
σμου· ἐπέειπασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτί-
σατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ
25 με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκεύασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε
πρὸς με». Τί τοῦτο λέγων; Τὰς γινομένας παρ' ἡμῶν εἰς τοὺς δε-
ομένους εὐποιῖας ἐαυτῶ οἰκειούμενος. Καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· «πᾶς

Πράγματι καταργήθηκε τελείως ἡ δύναμη τοῦ θανάτου τότε καὶ ἀφανίστηκε, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἐνεργήσει, καὶ δίνεται στοὺς ἀνθρώπους ἀθανασία καὶ ἀφθαρσία αἰώνια.

Θὰ γίνει λοιπὸν, θὰ γίνει ἀναμφισβήτητα ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, καὶ αὐτὸ τὸ πιστεύουμε χωρὶς ἐνδοιασμό. Ἄλλὰ καὶ ἀμοιβές καὶ εὐθύνες γιὰ ὅσα κάναμε στὴ ζωὴ ἀναγνωρίζουμε κατὰ τὴ φοβερὴ ἡμέρα τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὸν ἐρχομὸ τῆς ὁποίας οἱ οὐρανοὶ θὰ ἐξαφανισθοῦν μὲ πυρκαϊά, καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως θὰ λειώσουν στὴ φωτιά, ὅπως λέει κάποιος ἀπὸ τοὺς θεολόγους¹⁵, καὶ περιμένουμε καινούργιους οὐρανοὺς καὶ καινούργια γῆ, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεσή του. Τὸ ὅτι λοιπὸν ἐκεῖ ὑπάρχουν ἀμοιβές καὶ εὐθύνες γιὰ τὰ ἔργα μας, καὶ δὲν θὰ παραβλεφθεῖ ἀπολύτως τίποτε ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ἢ πονηρά, καὶ ὅτι μᾶς περιμένουν ἀνταποδόσεις καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων καὶ τῶν σκέψεων εἶναι φανερό. Γιατὶ λέει ὁ Κύριος· «ὅποιος δώσει σ' ἓναν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἄσημους ἓνα ποτήρι κρύο νερό, καὶ μόνο ἐπειδὴ εἶναι μαθητῆς μου, δὲν θὰ χάσει τὴν ἀμοιβή του»¹⁶. Καὶ πάλι λέει· «ὅταν θάρθει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μὲ ὅλη τὴ μεγαλοπρέπειά του καὶ θὰ τὸν συνοδεύουν ὅλοι οἱ ἄγγελοι, τότε θὰ συγκεντρωθοῦν μπροστὰ του ὅλοι οἱ λαοὶ καὶ θὰ τοὺς ξεχωρίσει ὅπως χωρίζει ὁ βοσκὸς τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ κατσίκια, καὶ θὰ τοποθετήσει τὰ μὲν πρόβατα στὰ δεξιά του, καὶ τὰ κατσίκια στ' ἀριστερά του. Τότε θὰ πεῖ ὁ βασιλιάς σ' αὐτοὺς ποὺ θὰ βρίσκονται δεξιά του· ἐλάτε οἱ εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Πατέρα μου κληρονομήστε τὴ βασιλεία ποὺ σᾶς ἔχει ἐτοίμασθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου· γιατί πείνασα καὶ μοῦ δώσατε νὰ φάω, δίψασα καὶ μοῦ δώσατε νὰ πιῶ, ἦμουν ξένος καὶ μὲ περιμαζέψατε, γυμνὸς καὶ μὲ ντύσατε, ἀσθένησα καὶ μὲ ἐπισκεφθήκατε, ἦμουν φυλακισμένος καὶ ἤρθατε νὰ μὲ δεῖτε»¹⁷. Γιατὶ τὰ λέει αὐτὰ; Διότι τίς καλωσύνες ποὺ κάναμε σ' ἐκείνους ποὺ εἶχαν ἀνάγκη, τίς δέχεται σὰν νὰ ἔγιναν στὸν ἑαυτό του. Καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο λέει· «ὅποιος ὁμολογήσει μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους ὅτι ἀνήκει σ'

16. Ματθ. 10,42.

17. Ματθ. 25,31–36.

ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς».

Ἴδου διὰ πάντων τούτων καὶ ἄλλων πλειόνων ἐδήλωσε βεβαίαις εἶναι καὶ ἀσφαλεῖς τὰς ἀμοιβὰς τῶν ἀγαθῶν ἔργων· ἀλλὰ καὶ τῶν ἐναντίων εὐθύνας ἀποκεῖσθαι προκατήγγειλε διὰ παραβολῶν θαυμασίων καὶ ἐξαισιῶν, ἅς ἡ πηγὴ τῆς σοφίας πανσόφως διηγῆσατο· ποτὲ μὲν πλούσιόν τινα παρεισάγων πορφύραν καὶ βύσσον ἐνδεδυμένον, καὶ καθ' ἡμέραν λαμπρῶς εὐφραίνόμενον, ἀμετάδοτον δὲ καὶ ἀνηλεῆ πρὸς τοὺς δεομένους ὑπάρχοντα, ὡς καὶ πτωχόν τινα Λάζαρον ὀνόματι πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ βεβλημένον παραβλέπειν, καὶ οὐδὲ αὐτῶν τῶν τῆς τραπέζης αὐτοῦ ψυχίων ἐπιδιδόναι αὐτῷ· ἀποθανόντων οὖν ἀμφοτέρων, ὁ μὲν πένης ἐκεῖνος καὶ ἠλκωμένος ἀπηνέχθη, φησὶν, εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ, τὴν τῶν δικαίων συναυλίαν οὕτω δηλώσας, ὁ δὲ πλούσιος παρεδόθη φλογὶ πικρᾶς βασάνου ἐν τῷ ἄδη· πρὸς δὲ Ἀβραάμ ἔλεγεν· «Ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ· νῦν δὲ οὗτος μὲν παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι».

Ἐτέρωθι δὲ παρεικάζων τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ νιῷ αὐτοῦ, τὴν μέλλουσαν εὐφροσύνην καὶ λαμπρότητα οὕτω δηλῶν. Πρὸς ἀνθρώπους γὰρ ταπεινοὺς καὶ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντας τὸν λόγον ποιούμενος ἐκ τῶν συνήθων αὐτοῖς καὶ γνωρίμων ἐδίδου τὰς παραβολὰς. Οὐ μέντοι δὲ γάμους καὶ τραπέζας ἐν ἐκείνῳ παρεδήλου τῷ αἰῶνι εἶναι, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν συγκαταβαίνων παχύτητι, τοιοῦτοις ὀνόμασι κέχρηται, γνωρίσαι αὐτοῖς τὰ μέλλοντα βουλόμενος. Πάντας μὲν οὖν, φησί, συνεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ὑψηλῶ κηρύγματι συνελθεῖν εἰς τοὺς γάμους καὶ ἐμφορηθῆναι τῶν ἀπορρητῶν ἀγαθῶν ἐκείνων· πολλοὶ δὲ τῶν κεκλημένων ἀμελήσαντες οὐκ ἀπῆλθον, ἀλλ', ἀπασχολήσαντες ἑαυτούς, οἱ μὲν εἰς ἀγροὺς, οἱ δὲ εἰς ἐμπορίας, οἱ δὲ εἰς νεονύμφους γυναικᾶς, ἀπεστέρησαν

έμένα, θά όμολογήσω κι' έγώ τὸ ἴδιο γι' αὐτὸν μπροστὰ στὸν Πατέρα μου στοὺς οὐρανοὺς»¹⁸.

Νά λοιπόν, μὲ ὄλα αὐτὰ καὶ ἄλλα περισσότερα φανέρωσε ὅτι εἶναι βέβαιες καὶ σίγουρες οἱ ἀμοιβές τῶν ἀγαθῶν ἔργων· ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ ἀντίθετα προανήγγειλε ὅτι ὑπάρχουν εὐθύνες μὲ θαυμάσιες καὶ ἐξαίσιες παραβολές, τὶς ὁποῖες διηγήθηκε ἡ πηγὴ τῆς σοφίας· ἄλλοτε προβάλλοντας ἓνα πλούσιο πού φοροῦσε πολυτελεῖ ἑνδύματα, καὶ εὐφραίνόταν καθημερινὰ μεγαλοπρεπῶς, ὁ ὁποῖος δὲν ἔδινε καὶ ἦταν ἄσπλαγχνος πρὸς ἐκείνους πού εἶχαν ἀνάγκη, στὸ σημεῖο πού νὰ περιφρονεῖ καὶ κάποιο φτωχό, πού λεγόταν Λάζαρος καὶ ἦταν πεταμένος στὴ πύλη του, καὶ δὲν τοῦ ἔδινε οὔτε τὰ ψίχουλα ἀπὸ τὸ τραπέζι του. Ὅταν λοιπόν πέθαναν καὶ οἱ δύο, ὁ φτωχὸς ἐκεῖνος καὶ πληγωμένος μεταφέρθηκε, λέει, στὸν κόλπο τοῦ Ἀβραάμ, δηλώνοντας μ' αὐτὸ τὸν συναλισμὸ τῶν δικαίων, ἐνῶ ὁ πλούσιος παραδόθηκε στὴ φλόγα τῆς φρικτῆς κόλασης στὸν ἅδη καὶ πρὸς τὸν ὁποῖο ὁ Ἀβραάμ ἔλεγε: «ἐσὺ ἀπόλαυσες τὰ ἀγαθὰ στὴ ζωὴ σου καὶ ὁ Λάζαρος ἀντίστοιχα τὰ κακὰ· τώρα λοιπόν αὐτὸς χαίρεται, ἐνῶ ἐσὺ ὑποφέρεις»¹⁹.

Ἄλλοῦ πάλι παρομοιάζει τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ ἀνθρώπο βασιλιά, ὁ ὁποῖος τέλεσε τοὺς γάμους τοῦ γιοῦ του²⁰, δηλώνοντας ἔτσι τὴ μέλλουσα χαρὰ καὶ μεγαλοπρέπεια. Γιατί, μιλώντας σὲ ἀνθρώπους ταπεινοὺς πού σκέφτονται τὰ γῆινα, χρησιμοποιοῦσε στὶς παραβολές του εἰκόνας συνηθισμένες καὶ γνωστὲς σ' αὐτούς. Δὲν ἤθελε δηλαδὴ νὰ πεῖ ὅτι θά ὑπάρχουν γάμοι καὶ τραπέζια σὲ ἐκεῖνο τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ κατεβαίνοντας στὴ δική τους πνευματικὴ ἰκανότητα, χρησιμοποιοεῖ τέτοιες λέξεις, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς κάνει γνωστὰ τὰ μέλλοντα. Λέει λοιπόν ὅτι ὄλους τοὺς προσκάλεσε ὁ βασιλιάς μὲ πρόσκληση σὲ ὄλους ξακουστῆ²¹ νὰ προσέλθουν στοὺς γάμους καὶ νὰ χορτάσουν μ' ἐκεῖνα τὰ ἀπερίγραπτα ἀγαθὰ· πολλοὶ ὁμως ἀπὸ τοὺς καλεσμένους ἀμέλησαν καὶ δὲν πῆγαν, καὶ ἀπασχολημένοι ἄλλοι μὲ χωράφια, ἄλλοι μὲ τὸ ἐμπόριο, ἄλλοι μὲ γυναικες νιόπαντρες,

20. Ματθ. 22,2 ἑ.

21. Παρμ. 9,3· «ἀπέστειλε τοὺς ἐαυτῆς δούλους συγκαλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος».

5 *ἑαυτοὺς τῆς λαμπρότητος τοῦ νυμφῶνος. Ἐκείνων δὲ ἐθελοντὶ
 ἄλλοτριωθέντων τῆς τερπνῆς εὐφροσύνης, ἄλλοι προσεκλήθη-
 σαν, καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασι-
 λεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐν-
 10 *δεδυμένον ἐνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ· «εἰταῖρε, πῶς εἰσηλθες
 ὧδε μὴ ἔχων ἐνδυμα γάμου; Ὁ δὲ ἐφωμόθη. Τότε εἶπεν ὁ βασι-
 λεὺς τοῖς διακόνοις· Δῆσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐ-
 τὸν καὶ ἐμβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ
 15 *κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων». Οἱ μὲν οὖν παραιτησά-
 μενοι καὶ μηδὲν τῆς κλήσεως ὑπακούσαντες εἰσὶν οἱ μὴ
 προσδραμόντες τῇ τοῦ Χριστοῦ πίστει, ἀλλ' εἴτε τῇ ειδωλολα-
 τρία, εἴτε αἰρέσει τινὶ ἐμμεῖναντες, ὁ δὲ μὴ ἔχων τὸ τοῦ γάμου ἐν-
 δυμα ἐστὶν ὁ πιστεύσας μὲν, πράξεισι δὲ ρυπαραῖς τὸ νοητὸν ἐν-
 20 *δυμα κηλιδώσας, ὅς καὶ δικαίως ἐξεβλήθη τῆς χαρᾶς τοῦ νυμ-
 φῶνος.****

Καὶ ἄλλην δὲ παραβολὴν ταύτη συνάδουσαν παρέθηκε,
 δέκα τινὰς παρθένους τυπώσας, ὧν αἱ μὲν πέντε ἦσαν φρόνιμοι,
 αἱ δὲ πέντε μωραὶ, αἵτινες μωραὶ, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐ-
 20 *τῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον, αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον
 ἔλαιον, διὰ τοῦ ἐλαίου τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔργων κτήσιν σημαίνων.
 «Μέσης δὲ τῆς νυκτός», φησί, «κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος
 ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ», διὰ τοῦ μεσονυκτίου
 τὸ ἄδηλον τῆς ἡμέρας ἐκείνης παραστήσας. Τότε ἠγέρθησαν πᾶ-
 25 *σαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι. Αἱ μὲν οὖν ἔτοιμοι ἐξῆλθον εἰς ἀπάντη-
 σιν τοῦ νυμφίου καὶ εἰσηλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους καὶ
 ἐκλείσθη ἡ θύρα, αἱ δὲ ἀνέτοιμοι, ἃς εἰκότως μωρὰς ἐκάλεσε,
 σβεννυμένας τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν ὀρῶσαι, ἀπῆλθον ἀγοράσαι
 ἔλαιον. Παραγενόμεναι δέ, κλεισθείσης ἤδη τῆς θύρας, ἔκραζον
 λέγουσαι· «Κύριε, κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν. Ὁ δέ, φησὶν, «ἀποκριθεὶς
 30 *εἶπεν· ἀμήν, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς». Διὰ τούτων οὖν ἀπάν-
 των δῆλόν ἐστιν ἀνταπόδοσιν εἶναι οὐ μόνον τῶν ἐναντίων πρά-
 ξεων, ἀλλὰ καὶ ρημάτων καὶ αὐτῶν τῶν ἐνθυμήσεων.***

στέρησαν τούς ἑαυτούς τους ἀπὸ τὸν νυμφώνα. Καὶ ἀφοῦ αὐτοὶ μὲ τὴ θέλησή τους ἀποξενώθηκαν ἀπὸ τὴν εὐφρόσυνη εὐωχία, προσκλήθηκαν ἄλλοι: «ἔτσι γέμισε ὁ γάμος ἀπὸ παρακαθημένους. Μπαίνοντας ὁ βασιλιάς νὰ δεῖ τοὺς συνδαιτυμόνες, εἶδε ἐκεῖ καὶ ἓνα ἄνθρωπο ποὺ δὲ φοροῦσε ἔνδυμα γάμου, καὶ τοῦ λέει: φίλε, πῶς μπήκες μέσα ἐδῶ χωρὶς νὰ ἔχεις ἔνδυμα γάμου; Αὐτὸς δὲν ἤξερε τί νὰ πεῖ. Τότε εἶπε ὁ βασιλιάς στοὺς ὑπηρέτες: ἀφοῦ τὸν δέσετε χειροπόδαρα, βγάλτε τον ἔξω στὸ σκοτάδι· ἐκεῖ θὰ κλαίει καὶ θὰ τρίζει τὰ δόντια του»²³. Ἐκεῖνοι λοιπὸν ποὺ παραιτήθηκαν καὶ δὲν ἄκουσαν τὴν πρόσκληση εἶναι ὅσοι δὲν ἀκολούθησαν τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἐνέμειναν εἴτε στὴν εἰδωλολατρία εἴτε σὲ κάποια αἵρεση· ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν εἶχε τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου εἶναι αὐτὸς ποὺ πίστεψε βέβαια, λέρωσε ὅμως τὸ νοητὸ ἔνδυμά του μὲ πράξεις ἀκάθαρτες, γι' αὐτὸ καὶ δίκαια πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴ χαρὰ τοῦ νυμφώνα.

Καὶ ἄλλη ὅμως παραβολή, ποὺ εἶναι παρόμοια μὲ αὐτήν, διηγήθηκε, χρησιμοποιοῦντας τὴν εἰκόνα δέκα παρθένων, ἀπὸ τίς ὁποῖες οἱ πέντε ἦταν συνετεῖς καὶ οἱ πέντε ἄμυαλες. Οἱ ἄμυαλες αὐτές, παίρνοντας τὰ λυχνάρια τους, δὲν πῆραν μαζί τους λάδι, ἐνῶ οἱ συνετεῖς πῆραν λάδι· μὲ τὸ λάδι ἤθελε νὰ δηλώσει τὴν ἀπόκτηση ἀγαθῶν ἔργων²³. «Τὰ μεσάνυχτα», λέει, «ἀκούστηκε μιὰ κrawγή· νά, ὁ γαμβρὸς ἔρχεται· βγεῖτε νὰ τὸν προῦπαντήσετε», θέλοντας μὲ τὰ μεσάνυχτα νὰ παραστήσει ὅτι ἡ ἡμέρα ἐκείνη εἶναι ἄγνωστη. Τότε σηκώθηκαν ὅλες οἱ παρθένες ἐκεῖνες. Καὶ οἱ μὲν ἔτοιμες βγήκαν νὰ τὸν προῦπαντήσουν καὶ μπήκαν μαζί μ' αὐτὸν στὴ γιορτὴ τοῦ γάμου καὶ κλείσθηκε ἡ πόρτα. Οἱ ἀνέτοιμες ὅμως, ποὺ δίκαια τίς ὀνόμασε μωρές, βλέποντας νὰ σβήνουν τὰ λυχνάρια τους, πῆγαν νὰ ἀγοράσουν λάδι. Ὅταν ὅμως ἐπέστρεψαν, ἐπειδὴ εἶχε κλείσει πιά ἡ πόρτα, φώναζαν λέγοντας: «κύριε, κύριε, ἄνοιξέ μας. Ἐκεῖνος ὅμως, λέει, ἀπαντώντας εἶπε: σᾶς διαβεβαιῶνω, πῶς δὲ σᾶς γνωρίζω»²⁴. Μὲ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν εἶναι φανερὸ ὅτι ὑπάρχει ἀνταπόδοση ὄχι μόνο τῶν ἀντιθέτων πράξεων, ἀλλὰ καὶ τῶν λόγων καὶ τῶν λογισμῶν.

23. Μαθ. 25,1-3.

24. Μαθ. 25,6-12.

Εἶπεν γὰρ ὁ Σωτήρ· «λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρα κρίσεως». Καὶ αὐθις· «ὑμῶν δέ», φησί, «καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἠριθμημέναι εἰσί», διὰ τῶν τριχῶν τὰ λεπτότατα τῶν διαλο-
 5 γισμῶν καὶ ἐνθυμήσεων παραδηλώσας. Συνωδὰ δὲ τούτοις καὶ ὁ μακάριος διδάσκει Παῦλος· «ζῶν γάρ», φησίν, «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διῖκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν
 10 καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος».

Ταῦτα καὶ οἱ προφητῆται πρὸ χρόνων πολλῶν τῇ τοῦ Πνεύματος λαμπόμενοι χάριτι ἀριδηλότατα κατήγγειλαν. Φησὶ γὰρ ὁ
 15 Ἡσαΐας· «ἐγὼ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐπίσταμαι καὶ ἀνταποδώσω αὐτοῖς· ἰδοὺ συναγαγεῖν ἔρχομαι πάντα τὰ ἔθνη καὶ τὰς γλώσσας, καὶ ἤξουσι καὶ ὄψονται τὴν δόξαν μου»· καὶ ἔσται ὁ οὐρανὸς καινὸς καὶ ἡ γῆ καινὴ, ἃ ἐγὼ ποιῶ μὲν ἐνώπιόν μου, λέγει Κύριος, «καὶ ἐξελεύσονται, καὶ ὄψονται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί· ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ
 20 τελευτήσῃ καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάση σαρκί». Καὶ αὐθις περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης λέγει· «καὶ εἰληθήσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον, καὶ πάντα τὰ ἄστρα πεσοῦνται ὡς φύλλα ἐξ ἀμπέλου»· «ἰδοὺ γὰρ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται, ἀνίατος θυμοῦ καὶ ὀργῆς, θεῖναι τὴν οἰκουμένην ὄλην ἔρημον καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς· οἱ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ἰσρίων καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς αὐτῶν οὐ
 25 δώσουσι, καὶ σκοτισθήσεται τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φῶς αὐτῆς· καὶ ἀπολωῖ ὕβριν ἀνόμων καὶ ὕβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω.» Καὶ πάλιν λέγει· «οὐαὶ οἱ ἐπι-
 30

25. Ματθ. 12,36. 25α. Ματθ. 10,30. 26. Ἐβρ. 4,12. Ἡσ. 66,18.

28. Βιβλίον ἐδῶ ἐννοεῖ τὸ εἰλητάριο. 29. Ἡσ. 34,4.

Πράγματι ὁ Σωτήρας εἶπε: «σᾶς λέω ὅτι γιὰ κάθε ἄσχημο λόγο πού θά πούν οἱ ἄνθρωποι, θά λογοδοτήσουν γι' αὐτόν τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως»²⁵. Καὶ πάλι: «ἀκόμα καὶ οἱ τρίχες τοῦ κεφαλίου σας εἶναι μετρημένες»^{25α}, δηλώνοντας μὲ τίς τρίχες καὶ τίς πιὸ μικρὲς σκέψεις καὶ λογισμούς. Σύμφωνα μ' αὐτὰ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος διδάσκει: «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ζωντανὸς καὶ δραστικός, καὶ πιὸ κοφτερὸς ἀπὸ κάθε δίκικοπο μαχαίρι, καὶ εἰσχωρεῖ βαθειά, ὡς ἐκεῖ πού χωρίζει τὴν ψυχὴ ἀπ' τὸ πνεῦμα, τὰ κόκκαλα ἀπὸ τὸ μεδούλι, καὶ κρίνει τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τίς προθέσεις τῆς καρδιάς· καὶ δὲν ὑπάρχει δημιούργημα πού νὰ μὴ ἐμφανισθεῖ μπροστά του, καὶ ὅτι ὅλα εἶναι γυμνά καὶ ὀλοφάνερα στὰ μάτια αὐτοῦ πού θά δώσουμε λόγο»²⁶.

Τὰ ἴδια κήρυξαν πολὺ φανερά πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια καὶ οἱ προφῆτες ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Πνεύματος. Γιατὶ λέει ὁ Ἡσαΐας: «ἐγὼ γνωρίζω καλὰ τὰ ἔργα καὶ τοὺς διαλογισμοὺς τοὺς καὶ θά τοὺς τὰ ἀνταποδώσω· νά, ἔρχομαι νὰ συγκεντρώσω ὅλα τὰ ἔθνη καὶ τίς γλῶσσες καὶ θά ἔρθουν καὶ θά δοῦν τὸ μεγαλεῖο μου»²⁷. «Καὶ θά γίνει ὁ οὐρανὸς καινούργιος καὶ ἡ γῆ καινούργια, τὰ ὁποῖα ἐγὼ θά κάνω μπροστά μου· καὶ θά ἔρθει ὅλη ἡ ἀνθρωπότητα νὰ προσκυνήσει μπροστά μου, λέει ὁ Κύριος, καὶ θά βγοῦν καὶ θά δοῦν τὰ κόκκαλα τῶν ἀνθρώπων, πού ἔκαναν παραβάσεις σὲ μένα· διότι τὸ σκουλήκι τοὺς δὲ θά πεθαίνει καὶ ἡ φωτιά δὲ θά σβήνει, καὶ θά φαίνονται σ' ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα». Καὶ πάλι γιὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη λέει: «καὶ θά τυλιχθεῖ ὁ οὐρανὸς ὅπως τὸ βιβλίον»²⁸, «καὶ ὅλα τὰ ἄστρα θά πέσουν, ὅπως πέφτουν τὰ φύλλα τοῦ ἀμπελιοῦ»²⁹. «Γιατὶ νά, ἔρχεται ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, γεμάτη ἀθεράπευτο θυμὸ καὶ ὀργή, νὰ ἐρημώσει ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη καὶ νὰ ἐξαφανίσει τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ αὐτήν. Διότι τὰ ἀστέρια τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ὠρίωνας»³⁰ «καὶ ὄλος ὁ ἥλιος ἀνατέλλοντας καὶ τὸ φεγγάρι δὲ θά δώσει τὸ φῶς του· καὶ θά πατάξω τὴν ὕβρη τῶν παράνομων καὶ τὴν ὕβρη τῶν ὑπερήφανων θά τὴν ταπεινώσω»³¹. Καὶ πάλι λέει: ἀλίμονο σ' ἐκείνους

30. Ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Τοξότη προφανῶς, γιατί ὁ Ὠρίωνας ἦταν συνοδὸς τῆς Ἄρτεμιδας, πού τὸν τόξευσε ἡ ἴδια, ὅταν τῆς τὸν πήρε ἡ Ἥρα πού τὸν ἐρωτεύθηκε.

31. Ἡσ. 13,9-11.

σπώμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ὡς σχοινίῳ μακρῷ καὶ ὡς ζυγοῦ ἰμάντι δαμάλεως τὰς ἀνομίας»· «οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν, οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς καὶ τὸ φῶς σκότος, οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκὸ καὶ τὸ γλυκὸ πικρὸν»·
 5 «οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν οἱ δυνάσται, οἱ κερνῶντες τὸ σίκερα, οἱ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἔνεκεν δώρων καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες», «οἱ ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν καὶ ἀρπάζοντες κρίμα πενήτων, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς ἀρπαγὴν καὶ ὄρφανὸν εἰς προνομίην. Καὶ τί ποιήσουσι τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς; καὶ
 10 πρὸς τίνα καταφεύξονται τοῦ βοηθηθῆναι; καὶ ποῦ καταλείψουσι τὴν δόξαν αὐτῶν τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς ἀπαγωγὴν;» Ἦν τρόπον καυθήσεται καλάμη ὑπὸ ἄνθρακος πυρὸς καὶ συγκαυθήσεται ὑπὸ φλογὸς ἀνημμένης, ἡ ρίζα αὐτῶν ὡς χνοῦς ἔσται καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν ὡς κονιορτὸς ἀναβήσεται· οὐ γὰρ ἠθέλησαν τὸν νόμον Κυρίου Σαβαώθ, ἀλλὰ τὸ λόγιον τοῦ ἁγίου Ἰσραὴλ παρώξυ-
 15 ναν.

Τούτῳ συνάδων καὶ ἕτερος προφήτης φησὶν· «ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου ἡ μεγάλη, ἐγγὺς καὶ ταχινὴ σφόδρα· φωνὴ ἡ ἡμέρας Κυρίου πικρὰ καὶ σκληρὰ τέτακται· δυνατὴ ἡμέρα ὀργῆς ἡ ἡμέ-
 20 ρα ἐκεῖνη, ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα ταλαιπωρίας καὶ ἀφανισμοῦ, ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὀμίχλης, ἡμέρα σάλπιγγος καὶ κρωγῆς· καὶ ἐκθλίψω τοὺς πονηροὺς, καὶ πορεύσονται ὡς τυφλοί, ὅτι τῷ Κυρίῳ ἐξήμαρτον· καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον οὐ μὴ δύνηται ἐξελεῖσθαι αὐ-
 25 τοὺς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς Κυρίου· ἐν πυρὶ γὰρ ζήλου αὐτοῦ καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, διότι συντέλειαν ποιήσει ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν». Πρὸς τούτοις καὶ Δαυὶδ ὁ βασιλεὺς καὶ προφήτης βοᾷ· «ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἤξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρσιωπήσεται· πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται καὶ κύκλω αὐ-
 30 τοῦ καταγιγίς σφόδρα· προσκαλέσεται τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ τὴν

πού σύρουν ἀπὸ πίσω τους τὶς ἁμαρτίες σὰν μακρὸ σχοινί, καὶ τὶς ἀνομίες σὰν ἱμάντα ζυγοῦ νεαρῆς ἀγελάδας»³². «ἀλίμονο σ' αὐτοὺς πού λένε τὸ κακὸ καλὸ καὶ τὸ καλὸ κακὸ, πού κάνουν τὸ σκοτάδι φῶς καὶ τὸ φῶς σκοτάδι, πού θεωροῦν τὸ πικρὸ γλυκὸ καὶ τὸ γλυκὸ πικρὸ»³³. «ἀλίμονο στοὺς ἰσχυροὺς πού σᾶς καταδυναστεύουν, σ' ἐκείνους πού νοθεύουν τὰ ποτά, πού δικαιώνουν τὸν ἀσεβῆ, ἐπειδὴ τοὺς δωροδοκεῖ, καὶ πνίγουν τὸ δίκαιο ἐκείνου πού εἶναι δίκαιος»³⁴, «πού παραβιάζουν τὸ δίκαιο τῶν φτωχῶν καὶ ἀρπάζουν τὸ δικαίωμά τους, μὲ τρόπο ὥστε νὰ ἀρπάζουν τὴ χήρα καὶ νὰ λεηλατοῦν τὰ ὄρφανά. Καὶ τί θὰ κάνουν τὴν ἡμέρα τοῦ ἐρχομοῦ; Σὲ ποιόν θὰ καταφύγουν γιὰ νὰ βοηθηθοῦν, καὶ ποῦ θὰ ἀφήσουν τὴ δόξα τους γιὰ νὰ μὴ γίνεῖ ἀντικείμενο ἀρπαγῆς;»³⁵. «Ὅπως καίεται ἡ καλαμιὰ ἀπὸ ἀναμμένο κάρβουνο καὶ καίεται μὲ φλόγα φουντωμένη, ἔτσι θὰ γίνεῖ ἡ ρίζα τους σὰν χνούδι καὶ τὸ ἄνθος τους θὰ διασκορπισθεῖ σὰν σκόνη· γιατί δὲ θέλησαν τὸ νόμο τοῦ Κυρίου Σαβαώθ, ἀλλὰ τὸν ἐξόργισαν περιφρονώντας τὸ λόγο του»³⁶.

Συμφωνώντας μ' αὐτὸν καὶ ἄλλος προφήτης λέει «ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡ μεγάλη πλησιάζει, πλησιάζει καὶ ἔρχεται μὲ μεγάλη ταχύτητα. Ἡ φωνὴ τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου θὰ εἶναι πικρὴ καὶ σκληρὴ. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη θὰ εἶναι ἡμέρα μεγάλης ὀργῆς, ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα τλαιπωρίας καὶ ἀφανισμοῦ, ἡμέρα σκοταδιοῦ καὶ γνόφου, ἡμέρα σκεπασμένη ἀπὸ σύννεφα καὶ πυκνὴ ὀμίχλη, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία θὰ ἀκούονται πολεμικὲς σάλπιγγες καὶ ἰαχές. Θὰ συντρίψω τοὺς κακοὺς καὶ θὰ βαδίζουν σὰν τυφλοί, ἐπειδὴ ἁμάρτησαν ἀπέναντι τοῦ Κυρίου· καὶ τὸ ἀσήμε καὶ τὸ χρυσάφι τους δὲν θὰ μπορεῖ νὰ τοὺς σώσει τὴν ἡμέρα ὀργῆς τοῦ Κυρίου. Γιατί μὲ τὴ φωτιὰ τῆς ὀργῆς του θὰ καεῖ ὀλόκληρη ἡ γῆ καὶ θὰ φέρεῖ τὸ τέλος ὅλων ὅσοι κατοικοῦν τὴ γῆ»³⁷. Μαζὶ μ' αὐτοὺς καὶ ὁ βασιλιάς καὶ προφήτης Δαβὶδ φωνάζει· «θὰ ἔρθει φανερὰ ὁ Θεός, ὁ Θεός μας, καὶ δὲ θὰ ἀποσιωπηθεῖ. Φωτιὰ θὰ καίεται μπροστὰ του καὶ γύρω του θὰ ὑπάρχει σφοδρὴ καταιγίδα. Θὰ προσκαλέσει τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ γιὰ νὰ κρίνει

34. Ἦσ. 5,22-23. 35. Ἦσ. 10,2.

36. Ἦσ. 5,24. 37. Σοφ. 1,14-18.

γῆν, τοῦ διακρίναι τὸν λαὸν αὐτοῦ». Καὶ αὐθις· «ἀνάστα», φησίν, «ὁ Θεός, κρῖνον τὴν γῆν», «ὅτι ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταιί σοι»· καὶ «σὺ ἀποδώσεις ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ». Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα τοιαῦτα ὃ τε ψαλμωδὸς καὶ πάντες οἱ προφῆται τῷ θείῳ Πνεύματι μνηθέντες περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως ἐκήρυξαν, ὧν τοὺς λόγους καὶ ὁ Σωτὴρ ἀσφαλέστατα βεβαιώσας, ἐδίδαξεν ἡμᾶς πιστεῦειν ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ἀνταπόδοσιν τῶν βεβιωμένων, ζωὴν τε ἀτελεύτητον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Ὁ δὲ Ἰωάνναφ, κατανύξεως πολλῆς ἐπὶ τούτοις πληρωθεὶς, σύνδακρυς ὄλος ἦν. Καὶ φησι πρὸς τὸν γέροντα·

Πάντα μοι σαφῶς ἐγνώρισας καὶ ἀσφαλῶς διεξῆλθες τὴν φρικτὴν ταύτην καὶ θαυμαστὴν διήγησιν. Τούτων οὖν προκειμένων ἡμῖν, τί χρῆ ποιεῖν, τοῦ ἐκφυγεῖν τὰς ἠτοιμασμένας τοῖς ἁμαρτωλοῖς κολάσεις καὶ ἀζιωθῆναι τῆς χαρᾶς τῶν δικαίων;

Καὶ ὁ Βαρλαάμ ἀπεκρίνατο·

Γέγραπται ὅτι διδάσκοντός ποτε τοῦ Πέτρου τὸν λαόν, ὃς καὶ κορυφαῖος ἐκλήθη τῶν ἀποστόλων, κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, καθάπερ καὶ σὺ σήμερον, καί, εἰπόντων αὐτῶν, «τί ποιήσομεν;» ὁ Πέτρος ἔφη πρὸς αὐτούς· «μετανοήσατε, καὶ βαπτισθῆτω ἕκαστος ὑμῶν εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ὑμῖν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσῃται Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν». Ἴδου οὖν καὶ ἐπὶ σὲ ἐξέχεε τὸ πλούσιον ἔλεος αὐτοῦ καὶ προσεκαλέσατό σε, τὸν μακρὰν αὐτοῦ τῇ γνώμῃ ὑπάρχοντα καὶ ἀλλοτρίοις λατρεύοντα οὐ θεοῖς, ἀλλὰ δαίμοσιν ὀλεθρίοις καὶ ξοάνοις κωφοῖς καὶ ἀναισθητοῖς. Διὸ καὶ πρὸ πάντων πρόσελθε τῷ κεκληκότι, παρ' οὗ λήψη τῶν ὀρωμένων καὶ τῶν

38. Ψαλμ. 49,3-4. 39. Ψαλμ. 81,8.

40. Ψαλμ. 75,10. 41. Ψαλμ. 61,13.

τὸ λαό του»³⁸. Καὶ πάλι λέει: «σῆκω, Θεέ, κρίνε τὴ γῆ»³⁹, «διότι ἡ ὀργὴ τοῦ ἀνθρώπου θὰ σοῦ ἀπολογηθεῖ»⁴⁰ «καὶ σὺ θὰ ἀνταποδώσεις στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του»⁴¹. Καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια κήρυξαν καὶ ὁ ψαλμωδὸς καὶ ὅλοι οἱ προφῆτες, φωτισμένοι ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα, γιὰ τὴ μέλλουσα κρίση καὶ τὴν ἀνταπόδοση, τῶν ὁποίων τὰ λόγια καὶ ὁ Σωτῆρας ἀφοῦ τὰ ἐπιβεβαίωσε μὲ σιγουριά, μᾶς δίδαξε νὰ πιστεύουμε στὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν καὶ στὴν ἀνταπόδοση ὅσων ἐπράξαμε καὶ στὴν αἰώνια ζωὴ τοῦ μελλοντικοῦ αἰῶνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Ὁ Ἰωάσαφ τότε γεμᾶτος βαθειὰ κατάνυξη γι' αὐτά, ἦταν ἔτοιμος νὰ δακρῦσει. Καὶ λέει στὸ γέροντα.

Ἦ ὅλα μοῦ τὰ ἔκανες γνωστὰ μὲ σαφήνεια καὶ μὲ βεβαιότητα περάτωσες τὴν καταπληκτικὴ αὐτὴ καὶ θαυμάσια διήγηση. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν αὐτὰ ἔτσι ἔχουν, τί πρέπει νὰ κάνουμε γιὰ ν' ἀποφύγουμε τίς τιμωρίες ποὺ εἶναι ἐτοιμασμένες γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ νὰ ἀξιωθοῦμε τὴ χαρὰ τῶν δικαίων;

Καὶ ὁ Βαρλαάμ ἀπάντησε:

Εἶναι γραμμένο πῶς κάποτε, καθὼς δίδασκε τὸ λαὸ ὁ Πέτρος, ποὺ ὀνομάστηκε καὶ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων, συγκινήθηκαν πάρα πολὺ, ὅπως καὶ σὺ σήμερα, καὶ ὅταν ρώτησαν, «τί νὰ κάνουμε;», ὁ Πέτρος τοὺς ἀπάντησε: «μετανοήστε, κι ἂς βαπτισθεῖ ὁ καθένας σας γιὰ νὰ συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες του, καὶ θὰ λάβετε τὴ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος: γιὰτι γιὰ σᾶς προορίζεται ἡ ὑπόσχεση καὶ γιὰ τὰ παιδιά σας καὶ γιὰ ὅλους ὅσους βρίσκονται μακριὰ καὶ θὰ τοὺς καλέσει ὁ Κύριος καὶ Θεὸς μας»¹. Νὰ λοιπὸν ποὺ καὶ σὲ σένα σκόρπισε τὸ πλούσιο ἔλεός του καὶ προσκάλεσε ἐσένα ποὺ ἦσουν μακριὰ ἀπὸ τὴν εὐνοιά του καὶ λάτρευες ξένους, ὄχι θεοὺς, ἀλλὰ δαίμονες ὀλέθριους καὶ κωφὰ καὶ ἀναίσθητα ξόανα². Γι' αὐτὸ καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα πλησίασε σ' αὐτὸ ποὺ σὲ κάλεσε, ἀπὸ τὸν ὁποῖο θὰ πάρεις γιὰ ὅσα εἶναι ὀρατὰ καὶ ἀό-

1. Πράξ. 2,37-39.

2. Εὐλίνα ἀγάλματα, πρωτόγονης συνήθως τέχνης, ἀλλὰ καὶ γενικὰ κάθε ὁμοίωμα θεοῦ.

ἀοράτων ἀψευδῆ τὴν γνῶσιν. Εἰ δὲ μετὰ τὸ κληθῆναι οὐ θέλεις ἢ
 βραδύνεις, δικαίᾳ Θεοῦ κρίσει ἀπόκληρος ἔσῃ, τῷ μὴ θελήσει
 μὴ θεληθείς· οὕτω γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς ἀπόστολος Πέτρος πρὸς τινα
 τῶν μαθητῶν λελάληκεν. Ἐγὼ δὲ πιστεύω ὅτι καὶ ὑπήκουσας
 5 τῆς κλήσεως, καὶ ἔτι τρανότερον ὑπακούσας ἀρεῖς τὸν σταυρὸν
 καὶ ἀκολουθήσεις τῷ καλοῦντί σε Θεῷ καὶ Δεσπότη, ὃς προσ-
 καλεῖται σε ἀπὸ θανάτου εἰς ζωὴν καὶ ἀπὸ σκότους εἰς φῶς.
 Τῷ ὄντι γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ἄγνοια σκότος ἐστὶ καὶ θάνατος ψυχῆς,
 καὶ τὸ δουλεύειν εἰδώλοις ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς φύσεως πάσης μοι
 10 δοκεῖ εἶναι ἀναισθησίας καὶ ἀφροσύνης ἐπέκεινα.

Οὕς τίνι ὁμοιώσω καὶ ποταπὴν σοι εἰκόνα τῆς τούτων
 ἀβελτηρίας παραστήσω; Ἀλλὰ σοι παραθήσω ὑπόδειγμα παρὰ
 τινος ἀνδρὸς σοφωτάτου λεχθὲν πρὸς με. Ἔλεγε γὰρ ὅτι ὁμοιοί
 εἰσιν οἱ τῶν εἰδώλων προσκυνηταὶ ἀνθρώπων ἰξευτῆ, ὃς κατέ-
 15 σχεν ἔν τῶν σμικροτάτων στρουθίων· ἀηδόνα τοῦτο καλοῦσι.
 Λαβὼν δὲ μάχαιραν τοῦ σφάζει αὐτὸ καὶ φαγεῖν, ἐδόθη τῇ ἀηδό-
 νι φωνὴ ἔναρθρος, καὶ φησι πρὸς τὸν ἰξευτὴν· Ἔτι σοι ὄφελος,
 ἀνθρωπε, τῆς ἐμῆς σφαγῆς; οὐ δυνήσῃ γὰρ δι' ἐμοῦ τὴν σὴν ἐμ-
 πλῆσαι γαστέρα. Ἀλλ' εἰ με τῶν δεσμῶν ἐλευθερώσεις, δώσω
 20 σοι ἐντολὰς τρεῖς, ἃς φυλάττων μεγάλα παρ' ὄλην σου τὴν ζωὴν
 ὠφελήθησῃ. Ὁ δὲ, θαμβηθεὶς τῇ ταύτης λαλιᾷ, ἐπηγγείλατο, εἰ
 καινόν τι παρ' αὐτῆς ἀκούσειε, θᾶπτον ἐλευθερώσαι τῆς κατο-
 χῆς. Ἐπιστραφεῖσα δὲ ἡ ἀηδὼν λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Μηδέποτε
 τινος τῶν ἀνεφίκτων ἐπιχειρήσεως ἐφικέσθαι, καὶ μὴ μεταμελοῦ
 25 ἐπὶ πράγματι παρελθόντι, καὶ ἄπιστον ρῆμα πώποτε μὴ πι-
 στεύσης. Ταύτας δὴ τὰς τρεῖς ἐντολὰς φύλαττε, καὶ εὖ σοι γένη-
 ται'. Ἀγάμενος δὲ ὁ ἀνὴρ τὸ εὐσήνοπτον καὶ συνετὸν τῶν ρημά-
 των, λύσας αὐτὴν τῶν δεσμῶν κατὰ τοῦ ἀέρος ἐξαπέστειλεν. Ἡ
 οὖν ἀηδὼν θέλουσα μαθεῖν εἰ ἐπέγνω ὁ ἀνὴρ τῶν λεχθέντων

ρατα σωστή γνώση. Ἐὰν ὁμως μετὰ τὴν κλήση δὲν θέλεις, ἢ καθυστερεῖς, θὰ γίνεις ἀπόκληρος μὲ δίκαιη ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲ θὰ εἶσαι ἐπιθυμητός, ἀφοῦ δὲν τὸ θέλεις. Γιατὶ ἔτσι μίλησε καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του. Ἐγὼ ὁμως πιστεύω ὅτι ὑπάκουσες στὴν κλήση καὶ ὅταν ὑπακούσεις περισσότερο θὰ σηκώσεις τὸ σταυρὸ καὶ θὰ ἀκολουθήσεις τὸ Θεὸ καὶ Δεσπότη πού σέ καλεῖ³, ὁ ὁποῖος σέ προσκαλεῖ ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωὴ καὶ ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ φῶς. Γιατί, πραγματικά, ἡ ἀγνοια τοῦ Θεοῦ εἶναι σκοτάδι καὶ θάνατος τῆς ψυχῆς καὶ τὸ νὰ ὑπηρετεῖ κανεὶς σὲ εἰδῶλα πρὸς καταστροφή τῆς φύσεως, μοῦ φαίνεται πὼς ξεπερνᾶ κάθε ἀναισθησία καὶ τρέλλα.

Αὐτοὺς μὲ τί νὰ τοὺς παρομοιάσω καὶ ποιά εἰκόνα νὰ σοῦ δώσω τῆς ἀνοησίας τους; Ἀλλὰ θὰ σοῦ παραθέσω παράδειγμα τὸ ὁποῖο μοῦ εἶπε κάποιος πάρα πολὺ σοφὸς ἄνδρας. Μοῦ ἔλεγε λοιπόν, ὅτι ὅσοι προσκυνοῦν τὰ εἰδῶλα μοιάζουν μὲ ἄνθρωπο πού στήνει ξόβεργες⁴, καὶ ὁ ὁποῖος ἔπιασε ἓνα ἀπὸ τὰ πολὺ μικρὰ σπουργίτια, πού τὸ λένε ἀηδόνι. Παίρνοντας αὐτὸς τὸ μαχαίρι νὰ τὸ σφάζει καὶ νὰ τὸ φάει, δόθηκε στὸ ἀηδόνι ἑναρθη φωνή. Καὶ λέει σ' αὐτὸν πού ἔστηνε τὶς ξόβεργες: Ἐγὼ θὰ ὠφεληθεῖς, ἄνθρωπέ μου, ἀπὸ τὸ σφάζιμό μου, ἀφοῦ δὲ θὰ μπορέσεις νὰ χορτάσεις μὲ μένα τὴν κοιλία σου; Ἐὰν ὁμως μὲ ἀφήσεις ἐλεύθερο, θὰ σοῦ δώσω τρεῖς ἐντολές, πού, ἂν τὶς φυλάξεις, θὰ ὠφεληθεῖς πολὺ σ' ὀλόκληρη τὴ ζωὴ σου'. Ἐκεῖνος θαμβωμένος ἀπὸ τὴν ὁμιλία του ὑποσχέθηκε πὼς, ἐὰν ἀκούσει κάτι τὸ ἀσυνήθιστο ἀπὸ αὐτό, θὰ τὸ ἐλευθερώσει γρήγορα ἀπὸ τὴ σκλαβιά του. Τότε γυρίζει καὶ τοῦ λέει τὸ ἀηδόνι: Ἐποῦ νὰ μὴ ἐπιχειρήσεις νὰ ἐπιτύχεις κάτι τὸ ἀδύνατο, νὰ μὴ μετανοεῖς γιὰ πρᾶγμα πού ἀνήκει στὸ παρελθόν, καὶ νὰ μὴ πιστέψεις ποτέ λόγο ἀναξιόπιστο. Αὐτὲς λοιπὸν τὶς τρεῖς συμβουλὲς φύλαγε καὶ θὰ εὐτυχῆσεις'. Εὐχαριστημένος ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὴ σαφήνεια καὶ τὸ συνεπὲς τῶν λόγων, τὸ ἔλυσε ἀπὸ τὰ δεσμά του καὶ τὸ ἔστειλε στὸν ἀέρα. Τὸ ἀηδόνι τότε θέλοντας νὰ μάθει ἐὰν κατάλαβε ὁ ἄνθρω-

3. Μάρκ. 8,34: «καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι».

4. Παγίδες γιὰ τὴ σύλληψη πουλιῶν, μικρὰ ραβδιά πού τὰ ἀλείφουν μὲ μιὰ κολώδη οὐσία, τὴν ὁποία παράγει ἓνα παρασιτικὸ φυτὸ τῆς βελανιδιάς.

αὐτῶ ρημάτων τὴν δύναμιν καὶ εἰ ἐκαρπώσατό τινα ὠφέλειαν,
 λέγει πρὸς αὐτὸν ἵπταμένη ἐν τῷ ἀέρι· 'Φεῦ σου τῆς ἀβουλίας,
 ἄνθρωπε! ὅποῖον θησαυρὸν σήμερον ἀπώλεσας! ὑπάρχει γὰρ ἐν
 5 τοῖς ἐγκάτοις μου μαργαρίτης, ὑπερέχων τῷ μεγέθει στρουθοκα-
 μήλου ὠόν'. 'Ὡς οὖν ἤκουσε ταῦτα ὁ ἰξευτής, συνεχύθη τῇ λύπῃ
 μεταμελόμενος ὅτι ἐξέφυγεν ἡ ἀηδῶν ἐκείνη τὰς χεῖρας αὐτοῦ,
 καί, πειρώμενος αὐθις κατασχεῖν αὐτήν, εἶπε· 'Δεῦρο ἐν τῷ οἴκῳ
 μου καί, φιλοφρονησάμενός σε καλῶς, ἐντίμως ἐξαποστελῶ'. 'Ἡ
 δὲ ἀηδῶν ἔφη αὐτῷ· 'Νῦν ἐγνων ἰσχυρῶς ἀνοηταίνειν σε· δεξά-
 10 μενος γὰρ τὰ λεχθέντα σοι προθύμως καὶ ἠδέως ἀκούσας, οὐδε-
 μίαν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐπεκτήσω. Εἶπόν σοι μὴ μεταμελεῖσθαι
 ἐπὶ πράγματι παρελθόντι· καὶ ἰδοὺ συνεχύθης τῇ λύπῃ ὅτι σου
 τὰς χεῖρας ἐξέφυγον, μεταμελόμενος ἐπὶ πράγματι παρελθόντι.
 'Ενετειλάμην σοι μὴ ἐπιχειρεῖν τῶν ἀνεφίκτων ἐφικέσθαι, καὶ
 15 πειρᾶ κατασχεῖν με, μὴ δυνάμενος τῆς ἐμῆς ἐφικέσθαι πορείας.
 Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ ἄπιστον ρῆμα μὴ πιστεύειν σοι διετειλάμην·
 ἀλλ' ἰδοὺ ἐπίστευσας ὑπάρχειν ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου μαργαρίτην
 ὑπερβαίνοντα τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας μου καὶ οὐκ ἐφρόνησας συν-
 ιέναι ὅτι ὅλη ἐγὼ οὐκ ἐφικνοῦμαι τῷ μεγέθει τῶν τοῦ στρουθο-
 20 καμήλου ὠῶν, καὶ πῶς μαργαρίτην τοιοῦτον ἐχώρησα ἐν ἐμοί·'
 Οὕτως οὖν ἀνοηταίνουσι καὶ οἱ πεποιθότες ἐπὶ τοῖς εἰδῶ-
 λοις· εἰργάσαντο γὰρ ταῦτα ταῖς χερσὶν αὐτῶν καὶ προσκυνοῦσιν
 ἃ ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐτῶν, λέγοντες, «οὗτοι οἱ πλαστουργοὶ
 25 ἡμῶν». Πῶς οὖν πλαστουργοὺς τοὺς ὑπ' αὐτῶν δημιουργηθέν-
 τας καὶ διαπλασθέντας νομίζουσιν; 'Ἀλλὰ καὶ τηροῦντες αὐτὰ ἐν
 ἀσφαλείᾳ, τοῦ μὴ ὑπὸ κλεπτῶν συληθῆναι, φύλακας ἀποκα-
 λοῦνται τῆς σφῶν σωτηρίας· καίτοι γε πόσης ταῦτα ἀφροσύνης,
 καὶ τὸ μὴ γινώσκειν ὅτι, οὐκ ἐξαρκοῦντες ἑαυτοὺς φυλάσσειν καὶ
 30 βοηθεῖν, πῶς ἄλλοις γένοιτο φύλακες καὶ σωτῆρες; «Τί», γάρ
 φησιν, «ἐκζητοῦσι περὶ τῶν ζώντων τοὺς νεκρούς;». Κατακε-
 νοῦσι χρήματα στήλας τοῖς δαίμοσι καὶ ἀγάλματα ἐγεῖραι, καὶ

πος τῆ σημασία τῶν λόγων πού τοῦ εἶπε καί ἂν εἶχε κάποια ὠφέλεια, τοῦ λέει καθῶς πετοῦσε στὸν ἀέρα: ‘Αλίμονο γιὰ τὴν ἔλλειψη ἀποφασιστικότητάς σου, ἄνθρωπέ μου! Νᾶξερεις τί θησαυρὸ ἔχασες σήμερα! Μέσα στὰ σπλάγχχνα μου ὑπάρχει μαργαριτάρι πού ξεπερνάει στὸ μέγεθος ἓνα αὐγὸ στρουθακαμήλου’. Μόλις τὸ ἄκουσε αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς ξόβεργες τaráχθηκε ἀπὸ τὴ λύπη μετανοιῶνοντας γιὰ τὸ ὅτι τοῦ ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια του ἐκεῖνο τὸ ἀηδόνι, καί, καθῶς προσπαθοῦσε νὰ τὸ ξαναπιάσει, τοῦ εἶπε: ‘Ἐλα στὸ σπίτι μου καί ἀφοῦ σὲ φιλοξενήσω καλὰ θὰ σὲ ἐξαποστείλω μὲ τιμῆ’. Τὸ ἀηδόνι τότε τοῦ εἶπε: ‘Τώρα κατάλαβα ὅτι εἶσαι πολὺ ἀνόητος· γιὰτὶ δέχτηκες πρόθυμα ὅσα σοῦ εἶπα καί τὰ ἄκουσες μὲ εὐχαρίστηση χωρὶς νὰ ἀποκομίσεις καμμιά ὠφέλεια. Σοῦ εἶπα νὰ μὴ μετανοεῖς γιὰ πρᾶγμα πού ἀνήκει στὸ παρελθόν, καί ὅμως τaráχθηκες ἀπὸ τὴ λύπη σου ἐπειδὴ ξέφυγα ἀπὸ τὰ χέρια σου, μετανοῶντας γιὰ πρᾶγμα πού πέρασε. Σοῦ ἔδωσα συμβουλή νὰ μὴ ἐπιχειρεῖς νὰ ἐπιτύχεις κάτι τὸ ἀδύνατο, καί ἐπιχειρεῖς νὰ μὲ πιάσεις μὴ μπορώντας νὰ ἀκολουθήσεις τὴν πορεία μου. Ἐπίσης σὲ συμβούλεψα νὰ μὴ πιστεύεις ἀναξίοπιστα λόγια, καί ὅμως πίστεψες ὅτι στὰ σπλάγχχνα μου ὑπάρχει μαργαριτάρι πού ξεπερνᾷ τὸ μέγεθος τοῦ ἀναστήματός μου, καί δὲν σκέφτηκες μὲ φρόνηση ὅτι, ἀφοῦ ὀλόκληρο ἐγὼ δὲ φθάνω τὸ μέγεθος τῶν αὐγῶν τῆς στρουθοκαμήλου, πῶς χῶρεσα τόσο μεγάλο μαργαριτάρι μέσα μου’.

Ἔτσι ἀκριβῶς ἀνοηταίνουν καί ἐκεῖνοι πού πιστεύουν στὰ εἶδωλα· διότι τὰ ἔκαναν μὲ τὰ χέρια τους, καί προσκυνοῦν αὐτὰ πού ἔπλασαν τὰ δάκτυλά τους, λέγοντας: «αὐτοὶ εἶναι οἱ δημιουργοὶ μας»⁵. Πῶς λοιπὸν θεωροῦν δημιουργοὺς τους αὐτοὺς πού οἱ ἴδιοι δημιούργησαν καί ἔπλασαν; Ἀλλὰ καί ἐνῶ τὰ διατηροῦν σὲ ἀσφάλεια, γιὰ νὰ μὴ συληθοῦν ἀπὸ κλέφτες, τὰ ὀνομάζουν φύλακες τῆς σωτηρίας τους· ἀλήθεια πόση ἀφροσύνη δείχνουν αὐτά, καθῶς καί τὸ ὅτι δὲν καταλαβαίνουν ὅτι, ἀφοῦ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ φυλάγουν καί νὰ βοηθοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τους, πῶς θὰ γίνουν φύλακες καί σωτῆρες τῶν ἄλλων; Γιατὶ λέει: «τί ζητοῦν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς οἱ ζωντανοί;»⁶. Καταξοδεύουν χρήματα, γιὰ νὰ ἀνεγείρουν στῆλες καί ἀγάλματα στοὺς δαίμονες, καί

φληναφοῦσιν ἀγαθῶν παρόχους αὐτοὺς ὑπάρχειν, αἰτοῦντες παρ'
 αὐτῶν λαβεῖν ἄπερ οὔτε πώποτε ἐκτήσαντο, οὔτε μὴν ἔτι
 κτήσονται. Διὸ γέγραπται· «ὄμοιοι αὐτοῖς γένοιτο οἱ ποιοῦντες
 αὐτὰ καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς»· οὔτινες, φησί, μισθω-
 5 σάμενοι χρυσοχόον ἐποίησαν χειροποίητα, καὶ κύβαντες προσε-
 κύνησαν αὐτοῖς. Αἴρουσιν αὐτὰ ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ πορεύονται·
 ἐὰν δὲ θῶσιν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ τόπου, μενεῖν ἐν αὐτῷ, οὐ μὴ κινηθῆ.
 Καὶ ὅς ἂν βοήσῃ πρὸς αὐτά, οὐ μὴ εἰσακούσῃ αὐτοῦ, ἀπὸ κακῶν
 οὐ μὴ σῶσῃ αὐτόν. Διὸ «αἰσχύνθητε αἰσχύνῃν αἰώνιον, οἱ πεποι-
 10 θότες ἐπὶ τοῖς γλυπτοῖς, οἱ λέγοντες τοῖς χωνευτοῖς· ὑμεῖς ἐστέ
 θεοὶ ἡμῶν». «Ἔθυσαν», γάρ φησι, «δαιμονίοις καὶ οὐ Θεῷ,
 θεοῖς οἷς οὐκ ᾔδεισαν οἱ πατέρες αὐτῶν»· καινοὶ καὶ πρόσφατοι
 ἦκασιν, «ὅτι γενεὰ ἐξεστραμμένη ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐ-
 τοῖς».
 15 Ἐκ ταύτης οὖν τῆς πονηρᾶς γενεᾶς καὶ ἀπίστου προσκαλεῖ-
 ταί σε Κύριος, λέγων σοι· «ἔξελθε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορί-
 σθητι, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄψῃ», ἀλλὰ «σώθητι ἐκ τῆς γενεᾶς τῆς
 σκολιᾶς ταύτης»· ἀνάστηθι καὶ πορεύου, ὅτι οὐκ ἔστι σοι αὕτη
 ἀνάπαυσις· ἡ γὰρ πολυαρχία τῶν παρ' ὑμῖν θεῶν καὶ ἄτακτον
 20 καὶ στασιῶδες καὶ παντελῶς ἀνύπαρκτον. Ἡμῖν δὲ οὐχ οὕτως
 ἐστίν, οὐδὲ πολλοὶ θεοὶ καὶ κύριοι· ἀλλ' εἷς Θεὸς ὁ Πατήρ, ἐξ οὗ
 τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι'
 οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ, «ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ
 ἀοράτου, πρωτότοκος ἀπάσης τῆς κτίσεως καὶ πάντων τῶν
 25 αἰώνων, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ
 τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε Θρόνοι, εἴτε Κυριό-
 τητες, εἴτε Ἀρχαί, εἴτε Ἐξουσίαι»· «τὰ πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο,
 καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονε»· καὶ ἐν Πνεῦμα ἅγιον,
 ἐν ᾧ τὰ πάντα, τὸ Κύριον καὶ ζωοποιόν, Θεὸν καὶ θεοποιούν,
 30 Πνεῦμα ἀγαθόν, Πνεῦμα εὐθές, Πνεῦμα παράκλητον, Πνεῦμα

φλυαροῦν ὅτι οἱ δαίμονες εἶναι χορηγοὶ ἀγαθῶν, καὶ ζητοῦν νὰ λάβουν ἀπὸ αὐτοὺς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα οὐδέποτε εἶχαν, οὔτε φυσικὰ θὰ ἔχουν ποτέ. Γι' αὐτὸ εἶναι γραμμένον· «εἶθε νὰ γίνουν ὅμοιοι μ' αὐτοὺς ἐκεῖνοι πού τὰ κατασκευάζουν αὐτὰ καὶ ὅλοι ὅσοι πιστεύουν σ' αὐτά»⁷. οἱ ὁποῖοι, λέει, «ἀφοῦ μίσθωσαν χρυσοχόο, ἔκαναν εἰδῶλα χρυσοποίητα, καὶ σκύβουν καὶ τὰ προσκυνοῦν»⁸. Τὰ παίρνουν στοὺς ὤμους καὶ πορεύονται, καὶ ἂν τὰ τοποθετήσουν σὲ ἓνα τόπο, μένουν σ' αὐτὸν καὶ δὲν κινοῦνται. Καὶ ὁποῖος φωνάζει σ' αὐτά, δὲν θὰ τὸν ἀκούσουν, οὔτε θὰ τὸν σώσουν ἀπὸ τὰ κακά. Γι' αὐτὸ ντραπεῖτε ντροπὴ αἰώνια ὅσοι πιστεύετε στὰ γλυπτά, ὅσοι λέτε στὰ χυτὰ ἀγάλματα· «σεῖς εἶσθε οἱ θεοὶ μας»⁹. Γιατὶ λέει, «θυσίασαν στὰ δαιμόνια κι ὄχι στὸ Θεό, σὲ θεοὺς τοὺς ὁποῖους δὲ γνώριζαν οἱ πατέρες τους· καινούργιοι καὶ πρόσφατοι ἦρθαν, γιατί εἶναι γενεὰ διεστραμμένη καὶ δὲν ὑπάρχει σ' αὐτοὺς πίστη»¹⁰.

Ἀπὸ αὐτὴ λοιπὸν τὴν πονηρὴ καὶ ἄπιστη γενεὰ σὲ προσκαλεῖ ὁ Κύριος λέγοντάς σου· φύγε μακριὰ ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ξεχωρίσε τὸν ἑαυτὸ σου, καὶ μὴ ἀγγίζεις ἀκάθαρτο πρᾶγμα¹¹, ἀλλὰ σώσου ἀπὸ αὐτὴ τὴ διεστραμμένη γενεά¹². Σήκω καὶ προχώρα, διότι δὲν εἶναι αὐτὴ γιὰ σένα ἀνάπαυση. Γιατὶ ἡ πολυαρχία τῶν θεῶν σας εἶναι ἄτακτη καὶ στατική καὶ ἀνύπαρκτη. Σὲ μᾶς ὁμως δὲν εἶναι ἔτσι, οὔτε ὑπάρχουν πολλοὶ θεοὶ καὶ κύριοι, ἀλλὰ ἓνας Θεὸς ὁ Πατέρας, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέρχονται τὰ πάντα καὶ ἐμεῖς ἀπὸ αὐτόν· καὶ ἓνας Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, μέσω τοῦ ὁποῖου ἔγιναν τὰ πάντα καὶ ἐμεῖς μέσω αὐτοῦ, «ὁ ὁποῖος εἶναι εἰκόνα τοῦ ἀόρατου Θεοῦ, πρωτότοκος ὄλης τῆς κτίσεως καὶ ὄλων τῶν αἰώνων, διότι δι' αὐτοῦ κτίσθηκαν τὰ πάντα, καὶ τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε Θρόνοι, εἴτε Κυριότητες, εἴτε Ἀρχές, εἴτε Ἐξουσίες»¹³. «ὄλα ἔγιναν δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτὸν δὲν ἔγινε τίποτε ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν»¹⁴. Καὶ ἓνα Πνεῦμα ἅγιο μὲ τὸ ὁποῖο ἔγιναν τὰ πάντα, τὸ ὁποῖο εἶναι Κύριο καὶ ζωοποιό¹⁵, Θεὸς καὶ θεοποιεῖ, Πνεῦμα ἀγαθὸ, Πνεῦμα εὐθύ-

10. Δευτ. 32,17. 20. 11. Β' Κορ. 6,17. 12. Πράξ. 2,40.

13. Κολ. 1,15-16. 14. Ἰω. 1,3.

15. Ἰω. 6,63· «τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν».

υίοθεσίας. Τούτων Θεὸς μὲν ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον,
 ὡς ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός, ὡς ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἷς δὲ
 Θεὸς ἐν τρισί, μία φύσις, μία βασιλεία, μία δύναμις, μία δόξα, μία
 οὐσία, διαιρετὴ ταῖς ὑποστάσεσι καὶ μόνον. Εἷς γὰρ ὁ Πατὴρ, ᾧ
 5 καὶ ἴδιον ἢ ἀγεννησία· εἷς δὲ ὁ μονογενὴς Υἱός, καὶ ἴδιον αὐτῷ ἢ
 γέννησις· ἔν δὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἴδιον αὐτῷ ἢ ἐκπόρευσις.
 Οὕτω γὰρ ἡμεῖς, ἐκ φωτὸς τοῦ Πατρὸς φῶς περιλαμφθέντες τὸν
 Υἱὸν ἐν φωτὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, μίαν δοξάζομεν θεότητα ἐν τρι-
 σιν ὑποστάσεσι· καὶ αὐτὸς ἐστὶν ἀληθινὸς καὶ μόνος Θεός, ὁ ἐν
 10 Τριάδι γινωσκόμενος, ὅτι «ἐξ αὐτοῦ καὶ οἱ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν
 τὰ πάντα».

Τούτου τῆ χάριτι τὰ κατὰ σὲ γνοὺς κάγω, ἀπεστάλην διδά-
 ζαι σε ἃ μεμάθηκα καὶ τετήρηκα ἐξ ἀρχῆς εἰς τήνδε τὴν πολιάν.
 Εἰ οὖν πιστεύσεις καὶ βαπτισθῆς, σωθήσῃ, εἰ δὲ ἀπιστήσεις, κα-
 15 κατριθήσῃ. Ταῦτα γὰρ ἃ σήμερον ὀρᾷς καὶ οἷς σεμνύνη, ἢ τε
 δόξα καὶ τρυφή καὶ ὁ πλοῦτος καὶ πᾶσα ἢ τοῦ βίου ἀπάτη, ὅσον
 οὕτω παρέρχεται, ἐκβαλοῦσι δέ σε καὶ μὴ βουλόμενον ἐντεῦθεν.
 Καὶ τὸ μὲν σῶμα κατακλεισθήσεται σμικροτάτῳ μνήματι μονώ-
 20 ἑταιρείας, οἰχήσεται δὲ τὰ τερπνὰ τοῦ κόσμου, καὶ πολλὴ ἀηδία
 καὶ δυσώδης φθορά, ἀντὶ τῆς νυνὶ καλλονῆς καὶ εὐοσμίας, περι-
 χυθήσεται· τὴν δὲ ψυχὴν σου βαλοῦσιν ἐν τοῖς καταχθονίοις τῆς
 γῆς, ἐν τῇ καταδίκῃ τοῦ ἄδη, ἕως τῆς τελευταίας ἀναστάσεως,
 ἡνίκα πάλιν ἀπολαβοῦσα ἢ ψυχὴ τὸ ἑαυτῆς σῶμα ἐκριφήσεται
 25 ἐκ προσώπου Κυρίου, καὶ παραδοθήσεται πυρὶ γεέννης ἀτελεύ-
 τητα φλογιζομένης. Ταῦτά σοι συμβήσεται καὶ πολλῶ τούτων
 χεῖρονα, εἰ ἐμμείνῃς τῇ ἀπιστίᾳ.

16. Ρωμ. 8,15· «ἐλάβετε πνεῦμα υἰοθεσίας».

17. Βλ. Γρηγορίου Θεολόγου, Ὁμιλ. 40η. 18. Ρωμ. 11,36.

19. Μάρκ. 16,16· «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατα-
 κριθήσεται».

τητας, Πνεῦμα παρηγοριᾶς, Πνεῦμα υιοθεσίας¹⁶. Ἀπὸ αὐτὰ τὸ καθένα ἐξεταζόμενο καθ' ἑαυτὸ εἶναι Θεός, ὅπως ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱός, ὅπως ὁ Υἱός καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα¹⁷, ὅμως ἕνας Θεός εἶναι στὰ τρία, μία φύση, μία βασιλεία, μία δύναμη, μία δόξα, μία οὐσία, πού διαιρεῖται μόνο ὡς πρὸς τὶς ὑποστάσεις. Γιατὶ ἕνας εἶναι ὁ Πατέρας, τοῦ ὁποῦ ἰδίωμα εἶναι ἡ ἀγεννησία· ἕνας ὁ μονογενῆς Υἱός καὶ ἰδίωμά του ἡ γέννηση· ἕνα ἐπίσης τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἰδίωμά του ἡ ἐκπόρευση. Γιατὶ ἐμεῖς δεχόμενοι ἀπὸ τὸν Πατέρα, πού εἶναι φῶς, τὸν Υἱὸ ὡς ἀκτινοβολία φωτὸς μέσα στὸ ἅγιο Πνεῦμα πού εἶναι φῶς, ὁμολογοῦμε μία θεότητα σὲ τρεῖς ὑποστάσεις, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός, ὁ ὁποῖος γνωρίζεται σὲ Τριάδα, διότι ἀπὸ αὐτὸν καὶ μέσω αὐτοῦ καὶ σ' αὐτὸν ἀνήκουν τὰ πάντα¹⁸.

Μὲ τὴ χάρη αὐτοῦ καὶ ἐγὼ γνώρισα τὰ προβλήματα σου καὶ στάλθηκα νὰ σοῦ διδάξω αὐτὰ πού ἔμαθα καὶ τήρησα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία. Ἐὰν λοιπὸν πιστέψεις καὶ βαπτισθεῖς, θὰ σωθεῖς, ἐὰν ὅμως ἀπιστήσεις, θὰ κατακριθεῖς¹⁹. Γιατὶ αὐτὰ πού σήμερα βλέπεις καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα καμαρώνεις, καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἀπόλαυση καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ὅλη ἡ ἀπάτη τῆς ζωῆς, ὅπου νᾶναι σβήνουν καὶ θὰ σὲ βγάλουν καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλεις ἀπὸ ἐδῶ. Καὶ τὸ σῶμα σου βέβαια θὰ κλεισθεῖ καλὰ σ' ἕνα πολὺ μικρὸ μνήμα ἀφοῦ ἐγκαταλειφθεῖ τελείως μόνο καὶ ἀποστερηθεῖ κάθε συντροφιά φίλων καὶ συγγενῶν, θὰ φύγουν ὅλα τὰ εὐχάριστα τοῦ κόσμου καὶ θὰ χυθεῖ τριγύρω πολλὴ ἀηδία καὶ βρωμερὴ φθορά, στὴ θέση αὐτῆς ἐδῶ τῆς ὁμορφιᾶς καὶ τῆς εὐωδιᾶς· τὴν ψυχὴ σου ὅμως θὰ τὴν ρίξουν στὰ καταχθόνια τῆς γῆς, στὴν καταδίκη τοῦ ἄδη, μέχρι τὴν τελευταία ἀνάσταση, ὅποτε πάλι ἡ ψυχὴ, ἀφοῦ ξαναπάρει τὸ σῶμα της, θὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου καὶ θὰ παραδοθεῖ στη φωτιὰ τῆς γέεννας πού καίει ἀσταμάτητα²⁰. Αὐτὰ θὰ σοῦ συμβοῦν καὶ πολὺ πιὸ χειρότερα ἀπὸ αὐτά, ἐὰν ἐπιμείνεις στὴν ἀπιστία.

20. Ματθ. 5,30. Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς κόλασης ὡς «γεέννης», ἢ «γεέννης τοῦ πυρός», εἶναι παρμένος ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐνώμ, ὅπου παλαιότερα οἱ Ἰουδαῖοι λάτρευαν τὸ θεὸ Μολῶχ, στὸν ὁποῖο πρόσφεραν θυσία τὰ παιδιά τους. Ἀργότερα ἡ κοι-

Εἰ δὲ προθύμως ὑπακούσεις τῷ καλοῦντί σε εἰς σωτηρίαν
καί, προσδραμῶν αὐτῷ πόθῳ καὶ χαρῇ, τῷ φωτὶ αὐτοῦ σημειω-
θήσῃ, καὶ ἀμεταστρεπτὶ αὐτῷ ἀκολουθήσεις, πάντα μὲν ἀπαρ-
νησάμενος, αὐτῷ δὲ μόνῳ κεκολλημένος, ὁποίας τεύξῃ ἀσφα-
5 λείας καὶ εὐφροσύνης ἄκουσον· Ἐὰν κάθη, ἄφοβος ἔσῃ· ἐὰν δὲ
καθεύδῃς, ἡδέως ὑπνώσεις καὶ οὐ φοβηθήσῃ πτόησιν ἐπελθοῦ-
σαν, οὐδὲ ὀρμὰς τῶν ἀσεβῶν δαιμόνων ἐπερχομένας, ἀλλὰ πο-
ρευσῇ πεποιθῶς ὡς λέων καὶ ζήσῃ μετ' εὐφροσύνης καὶ ἀγαλ-
λιάματος αἰωνίου· ἐπὶ γὰρ τῆς κεφαλῆς σου ἀγαλλίασις καὶ αἴνε-
10 σις καὶ εὐφροσύνη καταλήγεται σε, ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη
καὶ στεναγμός· τότε ραγήσεται πρῶμιον τὸ φῶς σου καὶ τὰ ἴμα-
τά σου ταχὺ ἀνατελεῖ καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δι-
καιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ περιστελεῖ σε· τότε βοήσῃ,
καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούσεται σου· ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ· «ἰδοὺ πά-
15 ρεμι»· «ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας σου καὶ οὐ
μνησθῶ· σὺ δὲ μνήσθητι καὶ κριθῶμεν· λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου,
ἵνα δικαιωθῆς». «Καὶ ἐὰν ὣσιν αἱ ἁμαρτίαι σου ὡς φοινικοῦν,
ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὣσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκα-
νῶ». Τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰωάσαφ·

Πάντα σου τὰ ρήματα καλὰ καὶ θαυμαστά εἰσι, κἀγὼ ἐπίστευσα
καὶ πιστεύω, πᾶσαν μὲν εἰδωλολατρίαν ἀπὸ καρδίας μισήσας·
καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν γάρ σε πρὸς με, πλαγίως πως καὶ διστά-
25 ζων πρὸς ταύτην διέκειτό μου ἡ ψυχὴ· νυνὶ δὲ τέλειον μῖσος ἐμί-
σησα, μαθὼν παρὰ σοῦ τὴν ματαιότητα τούτων καὶ τὴν ἀφροσύ-
νην τῶν αὐτοῖς λατρευόντων. Ποθῶ δὲ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ δοῦ-

λάδα, ὡς χῶρος καταραμένος, μετατράπηκε σὲ σκουπιδότοπο τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἔκατε διαρκῶς φωτιά, γιὰ νὰ καταστρέφονται τὰ σκουπίδια καὶ νὰ μετριάξεται ἡ δυσσομία, πού ἦταν φυσικό νὰ εἶναι διάχυτη, καθὼς καὶ τὰ σκουλήκια πού διαρκῶς ὑπῆρ-

Ἐνῶ, ἐὰν ὑπακούσεις πρόθυμα σ' αὐτὸν ποῦ σὲ καλεῖ νὰ σωθεῖς, καί, ἀφοῦ προσέλθεις σ' αὐτὸν μὲ πόθο καὶ χαρὰ, δεχθεῖς τὸ σημεῖο τοῦ φωτός του καὶ τὸν ἀκολουθήσεις χωρὶς νὰ ἐπιστρέψεις πίσω, ἀπαρνούμενος τὰ πάντα καὶ προσκολλώμενος μόνο σ' αὐτόν, ἄκουσε ποιά ἀσφάλεια καὶ χαρὰ θὰ κερδίσεις. Ὅταν θὰ κάθесαι, δὲ θὰ φοβᾶσαι²¹. ὅταν κοιμᾶσαι, θὰ ἔχεις γλυκὸ ὕπνο καὶ δὲ θὰ αἰσθάνεσαι τὸ φόβο ταραχῆς ποῦ ἦρθε, ἢ ἐπιθέσεις ποῦ ἔρχονται ἀπὸ ἀσεβεῖς δαίμονες· ἀντίθετα, θὰ βαδίζεις μὲ πεποίθησι σὰν λιοντάρι²² καὶ θὰ ζήσεις μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση αἰώνια· διότι τὸ κεφάλι σου θὰ τὸ καταλάβει ἀγαλλίαση καὶ δοξολογία καὶ εὐφροσύνη, ἀπὸ τὰ ὅποια ἔχει φύγει ὁ πόνος, ἡ λύπη καὶ ὁ στεναγμός²³. τότε θὰ θεραπευθῶν πρόωρα τὰ μάτια σου καὶ θὰ ἀνατεῖλουν τὸ πρωὶ τὰ ἰάματά σου, καὶ θὰ περνᾶει μπροστά σου ἡ δικαιοσύνη σου καὶ θὰ σὲ καλύπτει ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ· τότε θὰ φωνάζεις καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἀκούει· καὶ ἐνῶ ἀκόμα μιᾶς, θὰ σοῦ λέει· «νά, εἶμαι παρών»²⁴. Διότι ἐγὼ εἶμαι αὐτὸς ποῦ ἐξαλείφει τὶς ἁμαρτίες σου καὶ δὲν τὶς θυμᾶμαι· σὺ ὅμως νὰ τὶς θυμᾶσαι καὶ θὰ τὶς συζητήσουμε· «λέγε σὺ τὶς ἀνομίες σου, γιὰ νὰ δικαιωθεῖς»²⁵. «Καὶ ἐὰν οἱ ἁμαρτίες σου εἶναι ὅπως τὸ χρῶμα τὸ πορφυρό, θὰ τὶς κάνω λευκὲς σὰν τὸ χιόνι· καὶ ἐὰν εἶναι ὅπως τὸ κόκκινο, θὰ τὶς κάνω λευκὲς σὰν τὸ μαλλί»²⁶. Τὸ στόμα τοῦ Κυρίου τὰ εἶπε αὐτά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Τοῦ λέει τότε ὁ Ἰωάσαφ·

Ὅλα τὰ λόγια σου εἶναι καλὰ καὶ θαυμαστὰ κι ἐγὼ πίστεψα καὶ πιστεύω, ἔχοντας μισήσει ὅλη τὴν εἰδωλολατρία ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου. Βέβαια καὶ πρὶν νὰ ἔρθεις ἐσὺ σὲ μένα, ἔμμεσα καὶ μὲ διστακτικότητα ἦταν στραμμένη ἡ ψυχὴ μου σ' αὐτήν, ἀλλὰ τώρα τὴ μίσησα μὲ ὀριστικὸ μῖσος, ἀφοῦ ἔμαθα ἀπὸ σένα τὴ ματαιότητά τους καὶ τὴν ἀφροσύνη αὐτῶν ποῦ τὰ λατρεύουν.

χαν ἐκεῖ. Ἐξ οὗ καὶ τὸ τοῦ Εὐαγγελίου· «ὅπου ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται» (Μάρκ. 9,44).

21. Παρμ. 3,24. 25. Παρμ. 28,1.

23. Ἦσ. 51,11. 24. Ἦσ. 58,8-9.

25. Ἦσ. 43,25-26. 26. Ἦσ. 1,18.

λος γενέσθαι, εἶπερ οὐκ ἀπόσεταιί με τὸ ἀνάξιον διὰ τὰς ἐμὰς ἀνομίας, ἀλλὰ συγχωρήσει μοι πάντα, φιλόανθρωπος ὢν καὶ εὐσπλαγχνος, καθὰ διδάσκεις, καὶ ἀξιώσει με δοῦλον αὐτοῦ γενέσθαι. Ἦδη οὖν ἐτοιμῶς ἔχω καὶ τὸ βάπτισμα δέξασθαι, καὶ
 5 πάντα ὅσα εἶπης μοι φυλάξαι. Τί δὲ χρή με ποιεῖν μετὰ τὸ βάπτισμα; Καὶ εἰ ἀρκεῖ τοῦτο μόνον πρὸς σωτηρίαν, τὸ πιστεῦσαι καὶ βαπτισθῆναι, ἢ καὶ ἄλλα τινὰ δεῖ προστιθέναι.

Καὶ φησι πρὸς αὐτὸν ὁ Βαρλαάμ·

Ἄκουσον τί δεῖ ποιεῖν μετὰ τὸ βάπτισμα· πάσης μὲν ἀμαρτίας
 10 καὶ παντὸς πάθους ἀπέχεσθαι, ἐποικοδομεῖν δὲ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τὴν τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν, ἐπειδὴ «πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν», ὡσπερ καὶ ἔργα πίστεως δίχα. Φησὶ γάρ ὁ Ἀπόστολος· «ἐν πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε»· «φανερὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς
 15 σαρκὸς ἅτινά ἐστι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, ἀκαθαρσίαι, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρίαι, φαρμακεῖαι, ἔχθραι, ἔρις, ζῆλοι, θυμοί, ἐρίθειαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθῶνοι, φόνοι, φιλαργυρίαι, λοιδορίαι, φιληδονίαι, μέθαι, κῶμοι, ὑπερηφανίαι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν· ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραῖτης, ἐγκράτεια», ἁγιασμὸς ψυχῆς καὶ σώματος, ταπεινώσις καρδίας καὶ συντριβή, ἐλεημοσύνη, ἀμνησικακία, φιλοανθρωπία, ἀγρυπνία, μετάνοια ἀκριβῆς πάντων τῶν
 20 προγεγονότων σφαλμάτων, δάκρυον κατανύξεως, πένθος ὑπὲρ τε τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν καὶ τῶν τοῦ πλησίον, καὶ τὰς τούτοις ὅμοια, ἅτινα, ὡσπερ τινὲς βαθμίδες καὶ κλίμακες ἀλλήλων ἐχόμεναι καὶ ὑπ' ἀλλήλων συγκροτούμεναι, εἰς οὐρανὸν τὴν ψυχὴν ἀναφέρουσιν. Ἴδου τούτων ἐντετάλμεθα, μετὰ τὸ βάπτισμα, ἀν-
 25 τέχεσθαι, τῶν δ' ἐναντίων ἀπέχεσθαι.

Ἐπιθυμῶ ὄνως πολὺ νὰ γίνω δοῦλος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἐὰν βέβαια δὲν μὲ ἀπωθήσει ἐμένα τὸν ἀνάξιο γιὰ τὶς ἁμαρτίες μου καὶ μοῦ τὰ συγχωρήσει ὅλα, ἀφοῦ εἶναι φιλόανθρωπος καὶ σπλαγγνικός, ὅπως διδάσκεις, καὶ μὲ ἀξιῶσει νὰ γίνω δοῦλος του. Ἦδη λοιπὸν εἶμαι ἔτοιμος νὰ δεχθῶ καὶ τὸ βάπτισμα καὶ νὰ τηρήσω ὅλα ὅσα θὰ μοῦ πεῖς. Τί ὅμως πρέπει νὰ κάνω μετὰ τὸ βάπτισμα; Καὶ ἀρκεῖ αὐτὸ μόνον γιὰ τὴ σωτηρία, τὸ νὰ πιστέψω δηλαδὴ καὶ νὰ βαπτισθῶ, ἢ πρέπει νὰ προσθέσω καὶ κάποια ἄλλα;

Τοῦ λέει τότε ὁ Βαρλαάμ:

Ἦκουσε τί πρέπει νὰ κάνεις μετὰ τὸ βάπτισμα: νὰ ἀπέχεις ἀπο κάθε ἁμαρτία καὶ κάθε πάθος, καὶ νὰ οἰκοδομεῖς πάνω στὸ θεμέλιο τῆς ὀρθόδοξης πίστεως τὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρετῶν, γιατί «πίστη χωρὶς ἔργα εἶναι νεκρή»¹, ὅπως καὶ ἔργα χωρὶς πίστη. Γιατὶ λέει ὁ ἀπόστολος: «νὰ ὀδηγεῖστε ἀπὸ τὸ Πνεῦμα καὶ τότε δὲ θὰ ἐκτελεῖτε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σάρκας· καὶ εἶναι γνωστὰ τὰ ἔργα τῆς σάρκας, ὅπως μοιχεῖες, πορνεῖες, ἀκαθαρσίαι, ἀκολασίαι, εἰδωλολατρίαι, μαγεῖαι, ἐχθρότητες, φιλονεικίαι, ζηλοτυπίαι, θυμοί, ραδιουργίαι, διχόνοιαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι, φυλαργυρίαι, κακολογίαι, φιληδονίαι, μέθαι, ἄσωτίαι², ὑπερηφάνειαι καὶ τὰ ὅμοια μ' αὐτά· γι' αὐτὰ σᾶς προειδοποιῶ, ὅπως σᾶς εἶπα καὶ ἄλλοτε, ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν τέτοια πράγματα δὲ θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἀντίθετα ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος εἶναι ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστοθήεια, ἀγαθωσύνη, πίστη, πραότητα, ἐγκράτεια»³, ἁγιασμὸς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ταπείνωση καὶ συντριβὴ τῆς καρδιάς, ἐλεημοσύνη, ἀμνησικακία, φιλοανθρωπία, ἐπαγρύπνηση, μετάνοια εἰλικρινῆς γιὰ ὅλα τὰ προηγούμενα σφάλματα, δάκρυα κατάνυξης, πένθος γιὰ τὰ δικά σου ἁμαρτήματα καὶ γιὰ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ πλησίον, καὶ τὰ ὅμοια μ' αὐτά, τὰ ὁποῖα σὰν κάποια σκαλοπάτια καὶ σκάλες ποὺ εἶναι συνεχόμενες καὶ συνδέονται ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, ὀδηγοῦν τὴν ψυχὴ στὸν οὐρανό. Ὅριστε αὐτὲς τὶς ἐντολὰς δίνουμε, νὰ τὶς τηρεῖτε μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ νὰ ἀποφεύγετε τὶς ἀντίθετες.

3. Γαλ. 5,22.

Εἰ δὲ μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, τῶν προ-
 τέρων αὐθις ἐπιλαβόμεθα νεκρῶν ἔργων, καὶ ὡς κύων ἐπὶ τὸν
 ἴδιον ἔμετον ἐπιστρέφομεν, συμβήσεται ἡμῖν τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου
 εἰρημένον. «Ὅταν», γάρ φησι, «τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ
 5 ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου (τῆ χάριτι δηλαδὴ τοῦ βαπτίσματος), διέρχε-
 ται δι' ἀνδρῶν τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὐρίσκει μὴ
 φέρον δὲ ἐπὶ πολλὸ ἄοικον καὶ ἀνέστιον περιπλανᾶσθαι, λέγει·
 ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. Καί, ἐλθόν, εὐρίσκει
 σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον», κενὸν δὲ καὶ σχολάζοντα, μὴ
 10 ὑποδεξάμενον τὴν ἐργασίαν τῆς χάριτος, μηδὲ πληρώσαντα ἑαυ-
 τὸν τῷ πλούτῳ τῶν ἀρετῶν. «Τότε πορεύεται καὶ λαμβάνει μεθ'
 ἑαυτοῦ ἕτερα ἑπτὰ πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ καὶ εἰσελθόντα
 κατοικεῖ ἐκεῖ καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χει-
 ρονα τῶν πρώτων». Τὸ γὰρ βάπτισμα τῶν μὲν προημαρτημέ-
 15 νων πάντων τὰ χειρόγραφα, τῷ ὕδατι ἐνθάπτον, παντελεῖ ἀφα-
 νισμῶ παραδίδωσι, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τεῖχος ἡμῖν ἐστὶν ἀσφαλὲς
 καὶ προπύργιον καὶ ὄπλον κραταιὸν εἰς τὴν τοῦ ἐχθροῦ παράτα-
 ξιν· οὐ μὴν δὲ ἀναιρεῖ τὸ αὐτεξούσιον, οὔτε τῶν μετὰ τὸ βάπτι-
 σμα ἁμαρτανομένων ἔχει συγχώρησιν, οὔτε δευτέρας κολυμβή-
 20 θρας κατάδυσιν. Ἐν γὰρ ὁμολογοῦμεν βάπτισμα καὶ χρῆ πάση
 φυλακῇ τηρεῖν ἑαυτοῦς, μὴ δευτέροις ἐμπεσεῖν μολυσμοῖς, ἀλλὰ
 τῶν ἐντολῶν ἐπιλαβέσθαι τοῦ Κυρίου. Εἰπὼν γὰρ πρὸς τοὺς
 Ἀποστόλους, «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτί-
 ζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ
 25 ἁγίου Πνεύματος», οὐ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλὰ προσέθετο, «δι-
 δάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν».

Ἐνετειλατο δὲ πτωχοὺς μὲν εἶναι τῷ πνεύματι, οὓς μακαρί-
 ζει καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀξίους ἀποκαλεῖ. Εἶτα πεν-
 θεῖν ἐν τῷ παρόντι ὑποτίθεται βίῳ, ἵνα τῆς μελλούσης παρακλή-
 30 σεως ἀξιωθῶμεν, πρᾶεῖς τε εἶναι καὶ ἀεὶ πεινῶντας καὶ διψῶν-
 τας τὴν δικαιοσύνην, ἐλεήμονάς τε καὶ εὐμεταδότους, οἰκτίρμο-

4. Ἐβρ. 6,1.

5. Β' Πέτρ. 2,22.

6. Λουκᾶ 11,24-26.

Ἐὰν ὁμως, ἀφοῦ ἀποκτήσαμε τὴν ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας, ἐπαναλάβουμε καὶ πάλι τὰ προηγούμενα νεκρὰ ἔργα⁴, καὶ σὰν σκυλιὰ γυρῖσουμε πίσω στὸν ἐμετό μας⁵, θὰ μᾶς συμβεῖ αὐτὸ ποῦ ἔχει πεῖ ὁ Κύριος. «Ὅταν», λέει, «βγεῖ τὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο» (δηλαδὴ μὲ τὴ χάρη τοῦ βαπτίσματος) περνάει μέσα ἀπὸ ξηροὺς τόπους ζητώντας ξεκούραση καὶ δὲ βρίσκει. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν ἀντέχει νὰ περιπλανιέται γιὰ πολὺ χωρὶς σπίτι καὶ ἐστία, λέει: Ἐὰν γυρῖσω πίσω στὸ σπίτι μου, ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου βγῆκα. Καὶ ἐρχόμενο τὸ βρίσκει σκουπισμένο καὶ στολισμένο», ἄδειο ὁμως καὶ ἀργόσχολο, ἀφοῦ δὲν δέχτηκε νὰ κάνει ἔργα τῆς χάριτος, οὔτε γέμισε μὲ τὸν πλοῦτο τῶν ἀρετῶν. «Τότε πηγαίνει, παίρνει μαζί του ἄλλα ἑπτὰ πνεύματα πῶς πονηρὰ ἀπὸ αὐτὸ καὶ μπαίνουν καὶ κατοικοῦν ἐκεῖ. Ἔτσι τὰ τελευταῖα τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου γίνονται χειρότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα»⁶. Γιατὶ τὸ βάπτισμα τὰ χρεώγραφα⁷ ὅλων τῶν πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἁμαρτιῶν, θάβοντάς τα στὸ νερό, τὰ ἐξαφανίζει τελείως, καὶ στὸ ἐξῆς γίνεται τεῖχος ἀσφαλὲς καὶ προπύργιο καὶ ὄπλο ἰσχυρὸ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ἐχθροῦ. Ὅμως δὲν καταργεῖ τὸ αὐτεξούσιο, οὔτε συγχωρεῖ τις ἁμαρτίες ποῦ γίνονται μετὰ τὸ βάπτισμα, οὔτε γίνεται δευτέρη κατάδυση στὴν κολυμβήθρα. Γιατὶ ἓνα βάπτισμα ὁμολογοῦμε καὶ πρέπει μὲ κάθε προσοχὴ νὰ φυλάγουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας γιὰ νὰ μὴ πέσουμε σὲ δευτέρους μολυσμοὺς, ἀλλὰ νὰ κρατοῦμε τις ἐντολὰς τοῦ Κυρίου. Διότι λέγοντας στοὺς ἀποστόλους, «πηγαίνετε καὶ διδάξτε ὅλα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντάς τους στὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος», δὲ σταμάτησε σ' αὐτό, ἀλλὰ πρόσθεσε: «διδάσκοντάς τους νὰ τηροῦν ὅλα ὅσα σᾶς παράγγειλα»⁸.

Παράγγειλε νὰ εἶμαστε ταπεινόφρονες, τοὺς ὁποίους καὶ μακαρίζει καὶ τοὺς ἀποκαλεῖ ἄξιους τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν⁹. Ἐπειτα λέει νὰ πενθοῦμε στὴν παρούσα ζωὴ, γιὰ νὰ ἀξιωθοῦμε νὰ παρηγορηθοῦμε στὴ μέλλουσα ζωὴ¹⁰, νὰ εἶμαστε πρᾶοι¹¹ καὶ νὰ πενᾶμε πάντοτε καὶ νὰ διψᾶμε τὴ δικαιοσύνη¹²,

7. Κολ. 2,14· «ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον».

8. Ματθ. 28,19. 9. Ματθ. 5,3. 10. Ματθ. 5,4.

11. Ματθ. 5,5. 12. Ματθ. 5,6.

νας καὶ συμπαθεῖς, καθαρὸς τῆ καρδία, ἀπεχομένους ἀπὸ παν-
 τὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, εἰρηνοποιοὺς πρὸς τε τοὺς
 πλησίον καὶ πρὸς τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν, ὑποτάξαντας δηλονότι τὸ
 χεῖρον τῷ κρείττονι καὶ τὸν μεταξὺ αὐτῶν διηνεκῆ πόλεμον
 5 ὀρθῆ κρίσει εἰρηνοποιήσαντας, ὑπομένειν τε πάντα διωγμὸν καὶ
 πᾶσαν θλίψιν καὶ ὀνειδισμόν, ἔνεκεν δικαιοσύνης ὑπὲρ τοῦ ὀνό-
 ματος αὐτοῦ ἡμῖν ἐπαγόμενον, ἵνα τῆς αἰωνίου χαρᾶς ἐν τῇ
 λαμπρᾷ τῶν δώρων διανομῇ ἀξιωθῶμεν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
 κόσμῳ οὕτως παρακελεύεται λάμπειν τὸ φῶς ἡμῶν ἔμπροσθεν
 10 τῶν ἀνθρώπων «ὅπως ἴδωσι», φησί, «τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ
 δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Ὁ μὲν γὰρ τοῦ Μωσέως νόμος, ὁ πάλαι δοθεὶς τοῖς Ἰσραη-
 λίταις, «οὐ φονεύσεις», λέγει, «οὐ μοιχεύσεις», «οὐ κλέψεις»,
 «οὐ ψευδομαρτυρήσεις», ὁ δὲ Χριστὸς φησιν, ὅτι «πᾶς ὁ ὀργιζό-
 15 μενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ὅς δ' ἂν
 εἶπῃ, Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός»· καὶ ὅτι,
 «ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κάκει
 μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν
 σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀπελθὼν πρῶτον διαλλάγηθι τῷ
 20 ἀδελφῷ σου» καὶ ὅτι «πᾶς ὁ ἐμβλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυ-
 μῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ», τὸν μολυσμὸν
 τῆς ψυχῆς καὶ τὴν τοῦ πάθους συγκατάθεσιν μοιχείαν καλέσας.
 Ἀλλὰ καὶ τοῦ νόμου τὴν ἐπιτοκίαν κωλύοντος, ὁ Χριστὸς οὐδὲ
 ὅλως ὀμνύειν, πλὴν τοῦ «ναὶ» καὶ τοῦ «οὐ», ἐνετείλατο.
 25 «Ὅφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος» ἐκεῖ, ἐν-
 ταῦθα δέ· «ὅστις σε ραπίσει εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον
 αὐτῷ», φησί, «καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ
 τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ «ὅστις σε
 ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο· τῷ αἰτοῦντί σε δί-

νά εἴμαστε ἐλεήμονες καὶ γενναιόδωροι, σπλαγχνικοὶ καὶ συμπονετικοί¹³, καθαροὶ στὴν καρδιά, ἀπέχοντας ἀπὸ κάθε σαρκικὸ καὶ πνευματικὸ μολυσμὸ¹⁴, εἰρηνοποιοὶ καὶ πρὸς τὸν πλησίον καὶ μέσα στὴν ψυχὴ μας¹⁵, ὑποτάσσοντας δηλαδὴ τὸ χειρότερο στὸ ἀνώτερο καὶ κατευνάζοντας τὸν μεταξὺ τους πόλεμον μὲ ὀρθὴ κρίση, νὰ ὑπομένουμε μὲ καρτερία κάθε δίωξη καὶ κάθε θλίψη καὶ κακολογία, πὺ μᾶς γίνεται γιὰ χάρη τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ὀνόματός του, γιὰ νὰ ἀξιοθοῦμε τὴν αἰώνια χαρὰ κατὰ τὴν ἐνδοξη ἀπονομή τῶν δώρων¹⁶. Ἀλλὰ παραγγέλλει καὶ μέσα στὸν κόσμον νὰ φέγγει κατὰ τέτοιο τρόπο τὸ φῶς μας μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους, «ὥστε, βλέποντας», λέει, «τὰ καλά μας ἔργα, νὰ δοξάζουν τὸν οὐράνιον Πατέρα σας»¹⁷.

Ὁ μωσαϊκὸς βέβαια νόμος, πὺ δόθηκε στὰ παλιὰ χρόνια στοὺς Ἰσραηλίτες, λέει «νὰ μὴ φονεύσεις», «νὰ μὴ μοιχεύσεις», «νὰ μὴ κλέψεις», «νὰ μὴ ψευδομαρτυρήσεις», ὁ Χριστὸς ὁμοῦς λέει: «ὅποιος ὀργίζεται ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του χωρὶς λόγο, θὰ εἶναι ἔνοχος κατὰ τὴν κρίση»¹⁸. «Ὅποιος πεῖ ἄμωρέ», εἶναι ἔνοχος καὶ πρέπει νὰ παραδοθεῖ στὴ γέεννα τοῦ πυρός»¹⁹. Εἶπε ἀκόμα, «ὅταν προσφέρεις τὸ δῶρο σου στὸ θυσιαστήριον, κι ἐκεῖ θυμηθεῖς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει κάτι ἐναντίον σου, ἄφησε τὸ δῶρο σου ἐκεῖ στὸ θυσιαστήριον καὶ πήγαινε πρῶτα νὰ συμφιλιωθεῖς μὲ τὸν ἀδελφό σου»²⁰. Ἐπίσης «ὁ καθένας πὺ βλέπει γυναῖκα καὶ τὴν ἐπιθυμεῖ, ἤδη διέπραξε μοιχεία μέσα στὴν καρδιά του»²¹, ὀνομάζοντας μοιχεία τὸν μολυσμὸ τῆς ψυχῆς καὶ τὴν συγκατάθεση τοῦ πάθους. Ἀλλὰ καὶ ἐνῶ ὁ νόμος ἀπαγορεύει τὴν ἐπιπορκία, ὁ Χριστὸς παράγγειλε νὰ μὴ ὀρκιζόμεστε καθόλου, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ναὶ καὶ τὸ ὄχι²². Ὁ νόμος λέει, «ὄφθαλμὸς ἀντὶ ὄφθαλμοῦ καὶ δόντι ἀντὶ δοντιοῦ»²³, ἐνῶ ὁ Χριστὸς λέει: «ὅποιος σὲ κτυπήσει στὸ δεξιὸ σαγόνι, γύρισέ του καὶ τὸ ἄλλο»²⁴, καὶ «σὲ ἐκεῖνον πὺ θέλει νὰ σὲ πᾶει στὸ δικαστήριον γιὰ νὰ σοῦ πάρει τὸ χιτῶνα σου, ἄφησέ του καὶ τὸ ἱμάτιό σου»²⁵. καὶ «ὅποιος σοῦ ἐπιβάλλει ἀγγαρεία γιὰ ἓνα μίλι, πήγαινε μαζί του

17. Ματθ. 5,16.

18. Ματθ. 5,21-22.

19. Ματθ. 5,22.

20. Ματθ. 5,23-24.

21. Ματθ. 5,28.

22. Ματθ. 5,33-37.

23. Ματθ. 5,38.

24. Ματθ. 5,39.

25. Ματθ. 5,40.

δου, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς·
 «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους
 ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ
 τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ
 5 Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλ-
 λει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδί-
 κους». «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε»· «ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται
 ὑμῖν». «Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς
 καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέ-
 10 πτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε
 σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν,
 οὐδὲ κλέπτουσιν· ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου
 σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέ-
 15 πτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε
 σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν,
 οὐδὲ κλέπτουσιν· ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσεται
 καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν». «Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε
 καὶ τί πῖντε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσθε»· «οἶδε γὰρ ὁ
 Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων». Ὁ οὖν
 20 τὴν ψυχὴν δούς καὶ τὸ σῶμα, δώσει πάντως καὶ τροφήν καὶ ἔν-
 δυμα, ὁ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ τρέφων καὶ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
 τοιαύτη κοσμῶν ὠραιότητι. «Ζητεῖτε» δέ, φησί, «πρῶτον τὴν
 βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα
 προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔ-
 25 ριον τὰ ἑαυτῆς μεριμνήσει». «Πάντα ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν
 ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς». «Εἰσεέλθετε
 διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς
 ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι
 30 δι' αὐτῆς· στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν,
 καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν». «Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι,
 Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ'

δύο μίλια. Σ' αὐτὸν ποὺ σοῦ ζητᾶ δίνε, καὶ ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ δανεισθεῖ ἀπὸ σένα, μὴν τοῦ τὸ ἀρνηθεῖς»²⁶. «Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας, εὐλογεῖτε αὐτοὺς ποὺ σᾶς καταριοῦνται, εὐεργετεῖτε αὐτοὺς ποὺ σᾶς μισοῦν, καὶ προσεύχεσθε γι' αὐτοὺς ποὺ σᾶς κακομεταχειρίζονται καὶ σᾶς καταδιώκουν, γιὰ νὰ γίνεταί παιδιὰ τοῦ Πατέρας σας ποὺ εἶναι στοὺς οὐρανοὺς, γιατί ἀνατέλλει τὸν ἥλιο του γιὰ τοὺς πονηροὺς καὶ καλοὺς καὶ βρέχει γιὰ δίκαιους καὶ ἄδικους»²⁷.

«Μὴ κατακρίνετε γιὰ νὰ μὴ κατακριθεῖτε»²⁸. «νὰ συγχωρεῖτε καὶ θὰ συγχωρηθεῖτε καὶ σεῖς»²⁹. «Μὴ θησαυρίζετε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας θησαυροὺς πάνω στὴ γῆ, ὅπου ὁ σκόρος καὶ ἡ σκουριά τοὺς καταστρέφουν καὶ ὅπου οἱ κλέφτες σκάβουν καὶ τοὺς κλέβουν· νὰ θησαυρίζετε θησαυροὺς στὸν οὐρανό, ὅπου οὔτε ὁ σκόρος οὔτε ἡ σκουριά τοὺς καταστρέφουν καὶ ὅπου οἱ κλέφτες δὲ σκάβουν οὔτε κλέβουν. Γιατί ὅπου βρίσκεται ὁ θησαυρός σας, ἐκεῖ θὰ βρίσκεται καὶ ἡ καρδιά σας»³⁰. «Μὴ μεριμνᾶτε γιὰ τὴ ζωὴ σας τί θὰ φᾶτε ἢ τί θὰ πιεῖτε, οὔτε γιὰ τὸ σῶμα σας τί θὰ φορέσετε· «γιατί ὁ οὐράνιος Πατέρας σας γνωρίζει ὅτι ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ ὅλα αὐτά». «Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἔδωσε τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, θὰ δώσει ὅπως δὴποτε καὶ τροφή καὶ ἔνδυμα, αὐτὸς ποὺ τρέφει τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ στολίζει τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ μὲ τόση ὁμορφιά»³¹. «Ζητᾶτε», λέει, «πρῶτα τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς χορηγηθοῦν ὡς ἐπιπρόσθετα. Μὴ μεριμνᾶτε γιὰ τὴν αὐριο, γιατί ἡ αὐριανὴ ἡμέρα θὰ φροντίσει γιὰ τὰ δικά της πράγματα»³². «Ὅλα ὅσα θέλατε νὰ κάνουν σὲ σᾶς οἱ ἄνθρωποι, αὐτὰ νὰ κάνετε καὶ σεῖς σ' αὐτούς»³³. «Νὰ μπαίνετε ἀπὸ τὴ στενὴ πύλη, γιατί εἶναι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στὴν καταστροφή, καὶ πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ μπαίνουν ἀπὸ αὐτὴν. Ἐνῶ εἶναι στενὸς καὶ κακοτράχαλος ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στὴ ζωὴ, καὶ λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ τὸν βρίσκουν»³⁴. «Δὲν θὰ μπεῖ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καθένας ποὺ μοῦ λέει, 'Κύριε, Κύριε', ἀλλ'

29. Ματθ. 6,14. 30. Ματθ. 6,19.

31. Ματθ. 6,25-26. 28. 32. 32. Ματθ. 6,38.

33. Ματθ. 7,12. 34. Ματθ. 7,13-14.

ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς». «Ὁ φιλῶν
πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ
θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁς οὐ λαμβάνει τὸν
σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος».
5 Ἴδού ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία ἐνετείλατο ὁ Σωτὴρ τοῖς ἀπο-
στόλοις διδάσκειν τοὺς πιστοὺς, καὶ ταῦτα πάντα ὀφείλομεν φυ-
λάττειν, εἴπερ ποθοῦμεν τῆς τελειότητος ἐπιτυχεῖν καὶ τῶν
ἀφθάρτων στεφάνων ἀξιοθῆναι τῆς δικαιοσύνης, «οὐδὲ ἀποδώ-
σει Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτῆς πᾶσι τοῖς ἡγαπη-
10 κόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ».

Λέγει ὁ Ἰωάσαφ πρὸς τὸν γέροντα·

Ταύτης οὖν τῆς ἀκριβείας τῶν δογμάτων χρηζούσης καὶ τὴν
ἀκραιφνῆ ταύτην πολιτείαν, ἐὰν μετὰ τὸ βάπτισμα συμβῇ με ἐνὸς
ἢ δύο τῶν ἐντολῶν τούτων διαμαρτεῖν, ἄρα διαμαρτάνων ἔσο-
15 μαι ὄλου τοῦ σκοποῦ καὶ ματαία ἔσται πᾶσα ἡ ἐλπίς;

Ὁ δὲ Βαρλαάμ ἔφη·

Μὴ οὕτως ὑπολάμβανε ταῦτα. Ὁ γὰρ ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους
ἡμῶν ἐνανθρωπήσας Θεὸς Λόγος, εἰδὼς τὴν πολλὴν ἀσθένειαν
καὶ ταλαιπωρίαν τῆς φύσεως ἡμῶν, οὐδὲ ἐν τούτῳ τῷ μέρει
20 ἀφῆκεν ἡμᾶς ἀνιάτρευτα νοσεῖν, ἀλλ' ὡς πάνσοφος ἰατρός τῇ
ὀλισθηρᾷ ἡμῶν καὶ φιλαμαρτήμονι γνώμῃ συνέμιξε τὸ φάρμα-
κον τῆς μετανοίας, κηρύξας ταύτην εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν. Μετὰ
γὰρ τὸ λαβεῖν ἡμᾶς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καὶ ἀγιασθῆναι
δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, πάσης τε ἁμαρτίας καὶ παντὸς ρύπου
25 ἀμογητὶ καθαρθῆναι, ἐὰν συμβῇ ἐν τισι παραπτώμασιν ἡμᾶς
ἁμαρτημάτων ἐμπεσεῖν, οὐκ ἔστι μὲν διὰ βαπτίσματος δευτέρα
ἀναγέννησις ἐν ὕδατι τῆς κολυμβήθρας διὰ τοῦ Πνεύματος ἐγγι-
νομένη καὶ τελειῶς ἡμᾶς ἀναχωνεύουσα, τοῦτο γὰρ τὸ δώρημα
ἅπαξ δέδοται, ἀλλὰ διὰ μετανοίας ἐμπόνου καὶ θερμῶν δακρύ-
30 ων, κόπων τε καὶ ἰδρώτων, γίνεται καθαρισμὸς καὶ συγχώρησις

ἐκεῖνος πού κάνει τὸ θέλημα τοῦ οὐράνιου Πατέρα μου»³⁵. «Ἐκεῖνος πού ἀγαπᾷ τὸν πατέρα ἢ τὴ μητέρα του περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, δὲν εἶναι ἄξιός μου, καὶ ἐκεῖνος πού ἀγαπᾷ τὸν γιὸ ἢ τὴ θυγατέρα του περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, δὲν εἶναι ἄξιός μου· καὶ ὅποιος δὲν παίρνει τὸν σταυρό του καὶ δὲν ἀκολουθεῖ πίσω μου, δὲν εἶναι ἄξιός μου»³⁶. Ὅριστε· αὐτὰ καὶ τὰ παρόμοια μὲ αὐτὰ παράγγειλε ὁ Σωτήρας στοὺς ἀποστόλους νὰ διδάσκουν τοὺς πιστοὺς, καὶ ὅλα αὐτὰ ὀφείλουμε νὰ τὰ φυλάσσουμε, ἐὰν ποθοῦμε νὰ ἐπιτύχουμε τὴν τελειότητα καὶ νὰ κερδίσουμε τὰ ἀφθαρτα στεφάνια τῆς δικαιοσύνης, τὰ ὅποια θὰ ἀνταποδώσει ὁ Κύριος τὴν ἡμέρα ἐκείνη ὁ δίκαιος κριτὴς σὲ ὅλους ὅσους ἀγαποῦν τὴ φανέρωσή του³⁷.

Καὶ ὁ Ἰωάσαφ λέει στὸ γέροντα:

Ἐφόσον λοιπὸν αὐτὴ ἡ ἀκρίβεια τῶν ἐντολῶν ἀπαιτεῖ καὶ τὸν τόσο τέλειο καὶ καθαρὸ τρόπο ζωῆς, ἐὰν μετὰ τὸ βάπτισμα συμβεῖ νὰ παραβῶ μία ἢ δύο ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐντολές, μήπως θὰ εἶμαι παραβάτης ὄλου τοῦ σκοποῦ καὶ θ' ἀποβεῖ μάταιη ὅλη ἡ ἐλπίδα;

Ὁ Βαρλαάμ τότε εἶπε:

Μὴ τὰ παίρνεις ἔτσι αὐτά. Γιατὶ ὁ Θεὸς Λόγος, πού ἐγίνε ἀνθρώπος γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ γένους μας, γνωρίζοντας τὴ μεγάλη ἀδυναμία καὶ ταλαιπωρία τῆς φύσεώς μας, οὔτε στὸ σημεῖο αὐτὸ μᾶς ἄφησε νὰ ἀσθενοῦμε ἀθεράπευτα, ἀλλὰ σὰν πάνσοφος γιατρός, μαζί μὲ τὴν ὀλισθηρὴ ἐπιθυμία μας πού κλίνει πρὸς τὴν ἁμαρτία μᾶς ἔδωσε καὶ τὸ φάρμακο τῆς μετάνοιας, πού τὴν «κῆρυξε γιὰ τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν»³⁸. Γιατὶ ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἀποκτήσαμε τὴν ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας καὶ ἀγιασθήκαμε μὲ νερὸ καὶ Πνεῦμα, καὶ καθαριστήκαμε χωρὶς κόπο ἀπὸ κάθε ἁμαρτία καὶ βρωμιά, ἐὰν συμβεῖ νὰ πέσουμε σὲ μερικὰ παραπτώματα ἁμαρτωλά, δὲν ὑπάρχει βέβαια δευτέρη ἀναγέννηση μέσω τοῦ βαπτίσματος, ἢ ὅποια γίνεται μέσα στὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας μὲ τὸ Πνεῦμα καὶ μᾶς καθαρίζει τελείως· γιατί αὐτὸ τὸ δῶρο δίνεται μιὰ φορά. Ὅμως μὲ κοπιαστικὴ μετάνοια καὶ καυτὰ δάκρυα, κόπους καὶ ἰδρῶτες, γίνεται ἀπὸ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ μας καθα-

38. Μάρκ. 1,4· «κηρύσσων βάπτισμα μετάνοιας, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

τῶν πταισμάτων διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν. Βάπτισμα
 γὰρ ἐκλήθη καὶ ἡ των δακρύων πηγὴ, κατὰ χάριν τοῦ Δεσπότου,
 ἀλλὰ πόνου καὶ χρόνου δεόμενον· καὶ πολλοὺς τῶν πολλῶν διε-
 σώσατο πταισμάτων· καθότι οὐκ ἔστιν ἀμαρτία νικῶσα τὴν τοῦ
 5 Θεοῦ φιλανθρωπίαν, εἴπερ φθάσομεν μετανοῆσαι καὶ δάκρυσι
 πταισμάτων αἴσχος ἀπονίψασθαι, καὶ μὴ προλαβὼν ὁ θάνατος
 ρερυπωμένους ἡμᾶς ἐκβαλεῖ τῶν ἐντεῦθεν· «οὐκ ἔστι γὰρ ἐν τῷ
 ἄδῃ ἐξομολόγησις», οὐδὲ μετάνοια· ἕως δὲ ἐν τοῖς ζῶσιν ὄμεν,
 τοῦ θεμελίου τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀρραγοῦς διαμένοντος, κἄν
 10 τι τῆς δοκώσεως ἢ τῆς ἐνδομήσεως παραλυθῆ, ἔξεστι τὸ σα-
 θρωθὲν τοῖς πταίσμασι τῇ μετάνοιᾳ αὐθις ἀνακαινίσαι. Πλήθος
 γὰρ οἰκτιρμῶν Θεοῦ ἀριθμῆσαι καὶ μέγεθος ἐλέους αὐτοῦ μετρη-
 σαι ἀδύνατον· ἀμαρτήματα δὲ οἷάπερ ἂν ὦσι καὶ πταίσματα
 μέτρῳ ὑπόκεινται καὶ ἀριθμητὰ εἶναι συμβαίνει. Τὰ οὖν μέτρῳ
 15 καὶ ἀριθμῷ ὑποκείμενα πταίσματα ἡμῶν τὸ ἀμέτρητον ἔλεος
 καὶ τοὺς ἀναριθμήτους οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ νικῆσαι οὐ δύναται.

Διὸ οὐ προσετάχθημεν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ἀπογινώ-
 σκειν, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ καταγι-
 νώσκειν τῶν ἀμαρτημάτων ὧν ἡ ἄφεσις πρόκειται διὰ φιλαν-
 20 θρωπίαν τοῦ Χριστοῦ, ὃς ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν τὸ ἴδιον ἐξέ-
 χεεν αἷμα. Πολλαχόθεν δὲ τῆς Γραφῆς διδασκόμεθα τὴν δύναμιν
 τῆς μετάνοιᾶς, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν προσταγμάτων καὶ παραβο-
 λῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Ἀπὸ τότε», γὰρ φησιν,
 «ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς διδάσκειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ
 25 βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ἄλλὰ καὶ ἐν παραβολῇ υἰόν τινα εἰση-
 γεῖται, λαβόντα τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν καὶ εἰς χώραν ἀποδημή-
 σαντα μακρὰν κάκεῖ ἐν ἀσωτία πάντα καταναλώσαντα, εἶτα, λι-
 μοῦ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην γενομένου, ἀπελθόντα καὶ κολλη-
 θέντα ἐνὶ τῶν πονηρῶν πολιτῶν τῆς πολυαμαρτήτου χώρας

ρισμός και συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν. Γιατί βάπτισμα λέγονται και τὰ πολλὰ δάκρυα, κατὰ παραχώρηση τοῦ Δεσπότη, ἀλλὰ βάπτισμα πού χρειάζεται κόπο και χρόνο πολὺ³⁹, και πολλοὺς ἔσωσε ἀπὸ πολλὰ παραπτώματα, γιατί δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία πού νὰ ξεπερνάει τὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, ἐὰν βέβαια προφθάσουμε νὰ μετανοήσουμε και νὰ ξεπλύνουμε τὸ αἷσχος τῶν πταισμάτων με τὰ δάκρυα, και δὲν προλάβει ὁ θάνατος και μᾶς πάρει ἀπὸ ἐδῶ ἀκάθαρτους· γιατί στὸν ἄδη δὲν ὑπάρχει ἐξομολόγηση, οὔτε μετάνοια⁴⁰. Ὅσο χρόνο ὁμως εἴμαστε μεταξύ τῶν ζωντανῶν, ἐφόσον μένει ἀκλόνητο τὸ θεμέλιο τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, και ἂν κάτι ἀπὸ τὰ δοκάρια ἢ τὴν τοιχοποιία φθαρεῖ, μπορούμε αὐτὸ πού ἔχει φθαρεῖ με τὰ παραπτώματα νὰ τὸ ἐπισκευάσουμε με τὴν μετάνοια⁴¹. Γιατί εἶναι ἀδύνατο νὰ ὑπολογίσουμε τὸ πλῆθος τῆς εὐσπλαγγνίας τοῦ Θεοῦ και νὰ μετρήσουμε τὸ μέγεθος τῆς καλωσύνης του, ἐνῶ τὰ ἁμαρτήματα ὅποια και ἂν εἶναι και τὰ πταίσματα μετριοῦνται και συμβαίνει νὰ εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπολογισθοῦν. Ἐπομένως τὰ πταίσματά μας πού μετριοῦνται και ὑπολογίζονται, δὲν μποροῦν νὰ νικήσουν τὸ ἀμέτρητο ἔλεος και τοὺς ἀναρίθμητους οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ.

Γι' αὐτὸ δὲν ἔχουμε ἐντολὴ νὰ ἀπογοητευόμαστε γιὰ τὰ σφάλματά μας, ἀλλὰ νὰ ἐλπίζουμε στὴν ἀγαθότητά του και νὰ καταδικάζουμε τὰ ἁμαρτήματα, τῶν ὁποίων ἢ συγχώρηση ἐπαφίεται στὴ φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος γιὰ χάρη τῶν ἁμαρτιῶν μας ἔχυσε τὸ αἷμα του. Τὴ δύναμη τῆς μετάνοιας τὴ διδασκόμαστε ἀπὸ πολλὰ χωρία τῆς Γραφῆς, και ἰδιαίτερα ἀπὸ τίς ἐντολές και τίς παραβολές τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γιατί λέει, «ἀπὸ τότε ἄρχισε ὁ Ἰησοῦς νὰ διδάσκει και νὰ λέει· Ἐμετανοεῖτε· γιατί πλησίασε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁴². Ἀλλὰ και σὲ μιὰ παραβολὴ μιλάει γιὰ κάποιον γιό, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν περιουσία τοῦ πατέρα του, ἀποδήμησε σὲ χώρα μακρινὴ και ἐκεῖ ξόδεψε τὰ πάντα σὲ ἀσωτεῖες. Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἔπεσε πεῖνα στὴ χώρα ἐκείνη, πῆγε και προσκολλήθηκε σ' ἓνα ἀπὸ τοὺς πονηροὺς πολίτες τῆς πολὺ ἁμαρτωλῆς ἐκείνης χώρας, ὁ ὁποῖος τὸν

40. Ψαλμ. 6,5· «ἐν δὲ τῷ ἄδη τίς ἐξομολογήσεται σοι».

41. Ἐβρ. 6,4. 42. Ματθ. 4,17.

5 *ἐκείνης, ὃς καὶ ἔπεμψεν αὐτόν, φησὶν, εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βό-
 σκειν χοίρους, τὴν τραχυτάτην καὶ βδελυρὰν ἀμαρτίαν οὕτω κα-
 λέσας. Πολλὰ οὖν μογήσας καὶ εἰς ἐσχάτην ἐλαληκῶς ταλαιπω-
 ρίαν, ὡς μηδὲ τῆς βρομώδους τῶν χοίρων τροφῆς τὴν ἰδίαν
 10 ἰσχύειν ἐμπλήσαι γαστέρα, εἰς συναίσθησιν ὧπὲ ποτε ἐλθὼν τῆς
 τοιαύτης αἰσχύνης, θρηνηῶν ἑαυτὸν ἔλεγε· «πόσοι μίσθιοι τοῦ πα-
 τρός μου περισσεύονται ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ ἀπόλλυμαι. Ἄνα-
 στας πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ,
 15 ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος
 κληθῆναι υἱός σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ
 ἀναστάς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ὁ δέ, πόρρωθεν ἰδὼν αὐ-
 τόν, ἐσπλαγχνίσθη, καὶ προσδραμῶν ἐνηγκαλίσατο καὶ συμπα-
 θῶς κατεφίλησε»· καί, τῆς προτέρας ἀξιώσας τιμῆς ἑορτὴν χαρ-
 μόσυνον ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀνευρέσει ἐποιήσατο, θύσας τὸν μόσχον
 20 τὸν σιτευτόν. Ἰδοὺ ταύτην τὴν παραβολὴν περὶ τῶν ἐξ ἀμαρτιῶν
 ὑποστρεφόντων καὶ ἐν μετανοίᾳ προσπιπτόντων ἡμῖν ἐξηγήσα-
 το. Ἄλλὰ καὶ ποιμένα τινὰ ἀγαθὸν αὐθις δηλοῖ ἑκατὸν ἐσχηκότα
 πρόβατα καί, τοῦ ἐνὸς ἀπολωλότος, καταλιπόντα τὰ ἐνενήκοντα
 25 ἐννέα, εἰς ἐπιζήτησιν τοῦ ἀλωμένου ἐξελθεῖν, ἕως εὐρῶν αὐτό
 καὶ τοῖς ὤμοις ἀναλαβὼν, τοῖς ἀπλανέσι συγκατέμιξε, συγκαλέ-
 σασ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας εἰς εὐωχίαν ἐν τῇ τούτου εὐρέ-
 σει. «Οὕτω», φησὶν ὁ Σωτήρ, «χαρὰ ἔσται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ
 ἀμαρτωλῶ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες
 οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετανοίας».*

25 Ἄμέλει καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν μαθητῶν Πέτρος, ἢ τῆς πί-
 στεως πέτρα, κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τοῦ σωτηρίου πάθους, πρὸς
 μικρὸν ἐγκαταλείφθεις οἰκονομικῇ τινὶ ἐγκαταλείψει, ὡς ἂν γνῶ
 τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας τὸ εὐτελὲς καὶ ταλαιπώρον, ἀρνήσε-
 ως περιπέπτωκεν ἐγκλήματι· εἴτ' εὐθὺς μνησθεὶς τῶν τοῦ Κυ-
 30 ρίου ρημάτων, ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσε πικρῶς καί, τοῖς θερμοῖς
 ἐκείνοις δάκρυσιν τὴν ἤτταν ἀνακαλεσάμενος, ἑτεραλκεία τὴν νί-
 κην εἰργάσατο. Ἐμπειροπόλεμος γὰρ ὢν, εἰ καὶ πέπτωκεν, οὐκ

43. Λουκᾶ 15,11. ἔ.

44. Λουκᾶ 15,4-6.

ἔστειλε, λέει, στοὺς ἀγροὺς του νὰ βόσκει χοίρους· δηλώνοντας ἔτσι τὴ σκληρὴ καὶ βδελυρὴ ἁμαρτία. Ἀφοῦ λοιπὸν κουράστηκε πολὺ καὶ ἔφθασε σὲ μεγάλη ταλαιπωρία, σὲ σημεῖο πού νὰ μὴ μπορεῖ νὰ γεμίσει τὴν κοιλιὰ του οὔτε μὲ τὴ βρωμερὴ τροφὴ τῶν χοίρων, κάποτε ἤρθε σὲ συναίσθηση τῆς οἰκτρῆς κατάντιας του καὶ κλαίοντας τὸν ἑαυτό του ἔλεγε· «πόσοι ἐργάτες τοῦ πατέρα μου ἔχουν περίσσιο ψωμί κι ἐγὼ ἐδῶ πεθαίνω τῆς πείνας! Θὰ σηκωθῶ καὶ θὰ πάω στὸν πατέρα μου καὶ θὰ τοῦ πῶ· ‘πατέρα, ἁμάρτησα στὸν οὐρανὸ καὶ σὲ σένα καὶ δὲν εἶμαι πιά ἄξιος νὰ λέγομαι γιὸς σου· κάνε με σὰν ἓνα ἀπὸ τοὺς ἐργάτες σου’». Σηκώθηκε λοιπὸν καὶ πῆγε στὸν πατέρα του. Ἐκεῖνος ὁμως μόλις τὸν εἶδε ἀπὸ μακριά, τὸν σπλαχνίστηκε, ἔτρεξε, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν γέμισε μὲ φιλιὰ. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐπανεφέρεε στὴν προηγούμενη τιμῇ, ὀργάνωσε χαρούμενη γιορτῇ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀνεύρεσής του, θυσιάζοντας τὸ σιτευτὸ μοσχάρι⁴³. Ὅριστε, αὐτὴ τὴν παραβολὴ τὴ διηγῆθηκε σὲ μᾶς γιὰ ἐκείνους πού ἐπιστρέφουν μετανιωμένοι ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες καὶ παρακαλοῦν γονατιστοί. Ἀλλὰ καὶ γιὰ κάποιο βοσκὸ κάνει λόγο, ὁ ὁποῖος εἶχε ἑκατὸ πρόβατα, καὶ ὅταν χάθηκε τὸ ἓνα, ἀφήνοντας τὰ ἐνενήντα ἐννιά, βγήκε σὲ ἀναζήτηση τοῦ χαμένου, μέχρι πού τὸ βρήκε, καὶ ἀφοῦ τὸ πῆρε στοὺς ὦμους του τὸ ἔσμιξε μὲ τὰ ἄλλα, καλώντας τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονες σὲ φαγοπότι γιὰ τὴν ἀνεύρεσὴ του. Ἔτσι, λέει ὁ Σωτῆρας, χαρὰ γίνεται στὸν οὐρανὸ γιὰ ἓναν ἁμαρτωλὸ πού μετανοεῖ, παρὰ γιὰ ἐνενηνταεννιά δίκαιους, πού δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μετάνοια⁴⁴.

Ἀλλὰ καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν μαθητῶν Πέτρος, ἡ πέτρα τῆς πίστεως, τὴ στιγμὴ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου ἐγκαταλείφθηκε προσωρινὰ κατ’ οἰκονομίαν, γιὰ νὰ γνωρίσει τὴν εὐτέλεια καὶ ταλαιπωρία τῆς ἀνθρώπινης ἀδυναμίας, καὶ ἔπεσε στὸ ἁμάρτημα τῆς ἄρνησης. Ἐπειτα ἀμέσως θυμῆθηκε τὰ λόγια τοῦ Κυρίου καὶ βγαίνοντας ἔξω ἔκλαψε πικρά⁴⁵. Καὶ μὲ ἐκεῖνα τὰ καυτὰ δάκρυα, ἀνακαλώντας τὴν ἡττα του, πέτυχε ἡ νίκη νὰ ἔρθει μὲ τὸ μέρος του. Γιατί, ὄντας ἐμπειροπόλεμος, ἂν καὶ ἔπεσε, δὲν δια-

45. Λουκᾶ 22,55-62. Ματθ. 26,69-75. Ἰω. 18,15-27.

ἐξελύθη, οὐδ' ἀπέγνω ἑαυτόν, ἀλλ' ἀναποδίσας προσήγαγε πικρότατα δάκρυα ἀπὸ καρδίας θλιβομένης· καὶ παραντίκα ὁ πολέμιος θεασάμενος αὐτά, ὡσπερ ὑπὸ φλογὸς σφοδροτάτης τὰς ὕψεις φλεγόμενος, ἀπεπήδησε φεύγων μακρὰν καὶ δεινῶς ὀλο-
 5 λύζων. Ὁ δὲ κορυφαῖος κορυφαῖος ἦν αὐθις, ὡσπερ διδάσκαλος τῆς οἴκουμένης χειροτονηθεῖς, οὕτω δὴ καὶ μετανοίας ὑπογραμμὸς γενόμενος. Μετὰ δὲ τὴν θείαν ἀνέγερσιν τρίτον προσειπὼν ὁ Χριστός, «Πέτρε, φιλεῖς με;», τὸ τρισσὸν τῆς ἀρνήσεως διωρθώσατο, τοῦ ἀποστόλου ἀποκρινομένου· «ναί, Κύριε, σὺ οἶδας
 10 ὅτι φιλῶ σε».

Ἐκ πάντων οὖν τούτων καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ ἀριθμοῦ ὑπερκειμένων παραδειγμάτων μανθάνομεν τὴν δύναμιν τῶν δακρύων καὶ τῆς μετανοίας· μόνον ὁ τρόπος ταύτης ἀξιόλογος, γενέσθω ἐκ διαθέσεως βδελυσσόμενης τὴν ἁμαρτίαν, μισούσης τε
 15 ταύτην καὶ καταγινωσκούσης, δάκρυσι δὲ κεκρημένης, καθὼς φησιν ὁ προφήτης Δαβὶδ· «έκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω». Καὶ λοιπὸν ὁ καθαρισμὸς τῶν ἁμαρτημάτων γενήσεται διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ μεγέθει τοῦ ἐλέους αὐτοῦ καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ τοῦ εἰπόντος ὅτι, «ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ», καὶ τὰ ἐξῆς.

Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἔχει καὶ οὕτως πιστευόμεν· χρῆ δέ, μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ υἰοθεσίας ἀξιοθῆναι, καὶ μυστήριον γεύσασθαι θείων
 25 πάσῃ δυνάμει ἀσφαλίζεσθαι τοῦ μὴ πίπτειν. Τὸ γὰρ πίπτειν οὐ πρέπει τῷ ἀθλητῇ, ἐπειδὴ πολλοὶ πεσόντες ἀναστήναι οὐκ ἠδυνήθησαν· οἱ μὲν, τοῖς πάθεσι θύραν ἀνοίξαντες καὶ δυσσαποσπαστως αὐτοῖς προσμείναντες, οὐκ ἔτι ἴσχυσαν πρὸς μετάνοιαν παλινδρομησαί· οἱ δέ, προαναρπασθέντες ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ μὴ
 30 φθάσαντες διὰ μεταγνώσεως ἑαυτοὺς τοῦ ρύπου τῆς ἁμαρτίας ἐκπλῦναι, κατεδικάσθησαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπικίνδυνον τὸ πί-

λύθηκε, οὔτε ἄφησε τὸν ἑαυτό του ν' ἀποκάμει, ἀλλὰ μετανοώ-
ντας πρόσφερε ἀπὸ τῆ θλιμμένη καρδιά του πικρότατα δάκρυα·
καὶ ἀμέσως ὁ ἐχθρος βλέποντάς τα, σὰν νὰ κήκε ἀπὸ δυνατὴ
φλόγα τὸ πρόσωπό του, ἀναπήδησε φεύγοντας μακριὰ καὶ οὐρ-
λιάζοντας φρικτὰ. Καὶ ὁ κορυφαῖος, ἔμεινε πάλι κορυφαῖος, καὶ
ὅπως τοποθετήθηκε δάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ἔτσι ἔγινε καὶ
ὑπόδειγμα μετάνοιας. Καὶ ὅταν μετὰ τῆ θεία ἀνάσταση ὁ Χρι-
στός τοῦ εἶπε τρεῖς φορές, «Πέτρε, με ἀγαπᾷς;», διόρθωσε τὴν
τριπλῆ ἄρνησή του, ἀποκρινόμενος ὁ ἀπόστολος· «Ναί, Κύριε,
γνωρίζεις ὅτι σὲ ἀγαπῶ»⁴⁶.

Ἄπὸ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἄλλα πολλὰ παραδείγματα, πού εἶ-
ναι ἀδύνατο νὰ ἀπαριθμηθοῦν, μαθαίνουμε τὴ δύναμη τῶν δα-
κρῦων καὶ τῆς μετάνοιας· ἀρκεῖ ὁ τρόπος τῆς νὰ εἶναι ἀξιόλογος,
νὰ γίνεται δηλαδὴ μὲ διάθεση, πού νὰ σιχαίνεται τὴν ἁμαρτία, νὰ
τὴν μισεῖ καὶ νὰ τὴν καταδικάζει, καὶ νὰ γίνεται μὲ δάκρυα, ὅπως
λέει ὁ προφήτης Δαβὶδ· «ἐκοπίασα στενάζοντας· θὰ λούζω κάθε
νύχτα τὸ κρεββάτι μου καὶ καταβρέχω τὸ στρῶμα μου μὲ δά-
κρυα»⁴⁷. Καὶ φυσικὰ ὁ καθαρισμὸς τῶν ἁμαρτιῶν θὰ γίνει μὲ τὸ
αἷμα τοῦ Χριστοῦ, μέσα στὰ πλαίσια τοῦ μεγάλου ἐλέους του καὶ
τοῦ πλήθους τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, πού εἶπε· «ἐὰν οἱ ἁμαρτίες
σας εἶναι σὰν τὸ χρῶμα τὸ βαθὺ κόκκινο, θὰ τὶς λευκάνω σὰν τὸ
χιόνι» καὶ τὰ λοιπὰ⁴⁸.

Ἔτσι λοιπὸν ἔχουν αὐτὰ καὶ ἔτσι πιστεύουμε. Πρέπει ὅμως,
ἀφοῦ γνωρίσουμε τὴν ἀλήθεια⁴⁹, γίνομε ἀξιοὶ τῆς ἀναγέννησης
καὶ νιοθεσίας⁵⁰, καὶ μετέχουμε στὰ θεία μυστήρια, νὰ ἀσφαλιζό-
μαστε μὲ κάθε δύναμη γιὰ νὰ μὴ πέφτουμε. Γιατὶ ἡ πτώση δὲν
ταιριάζει στὸν ἀθλητὴ, ἐπειδὴ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πού ἔπεςαν
δὲν μπόρεσαν νὰ σηκωθοῦν· ἄλλοι διότι, ἀνοίγοντας τὴν πόρτα
στὰ πάθη καὶ μένοντας προσκολλημένοι σ' αὐτὰ, δὲν μπόρεσαν
νὰ ἐπιστρέψουν στὴ μετάνοια· ἄλλοι πάλι, ἐπειδὴ ἀρπάχτηκαν
πρόωρα ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ δὲν πρόφθασαν μὲ τὴ μεταμέλεια νὰ
καθαρίσουν τοὺς ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆ βρωμιά τῆς ἁμαρτίας, κα-
ταδικάστηκαν. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐπικίνδuno νὰ πέφτει κα-

46. Ἰω. 21,15-18. 47. Ψαλμ. 6,7. 48. Ἦσ. 1,18.

49. Α' Τιμ. 2,4. Β' Τιμ. 2,25. 50. Γαλ. 4,5.

πειν ἐν οἰφδήποτε πάθει· ἐὰν δὲ συμβῆ πεσεῖν, εὐθὺς ἀναπηδή-
σαι χρῆ καὶ στήναι πάλιν εἰς τὸν καλὸν ἀγῶνα· καὶ ὁσάκις ἂν
τοῦτο συμβῆ, κάκεινο αὐτίκα ἔστω τὸ τῆς ἐγέρσεως καὶ στάσε-
ως ἕως τῆς τελευτῆς. «Ἐπιστράφητε» γὰρ «πρὸς με, καὶ ἐπι-
5 στραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος ὁ Θεός».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄

Πρὸς ταῦτα ὁ Ἰωάσαφ εἶπε·

Πῶς οὖν τις φυλάξει ἑαυτὸν μετὰ τὸ βάπτισμα καθαρὸν ἀπὸ πά-
σης ἀμαρτίας; Κἂν γάρ ἐστιν, ὡς λέγεις, τοῖς πταίουσι μετάνοια,
10 ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ πόνῳ, κλαυθμῷ τε καὶ πένθει, ἅπερ οὐκ εὐκα-
τόρθωτα τοῖς πολλοῖς εἶναι μοι δοκῶ· ἀλλὰ μᾶλλον ἤθελον εὐ-
ρεῖν ὁδὸν τοῦ φυλάττειν ἀκριβῶς τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ
μὴ ἐκκλίνειν ἀπ' αὐτῶν, μηδέ, μετὰ τὴν συγχώρησιν τῶν προτέ-
ρων κακῶν, ποαροργίζειν αὐθις τὸν γλυκύτατον Δεσπότην καὶ
15 Θεόν.

Ὁ δὲ Βαρλαάμ ἔφη·

Καλῶς εἶπας ταῦτα, κύριέ μου βασιλεῦ· τοῦτο καὶ ἐμοὶ καταθύ-
μιον ὑπάρχει. Ἄλλ' ἐργῶδές ἐστι κομιδῆ ἀδύνατον τὸ πυρὶ συνα-
ναστρεφόμενόν τινα μὴ καπνίζεσθαι. Δυσκατόρθωτον οὖν καὶ
20 λίαν ἄναντες, δεδεμένον τοῖς τοῦ βίου πράγμασι καὶ τοῖς αὐτοῦ
ἀσχολούμενον μερίμναις καὶ ταραχαῖς, πλούτῳ τε καὶ τρυφῇ συ-
ζῶντα, ἀκλινῶς βαδίζειν τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καὶ
καθαρὸν ἑαυτὸν ἐκ τούτων περισώσασθαι. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος·
«οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
25 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ τοῦ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου
καταφρονήσει· οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ». Γράφει
δὲ καὶ ὁ ἡγαπημένος αὐτοῦ μαθητής, Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής

νείς σ' όποιοδήποτε πάθος· εάν όμως συμβεί να πέσει, πρέπει άμέσως να αναπηδήσει και να ταχθεί πάλι στον άγώνα τόν καλό. Και όταν συμβεί αυτό, και εκείνο να γίνει άμέσως, δηλαδή ή άνέγερση και ή αντίσταση μέχρι τό τέλος τής ζωής. Γιατί ό Κύριος ό Θεός μας λέει: «έπιστρέψτε σέ μένα και θα γυρίσω κι έγώ σέ σās»⁵¹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Σ' αυτά ό Ίωάσαφ είπε:

Πώς λοιπόν θα προφυλάξει κανείς τόν έαυτό του μετά τό βάπτισμα καθαρό από κάθε άμαρτία; Γιατί, και αν ακόμα υπάρχει, όπως λές, μετάνοια για κείνους που άμαρτάνουν, όμως με κόπο και πόνο, κλάμα και πένθος, τά όποια νομίζω ότι δέν είναι εύκολοκατόρθωτα στους πολλούς. Θα ήθελα λοιπόν μάλλον να βρω ένα δρόμο για να τηρω έπακριβώς τις έντολές του Θεού και να μη παρεκκλίνω απ' αυτές, ούτε, μετά τη συγχώρηση των προηγούμενων άμαρτιών, να έξοργίζω πάλι τόν γλυκύτατο Δεσπότη και Θεό.

Και ό Βαρλαάμ είπε:

Καλά τά είπες, κύριέ μου βασιλιά· αυτό άποτελεί και για μένα διακαή πόθο. Άλλά είναι κοπιαστικό και έντελώς άδύνατο, κάποιος που συναναστρέφεται με τη φωτιά να μη καπνισθει. Είναι δυσκολοκατόρθωτο λοιπόν και άνηφορικό, σ' εκείνον που είναι δεμένος με τις ύποθέσεις τής ζωής, που ασχολείται με τις φροντίδες και συγκινήσεις της και ζει με πλούτο και άπολώσεις, να βαδίζει, χωρίς να παρακλίνει, τό δρόμο των έντολών του Κυρίου και να διαφυλάξει τόν έαυτό του καθαρών από αυτά. Γιατί ό Κύριος λέει: «κανένας δέν μπορεί να ύπηρετεϊ σέ δύο κυρίους, διότι ή τόν ένα θα μισησει και θα άγαπήσει τόν άλλο, ή θα προσκολληθει στον ένα και θα καταφρονήσει τόν άλλο. Δέν μπορείτε να δουλεύετε στο Θεό και στο μαμωνά»¹. Άλλά και ό άγαπημένος μαθητής του, ό Ίωάννης ό ευάγγελιστής και θεολόγος, στην έπι-

1. Λέξη συριακή, που σήμαινε τό θεό του πλούτου. Άπό τόν προστάτη του πλούτου Μαμωνά, όνομάστηκε έτσι και ό ίδιος ό πλούτος. (Πρβλ. Λουκά 16.9· «Μαμωνάς τής άδικίας» κ.ά.).

καὶ θεολόγος, ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐπιστολῇ οὕτως· «μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ, ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὶ. Καὶ ὁ κόσμος παρᾶγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.»

Ταῦτα οὖν οἱ θεῖοι καὶ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν κατανοήσαντες καὶ τοῦ Ἀποστόλου ἀκούσαντες, ὅτι «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», ἔσπευσαν μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἄμωμον καὶ ἀκηλίδωτον τὸ τῆς ἀφθαρσίας διατηρῆσαι ἔνδυμα· ὅθεν οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ἕτερον προσέθεντο βάπτισμα προσλαβέσθαι, τὸ δι' αἵματός φημι καὶ διὰ μαρτυρίου· βάπτισμα γὰρ καὶ τοῦτο ὠνόμασται καὶ πάνυ γε τιμιώτατον καὶ αἰδεσιμώτατον· δευτέροις γὰρ οὐ μολύνεται ἁμαρτίας μολυσμοῖς, ὅπερ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενος, βάπτισμα εἰκότως ἐκάλεσεν. Ἐντεῦθεν αὐτοῦ μιμηταὶ καὶ ζηλωταὶ γενόμενοι, πρότερον μὲν οἱ αὐτόπται αὐτοῦ καὶ μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι, ἔπειτα δὲ καὶ πᾶς ὁ τῶν ἀγίων μαρτύρων χορός, τοῖς θεραπευταῖς τῶν εἰδώλων βασιλευῖσι καὶ τυράννοις ἑαυτοῦς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἐκδόντες, πᾶν εἶδος κολαστηρίων ὑπέμειναν, θηρίοις προσομιλήσαντες καὶ πυρὶ καὶ ξίφεσι, καί, «τὴν καλὴν ὁμολογίαν ὁμολογήσαντες, τὸν δρόμον τετελεκότες καὶ τὴν πίστιν τετηρηκότες, τῶν τῆς δικαιοσύνης ἐπέτυχον βραβείων», τῶν Ἀγγέλων ὁμοδαίτοι καὶ τοῦ Χριστοῦ συγκληρονόμοι γενόμενοι· ὧν ἡ ἀρετὴ τοσοῦτον ἔλαμψεν, ὥς εἰς πᾶσαν τὴν γῆν τὸν φθόγγον αὐτῶν ἐξελθεῖν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τῶν κατορθωμάτων αὐτῶν ἀστράφαι τὴν λαμπηδόνα. Τούτων, οὐ τὰ ρήματα μόνον καὶ τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ αἵματα καὶ τὰ ὅσα πάσης ἀγιότητος πλήρη ὑπάρχουσι, δαίμονας μὲν κατὰ κράτος ἐλαύνοντα, ἀνιάτων δὲ νοσημάτων ἰάσεις τοῖς πίστει προσψαύουσι παρέχοντα· καὶ τὰ ἱμάτια δὲ καὶ εἴ τι ἄλλο τοῖς τιμίοις αὐτῶν προσήγγισε σώμασι, τῇ κτίσει πάση

στολή του γράφει τὸ ἐξῆς· «μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, οὔτε τὰ ἐγκόσμια. Ἐὰν κάποιος ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, δὲν ὑπάρχει ἡ ἀγάπη τοῦ Πατέρα μέσα του. Γιατὶ κάθε τι τὸ ἐγκόσμιο, ἡ ἐπιθυμία τῆς σάρκας καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ματιῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τῆς ζωῆς, δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ εἶναι ἀπὸ τὸν κόσμον. Καὶ ὁ κόσμος παρέρχεται, ὅπως καὶ ἡ ἐπιθυμία του· ἐνῶ ὁποῖος κάμνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει αἰώνια»².

Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ τὰ κατανόησαν οἱ θεῖοι καὶ θεοφόροι Πατέρες μας, καὶ ἀφοῦ ἄκουσαν τὸν ἀπόστολο, «ὅτι μέσω πολλῶν θλίψεων πρέπει νὰ μποῦμε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»³, ἔσπευσαν μετὰ τὸ ἅγιο βάπτισμα νὰ διατηρήσουν ἄψογο καὶ ἀκηλίδωτο τὸ ἐνδυμα τῆς ἀφθαρσίας· γι' αὐτὸ ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς φρόντισαν νὰ πάρουν καὶ ἄλλο βάπτισμα, ἐκεῖνο τοῦ αἵματος καὶ τοῦ μαρτυρίου· διότι καὶ αὐτὸ ἔχει ὀνομασθεῖ βάπτισμα καὶ μάλιστα πάρα πολὺ πολύτιμο καὶ σεβαστό, διότι δὲ μολύνεται μὲ δευτέρους μολυσμοὺς ἁμαρτίας, καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ Κύριός μας τὸ ὑπέμεινε γιὰ χάρη μας, καὶ τὸ ὀνόμασε, ὅπως ἦταν φυσικό, βάπτισμα. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ δῶθε, γινόμενοι μιμητὲς του καὶ ζηλωτὲς, στὴν ἀρχὴ οἱ αὐτόπτες καὶ μαθητὲς του καὶ ἀπόστολοι, ἔπειτα ὅμως καὶ ὄλη ἡ χορεία τῶν ἁγίων μαρτύρων, ἐκθέτοντας τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς στοὺς βασιλιάδες καὶ τυράννους ποὺ λάτρευαν τὰ εἰδῶλα, γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὑπέμειναν κάθε εἶδος βασιανιστηρίων, ἐρχόμενοι σὲ ἐπαφὴ μὲ θηρία καὶ φωτιὰ καὶ ξίφη, καί, ἀφοῦ ὁμολόγησαν τὴν καλὴ ὁμολογία, τελείωσαν τὸ δρόμο καὶ τήρησαν τὴν πίστη, κέρδισαν τὰ βραβεῖα τῆς δικαιοσύνης, μὲ τὸ νὰ γίνουν ὁμοτράπεζοι μὲ τοὺς ἀγγέλους, καὶ κληρονόμοι μαζί μὲ τὸ Χριστό. Ἡ ἀρετὴ αὐτῶν ἔλαμψε τόσο πολὺ, ὥστε νὰ φθάσει σ' ὄλη τὴ γῆ ὁ λόγος τους καὶ στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης νὰ ἀστράψει ἡ λάμψη τῶν κατορθωμάτων τους. Αὐτῶν, ὄχι μόνο τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια τὰ αἵματα καὶ τὰ κόκκαλα εἶναι γεμᾶτα ἀγιότητα, ποὺ διώχνουν κατὰ κράτος τοὺς δαίμονες καὶ παρέχουν θεραπείες ἀνιάτων ἀσθενειῶν σ' ἐκείνους ποὺ τὰ ἀγγίζουσιν μὲ πίστη. Ἀκόμα καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλο ἄγγιξε τὰ πολύτιμα σώματά τους, εἶναι γιὰ πάντα σεβάσμια σ'

3. Πράξ. 14,22.

πάντοτέ ἐστὶν αἰδέσιμα. Περὶ ὧν πολὺς ἐστὶν ὁ λόγος κατὰ μέρος τὰς αὐτῶν ἀριστείας διηγήσασθαι.

Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν ἀπηνεῖς ἐκεῖνοι καὶ θηριώδεις τύραννοι κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο καὶ ὁ διωγμὸς ἔπαυσε, βασιλεῖς δὲ πιστοὶ
 5 ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐβασίλευσαν, διαδεξάμενοι ἕτεροι καὶ μιμησάμενοι τὸν ζῆλον ἐκείνων καὶ τὸν θεῖον πόθον, λέγω δὲ τῶν μαρτύρων, καὶ τῷ αὐτῷ ἔρωτι τὰς ψυχὰς τρωθέντες, ἀριστα διεσκόπουν ἀρρῦπαντον τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τῷ Κυρίῳ παραστῆσαι, πάσας τὰς τῶν παθῶν περικόψαντες ἐνεργείας, καὶ
 10 παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος ἑαυτοὺς ἐκκαθάραντες. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἄλλως τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τῶν Χριστοῦ κατορθοῦσθαι ἔγνωσαν, τὴν δὲ φυλακὴν τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν δυσχερῶς ἐν μέσῳ τῶν τοῦ κόσμου θορύβων προσγίνεσθαι κατενόησαν, ἄλλον τινὰ βίον ξένον
 15 καὶ ἐνηλλαγμένον ἑαυτοῖς ἐπετηδεύσαντο, καί, κατὰ τὴν θεῖαν φωνήν, πάντα καταλιπόντες, γονεῖς, τέκνα, φίλους, συγγενεῖς, πλοῦτον καὶ τρυφήν, καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ μισήσαντες, πρὸς τὰς ἐρήμους, ὥσπερ τινὲς φηγάδες ὄχοντο, «ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ
 20 ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς», πάντων τῶν ἐπὶ γῆς τερπνῶν τε καὶ ἀπολαυστικῶν ἑαυτοὺς μακρύναντες, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἄρτου καὶ σκεπάσματος λίαν ἐνδεῶς ἔχοντες· δύο ταῦτα πραγματευσάμενοι, ἵνα, μὴ ὀρώντες τὰς ὕλας τῶν παθῶν, προρριζοὺς αὐτῶν τὰς ἐπιθυμίας ἐκ τῆς ψυχῆς ἀνασπάσῃσι,
 25 καί, τὰς αὐτῶν ἐξαλείψαντες μνήμας, ἔρωτα καὶ πόθον τῶν θεῶν καὶ οὐρανίων ἐν ἑαυτοῖς ἐμφυτεύσῃσι πρὸς τοῦτοις, ἵνα, διὰ τῆς κακοπαθείας τὸ σαρκίον ἐκδαπανήσαντες καὶ μάρτυρες τῆ προαιρέσει γενόμενοι, μὴ ἀποτύχῃσι τῆς εὐκλείας τῶν δι' αἵματος τελειωθέντων, ἀλλὰ μιμηταὶ καὶ αὐτοὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, γενόμενοι, καὶ τῆς ἀτελευτητοῦ
 30

ὅλη τὴν κτίση, καὶ γιὰ νὰ διηγηθεῖ κανεὶς τὰ κατορθώματα αὐτῶν μὲ λεπτομέρεια χρειάζεται νὰ γίνῃ πολὺς λόγος.

Ὅταν ὁμως ἐκεῖνοι οἱ σκληροὶ καὶ θηριώδεις τύραννοι, ὡς κακοὶ ποῦ ἦταν, χάθηκαν κατὰ τρόπο κακὸ καὶ ἔπαυσε ὁ διωγμός, καὶ βασιλεύσαν σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη βασιλεῖς πιστοὶ, ποῦ τοὺς διαδέχτηκαν ἄλλοι καὶ μιμήθηκαν τὸν ζῆλο καὶ τὸ θεῖο πόθο ἐκείνων, δηλαδὴ τῶν μαρτύρων, αὐτοί, πληγωμένοι μὲ τὸν ἴδιο ἔρωτα στὴν ψυχὴ, ἤθελαν νὰ παρουσιάσουν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ τους στὸν Κύριο ἄψογα, ἀποκόπτοντας ὅλες τὶς ἐνέργειες τῶν παθῶν καὶ καθαρίζοντας τοὺς ἑαυτοὺς τους ἀπὸ κάθε μολυσμὸ σάρκας καὶ πνεύματος. Ἐπειδὴ ὁμως ἤξεραν ὅτι αὐτὸ δὲν κατορθώνεται ἀλλιῶς, παρὰ μόνο μὲ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ἢ τήρηση ὁμως τῶν ἐντολῶν καὶ ἡ ἄσκηση τῶν ἀρετῶν μέσα στοὺς θορύβους τοῦ κόσμου γίνεται δύσκολα, ἐφάρμοσαν στὸν ἑαυτό τους κάποια ἄλλη ζωὴ παράξενη καὶ διαφορετικὴ, καὶ σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ⁴, ἀφοῦ τὰ ἐγκατάλειψαν ὅλα, γονεῖς, παιδιά, φίλους, συγγενεῖς, πλοῦτο, ἀπόλαυση, καὶ ἀφοῦ μίσησαν ὅλα τὰ ἐγκόσμια, ἔφυγαν στὶς ἐρήμους, σὰν νὰ ἦταν κυνηγημένοι, «ζώντας μὲ στερήσεις, μὲ θλίψεις καὶ κακουχίες, περιπλανώμενοι σὲ ἐρημιές, βουνά, σπηλιές καὶ σὲ τρύπες τῆς γῆς»⁵, ἀφοῦ ἀπομάκρυναν ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς τους ὅλα τὰ εὐχάριστα καὶ ὅλες τὶς ἀπολαύσεις τῆς γῆς, στερούμενοι ἀκόμα καὶ αὐτὸ τὸ ψωμί καὶ τὸ σκέπασμα. Γιὰ δύο κυρίως πράγματα ἀγωνίζονταν· τὸ νὰ μπορέσουν, μὴ προσέχοντας τὶς ὕλες τῶν παθῶν, νὰ κόψουν σύρριζα τὶς ἐπιθυμίες τους ἀπὸ τὴν ψυχὴ, καὶ νὰ φυτῶσουν μέσα τους ἔρωτα καὶ πόθο γιὰ τὰ θεῖα καὶ οὐράνια πράγματα, σβήνοντας τὴν ἀνάμνηση τῶν παθῶν· καὶ ἐπὶ πλέον, ἀφοῦ μὲ τὶς κακουχίες ἐξουθενώσουν τὴ σάρκα καὶ γίνουν μάρτυρες μὲ τὴν προαίρεσή τους, νὰ μὴ στερηθοῦν τὴ δόξα ἐκείνων ποῦ τελειώθηκαν μὲ μαρτύριο, ἀλλὰ, ἀφοῦ γίνουν κι αὐτοὶ μιμητὲς τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ, ὅσον ἐξαρτόταν ἀπὸ αὐτούς, νὰ γίνουν συμμέτοχοι καὶ τῆς αἰώνιας βασιλείας. Ἀφοῦ λοιπὸν

4. Ματθ. 19,29· «καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός μου... ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει».

5. Ἐβρ. 11,38.

βασιλείας συμμετοχοὶ ἔσονται. Οὕτως οὖν ἄριστα διασκευάμενοι, τὸν μονάδα καὶ ἡσύχιον μετῆλθον βίον.

Τινὲς μὲν αἰθριοὶ διακαρτερήσαντες, τῷ φλογμῷ τοῦ καύ-
 σωνος καὶ κρυμοῖς ἀγρίοις καὶ ὄμβροις καὶ ταραχαῖς ἀνέμων τα-
 5 λαιπωρούμενοι, οἱ δέ, καλύβας πηξάμενοι ἢ σπηλαίοις καὶ ἄν-
 τροις ὑποκρυβέντες, διεζήσαν. Οὕτω δὲ τὴν ἀρετὴν μετερχόμε-
 νοι, πᾶσαν σαρκικὴν παράκλησιν καὶ ἀνάπαυσιν εἰς τέλος ἀπην-
 νήσαντο, λαχάνων ὠμῶν καὶ βοτάνων, ἢ ἀκροδρῦων, ἢ ἄρτου
 ξηροῦ καὶ πάνυ σκληροῦ, στοιχήσαντες διαίτη, μὴ τῇ ποιότητι
 10 μόνον ἀποταξάμενοι τῶν ἡδέων, ἀλλὰ, τῷ περιόντι τῆς ἐγκρα-
 τείας, καὶ πρὸς τὴν ποσότητα τὸ φιλότιμον ἑαυτῶν παρατείναν-
 τες. Τοσοῦτον γὰρ καὶ αὐτῶν τῶν εὐτελεῶν καὶ ἀναγκαιοτάτων
 μετελάμβανον βρωμάτων, ὅσον ἀποζῆν μόνον. Οἱ μὲν γὰρ αὐ-
 τῶν, ὅλας τὰς τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας ἄσιτοι διατελοῦντες, τῇ κυ-
 15 ριακῇ τροφῆς μετελάμβανον, οἱ δὲ δις τῆς ἑβδομάδος ταύτης με-
 μνημένοι· ἄλλοι δὲ παρὰ μίαν ἢ καὶ καθ' ἑσπέραν ἐσιτοῦντο,
 ὅσον μόνον τροφῆς ἀπογεύεσθαι. Εὐχαῖς τε καὶ ἀγρυπνίαις μι-
 κροῦ πρὸς τὸν τῶν ἀγγέλων παρημιλλήθησαν βίον, χαίρειν εἰ-
 πόντες χρυσίου καὶ ἀργυρίου τῇ κτήσει παντάπασι, πράσεις τε
 20 καὶ ἀγορασίας ἐπιλαθόμενοι εἶναι ὅλως ἐν ἀνθρώποις.

Φθόνος δὲ καὶ ἔπαρσις οἱ μάλιστα τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις ἀκο-
 λουθεῖν εἰωθότες, οὐκ ἔσχον χώραν ἐν αὐτοῖς. Οὐδὲ γὰρ ὁ ἐλάτ-
 των ἐν τοῖς τῆς ἀσκήσεως ἰδρῶσι κατὰ τοῦ μᾶλλον διαλάμπον-
 τος βασκανίας λογισμὸν ὅλως ἐν ἑαυτῷ ὑπεδέχετο, οὐδ' αὖ πά-
 25 λιν τὸν μεγάλα κατορθοῦντα κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων πρὸς οἴη-
 σιν ἐπῆρην ἢ ἀλαζονεία ἢ ἐξουθενεῖν τὸν πλησίον ἢ ἐγκωχᾶσθαι
 τῇ ἀσκήσει καὶ μεγαλοφρονεῖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν, ἀπατή-
 σασα. Ὁ γὰρ τὸ πλέον ἔχων εἰς ἀρετὴν, οὐ πόνοις ἰδίους, ἀλλὰ
 Θεοῦ δυνάμει τὸ πᾶν ἐπιγράφων, ταπεινόφρονοι γνώμη ἐπειθεν
 30 ἑαυτὸν μηδὲ ὅλως ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ πλειόνων ὀφειλέτην εἶ-
 ναι, καθά φησιν ὁ Κύριος· «ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα

6. Βλ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ὁμιλ. 16· «ἠλίφ καὶ κόνει ἐστι δ' ὅτε καὶ ὄμ-
 βροις καὶ κρυμοῖς ἀγρίοις καὶ ταραχαῖς ἀνέμων ταλαιπωρούμενοι».

έλαβαν τὴν τόσο ἄριστη ἀπόφαση, ἔζησαν τὴ μοναχικὴ καὶ ἡσυχὴ ζωὴ.

Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πέρασαν τὴ ζωὴ τους μὲ καρτερία στὸ ὑπαιθρο, τάλαιπωροῦμενοι ἀπὸ τὴ φλόγα τοῦ καύσωνα, τὸ δριμύ κρύο, τὶς βροχὲς καὶ τὶς ταραχὲς τῶν ἀνέμων⁶, ἐνῶ ἄλλοι ἔστησαν καλύβες, ἢ ἔζησαν κρυμμένοι σὲ σπηλιὲς καὶ τρώγλες. Ἀσκώντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὴν ἀρετὴν, ἀπαρνήθηκαν τελείως κάθε σωματικὴ παρῶρμιση καὶ ἀνάπαυση, τρώγοντας ὠμὰ χόρτα καὶ βότανα, ἢ βαλανίδια, ἢ ξερὸ καὶ πολὺ σκληρὸ ψωμί, ἀποφεύγοντας ὄχι μόνον τὴν ποιότητα τῶν εὐχάριστων πραγμάτων, ἀλλὰ, μὲ τὴν ὑπερβολὴ τῆς ἐγκράτειας, προεκτείνοντας τὴν προσπάθειά τους καὶ στὴν ποσότητα αὐτῶν. Γιατὶ καὶ ἀπὸ αὐτὲς τὶς εὐτελεῖς καὶ ἀπολύτως ἀπαραίτητες τροφὲς ἔτρωγαν τόσο μόνον, ὅσο χρειαζόταν γιὰ νὰ ἐπιβιώνουν. Γιατὶ ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς, μένοντας νηστικοὶ ὅλες τὶς μέρες τῆς ἐβδομάδας, ἔτρωγαν μόνον τὴν Κυριακὴν, ἄλλοι θυμοῦνταν τὴν τροφὴν δύο φορές τὴν ἐβδομάδα, ἄλλοι μέρα παρὰ μέρα, ἢ κάθε βράδυ, ἔτρωγαν τόσο μόνον, ὅσο νὰ γεύονται ἀπλῶς τὴν τροφήν. Μὲ τὶς προσευχὲς ὁμως καὶ τὶς ἀγρυπνίες λίγο ἔλλειψε νὰ συναγωνισθοῦν τὴ ζωὴ τῶν ἀγγέλων, ἀφοῦ ἔκοψαν κάθε δεσμὸ καὶ τάση γιὰ ἀπόκτηση χρυσαφιοῦ ἢ ἀσημιοῦ, καὶ λησμόνησαν τελείως ὅτι γίνονται ἀγοραπωλησιῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Φθόνος καὶ ἔπαρση, πού συνηθίζουν πάρα πολὺ νὰ συνοδεύουν τὰ ἀγαθὰ ἔργα, δὲν εὑρισκαν ἐδαφος μεταξὺ τους. Γιατὶ οὔτε ἐκεῖνος πού ὑστεροῦσε στοὺς ἰδρώτες τῆς ἀσκήσης ἔκανε μέσα του σκέψεις ζηλοτυπίας ἐναντίον ἐκείνου πού διέπρεπε περισσότερο, οὔτε πάλι ἐκεῖνον πού κατόρθωνε τὰ μεγάλα ἔργα, ἢ ἀλαζονεῖα τὸν ἀπάτησε καὶ τὸν ἔκανε νὰ ἐπαίρεται ἐναντίον τῶν πρὸ ἀδυνάτων, ἢ νὰ περιφρονεῖ τὸν πλησίον του, ἢ νὰ καυχιέται γιὰ τὴν ἀσκητικότητά του καὶ νὰ ὑπερηφανεύεται γιὰ τὰ κατορθώματά του. Γιατὶ αὐτὸς πού ἦταν ἀνώτερος στὴν ἀρετὴν, ἀποδίδοντας τὴν ὄχι στοὺς δικούς του κόπους, ἀλλὰ στὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, μὲ ταπεινόφρονα διάθεση προσπαθοῦσε νὰ πείσει τὸν ἑαυτὸ του ὅτι δὲν ἐργάζεται καθόλου, καὶ ὅτι ὀφείλει πολλὰ ἀκόμα, ὅπως λέει ὁ Κύριος: «ὅταν κάνετε ὅλα ὅσα σᾶς ἔχουν

ὑμῖν, λέγετε ὅτι ἄχρεῖοι δοῦλοὶ ἐσμεν, ὅτι ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν». Οἱ δὲ πάλιν οὐδὲ ποιῆσαι ποτε τὰ διατεταγμένα ἔπειθον ἑαυτοὺς, ἀλλὰ πλείονα εἶναι τῶν ἤδη κατωρθωμένων τὰ ἐλλείποντα. Καὶ ὁ ἐλαττούμενος πάλιν ἐν τῇ ἀσκήσει διὰ
 5 σωματικὴν ἴσως ἀσθενείαν, ἐξευτέλιξε ταλανίζων ἑαυτόν, ραθυμία γνώμης, οὐχὶ φύσεως ἀσθενεία, τὸ ὑστέρημα λογιζόμενος. Οὕτως οὖν ἄλλος ἄλλου καὶ πάντες ἀπάντων ἦσαν μετριώτεροι. Κενοδοξίας δὲ πάθος ἢ ἀνθρωπαρεσκείας ποῦ ἐν ἐκείνοις; οἵτινες, τὴν οἰκουμένην φυγόντες, διὰ τοῦτο οἰκοῦσι τὴν ἔρημον, οὐκ
 10 ἀνθρώποις, ἀλλὰ Θεῷ τὰ κατορθώματα δεικνύναι βουλόμενοι, παρ' οὗ καὶ τῶν κατορθωμάτων τὰς ἀμοιβὰς ἐλπίζουσι, καλῶς ἐπιστάμενοι ὅτι αἱ διὰ κενοδοξίαν ἐπιτελούμεναι ἀσκήσεις ἄμισθοι· δι' ἔπαινον γὰρ ἀνθρώπων, καὶ οὐ διὰ τὸν Θεὸν γίνονται· ὅθεν καὶ διπλῶς οἱ τοιοῦτοι ἀδικοῦνται, τὸ σῶμα κατατήκοντες
 15 καὶ μισθὸν μὴ λαμβάνοντες. Οἱ δὲ τῆς ἄνω δόξης ὀρεγόμενοι καὶ πρὸς ταύτην ἐπειγόμενοι, πάσης τῆς ἐπιγείου καὶ ἀνθρωπίνης κατεφρόνησαν.

Ἐχουσι δὲ τὰς οἰκήσεις οἱ μὲν ἐν παντελεῖ ἀναχωρήσει καὶ μονίᾳ τὸν ἀγῶνα διανύοντες, μακρύναντες ἑαυτοὺς τῆς τῶν ἀνθρώπων συναυλίας παρ' ὅλον αὐτῶν τὸν τῆς ζωῆς χρόνον καὶ
 20 Θεῷ πλησιάσαντες, οἱ δὲ, πόρρωθεν ἀλλήλων τὰς οἰκήσεις πηξάμενοι, ταῖς Κυριακαῖς εἰς ἐκκλησίαν μίαν φοιτῶσι καὶ τῶν θείων μυστηρίων κοινωνοῦσι, τῆς ἀναιμάκτου φημί θυσίας, τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἃ τοῖς
 25 πιστοῖς εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν, φωτισμὸν τε καὶ ἁγιασμὸν ψυχῆς καὶ σώματος, ὁ Κύριος ἐδωρήσατο· καί, ἐστιῶντες ἀλλήλους γυμνασία τῶν θείων λόγων καὶ ταῖς ἠθικαῖς παραινέσεσι, τοὺς τε κρυπτοὺς τῶν ἀντιπάλων δημοσιεύοντες πολέμους, ὥστε μὴ ἄλλῳ τούτοις τινὰ τῆς πάλης ἀγνοοῦντα τὴν μέθοδον, οἴκαδε
 30 πάλιν ἕκαστος ἐπανέρχονται, τὸ τῆς ἀρετῆς μέλι τοῖς σίμβλοις

7. Λουκᾶ 17,10.

8. Ἐννοεῖ προφανῶς τὶς σκοτεινὲς ἐπιθέσεις τῶν δαιμόνων.

διαταχθεῖ, νὰ λέτε, εἴμαστε δοῦλοι ἀνάξιοι, γιατί κάναμε ἐκεῖνο πού ἤμασταν ὑποχρεωμένοι νὰ κάνουμε»⁷. Οἱ ἄλλοι πάλι ἔπειθαν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς πῶς οὔτε ἔκαναν ποτέ αὐτὰ πού εἶχαν διαταχθεῖ νὰ κάνουν, καὶ ὅτι αὐτὰ πού τοὺς ὑπολείπονται εἶναι πολὺ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ πού ἔχουν ἤδη κάνει. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνος πού ὑστεροῦσε στὴν ἄσκηση, ἴσως ἐξαιτίας σωματικῆς ἀσθένειας, ἐξευτέλιζε ἐλεεινολογώντας τὸν ἑαυτό του, ἀποδίδοντας τὸ ὑστέρημά του ὄχι στὴ σωματικὴ του ἀσθένεια, ἀλλὰ στὴν ὀκνηρία τῆς διαθέσεώς του. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ ὄλοι ἀπὸ ὄλους ἦταν μετριότεροι. Ποῦ νὰ βρεθεῖ πάθος ματαιοδοξίας ἢ ἀνθρωπαρέσκειας σὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἔφυγαν ἀπὸ τὴν κατοικούμενη γῆ, γι' αὐτὸ κατοικοῦν στὴν ἔρημο, γιατί θέλουν νὰ δείχνουν τὰ κατορθώματά τους ὄχι στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ στὸ Θεό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐλπίζουν νὰ δεχθοῦν καὶ τὶς ἀμοιβές τῶν κατορθωμάτων τους, γνωρίζοντας καλὰ ὅτι οἱ ἀσκήσεις πού γίνονται ἀπὸ ματαιοδοξία δὲν ἔχουν ἀνταμοιβή, ἀφοῦ γίνονται γιὰ νὰ ἀποσπάσουν τὸν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι γιὰ τὸ Θεό. Γι' αὐτὸ καὶ ἀδικοῦνται διπλὰ αὐτοί, ἀφοῦ καταπιέζουν τὸ σῶμα τους, καὶ δὲν παίρνουν ἀμοιβή. Ἐνῶ ὅσοι ἐπιθυμοῦν τὴν οὐράνια δόξα καὶ ἀποβλέπουν σ' αὐτὴν, περιφρόνησαν κάθε δόξα ἐπίγεια καὶ ἀνθρώπινη.

Ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς ἔχουν τὶς κατοικίες τους σὲ τέλεια ἀναχώρηση καὶ ἐπιδίδονται στὸν ἀγώνα τους μόνοι, ἀπομακρυσμένοι ἀπὸ τὴ συνύπαρξη τῶν ἀνθρώπων σὲ ὅλη τους τὴ ζωὴ καὶ εὐρισκόμενοι κοντὰ στὸ Θεό. Ἄλλοι πάλι, ἔχοντας στήσει τὶς καλύβες τους μακριὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, τὶς Κυριακὲς ἐκκλησιάζονται σὲ μιὰ ἐκκλησία καὶ κοινωνοῦν τῶν θείων μυστηρίων, δηλαδή τῆς ἀναίμακτης θυσίας τοῦ ἄχραντου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα δώρισε ὁ Κύριος στοὺς πιστοὺς γιὰ τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν, τὸ φωτισμὸ καὶ τὸν ἁγιασμὸ ψυχῆς καὶ σώματος. Αὐτοί, ἐνισχύοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο στὴν ἄσκηση τῶν θείων λόγων καὶ στίς ἠθικὲς παραινήσεις, καί, διηγούμενοι τοὺς κρυφοὺς πολέμους τους μὲ τοὺς ἀντιπάλους⁸, γιὰ νὰ μὴ καταβληθεῖ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ἀγνοώντας τὴ μέθοδο τῆς πάλης τοῦ ἐχθροῦ, ἐπιστρέφει ὁ καθένας στὴν κατοικί-

τῶν καρδιῶν φιλοτίμως ἐναποτιθέντες, καὶ γεωργοῦντες καρπὸν γλυκύτατον καὶ τῆς ἐπουρανίου τραπέζης ἐπάξιον.

Ἄλλοι δὲ κοινοβιακὸν μετέρχονται βίον, οἵτινες, πλήθη πολυάνθρωπα ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀθροισθέντες, ὑφ' ἐνὶ ταξίαρχῃ καὶ προεστῶτι, τῷ πάντων διαφορωτάτῳ, ἑαυτοῦς ἔταξαν, πᾶν θέλημα ἑαυτῶν μαχαίρα τῆς ὑπακοῆς ἀποσφάζαντες· καὶ δούλους ὠνητοῦς ἑαυτοῦς ἐκουσίως λογισάμενοι, οὐκ ἔτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλ' ὧ̄ διὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ πόθον ἑαυτοῦς καθυπέταξαν· οἰκειότερον δὲ μᾶλλον εἰπεῖν, ζῶσιν οὐκ ἔτι ἑαυτοῖς, ζῆ̄ δὲ ἐν αὐτοῖς ὁ Χριστός, ὧ̄ ἠκολούθησαν πάντα ἀπαρνησάμενοι. Τοῦτο γάρ ἐστιν ἀναχώρησις, κόσμου ἐκούσιον μῖσος, καὶ ἄρνησις φύσεως πόθῳ τῶν ὑπὲρ φύσιν. Οὗτοι τοίνυν ὡς ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς πολιτεύονται, ψαλμοὺς καὶ ὕμνους ὁμοθυμαδὸν τῷ Κυρίῳ ᾄδοντες καὶ ὁμολογηταὶ τοῖς ἄθλοις τῆς ὑπακοῆς χρηματίζοντες, ἐφ' οἷς καὶ τὸ δεσποτικὸν πληροῦται λόγιον. Φησὶ γάρ· «ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν». Οὐκ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον τὴν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ συναγωγὴν περικλείσας, ἀλλὰ διὰ τῶν δύο ἢ τριῶν ἀδιόριστον τὸν ἀριθμὸν δηλώσας. Εἴτε γὰρ ὀλίγοι, εἴτε πολλοὶ διὰ τὸ ἅγιον αὐτοῦ συναχθῶσιν ὄνομα, αὐτῷ διαπύρω λατρεύοντες πόθῳ, ἐκεῖ παρεῖναι τοῦτον πιστεύομεν ἐν μέσῳ τῶν αὐτοῦ δούλων.

Τούτοις τοῖς τύποις καὶ ταῖς τοιαύταις ἀγωγαῖς οἱ γῆινοι καὶ χοϊκοὶ τὸν βίον ἐζήλωσαν τῶν οὐρανίων, ἐν νηστείαις καὶ εὐχαῖς καὶ ἀγρυπνίαις, ἐν δάκρυσι θερμοῖς καὶ ἀμετεωρίστῳ πένθει, ἐν ξενιτείᾳ καὶ μνήμῃ θανάτου, ἐν πρῶτῃ καὶ ἀοργησίᾳ, ἐν σιωπῇ χειλέων, ἐν ἀκτημοσύνῃ, καὶ πτωχείᾳ, ἐν ἀγνεῖᾳ καὶ σωφροσύνῃ, ἐν ταπεινόφρονι γνώμῃ καὶ ἡσυχίᾳ, ἐν ἀγάπῃ τελείᾳ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, τὸν παρόντα ἐκτελέσαντες βίον καὶ

κία του, ἔχοντας ἀποθέσει πλουσιοπάροχα τὸ μέλι τῆς ἀρετῆς στὶς κυψέλες τῶν καρδιῶν τους καὶ καλλιεργώντας καρπὸ γλυκύτατο καὶ ἀντάξιο τῆς οὐράνιας τράπεζας.

Ἄλλοι πάλι ζοῦν κοινοβιακὴ ζωὴ, οἱ ὅποιοι, ὄντας πλήθη ἀπὸ πολλοὺς ἀνθρώπους πού συγκεντρώθηκαν στὸν ἴδιο τόπο, ἔταξαν τοὺς ἑαυτοὺς τους κάτω ἀπὸ ἓνα ἀρχηγὸ καὶ προϊστάμενο, πού εἶναι πολὺ διαφορετικὸς ἀπὸ ὄλους, ἀφοῦ ἀπέκοψαν κάθε τους θέλημα μὲ τὸ μαχαίρι τῆς ὑπακοῆς, καὶ θεώρησαν τοὺς ἑαυτοὺς τους δούλους πού εἶχαν ἀγορασθεῖ μὲ τὴ θέλησή τους, πού δὲ ζοῦσαν πιά γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους, ἀλλὰ γιὰ Ἐκεῖνον στὸν ὅποιο ὑπέταξαν τὸν ἑαυτὸ τους ἐξαιτίας τοῦ πόθου γιὰ τὸ Χριστό, ἦ, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε μὲ τρόπο πιὸ οἰκεῖο, πού δὲ ζοῦν πιά οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ ζεῖ μέσα τους ὁ Χριστός, τὸν ὅποιο ἀκολούθησαν, ἀφοῦ ἀπαρνήθηκαν τὰ πάντα. Γιατὶ αὐτὸ σημαίνει ἀναχώρηση, θεληματικὸ μῖσος τοῦ κόσμου καὶ ἄρνηση τῆς φύσεως ἀπὸ πόθο γιὰ τὰ ὑπερφυσικά. Αὐτοὶ λοιπὸν ζοῦν πάνω στὴ γῆ ὡς ἄγγελοι, ψάλλοντας ψαλμοὺς καὶ ὕμνους ὅλοι μὲ μιὰ ψυχὴ στὸν Κύριο καὶ γινόμενοι ὁμολογητὲς μὲ τοὺς ἄθλους τῆς ὑπακοῆς, καὶ ἐκπληρώνεται σ' αὐτοὺς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου. Γιατὶ λέει, «ὅπου ὑπάρχουν δύο ἢ τρεῖς συγκεντρωμένοι στὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἶμαι ἀνάμεσα σ' αὐτούς»⁹. Δὲν περιορίσε βέβαια στὸ μέτρο αὐτὸ τὴν συνάθροιση πού γίνεαι στὸ ὄνομά του, ἀλλὰ μὲ τοὺς δύο ἢ τρεῖς δήλωσε ἀπροσδιόριστο τὸν ἀριθμὸ. Γιατὶ εἶτε λίγοι, εἶτε πολλοὶ συναχθοῦν στὸ ἅγιο ὄνομά του, λατρεύοντάς τον μὲ διακαῆ πόθο, πιστεύουμε ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖ παρῶν ἀνάμεσα στοὺς δούλους του.

Μὲ αὐτοὺς τοὺς τύπους καὶ μὲ τέτοιες ἀσκήσεις οἱ γήινοι καὶ χωματένοι ὡς πρὸς τὴ ζωὴ, πόθησαν τὰ οὐράνια· μὲ νηστεῖες καὶ προσευχὲς καὶ ἀγρυπνίες, μὲ καυτὰ δάκρυα καὶ ἀτελείωτο πένθος, μὲ ξενιτιὰ καὶ μνήμη τοῦ θανάτου, μὲ πραότητα καὶ ἀποφυγὴ τῆς ὀργῆς, μὲ σιωπὴ τῶν χειλιῶν, μὲ ἀκτημοσύνη καὶ φτώχεια, μὲ ἀγνότητα καὶ σωφροσύνη, μὲ ταπεινόφρονα διάθεση καὶ ἡσυχία, μὲ τέλεια ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὸν πλησίον, διήνυσαν τὴ ἐδῶ ζωὴ καὶ ἀποδείχθηκαν ἄγγελοι μὲ τοὺς τρόπους τους. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τοὺς προίκισε μὲ θαύματα καὶ σημεῖα

ἄγγελοι τοῖς τρόποις γενόμενοι. Ὅθεν Θεὸς θαύμασι καὶ σημείοις καὶ ποικίλαις δυνάμεσιν αὐτοὺς κατεκόσμησε, καὶ τὸν φθόγγον τῆς θαυμαστῆς αὐτῶν πολιτείας εἰς τὰ πέρατα διηχεῖσθαι τῆς οἰκουμένης πεποίηκε. Καὶ εἴπερ σοι τὸν βίον ἐνὸς αὐτῶν ἐπὶ στόματος φέρων κατὰ μέρος διηγῆσομαι, ὃς καὶ ἀρχηγὸς γεγενῆσθαι τῆς κατὰ μοναχοὺς πολιτείας λέγεται (Ἀντώνιος δὲ ὄνομα αὐτῷ), γνώση πάντως ἐκ τοῦ ἐνὸς δένδρου τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοειδῶν καρπῶν τὴν γλυκύτητα καὶ οἶαν ἐκεῖνος ἔθετο τῆς ἀσκήσεως ὑποβάθραν, οἶαν δὲ τὴν ὄροφὴν ἐπήξατο, καὶ ὁποίων ἠξιώθη παρὰ τοῦ Σωτῆρος τυχεῖν χαρισμάτων. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι μετ' ἐκεῖνον τὸν ἴσον ἀγωνισάμενοι ἀγῶνα τῶν ὁμοίων ἔτυχον στεφάνων τε καὶ γερῶν.

Μακάριοι οὗτοι καὶ τρισμακάριοι, οἱ τὸν Θεὸν ἀγαπήσαντες καὶ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ καταφρονήσαντες πάντων. Ἐδάκρυσαν γὰρ πενθοῦντες ἡμέρας καὶ νυκτός, ἵνα τῆς ἀλήκτου τύχῃσι παρακλήσεως· ἐταπεινώσαν ἑαυτοὺς ἐκουσίως, ἵν' ἐκεῖ ὑψωθῶσι· κατέτηξαν τὰς ἑαυτῶν σάρκας πείνη τε καὶ δίψη καὶ ἀγρυνία, ἵν' ἐκεῖ διαδέξῃται αὐτοὺς ἡ τρυφή καὶ ἀγαλλίασις τοῦ παραδείσου· σκῆνωμα γεγόνασι τοῦ ἁγίου Πνεύματος τῆ καθαρότητι τῆς καρδίας, καθὼς γέγραπται· «ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω»· «ἐσταύρωσαν ἑαυτοὺς τῷ κόσμῳ», ἵν' ἐκ δεξιῶν τοῦ σταυρωθέντος σταθῶσι· «περιεζώσαντο τὰς ὀσφύας αὐτῶν ἐν ἀληθείᾳ», καὶ ἐτοίμους ἔσχον δεῖ τὰς λαμπάδας, προσδοκῶντες τὴν ἔλευσιν τοῦ ἀθανάτου νυμφίου. Νοεροὺς γὰρ κτησάμενοι ὀφθαλμοὺς, προεώρων διηνεκῶς τὴν φρικτὴν ὥραν ἐκείνην, τὴν τε θεωρίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἀχώριστον τῆς ἑαυτῶν ἔσχον καρδίας· καὶ ἐσπούδασαν καμεῖν, ἵνα τῆς αἰδίου δόξης μὴ ἀποτύχωσι. Γεγόνασιν ἀπαθεῖς ὡσπερ ἄγγελοι, καὶ νῦν μετ' ἐκείνων χορεύουσιν, ὧν καὶ τὸν βίον ἐμιμήσαντο. Μακάριοι οὗτοι καὶ τρισμακάριοι, ὅτι ἀπλανέσι τοῖς τοῦ νοὸς ὀφθαλμοῖς κατενόησαν τὴν τῶν παρόντων ματαιότητα, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης εὐπραγίας τὸ ἄστατον

10. Λουκᾶ 14,11· «πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται».

καὶ μὲ διαφορὸς ἄλλες δυνάμεις, καὶ ἔκανε ν' ἀντηχήσει ἡ φήμη τῆς θαυμάσιας ζωῆς τοὺς στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Καὶ ἐὰν σοῦ διηγηθῶ λεπτομερῶς τὴ ζωὴ ἐνὸς ἀπὸ αὐτοὺς φέρνοντάς τιν ἐπὶ τὸ στόμα μου, ὁ ὁποῖος λέγεται ὅτι ἐγένετο καὶ ἀρχηγὸς τοῦ μοναχικοῦ βίου (Ἀντώνιος εἶναι τὸ ὄνομά του), θὰ γνωρίσεις ὅπως ὅποτε ἀπὸ τὸ ἕνα δένδρον τὴ γλυκύτητα τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἄλλων δένδρων ποὺ ἀνήκουν ἐπὶ τὸ ἴδιο γένος καὶ εἶδος, καὶ ποῖο θεμέλιο ἔβαλε ἐκεῖνος ἐπὶ τὴν ἀσκήσιν καθὼς καὶ ποιά ὄροφὴ ἔθεσε, καὶ μὲ ποιά χάρισμα προικίσθη ἀπὸ τὸν Σωτῆρα. Ἄλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι μετὰ ἀπὸ αὐτόν, ποὺ διεξήγαγον τὸν ἴδιον ἀγῶνα, κέρδισαν τὰ ἴδια στεφάνια καὶ βραβεῖα.

Μακάριοι καὶ τρισευτυχισμένοι ὅσοι ἀγάπησαν τὸ Θεὸ καὶ γιὰ χάριν τῆς ἀγάπης τοῦ περιφρόνησαν τὰ πάντα. Γιατὶ δάκρυσαν πενθώντας μέρα καὶ νύχτα, γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν αἰώνια παρηγοριᾶ. Ταπεινώσαν θεληματικὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους, γιὰ νὰ ὑψωθοῦν ἐκεῖ¹⁰. Ἐλειψαν τὴν σὰρκα τους μὲ τὴν πείνα, τὴ δίψα καὶ τὴν ἀγρυπνία, γιὰ νὰ τοὺς περιμένει ἐκεῖ ἡ ἀπόλαυση καὶ ἡ ἀγαλλίαση τοῦ παραδείσου. Ἐγένετο κατασκήνωσις τοῦ ἁγίου Πνεύματος μὲ τὴν καθαρότητα τῆς καρδιᾶς τους, ὅπως εἶναι γραμμένον· «θὰ κατοικήσω μέσα τους καὶ θὰ περπατήσω ἀνάμεσά τους»¹¹. Σταύρωσαν τοὺς ἑαυτοὺς τους ἐπὶ τὸν κόσμον¹², γιὰ νὰ σταθοῦν ἐπὶ δεξιᾷ ἐκείνου ποὺ σταυρώθηκε¹³. Περιέζωσαν τὴν μέσιν τους μὲ τὴν ἀλήθειαν¹⁴, καὶ εἶχαν πάντοτε ἔτοιμες τὴν λαμπάδες, περιμένοντες τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἀθανάτου Νυμφίου¹⁵. Γιατὶ, ἐπειδὴ εἶχαν ἀποκτήσει νοερά μάτια, προέβλεπαν διαρκῶς τὴν φρικτὴν ἐκείνην ὥρα, καὶ τὸ ὄραμα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τῆς αἰώνιας κόλασης τὸ εἶχαν ἀχώριστο ἐπὶ τὴν καρδίαν τους, καὶ φρόντιζαν νὰ κουρασθοῦν, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὴν αἰώνια δόξαν. Ἐγένετο ἀπαθεῖς ὅπως οἱ ἄγγελοι, καὶ τώρα ψάλλουν μαζὶ μὲ ἐκείνους, τῶν ὁποίων μιμήθηκαν τὴν ζωὴν. Μακάριοι καὶ τρισευτυχισμένοι αὐτοὶ ποὺ μὲ τὰ ἀλάσθηστα μάτια τοῦ νοῦ τους κατάλαβαν τὴν ματαιότητα τῶν παρόντων καὶ τὴν ἀβεβαιότητα καὶ ἀνωμαλία

11. Β' Κορ. 6,16. 12. Γαλ. 5,24. 13. Ματθ. 20,23.

14. Ἐφεσ. 6,14. 15. Ματθ. 25,1.

καὶ ἀνώμαλον, καί, ταύτην ἀπαρνησάμενοι, τὰ αἰώνια ἑαυτοῖς ἐθησαύρισαν ἀγαθὰ, καὶ τῆς μηδέποτε διαπιπτούσης μήτε θανάτῳ διακοπτομένης ἐπέλάβοντο ζωῆς.

Τούτους οὖν τοὺς θαυμασίους καὶ ἀγίους ἄνδρας καὶ ἡμεῖς
 5 οἱ εὐτελεῖς καὶ ἀνάξιτοι μιμεῖσθαι σπουδάζομεν, οὐκ ἐφικνούμεθα δὲ τῷ ὕψει τῆς οὐρανοπολίτου αὐτῶν διαγωγῆς, ἀλλὰ, κατὰ τὸ ἐνὸν τῆς ἀσθενοῦς ἡμῶν καὶ ταλαιπώρου δυνάμεως, τὸν βίον αὐτῶν χαρακτηρίζομεν καὶ τὸ σχῆμα περιβεβλήμεθα, κἂν τῶν ἔργων διαμαρτάνωμεν. Πρόξενον γὰρ ἀναμαρτησίας τὸ θεῖον
 10 ἐπάγγελμα τοῦτο καὶ συνεργὸν τῆς ἐκ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος δοθείσης ἡμῖν ἀφθαρσίας ἐπιστάμεθα. Καί, τοῖς λόγοις ἐπόμενοι τῶν μακαρίων ἐκείνων, πάνυ καταγινώσκομεν τῶν φθαρτῶν τούτων καὶ ἐπικήρων τοῦ βίου πραγμάτων, ἐν οἷς οὐδὲν ἔστιν εὐρεῖν βέβαιον, οὐδὲ ὀμαλόν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἰστάμενον,
 15 ἀλλὰ ματαιότης ἔστι τὰ πάντα καὶ προαίρεσις πνεύματος, πολλὰς ἐν ἀτόμῳ φέροντα τὰς μεταβολάς· ὀνειρῶν γὰρ καὶ σκιᾶς καὶ αἵρας κατὰ τὸν ἀέρα πνεούης εἰσὶν ἀσθενέστερα· μικρὰ καὶ πρὸς ὀλίγον ἢ χάρις, καὶ οὐδὲ χάρις, ἀλλὰ πλάνη τις καὶ ἀπάτη τῆς τοῦ κόσμου κακίας, ὅνπερ μὴ ἀγαπᾶν ὄλωσ, μισεῖν δὲ μᾶλλον ἐκ καρδίας δεδιδάγμεθα. Καὶ ἔστι γε κατὰ ἀλήθειαν μισητὸς
 20 οὗτος καὶ ἀπευκταῖος· ὅσα γὰρ δωρεῖται τοῖς φίλοις αὐτοῦ, μετ' ὀργῆς αὐθις αὐτὰ ἀφαρπάζει, γυμνοὺς δὲ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ αἰσχύνῃν ἡμφιεσμένους, φορτία τε περικειμένους βαρέα, τῇ αἰωνία παραπέμψει θλίψει· οὐς δ' αὖ πάλιν ὑποῖ, τῇ ἐσχάτῃ θᾶττον ταπεινοῖ
 25 ταλαιπωρίᾳ, ὑποποδίους αὐτοὺς τιθεῖς καὶ ἐπίχαρμα πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Τοιαῦται οὖν αἱ χάριτες αὐτοῦ, τοιαῦτα τὰ δωρήματα αὐτοῦ. Ἐχθρὸς γάρ ἐστι τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ ἐπίβουλος πάντων τῶν ποιούτων αὐτοῦ τὰ θελήματα, καὶ καταράσ-

τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας καί, ἀφοῦ τὴν ἀρνήθηκαν, ἐξασφάλισαν γιὰ τὸν ἑαυτό τους τὰ αἰώνια ἀγαθὰ¹⁶, καὶ ἐπέτυχαν τὴ ζωὴ πού ποτε δὲ διαφεύδεται οὔτε καὶ διακόπτεται μὲ τὸ θάνατο.

Αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς θαυμάσιους καὶ ἅγιους ἄνδρες προσπαθοῦμε νὰ μιμηθοῦμε καὶ ἐμεῖς οἱ εὐτελεῖς καὶ ἀνάξιοι, χωρὶς βέβαια νὰ φθάνουμε τὸ ὕψος τῆς δικῆς τους οὐρανοπολίτικης συμπεριφορᾶς, ἀλλὰ ὅσα μᾶς ἐπιτρέπουν οἱ ἀσθενεῖς καὶ ταλαιπωρημένες δυνάμεις μας, δηλώνουμε ὅτι ἀκολουθοῦμε τὴ ζωὴ τους καὶ φορᾶμε τὸ σχῆμα τους, μολονότι ἀστοχοῦμε στὰ ἔργα. Γιατὶ τὸ θεῖο αὐτὸ ἐπάγγελμα γνωρίζουμε ὅτι προκαλεῖ ἀναμαρτησία καὶ μᾶς βοηθεῖ στὴν ἀφθαρσία πού μᾶς δόθηκε ἀπὸ τὸ θεῖο βάπτισμα. Γι' αὐτό, ἀκολουθώντας τὰ λόγια τῶν μακάριων ἐκείνων ἀνδρῶν, περιφρονοῦμε πολὺ αὐτὰ τὰ φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα πράγματα τῆς ζωῆς, μέσα στὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχει δυνατότητα νὰ βρεῖς τίποτε τὸ βέβαιο καὶ σταθερό, πού νὰ στέκεται μόνιμα στὴν αὐτὴ κατάσταση. Ἄλλὰ ὅλα εἶναι μάταια καὶ θέμα πνευματικῆς προαιρέσεως¹⁷, πού παρουσιάζουν στὸ ἴδιο ἄτομο πολλὲς μεταβολές¹⁸. γιατί εἶναι πιὸ ἀδύνατα καὶ ἀπὸ τὰ ὄνειρα καὶ ἀπὸ τὴ σκιά καὶ ἀπὸ τὴν αὔρα πού πνέει στὸν ἀέρα¹⁹. ἢ χαρὰ πού προσφέρουν εἶναι μικρὴ καὶ διαρκεῖ γιὰ λίγο, καὶ οὔτε εἶναι χαρὰ, ἀλλὰ μιὰ πλάνη καὶ ἀπάτη τῆς κακίας τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖο ἔχουμε διδαχθεῖ νὰ μὴ τὸν ἀγαποῦμε καθόλου, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὸν μισοῦμε. Καὶ εἶναι πράγματι μισητὸς καὶ τέτοιος πού νὰ τὸν ἀπεύχεται κανεὶς. Γιατὶ ὅσα δωρίζει σ' αὐτοὺς πού τὸν ἀγαποῦν, τὰ ἀρπάζει πάλι μὲ θυμὸ καὶ στοὺς στέλνει στὴν αἰώνια θλίψη ἀπογουμνωμένους ἀπὸ κάθε ἀγαθό, ντυμένους μὲ ντροπὴ καὶ φορτωμένους μὲ βαρεῖα φορτία. Ἐκείνους πάλι πού τοὺς ὑψώνει, γρήγορα τοὺς ταπεινώνει μὲ τὴ χειρότερη ταλαιπωρία, κάνοντάς τους νὰ τοὺς ποδοπατοῦν καὶ νὰ χαίρονται ὅλοι οἱ ἐχθροὶ τους. Αὐτὰ εἶναι τὰ δῶρα τοῦ κόσμου. Διότι εἶναι ἐχθρὸς ἐκείνων πού τὸν ἀγαποῦν, ἐπιβουλεύεται ὅσους κάνουν τὰ θελήματά του,

18. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ὁμιλία 16· «κύκλος τις τῶν ἡμετέρων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλας ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὥρας, φέρων μεταβολάς».

19. Πρβλ. τὸ ἰδιόμελο τῆς νεκρώσιμης ἀκολουθίας· «πάντα σκιάς ἀσθενέστερα, πάντα ὀνείρων ἀπατηλότερα» (ἤχος α').

σων δεινῶς τοὺς ἐπερειδομένους ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐκνευρίζων τοὺς ἐπ' αὐτῷ πεποηθότας. Συνθήκας τίθησι μετὰ τῶν ἀφρόνων καὶ ἐπαγγελίας ψευδεῖς, ἵνα μόνον αὐτοὺς ἐπισπάσῃται· ἐκείνων δὲ ἀγνωμονησάντων, ἀγνώμων αὐτοὺς καὶ ψευδῆς διαδεικνύται, μηδὲν ὧν συνέθετο ἀποπληρῶν.

Σήμερον γὰρ βρώμασιν ἡδέσει τὸν φάρυγγα αὐτῶν καταλεάνας, κατὰ βρωμα τοῖς ἐχθροῖς ὄλους αὐτοὺς αὔριον τίθησι. Σήμερον βασιλέα τινὰ δείκνυσι, καὶ αὔριον δουλείᾳ τινὶ πονηρᾷ παραδίδωσι· σήμερον μυρίοις εὐθηνούμενον ἀγαθοῖς, αὔριον προσαίτην καὶ οἰκοτρίβων οἰκότριβα. Σήμερον στέφανον δόξης αὐτοῦ τῇ κορυφῇ ἐπιτίθησιν, αὔριον τὸ πρόσωπον τῇ γῇ καταράσσει. Σήμερον κοσμεῖ τὸν τράχηλον αὐτοῦ λαμπραῖς ἀξιομάτων τιμαῖς, αὔριον ταπεινοῖ σιδηροῖς κλοιοῖς δεσμούμενον. Ποθητὸν πρὸς μικρὸν τοῖς πᾶσι τοῦτον ἐργάζεται, μισητὸν δὲ μετ' ὀλίγον ἰσχυρῶς καὶ ἐβδελυγμένον. Σήμερον εὐφραίνει, καὶ αὔριον θρηνοῖς αὐτὸν καὶ κοπετοῖς κατατῆκει. Ὅποιον δὲ τούτων καὶ τὸ τέλος ἐπιτίθησιν ἄκουσον· οἰκήτορας γεέννης τοὺς ἡγαπηκότας αὐτὸν ἐλείπειν ἀπεργάζεται. Τοιαύτην ἔχειν γνώμην ἀεὶ, τοιαύτην πρόθεσιν ἀτεχνῶς. Οὔτε τοὺς παρελθόντας θρηνεῖ, οὔτε τοὺς καταλειφθέντας οἰκτεῖρει. Ἐκείνους γὰρ δεινῶς ἀπατήσας καὶ τοῖς ἄρκυσιν αὐτοῦ κατακλείσας, πρὸς τούτους αὐθις τὰ τῆς ἐπιστήμης μετενεγκεῖν πειρᾶται, μὴ θέλων τινὰ τῶν χαλεπῶν αὐτοῦ ἐκφυγεῖν παγίδων.

Τοὺς μὲν οὖν τοιοῦτῳ δουλεύοντας ἀπηνεῖ καὶ πονηρῶ δασπότη τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου φρενοβλαβῶς ἑαυτοὺς μακρύναντας, εἰς τὰ παρόντα δὲ κεκηνότας πράγματα καὶ τούτοις προστετηκότας, μηδόλως τῶν μελλόντων λαμβάνοντας ἔννοιαν, καὶ εἰς μὲν τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις ἀδιαλείπτως ἐπειγομένους, τὰς δὲ ψυχὰς ἐὼντας λιμῶ κατατῆκεσθαι καὶ μυρίοις ταιλωρεῖσθαι κακοῖς, ὁμοίους εἶναι δοκῶ ἀνδρὶ φεύγοντι ἀπὸ προσώπου μαινομένου μονοκέρωτος, ὅς, μὴ φέρων τὸν ἦχον τῆς αὐτοῦ βοῆς καὶ τὸν φοβερὸν αὐτοῦ μνηθημόν, ἀλλ' ἰσχυρῶς

κλονίζει τρομερά εκείνους που στηρίζονται σ' αυτόν, και έκνευρίζει αυτούς που πιστεύουν σ' αυτόν. Κάνει συνθήκες με τους άνοητους και δίνει υποσχέσεις ψεύτικες, μόνο και μόνο για να τους προσελκύσει· και όταν εκείνοι φανούν άχαριστοι, τότε και αυτός γίνεται άχαριστος και ψεύτης, μη εκπληρώνοντας όσα υποσχέθηκε.

Σήμερα ευχαριστεῖ με νόστιμες τροφές τὸ φάρυγγά τους και αὔριο ὄλους αυτούς τους κάνει καταβρόχθισμα στους ἐχθρούς τους. Σήμερα ἀναδεικνύει κάποιον σὲ βασιλιά, και αὔριο τὸν παραδίδει σὲ κάποια κακὴ δουλεία. Σήμερα τὸν κάνει νὰ εὐημερεῖ με μύρια ἀγαθὰ, και αὔριο ζητιάνο και δούλο τῶν δούλων. Σήμερα τοῦ βάζει στὸ κεφάλι του στεφάνι δόξας, ἐνῶ αὔριο κατασυντρίβει τὸ πρόσωπό του στὴ γῆ. Σήμερα στολίζει τὸ λαιμό του με μεγάλες τιμὲς ἀξιωματῶν, και αὔριο τὸν ταπεινώνει δένοντάς τον με σιδερένιες χειροπέδες²⁰. Τὸν κάνει για λίγο διάστημα ἀγαπητὸ σὲ ὄλους, και ὕστερα ἀπὸ λίγο πολὺ μισητὸ και περιφρονημένο. Σήμερα τὸν εὐφραίνει και αὔριο τὸν λειώνει με θρήνους και ὄδυρους. Ἄκουσε και τί εἶδους τέλος τοὺς ἐπιφυλάσσει. Κάνει κατοίκους τῆς κόλασης κατὰ τρόπο ἔλεεινὸ ὄσους τὸν ἔχουν ἀγαπήσει. Τέτοιο σκοπὸ ἔχει πάντοτε, τέτοια πρόθεση εἰλικρινῶς. Οὔτε ἐκείνους που ἔφυγαν κλαίει, οὔτε αυτούς που ἀπομένουν τοὺς λυπᾶται. Γιατί τοὺς πρώτους τοὺς ἐξαπάτησε φρικτὰ και τοὺς ἔκλεισε καλὰ στὶς παγίδες του, ἐνῶ σ' αυτούς προσπαθεῖ νὰ μεταφέρει τὴν τέχνη του, μη θέλοντας νὰ διαφύγει κανεὶς ἀπὸ τὶς φοβερὲς παγίδες του.

Ἐκείνους λοιπὸν που ὑπηρετοῦν σὲ τόσο σκληρὸ και κακὸ δεσπότη, ἀφοῦ ἀπομάκρυναν τοὺς ἑαυτοὺς τους κατὰ τρόπο φρενοβλαβῆ ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ και φιλόνηρωπο, και χάσκουν στὰ παρόντα πράγματα και ἀφοσιώνονται σ' αὐτά, χωρὶς νὰ νοιάζονται καθόλου για τὰ μέλλοντα, και τρέχουν χωρὶς διακοπὴ στὶς σωματικὲς ἀπολαύσεις, ἐνῶ ἀφήνουν τὶς ψυχές τους νὰ λειώνουν ἀπὸ τὴν πείνα και νὰ ταλαιπωροῦνται ἀπὸ μύρια κακά, αυτούς τοὺς παρομοιάζω με τὸν ἄνδρα ἐκεῖνο που ἔφευγε μπροστὰ ἀπὸ μαινόμενο ρινόκερω ἐπειδὴ δὲν ἄντεχε τὸ θόρυβο τῆς βοῆς και τὸ τρομακτικὸ μούγκρισμά του, φεύγοντας ὅμως γρήγορα για νὰ

ἀποδιδράσκων τοῦ μὴ γενέσθαι τούτου κατάβρωμα, ἐν τῷ τρέ-
 χειν αὐτὸν ὀξέως μεγάλῳ τινὶ περιπέπτωκε βόθρῳ· ἐν δὲ τῷ ἐμ-
 πίπτειν αὐτῷ, τὰς χεῖρας ἐκτείνας καὶ φυτοῦ τινος δραξάμενος,
 κραταιῶς τοῦτο κατέσχε, καὶ ἐπὶ βάσεώς τινος τοὺς πόδας
 5 στηρίζας, ἔδοξεν ἐν εἰρήνῃ λοιπὸν εἶναι καὶ ἀσφαλείᾳ. Βλέψας
 δὲ ὄρᾳ δύο μῦδας, λευκὸν μὲν τὸν ἕνα, μέλανα δὲ τὸν ἕτερον, διε-
 σθίοντας ἀπαύστως τὴν ρίζαν τοῦ φυτοῦ, οὗ ἦν ἐξηρητημένος, καὶ
 ὅσον οὖπῳ ἐγγίζοντας ταύτην ἐκτεμεῖν. Κατανοήσας δὲ τὸν πυ-
 θμένα τοῦ βόθρου, δράκοντα εἶδε φοβερὸν τῇ θεᾷ, πῦρ πνέοντα
 10 καὶ δριμύτατα βλοσυροῦντα, τὸ στόμα τε δεινῶς περιχάσκοντα
 καὶ καταπιεῖν αὐτὸν ἐπειγόμενον. Ἀνενίσας δὲ αὐθις τῇ βάσει
 ἐκείνῃ, ἐφ' ἣ τούς πόδας εἶχεν ἐρηρυσμένους, τέσσαρας εἶδε κε-
 φαλὰς ἀσπίδων τοῦ τοίχου προβεβληκυίας, ἐφ' οὗ ἐπεστήρικτο.
 Ἀναβλέψας δὲ τοὺς ὀφθαλμούς, ὄρᾳ ἐκ τῶν κλάδων τοῦ φυτοῦ
 15 ἐκείνου μικρὸν ἀποστάζον μέλι. Ἐάσας οὖν διασκέψασθαι περὶ
 τῶν περιεχουσῶν αὐτῷ συμφορῶν, ὅπως ἔξωθεν μὲν ὁ μονόκε-
 ρως δεινῶς ἐκμανεῖς ζητεῖ τοῦτον καταφαγεῖν, κάτωθεν δὲ ὁ πι-
 κρὸς δράκων κέχηνε καταπιεῖν, τὸ δὲ φυτὸν ὃ περιεδέδρακτο
 ὅσον οὖπῳ ἐκκόπτεσθαι ἔμελλε, τοὺς τε πόδας ἐπ' ὀλισθηρᾷ καὶ
 20 ἀπίστῳ βάσει ἐπεστήρικτο· τῶν τοσοῦτων οὖν καὶ τοιούτων
 φρικτῶν θεαμάτων ἀλογίστως ἐπιλαθόμενος, ὄλω νοῖ μέλιτος
 ἐκείνου τοῦ μικροῦ γέγονε τῆς ἡδύτητος ἐκκρεμῆς.

Αὕτη ἡ ὁμοίωσις τῶν τῇ ἀπάτῃ τοῦ παρόντος προστετηκόν-
 των βίου, ἥσπερ τὴν σαφήνειαν αὐτίκα λέξω σοι. Ὁ μὲν μονόκε-
 25 ρως τύπος ἂν εἴη τοῦ θανάτου, τοῦ διώκοντος ἀεὶ καὶ καταλα-
 βεῖν ἐπειγόμενου τὸ Ἀδαμιαῖον γένος· ὁ δὲ βόθρος ὁ κόσμος ἐστὶ
 πλήρης ὑπάρχων παντοίων κακῶν καὶ θανατηφόρων παγίδων·
 τὸ φυτὸν δὲ τὸ ὑπὸ τῶν δύο μυῶν ἀπαύστως συγκοπτόμενον, ὃ
 περιεδέδρακτο, ὁ διάυλος ὑπάρχει τῆς ἐκάστου ζωῆς, ὁ δαπα-
 30 νώμενος καὶ ἀναλισκόμενος διὰ τῶν ὤρῶν τοῦ ἡμερονυκτίου
 καὶ τῇ ἐκτομῇ κατὰ μικρὸν προσεγγίζων· αἱ δὲ τέσσαρες ἀσπίδες
 τὴν ἐπὶ τεσσάρων σφαλερῶν καὶ ἀστάτων στοιχείων σύστασιν
 21. Ἡ ἀσπίδα εἶναι δηλητηριῶδες φίδι τῆς Λιβύης, γνωστὸ ὡς κόμπρα.

μήν τὸν καταβροχθίσει ὁ ρινόκερος καὶ τρέχοντας μὲ ταχύτητα, ἔπεσε μέσα σὲ ἓνα μεγάλο βόθρο. Ἐνῶ δὲ ἔπεφτε μέσα σ' αὐτόν, ἄπλωσε τὰ χέρια του καὶ πιάστηκε ἀπὸ ἓνα φυτὸ τὸ ὁποῖο κρατοῦσε γερά, καὶ ἀφοῦ στήριξε καὶ τὰ πόδια του σὲ κάποια βάση, νόμιζε ὅτι βρίσκεται σὲ εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια. Καθὼς κοιτοῦσε ὁμως, βλέπει δύο ποντίκια, ἓνα ἄσπρο καὶ ἓνα μαῦρο, πού ἔτρωγαν ἀδιάκοπα τὴ ρίζα τοῦ φυτοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἦταν κρεμασμένος, καὶ κόντευαν σὲ λίγο νὰ τὴν κόψουν. Κοιτάζοντας τοτὲ τὸν πυθμένα τοῦ βόθρου, εἶδε ἓνα δράκο τρομερὸ στὴν ὄψη, πού ἔβγαζε φωτιὰ ἀπὸ τὰ ρουθούνια του, ἦταν πολὺ ἄγριος, εἶχε πολὺ φρικτὰ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα του καὶ βιαζόταν νὰ τὸν καταπιεῖ. Ρίχνοντας πάλι τὸ βλέμμα του στὴ βάση ἐκείνη πού εἶχε στηριγμένα τὰ πόδια του, εἶδε νὰ προβάλλουν τὰ κεφάλια τεσσάρων ἀσπίδων²¹ ἀπὸ τὸν τοῖχο στὸν ὁποῖο στηριζόταν, ἐνῶ στρέφοντας τὰ μάτια πρὸς τὰ ἑπάνω, βλέπει νὰ στάζει ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τοῦ φυτοῦ ἐκείνου λίγο μέλι. Ἀφήνοντας λοιπὸν τίς σκέψεις γιὰ τίς συμφορὲς πού τὸν περικύκλωναν, ὅτι δηλαδή ἀπ' ἔξω ὁ ρινόκερος μαγιασμένος ἤθελε νὰ τὸν κατασπαράξει, ἀπὸ κάτω ὁ φοβερὸς δράκος περίμενε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα γιὰ νὰ τὸν καταπιεῖ, τὸ φυτὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἦταν πιασμένος ὅπου νᾶναι θὰ κοβόταν, καὶ ὅτι τὰ πόδια του στηρίζονταν σὲ γλυστερὴ καὶ ἄστατη βάση, ξεχνώντας ἄσυλλόγιστα τὰ τόσα καὶ τέτοιου εἴδους φρικτὰ θεάματα, προσηλώθηκε μ' ὅλη τὴ σκέψη του στὴ γλυκύτητα τῆς μικρῆς ἐκείνης σταγόνας τοῦ μελιοῦ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ παρομοίωση αὐτῶν πού προσκολλῶνται στὴν ἀπάτη τοῦ κόσμου αὐτοῦ, τὴ σημασία τῆς ὁποίας θὰ σοῦ ἐξηγήσω ἀμέσως. Ὁ ρινόκερος εἶναι σύμβολο τοῦ θανάτου, ὁ ὁποῖος καταδιώκει διαρκῶς καὶ βιάζεται νὰ συλλάβει τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ὁ βόθρος εἶναι σύμβολο τοῦ κόσμου, πού εἶναι γεμάτος ἀπὸ κάθε εἶδους κακὰ καὶ θανατηφόρες παγίδες. Τὸ φυτὸ πού διαρκῶς τὸ ἔκοβαν τὰ δύο ποντίκια, ἀπὸ τὸ ὁποῖο εἶχε πιαστεῖ, εἶναι ἡ περίοδος τῆς ζωῆς τοῦ καθενός, ἡ ὁποία ξοδεύεται καὶ καταναλώνεται ὅλες τίς ὥρες τοῦ ἡμερονυκτίου καὶ κοντεύει λίγο-λίγο νὰ κοπεῖ. Οἱ τέσσερις πάλι ἀσπίδες σημαίνουν τὴ σύσταση τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἀπὸ τέσσερα ἀβέβαια καὶ ἀσταθῆ στοι-

τοῦ ἀνθρωπειοῦ σώματος αἰνίττονται, ὧν ἀτακτούντων καὶ τα-
 ραττομένων ἢ τοῦ σώματος καταλύεται σύστασις. Πρὸς τούτοις
 καὶ ὁ πυρώδης ἐκεῖνος καὶ ἀπηνὸς δράκων τὴν φοβερὰν εἰκονί-
 ζει τοῦ ἄδου γαστέρα, τὴν μαιμάσσουσαν ὑποδέξασθαι τοὺς τὰ
 5 παρόντα τερπνὰ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προκρίνοντας. Ὁ δὲ
 τοῦ μέλιτος σταλαγμὸς τὴν γλυκύτητα ἐμφαίνει τῶν τοῦ κόσμου
 ἡδέων, δι' ἧς ἐκεῖνος ἀπατῶν τοὺς ἑαυτοῦ φίλους, οὐκ ἔα τῆς
 σφῶν προνοήσασθαι σωτηρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

10 Ταύτην ὁ Ἰωάσαφ λίαν ἀποδεξάμενος τὴν παραβολὴν εἶπε.

Ὡς ἀληθῆς ὁ λόγος οὗτος καὶ πάνυ ἀρμοδιώτατος! Μὴ οὖν
 ὀκνήσης τοιούτους ἀεὶ μοι τύπους ὑποδεικνύειν, ἵνα γινῶ ἀκρι-
 βῶς ὅποῖος ὑπάρχει ὁ καθ' ἡμᾶς βίος, καὶ τίνων τοῖς ἑαυτοῦ φί-
 λοις πρόξενος γίνεται.

15 Ὁ δὲ γέρων εἶπεν·

Ὅμοιοι αὐθὶς εἰσὶν οἱ ἐρασθέντες τῶν τοῦ βίου τερπνῶν καὶ τῇ
 τούτου γλυκανθέντες ἡδύτητι, τῶν μελλόντων τε καὶ μὴ σαλενο-
 μένων τὰ ρευστὰ καὶ ἀσθενῆ προτιμήσαντες, ἀνθρώπῳ τινὶ
 20 τρεῖς ἐσχηκότε φίλους, ὧν τοὺς μὲν δύο περιπαθῶς ἐτίμα καὶ
 σφοδρῶς τῆς αὐτῶν ἀγάπης ἀντείχετο, μέχρι θανάτου ὑπὲρ αὐ-
 τῶν ἀγωνιζόμενος καὶ προκινδυνεύειν αἰρούμενος, πρὸς δὲ τὸν
 τρίτον πολλῇ ἐφέρετο καταφρονήσει, μήτε τιμῆς, μήτε τῆς προσ-
 ηκούσης αὐτὸν πώποτε ἀξιώσας ἀγάπης, ἀλλ' ἢ μικρὰν τινα
 καὶ οὐδαμινὴν εἰς αὐτὸν προσποιούμενος φιλίαν.

25 Καταλαμβάνουσιν οὖν ἐν μιᾷ φοβεροὶ τινες καὶ ἐξάισιοι στρατιῶται,
 σπεύδοντες ταχύτητι πολλῇ πρὸς τὸν βασιλέα τοῦτον ἀγαγεῖν, λόγον
 ἀποδώσοντα ὑπὲρ ὀφειλῆς μυρίων ταλάντων. Στενοχωρούμενος δὲ
 ἐκεῖνος ἐζήτηε βοηθόν, τὸν συναντιλαβεσθαι αὐτῷ ἐν τῷ φρικτῷ τοῦ
 βασιλέως λογοθεσίῳ δυνάμενον. Δραμῶν οὖν πρὸς τὸν πρῶτον αὐτοῦ
 30 καὶ πάντων γνησιώτατον φίλον, λέγει·

Οἶδας, ὦ φίλε, ὡς ἀεὶ ἐθέμην τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ, νυνὶ δὲ
 χρήζω βοηθείας ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τῆς κατεχούσης με ἀνάγκης.

χειᾶ, τὰ ὅποια ὅταν ἀτακτοῦν καὶ ταράζονται, καταστρέφουν τὴ σύσταση τοῦ σώματος. Ἐπὶ πλέον, ὁ φλογώδης ἐκεῖνος σκληρὸς δράκος εἰκονίζει τὴ φοβερὴ κοιλιὰ τοῦ ἄδῃ, ἡ ὅποια ἐπιθυμεῖ πάρα πολὺ νὰ δεχθεῖ αὐτοὺς πού προτιμοῦν τὰ τωρινὰ εὐχάριστα, ἀπὸ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ. Τέλος ἡ σταγόνα τοῦ μελιοῦ φανερῶνει τὴ γλυκύτητα πού ἔχουν οἱ χαρὲς τοῦ κόσμου, μὲ τὴν ὅποια, ἀπατώντας τοὺς φίλους του, δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ προνοήσουν γιὰ τὴ σωτηρία τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Ὁ Ἰωάσαφ ἀφοῦ δέχτηκε μὲ εὐχαρίστηση τὴν παραβολὴ εἶπε:

Πόσο ἀληθινὸς εἶναι ὁ λόγος αὐτὸς καὶ πόσο ταιριαστός! Νὰ μὴν ἀποκάμεις λοιπὸν νὰ μοῦ διηγεῖσαι πάντοτε τέτοιες ἀλληγορίες, γιὰ νὰ γνωρίσω καλὰ ποιά εἶναι ἡ ζωὴ μας καὶ ποιά πράγματα προξενεῖ στοὺς φίλους της.

Καὶ ὁ γέροντας εἶπε:

Αὐτοὶ πού ἀγαποῦν τίς χαρὲς τῆς ζωῆς, πού ἔχουν γλυκαθεῖ ἀπὸ τὴ γλυκύτητά της καὶ προτιμοῦν τὰ ρέοντα καὶ ἀδύναμα, ἀπὸ τὰ μέλλοντα καὶ σταθερά, μοιάζουν μὲ ἓνα ἄνθρωπο πού εἶχε τρεῖς φίλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τοὺς δύο τοὺς τιμοῦσε μὲ πολὺ πάθος καὶ ἦταν πάρα πολὺ ἀφοσιωμένος στὴν ἀγάπη τους, ἀγωνιζόμενος καὶ ριψοκινδυνεύοντας γι' αὐτοὺς μέχρι θανάτου. Ἀντίθετα πρὸς τὸν τρίτο φερόταν μὲ πολὺ περιφρόνηση, χωρὶς νὰ τοῦ δείξει ποτὲ οὔτε ἐκτίμηση, οὔτε τὴν ἀνάλογη ἀγάπη, παρὰ μόνο κάποια μικρὴ καὶ μηδαμινὴ προσποιητὴ φιλία.

Τὸν συλλαμβάνουν λοιπὸν κάποια μέρα μερικοὶ φοβεροὶ καὶ ἄδικοι στρατιῶτες, οἱ ὅποιοι βιάζονταν νὰ τὸν ὀδηγήσουν στὸ βασιλιά, γιὰ νὰ λογοδοτήσῃ γιὰ μιὰ ὀφειλὴ δέκα χιλιάδων ταλάντων. Ἐκεῖνος στενοχωρημένος ζητοῦσε βοηθό, πού θὰ μπορούσε νὰ τὸν συμπαρασταθεῖ στὴ τρομερὴ ἀπολογία του πρὸς τὸν βασιλιά. Τρέχει λοιπὸν στὸν πρῶτο καὶ πιὸ ἀληθινὸ ἀπ' ὄλους φίλο του καὶ τοῦ λέει:

Γνωρίζεις, φίλε μου, ὅτι πάντοτε θυσιάζα τὴν ψυχὴ μου γιὰ σένα¹, τῶρα ὁμως χρειάζομαι βοήθεια τὴν ἡμέρα αὐτὴ γιὰ μιὰ

1. Ἰω. 13,37· «τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω».

Πόσων οὖν ἐπαγγέλλῃ συναντιλαβέσθαι μοι νῦν, καὶ τίς ἢ παρὰ σοῦ προσγινομένη μοι ἐλπίς, προσφιλέστατε;

Ἐποκριθεὶς οὖν ἐκεῖνος ἔφη·

5 Οὐκ εἰμί σου φίλος, ἄνθρωπε· οὐκ ἐπίσταμαι τίς εἶ. Ἴλλους γὰρ ἔχω προσφιλεῖς, μεθ' ὧν δεῖ με σήμερον εὐφραίνεσθαι, καὶ φίλους αὐτοὺς εἰς τὸ ἐξῆς κτήσασθαι. Παρέχω δέ σοι ἰδοὺ ράκια δύο, τοῦ ἔχειν σε ταῦτα ἐν τῇ ὁδῷ ἣ πορεύῃ, ἅτινα οὐδέν σε τὸ παράπαν ὠφελήσουσι, καὶ μηδεμίαν ἄλλην παρ' ἐμοῦ προσδοκῆσης ἐλπίδα.

10 Τούτων ἀκούσας ἐκεῖνος καὶ ἀπογνοὺς ἦν ἐξ αὐτοῦ βοήθειαν ἤλπιζε, πρὸς τὸν ἕτερον πορεύεται φίλον, καὶ φησι·

Μέμνησαι, ὦ ἐταῖρε, ὅσης ἀπήλασας παρ' ἐμοῦ τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης, σήμερον δέ, θλίψει περιπεσῶν καὶ συμφορᾷ μεγίστη, χρήζω συνεργοῦ. Πόσον οὖν ἰσχύεις μοι συγκοπιᾶσαι, ἐξ
15 αὐτῆς γνώρισόν μοι.

Ὁ δὲ φησιν·

20 Οὐ σχολάζω σήμερον συναγωνίσασθαι σοι, μερίμναις γὰρ κάγω καὶ περιστάσεσι περιπεσῶν, ἐν θλίψει εἰμί. Μικρὸν δ' ὅμως συνοδεύσω σοι, κἂν μηδὲν ὠφελήσω σε, καί, θᾶπτον ὑποστρέψας οἴκαδε, ταῖς ἰδίαις ἔσομαι ἀσχολούμενος μερίμναις.

Κεναῖς οὖν κακεῖθεν ὑποστρέψας χερσὶν ὁ ἄνθρωπος καὶ πάντοθεν ἀπορούμενος, ἐταλάνιζεν ἑαυτὸν τῆς ματαίας ἐλπίδος τῶν ἀγνωμόνων αὐτοῦ φίλων, καὶ τῶν ἀνονήτων τλαιπωριῶν ὧν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἀγάπης ὑπέστη. Ἀπέρχεται λοιπὸν πρὸς τὸν τρίτον φίλον αὐτοῦ, ὃν οὐ-
25 δέποτε ἐθεράπευσεν, οὐδὲ κοινωνὸν τῆς ἑαυτοῦ εὐφροσύνης προσεκαλέσατο, καὶ φησι πρὸς αὐτὸν κατησχυμμένῳ τε καὶ κατηφιῶντι τῷ προσώπῳ·

30 Οὐκ ἔχω στόμα διᾶραι πρὸς σέ, γινώσκων ἀκριβῶς ὅτι οὐ μέμνησαί μου πώποτε εὐεργετήσαντός σε ἢ προσφιλῶς διατεθέντος σοι. Ἄλλ' ἐπεὶ συμφορὰ με κατέλαβε χαλεπωτάτη, οὐδαμόθεν δὲ τῶν λοιπῶν μου φίλων εὗρον σωτηρίας ἐλπίδα, παρεγενόμην πρὸς σέ, δυσωπῶν, εἰ ἔστι σοι ἰσχύς, μικρὰν τινα βοή-

ανάγκη πού με βρήκε. Πόσα λοιπόν υπόσχεσαι ότι θα μου δώσεις τώρα, και ποιά είναι ή ελπίδα πού μου δίνεις, αγαπητέ μου;

Ἀπαντώντας ὁμως ἐκεῖνος εἶπε·

Δέν εἶμαι φίλος σου, ἄνθρωπέ μου· δέν γνωρίζω ποιός εἶσαι. Ἄλλωστε ἔχω ἄλλους ἀγαπητούς, μέ τούς ὁποίους πρέπει σήμε-
ρα νά συμφάγω, καί νά τούς κάνω ἀπό δῶ καί πέρα φίλους. Ὅρι-
στε, σοῦ δίνω δύο κουρέλια, γιά νά τὰ ἔχεις στό δρόμο πού θά
πηγαίνεις, τὰ ὁποῖα δέ θά σέ ὠφελήσουν σέ τίποτε περισσότερο,
καί μὴ περιμένεις καμμιά ἄλλη ἐλπίδα ἀπό μένα.

Ἀκούοντας αὐτὰ ἐκεῖνος καί ἀπογοητευμένος γιά τή βοήθεια πού πε-
ρίμενε ἀπό αὐτόν, πηγαίνει στόν ἄλλο φίλο του καί τοῦ λέει·

Θυμᾶσαι, φίλε μου, πόση ἐκτίμηση καί εὐγνωμοσύνη εἶχες ἀπό
ἐμένα· σήμερα ὁμως μέ βρήκε πολὺ μεγάλη θλίψη καί συμφορὰ
καί ἔχω ἀνάγκη βοηθοῦ. Πές μου λοιπόν πόσο μπορεῖς νά μέ
συμπαρασταθεῖς;

Ἐκεῖνος τότε τοῦ ἀπαντᾷ·

Δέν εὐκαιρῶ σήμερα ν' ἀγωνισθῶ μαζί σου, γιὰτί ἔχω μπλέξει κι
ἐγὼ σέ φροντίδες καί περιστάσεις δύσκολες καί εἶμαι στενοχω-
ρημένος. Ὅμως θά σέ συνοδέψω λίγο, ἔστω καί ἂν δέν σέ ὠφε-
λήσω σέ τίποτε, καί θά ἐπιστρέψω γρήγορα στό σπίτι γιά νά
ἀσχοληθῶ μέ τὰ δικά μου προβλήματα.

Ἐπιστρέφοντας λοιπόν καί ἀπό ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος μέ ἄδεια χέρια καί
βρισκόμενος ἀπό παντοῦ σέ ἀμηχανία, ἐλεεινολογοῦσε τὸν ἑαυτό του
γιὰ τὴν μάταιη ἐλπίδα πού εἶχε στοὺς ἀχάριστους φίλους καί τὶς ἀνώ-
φελες ταλαιπωρίες πού εἶχε ὑποστεῖ γιά τὴν ἀγάπη τους. Πηγαίνει
τότε στόν τρίτο φίλο του, τὸν ὁποῖο ποτὲ δέν εἶχε ἐξυπηρετήσῃ, οὔτε
τὸν κάλεσε ποτὲ νά πάρει μέρος στὴ χαρὰ του, καί τοῦ λέει μέ κατα-
ντροπιασμένο καί κατσοφιασμένο πρόσωπο·

Δέν ἔχω στόμα νά σοῦ μιλήσω, γνωρίζοντας καλὰ ὅτι δέν θυμᾶ-
σαι νά σέ ἔχω εὐεργετήσῃ, ἢ νά σοῦ φέρθηκα μέ ἀγάπη. Ἐπειδὴ
ὁμως μέ βρήκε μεγάλη συμφορὰ καί δέν βρήκα ἀπὸ πουθενὰ ἀπὸ
τούς ἄλλους φίλους μου ἐλπίδα σωτηρίας, ἤρθα σέ σένα ἵκετευό-
ντας, ἐὰν ἔχεις τὴ δυνατότητα νά μου δώσεις κάποια μικρὴ βοή-

θειαν παρασχεῖν μοι. Μῆ οὖν ἀπαγορεύσης, μηνίσας μου τῆς ἀγνωμοσύνης.

Ἵ δὲ φησιν ἰλαρῶ καὶ χαρίεντι προσώπῳ·

Ναὶ δὴ φίλον ἐμὸν γνησιώτατον ὁμολογῶ σε ὑπάρχειν καί, τῆς
5 μικρᾶς ἐκείνης μεμνημένος σου εὐποίας, σὺν τόκῳ σήμερον
ἀποδώσω σοι. Μῆ φοβοῦ τοίνυν, μηδὲ δέδιθι· ἐγὼ σου γὰρ προ-
πορεύσομαι, ἐγὼ δυσωπήσω ὑπὲρ σοῦ τὸν βασιλέα, καὶ οὐ μὴ
παραδῶ σε εἰς χεῖρας ἐχθρῶν σου. Θάρσει οὖν, προσφιλέστατε,
καὶ μὴ λυποῦ.

10 Τότε κατανυγείς ἐκεῖνος ἔλεγε μετὰ δακρῶν·

Οἴμοι! τί πρῶτον θρηγήσω καὶ τί κλαύσομαι πρῶτον; Τῆς μα-
ταίας μου κατάγνωσομαι προσπαθείας εἰς τοὺς ἀμνήμονας καὶ
ἀχαρίστους καὶ ψευδεῖς φίλους ἐκείνους, ἢ τὴν φρενοβλαβῆ τα-
λανίσω ἀγνωμοσύνην, ἣν περ τῷ ἀληθεῖ τούτῳ καὶ γνησίῳ ἐνε-
15 δειξάμην φίλῳ;

Ἵ δὲ Ἰωάσαφ, καὶ τοῦτον μετὰ θαύματος δεξάμενος τὸν λόγον, τὴν σα-
φήνειαν ἐζήτηι. Καὶ φησιν ὁ Βαρλαάμ·

Ἵ πρῶτος φίλος ἂν εἴη ἢ τοῦ πλούτου περιουσία καὶ ὁ τῆς φιλο-
χρηματίας ἔρωσ, ἐφ' ᾧ μυρίοις ὁ ἄνθρωπος περιπίπτει κινδύνοις
20 καὶ πολλὰς ὑπομένει ταλαιπωρίας· ἐλθούσης δὲ τῆς τελευταίας
τοῦ θανάτου προθεσμίας, οὐδὲν ἐκ πάντων ἐκείνων, εἰ μὴ τὰ
πρὸς κηδείαν ἀνόνητα ράκια, λαμβάνει. Δεύτερος δὲ φίλος κέ-
κληται γυνή τε καὶ τέκνα καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι, ὧν
τῇ προσπαθείᾳ κεκολλημένοι δυσσαποπάστως ἔχομεν, αὐτῆς τῆς
25 ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἐνεκεν τῆς αὐτῶν ὑπερορῶντες ἀγάπης·
οὐδεμιᾶς δὲ τις ἐξ αὐτῶν ἀπώνατο ὠφελείας τῇ ὥρᾳ τοῦ θανά-
του, ἀλλ' ἢ μόνον μέχρι τοῦ μνήματος συνοδεύουσιν αὐτῷ παρε-
πόμενοι, εἴτ', εὐθὺς ἐπαναστραφέντες, τῶν ἰδίων ἔχονται μερι-
μῶν καὶ περιστάσεων, οὐκ ἔλαττον λήθη τὴν μνήμην ἢ τὸ
30 σῶμα τοῦ ποτε προσφιλοῦς καλύψαντες τάφῳ. Ἵ δ' αὖ τρίτος
φίλος ὁ παρεωραμένος καὶ φορτικός, ὁ μὴ προσιτός, ἀλλὰ φευ-
κτὸς καὶ οἷον ἀποτρόπαιος, ὁ τῶν ἀρίστων ἔργων χορὸς καθε-

θεια. Μὴ μὲ ἀποπάρεις ὁμως, μνησικακώντας γιὰ τὴν ἀγνωμοσύνη μου.

Ἐκεῖνος μὲ χαρούμενο καὶ πρόσχαρο πρόσωπο τοῦ λέει:

Ἐναι βέβαια, ὁμολογῶ ὅτι εἶσαι φίλος μου ἀληθινὸς καὶ ἐπειδὴ θυμᾶμαι ἐκεῖνη τὴ μικρὴ ἀγαθοεργία σου, θὰ σοῦ τὴν ἀνταποδώσω σήμερα μὲ τόκο. Μὴ φοβᾶσαι λοιπὸν καὶ μὴ ἀνησυχεῖς· θὰ πάω πρὶν ἀπὸ σένα ἐγὼ καὶ θὰ ἰκετεύσω τὸ βασιλιὰ γιὰ χάρη σου, καὶ δὲ θὰ σὲ παραδώσει στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν σου. Ἔχε θάρρος λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, καὶ μὴ λυπᾶσαι’.

Ἐκεῖνος τότε συγκινημένος ἔλεγε μὲ δάκρυα:

Ἄλιμονο! Τί νὰ θρηνήσω πρῶτο καὶ τί πρῶτο νὰ κλάψω; Νὰ καταδικάσω τὴ μάταιη προσπάθειά μου στοὺς ἐπιλήθμονες καὶ ἀχάριστους καὶ ψεύτικους ἐκείνους φίλους, ἢ νὰ ἐλεεινολογήσω τὴν φρενοβλαβῆ ἀγνωμοσύνη, πού ἔδειξα σ’ αὐτὸν τὸν ἀληθινὸ καὶ γνήσιο φίλο;

Ὁ Ἰωάσαφ τότε, ἀφοῦ δέχθηκε κι αὐτὸ τὸ λόγο μὲ θαυμασμό, ζήτησε τὴν ἐξηγήσή του. Καὶ ὁ Βαρλαὰμ εἶπε:

Ὁ πρῶτος φίλος θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἡ περιουσία τοῦ πλούτου καὶ ὁ ἔρωτας τῆς φιλοχρηματίας, γιὰ χάρη τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος πέφτει σὲ μύριους κινδύνους καὶ ὑφίσταται πολλὰς ταλαπωρίες. Ὅταν ὁμως ἔρθει ἡ τελευταία στιγμή τοῦ θανάτου, δὲν παίρνει τίποτε ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα, παρὰ μόνο τὰ ράκη, πού εἶναι ἀνώφελα γιὰ τὴν κηδεῖα. Δεύτερος φίλος ὀνομάζεται ἡ γυναῖκα καὶ τὰ παιδιά, καὶ οἱ ὑπόλοιποι συγγενεῖς καὶ φίλοι, στὴ συμπάθεια τῶν ὁποίων εἶμαστε ἀναπόσταστα δεμένοι, καί, γιὰ χάρη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός τους, περιφρονοῦμε τὴν ἀγάπη. Ὅμως κανένας δὲ βρῆκε καμμιά ὠφέλεια ἀπὸ αὐτοὺς κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι τὸν συνοδεύουν μέχρι τὸ μνήμα ἀκολουθώντας τον. Ἐπειτα ἀμέσως ἐπιστρέφοντας ἀφοσιώνονται στὶς δικές τους φροντίδες καὶ ἀνάγκες, καλύπτοντας τὴ μνήμη του μὲ τὴ λήθη ὄχι λιγότερο ἀπὸ ὅ,τι κάλυψαν τὸ σῶμα τοῦ ἄλλοτε ἀγαπημένου τους στὸν τάφο. Ὁ τρίτος, τέλος, φίλος ὁ περιφρονημένος καὶ ἐνοχλητικὸς, αὐτὸς πού δὲν πλησιάζεται, ἀλλὰ ἀποφεύγεται καὶ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο ἀπαίσιος, εἶναι τὸ σύνολο τῶν ἄριστων ἔργων, ὅπως ἡ πίστις, ἡ ἐλπίδα, ἡ ἀγάπη.

λογισμὸν κατάκομον ἔχων, ὃς αὐτίκα μὴ συναρπασθεὶς τῇ
 ἐξαίφνης αὐτῷ προσπεσοῦση εὐθηνία, μηδὲ τῶν προβεβασιλευ-
 κότων καὶ ἀθλίως ἐκβληθέντων τὴν ἀμεριμνίαν ζηλώσας, ἐμμέ-
 5 ριμον εἶχε καὶ ἐναγώνιον τὴν ψυχὴν, πῶς ἂν τὰ κατ' αὐτὸν εὖ
 διάθοιτο. Τῇ συχνῇ δὲ μελέτῃ ἀκριβωσάμενος, ἔγνω διὰ τινος
 σοφωτάτου συμβούλου τὴν συνήθειαν τῶν πολιτῶν, καὶ τὸν τό-
 πον τῆς διηνεκοῦς ἐξορίας, ὅπως τε χρῆ ἑαυτὸν ἀσφαλίσασθαι
 ἀπλανῶς ἐδιδάχθη. Ταῦτ' οὖν ὡς ἔγνω, καὶ ὅτι δεῖ αὐτὸν ὅσον
 10 οὐπω ἐκείνην καταλαμβάνειν τὴν νῆσον, τὴν δ' ἐπίκτητον ταύ-
 την καὶ ἀλλοτρίαν βασιλείαν ἀλλοτρίοις αὐθις καταλιμπάνειν,
 ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ ὥνπερ τέως ἀνειμένην εἶχε καὶ
 ἀκώλυτον τὴν χρῆσιν, καὶ λαβὼν χρημάτων πλῆθος, χρυσοῦ τε
 καὶ ἀργύρου καὶ λίθων τιμίων ἀδρότατον ὄγκον, πιστοτάτοις
 15 παραδοῦς οἰκέταις, εἰς ἐκείνην προέπεμψεν, εἰς ἣν ἔμελλεν ἀπά-
 γεσθαι, νῆσον. Συντελεσθέντος δὲ τοῦ ἐμπροθέσμου ἐνιαυτοῦ,
 στασιάσαντες οἱ πολῖται γυμνὸν αὐτόν, ὡς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ,
 τῇ ἐξορίᾳ παρέπεμψαν. Οἱ μὲν οὖν λοιποὶ ἀνόητοι καὶ πρόσκαι-
 ροὶ βασιλεῖς δεινῶς ἐλίμωττον, ὁ δέ, τὸν πλοῦτον προαποθέμε-
 νος ἐκείνον, εὐθηνία διηνεκεῖ συζῶν καὶ τρυφὴν ἀδάπανον ἔχων,
 20 φόβον τε παντάπασιν ἀποσεισάμενος τῶν ἀτάκτων καὶ πονη-
 ρῶν πολιτῶν, τῆς σοφωτάτης ἑαυτὸν ἐμακάριζεν εὐβουλίας.

Πόλιν οὖν νόει μοι τὸν μάταιον τοῦτον καὶ ἀπατεῶνα κό-
 σμον, πολίτας δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τῶν δαιμόνων,
 τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, τοὺς δελε-
 25 άζοντας ἡμᾶς τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς, καὶ ὡς περὶ ἀφθάρτων ὑπο-
 τιθεμένους διανοεῖσθαι τῶν φθαρτῶν καὶ ἐπικήρων, ὡς ἄτε
 συνδιαιωνιζούσης ἡμῖν καὶ ἀθάνατα τῆς τούτων συνυπαρχούσης
 ἀπολαύσεως. Οὕτως οὖν ἀπατηθένων ἡμῶν καὶ μηδεμίαν περὶ
 τῶν μονίμων ἐκείνων καὶ αἰώνιων βουλευσαμένων, μήτε τι τα-
 30 μιευσαμένων ἑαυτοῖς εἰς τὸν ἐκεῖθεν βίον, αἰφνίδιος ἡμῖν ἐφίστα-
 ται ὄλεθρος ὁ τοῦ θανάτου. Τότε δὴ τότε γυμνοὺς ἡμᾶς τῶν ἐν-
 τεῦθεν οἱ πονηροὶ καὶ πικροὶ δεξάμενοι πολῖται τοῦ σκότους, ὡς

καὶ πλούσιο στοχασμό, ὁ ὁποῖος δὲν συναρπάσθηκε ἀμέσως ἀπὸ τὴν εὐημερία πού τὸν βρῆκε ξαφνικά, οὔτε ζήλεψε τὴν ἀμεριμνησία ἐκείνων πού εἶχαν βασιλεύσει πρὶν ἀπ' αὐτὸν καὶ ἐξορίστηκαν ἄθλια, ἀλλὰ εἶχε πολλὴ φροντίδα καὶ ἀγωνία στὴν ψυχὴ του, πῶς θὰ μπορέσει νὰ ρυθμίσει σωστά τὰ θέματά του. Μελετώντας συνέχεια καὶ ἀναζητώντας γνώρισε, μέσω κάποιου πολὺ σοφοῦ συμβούλου, τὴ συνήθεια τῶν πολιτῶν καὶ τὸν τόπο τῆς ἐξορίας, καὶ διδάχθηκε πῶς θὰ μπορούσε ν' ἐξασφαλισθεῖ στὰ σίγουρα. Ὅταν λοιπὸν τὰ ἔμαθε αὐτὰ καὶ ὅτι πρέπει ὅπου νάναί νὰ βρεθεῖ σ' ἐκεῖνο τὸ νησί, καὶ τὴν ξένη αὐτὴ βασιλεία πού ἀπέκτησε νὰ τὴν ἐγκαταλείψει πάλι στοὺς ξένους, ἀνοίγοντας τὰ θησαυροφυλάκιά του, τῶν ὁποίων μέχρι τότε εἶχε ἐλεύθερη καὶ ἀνεμπόδιστη τὴ χρήση, καὶ παίρνοντας πολλὰ χρήματα καὶ μεγάλη ποσότητα ἀπὸ χρυσάφι καὶ ἀσήμι καὶ πολύτιμα πετράδια, τὰ παράδωσε σὲ πολὺ ἐμπιστους ὑπηρέτες καὶ τὰ ἔστειλε σ' ἐκεῖνο τὸ νησί ὅπου ἐπρόκειτο νὰ ἐξορισθεῖ. Ὅταν λοιπὸν συμπληρώθηκε ὁ καθορισμένος χρόνος, ξεσηκώθηκαν οἱ πολίτες καὶ γυμνόν, ὅπως καὶ τοὺς πρὶν αὐτόν, τὸν ἔστειλαν στὴν ἐξορία. Καὶ οἱ ὑπόλοιποι βέβαια ἀνόητοι καὶ πρόσκαιροι βασιλεῖς πεινοῦσαν τρομερά, ἐνῶ αὐτός, ἔχοντας τοποθετήσῃ ἐκεῖ ἐκ τῶν προτέρων τὸν πλοῦτο ἐκεῖνο, ζοῦσε σὲ διαρκὴ εὐημερία καὶ εἶχε ἀτελείωτη ἀπόλαυση καί, ἀφοῦ ἀπομάκρυνε τελείως τὸ φόβο τῶν ἄτακτων καὶ πονηρῶν πολιτῶν, μακάριζε τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν πολὺ σοφὴ ὀρθοφροσύνη του.

Ὡς πόλη σὲ παρακαλῶ νὰ ἐννοεῖς αὐτὸν τὸ μάταιο καὶ ἀπατηλὸ κόσμο, ὡς πολίτες τὶς ἀρχές καὶ τὶς ἐξουσίες τῶν δαιμόνων, τοὺς κοσμοκράτορες τοῦ σκοτεινοῦ αὐτοῦ κόσμου¹, οἱ ὁποῖοι μᾶς δελεάζουν μὲ τὴ προκλητικότητά τῆς ἡδονῆς καὶ μᾶς κάνουν νὰ θεωροῦμε ὡς ἀφθαρτὰ τὰ φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα, καὶ ὅτι ἡ ἀπόλαυση πού συνυπάρχει σ' αὐτὰ εἶναι ἀθάνατη. Ἔτσι λοιπὸν, καθὼς ξεγελιόμαστε καὶ δὲν σκεπτόμαστε τίποτε γιὰ ἐκεῖνα τὰ μόνιμα καὶ αἰώνια, οὔτε καὶ ἀποταμιεύουμε κάτι γιὰ τὸν ἑαυτό μας στὴν ἐκεῖ ζωή, ἔρχεται ξαφνικά ὁ ὄλεθρος τοῦ θανάτου. Τότε λοιπὸν ἀκριβῶς οἱ πονηροὶ καὶ τρομεροὶ πολίτες τοῦ σκότους μᾶς παίρνουν γυμνοὺς ἀπὸ ἐδῶ, ἐπειδὴ σ' ἐκείνους

ἐκείνοις τὸν ἅπαντα προσαναλώσαντας χρόνον, ἀπάγουσιν εἰς
 γῆν σκοτεινὴν καὶ γνοφερὰν, εἰς γῆν σκότους αἰωνίου, οὗ οὐκ
 ἔστι φέγγος, οὐδὲ ὄρᾶν ζωῆν βροτῶν. Σύμβουλον δὲ ἀγαθόν, τὸν
 τάληθῆ πάντα γνωρίσαντα καὶ τὰ σωτήρια διδάξαντα ἐπιτηδεύ-
 5 ματα τῷ συνετῷ καὶ σοφωτάτῳ βασιλεῖ, τὴν ἐμὴν ὑπολάβανε
 εὐτελεῖ χθαμαλότητα, ὃς τὴν ἀγαθὴν ὁδὸν καὶ ἀπλανῆ ὑποδείξει
 σοι ἤκω, τοῖς αἰωνίοις μὲν καὶ ἀτελευτήτοις ἐνάγων κάκειῖσε
 πάντα συμβουλεύων ἀποθέσθαι, ἀπάγων δὲ τοῦ πλάνου κόσμου
 10 τούτου, ὄνπερ κἀγὼ δυστυχῶς ἐφίλουν καὶ τῶν αὐτοῦ ἀντειχό-
 μῃν τερπνῶν τε καὶ ἀπολαυστικῶν. Κατανοήσας δὲ τοῖς ἀπλα-
 νέσι τοῦ νοῦς ὀφθαλμοῖς πῶς ἐν τούτοις πᾶς ὁ τῶν ἀνθρώπων
 κατατρίβεται βίος, τῶν μὲν παραγινομένων, τῶν δὲ ἀπαιρόντων,
 καὶ μηδενὸς ἔχοντος τὸ στάσιμόν τε καὶ βέβαιον, μήτε τῶν πλου-
 τούντων ἐν τῷ πλούτῳ, μήτε τῶν δυνατῶν ἐν τῇ ἰσχυί, μήτε τῶν
 15 σοφῶν ἐν τῇ σοφίᾳ, μηδ' αὖ τῶν εὐημερούντων ἐν τῇ εὐημερίᾳ,
 μήτε τῶν τρυφόντων ἐν τῇ σπατάλῃ, μήτε τῶν ἀσφαλῶς δο-
 κούντων βιοῦν ἐν τῇ ματαίᾳ αὐτῶν καὶ ἀδρανεστάτῃ ἀσφαλείᾳ,
 μήτε ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν ἐνταῦθα ἐπαινουμένων, ἀλλ' ἔοικε τὸ
 20 πρᾶγμα χειμάρρων παρόδῳ ἀμετρήτῳ θαλάσσης ἐμπιπτόντων
 βυθῷ (ρευστὰ γὰρ οὕτως εἰσὶ τὰ παρόντα πάντα καὶ πρόσκαιρα),
 συνῆκα ὡς τὰ τοιαῦτα μάταια σύμπαντα καὶ ὄνησις αὐτῶν οὐδε-
 μία, ἀλλ', ὥσπερ τὰ πρότερον πάντα λήθη κέκρυπται, εἴτε δόξαν
 εἴποις, εἴτε βασιλείαν, εἴτε ἀξιομάτων λαμπρότητας, εἴτε δυνα-
 25 στείας ὄγκον, εἴτε τυράννων θρασύτητα, εἴτε τι τῶν τοιούτων,
 οὕτω καὶ τὰ ἐνεστῶτα εἰς τοὺς ἐξῆς καὶ μετέπειτα χρόνους
 ἀμαυρωθήσεται. Ὡνπερ κἀγὼ εἰς ὑπάρχων τῇ συνῆθει πάντως
 ἀλλοιώσει ὑποπεσοῦμαι, καὶ καθὼς οἱ πρὸ ἐμοῦ δι' αἰῶνος τέρ-
 30 πεσθαι τοῖς παροῦσιν οὐ συνεχωρήθησαν, οὕτως ἔσται καὶ ἐπ'
 ἐμοί. Κατεῖδον γὰρ οἶα τοὺς ἀνθρώπους ὁ τύραννος οὗτος καὶ
 παραχώδης κατεργάζεται κόσμος, μετατιθεῖς αὐτοὺς ἐντεῦθεν
 κάκειθεν, οὓς μὲν ἐκ πλοῦτου πρὸς πενίαν, οὓς δὲ ἐκ πενίας εἰς
 δόξαν, τούτους μὲν ὑπεξάγων τοῦ βίου, ἄλλους δὲ αὐθις ἀντεισά-

ἀφιερώσαμε ὅλο τὸ χρόνο μας, καὶ μᾶς μεταφέρουν σὲ χώρα σκοτεινὴ καὶ ὀμιχλώδη, σὲ χώρα αἰώνιου σκοταδιοῦ, ὅπου δὲν ὑπάρχει φῶς, οὔτε δυνατότητα νὰ βλέπουμε ζωὴ ἀνθρώπινη. Ὡς σύμβουλο καλὸ, ποῦ τοῦ ἔκανε γνωστὰ τὰ ἀληθινὰ καὶ δίδαξε τὰ σωτήρια πράγματα στὸν συνετὸ καὶ σοφότατο βασιλιά, θεώρησε τὴ δική μου εὐτελεῖ ταπεινότητα, ποῦ ἦρθα νὰ σοῦ δείξω τὸ σωστὸ καὶ σταθερὸ δρόμο, νὰ σὲ ὀδηγήσω στὰ αἰώνια καὶ ἀθάνατα καί, συμβουλεύοντάς σε νὰ τὰ ἀποβάλεις ὅλα, νὰ σὲ ἀπομακρύνω ἀπὸ αὐτὸ τὸν ἀπατηλὸ κόσμο, τὸν ὁποῖο κι ἐγὼ δυστυχῶς ἀγαποῦσα καὶ ἤμουν προσκολλημένος στὶς δικές του εὐχαριστήσεις καὶ ἀπολαύσεις. Ὅταν ὅμως κατάλαβα μὲ τὰ μάτια τοῦ νοῦ, ποῦ δὲν ἀπατῶνται, ὅτι ὀλόκληρη ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καταναλώνεται σ' αὐτά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα παρέρχονται καὶ ἄλλα μετακινοῦνται σὲ ἄλλους, καὶ ὅτι κανένας δὲν ἔχει κάτι τὸ σταθερὸ καὶ σίγουρο, οὔτε οἱ πλούσιοι τὸν πλοῦτο, οὔτε οἱ δυνατοὶ τὴ δύναμη, οὔτε οἱ σοφοὶ τὴ σοφία, οὔτε καὶ αὐτοὶ ποῦ εὐημεροῦν τὴν εὐημερία, οὔτε ὅσοι ἀπολαμβάνουν τὴ σπατάλη, οὔτε ἐκεῖνοι ποῦ νομίζουν πὼς ζοῦν μὲ ἀσφάλεια, τὴ μάταιη καὶ πάρα πολὺ ἀδρανῆ ἀσφάλεια, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ ὅσα διαφημίζονται ἐδῶ, ἀλλὰ μοιάζει τὸ πρᾶγμα μὲ τὴν ἀμέτρητη ροὴ χειμάρρων ποῦ χύνονται στὸ βυθὸ (γιατὶ εἶναι ρευστὰ τέτοια εἶναι ὅλα τὰ παρόντα καὶ πρόσκαιρα), κατάλαβα ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι μάταια καὶ δὲν ὑπάρχει κανένα ὄφελος ἀπὸ αὐτά, ἀλλά, ὅπως ὅλα τὰ προηγούμενα ἔχουν καλυφθεῖ μὲ τὴν λήθη, εἴτε δόξα, εἴτε βασιλεία, εἴτε λάμψη ἀξιομάτων, εἴτε μέγεθος ἐξουσίας, εἴτε θρασύτητα τυράννων, εἴτε κάτι ἀπὸ αὐτά, ἔτσι καὶ τὰ παρόντα τὰ προσεχῆ καὶ ἐπόμενα χρόνια θὰ ἐπισκιασθοῦν. Καὶ ἐγὼ ποῦ εἶμαι ἕνας ἀπὸ αὐτὰ θὰ περιπέσω ὅπωςδήποτε στὴ συνηθισμένη ἀλλοίωση, καὶ ὅπως στοὺς πρὶν ἀπὸ μένα μέσα στοὺς αἰῶνες δὲν ἐπετράπη νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ παρόντα, ἔτσι θὰ γίνει καὶ μὲ μένα. Γιατὶ γνωρίζω καλὰ τί ἐπιφυλάσσει στοὺς ἀνθρώπους ὁ τύραννος καὶ ταραγμένος αὐτὸς κόσμος, μεταθέτοντας ὅλους αὐτοὺς ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ἄλλους ἀπὸ τὸν πλοῦτο στὴ φτώχεια, ἄλλους ἀπὸ τὴ φτώχεια στὴ δόξα, ἄλλους ἀπομακρύντάς τους ἀπὸ τὴ ζωὴ, καὶ ἄλλους πάλι εἰσάγοντας σ' αὐτή, κάποιους σο-

γων, τινὰς μὲν σοφοὺς καὶ συνετοὺς ἀποδοκιμάζων, ἀτίμους τε καὶ εὐτελεῖς τοὺς τιμίους καὶ περιφανεῖς ἐργαζόμενος, ἄλλους δὲ ἀσόφους τε καὶ ἀσυνέτους ἐπὶ θρόνου καθίζων δόξης, τιμίους τε καὶ ἀτίμους καὶ ἀφανεῖς πᾶσι δεικνύων,

5 Καὶ ἔστιν ἰδεῖν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος μηδόλως κατὰ πρόσωπον τῆς αὐτοῦ ἀπηνουῶς τυραννίδος ἔχον στάσιν, ἀλλ', ὡς ὅταν περιστερὰ, φεύγουσα ἀετὸν εἶτε ἰέρακα, τόπους ἐκ τόπων ἀμείβῃ, νῦν μὲν τούτῳ τῷ δένδρῳ, αὐθις ἐκείνῳ τῷ θάμνῳ, εἴτ' εὐθὺς τρώγλαις τῶν πετρῶν καὶ παντοίαις ἀκάνθαις ἑαυτὴν
10 προσαράσσουσα καὶ οὐδαμοῦ εὐρίσκουσα προσφύγιον ἀσφαλές, ἐν σάλῳ καὶ ταλαντώσει ταλαιπωρεῖται διηνεκεῖ, οὕτως εἰσὶν οἱ τοῖς παροῦσιν ἐπτοημένοι, ὑφ' ὀρμῆς μὲν ἀλογίστου ἀθλίως πονοῦντες, μηδόλως δὲ τι ἔχοντες βέβαιον ἢ ἀσφαλές, μήτ' ἐπιστάμενοι εἰς ὅποιον καταντῶσι τέλος, καὶ ποῦ τούτους ὁ μάταιος
15 ἄγει βίος, ᾧ καθυπέταξαν ἑαυτοὺς λίαν δυστυχῶς καὶ ἀθλίως, πονηρὰ μὲν ἐλόμενοι ἀντὶ ἀγαθῶν, μετελθόντες δὲ κακίαν ἀντὶ χρηστότητος, ἢ τίς ὁ τὰς ψυχὰς τῶν πολλῶν καὶ μοχθηρῶν αὐτῶν καμάτων διαδεξάμενος ἐπικαρπίας, εἶτε οἰκεῖος, εἶτε ἀλλότριος, καὶ πολλάκις οὐδὲ φίλος ὅλως ἢ γνωστός, ἀλλ' ἐχθρὸς καὶ
20 πολέμιος.

Ταῦτα πάντα καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα διακρίνας ἐν τῷ τῆς ψυχῆς κριτηρίῳ, ἐμίσησα τὸν σύμπαντά μου βίον τὸν ἐν τοῖς ματαίοις ἀναλωθέντα, ὃν διήγαγον τοῖς περὶ γῆν πόνοις προστετηκώς. Ἀποβαλλομένῳ δέ μοι τῆς ψυχῆς τὴν τούτων προσπάθειαν καὶ ἀπορρίψαντι, κατεφάνη τὰ τῷ ὄντι ἀγαθὰ, τὸ φοβεῖσθαι τὸν
25 Θεὸν καὶ ποιεῖν αὐτοῦ τὸ θέλημα. Τοῦτο γὰρ ἔγνω πάντων τῶν ἀγαθῶν κεφάλαιον ὑπάρχειν· τοῦτο καὶ ἀρχὴ σοφίας λέγεται καὶ σοφία τετελειωμένη· ζωὴ γάρ ἐστίν ἄλυπος καὶ ἀνεπηρέαστος τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς, καὶ τοῖς ἐπερειδομένοις ἐπ' αὐτὴν ὡς ἐπὶ Κύριον ἀσφαλῆς. Ἐπιστήσας οὖν μου τὸν λογισμὸν τῇ ἀπλα-

φους και φρόνιμους αποδοκιμάζοντάς τους, και κάνοντας τούς τίμιους και διάσημους άτιμους και άσημους, άλλους πάλι άσοφους και άνόητους ανεβάζοντάς τους σε θρόνο δόξας, και αναδεικνύοντας έντιμους σ' άλλους τούς άνέντιμους και άφανεϊς².

Και εϊναι δυνατò νά δεϊς τò άθρώπινο γένος νά μη άντιστέκεται άπέναντι στη σκληρή τυραννία του, αλλά, ðπως τò περιστέρι, προσπαθώντας νά αποφύγει άετò η γεράκι, αλλάζει τòn ένα τόπο μετά τòn άλλο, κουρνιάζοντας πότε σ' αυτò τò δένδρο, πότε σ' εκείνο τò θάμνο και άμέσως μετά σε τρύπες άνάμεσα στις πέτρες και σε διάφορα άγκάθια, και δε βρίσκει πουθενά ασφαλές καταφύγιο, και ταλαιπωρείται ζώντας σε διαρκή ταραχή και μετακίνηση, έτσι εϊναι και οϊ φοβισμένοι άπò τὰ παρόντα, οϊ όποιοι ύποφέρουν άθλια άπò μιá παράλογη ðρμή, χωρϊς νά έχουν τίποτε τò βέβαιο η ασφαλές, ούτε νά γνωρίζουν σε ποιò τέλος θά καταντήσουν και πού τους ðδηγεϊ ð μάταιος βίος, στòn όποιο ύπέταξαν τους έαυτους τους κατá τρόπο δυστυχή και άθλιο, έχοντας προτιμήσει τὰ κακὰ άντι τών αγαθών και άσκώντας τήν κακία άντι τής αγαθότητας, ούτε και ποιός θά τους διαδεχθεϊ στις ψυχρες έπικαρπίες τών πολλών και άθλιων κόπων τους, εάν δηλαδή θά εϊναι δικός τους η ξένος, πού πολλές φορες ούτε φίλος γενικá η γνωστòς εϊναι, αλλά έχθρòς και αντίπαλος.

“Όλα αυτá και τὰ συνεπακόλουθά τους, άφου τὰ εξέτασα στò κριτήριο τής ψυχής μου, μίσησα ðλη μου τή ζωή πού δαπανήθηκε στá μάταια, τήν όποία πέρασα προσκολλημένος στους κόπους γύρω άπò τή γή. “Όταν απέβαλα άπò τήν ψυχή μου και άπέρριψα τήν προσήλωσή μου σ' αυτá, φανερώθηκαν τὰ πραγματικά αγαθά, τò νά φοβούμαι τò Θεò και νά κάνω τò θέλημα του. Γιατι κατάλαβα ðτι αυτò εϊναι τò κυριότερο άπò ðλα τὰ αγαθά. Αυτò λέγεται και άρχη τής σοφίας³ και σοφία ðλοκληρωμένη· διότι εϊναι ζωή χωρϊς λύπη και άμετάβλητη για ðσους εϊναι άφοσιωμένοι σ' αυτήν, και για εκείνους πού στηρίζονται πάνω σ' αυτήν εϊναι ασφαλής, σαν νά στηρίζονται στòn ίδιο τòn Κύριο⁴. Προσηλώνοντας λοιπόν τò λογισμό μου στòn άλάνθαστο ðρόμο

3. Ψαλμ. 110,10: «άρχη σοφίας φόβος Κυρίου». Πρβλ. και Παρμ. 1,7.

4. Παρμ. 3,18.

νεστάτη ὁδῶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καὶ γνοὺς ἀκριβῶς μηδὲν ἐν αὐτῇ σκολιὸν ἢ στραγγαλιῶδες ὑπάρχειν, μήτε φαραγγῶν καὶ σκοπέλων, ἀκανθῶν τε καὶ τριβόλων πεπληρωμένην, ἀλλ' ὄλην λείαν καθεστηκέναι καὶ ὁμαλήν, τέρπουσαν μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν αὐτὴν ὀδευόντων ταῖς φανοτάταις θεωρίαις, ὠραῖζουσαν δὲ 5 τοὺς πόδας καὶ ὑποδύουσαν τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης τοῦ ἀσφαλῶς τε καὶ συντόμως βαδίζειν, ἥνπερ πάντων δικαίως προέκρινα καὶ οἰκοδομεῖν ἠρξάμην τὴν πεσοῦσάν μου τῆς ψυχῆς καὶ φθαρεῖσαν οἰκίαν.

10 Οὕτω μου τὰ κατ' ἐμαυτὸν διατιθεμένου καὶ τὸ σφαλερὸν τοῦ νοῦς ἐπανορθοῦντος, ρημάτων ἀκήκοα σοφοῦ τινος διδασκάλου τοιαῦτά μοι ἐμβοῶντος· Ἐξέλθετε, ἔφη, πάντες οἱ ποθοῦντες σωθῆναι· ἀποχωρίσθητε τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου· παράγει γὰρ τὸ σχῆμα αὐτοῦ μικρὸν ὄσον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔσται. 15 Ἐξέλθετε ἀμεταστρεπτί, μὴ προῖκα δὲ καὶ ἀμισθί, ἀλλ' ἐφόδια φερόμενοι ζωῆς αἰωνίου· μακρὰν γὰρ μέλλετε βαδίζειν ὁδόν, πολλῶν ἔχουσιν χρεῖαν τῶν ἐντεῦθεν ἐφοδίων, καὶ καταλαμβάνετε τὸν αἰώνιον τόπον χώρας ἔχοντα δύο, πολλὰς ἐν ἑαυταῖς μονὰς ἐχούσας, ὧν τὴν μὲν μίαν ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ τὰς αὐτοῦ φυλάττουσιν ἐντολάς, παντοίων οὖσαν ἀγαθῶν πεπληρωμένην, ἥσπερ οἱ ἀξιωθέντες ἐν ἀφθαρσίᾳ ζήσονται διηνεκεῖ, τῆς ἀνωλέθρου ἀπολαύοντες ἀθανασίας, ἐνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός· ἡ δὲ δευτέρα σκότους οὖσα μεστή καὶ θλίψεως καὶ ὀδύνης, τῷ διαβόλῳ ἠτοίμασται καὶ τοῖς 25 ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐν ἧ βληθήσονται καὶ οἱ δι' ἔργων πονηρῶν ἑαυτοῖς ταύτην προξενήσαντες, οἱ τῶν ἀφθάρτων καὶ αἰωνίων τὰ παρόντα ἀνταλλαζάμενοι καὶ ὄλους ἑαυτοὺς κατάβρωμα τοῦ αἰωνίου πυρὸς ποιησάμενοι.

30 Ταύτης ἐγὼ τῆς φωνῆς ἀκούσας καὶ τὸ ἀμειδῆς αὐτῆς ἐπιγνοὺς, ἐκεῖνο καταλαβεῖν τὸ κατάλυμα ἔργον ἐθέμην, τὸ πάσης

5. Ψαλμ. 118,32· «ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον».

6. Παρμ. 8,8· «οὐδὲν ἐν αὐτοῖς σκολιόν, οὐδὲ στραγγαλιῶδες».

τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου⁵, καὶ ἀφοῦ ἐξακρίβωσα καλὰ ὅτι δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὸν τίποτε τὸ διεστραμμένο ἢ ἐπιλήψιμο⁶, οὔτε εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ φαράγγια καὶ βράχια, ἀγκάθια καὶ τριβόλια, ἀλλὰ ὅτι ὅλος εἶναι ἴσιος καὶ ὁμαλός, πὺ εὐχαριστεῖ τὰ μάτια ὄσων βαδίζουν σ' αὐτὸν μὲ τὰ ὀλόφωτα θεάματά του καὶ ἐξωραΐζει τὰ πόδια καὶ βοηθεῖ τῇ διάδοσῃ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης νὰ βαδίζει γρήγορα καὶ μὲ ἀσφάλεια⁷. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν δρόμο τὸν προτίμησα ἀπὸ ὅλους καὶ ἄρχισα νὰ οἰκοδομῶ τῇ γκρεμισμένη καὶ κατεστραμμένη οἰκίᾳ τῆς ψυχῆς μου.

Ἐνῶ ἔτσι ρύθμιζα τὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ ἐπανόρθωνα τὰ σφάλματα τοῦ νοῦ μου, ἄκουα τὰ λόγια κάποιου σοφοῦ δασκάλου πὺ μοῦ φώναζε τὰ ἐξῆς: Βγεῖτε ὅλοι ὅσοι θέλετε νὰ σωθεῖτε: ἀποχωρισθεῖτε ἀπὸ τὴ ματαιότητα τοῦ κόσμου, γιατί «παρέρχεται τὸ σχῆμα του»⁸ ὅπου νᾶναι καὶ δὲν θὰ ὑπάρχει. Βγεῖτε χωρὶς ἐπιστροφῆ, καὶ μὴ παίρνετε μαζί σας προίκα ἢ μισθό, παρὰ μόνο ἐφόδια τῆς αἰώνιας ζωῆς: γιατί πρόκειται νὰ βαδίσετε μακρὺ δρόμο, πὺ χρειάζεται περισσότερο ἀπὸ τὰ ἐφόδια τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Καὶ θὰ φθάσετε στὸν αἰώνιο τόπο, πὺ ἔχει δύο χῶρες, οἱ ὁποῖες ἔχουν μέσα τους πολλοὺς τόπους διαμονῆς. Ἀπὸ αὐτὲς τῇ μία τὴν ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γι' αὐτοὺς πὺ τὸν ἀγαποῦν καὶ τηροῦν τὶς ἐντολές του καὶ εἶναι γεμάτη ἀπὸ κάθε εἶδους ἀγαθὰ, καὶ ὅσοι τὴν κερδίσουν, θὰ ζήσουν σὲ διαρκῆ ἀφθαρσία, ἀπολαμβάνοντας τὴν αἰώνια ἀθανασία, ὅπου δὲν ὑπάρχει πόνος, λύπη καὶ στεναγμός⁹. Ἡ δεύτερη ὅμως, πὺ εἶναι γεμάτη σκοτάδι, θλίψη καὶ πόνος, ἔχει ἐτοιμασθεῖ ἀπὸ τὸ διάβολο καὶ τοὺς ὑπηρέτες του¹⁰, καὶ θὰ ριχθοῦν σ' αὐτὴν ὅσοι τὴν προκάλεσαν στὸν ἑαυτό τους μὲ ἔργα πονηρὰ καὶ ὅσοι ἀντάλλαξαν τὰ αἰώνια καὶ ἄφθαρτα μὲ τὰ παρόντα καὶ ἔκαναν ὀλόκληρους τοὺς ἑαυτοὺς τους καταβρόχθισμα τῆς αἰώνιας φωτιᾶς.

Ὅταν ἐγὼ ἄκουσα αὐτὴ τῇ φωνῇ καὶ κατάλαβα ὅτι εἶναι ἀληθινή, ἔβαλα σκοπὸ μου νὰ καταλάβω ἐκεῖνο τὸν τόπο, πὺ εἶ-

7. Ρωμ. 10,15· «ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην».

8. Α' Ἰω. 2,17· «ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ».

9. Ἦσ. 35,10.

10. Ματθ. 25,49· «τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ».

μὲν ἀπηλλαγμένον ὀδύνης τε καὶ λύπης, τοσαύτης δὲ ἀσφαλείας
 καὶ τοιούτων ἀγαθῶν πλήρες ὑπάρχον, ὧν ἡ γνῶσις νυνὶ μὲν ἐκ
 μέρους ἐστὶν ἐν ἐμοί, νηπίῳ τε ὄντι τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν καὶ
 ὡς δι' ἐσόπτρων καὶ αἰνιγμάτων τὰ ἐκεῖθεν βλέποντι, ὅτε δὲ
 5 ἔλθῃ τὸ τέλειον καὶ ἐπιγνώσομαι πρόσωπον πρὸς πρόσωπον,
 τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Εὐχαριστῶ τοίνυν τῷ Θεῷ
 διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν· ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος
 τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσε με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς
 ἀμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου καὶ διήνοιξέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς
 10 ἀπλανῶς κατιδεῖν ὅτι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ
 φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη. Καὶ καθάπερ οὖν ἐγώ,
 τῶν παρόντων ἐπιγνοὺς τὴν ματαιότητα, τέλειον αὐτὰ ἐμίσησα
 μῖσος, οὕτω δὴ καὶ σὲ γινώσκειν περὶ τούτων συμβουλευόν, ἵνα
 ὡς ἀλλοτρίοις διατεθῆς αὐτοῖς καὶ θάπτῃ παρερχομένοις, ἀφε-
 15 λόμενος δ' ἐντεῦθεν πάντα, θησαυρίσης σεαυτῷ ἐν τῷ ἀφθάρτῳ
 αἰῶνι θησαυρὸν ἀσύλητον, πλουτὸν ἀδαπάνητον, ἔνθα σε δεῖ
 ἀνυπερθέτως πορευθῆναι, ἵνα, ὅταν ἀπέλθῃς, οὐχ ὑστερούμενος
 ἔσῃ, ἀλλὰ πλούτῳ βριθῶν, καθάπερ σοι τὴν τούτων ἀνεθέμην
 ἀνωτέρω καταλληλοτάτην εἰκόνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

Λέγει δὲ ὁ Ἰωάσαφ τῷ γέροντι·

Πῶς οὖν δυνήσομαι θησαυροὺς χρημάτων καὶ πλούτου ἐκεῖσε
 προπέμπειν, ὡς ἂν ἄσυλον αὐτῶν καὶ ἀνώλεθρον τὴν ἀπόλαυσιν
 ἀπελθὼν εὖρω; Πῶς δὲ δεῖξω τὸ πρὸς τὰ παρόντα μου μῖσος
 25 καὶ τῶν αἰώνιων ἀνθέξομαι; Μάλα σαφήνισόν μοι.

Καί φησιν ὁ Βαρλαάμ·

Ἡ μὲν τοῦ πλούτου τούτου πρὸς τὸν αἰώνιον τόπον προπομπὴ
 ταῖς χερσὶ γίνεται τῶν πενήτων. Φησὶ γάρ τις τῶν προφητῶν,
 Δανιὴλ ὁ σοφώτατος, τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος· «διὰ τοῦτο, βασι-
 30 λεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεσάτω σοι· καὶ τὰς ἀμαρτίας σου ἐν ἐλεημο-

11. Α' Κορ. 13,12· «βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρό-

ναι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ πόνο καὶ λύπη, καὶ γεμᾶτος ἀπὸ τόση ἀσφάλεια καὶ τέτοια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἐγὼ τῶρα γνωρίζω μερικῶς, ἐπειδὴ εἶμαι νήπιος ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ ἡλικία καὶ ἐπειδὴ βλέπω ὅσα ὑπάρχουν ἐκεῖ σὰν μέσα ἀπὸ καθρέφτες καὶ αἰνίγματα. Ὅταν ὁμως θὰ ἔρθει ἡ τελειότητα καὶ θὰ τὰ γνωρίσω πρόσωπο πρὸς πρόσωπο, τότε τὸ ἐπὶ μέρους θὰ καταργηθεῖ¹¹. Εὐχαριστῶ λοιπὸν τὸ Θεὸ μέσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας¹², διότι ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς μετὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ με ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὸν νόμο τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου¹³ καὶ μοῦ ἄνοιξε τὰ μάτια νὰ δῶ χωρὶς πλάνη, ὅτι τὸ σαρκικὸ φρόνημα εἶναι θάνατος, ἐνῶ τὸ φρόνημα τοῦ Πνεύματος εἶναι ζωὴ καὶ εἰρήνη¹⁴. Καὶ ἀφοῦ ἐγὼ, γνωρίζοντας τὴ ματαιότητα τῶν παρόντων, τὰ μίσησα μετέλειο μῖσος, ἔτσι σὲ συμβουλεύω καὶ σένα νὰ μάθεις γι' αὐτά, ὥστε νὰ τὰ ἀντιμετωπίσεις ὡς ξένα, πού παρέρχονται πολὺ γρήγορα, καὶ ἀφαιρώντας ἐδῶ ὅλα, νὰ ἀποταμιεύσεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου στὸν ἀφθαρτο αἰῶνα θησαυρὸ πού δὲν ἀρπάζεται, πλοῦτο πού δὲν δαπανᾶται, ὅπου πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ μεταβεῖς, ὥστε, ὅταν φύγεις ἀπὸ ἐδῶ, νὰ μὴ εἶσαι στερημένος, ἀλλὰ νὰ εἶσαι κατάφορτος ἀπὸ πλοῦτο, σύμφωνα μετὰ τὴν ταιριαστὴ εἰκόνα αὐτῶν, ὅπως σοῦ τὴν διηγήθηκα πιὸ πάνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

Λέει τότε ὁ Ἰωάσαφ στὸν γέροντα:

Πῶς ὁμως θὰ μπορέσω νὰ ἀποστείλω κιβώτια μετὰ χρήματα καὶ πλοῦτο ἐκεῖ, γιὰ νὰ ἔχω τὴν ἀπόλαυσή τους, ὅταν θὰ πάω ἐκεῖ, ἀσύλητη καὶ ἀφθαρτη; Καὶ πῶς θὰ δεῖξω τὸ μῖσος μου γιὰ τὰ παρόντα καὶ θὰ ἀφοσιωθῶ στὰ αἰῶνια; Ἀποσαφῆνισέ μου τα περισσότερο.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ τοῦ ἀποκρίνεται:

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ πλούτου αὐτοῦ στὸν αἰῶνιο τόπο γίνεται μετὰ χέρια τῶν φτωχῶν. Γιατὶ λέει κάποιος προφήτης, ὁ σοφώτατος Δανιήλ, στὸ βασιλιὰ τῆς Βαβυλώνας: «γι' αὐτό, βασιλιά, ἄς γίνῃ δεκτὴ ἡ συμβουλὴ μου· καὶ γλύτωσε ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες σου με

σωπον πρὸς πρόσωπον».

12. Ρωμ. 7,25.

13. Ρωμ. 8,2.

14. Ρωμ. 8,6.

σὺναις λύτρωσαι καὶ τὰς ἀδικίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων». Λέγει δὲ καὶ ὁ Σωτὴρ· «ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἴν', ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς». Καὶ πολλὴν ἄνω τε καὶ κάτω λόγον ὁ Δεσπότης τῆς ἐλεημοσύνης καὶ μεταδόσεως τῶν πενήτων ποιεῖται, καθὼς ἐν τῷ

 5 *Εὐαγγελίῳ* μαθάνομεν. Οὕτω μὲν οὖν ἀσφαλέστατα λίαν ἐκεῖσε προπέμψεις πάντα ταῖς τῶν δεχομένων χερσίν· ὅσα γὰρ εἰς τούτους ποιήσεις, ἑαυτῷ ὁ Δεσπότης οἰκειούμενος πολυπλασιῶς σε ἀνταμείβεται· νικᾷ γὰρ αἰ ταῖς τῶν δωρεῶν ἀντιδόσεσι τοῦς

 10 ἀγαπῶντας αὐτόν. Τούτῳ μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τέως τοῦς θησαυροῦς τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου συλήσας, ᾧ τεταλαιπώρηκας πολλὴν ἤδη χρόνον ἐκδουλεύων, καλῶς ἐκ τούτων πρὸς τὸ μέλλον ἐφοδιασθήσῃ, καὶ τοῦ ἀλλοτρίου ἀφελόμενος σεαυτῷ πάντα προαποθήσῃ, διὰ τῶν ρευστῶν τούτων καὶ προσκαιρῶν

 15 τὰ ἐστῶτα καὶ μένοντα ἐξωνησάμενος· ἔπειτα, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντός σοι, κατανοήσεις τὸ ἄστατον τοῦ κόσμου καὶ ἀνώμαλον, καί, χαίρειν πᾶσιν εἰπὼν, πρὸς τὸ μέλλον μεθορμισθήσῃ, παραδραμῶν μὲν τὰ παρατρέχοντα, τοῖς ἐλπίζομένοις δὲ καὶ ἵσταμένοις προστεθήσῃ, καὶ τὸ σκότος μὲν ἀπολιπὼν σὺν τῇ σκιᾷ τοῦ

 20 θανάτου, μισήσας δὲ τὸν κόσμον καὶ κοσμοκράτορα, καὶ τὴν φθειρομένην σάρκα ἐχθρὰν ἑαυτῷ λογισάμενος, τῷ φῶτι προσδράμῃς τῷ ἀπροσίτῳ, καί, τὸν σταυρὸν ἐπ' ὤμων ἄρας, ἀκολουθήσεις αὐτῷ ἀμεταστρεπτί, ἵνα καὶ σὺν αὐτῷ δοξασθῆς καὶ τῆς οὐκ ἔτι μεταπιπτούσης ζωῆς οὐδὲ ἀπατηλῆς ἀναδειχθῆς κληρονόμος.

 25

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ·

Τὸ πάντων οὖν, φησίν, ὑπεριδεῖν καὶ ἐπίπονον οὕτως ἀναλαβέσθαι βίον, καθάπερ εἴρηκας ἀνωτέρω, παράδοσίς ἐστιν ἀρχαία ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων κατιοῦσα διδαχῆς, ἣ ἔναγχος ὑμῖν ἐπινενόηται τῇ τοῦ νοοῦς ὑμῶν ἐπιστήμης, ὡς κρεῖττον ἐκλεξαμένοις

 05 τοῦτο;

ἐλεημοσύνες καὶ ἀπὸ τὶς ἀδικίες σου μὲ εὐσπλαγχνίες τῶν φτωχῶν»¹. Λέει ὁμοῦ καὶ ὁ Σωτῆρας: «κάνετε φίλους σας ἀπὸ τὸ μαμμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ὥστε, ὅταν θὰ φύγετε ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο, νὰ σᾶς δεχθοῦν στὶς αἰώνιες σκηνές»². Καὶ συνεχῶς ὁ Δεσπότης κάνει πολὺ λόγο γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὴ βοήθεια τῶν φτωχῶν, ὅπως μαθαίνουμε ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο³. Ἔτσι λοιπὸν θὰ τὰ ἀποστείλεις ἐκεῖ ὅλα μὲ μεγάλη ἀσφάλεια, μὲ τὰ χέρια αὐτῶν ποὺ ἔχουν ἀνάγκη· γιὰ τὶ ὅσα θὰ κάνεις σ' αὐτούς, ὁ Δεσπότης, κἀνοντάς τα δικά του⁴, θὰ σὲ ἀνταμείψει μὲ περισσότερα· διότι ξεπερνᾶ πάντοτε μὲ τὰ δῶρα τῶν ἀνταμοιβῶν του ὅσους τὸν ἀγαποῦν. Μ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπο τώρα, ἀφοῦ συλήσεις τὰ θησαυροφυλάκια τοῦ σκοταδιοῦ τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ, ποὺ ταλαιπωρήθηκες δουλεύοντάς τον πολὺ χρόνο, θὰ ἐφοδιασθεῖς ἀπὸ αὐτὰ καλὰ γιὰ τὸ μέλλον, καὶ ἀφαιρώντας τα ἀπὸ τὸν ξένο, θὰ τὰ τοποθετήσεις ὅλα ἀπὸ τώρα γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου, ἐξαγοράζοντας, μὲ αὐτὰ τὰ ρευστὰ καὶ πρόσκαιρα, ἐκεῖνα ποὺ ὑπάρχουν καὶ μένουν. Ἔπειτα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, θὰ καταλάβεις τὴν ἀστάθεια καὶ τὸ εὐμετάβλητο τοῦ κόσμου, καί, ἀφοῦ ἐγκαταλείψεις τὰ πάντα, θὰ ἀρμενίσεις πρὸς τὸ μέλλον, περιφρονώντας αὐτὰ ποὺ παρέρχονται, καὶ θὰ προστεθεῖς σ' αὐτούς ποὺ ἐλπίζουν καὶ εἶναι σταθεροὶ καί, ἀφοῦ ἐγκαταλείψεις τὸ σκοτάδι μαζί μὲ τὴ σκιά τοῦ θανάτου, μισήσεις τὸν κόσμον καὶ τὸν κοσμοκράτορα καὶ θεωρήσεις τὴ φθαρτὴ σάρκα ὡς ἐχθρική γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου, θὰ τρέξεις πρὸς τὸ ἀπλησίαστο φῶς, καὶ σηκώνοντας στοὺς ὤμους τὸ Σταυρὸ, θὰ τὸν ἀκολουθήσεις χωρὶς ἐπιστροφή, γιὰ νὰ δοξασθεῖς μαζί του καὶ νὰ ἀναδειχθεῖς κληρονόμος τῆς ζωῆς ποὺ δὲ μεταβάλλεται καὶ οὔτε εἶναι ἀπατηλή.

Ἄσασαφ εἶπε:

Τὸ νὰ περιφρονῆσω τὰ πάντα καὶ νὰ ἀρχίσω μιὰ τόσο ἐπίπονη ζωὴ, ὅπως εἶπες πρὸς πάντων, εἶναι παράδοση παλιὰ ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῶν ἀποστόλων, ἣ ἐπινοήθηκε ἀπὸ σᾶς πρόσφατα μὲ τὴν ἰκανότητα τοῦ μυαλοῦ σας, ποὺ τὴ διαλέξατε σὰν ἀνώτερη;

1. Δάν. 4,24. 2. Λουκᾶ 16,9.

3. Λουκᾶ 11,41. 12,33. 19,8. Ματθ. 19,21.

4. Ματθ. 25,40· «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε».

Πρὸς ὃν ὁ γέρων ἔφη·

Οὐ νόμον προσφάτως εἰσενεχθέντα διδάσκω σε (μὴ γένοιτο!), ἀλλ' ἐκपालαι δοθέντα ἡμῖν. Εἶπεν γὰρ ὁ Κύριος πλουσίῳ τινὶ ἐπερωτήσαντι αὐτόν, «τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» καὶ καυχωμένῳ πάντα φυλάξαι τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ· «ἐν σοι», φησὶν, «ὕστερεῖ, ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι, ἄρας τὸν σταυρόν. Ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα». «Ἰδὼν δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον εἶπε· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Εὐκόπωτερον γὰρ ἐστὶ κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ραφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν». Ταύτης οὖν τῆς ἐντολῆς πάντες ἀκούσαντες οἱ ἄγιοι ἀποχωρισθῆναι πάντῃ τῆς τοιαύτης τοῦ πλούτου δυσκολίας ἐφρόντισαν, καὶ πάντα σκορπίσαντες καὶ διὰ τῆς τῶν πενήτων διαδόσεως πλοῦτον ἑαυτοῖς αἰώνιον προαποθέμενοι, ἦραν τὸν σταυρόν καὶ τῷ Χριστῷ ἠκολούθησαν, οἱ μὲν μαρτυρικῶς, καθὰ δὴ καὶ εἶπόν σοι, τελειωθέντες, οἱ δὲ ἀσκητικῶς ἀγωνισάμενοι, καὶ μηδὲν ἐκείνων ἀπολιπόντες τῇ ἀγωγῇ τῆς ἀληθινῆς ταύτης φιλοσοφίας. Ἐντολὴν οὖν ταύτην εἶναι γίνωσκε Χριστοῦ τοῦ βασιλέως ἡμῶν καὶ Θεοῦ, ἀπάγουσαν ἡμᾶς τῶν φθαρτῶν, καὶ τῶν αἰδίων μετόχους ἐργαζομένην.

Παλαιᾶς οὖν, φησὶν ὁ Ἰωάσαφ,

καὶ οὕτως ἀναγκαίας οὖσης τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας, πῶς οὐ πολλοὶ ζηλοῦσι σήμερον τουτονὶ τὸν βίον;

Ὁ δὲ γέρων ἔφη·

Πολλοὶ μὲν ἐζήλωσαν καὶ ζηλοῦσιν, οἱ πλεῖστοι δὲ ὀκνοῦσι καὶ ἀναδύονται. Ὀλίγοι γάρ, καθὰ φησὶν ὁ Κύριος, οἱ τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ τεθλιμμένης ὁδοιπόροι, τῆς ἀνειμένης δὲ καὶ πλατείας οἱ πλείους. Οἱ γὰρ καθάπαξ ὑπὸ φιλοχρηματίας καὶ τῶν τῆς φιληδονίας κακῶν ἀλόντες, τῇ κενῇ δὲ καὶ ματαίᾳ προστετηκότες

Πρὸς αὐτὸν ὁ γέροντας εἶπε·

Δὲ σοῦ διδάσκω νόμο πὺ πρόσφατα θεσμοθετήθηκε (μὴ γένοιτο!), ἀλλὰ νόμο πὺ μᾶς δόθηκε ἀπὸ πολὺ παλιά. Γιατὶ εἶπε ὁ Κύριος σὲ κάποιο πλούσιο πὺ τὸν ρώτησε, «τί νὰ κάνω γιὰ νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνια ζωή», καὶ καυχόταν ὅτε φύλασσε ὅλα ὅσα εἶναι γραμμένα στὸ νόμο· «ἐνα», λέει, «σοῦ λείπει· πήγαινε, πούλησε ὅσα ἔχεις, δῶσε τα στοὺς φτωχοὺς, καὶ θὰ ἔχεις θησαυρὸ στοὺς οὐρανοῦς· καὶ ἔλα νὰ μὲ ἀκολουθήσεις ἀφοῦ σηκώσεις τὸ Σταυρὸ. Αὐτὸς ὅμως ἀκούοντας αὐτὰ ἔγινε περίλυπος, γιατί ἦταν πολὺ πλούσιος. Ὅταν τὸν εἶδε ὁ Κύριος νὰ γίνεται περίλυπος εἶπε· πόσο δύσκολα αὐτοὶ πὺ ἔχουν τὰ χρήματα θὰ μποῦν στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ! Γιατὶ εἶναι πιὸ εὐκολο νὰ περάσει καρὰβόσχοινο ἀπὸ βελονότρυπα, παρὰ νὰ μπεῖ πλούσιος στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»⁵. Ἀφοῦ λοιπὸν ἄκουσαν αὐτὴ τὴν ἐντολὴ ὅλοι οἱ ἅγιοι, φρόντισαν νὰ ἀποχωρισθοῦν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὴ δυσκολία αὐτὴ τοῦ πλούτου καὶ, ἀφοῦ μοίρασαν τὰ πάντα καὶ μὲ τὸ μοίρασμα στοὺς φτωχοὺς ἐξασφάλισαν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους πλοῦτο αἰώνιο, σήκωσαν τὸ σταυρὸ καὶ ἀκολούθησαν τὸ Χριστό, καὶ ἄλλοι, ὅπως σοῦ εἶπα, πέθαναν μαρτυρικά, ἄλλοι ἀγωνίσθηκαν ἀσκητικά, χωρὶς νὰ ὑστερήσουν σὲ τίποτε ἀπὸ ἐκείνους στὴν ἄσκηση αὐτῆς τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας. Γνώριζε λοιπὸν ὅτι αὐτὴ εἶναι ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ βασιλιᾶ καὶ Θεοῦ μας, πὺ μᾶς ἀποχωρίζει ἀπὸ τὰ φθαρτὰ καὶ μᾶς κάνει μετόχους τῶν αἰώνων.

Λέει τότε ὁ Ἰωάσαφ·

Ἀφοῦ λοιπὸν εἶναι παλιά καὶ τόσο ἀναγκαῖα αὐτὴ ἡ φιλοσοφία, γιατί δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ζηλωτὲς αὐτῆς τῆς ζωῆς;

Καὶ ὁ γέροντας ἀπάντησε·

Πολλοὶ βέβαια τὴ μιμήθηκαν καὶ τὴ μιμοῦνται, οἱ περισσότεροι ὅμως μένουν ἀναποφάσιστοι καὶ τὴν ἀποφεύγουν. Γιατὶ λίγοι, ὅπως λέει ὁ Κύριος, εἶναι οἱ ὁδοιπόροι τοῦ στενοῦ καὶ κακοτράχαλου δρόμου⁶, ἐνῶ τοῦ εὐκολοῦ καὶ εὐρύχωρου οἱ περισσότεροι⁷. Γιατὶ ἐκεῖνοι πὺ αἰχμαλωτίσθηκαν μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τὴ

5. Μάρκ. 10,17-25. 6. Ματθ. 7,15.

7. Ματθ. 7,12.

δόξῃ, δυσσαποσπάστως αὐτῶν ἔχουσιν, ὡς ἄτε δούλους ἑαυτοῦς ἐκουσίως ἀπεμπολήσαντες ἀλλοτρίῳ δεσπότη, καὶ ἀπ' ἐναντίας ἰστάμενοι τῷ ταῦτα ἐπιτάττοντι Θεῷ, καὶ δέσμιοι αὐτῷ κατεχόμενοι. Ψυχὴ γὰρ καθάπαξ ἀπογνοῦσα τῆς οἰκειᾶς σωτηρίας, τὰς ἡνίας αὐτῆς ἐνδοῦσα ταῖς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις, πανταχοῦ περιφέρεται. Διὰ τοῦτο ὀλοφυρόμενος ὁ Προφήτης τὴν περικεχυμένην ἄνοιαν ταῖς τοιαύταις ψυχαῖς καὶ τῆς ἐπικειμένης αὐταῖς ἀχλύος τὴν παχύτητα θρηνῶν, ἔλεγεν· «υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρुकάρδιοι; Ἴνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα καὶ ζητεῖτε ψεῦδος;». Ὅτω
 5
 10
 15
 20
 25
 30
 τισ καὶ τῶν ἡμετέρων σοφῶν διδασκάλων, θεολογικώτατος ἀνὴρ, συνάδων, καὶ τινα παρ' ἑαυτοῦ προστιθείς, ἐκβοᾷ πᾶσιν ὡς ἐξ ἀπόπτου τινὸς καὶ ὑψηλοτάτης περιωπῆς· «υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρुकάρδιοι; ἵνατί ἀγαπᾶτε ματαιότητα καὶ ζητεῖτε ψεῦδος;». Μέγα τι τὸν ἐνταῦθα βίον καὶ τὴν τρυφὴν καὶ τὸ μικρὸν δοξάριον καὶ τὴν ταπεινὴν δυναστείαν καὶ τὴν ψευδομένην εὐημερίαν ὑπολαμβάνοντες, ἃ μὴ τῶν ἐχόντων μᾶλλον ἐστὶν ἢ τῶν ἐλπισάντων, οὐδὲ τούτων μᾶλλον ἢ τῶν οὐδὲν προσδοκησάντων, ὥσπερ χοῦς ὑπὸ λαίλαπος ἄλλοτε εἰς ἄλλους ριπιζόμενα καὶ μεταρριπτούμενα, ἢ ὥσπερ καπνὸς διαρρέοντα, καὶ ὡς θναρ παίζοντα, καὶ ὡς σκιὰ μὴ κρατούμενα, οὔτε ἀπόντα δυσέλπιστα τοῖς οὐ κεκτημένοις, οὔτε παρόντα πιστὰ τοῖς ἔχουσιν.

Οὕτως οὖν τοῦ Σωτῆρος ἐντελλομένου, τῶν προφητῶν τε καὶ Ἀποστόλων κηρυττόντων, καὶ τῶν ἀγίων πάντων ἔργῳ τε
 25
 30
 καὶ λόγῳ εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς συνωθούντων ἡμᾶς ἀπλανεστάτην ὁδόν, κἂν ὀλίγοι οἱ ταύτην ὀδεύοντες, πλείους δὲ οἱ τὴν εὐρύχωρον καὶ πρὸς ἀπώλειαν ἄγουσαν προκρίνοντες, οὐκ ἐκ τούτου ἡ πολιτεία τῆς ἐνθέου ταύτης κατασμικρυνθήσεται φιλοσοφίας, ἀλλά, καθάπερ ὁ ἥλιος, εἰς φαῦσιν πᾶσιν ἀνατέλλων, ἀφθόνως αὐτοῦ τὰς ἀκτῖνας προπέμπει πάντας φωτίζεσθαι προτρεπόμε-

φιλοχρηματία και τὰ κακὰ τῆς φιληδονίας και προσκολλήθηκαν στην κούφια και μάταιη δόξα, εἶναι δεμένοι με αὐτὰ κατὰ τρόπο πού δύσκολα μπορούν νὰ ἀποσπασθοῦν, καθόσον πούλησαν με τῇ θέλησή τους τοὺς ἑαυτοὺς τους δούλους σὲ ξένο κύριο, βρίσκονται ἀντίθετοι με τὸ Θεὸ πού τὰ διατάσσει αὐτά, και κρατοῦνται δέσμοι ἀπὸ αὐτόν. Γιατὶ ψυχὴ πού θὰ κυριευθεῖ ἀπὸ ἀπογοήτευση γιὰ τῇ σωτηρία της, παραδίνοντας τὰ ἡνία της στις ἄλογες ἐπιθυμίες, περιφέρεται παντοῦ. Γι' αὐτὸ κλαίοντας ὁ προφήτης τὴν ἀνοησία πού εἶναι περιχυμένη σ' αὐτὲς τις ψυχὲς και θρηνώντας τὸ πάχος τῆς ὁμίχλης πού τις περιμένει, ἔλεγε: «υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς πότε θὰ ἔχετε βαρειά καρδιά; Γιατὶ ἀγαπᾶτε τὴ ματαιότητα και ἐπιζητεῖτε τὸ ψέμα;»⁸. Πρὸς αὐτὸν συμφωνώντας και κάποιος ἀπὸ τοὺς δικούς μας σοφοὺς δασκάλους, θεολογικώτατος ἄνδρας, και προσθέτοντας κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, φωνάζει σ' ὅλους ὡσάν ἀπὸ κάποια ἀπόμακρη και πολὺ ψηλὴ τοποθεσία: «υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς πότε θὰ ἔχετε βαρειά καρδιά; Γιατὶ ἀγαπᾶτε τὴ ματαιότητα και ζητᾶτε τὸ ψέμα;»⁹. Θεωρεῖτε κάτι μεγάλο τὴν ἐδῶ ζωὴ και τὴν ἀπόλαυση και τὴ μικρὴ δόξα και τὴν ταπεινὴ ἐξουσία και τὴν ψεύτικη εὐημερία, τὰ ὁποῖα μᾶλλον δὲν ἀνήκουν σ' αὐτοὺς πού τὰ ἔχουν ἢ σ' αὐτοὺς πού τὰ ἐλπίζουν, οὔτε βέβαια σ' αὐτοὺς ἢ σ' ἐκείνους πού οὔτε τὰ περίμεναν, ἀλλὰ φέρονται σάν τὴ σκόνη ἀπὸ τὸ δυνατὸ ἀέρα και ρίχνονται πότε στὸν ἕνα και πότε στὸν ἄλλο, ἢ σάν καπνὸς διαφεύγουν, και σάν ὄνειρο παίζου, και σάν σκιά δὲν συγκρατοῦνται, και οὔτε ὅταν λείπουν εἶναι δύσκολο νὰ τὰ ἐλπίσουν αὐτοὶ πού δὲν τὰ ἔχουν, οὔτε ὅταν ὑπάρχουν μένουν πιστὰ σ' αὐτοὺς πού τὰ ἔχουν.

Ἄφοῦ λοιπὸν αὐτὲς τις ἐντολὲς δίνει ὁ Σωτὴρας, αὐτὰ κηρύττουν οἱ προφῆτες και ἀπόστολοι, και οἱ ἅγιοι ὅλοι με ἔργα και με λόγια μᾶς προτρέπουν στὸν ἀλάνθαστο δρόμο τῆς ἀρετῆς, ἔστω και ἂν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι πού τὸν ἀκολουθοῦν και περισσότεροι ἐκεῖνοι πού προτιμοῦν τὸν εὐρύχωρο πού ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια, δὲν ἐλαττώνεται ἡ ζωὴ τῆς ἐνθεης αὐτῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ ὅπως ὁ ἥλιος, ἀνατέλλοντας γιὰ νὰ φωτίσει ὅλους, στέλνει ἄφθονα τις ἀκτίνες του και προτρέπει ὅλους νὰ φωτισθοῦν, ἔτσι και ἡ ἀλη-

νος, οὕτω καὶ ἡ ἀληθῆς φιλοσοφία τοὺς αὐτῆς ἐραστὰς ἡλίου δί-
 κην φωταγωγεῖ καὶ περιθάλλει καὶ λαμπροὺς ἀποδεικνυσιν. Εἰ
 δέ τινες, μύσαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, κατιδεῖν αὐτοῦ τὸ φέγγος οὐ
 θελήσουσιν, οὔτε μεμπτέος, οὔτε μὴν ἡ δόξα τῆς αὐτοῦ λαμπρό-
 5 τητος διὰ τῆς ἐκείνων ἀτιμασθήσεται ἀβελτηρίας· ἀλλ' ἐκεῖνοι
 μὲν, τοῦ φωτὸς ἑαυτοὺς ἀποστερήσαντες, ὡς τυφλοὶ ψηλαφή-
 σουσι τοῖχον, πολλοῖς δὲ ἐμπεσοῦνται βόθροισι καὶ πολλαῖς ἐκ-
 κεντηθήσονται τὰς ὄψεις ἀκάνθαις, ὁ δὲ ἥλιος ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰστά-
 μενος λαμπρότητος φωτιεῖ τοὺς ἀνακεκαλυμμένω προσώπῳ τὸ
 10 φέγγος αὐτοῦ κατοπτριζομένους. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τὸ τοῦ
 Χριστοῦ φῶς φαίνει μὲν πᾶσι πλουσίως, μεταδιδὸν ἡμῖν τῆς αὐ-
 τοῦ λαμπηδόνης, μετέχει δὲ ἕκαστος καθ' ὅσον ἐφέσεως ἔχει καὶ
 προθυμίας· οὔτε γὰρ ἀποστερεῖ τινα τῶν βουλομένων αὐτῶ ἑνα-
 τενίζειν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, οὔτε μὴν βιάζεται τοὺς ἐκου-
 15 σίως τὸ σκότος ἐκλεγομένους, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ ἕκαστος ἐφεῖται αὐ-
 τεξουσίῳ προαιρέσει, ἕως ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐστί.

Τοῦ δὲ Ἰωάσαφ πυθομένου, Τί τὸ αὐτεξούσιον καὶ τί προαίρεσις,
 φησὶν ὁ γέρον·

Αὐτεξουσιότης μὲν ἐστὶ ψυχῆς λογικῆς θέλησις, ἀκωλύτως κι-
 20 νουμένη πρὸς ὅπερ ἂν βούλοιοτο, εἴτε ἀρετὴν εἴτε κακίαν, οὕτως
 ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ γενομένης. Αὐτεξουσιότης αὐθίς ἐστὶ νοε-
 ρᾶς ψυχῆς κίνησις αὐτοκρατῆς. Προαίρεσις δὲ ἐστὶν ὄρεξις βου-
 λευτικῆ τῶν ἐφ' ἡμῖν, ἢ βούλευσις ὀρεκτικῆ τῶν ἐφ' ἡμῖν· τοῦ
 γὰρ προκριθέντος ἐκ τῆς βουλῆς ἐφιέμεθα προαιρούμενοι. Βου-
 25 λῆ δὲ ἐστὶν ὄρεξις ζητητικῆ περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πρακτικῶν γινο-
 μένη· βουλευεται γὰρ τις, εἰ ὄφειλε μετελθεῖν τὸ πρᾶγμα ἢ οὐ.
 Εἴτα κρίνει τὸ κρεῖττον, καὶ γίνεται κρίσις. Εἴτα διατίθεται καὶ
 ἀγαπᾷ τὸ ἐκ τῆς βουλῆς κριθέν, καὶ λέγεται γνώμη· ἐὰν γὰρ
 κρίνη καὶ μὴ διατεθῆ πρὸς τὸ κριθέν, ἤγουν ἀγαπήσῃ αὐτό, οὐ
 30 λέγεται γνώμη. Εἴτα, μετὰ τὴν διάθεσιν, γίνεται προαίρεσις,

θινή φιλοσοφία σὰν ἥλιος φωτίζει καὶ περιθάλλει καὶ καθιστᾷ λαμπροὺς τοὺς ἔραστές της. Ἐὰν τώρα μερικοί, κλείνοντας τὰ μάτια, δὲ θελήσουν νὰ δοῦν τὸ φῶς του, δὲν εἶναι ἄξιος μομφῆς γι' αὐτὸ ὁ ἥλιος, οὔτε γιὰ τοὺς ἄλλους ἄξιος περιφρονήσεως, οὔτε φυσικὰ ἢ λαμπρότητα τῆς λάμπης του μειώνεται μὲ τὴν ἀδιαφορία ἐκείνων. Ἀντίθετα, ἐκεῖνοι στερώνοντας ἀπὸ τὸ φῶς τὸν ἑαυτὸ τους, θὰ ψηλαφοῦν σὰν τυφλοὶ τοὺς τοίχους, θὰ πέσουν σὲ πολλοὺς βόθρους καὶ θὰ τρυπηθοῦν στὰ πρόσωπά τους ἀπὸ πολλὰ ἀγκάθια, ἐνῶ ὁ ἥλιος διατηρώντας τὴ λάμπη του θὰ φωτίζει ἐκείνους πού ἀντικρῦζουν τὸ φῶς του μὲ ἀκάλυπτο πρόσωπο. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ φέγγει βέβαια ὅλους πλουσιοπάροχα, μεταδίδοντάς μας τὴν λάμπη του, συμμετέχει ὅμως ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὴν ἔφεση καὶ προθυμία πού ἔχει. Οὔτε ἄλλωστε ἀπαγορεύει σὲ κάποιον πού θέλει νὰ τὸν ἀενίξει ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, οὔτε πιέζει ἐκείνους πού μὲ τὴ θέλησή τους προτιμοῦν τὸ σκοτάδι, ἀλλὰ ὁ καθένας πλησιάζει ἀνάλογα μὲ τὴν ἐλεύθερη προαίρεσή του, ὅσο χρόνο βρίσκεται στὴν παρούσα ζωή.

Ὅταν ὁ Ἰωάσαφ ρώτησε νὰ μάθει τί σημαίνει αὐτεξούσιο καὶ τί προαίρεση, ὁ γέροντας εἶπε:

Αὐτεξουσιότητα εἶναι ἡ θέληση τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία κινεῖται ἀνεμπόδιστα πρὸς ἐκεῖνο πού θέλει, εἴτε ἀρετὴ εἴτε κακία, καμωμένη ἔτσι ἀπὸ τὸ Θεό. Αὐτεξουσιότητα ἐπίσης εἶναι ἡ αὐτοκυρίαρχη κίνηση τῆς νοερῆς ψυχῆς. Ἐνῶ προαίρεση εἶναι ἡ θεληματικὴ ὄρεξη αὐτῶν πού ἐξαρτῶνται ἀπὸ μᾶς, ἢ ἡ ὀρεκτικὴ θέληση αὐτῶν πού ἐξαρτῶνται ἀπὸ μᾶς. Γιατί μὲ τὴν προαίρεσή μας ἐπιθυμοῦμε αὐτὸ πού προκρίθηκε ἀπὸ τὴ βουλή μας. Βουλή πάλι εἶναι ὄρεξη πού ζητᾷ καὶ προκαλεῖται γύρω ἀπὸ τὰ πράγματα πού ἐξαρτῶνται ἀπὸ μᾶς· διότι πρῶτα βουλευέται (σκέφτεται) κάποιος, ἐὰν ἔπρεπε νὰ κάνει ἓνα πρᾶγμα ἢ ὄχι, ἔπειτα κρίνει πὶο εἶναι ἀνώτερο καὶ παίρνεται ἡ ἀπόφαση. Ἐπειτα διατίθεται ἀνάλογα καὶ ἀγαπᾷ αὐτὸ πού ἀποφασίστηκε ἀπὸ τὴ βουλή, πρᾶγμα πού λέγεται γνώμη· γιατί, ἐὰν ἀποφασίσει καὶ δὲν διατεθεῖ ἀνάλογα πρὸς αὐτὸ πού ἀποφασίστηκε, ἐὰν δηλαδὴ δὲν τὸ ἀγαπήσει, δὲν λέγεται γνώμη. Ἐπειτα, μετὰ τὴ διάθεση, ἀκολουθεῖ ἡ

ἡγουν ἐπιλογή· προαίρεσις γάρ ἐστι δύο προκειμένων τὸ ἐν αἰ-
 ρεῖσθαι καὶ ἐκλέγεσθαι τοῦτο πρὸ τοῦ ἐτέρου. Καὶ τοῦτο φανε-
 ρόν, ὅτι βουλή ἐστι μετ' ἐπικρίσεως ἢ προαίρεσις, καὶ ἐξ αὐτῆς
 τῆς ἐτυμολογίας· προαιρετὸν γάρ ἐστι τὸ ἕτερον πρὸ τοῦ ἐτέρου
 5 αἰρετόν· οὐδεὶς δὲ προκρίνει τι μὴ βουλευσάμενος, οὐδὲ προαι-
 ρεῖται μὴ προκρίνας. Ἐπειδὴ γὰρ οὐ πάντα τὰ δόξαντα ἡμῖν εὖ
 ἔχειν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν προθυμούμεθα, τότε προαίρεσις, καὶ προ-
 αιρετὸν γίνεται τὸ προκριθὲν ἐκ τῆς βουλῆς, ὅταν προσλάβῃ τὴν
 ὄρεξιν. Καὶ οὕτω συνάγεται προαίρεσιν εἶναι ὄρεξιν βουλευτικὴν
 10 τῶν ἐφ' ἡμῖν· τοῦ γὰρ προκριθέντος ἐκ τῆς βουλῆς ἐπιέμεθα
 προαιρούμενοι. Πᾶσα γὰρ βουλή πράξεως ἔνεκα καὶ διὰ πράξιν·
 καὶ οὕτω πάσης μὲν προαιρέσεως βουλή ἡγεῖται, πάσης δὲ πρά-
 ξεως προαίρεσις. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον αἱ πράξεις, ἀλλὰ καὶ τὰ
 κατὰ διάνοιαν, ἅτινα τὰς προαιρέσεις παριστῶσι, καὶ στεφάνους
 15 καὶ κολάσεις προξενούσιν. Ἀρχὴ γὰρ ἀμαρτίας καὶ δικαιοπρα-
 γίας προαίρεσις ἐστὶν ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν καταγομένη· ὧν γὰρ αἱ
 ἐνέργειαι ἐφ' ἡμῖν, τούτων καὶ αἱ πράξεις αἱ κατὰ τὴν ἐνέργειαν
 ἐφ' ἡμῖν· ἐφ' ἡμῖν δὲ αἱ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐνέργειαι, ἐφ' ἡμῖν ἄρα
 καὶ αἱ ἀρεταί· κυρίως γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τὰ ψυχικὰ πάντα καὶ περὶ
 20 ὧν βουλευόμεθα. Οὕτως αὐτεξουσίως βουλευομένων τῶν ἀν-
 θρώπων καὶ αὐτεξουσίως προαιρουμένων, καθ' ὅσον ἂν τις
 προαιρῆται, κατὰ τοσοῦτον καὶ μετέχει τοῦ θείου φωτὸς καὶ
 προκόπτει ἐν τοῖς τῆς φιλοσοφίας ἐπιτηδεύμασι· διαφοραὶ γὰρ
 προαιρέσεώς εἰσι. Καὶ καθάπερ τινὲς πηγαὶ ὑδάτων ἐκ τῶν τῆς
 25 γῆς λαγόνων ἀναπεμπόμεναι, αἱ μὲν ἐπιπολαίως τῆς γῆς ἐκβλύ-
 ζουσιν, αἱ δὲ μικρόν τι βαθύτερον, αἱ δὲ λίαν βαθέως, τούτων δὲ
 τῶν ὑδάτων τὰ μὲν προσεχῶς ἐκβλύζοντα καὶ τῆ γεῦσει γλυκέα,
 τὰ δὲ βαθέως ἐξερχόμενα καὶ ἀλμυρίζοντα ἢ θεαφίζοντα, καὶ τὰ
 μὲν ἀφθόνως ἐκδιδόμενα, τὰ δὲ κατὰ μικρὸν στάζοντα, οὕτω καὶ
 30 ἐπὶ τῶν προαιρέσεων νόει· τὰς μὲν ταχείας εἶναι καὶ λίαν θερμο-
 τάτας, τὰς δὲ νωθρὰς καὶ ψυχράς, καὶ τὰς μὲν ὅλως ἐπὶ τὰ καλὰ

προαίρεση, δηλαδή ἡ ἐπιλογή· διότι προαίρεση εἶναι, ὅταν ἔχουμε μπροστά μας δύο πράγματα, νὰ διαλέξουμε τὸ ἓνα καὶ νὰ τὸ προτιμήσουμε ἀπὸ τὸ ἄλλο. Κανένας δὲν προκρίνει κάτι χωρὶς νὰ σκεφθεῖ, οὔτε προτιμᾷ χωρὶς νὰ προκρίνει. Γιατί, ὅταν δὲν εἴμαστε πρόθυμοι νὰ πραγματοποιήσουμε ὅλα ὅσα μᾶς φάνηκαν ὅτι εἶναι καλά, τότε προαίρεση καὶ προαιρετὸ γίνεται αὐτὸ πού προκρίθηκε ἀπὸ τὴ σκέψη, ὅταν προσλάβει τὴν ὄρεξη. Καὶ ἔτσι συμπεραίνεται ὅτι προαίρεση εἶναι ὄρεξη βουλευτικὴ αὐτῶν πού ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἐμᾶς· διότι ἐπιθυμοῦμε μὲ δίκῃ μας προτίμηση αὐτὸ πού προκρίθηκε ἀπὸ τὴ βουλή. Γιατί κάθε βουλή γίνεται ἐξαιτίας κάποιας πράξεως καὶ γιὰ κάποια πράξη. Ἔτσι λοιπὸν πρὶν ἀπὸ κάθε προαίρεση προηγεῖται ἡ βουλή, καὶ πρὶν ἀπὸ κάθε πράξη ἡ προαίρεση. Γι' αὐτὸ ὄχι μόνο οἱ πράξεις, ἀλλὰ καὶ ὅσα σκεπτόμαστε, τὰ ὅποια ἐκφράζουν τὶς προτιμήσεις μας, εἶναι πρόξενα καὶ ἐπιβραβεύσεων καὶ τιμωριῶν. Διότι ἀρχὴ μιᾶς ἁμαρτίας καὶ δίκαιας πράξεως εἶναι ἡ προαίρεση πού ἀναφέρεται σ' αὐτὰ πού ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἐμᾶς. Αὐτὰ δηλαδὴ τῶν ὁποίων οἱ ἐνέργειες ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἐμᾶς, αὐτῶν καὶ οἱ πράξεις κατὰ τὴν πραγματοποίησή τους ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἐμᾶς. Ἀπὸ μᾶς ἐξαρτῶνται οἱ ἐνέργειες τῆς ἀρετῆς, ἐπομένως καὶ οἱ ἀρετὲς ἐξαρτῶνται ἀπὸ μᾶς. Κυρίως ὅμως ἀπὸ μᾶς ἐξαρτῶνται ὅλα τὰ ψυχικὰ καὶ ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὅποια σκεπτόμαστε. Ἔτσι, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι σκεφτονται αὐτεξούσια καὶ αὐτεξούσια προτιμοῦν, στὸ βαθμὸ πού προτιμᾷ κανεὶς, στὸν ἴδιο βαθμὸ καὶ μετέχει στὸ θεϊκὸ φῶς καὶ προκόβει στὰ θέματα τῆς φιλοσοφίας· γιὰ τὴν ὑπάρχουν διαφορὲς στὴν προαίρεση. Καὶ ὅπως κάποιες πηγὲς νεροῦ πού πηγάζουν ἀπὸ τὰ σπλάγχχνα τῆς γῆς, ἄλλες ἀπὸ αὐτὲς ἀναβλύζουν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἄλλες λίγο πιὸ βαθειὰ καὶ ἄλλες ἀπὸ πολὺ βαθειὰ, καὶ ἀπὸ τὰ νερὰ τῶν πηγῶν αὐτῶν, ἐκεῖνα πού πηγάζουν ἀπὸ μικρὸ βάθος εἶναι καὶ στὴ γεύση πιὸ γλυκά, ἐνῶ ἐκεῖνα πού βγαίνουν ἀπὸ τὰ βαθειὰ εἶναι ἀλμυρὰ ἢ μυρίζουν θειάφι, καὶ ἀσφαλῶς τὰ πρῶτα τρέχουν ἄφθονα, ἐνῶ τὰ ἄλλα μόλις στάζουν, ἔτσι νὰ σκέφτεσαι καὶ γιὰ τὶς προαιρέσεις, ὅτι δηλαδὴ ἄλλες εἶναι ὀρμητικὲς καὶ πολὺ θερμὲς, ἐνῶ ἄλλες εἶναι ἀργὲς καὶ κρύες, ἄλλες ἔχουν τάση πρὸς τὰ καλά καὶ ἄλλες ἀποκλίνουν μ' ὅλη τὴ

τὴν ροπὴν κεκτημένας, τὰς δὲ πρὸς τὸ ἐναντίον πάσῃ δυνάμει ἀποκλινούσας. Κατὰ γοῦν τὰς αὐτῶν διαθέσεις, καὶ αἱ πρὸς τὰς πράξεις ἀκολουθοῦσιν ὅρμαί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'

5 Λέγει δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς τὸν γέροντα·

Εἰσὶν οὖν καὶ ἕτεροί τινες νῦν οἱ κατὰ ταῦτα κηρύττοντες ὥσπερ σύ, ἢ μόνος εἶ σήμερον ὁ ταῦτα διδάσκων καὶ οὕτω μισητὸν τὸν παρόντα βίον διηγούμενος;

Ἄδὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·

10 Ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς δυστυχεστάτῃ χώρᾳ ταύτῃ οὐδένα γινώσκω. Ἡ γὰρ τοῦ σοῦ πατρὸς τυραννὶς μυρίοις τούτους θανάτοις περιέβαλε, καὶ ἔργον ἔθετο μὴ τὸ σύνολον ἀκούεσθαι ἐν ὑμῖν τὸ τῆς θεογνωσίας κήρυγμα. Ἐν πάσαις δὲ ταῖς λοιπαῖς γλώσσαις ἄδεται ταῦτα καὶ δοξάζεται, οἷς μὲν ὀρθοτάτῳ λόγῳ, ἄλλοις δὲ διε-

15 στραμμένως, τοῦ πολεμίου τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἐκκλίνειν αὐτοὺς τῆς εὐθείας ποιησαμένου καὶ ἀλλοτρίαις καταμερισσαμένου δόξαις, καὶ ῥήσεις τινὰς τῶν Γραφῶν ἄλλως καὶ οὐ κατὰ τὸν ἐγκείμενον νοῦν μεθερμηνεῦειν διδάξαντος. Μία δὲ ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ἢ κηρυχθεῖσα διὰ τῶν ἐνδόξων ἀποστόλων καὶ τῶν θεο-

20 φόρων πατέρων, καὶ ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης ἡλίου φαιδρότερον διαλάμπουσα, ἢσπερ ἐγὼ κήρυξ καὶ διδάσκαλος ἀπεστάλην σοι.

Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτόν·

Οὐδὲν οὖν τούτων ὁ ἐμὸς μεμάθηκε πατήρ;

25 Καὶ φησὶν ὁ γέρον·

Τρανῶς μὲν καὶ προσηκόντως οὐδὲν μεμάθηκε· βύων γὰρ τὰς αἰσθήσεις, τὸ ἀγαθὸν ἐκὼν οὐ προδέχεται, πρὸς τὸ κακὸν αὐτοπροαιρέτως τὴν ροπὴν κεκτημένος.

Ἄλλ' ἤθελον, φησὶν ὁ Ἰωάσαφ,

30 κάκεινον ταῦτα μνηθῆναι.

Ὁ δὲ γέρον·

«Τὰ παρὰ ἀνθρώποις», εἶπεν, «ἀδύνατα, παρὰ τῷ Θεῷ πάντα

δύναμή τους πρὸς τὸ ἀντίθετο. Σύμφωνα λοιπὸν πρὸς τὶς διαθέσεις τους, ἀκολουθοῦν καὶ οἱ ἐνέργειες γιὰ τὴν πραγματοποίησή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

Ὁ Ἰωάσαφ τότε λέει στὸν γέροντα:

Μήπως ὑπάρχουν τώρα καὶ κάποιοι ἄλλοι ποὺ κηρύττουν τὰ ἴδια ὅπως καὶ σύ, ἢ μήπως εἶσαι ὁ μόνος σήμερα ποὺ τὰ διδάσκεις αὐτὰ καὶ παρουσιάζεις τόσο μισητὴ τὴν ἐδῶ ζωῆ;

Ἐκεῖνος ἀπαντώντας εἶπε:

Σ' αὐτὴ τὴν τόσο δυστυχημένη χώρα μας δὲν γνωρίζω κανένα: γιὰτὶ ἡ τυραννία τοῦ πατέρα σου τοὺς ἐπέβαλε μύριους θανάτους καὶ τῷβαλε σκοπὸ νὰ μὴν ἀκούεται καθόλου μεταξὺ σας τὸ κήρυγμα τῆς θεογνωσίας. Σὲ ὅλες ὅμως τὶς ἄλλες χῶρες ψάλλονται αὐτὰ καὶ δοξολογοῦνται, σὲ ἄλλους μὲ πολὺ σωστὸ λόγο καὶ σ' ἄλλους διαστρεβλωμένα, γιὰτὶ ὁ ἐχθρὸς τῶν ψυχῶν μας τοὺς ἔκανε νὰ παρεκκλίνουν ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο καὶ τοὺς διαμοίρασε σὲ ξένες δοξασίες, καὶ τοὺς δίδαξε μερικὰ χωρία τῆς Γραφῆς νὰ τὰ ἐρμηνεύουν ἀλλιῶς καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τὸ νόημα ποὺ κρύβουν. Μία ὅμως εἶναι ἡ ἀλήθεια, αὐτὴ ποὺ κηρύχθηκε ἀπὸ τοὺς ἐνδοξοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς θεοφόρους πατέρες καὶ λάμπει πρὸ φωτεινὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴ μιά ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς οἰκουμένης, τῆς ὁποίας ἐγὼ στάλθηκα σὲ σένα ὡς κήρυκας καὶ διδάσκαλος.

Εἶπε τότε ὁ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτόν:

Τίποτε λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔμαθε ὁ πατέρας μου;

Καὶ ὁ γέροντας ἀπάντησε:

Μὲ σαφήνεια καὶ λεπτομέρεια δὲν ἔμαθε τίποτε: γιὰτὶ, ἔχοντας βουλωμένες τὶς αἰσθήσεις, θεληματικὰ δὲ δέχεται τὸ καλὸ, κλίνοντας αὐτοπροαίρετα πρὸς τὸ κακὸ.

Ὁ Ἰωάσαφ τότε εἶπε:

Ἦθελα ὅμως νὰ μνηθεῖ κι ἐκεῖνος σ' αὐτά.

Καὶ ὁ γέροντας ἀπάντησε:

«Τὰ ἀδύνατα στοὺς ἀνθρώπους, εἶναι δυνατὰ γιὰ τὸ Θεό»¹. Ποῦ

δυνατά ἐστι». Τί γὰρ οἶδας εἰ σὺ σώσεις τὸν πατέρα σου, καὶ
 τῷ τρόπῳ θαυμασίῳ γεννήτωρ τοῦ σοῦ χρηματίζεις γεννήτορος;
 Ἀκῆκοα γὰρ βασιλέα τινὰ γεγονέναι πάνυ καλῶς τὴν ἑαυτοῦ οἰκονο-
 μούντα βασιλείαν, πρῶτος τε καὶ ἡπίως τῷ ὑπ' αὐτὸν κεκρημένον λαῷ,
 5 ἐν τούτῳ δὲ μόνῳ σφαλλόμενον, τῷ μὴ πλουτεῖν τὸν τῆς θεογνωσίας
 φωτισμόν, ἀλλὰ τῇ πλάνῃ τῶν εἰδώλων κατέχεσθαι. Εἶχε δὲ τινὰ σύμ-
 βουλον ἀγαθὸν καὶ παντοίως κεκοσμημένον τῇ τε πρὸς τὸν Θεὸν εὐσε-
 βείᾳ καὶ τῇ λοιπῇ πάσῃ ἐναρέτῳ σοφία, ὃς, ἀχθόμενος καὶ δυσχεραί-
 νων ἐπὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βασιλέως καὶ βουλόμενος αὐτὸν περὶ τούτου
 10 ἐλέγχει, ἀνεχαιτίζετο τῆς ὀρμῆς, δεδοικῶς μὴ κακῶν πρόξενος ἑαυτῷ
 τε καὶ τοῖς αὐτοῦ ἐταίροις γένοιτο καὶ τὴν γινομένην δι' αὐτοῦ πολλῶν
 ὠφέλειαν περικόψειεν. Ἐζῆται δὲ ὁμοῦς καιρὸν εὐθετον τοῦ ἐλκῦσαι
 αὐτὸν πρὸς τὸ ἀγαθόν. Φησὶν οὖν ἐν μιᾷ νυκτὶ πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς·

Δεῦρο δῆ, ἐξέλθωμεν καὶ ἐμπεριπατήσωμεν τὴν πόλιν, εἴ ποῦ τι
 15 τῶν ὠφελούντων ὀψόμεθα.

Ἐμπεριπατούντων δὲ αὐτῶν τὴν πόλιν, εἶδον φωτὸς ἀγῆν ἀπὸ τινος
 τρυμαλιᾶς λάμπουσαν, καί, ταύτῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιβαλόντες, βλέ-
 πουσιν ὑπόγειόν τι ἀντρῶδες οἶκημα, ἐν ᾧ προῦκαθέζετο ἀνὴρ ἐσχάτη
 συζῶν πενία καὶ εὐτελῆ τινὰ περικείμενος ράκια, περίστατο δὲ ἡ γυνὴ
 20 αὐτοῦ οἶνον κερνῶσα. Τοῦ δὲ ἀνδρὸς τὴν κύλικα ἐπὶ χεῖρας λαβόντος,
 λιγυρὸν ἄδουσα μέλος ἐκείνη, τέρψιν αὐτῷ ἐνεποιεῖ ὀρχουμένη καὶ τὸν
 ἄνδρα ἐγκωμίους καταθέλουσα. Οἱ περὶ τὸν βασιλέα τοῖνον, ἐπὶ ὧραν
 ἰκανὴν ταῦτα κατανοοῦντες, ἐθαύμαζον ὅτι, τοιαύτῃ πιεζόμενοι πενία
 ὡς μῆτε οἴκου εὐπορεῖν μῆτ' ἐσθῆτος, οὕτως εὐθύμως τὸν βίον διῆγον.
 25 Καὶ φησὶν ὁ βασιλεὺς τῷ πρωτοσυμβούλῳ αὐτοῦ·

Ὦ τοῦ θαύματος, φίλε, ὅτι ἐμοί τε καὶ σοὶ οὐδὲ οὕτως ὁ καθ'
 ἡμᾶς ποτε ἤρεσε βίος, τοσαύτῃ δόξῃ καὶ τρυφῇ περ διαλάμπων,
 ὡς ἡ εὐτελῆς αὕτη καὶ ταλαίπωρος ζωῆ τούτους δῆ τοὺς ἀνοή-
 30 τούς τέρπει καὶ ἠδύνει, λεῖος αὐτοῖς καὶ προσηνῆς ὁ τραχὺς οὐ-
 τος καὶ ἀπενεκταῖος βίος καταφαινόμενος!

Εὐκαιροῦ δὲ δραξάμενος ὁ πρωτοσύμβουλος ὧρας, ἔφη·
 Ἀλλὰ σοί γε, βασιλεῦ, πῶς ἡ τούτων φαίνεται βιοτή;

ξέρεις δηλαδή, ἂν δὲ σώσεις ἐσὺ τὸν πατέρα σου καὶ μὲ τρόπο θαυματουργικὸ δὲν γίνεις γεννήτορας τοῦ γεννήτορά σου;

Ἔκουσα ὅτι ὑπῆρχε ἓνας βασιλιάς, πού κυβερνοῦσε τὸ βασιλεῖό του πολὺ καλὰ καὶ μεταχειριζόταν τὸ λαὸ του μὲ πραότητα καὶ μειλιχιότητα, καὶ μόνο σ' αὐτὸ ἔσφαλλε, ὅτι δὲν εἶχε τὸ φωτισμὸ τῆς θεογνωσίας, ἀλλὰ κατεχόταν ἀπὸ τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων. Εἶχε ὅμως κάποιον σύμβουλο ἀγαθὸ καὶ στολισμένον ἀπὸ κάθε ἄποψη μὲ τὴν πρὸς τὸ Θεὸ εὐσέβεια καὶ ὅλη τὴν ἄλλη ἐνάρετη σοφία, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ στενοχωροῦταν καὶ ὑπέφερε γιὰ τὴν πλάνη τοῦ βασιλιᾶ καὶ ἤθελε νὰ τὸν ἐλέγξει γι' αὐτὸ, ὅμως συγκρατοῦσε τὴν ὀρμὴ του, γιατί φοβόταν μήπως γίνῃ πρόξενος κακῶν καὶ στὸν ἑαυτό του καὶ στοὺς φίλους του, καὶ ἔτσι σταματῆσει ἢ ὠφέλεια πού ἔβρισκαν πολλοὶ μὲσω αὐτοῦ. Ζητοῦσε ὅμως κατάλληλη εὐκαιρία νὰ τὸν προσελκύσει πρὸς τὸ ἀγαθόν. Μιά νύχτα λοιπὸν τοῦ λέει ὁ βασιλιάς:

Ἔλα νὰ βγοῦμε καὶ νὰ περπατήσουμε στὴν πόλη μήπως δοῦμε κάτι ἀπὸ αὐτὰ πού ὠφελοῦν.

Καθὼς ὅμως διέσχιζαν τὴν πόλη, εἶδαν μιὰ ἀκτίνα φωτὸς νὰ φέγγει ἀπὸ μιὰ τρύπα, καὶ βάζοντας τὰ μάτια τους σ' αὐτήν, βλέπουν ἕνα ὑπόγειο σπίτι πού ἔμοιαζε σὰν σπήλαιον, στὸ ὁποῖο καθόταν ἓνας ἄνδρας πού ζοῦσε σὲ ἀνείπωτη φτώχεια καὶ φοροῦσε μερικὰ εὐτελεῖα κουρέλια, καὶ δίπλα του στεκόταν ἡ γυναίκα του κερνώντας του κρασί. Ὅταν ὁ ἄνδρας πῆρε στὰ χέρια τὸ ποτήρι, ἐκείνη, τραγουδώντας ἕνα εὐχάριστο τραγούδι, τὸν διασκέδαζε χορευώντας καὶ γοήτευε τὸν ἄνδρα μὲ κοπλιμένα. Ἡ συνοδεία λοιπὸν τοῦ βασιλιᾶ, παρατηρώντας τα γιὰ πολλὴ ὥρα αὐτὰ, ἀποροῦσαν πῶς, ἐνῶ πιέζονται ἀπὸ τέτοια φτώχεια, ὥστε νὰ μὴν ἔχουν οὔτε σπίτι οὔτε φορέματα, περνοῦσαν τόσο χαρούμενα τὴ ζωὴ τους. Λέει τότε ὁ βασιλιάς στὸν πρωτοσύμβουλό του.

Πῶ πῶ θαῦμα, φίλε μου! γιατί οὔτε σὲ μένα οὔτε σὲ σένα ἄρεσε ποτὲ τόσο πολὺ ἡ ζωὴ, ἂν καὶ λάμπει ἀπὸ τόση μεγαλοπρέπεια καὶ ἀπόλαυση, ὅσο εὐχαριστεῖ αὐτὴ ἡ εὐτελεῖς καὶ ταλαιπωρημένη ζωὴ αὐτοῦς ἐδῶ τοὺς ἀνόητους, καὶ τοὺς εὐφραίνει, ὄντας γλυκεῖα καὶ ὁμορφὴ γι' αὐτούς, αὐτὴ ἡ ζωὴ πού εἶναι ὀλοφάνερα τραχεῖα καὶ ἀπευκταία.

Ὁ πρωτοσύμβουλος τότε, ἀρπάζοντας τὴν κατάλληλη εὐκαιρία, εἶπε: Πῶς σοῦ φαίνεται ἐσένα, βασιλιά μου, ἡ ζωὴ αὐτῶν;

Πάντων, φησὶν ὁ βασιλεύς,

ὧν πρόποτε ἐώρακα ἀηδεστάτη καὶ δυστυχεστάτη, βδελυκτὴ τε καὶ ἀποτρόπαιος.

Τότε λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ πρωτοσύμβουλος·

- 5 Οὕτως οὖν, εὖ ἴσθι, βασιλεῦ, καὶ πολλῶ χαλεπώτερος ὁ καθ' ἡμᾶς λελόγισται βίος τοῖς ἐπόπταις καὶ μύσταις τῆς αἰδίου δόξης ἐκείνης καὶ τῶν πάντα νοῦν ὑπερβαινόντων ἀγαθῶν· αἱ τε χρυσῶ καταστίλβουσαι οἰκίαι καὶ τὰ λαμπρὰ ταῦτα ἐνδύματα καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ βίου τούτου τρυφή, σκουβάλων τε καὶ ἀμαρῶν εἰ-
- 10 σιν ἀηδέστερα τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν εἰδόντων τὰ ἀνεκδιήγητα κάλλη τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀχειροτεύκτων σκηνωμάτων, τῆς θεοῦφάντου τε στολῆς καὶ τῶν ἀφθάρτων διαδημάτων, «ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν», ὁ πάντων Δημιουργὸς καὶ Κύριος. Ὅν τρόπον γὰρ ἀνοηταίνειν ἡμῖν οὗτοι ἐλογίσθησαν, πολλῶ
- 15 πλέον ἡμεῖς, οἱ τῷ κόσμῳ περιπλανώμενοι καὶ αὐταρεσκοῦντες ἐν τῇ ψευδομένῃ ταύτῃ δόξῃ καὶ ἀνοήτῳ τρυφῇ, θρῆνων ἐσμὲν ἄξιοι καὶ δακρύων ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν γευσασμένων τῆς γλυκύτητος τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τούτων ἀκούσας καὶ ἐννεὸς ὡσπερ γενόμενος, ἔφη·

- 20 Τίνες οὖν ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ κρεῖττονα τῆς καθ' ἡμᾶς κεκτημένοι ζωῆν;

Πάντες, φησὶν ὁ πρωτοσύμβουλος,

οἱ τὰ αἰώνια προτιμῆσαντες τῶν προσκαιρῶν.

Αὐθις οὖν τοῦ βασιλέως μαθεῖν ζητούντος τίνα τὰ αἰώνια, φησὶν ὁ

25 ἀνήρ·

Βασιλεία ἀδιάδοχος, καὶ ζωὴ μὴ ὑποκειμένη θανάτῳ, καὶ πλοῦτος μηδέποτε ὑφορώμενος πενίαν, χαρὰ τε καὶ εὐφροσύνη πάσης ἀμέτοχος λύπης καὶ ἀχθηδόνας, καὶ εἰρήνη διηνεκῆς ἐλευθέρα πάσης ἔχθρας καὶ φιλονεικίας. Τούτων οἱ καταξιωθέντες ἀπολαύειν, μακάριοι, καὶ τοῦτο πολλάκις· ἄλυπον γὰρ καὶ ἄμο-

30 χθον ζήσουσιν εἰς αἰῶνας ζωῆν, πάντων τῶν ἡδέων καὶ τερ-

2. Ἰακ. 1,12· «λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν».

Καὶ ὁ βασιλιάς εἶπε·

Ἐκείνη ἡμέρα εἶδα ποτὲ ἢ πιὸ ἀηδὴς καὶ δυστυχισμένη, σιχαμερὴ καὶ ἀπαίσια.

Τότε τοῦ λέει ὁ πρωτοσύμβουλος·

Γνωρίζε καλά, βασιλιά μου, ὅτι ἔτσι καὶ πολὺ χειρότερη θεωρεῖται ἡ δικὴ μας ζωὴ σ' ἐκείνους ποὺ ἐποπτεύουν καὶ εἶναι μνημένοι σ' ἐκείνη τὴν αἰδία δόξα καὶ στὰ ἀγαθὰ ποὺ ξεπερνοῦν κάθε σκέψη. Καὶ τὰ σπῖτια ποὺ καταλάμπουν ἀπὸ χρυσάφι καὶ τὰ πολυτελῆ αὐτὰ ἐνδύματα καὶ ἡ ὑπόλοιπη μαλθακότητα τῆς ζωῆς αὐτῆς εἶναι πιὸ ἀηδιαστικά καὶ ἀπὸ τὰ σκύβαλα καὶ τοὺς ὄχετους στὰ μάτια ἐκείνων ποὺ γνωρίζουν τίς ἀπερίγραπτες ὁμορφιῆς τῶν ἀχειροποίητων καταλυμάτων ποὺ βρίσκονται στὸν οὐρανό, τῆς θεοῦφαντης στολῆς καὶ τῶν ἄφθαρτων στεμμάτων ποὺ ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γι' αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀγαποῦν², ὁ Δημιουργὸς ὄλων καὶ Κύριος. Ὅπως αὐτοὶ φάνηκαν σὲ μᾶς ὅτι εἶναι ἀνόητοι, πολὺ περισσότερο ἐμεῖς, ποὺ περιπλανώμαστε στὸν κόσμον καὶ ἀρεσκοῦμαστε μέσα σ' αὐτὴ τὴν ψεύτικη δόξα καὶ τὴν ἀνόητη ἀπόλαυση, εἴμαστε ἄξιοι θρῆνων καὶ δακρῶν στὰ μάτια ἐκείνων ποὺ γεύθηκαν τὴ γλυκύτητα ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν.

Ὁ βασιλιάς ἀκούοντας αὐτὰ καὶ μένοντας ἄφωνος εἶπε·

Ποιοὶ λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ἀνώτερη ἀπὸ τὴ δικὴ μας τὴ ζωὴ;

Καὶ ὁ πρωτοσύμβουλος εἶπε·

Ὅλοι ὅσοι προτίμησαν τὰ αἰώνια ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα.

Καὶ ἐπειδὴ πάλι ὁ βασιλιάς ζητοῦσε νὰ μάθει ποιά εἶναι αὐτὰ τὰ αἰώνια, λέει ὁ ἄνδρας·

Εἶναι ἡ βασιλεία ποὺ δὲν ἔχει διαδοχὴ, καὶ ἡ ζωὴ ποὺ δὲν ὑπόκειται σὲ θάνατο, καὶ ὁ πλοῦτος ποὺ ποτὲ δὲν ὑποψιάζεται φτώχεια, καὶ ἡ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη ποὺ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε λύπη καὶ στενοχώρια, καὶ ἡ διαρκὴς εἰρήνη ποὺ εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε ἔχθρα καὶ φιλονεικία. Ὅσοι ἀξιοθεοῦν νὰ τὰ ἀπολαύσουν αὐτὰ εἶναι εὐτυχισμένοι καὶ μάλιστα πολλὰς φορές· διότι θὰ ζήσουν ζωὴ χωρὶς λύπη καὶ στενοχώρια στοὺς αἰῶνες, ἀπολαμβάνοντας χωρὶς κόπο ὅλα τὰ εὐχάριστα καὶ τερπνὰ τῆς

πνῶν τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀμογητὶ ἀπολαύοντες, καὶ τῷ Χριστῷ ἀτελεύτητα συμβασιλεύοντες.

Καί,

‘Τίς ἄξιος τούτων ἐπιτυχεῖν;’

5 εἰπόντος τοῦ βασιλέως, ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο·

Πάντες οἱ τῆς ἐκεῖσε ἀπαγούσης ὁδοῦ δραξάμενοι· ἀκώλυτος γὰρ ἡ εἴσοδος τοῖς θελήσασι μόνον.

‘Ὁ δὲ βασιλεύς·

Καὶ τίς, φησὶν, ἡ ἐκεῖσε φέρουσα τρίβος;

10 Πρὸς ὃν ἔφη ὁ λαμπρὸς τὴν ψυχὴν ἐκεῖνος·

Τὸ γινώσκειν τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα.

‘Ὁ τοῖνον βασιλεύς, τῆς ἀλουργίδος σύνεσιν ἔχων ἀξίαν, ἔφη πρὸς αὐτόν·

15 Καὶ τί τὸ κωλῶσάν σε μέχρι τοῦ νῦν μὴ γνωρίσαι μοι περὶ τούτων; Οὐκ ἀναβολῆς γὰρ καὶ ὑπερθέσεως ἄξιά μοι δοκεῖ ὑπάρχειν ταῦτα, εἴ γε ἀληθῆ τυγχάνει· εἰ δὲ ἀμφίβολά ἐστιν, ἐμπόνως δεῖ ζητῆσαι μέχρις ὅτου τὸ ἀναμφίλεκτον εὐροίμι.

Οὐκ ἀμελεία, φησὶν ὁ ἀνὴρ,

20 ἢ ραθυμία συνεχόμενος, περὶ τούτων ὥκνησά σοι γνωρίσαι, ἀληθῆ περ ὄντα καὶ πάντῃ ἀναμφίλεκτα, ἀλλὰ τὸ ὑπερέχον αἰδούμενος τῆς σῆς δόξης, μὴ ποτε ὀχληρότερός σοι φανείην. Εἰ οὖν προστάσεις τῷ σῷ οἰκέτῃ ὑπομιμνήσκειν σοι εἰς τὸ ἐξῆς περὶ τούτων, τῷ σῷ ἔσομαι καθυπηρετῶν προστάγματι.

25 Ναί, φησὶν ὁ βασιλεύς·

μὴ καθ’ ἡμέραν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ’ ἐκάστης ὥρας τὴν τούτων μνήμην διηνεκῶς ἀνακαίνιζε· οὐκ ἀμελῶς γὰρ χρῆ τούτοις προσέχειν, ἀλλὰ καὶ λίαν θερμῶς καὶ σπουδαίως.

‘Ἀκηκόαμεν οὖν, φησὶν ὁ Βαρλαάμ,

30 εὐσεβῶς τὸν βασιλέα τοῦτον ζῆσαι τὸ ἐξῆς, καί, ἀκυμάντως τὸν παρόντα διανύσαντα βίον, τῆς μελλούσης μὴ ἀποτυχεῖν μακαριότητος. Εἰ τοῖνον καὶ τῷ σῷ πατρὶ τοιαυτὰ τις ἐν ἐπιτηδείῳ προσυπομνήσει καιρῷ, τάχα συνήσει καὶ γνώσεται ὅσοις συνε-

βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ συμβασιλεύοντας μαζί με τὸ Χριστὸ αἰώνια.

Καί, ὅταν ὁ βασιλιάς ρώτησε,

Ποιὸς εἶναι ἄξιος νὰ τὰ ἐπιτύχει αὐτά;

Ἐκεῖνος ἀπάντησε·

“Ὅλοι ὅσοι ἀκολουθοῦν τὸ δρόμο πού ὀδηγεῖ ἐκεῖ· διότι ἡ εἰσοδος εἶναι ἐλεύθερη μόνο σ’ αὐτοὺς πού θέλησαν.

Ὁ βασιλιάς εἶπε·

Καὶ ποιὸς εἶναι ὁ δρόμος πού ὀδηγεῖ ἐκεῖ;

Πρὸς αὐτὸν ἀπάντησε ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος στὴν ψυχῇ·

Τὸ νὰ γνωρίζουμε τὸν μόνο ἀληθινὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν μονογενῆ Υἱὸ του καὶ τὸ ἅγιο καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα’.

Ὁ βασιλιάς λοιπόν, πού εἶχε φρόνηση ἀντάξια τῆς βασιλικῆς του ἀλουργίδας, τοῦ εἶπε·

Καὶ τί σὲ ἐμπόδισε μέχρι τώρα νὰ μὴ μοῦ κάνεις λόγο γι’ αὐτά; Γιατὶ νομίζω ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι πράγματα ἄξια ἀναβολῆς καὶ μεταθέσεως, ἐὰν βέβαια εἶναι ἀληθινά· ἐὰν πάλι εἶναι ἀμφίβολα, πρέπει νὰ ζητήσω ἐπίμονα μέχρις ὅτου βρῶ τὸ ἀναμφισβήτητο.

Τοῦ λέει ὁ ἄνδρας·

Δὲν ἦταν ὅτι κατεχόμεν ἀπὸ ἀμέλεια ἢ ἀπερισκεψία καὶ γι’ αὐτὸ ἀπέφυγα νὰ σοῦ μιλήσω γι’ αὐτὰ πού εἶναι ἀληθινὰ βέβαια καὶ τελείως ἀναμφίβολα, ἀλλὰ ἐπειδὴ σεβόμουν τὴν ὑπεροχὴ τῆς δόξας σου, μήπως σοῦ γίνω ἐνοχλητικὸς. Ἐὰν λοιπὸν διατάξεις τὸν ὑπηρέτη σου νὰ σοῦ μιλάει στὸ ἐξῆς γι’ αὐτά, θὰ ὑπηρετήσω πιστὰ τῇ διαταγῇ σου.

Τοῦ λέει τότε ὁ βασιλιάς·

“Ὅχι μόνο κάθε μέρα, ἀλλὰ καὶ κάθε ὥρα νὰ μοῦ ἀνανεώνεις τὴν ὑπενθύμηση αὐτῶν· γιατί δὲν πρέπει αὐτὰ νὰ τὰ ἀκοῦμε με ἀδιαφορία, ἀλλὰ πάρα πολὺ θερμὰ καὶ με ἰδιαίτερη προσοχῇ.

Καὶ πρόσθεσε ὁ Βαρλαάμ·

Ἐκούσαμε λοιπὸν ὅτι ὁ βασιλιάς αὐτὸς ἐξῆσε στὸ ἐξῆς με εὐσέβεια καί, ἀφοῦ διήνυσε τὴν ἐδῶ ζωὴ γαλήνια, δὲν ἀπέτυχε καὶ τὴν μελλοντικὴ μακαριότητα. Ἐὰν ἐπομένως καὶ στὸ δικό σου πατέρα κάποιος μιλήσει στὸν κατάλληλο καιρὸ γι’ αὐτά, ἴσως νὰ αἰσθανθεῖ καὶ νὰ καταλάβει σὲ πόσα κακὰ ἐγκλωβίστηκε καί.

σχέθη κακοῖς, καί, τούτων ἐκκλίνας, ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν· ἐπεὶ τό γε νῦν ἔχον τυφλός ἐστι, μυωπάζων, τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ἑαυτὸν ἀποστερησας, αὐτομολῶν δὲ πρὸς τὸ τῆς ἀσεβείας σκοτός.

Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτόν·

- 5 Τὰ μὲν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ἄγοιτο Κύριος καθὼς κελεύει (αὐτῶ, γάρ, καθὰ δὴ καὶ εἶπας, πάντα δυνατὰ καθέστηκε τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα), ἐγὼ δέ, διὰ τῶν σῶν ἀνυπερβλήτων ρημάτων, τῆς τῶν παρόντων καταγνοῦς ματαιότητος, ἀποστῆναι μὲν τούτων πάντη διανενόημαι καὶ μετὰ σοῦ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου
10 διανύσαι, ἵνα μὴ διὰ τῶν προσκαιρίων τούτων καὶ ρευστῶν τῆς τῶν αἰωνίων καὶ ἀφθάρτων ἐκπέσω ἀπολαύσεως.

Πρὸς ὃν ὁ γέρον ἀπεκρίνατο·

- Εἰ τοῦτο ποιήσεις, ὁμοίος ἔσῃ νεανίσκῳ τινὶ φρονιμωτάτῳ, περὶ οὗ ἀκήκοα πλουσίων γεγονέναι καὶ ἐνδόξων γονέων, ὧτινι ὁ
15 πατήρ μνηστευσάμενος τὴν θυγατέρα τινὸς τῶν εὐγενεία καὶ πλούτῳ διαφερόντων λίαν ὠραιοτάτην, κοινολογησάμενος δὲ πρὸς τὸν παῖδα περὶ τοῦ γάμου, καὶ ὅπως ἦν αὐτῶ μελετώμενα ἀπαγγείλας, ἀκούσας ἐκεῖνος, καὶ ὡς ἀπηχῆς τι καὶ ἄτοπον ἀποσεισάμενος τὸ πρᾶγμα, φυγὰς ὄψετο καταλιπὼν τὸν πατέρα.
20 Πορευόμενος δὲ ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ γηραιοῦ τινος πένητος, τοῦ καύσωνος τῆς ἡμέρας ἑαυτὸν διαναπαύων.

- Ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ πένητος, μονογενὴς οὔσα καὶ παρθένος, καθεζομένη πρὸ τῶν θυρῶν, εἰργάζετο μὲν ταῖς χερσί, τῶ δὲ στόματι ἀσιγήτως τὸν Θεὸν εὐλόγει εὐχαριστοῦσα αὐτῶ ἐκ βαθέων ψυχῆς. Τῶν ταύτης δὲ
25 ὕμνων ἀκούσας, ὁ νέος ἔφη·

Τί σου, γύναι, τὸ ἐπιτήδευμα; χάριν δὲ τίνος, οὕτω περ οὔσα εὐτελὴς καὶ πτωχὴ, ὡς ἐπὶ τισὶ μεγάλοις δωρήμασιν εὐχαριστεῖς, τὸν δοτῆρα ὑμνοῦσα;

Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο·

- 30 Οὐκ οἶσθα ὅτι, καθάπερ φάρμακον μικρὸν ἐκ μεγάλων νοσημάτων πολλακίς ρύεται τὸν ἄνθρωπον, οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς μι-

φεύγοντας από αυτά, νά διαλέξει τὸ ἀγαθό. Γιατὶ τώρα, ὅπως ἔχουν τὰ πράγματα, εἶναι τυφλὸς καὶ δὲ βλέπει, ἔχοντας στερήσει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του τὸ ἀληθινὸ φῶς καὶ αὐτομολώντας στὸ σκοτάδι τῆς ἀσέβειας.

Καὶ ὁ Ἰωάσαφ τοῦ εἶπε:

“Ὅσα ἀφοροῦν τὸ πατέρα μου θὰ τὰ κατευθύνει ὁ Κύριος, ὅπως ὀρίζει γιατί σ’ αὐτόν, ὅπως εἶπες, εἶναι δυνατὰ ὅλα ὅσα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀδύνατα· ἐγὼ ὁμως, μὲ τὰ δικά σου ἀξεπέραστα λόγια, καταφρονώντας τὴν ματαιότητα τῶν παρόντων, σκέφτομαι νά ἀπομακρυνθῶ τελείως ἀπὸ αὐτὰ καὶ νά περάσω τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ μου μαζί σου, γιὰ νά μὴ χάσω τὴν ἀπόλαυση τῶν αἰώνων καὶ ἀφθαρτων ἀγαθῶν, ἐξαιτίας αὐτῶν τῶν πρόσκαιρων καὶ ρευστῶν.

Πρὸς αὐτὸν ὁ γέροντας ἀποκρίθηκε:

Ἐὰν τὸ κάνεις αὐτό, θὰ μοιάσεις μὲ κάποιον νέο πολὺ φρόνιμο, γιὰ τὸν ὁποῖο ἄκουσα ὅτι καταγόταν ἀπὸ πλούσιους καὶ ἔνδοξους γονεῖς. Αὐτὸν ὁ πατέρας του τὸν ἀρραβώνιασε μὲ τὴ θυγατέρα κάποιου, πού διακρινόταν γιὰ τὴν εὐγένεια καὶ τὸν πλοῦτο του, πολὺ ὠραία, ἀνακοινώνοντας καὶ στὸ γιό του γιὰ τὸ γάμο καὶ λέγοντάς του πῶς τὰ εἶχε προγραμματίσει αὐτὸς ὅλα. Ἀκούοντάς τα ἐκεῖνος καὶ ἀπορρίπτοντας τὸ πρᾶγμα ὡς κάτι τὸ ἀταίριαστο καὶ ἀπαράδεκτο, ἐγκατέλειψε τὸν πατέρα του καὶ ἔφυγε ὡς ἐξόριστος. Καθὼς ὁμως βάδιζε φιλοξενήθηκε στὸ σπίτι κάποιου γέροντα φτωχοῦ, γιὰ νά ξεκουραστεῖ ἀπὸ τὸν καύσινα τῆς ἡμέρας.

Ἡ θυγατέρα τοῦ φτωχοῦ, πού ἦταν μοναχοκόρη καὶ ἀνύπαντρη, καθισμένη μπροστὰ στὴν πόρτα δούλευε μὲ τὰ χέρια, ἐνῶ μὲ το στόμα εὐλογοῦσε ἀκατάπαυστα τὸ Θεὸ εὐχαριστώντας τὸν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς της. Ὁ νέος ἀκούοντας τοὺς ὕμνους της ρώτησε:

Ποιό εἶναι, γυναίκα, τὸ ἐπάγγελμά σου; Καὶ γιὰ ποιό πρᾶγμα, ἐνῶ εἶσαι τόσο εὐτελῆς καὶ φτωχή, εὐχαριστεῖς τὸν δωρητὴ ὕμνολογώντας τον, σὰν νά σοῦ ἔκανε μεγάλα δῶρα;

Ἐκείνη τότε τοῦ ἀπάντησε:

Δὲ γνωρίζεις ὅτι, ὅπως ἓνα μικρὸ φάρμακο γλυτώνει πολλὰς φορὲς τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ μεγάλες ἀρρώστιες, ἔτσι καὶ τὸ νά εὐχαρι-

κροῖς εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ μεγάλων πρόξενον γίνεται· Ἐγὼ τοί-
 νυν, θυγάτηρ οὐσα γέροντος πτωχοῦ, εὐχαριστῶ ἐπὶ τοῖς μικροῖς
 τούτοις καὶ εὐλογῶ τὸν Θεόν, εἰδυῖα ὡς ὁ ταῦτα δοὺς καὶ μείζο-
 να δύναται δοῦναι. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἕξωθεν καὶ οὐχ ἡμε-
 5 τέρων, ἐξ ὧν οὔτε τοῖς πολλὰ κεκτημένοις τι προσγίνεται κέρδος
 (ἵνα μὴ εἶπω ὅτι καὶ ζημία πολλάκις), οὔτε τοῖς ἐλάττονα λαβοῦ-
 σιν ἐπέρχεται βλάβη, τὴν αὐτὴν ἀμφοτέρων ὀδεδόντων ὁδὸν καὶ
 πρὸς τὸ αὐτὸ ἐπειγομένων τέλος· ἐν δὲ τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καὶ
 καιριωτάτοις πολλῶν ἀπήλαυσα καὶ μεγίστων τοῦ Δεσπότη
 10 μου δωρημάτων, οὐμενοῦν ἐχόντων ἀριθμὸν ἢ εἰκασμῶ ὑποπι-
 πτόντων. Κατ' εἰκόνα γὰρ Θεοῦ γεγένημαι καὶ τῆς αὐτοῦ γνώσε-
 ως ἠξίωμαι, καὶ λόγῳ παρὰ πάντα τὰ ζῶα κεκόσμημαι, καὶ ἐκ
 θανάτου πρὸς τὴν ζωὴν ἀνακέκλημαι διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ
 ἡμῶν, καὶ τῶν αὐτοῦ μετέχειν μυστηρίων ἐξουσίαν ἔλαβον, καὶ
 15 ἢ τοῦ παραδείσου θύρα ἀνέωκται, ἀκώλυτον, εἴπερ θελήσω, πα-
 ρέχουσά μοι τὴν εἰσοδον. Τῶν τοσοῦτων οὖν καὶ τοιούτων
 δωρημάτων, ὧν ἐπίσης μετέχουσι πλούσιοι τε καὶ πένητες,
 ἀξίως εὐχαριστῆσαι πάντῃ μοι ἀδύνατον· εἰ δὲ καὶ τὴν μικρὰν
 ταύτην ὑμολογίαν οὐ προσάξω τῷ δωρησαμένῳ, ποῖαν ἕξω
 20 ἀπολογίαν,
 Ὁ δὲ νεώτερος τὴν πολλὴν αὐτῆς ὑπερθαυμάσας σύνεσιν, τὸν αὐτῆς
 προσκαλεσάμενος πατέρα,
 Δός μοι, φησί, τὴν θυγατέρα σου· ἠγάπησα γὰρ τὴν σύνεσιν αὐτῆς
 καὶ εὐσέβειαν.
 25 Ὁ δὲ γέρων ἔφη·
 Οὐκ ἕξεστί σοι ταύτην λαβεῖν τὴν πένητος θυγατέρα, πλουσίων
 ὄντι γονέων.
 Αὐθις δὲ ὁ νέος·
 Naί, φησίν, ταύτην λήψομαι, εἴπερ οὐκ ἀπαγορεύεις· θυγάτηρ
 30 γὰρ μοι μεμνήστευται εὐγενῶν καὶ πλουσίων, καί, ταύτην ἀπο-
 σεισάμενος, φυγῆ ἔχρησάμην, τῆς δὲ σῆς θυγατρὸς διὰ τὴν εἰς
 Θεὸν εὐσέβειαν καὶ τὴ νουνεχῆ σύνεσιν ἐρασθεῖς, συναφθῆναι
 αὐτῇ προτεθύμημαι.

στοῦμε τὸ Θεὸ γιὰ τὰ μικρά, γίνεται αἰτία μεγάλων; Ἐγὼ λοιπόν, πού εἶμαι θυγατέρα φτωχοῦ γέροντα, εὐχαριστῶ καὶ εὐλογῶ τὸ Θεὸ γι' αὐτὰ τὰ μικρά, γνωρίζοντας ὅτι αὐτὸς πού ἔδωσε αὐτά, μπορεῖ νὰ δώσει καὶ μεγαλύτερα. Καὶ αὐτὰ βέβαια γιὰ τοὺς μὴ Χριστιανούς καὶ ὄχι γιὰ τοὺς δικούς μας, στοὺς ὁποίους οὔτε γιὰ ἐκείνους πού ἔχουν πολλὰ προστίθεται κάποιο κέρδος (γιὰ νὰ μὴ πῶ ὅτι πολλές φορές γίνεται καὶ ζημιὰ), οὔτε καὶ σ' ἐκείνους πού πήραν λιγότερα γίνεται κάποια βλάβη, ἀφοῦ καὶ οἱ δύο βαδίζουν τὸν ἴδιο δρόμο καὶ πηγαίνουν στὸ ἴδιο τέρμα. Ὅσον ἀφορᾶ ὁμως τὰ πολὺ ἀναγκαῖα καὶ σπουδαῖα ἔχω δεχθεῖ πολλὰ καὶ πολὺ μεγάλα δῶρα ἀπὸ τὸ Δεσπότη μου, πού δὲ εἶναι δυνατὸ νὰ ἀριθμηθοῦν, οὔτε ὑπόκεινται σὲ ὑπολογισμό. Γιατὶ γεννήθηκα «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ, καὶ ἀξιώθηκα νὰ τὸν γνωρίσω, προικίστηκα μὲ λόγο κατ' ἐξαιρέση ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα, καὶ ἔχω ἀνακληθεῖ ἀπὸ τὸ θάνατο στη ζωὴ, ἐξαιτίας τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ μας³, καὶ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ παίρνω μέρος στὰ μυστήριά του, καὶ ἡ πόρτα τοῦ παραδείσου ἀνοίχτηκε, ἐπιτρέποντάς μου τὴν εἴσοδο χωρὶς ἐμπόδια, ἐὰν τὸ θελήσω. Γιὰ τὰ τόσα βέβαια καὶ τέτοιου εἴδους δῶρα του, στὰ ὁποῖα συμμετέχουν πλούσιοι καὶ φτωχοί, μοῦ εἶναι τελείως ἀδύνατο νὰ τὸν εὐχαριστήσω ὅσο τοῦ ἀξίζει· ἐὰν ὁμως δὲν προσφέρω καὶ τὴ μικρὴ αὐτὴ ὑμνολογία στὸ δωρητὴ μου, ποιά δικαιολογία θὰ ἔχω;

Ὁ νεαρὸς θαυμάζοντας τὴν πολλὴ φρόνησή της, φώναξε τὸν πατέρα της καὶ τοῦ εἶπε·

Δός μου τὴ θυγατέρα σου, γιατί ἀγάπησα τὴ φρονιμάδα καὶ τὴν εὐσέβειά της.

Καὶ ὁ γέροντας εἶπε·

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πάρεις αὐτήν, τὴ θυγατέρα ἐνὸς φτωχοῦ, σὺ πού κατάγεσαι ἀπὸ πλούσιους γονεῖς.

Πάλι ὁμως ὁ νέος λέει·

Ναί, θὰ τὴν πάρω, ἐὰν δὲν τὸ ἀπαγορεύεις· γιατί μοῦ εἶχε δοθεῖ ὡς μνηστὴ θυγατέρα εὐγενῶν καὶ πλούσιων γονέων καί, ἀφοῦ τὴν ἐγκατέλειψα, ἔφυγα, ἐνῶ τὴ δική σου θυγατέρα, πού τὴν ἀγάπησα γιὰ τὴν εὐσέβειά της πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὴ μυαλωμένη φρονιμόδα της, εἶμαι πρόθυμος νὰ τὴν νυμφευθῶ.

Ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτὸν ἔφησεν·

Οὐ δύναμαί σοι ταύτην δοῦναι τοῦ ἀπαγαγεῖν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς σου καὶ τῶν ἐμῶν χωρίσαι ἀγκαλῶν· μονογενῆς γάρ μοί ἐστιν.

5 Ἄλλ' ἐγώ, φησὶν ὁ νεανίσκος,

παρ' ὑμῖν μενῶ καὶ τὴν ὑμῶν ἀναδέξομαι πολιτείαν.

Εἶτα καὶ τὴν λαμπρὰν ἀποθέμενος ἐσθῆτα, τὰ τοῦ γέροντος αἰτησάμενος περιεβάλλετο. Πολλὰ δὲ ἐκεῖνος ἐκπειράσας αὐτὸν καὶ ποικίλως τὸν αὐτοῦ δοκιμάσας λογισμόν, ὡς ἔγνω σταθερᾶς ὑπάρχειν αὐτὸν δια-
10 νοίας καὶ ὡς οὐκ ἔρωτι ἀφροσύνης κατεχόμενος αἰτεῖται τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, ἀλλ' ἔρωτι εὐσεβείας εἴλετο πενιχρῶς ζῆν, ταύτην προκρίνας τῆς αὐτοῦ δόξης καὶ εὐγενείας, κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρός, εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἑαυτοῦ ταμιεῖον, καὶ ὑπέδειξε πλοῦτον πολλὸν ἀποκείμενον αὐτῷ καὶ χρημάτων ἀναρίθμητον ὄγκον, ὅσον οὐ τεθέατο πώποτε ὁ νεανί-
15 σκος. Καί φησι αὐτόν·

Τέκνον, ταῦτα πάντα σοι δίδωμι, ἀνθ' ὧν ἡρετίσω τῆς ἐμῆς θυγατρὸς ἀνὴρ γενέσθαι, γενέσθαι δὲ καὶ κληρονόμος τῆς ἐμῆς οὐσίας.

Ἦνπερ κληρονομίαν κατασχών, ἐκεῖνος πάντας ὑπερῆρε τοὺς ἐνδό-
20 ξους τῆς γῆς καὶ πλουσίους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'

Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς τὸν Βαρλαάμ·

Προσηκόντως καὶ αὐτὴ τὰ κατ' ἐμὲ παρίστησιν ἢ διήγησις· ὅθεν σοι καὶ περὶ ἐμοῦ ταῦτα λελέχθαι δοκῶ. Ἄλλὰ τίς ἢ πείρα δι' ἧς
25 γνῶναι ζητεῖς τὸ σταθερὸν τῆς ἐμῆς διανοίας;

Καὶ ὁ γέρων ἔφη·

Ἐγὼ μὲν καὶ πεπεύρακα ἤδη καὶ ἔγνωκα ὁποίας ὑπάρχεις ἐχέφρονος καὶ σταθερᾶς διανοίας καὶ ψυχῆς τῷ ὄντι εὐθυτάτης. Ἄλλὰ τὸ τέλος τῆς κατὰ σὲ πράξεως βεβαιώσει ταῦτα. Τούτου
30 χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν ἐν Τριάδι δοξαζόμενον Θεὸν ἡμῶν, τὸν πάντων δημιουργὸν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων,

Και ὁ γέροντας εἶπε πρὸς αὐτόν·

Δὲν μπορῶ νὰ σοῦ τῆ δώσω νὰ τὴν ὀδηγήσεις στὸ σπίτι τοῦ πατέρα σου καὶ ν' ἀποχωρισθεῖ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου, γιὰ τὴν ἔχω μοναχοκόρη.

Καὶ ὁ νεαρὸς εἶπε·

Ἄλλ' ἐγὼ θὰ μείνω μαζί σας καὶ θὰ δεχθῶ τὴ δική σας ζωή.

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἔβγαλε τὴν πολυτελεῆ φορεσιά του, ζήτησε καὶ φόρεσε τὰ ρούχα τοῦ γέροντα. Ἀφοῦ ἐκεῖνος τὸν προκάλεσε πολλές φορές καὶ δοκίμασε μὲ ποικίλους τρόπους τὸ λογισμό του, ὅταν κατάλαβε ὅτι ἔχει σταθερὴ ἀπόφαση καὶ ὅτι δὲν ζητᾷ τὴ θυγατέρα του ἐπειδὴ κατεχόταν ἀπὸ ἔρωτα ἀφροσύνης, ἀλλ' ὅτι προτίμησε νὰ ζεῖ φτωχὰ ἀπὸ ἔρωτα εὐσέβειας, τὴν ὁποία προέκρινε ἀπὸ τὴ δόξα καὶ εὐγένειά του, τὸν πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν ἔβαλε μέσα στὸ θησαυροφυλάκιό του καὶ τοῦ ἔδειξε πλοῦτο πολὺ πού ἦταν στὴν κατοχὴ του καὶ ἀμέτρητο πλῆθος χρημάτων, τόσο πού ποτέ του δὲν εἶχε ξαναδεῖ ὁ νεαρός. Καὶ τοῦ λέει·

Παιδί μου, ὅλα αὐτὰ σοῦ τὰ δίνω, ἐπειδὴ ζήτησες νὰ γίνεις ἄνδρας τῆς θυγατέρας μου, γιὰ νὰ γίνεις καὶ κληρονόμος τῆς περιουσίας μου.

Κάνοντας ἐκεῖνος κτῆμα του τὴν κληρονομία αὐτή, ξεπέρασε ὅλους τοῦ ἔνδοξου καὶ τοὺς πλούσιους τῆς γῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

Εἶπε τότε ὁ Ἰωάσαφ στὸ Βαρλαάμ·

Ἡ διήγηση αὐτὴ πολὺ ταιριαστὰ παριστάνει τὴ δική μου περίπτωσι· γι' αὐτὸ νομίζω πῶς καὶ γιὰ μένα ἔχουν λεχθεῖ αὐτά. Ὅμως ποιὰ εἶναι δοκιμασία μὲ τὴν ὁποία ζητᾷς νὰ μάθεις τὴ σταθερότητα τῆς ἀποφάσεώς μου;

Καὶ ὁ γέροντας ἀπάντησε·

Ἐγὼ καὶ σὲ ἔχω ἤδη δοκιμάσει καὶ κατάλαβα πόσο συνετὴ καὶ σταθερὴ εἶναι ἡ ἀπόφασή σου, καὶ πόσο εὐθεῖα πράγματι εἶναι ἡ ψυχὴ σου, αὐτὰ ὅμως θὰ τὰ βεβαιώσει ἡ τελικὴ πράξι σου. Πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ λυγίζω τὰ γόνατά μου στὸν Τριαδικὸ Θεό μας, πού εἶναι ὁ δημιουργὸς ὅλων, ὀρατῶν καὶ ἀοράτων, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει πραγματικὰ καὶ ὑπάρχει πάντοτε, καὶ δὲν εἶχε ποτέ ἀρχὴ

τὸν ὄντως ὄντα καὶ αἰεὶ ὄντα, μῆτε ἀρχὴν ἐσχηκότα πώποτε τῆς ἐνδόξου ὑπάρξεως αὐτοῦ, μῆτ' ἔχοντα τέλος, τὸν φοβερὸν καὶ παντοδύναμον, ἀγαθόν τε καὶ εὐσπλαγχνον, ἵνα φωτίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου καὶ δώῃ σοι πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, εἰς τὸ εἰδέναι σε τίς ἐστὶν ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀγίοις καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας, ἵνα μηκέτι ξένος ἔσῃ καὶ πάροικος, ἀλλὰ συμπολίτης τῶν ἀγίων καὶ οἰκεῖος Θεοῦ, ἐπωκοδομημένος ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη ἀῤζει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ.

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ, σφόδρα κατανυγεὶς τὴν καρδίαν, ἔφη·
 Ταῦτα δὴ πάντα κἀγὼ ποθῶν γινῶναι, δεομαί σου· γνώρισόν μοι τόν τε πλοῦτον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς αὐτοῦ δυνάμεως.

Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Βαρλαάμ·

Τῷ Θεῷ εὐχομαι διδάξαι σε ταῦτα καὶ τὴν γινῶσιν τῶν τοιούτων ἐνθεῖναί σου τῇ ψυχῇ· ἐπεὶ παρὰ ἀνθρώποις τὴν αὐτοῦ λεχθῆναι δόξαν καὶ δύναμιν τὸ παράπαν ἀδύνατον, κἂν πᾶσαι αἱ τῶν νυνὶ καὶ τῶν πώποτε γενομένων ἀνθρώπων γλῶσσαι ἐν γένωνται. «Θεὸν γάρ», φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ θεολόγος, «οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς Υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο». Τοῦ δὲ ἀοράτου καὶ ὑπεραπειροῦ τὴν δόξαν καὶ τὴν μεγαλωσύνην τίς ἰσχύσει γηγενῶν καταλαβέσθαι, εἰ μὴ ᾧ ἂν αὐτὸς ἀποκαλύψῃ καθ' ὅσον βούλεται, ὡσπερ τοῖς προφήταις αὐτοῦ καὶ ἀποστόλοις ἀπεκάλυψεν· Ἡμεῖς δὲ ἐκ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, κατὰ τὸ ἐγχωροῦν ἡμῖν μαθάνομεν. Λέγει γὰρ ἡ Γραφή· «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποιήσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα»· καί, «τὰ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἢ τε αἰδῖος αὐτοῦ δύνამις καὶ θειότης».

1. Ἐφ. 2,19.

2. Ἰω. 1,18.

3. Ψαλμ. 18,1.

4. Ρωμ. 1,20.

τῆς ἔνδοξης ὑπαρξῆς του, οὔτε ἔχει τέλος καὶ πὺ εἶναι φοβερὸς καὶ παντοδύναμος, ἀγαθὸς καὶ εὐσπλαγχνος, νὰ φωτίσει τὰ μάτια τῆς καρδιάς σου καὶ νὰ σοῦ δώσει πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως γιὰ νὰ τὸν γνωρίσεις καὶ νὰ μάθεις καλὰ ποιὰ εἶναι ἡ ἐλπίδα τῆς κλήσεώς του καὶ ποιὸς ὁ πλοῦτος τῆς δόξας τῆς κληρονομίας του μεταξὺ τῶν ἁγίων, καὶ πόσο τὸ ὑπερβολικὸ μέγεθος τῆς δυνάμεις του σὲ μᾶς πὺ πιστεύουμε, γιὰ νὰ μὴ εἶσαι πιὰ ξένος καὶ πάροικος, ἀλλὰ συμπολίτης τῶν ἁγίων καὶ φίλος τοῦ Θεοῦ, οἰκοδομημένος πάνω στὸ θεμέλιο τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, τοῦ ὁποῖου ἀκρογωνιαῖος λίθος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, μὲ τὸν ὁποῖο δένεται ὁλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα καὶ μεγαλώνει ὥστε νὰ γίνεῖ ναὸς ἅγιος γιὰ τὸν Κύριο¹.

Ὁ Ἰωάσαφ τότε, νοιώθοντας μεγάλη συγκίνηση στὴν καρδιά, εἶπε: Ἐπειδὴ κι ἐγὼ ποθῶ νὰ γνωρίσω ὅλα αὐτά, σὲ παρακαλῶ κάνε μου γνωστὸ καὶ τὸν πλοῦτο τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὑπερβολικὴ του δύναμη.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ τοῦ εἶπε:

Προσεύχομαι στὸ Θεὸ νὰ σοῦ τὰ διδάξει αὐτὰ καὶ νὰ βάλει μέσα στὴν ψυχὴ σου τὴ γνώση ὅλων αὐτῶν, γιὰτὶ εἶναι τελείως ἀδύνατο νὰ λεχθεῖ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμή του ἀπὸ ἀνθρώπους, ἔστω καὶ ἂν ἐνωθοῦν σὲ μιὰ ὅλες οἱ γλῶσσες τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν τωρινῶν καὶ ἐκεῖνων πὺ ὑπῆρξαν παλαιότερα. Γιατὶ «τὸν Θεό», λέει ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ θεολόγος, «δὲν τὸν εἶδε ποτὲ κανένας· μόνο ὁ μονογενὴς Υἱός, πὺ βρίσκεται μέσα στὸν κόλπο τοῦ Πατέρα, ἐκεῖνος μᾶς τὸν ἔκανε γνωστό»². Ποιὸς ἄλλωστε ἀπὸ τοὺς γῆϊνους θὰ μπορέσει νὰ κατανοήσῃ τὴ δόξα καὶ τὴ μεγαλωσύνη τοῦ ἀόρατου καὶ ὑπεράπειρου, παρὰ μόνο ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο ἐκεῖνος θὰ ἀποκαλύψει, ὅσο θέλει, ὅπως ἀποκάλυψε στοὺς προφῆτες καὶ ἀποστόλους; Ἐμεῖς ἀπὸ τὸ κήρυγμα αὐτῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση τῶν πραγμάτων μαθαίνουμε ὅ,τι εἶναι σὲ μᾶς δυνατό νὰ μάθουμε. Γιατὶ ἡ Γραφὴ λέει: «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ μᾶς ἐξαγγέλλει τὸ ἔργο τῶν χειρῶν του»³. καί: «οἱ ἀόρατες ιδιότητές του, δηλαδὴ ἡ αἰώνια δύναμη καὶ θεότητά του, βλέπονται καθαρὰ ἀπὸ τότε πὺ κτίστηκε ὁ κόσμος, κατανοούμενα μέσω τῶν δημιουργημάτων»⁴.

Καθάπερ γάρ τις, οἰκίαν ἰδῶν λαμπρῶς καὶ ἐντέχνως κατεσκευασμένην ἢ σκευὸς εὐφυῶς συνηρμοσμένον, τὸν οἰκοδόμον ἢ τέκτονα εὐθὺς ἂν ἐννοήσας θαυμάσειεν, οὕτω κἀγώ, ἐκ μὴ ὄντων διαπλασθεὶς καὶ εἰς τὸ ὄν παραχθείς, εἰ καὶ τὸν πλάστην καὶ παροχέα θεάσασθαι οὐ δεδύνημαι, ἀλλ' ἐκ τῆς εὐαρμόστου καὶ θαυμασιωτάτης μου κατασκευῆς εἰς γνῶσιν ἤλθον τῆς αὐτοῦ σοφίας, οὐ καθ' ὃ τί ἐστίν, ἀλλὰ καθὰ δεδύνημαι νοεῖν, ὅτι οὐκ αὐτομάτως παρήχθη, οὐδὲ ἀφ' ἑαυτοῦ γεγένημαι, ἀλλ' αὐτὸς ἔπλασέ με καθὼς ἠβουλήθη, πάντων μὲν προκατάρχειν τάξας τῶν κτισμάτων, τινῶν δὲ καὶ ἐλαττώσας, καὶ συντριβέντα πάλιν κρεῖττονι ἀνακαινίσει ἀναπλάσας, εἶτα καὶ ὑπεξάγων τῶν ἐντεῦθεν τῶ θείῳ αὐτοῦ προστάγματι καὶ πρὸς ἑτέραν μετατιθεὶς βιοτὴν ἀτελεύτητον καὶ αἰώνιον, ἐν οὐδενὶ τούτων δυναμένου μου ἀνθίστασθαι τῇ ἰσχυί τῆς αὐτοῦ προνοίας, μήτε τι προστιθέναι ἑμαυτῷ μήτε ὑφαιρεῖν, εἴτε καθ' ἡλικίαν εἴτε κατὰ τὸ τῆς μορφῆς εἶδος, μήτε τὰ πεπαλαιωμένα μοι ἀνακαινίζειν ἐξισχύσαι, μήτε τὰ διεφθαρμένα ἐπανορθοῦν. Οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀνθρώπων τούτων τι ἰσχυρὸς ποτε κατεργάσασθαι, οὔτε βασιλεὺς, οὔτε σοφός, οὔτε πλούσιος, οὔτε δυνάστης, οὔτε τις ἄλλος ἀνθρώπινα μετερχόμενος ἐπιτηδεύματα· οὐδεὶς γάρ, φησί, βασιλέων ἢ τῶν ἐν ὑπεροχαῖς ὄντων ἑτέραν ἔσχε γενέσεως ἀρχήν, μία δὲ πάντων εἴσοδος εἰς τὸν βίον, ἔξοδος τις ἴση.

Ἐκ τούτων οὖν τῶν περὶ ἐμὲ εἰς γνῶσιν τῆς τοῦ Δημιουργοῦ μεγαλοουργίας χειραγωγοῦμαι, σὺν τούτοις δὲ καὶ τὴν εὐάρμοστον κατασκευὴν καὶ συντήρησιν τῆς κτίσεως ἀπάσης ἐννοῶν, ὅτι αὐτὰ μὲν καθ' ἑαυτὰ τροπῇ ὑπόκεινται πάντα καὶ ἀλλοιώσει, τὰ μὲν νοητὰ κατὰ προαίρεσιν, τὴν τε ἐν τῷ καλῷ προκοπὴν καὶ τὴν ἐκ τοῦ καλοῦ ἀποφοίτησιν, τὰ δὲ αἰσθητὰ κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν, αὐξησὶν τε καὶ μείωσιν, καὶ τὴν κατὰ ποιότητα μεταβολὴν καὶ τοπικὴν κίνησιν, καὶ ἐκ τούτων κηρύττουσι φωναῖς ἀλαλήτοις ὑπὸ τοῦ ἀκτίστου καὶ ἀτρέπτου καὶ ἀναλλοιώτου γεγενῆσθαι Θεοῦ, συνέχεσθαι τε καὶ συντηρεῖσθαι, καὶ ἀεὶ προνοεῖ-

5. Ματθ. 6,27· «τίς ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθῆναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πηχυν ἓνα;».

“Ὅπως δηλαδή κάποιος ἔνα σπίτι κτισμένο ὠραῖα καὶ μὲ τέχνη, ἢ ἔνα σκεῦος συναρμολογημένο ὠραῖα, μόνις τὸ δεῖ θαυμάζει ἀμέσως τὸν οἰκοδόμο ἢ τὸν τεχνίτη, ἔτσι κι ἐγώ, πού πλάσθηκα ἀπὸ τὸ μηδέν καὶ ἦρθα στὴν ὑπαρξη, ἂν καὶ δὲν μπορῶ νὰ δῶ τὸν πλάστη καὶ χορηγὸ τῆς ὑπάρξεώς μου, ὅμως ἀπὸ τὴν ὠραία καὶ θαυμάσια κατασκευὴ μου γνώρισα τὴ σοφία του, ὄχι τί ἀκριβῶς εἶναι, ἀλλὰ ὅσα μποροῦσα νὰ κατανοήσω, ὅτι δηλαδή δὲν ἔγινα τυχαίως, οὔτε ἔγινα ἀπὸ μόνος μου, ἀλλὰ ὅτι αὐτὸς μὲ ἐπλασε ὅπως θέλησε, βάζοντάς με νὰ ἐξουσιάζω ὅλα τὰ κτίσματα, κάνοντάς με ὅμως ἀπὸ μερικὰ κατώτερον, καὶ ὅταν διασπάσθηκα, πάλι μὲ ξανάπλασε μὲ ἀνώτερη ἀνακαινίση, καὶ ἔπειτα, παίρνοντάς με ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον μὲ τὸ θεϊκὸ του πρόσταγμα, μὲ μετέθεσε σὲ ἄλλη ζωὴ ἀτελείωτη καὶ αἰώνια, χωρὶς νὰ μπορῶ σὲ κανένα ἀπὸ αὐτὰ νὰ ἀντισταθῶ στὴ δύναμη τῆς πρόνοιᾶς του, οὔτε νὰ προσθέσω κάτι στὸν ἑαυτὸ μου, οὔτε καὶ νὰ ἀφαιρέσω, εἴτε ὡς πρὸς τὴν ἡλικία⁵, εἴτε ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς ὄψης, οὔτε νὰ μπορῶ νὰ ἀνακαινίσω τὰ παλιά μου οὔτε τὰ φθαρμένα νὰ τὰ ἐπανορθώσω. Γιατὶ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους μπόρεσε ποτὲ νὰ κάνει κάτι, οὔτε βασιλιάς, οὔτε σοφός, οὔτε πλούσιος, οὔτε ἐξουσιαστής, οὔτε κανένας ἄλλος πού ἀσκεῖ ἀνθρώπινα ἐπαγγέλματα. Γιατὶ κανένας, λέει, ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς ἢ ἀπὸ αὐτοὺς πού κατέχουν ἀξιώματα εἶχε ἰδιαίτερη ἀρχὴ δημιουργίας, ἀλλὰ ἕνας εἶναι ὁ τρόπος εἰσόδου ὅλων στὴ ζωὴ, καὶ τῆς ἐξόδου ἐπίσης.

Ἄπὸ αὐτὰ λοιπὸν πού ὑπάρχουν γύρω μου ὀδηγοῦμαι στὴ γνώση τοῦ μεγαλείου τοῦ Δημιουργοῦ, μαζί μ’ αὐτὰ ὅμως, βλέποντας καὶ τὴν ἀρμονικὴ κατασκευὴ καὶ συντήρησις ὅλης τῆς κτίσεως, ὅτι δηλαδή ὅλα αὐτὰ καθεαυτὰ ὑπόκεινται σὲ ἀλλαγὴ καὶ ἀλλοίωσις, τὰ μὲν νοητὰ μὲ τὴν προαίρεσή τους, ὡς πρὸς τὴν πρόδό τους στὸ καλὸ καὶ τὴν ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τὸ καλὸ, ἐνῶ τὰ αἰσθητὰ, ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξη καὶ τὴ φθορά, τὴν αὔξησις καὶ τὴ μείωσις, τὴν ποιοτικὴ μεταβολὴ καὶ τὴν τοπικὴ μετακίνησις, βλέπω ὅτι καὶ αὐτὰ διακηρύττουν μὲ φωνῆς σιωπηλῆς, ὅτι δημιουργήθηκαν καὶ συγκρατοῦνται καὶ συντηροῦνται καὶ φροντίζονται ἀπὸ τὸν ἄκτιστο καὶ ἀμετάτρεπτο καὶ ἀναλλοίωτο

σθαι. Πῶς γὰρ ἂν αἱ ἐναντίαι φύσεις εἰς ἑνὸς κόσμου συμπλήρωσιν ἀλλήλαις συνεληλύθεισαν καὶ ἀδιάλυτοι μεμενήκεισαν, εἰ μὴ τις παντοδύναμος δύναμις ταῦτα συνεβίβασε καὶ ἀεὶ συνετήρει ἀδιάλυτα; Πῶς γὰρ ἔμεινεν ἂν τι, εἰ μὴ αὐτὸς ἠθέλησεν; Ἡ
5 τὸ μὴ κληθὲν ὑπ' αὐτοῦ πῶς ἂν διετηρήθη; φησὶν ἡ Γραφή.

Εἰ γὰρ πλοῖον ἀκυβέρνητον οὐ συνίσταται, ἀλλ' εὐκόλως καταποντίζεται, καὶ οἰκία μικρὰ οὐκ ἂν στῆ χωρὶς τοῦ προνοοῦντος, πῶς ἂν ὁ κόσμος ἐπὶ τοσοῦτων χρόνων συνέστη, δημιουργημα οὕτω μὲν μέγα, οὕτω δὲ καλὸν καὶ θαυμαστόν,
10 ἄνευ ἐνδόξου τινὸς καὶ μεγάλης καὶ θαυμαστῆς διακυβερνήσεως καὶ πανσόφου προνοίας; Ἴδου γὰρ ὁ οὐρανὸς πόσον ἔχει χρόνον, καὶ οὐκ ἡμαυρώθη· τῆς γῆς ἡ δύναμις οὐκ ἠτόνησε, τοσοῦτον τίκτουσα χρόνον· αἱ πηγαὶ οὐκ ἐπέλιπον ἀναβλύζειν ἐξ οὗ γεγονασιν· ἡ θάλασσα, τοσοῦτους δεχομένη ποταμούς, οὐχ ὑπερέβη τὸ
15 μέτρον· οἱ δρόμοι τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης οὐκ ἠλλοίωνται· αἱ τάξεις τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς οὐ μετετράπησαν. Ἐκ τούτων πάντων ἡ ἄφατος τοῦ Θεοῦ δύναμις καὶ μεγαλοπρέπεια ἡμῖν ἐμφανίζεται, μαρτυρουμένη ὑπὸ προφητῶν καὶ ἀποστόλων· ἀλλ' οὐδεὶς κατ' ἀζίαν νοῆσαι ἢ εὐφημῆσαι τὴν δόξαν αὐτοῦ δυνήσεται.
20 Πάντα γὰρ τὰ τε νοητὰ καὶ ὅσα ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, κατανοήσας εἶπεν· «ἐκ μέρους γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεῦομεν, ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται». Διὸ καί, ἐκπληττόμενος τὸν υπεράπειρον πλοῦτον τῆς σοφίας αὐτοῦ
25 καὶ γνώσεως, διαρρήδην ἔφησεν· «ὡ βάρους πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ!».

Εἰ δὲ ἐκεῖνος, ὁ μέχρι τρίτου φθάσας οὐρανοῦ καὶ ἀρρήτων

6. Σοφ. Σολ. 7,5.6. «ἀγαπᾶς γὰρ τὰ ὄντα πάντα καὶ οὐδὲν βδελύσσει ὧν ἐποίησας· οὐδὲ γὰρ ἂν μισῶν τι κατεσκεύασας. Πῶς δὲ ἔμεινεν ἂν τις, εἰ μὴ σὺ ἠθέλησας, ἢ τὸ μὴ κληθὲν ὑπὸ σοῦ διετηρήθη; Φεῖδη δὲ πάντων, ὅτι σὰ ἐστὶ, Δέσποτα φιλόψυχε».

Θεό. Διότι πῶς ἀλλιῶς θὰ μπορούσαν οἱ ἀντίθετες φυσικὲς δυνάμεις νὰ συνεργασθοῦν μεταξύ τους γιὰ νὰ ἀποτελέσουν ἓνα κόσμο, καὶ θὰ ἔμεναν ἀδιάλυτες, ἐὰν δὲν τὰ συμβίβαζε αὐτὰ καὶ δὲν τὰ διατηροῦσε πάντοτε ἐνωμένα κάποια παντοδύναμη δύναμη; Πῶς ἄλλωστε θὰ παρέμενε κάτι, ἐὰν δὲν τὸ ἤθελε ἐκεῖνος; Ἡ πῶς θὰ μπορούσε νὰ διατηρηθεῖ, ὅπως λέει ἡ Γραφή⁶, αὐτὸ ποὺ δὲν θὰ τὸ καλοῦσε αὐτὸς στὴν ὕπαρξη;

Διότι, ἐὰν ἓνα πλοῖο ἀκυβέρνητο δὲν συγκρατεῖται, ἀλλὰ εὐκολα βυθίζεται, καὶ ἓνα μικρὸ σπῆτι δὲν στέκεται ἂν δὲν ὑπάρχει κάποιος νὰ τὸ φροντίζει, πῶς θὰ συγκρατιόταν ἐπὶ τόσα χρόνια ὁ κόσμος, ἓνα δημιούργημα τόσο μεγάλο, καὶ τόσο ὠραῖο καὶ θαυμαστό, χωρὶς κάποια ἔνδοξη καὶ μεγάλη καὶ ἀξιοθαύμαστη διακυβέρνηση καὶ πάνσοφη πρόνοια; Γιατὶ νά, ὁ οὐρανὸς πόσο χρόνο ὑπάρχει καὶ δὲν ἀμαυρώθηκε· τῆς γῆς ἡ δύναμη δὲν ἀτόνησε, ἂν καὶ γεννᾷ τόσο χρόνο· οἱ πηγὲς δὲν ἔπαψαν νὰ ἀναβλύζουν ἀπὸ τότε ποὺ ἔγιναν· ἡ θάλασσα, ἂν καὶ δέχεται τόσα ποτάμια, δὲν ξεπέρασε τὰ ὄριά της· οἱ πορεῖες τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης δὲν ἔχουν ἀλλοιωθεῖ· ἡ κανονικὴ σειρὰ τῆς μέρας καὶ τῆς νύχτας δὲν ἄλλαξε. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ γίνεται φανερὴ σὲ μᾶς ἡ ἀπερίγραπτη δύναμη καὶ μεγαλοπρέπεια τοῦ Θεοῦ, ποὺ μαρτυρεῖται ἀπὸ προφήτες καὶ ἀποστόλους· ἀλλὰ κανένας δὲν θὰ μπορέσει νὰ κατανοήσει ἢ νὰ ἐγκωμιάσει ἐπάξια τὴ δόξα του. Γιατὶ ὅλα, καὶ τὰ νοητὰ καὶ τὰ αἰσθητὰ, ὁ θεῖος ἀπόστολος, ὁ ὁποῖος εἶχε μέσα του τὸ Χριστὸ ποὺ μιλοῦσε⁷, ἀφοῦ τὸ κατανόησε, εἶπε· «ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν ἀλήθεια γνωρίζουμε καὶ ἓνα μέρος μόνο προφητεύουμε· ὅταν ὁμως ἔρθει τὸ τέλειο, τότε τὸ ἐπὶ μέρους θὰ καταργηθεῖ»⁸. Γι' αὐτὸ καὶ κατὰπληκτος μπροστὰ στὸν ἄπειρο πλοῦτο τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεώς του διακήρυξε μὲ σαφήνεια· «πῶ πῶ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ! Πόσο ἀνεξερεύνητες εἶναι οἱ ἀποφάσεις καὶ ἀνεξιχνίαστα τὰ σχέδιά του!»⁹.

Ἐὰν λοιπὸν ἐκεῖνος, ποὺ ἔφθασε μέχρι τὸν τρίτο οὐρανὸ καὶ

7. Β' Κορ. 13,3· «δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ».

8. Α' Κορ. 13,9-10. 9. Ρωμ. 11,33.

ἀκούσας ρημάτων, τοιαύτας ἀφήκε φωνάς, τίς τῶν κατ' ἐμὲ
 ὄλως ἀντοφθαλμῆσαι ταῖς ἀβύσσοις τῶν τοσοῦτων ἰσχύσειε μυ-
 στηρίων, καὶ εἰπεῖν τι κατὰ γνώμην, ἢ ἐνθυμηθῆναι ἀξίως τῶν
 λεγομένων, δυνήσεται, εἰ μὴ τι αὐτὸς ὁ τῆς σοφίας χορηγός, ὁ
 5 τῶν ἀσόφων διορθωτῆς παράσχοι; Ἐν γὰρ τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ
 ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν πᾶσά τε φρόνησις καὶ σύνεσις παρ'
 αὐτῷ καὶ συνέσεως ἐπιστήμη, καὶ αὐτὸς ἡμῖν δέδωκε τὴν τῶν
 ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναί σὺστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν
 στοιχείων, ἀρχὴν τε καὶ τέλος καὶ μεσότητά χρόνων, τροπῶν
 10 διαλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν, καὶ ὅτι «πάντα μέτρῳ καὶ
 σταθμῷ διέταξε». «Τὸ γὰρ μεγάλως ἰσχύειν αὐτῷ πάρεστι πάν-
 τοτε, καὶ κράτει βραχιόνος αὐτοῦ τίς ἀντιστήσεται;». «Ὅτι ὡς
 ροπὴ ἐκ πλαστίγγων ὄλος ὁ κόσμος ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ ὡς ρα-
 νὶς δρόσου ὀρθρινῆς κατελθοῦσα ἐπὶ γῆς· ἐλεεῖ δὲ πάντας, ὅτι
 15 πάντα δύναται, καὶ παρορᾷ ἁμαρτήματα ἀνθρώπων εἰς μετά-
 νοιαν»: οὐδὲν γὰρ βδελύσσεται, οὐδὲ ἀποστρέφεται τῶν προσ-
 τρεχόντων αὐτῷ, ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόψυχος Δεσπότης· εὐ-
 λογημένον εἶη τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ τὸ ἅγιον, καὶ ὑπερύμνη-
 τον καὶ ὑπερυψούμενον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'

Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰωάσαφ·

Εἰ πάνυ πολὺν χρόνον ἐσκόπησας, σοφώτατε, πῶς ἂν ἄριστα
 τὴν λύσιν τῶν προβληθέντων ζητημάτων ἡμῖν σαφηνίσαις, οὐκ
 ἂν ἄμεινον τοῦτό μοι ποιῆσαι ἐδόκεις, ἢ τοιαῦτά μοι λέγων ὅποιά
 25 μοι νῦν ἐξεῖπας, δημιουργὸν μὲν πάντων καὶ συνοχεῖα τὸν Θεὸν
 διδάξας, ἀκατάληπτον δὲ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις τὴν δόξαν τῆς

10. Σοφ. Σολ. 11,20-21· «πάντα μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ διέταξας. Τὸ γὰρ μεγάλως ἰσχύειν πάρεστί σοι πάντοτε καὶ κράτει βραχιόνός σου τίς ἀντιστήσεται;».

ἄκουσε λόγια πού δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ ἄνθρωπος, εἶπε αὐτὰ πού εἶπε, ποιός ἀπὸ ἐκείνους πού εἶναι σὰν ἐμένα θὰ μπορούσε νὰ ρίξει βλέμμα στὶς ἀβύσσους τῶν τόσο μεγάλων μυστηρίων καὶ νὰ ἐκφράσει τὴ γνώμη του, ἢ θὰ μπορέσει νὰ συλλογισθεῖ ἀντίστοιχα πρὸς τὰ λεγόμενα, ἐὰν δὲν τοῦ δώσει κάτι ὁ ἴδιος ὁ χορηγὸς τῆς σοφίας, ὁ ἀνορθωτὴς τῶν ἀσόφων; Γιατὶ στὸ χέρι του βρισκόμαστε καὶ ἐμεῖς καὶ τὰ λόγια μας, καὶ κάθε φρόνηση καὶ σύνεση καὶ ἐπιστήμη σύνεσης βρίσκεται σ' αὐτόν· καὶ αὐτὸς μᾶς ἔδωσε τὴν ἀληθινὴ γνώση τῶν ὄντων, ὥστε νὰ γνωρίσουμε τὴ σύσταση τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἐνέργεια τῶν στοιχείων, τὴν ἀρχή, τὸ τέλος καὶ τὴ μέση τῶν χρόνων, τὶς ἀλλαγές τοῦ ἡλιοστασίου καὶ τὶς μεταβολές τῶν καιρῶν, καὶ ὅτι ὅλα τὰ ρύθμισε μὲ τὸ μέτρο καὶ τὸ ζύγι. Γιατὶ ἡ παντοδυναμία εἶναι πάντοτε παρούσα σ' αὐτόν, καὶ στὴ δύναμη τοῦ βραχίονά του ποιός μπορεῖ νὰ ἀντισταθεῖ¹⁰; Διότι ὅλος ὁ κόσμος μπροστά του μοιάζει μὲ τὴν κλίση τῆς πλάστιγγας καὶ μὲ σταγόνα πρωινῆς δροσιᾶς πού ἔπεσε στὴ γῆ, καὶ τοὺς ἐλεεῖ ὅλους, ἐπειδὴ μπορεῖ νὰ κάνει τὰ πάντα, καὶ παραβλέπει τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων πού μετανοοῦν¹¹. Τίποτε δὲν σιχαίνεται, οὔτε ἀποστρέφεται ἀπὸ ὅσα καταφεύγουν σ' αὐτόν ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Δεσπότης¹². Ἄς εἶναι εὐλογημένο τὸ ἅγιο ὄνομα τῆς δόξας του, τὸ ὑπερύμνητο καὶ ὑπερυψούμενο στοὺς αἰῶνες¹³. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

Εἶπε τότε πρὸς αὐτόν ὁ Ἰωάσαφ·

Ἐὰν μελετοῦσες πάρα πολὺ χρόνο, σοφώτατε, μὲ ποιὸ τρόπο θὰ μπορούσες νὰ διευκρινίσεις ἄριστα τὴ λύση τῶν ἐρωτημάτων πού σοῦ ὑποβλήθηκαν, νομίζω πῶς δὲν θὰ μπορούσες νὰ τὸ κάνεις σὲ μένα καλύτερα, ἀπὸ τοῦ νὰ μοῦ πεῖς αὐτὰ πού τώρα μοῦ εἶπες, διδάσκοντάς μου δηλαδή ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς καὶ ὅτι αὐτὸς συγκρατεῖ τὰ πάντα, καὶ ἀποδεικνύοντας μὲ ἀναντίρρητα λόγια ὅτι εἶναι ἀκατάληπτη στὸ ἀνθρώπινο μυαλὸ ἡ δόξα τῆς

11. Σοφ. Σολ. 11,22-23. 12. Σοφ. Σολ. 11,24.

13. Δανιήλ, 2,20· «καὶ εἶπε· εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος».

μεγαλωσύνης αὐτοῦ λόγοις ἀναντιρρήτοις ἀποδείξας, καὶ ὅτι οὐκ ἄλλος τις ἰσχύει ταύτης ἐφικέσθαι, ἀλλ' οἷς ἂν αὐτός, καθ' ὅσον κελεύει, ἀποκαλύψει. Διό σου τὴν λογιωτάτην ὑπερτεθαύμακα σοφίαν.

5 Ἀλλά μοι φράσον, μακαριώτατε, πόσων μὲν χρόνων αὐτὸς ὑπάρχεις, ἐν ποίοις δὲ τόποις τὰς διατριβὰς κέκτησαι, τίνας δὲ τοὺς συμφιλοσοφούντάς σοι ἔχεις. Κραταιῶς γάρ μου ἡ ψυχὴ τῆς σῆς ἐξήρηται καὶ οὐδαμῶς σου τὸν πάντα μου χρόνον τῆς ζωῆς χωρισθῆναι θέλω.

10 Ὁ δὲ γέρον ἐφη·

Χρόνων μὲν εἰμί, ὡς εικάζω, τεσσαρακονταπέντε, ἐν ἐρήμοις δὲ τῆς γῆς Σεναάρ διάγων συναγωνιστὰς κέκτημαι τοὺς πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἄνω πορείας συμπονοῦντας καὶ συναμιλλωμένους.

Πῶς, φησὶν ὁ Ἰωάσαφ,

15 ταῦτά μοι λέγεις; ἐπέκεινα γάρ μοι φαίνη τῶν ἑβδομήκοντά που ἐνιαυτῶν. Τίς οὖν ὁ λόγος σοι τῶν τεσσαρακονταπέντε βούλεται χρόνων; οὐ δοκεῖς γάρ μοι ἐν τούτῳ ἀληθεύειν.

Εἶπεν ὁ Βαρλαὰμ πρὸς αὐτόν·

Εἰ μὲν τοὺς ἀπὸ γενέσεως χρόνους μου μαθεῖν ζητεῖς, καλῶς
20 τούτους ἀπέικασας ἐπέκεινα τῶν ἑβδομήκοντά που ὑπάρχειν· ἀλλ' ἔμοιγε οὐδόλως εἰς μέτρον ζωῆς ἐλογίσθησαν ὅσοι τῇ ματαιότητι τοῦ κόσμου δεδαπάνηντο. Ὅτε γὰρ ἔζων τῷ σαρκίῳ, δεδουλωμένος ταῖς ἁμαρτίαις, νεκρὸς ἤμην τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Τοὺς οὖν τῆς νεκρώσεως χρόνους οὐκ ἂν ποτε ζωῆς ὀνομάσαιμι.
25 Ἐξ ὅτου δὲ «ὁ κόσμος ἐμοὶ ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ», καί, «ἀποθέμενος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης», οὐκ ἔτι ζῶ τῇ σαρκί, ἀλλὰ «ζῆ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός, ὃ δὲ ζῶ τῇ πίστει ζῶ τῇ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ», τούτους εἰ-
30 κότως καὶ ζωῆς χρόνους καὶ ἡμέρας σωτηρίας καλέσασαιμι, οὓς περὶ τὰ τεσσαρακονταπέντε συναριθμῶν ἔτη, κατὰ λόγον σοι καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τὴν τούτων ἐξεῖπον ἀρίθμησιν. Καὶ σὺ τοίνυν

1. Γαλ. 6,14.

2. Ἐφ. 4,22.

3. Γαλ. 2,20 καὶ Ρωμ. 6,10.

μεγαλωσύνης του, και ὅτι κανένας ἄλλος δὲν μπορεῖ νὰ τὴ φθάσει, παρὰ μόνο ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος, ὅσο εἶναι δυνατό, θὰ τὴν φανέρωνε. Γι' αὐτὸ καὶ θαύμασα τὴν τόσο εὐπαίδευτη σοφία σου.

Ἄλλὰ πές μου, μακαριώτατε, πόσων χρόνων εἶσαι, σὲ ποιούς τόπους διαμένεις καὶ ποιοὶ ἄλλοι φιλοσοφοῦν μαζί σου. Γιατὶ ἡ ψυχὴ μου δέθηκε δυνατὰ μὲ τὴ δική σου, καὶ δὲ θέλω μὲ κανένα τρόπο νὰ χωρισθῶ ἀπὸ σένα ὅλο τὸ χρόνο τῆς ζωῆς μου.

Ὁ γέροντας τότε τοῦ εἶπε·

Ἵπολογίζω ὅτι εἶμαι σαράντα πέντε χρόνων, ζῶ στὶς ἐρήμους τῆς χώρας Σεναάρ, καὶ ἔχω συνασκητὲς μου ἐκεῖνους πὺ κοπιάζουν καὶ συναγωνίζονται μαζί μου στὸ δρόμο τῆς πορείας πρὸς τὰ ἄνω.

Τοῦ λέει ὁ Ἰωάσαφ·

Πῶς μοῦ τὰ λὲς αὐτὰ; Γιατὶ μοῦ φαίνεσαι περισσότερο ἀπὸ ἑβδομήντα χρόνων. Σὲ τί λοιπὸν ἀποβλέπεις λέγοντας ὅτι εἶσαι σαράντα πέντε; Δὲν μοῦ φαίνεται στὸ σημεῖο αὐτὸ ὅτι λὲς τὴν ἀλήθεια.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ τοῦ εἶπε·

Ἐὰν θέλεις νὰ μάθεις τὰ χρόνια μου ἀπὸ τότε πὺ γεννήθηκα, καλὰ ὑπέθεσες ὅτι εἶναι περισσότερα ἀπὸ ἑβδομήντα· γιὰ μένα ὅμως δὲ λογαριάστηκαν καθόλου στὸ μέτρημα τῆς ζωῆς τὰ χρόνια πὺ σπαταλήθηκαν στὴ ματαιότητα τοῦ κόσμου. Γιατὶ, ὅταν ζοῦσα γιὰ τὴ σάρκα ὑποδουλωμένος στὶς ἁμαρτίες, ἤμουν νεκρὸς ὡς πρὸς τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο. Τὰ χρόνια λοιπὸν τῆς νέκρωσής μου δὲ θὰ μπορούσα νὰ τὰ ὀνομάσω ποτὲ χρόνια ζωῆς. Ἀπὸ τότε ὅμως πὺ ὁ κόσμος γιὰ μένα σταυρώθηκε, κι ἐγὼ γιὰ τὸν κόσμολ καί, ἐγκαταλείποντας τὸν παλιὸ ἄνθρωπο πὺ φθείρεται μὲ τὶς ἀπατηλὲς ἐπιθυμίες², δὲ ζῶ πιά σαρκικά, ἀλλὰ ζεῖ μέσα μου ὁ Χριστός, καὶ ἡ ζωὴ πὺ ζῶ εἶναι ζωὴ βασισμένη στὴν πίστη μολ στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, πὺ μὲ ἀγάπησε καὶ θυσίασε τὸν ἑαυτό του γιὰ χάρη μου³, αὐτὰ τὰ χρόνια δικαιολογημένα καὶ χρόνια ζωῆς τὰ ὀνομάζω καὶ ἡμέρες σωτηρίας, τὰ ὁποῖα, ὑπολογίζοντας τα σὲ σαράντα πέντε περίπου χρόνια, πολὺ λογικά καὶ ὄχι σκόπιμα σοῦ εἶπα τὸν ἀριθμὸ τους. Καὶ σὺ λοιπὸν νὰ

τοῦ τοιοῦτου ἔχου λιγισμοῦ ἐκάστοτε, μηδὸλως ζῆν ὑπολαμβάνων τοὺς νενεκρωμένους μὲν πρὸς πᾶσαν ἀγαθοεργίαν, ζῶντας δὲ ταῖς ἁμαρτίαις καὶ τῷ κοσμοκράτορι καθυπουργοῦντας τῶν κάτω συρομένων, ἐν ἡδοναῖς τε καὶ ἐπιθυμίαις πονηραῖς τὸν βίον δαπανῶντας, ἀλλὰ τεθνατωμένους τούτους εὐ ἴσθι τυγχάνειν καὶ νενεκρωμένους τῇ τῆς ζωῆς ἐνεργείᾳ. Τὴν γὰρ ἁμαρτίαν θάνατον τῆς ἀθανάτου ψυχῆς σοφός τις ἐκάλεσεν εἰκότως· φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος· «ὅτε δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλευθεροί ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ· τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; Τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἀγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον· τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος».

15 Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτόν·

Ἐπείπερ ἡ ἐν σαρκὶ ζωὴ οὐκ ἐν μέτρῳ ζωῆς σοι λελόγισται, οὐδὲ τὸν θάνατον τοῦτον, ὃν ὑφίστανται πάντες, θάνατόν σοι λογιζέσθαι χρή.

Ἄδὲ γέρων ἀπεκρίνατο·

20 Ἄναμφιλέκτως καὶ περὶ τούτων οὕτως ἔχω, μηδὸλως τὸν πρόσκαιρον τουτονὶ θάνατον τρέμων, μήτε θάνατον αὐτὸν τοπαράπαν ἀποκαλῶν, εἴ γε τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ βαδίζοντά με καταλάβῃ, διαβατήριον δὲ μᾶλλον ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν τὴν κρείττονα καὶ τελειοτέρα, καὶ ἐν Χριστῷ κρυπτομένην, ἥσπερ ποθοῦντες τυχεῖν, οἱ ἅγιοι πάντῃ παρουσίᾳ ἐδυσχέρανον. Διό φησιν ὁ Ἀπόστολος· «οἶδαμεν ὅτι, εἴαν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκῆνους καταλυθῇ, οἰκοδομῆν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα· καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκῆνῃ στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ

4. Ρωμ. 6,17. 5. Ρωμ. 6,20–23.

6. Ψαλμ. 118,32· «ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον».

κάνεις τὸν ἴδιο συλλογισμό κάθε φορά, χωρίς νὰ ὑπολογίζεις ὅτι ζοῦν ὅσοι εἶναι νεκροὶ γιὰ κάθε ἀγαθὸ ἔργο καὶ ζοῦν ὑπηρετώντας τὶς ἀμαρτίες καὶ τὸν κοσμοκράτορα αὐτῶν ποὺ σύρονται κάτω, σπαταλώνοντας τὴ ζωὴ τους σὲ ἡδονὲς καὶ πονηρὲς ἐπιθυμίες· καὶ γνώριζε καλά ὅτι αὐτοὶ εἶναι νεκροὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνεργὸ ζωὴ. Γιατὶ τὴν ἀμαρτία κάποιος σοφὸς τὴν ὀνόμασε, πολὺ σωστά, θάνατο τῆς ἀθάνατης ψυχῆς. Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀπόστολος λέει: «ὅταν ἦσασταν δούλοι τῆς ἀμαρτίας⁴, ἦσασταν ἐλεύθεροι κατὰ τὸν νόμο· τί ὄφελος εἶχατε τότε ἀπὸ αὐτὰ γιὰ τὰ ὁποῖα τώρα ντρέπεσθε; Διότι τὸ τέλος ἐκείνων εἶναι ὁ θάνατος. Τώρα ὁμως ποὺ ἐλευθερωθήκατε ἀπὸ τὴν ἀμαρτία καὶ ἀνήκετε στὸ Θεό, καρπὸς τῆς καινούργιας ζωῆς σας εἶναι ἡ αἰώνια ζωὴ· διότι ὁ μισθὸς τῆς ἀμαρτίας εἶναι ὁ θάνατος, ἐνῶ τὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ αἰώνια ζωὴ»⁵.

Καὶ ὁ Ἰωάσαφ τοῦ εἶπε·

Ἄφοῦ ἡ σαρκικὴ ζωὴ δὲν ὑπολογίζεται γιὰ σένα ὡς χρόνος ζωῆς, οὔτε τὸ θάνατο αὐτὸν ποὺ ὑφίστανται ὅλοι πρέπει νὰ τὸν θεωρεῖς θάνατο.

Καὶ ὁ γέροντας ἀπάντησε·

Χωρὶς ἀμφιβολία καὶ γι' αὐτὰ ἔτσι πιστεύω, καὶ δὲν τρέμω καθόλου αὐτὸν τὸν πρόσκαιρο θάνατο, οὔτε τὸν ὀνομάζω ποτὲ θάνατο, ἐὰν βέβαια μὲ βρεῖ νὰ βαδίζω τὸ δρόμο τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ⁶, ἀλλὰ μᾶλλον διαβατήριο ἀπὸ τὸ θάνατο πρὸς τὴν ἀνώτερη καὶ τελειότερη ζωὴ, ποὺ εἶναι κρυμμένη στὸ Χριστό⁷, τὴν ὁποῖα ποθώντας νὰ καρδίσει οἱ ἅγιοι, ἔκαναν πολὺ δύσκολη τὴν παροῦσα ζωὴ. Γι' αὐτὸ λέει ὁ ἀπόστολος· «γνωρίζουμε ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγεια σκηνὴ ποὺ κατοικοῦμε διαλυθεῖ, ἔχουμε κατοικία στοὺς οὐρανοὺς ἀπὸ τὸ Θεό, οἰκία ἀχειροποίητη καὶ αἰώνια· πραγματικὰ ὄντας στὸ σῶμα αὐτὸ στενάζουμε, ἐπειδὴ περιμένουμε μὲ λαχτᾶρα νὰ ἐνδυθοῦμε τὸ οὐράνιο, ἂν καὶ τὸ ἔχουμε ἐνδυθεῖ, γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦμε γυμνοί· γιατί ὅσοι βρισκόμαστε σ' αὐτὸ τὸ σῶμα στενάζουμε ἀπὸ τὸ βάρος, ὄχι γιατί θέλουμε νὰ τὸ ἀποβάλουμε, ἀλλὰ νὰ φορέσουμε ἐπένδυμα, γιὰ νὰ καταποθεῖ τὸ

7. Κολ. 3,3· «ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ».

τῆς ζωῆς». Καὶ πάλιν· «ταλαιπώρος ἐγὼ ἄνθρωπος! τίς με ρύ-
 σεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;». Καὶ αὐθις· «ἐπιθυ-
 μῶ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι». Ὁ δὲ Προφήτης, «πότε
 ἤξω», φησί, «καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ;». Ὅτι δὲ
 5 καὶ ἐμοὶ τῷ πάντων ἐλαχιστοτέρῳ οὐδόλως τὸν αἰσθητὸν θάνα-
 τον δεδοικέναι δοκεῖ, ἐξεστὶ σοι γινῶναι τῷ, παρ' οὐδὲν θέμενον
 με τὴν τοῦ σοῦ πατρὸς ἀπειλήν, ἀδεῶς παραγενέσθαι πρὸς σέ
 καὶ τὸν σωτήριόν σοι καταγγεῖλαι λόγον, ἀκριβῶς περ εἰδότα
 ὡς, εἰ ἔλθοι αὐτῷ εἰς γινῶσιν ταῦτα, μυρίοις με, εἰ δυνατόν, κα-
 10 θυποβαλεῖ θανάτοις. Ἄλλ' ἔγωγε, τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον πάντων
 προκρίνων καὶ αὐτοῦ ποθῶν ἐπιτυχεῖν, οὔτε πτοοῦμαι τὸν πρόσ-
 καιρον θάνατον, οὔτε τῆς τοιαύτης αὐτὸν προσηγορίας ἄξιον
 ὄλως ἀποκαλῶ, τῇ Δεσποτικῇ πειθόμενος ἐντολῇ, τῇ λεγούσῃ·
 «μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ
 15 δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ
 ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη».

Ταῦτα μὲν οὖν, φησὶν ὁ Ἰωάσαφ,

τῆς ἀληθινῆς ὑμῶν φιλοσοφίας τὰ κατορθώματα, ὑπερاناβεβη-
 κότα λίαν τὴν τῶν γῆνῶν φύσιν τῶν δυσαιποσπάστως τῆς πα-
 20 ρούσης ἐχόντων ζωῆς, καὶ μακάριοι ὑμεῖς τοιαύτης ἐχόμενοι ἀν-
 δρειοτάτης γνώμης. Τίς δέ σου καὶ τῶν σὺν σοὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ καὶ
 ποταπά, γνώσιόν μοι φιλαλήθως.

Ὁ δὲ Βαρλαάμ φησὶν·

Ἡ μὲν διατροφή ἐκ τῶν εὕρισκομένων ἐστὶν ἀκροδρύων καὶ βο-
 25 τανῶν ὧν ἡ ἔρημος τρέφει, δρόσῳ ποτιζομένη οὐρανίῳ καὶ τῇ
 προστάξει τοῦ Δημιουργοῦ εἴκουσα, ἐφ' οἷς οὐδεὶς ἐστὶν ὁ μαχό-
 μενος ἡμῶν καὶ φιλονεικῶν καὶ τὸ πλεόν ζητῶν ἀρπάζειν τῷ τῆς
 πλεονεξίας ὄρω τε καὶ λόγῳ, ἀλλ' ἀφθόνως πᾶσι πρόκειται ἀνή-
 ροτος τροφή καὶ αὐτοσχέδιος τράπεζα. Εἰ δέ ποτε καὶ τῶν

θνητὸ ἀπὸ τῆ ζωῆ»⁸. Καὶ πάλι· «τί δυστυχισμένος ἄνθρωπος ποὺ εἶμαι! Ποιὸς θὰ μὲ γλυτώσει ἀπὸ τὸ σῶμα αὐτὸ τοῦ θανάτου;»⁹. Καὶ ἄλλου· «ἐπιθυμῶ νὰ πεθάνω καὶ νὰ εἶμαι μαζί με τὸ Χριστό»¹⁰. Καὶ ὁ προφήτης λέει· «πότε θὰ ἔρθω καὶ θὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ;»¹¹. «Ὅτι καὶ ἐγώ, ποὺ εἶμαι ὁ πιὸ τελευταῖος ἀπὸ ὅλους, νομίζω πὼς δὲ φοβᾶμαι καθόλου τὸν αἰσθητὸ θάνατο, μπορεῖς νὰ τὸ καταλάβεις ἀπὸ τὸ ὅτι χωρὶς νὰ ὑπολογίσω καθόλου τὴν ἀπειλὴ τοῦ πατέρα σου, ἦρθα ἄφοβα σὲ σένα γιὰ νὰ σοῦ κηρύξω τὸ σωτήριο μήνυμα, ἂν καὶ γνῶριζα καλά ὅτι, ἐὰν αὐτὸς τὰ μάθει αὐτά, θὰ μὲ ὑποβάλει, ἂν εἶναι δυνατό, σὲ μύριους θανάτους. Ἐγὼ ὅμως, προτιμώντας ἀπὸ ὅλα τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ ποθώντας αὐτὸν νὰ κερδίσω, δὲ φοβᾶμαι τὸν προσωρινὸ θάνατο, οὔτε τὸν θεωρῶ γενικὰ ἄξιο αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, πειθαρχώντας στὴν ἐντολὴ τοῦ Δεσπότη μου, ποὺ λέει· «μὴ φοβᾶσθε ἀπὸ ἐκείνους ποὺ φονεύουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ φονεύσουν τὴν ψυχὴ. Νὰ φοβᾶστε περισσότερο ἐκεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ κάνει καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα νὰ χαθοῦν στὴ γέεννα»¹².

Λέει τότε ὁ Ἰωάσαφ·

Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ κατορθώματα τῆς φιλοσοφίας σας, ποὺ ἔχουν ξεπεράσει πολὺ τὴ φύση τῶν γηίνων, ποὺ εἶναι προσκολλημένοι στὴν παρούσα ζωὴ. Καὶ εἶστε μακάριοι ἐσεῖς ποὺ ἀκολουθεῖτε αὐτὴν τὴν τόσο ἀνδρεία γνώμη. Ποιὰ ὅμως εἶναι σ' αὐτὴ τὴν ἔρημο ἢ διατροφή ἢ δική σου καὶ αὐτῶν ποὺ εἶναι μαζί σου, ἀπὸ ποῦ βρίσκετε τὰ ἐνδύματα καὶ τί εἶδους εἶναι αὐτά, θέλω νὰ μοῦ πεῖς με εἰλικρίνεια.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ λέει·

Ἡ διατροφή μας συνίσταται ἀπὸ βελανίδια καὶ χορτάρια ποὺ φυτρώνουν στὴν ἔρημο, ἢ ὅποια ποτίζεται ἀπὸ τὴ δροσιὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὑπακούει στὴν προσταγὴ τοῦ Δημιουργοῦ, γιὰ τὰ ὅποια κανένας ἀπὸ μᾶς δὲν μάχεται καὶ φιλονικεῖ, οὔτε ζητᾶ νὰ ἀρπάξει περισσότερα μὲ τὴ διάθεση καὶ τὴν τάση τῆς πλεονεξίας, ἀλλὰ ὑπάρχει γιὰ ὅλους ἄφθονη τροφή χωρὶς καλλιέργεια καὶ

11. Ψαλμ. 41,2. 12. Ματθ. 10,28.

πλησιαζόντων τις πιστῶν ἀδελφῶν ἄρτου ἐνέγκοι εὐλογία, ὡς
 παρὰ τῆς προνοίας πεμφθέντα δεχόμεθα τοῦτον ἐπ' εὐλογία τῶν
 πιστῶν προσενεγκόντων. Τὰ δὲ ἐνδύματα ἀπὸ ρακίων εἰσὶ τρι-
 χίνων καὶ μηλωταρίων ἢ σεβεννίων, πεπαλαιωμένα πάντα καὶ
 5 πολύραφα, πάνυ κατατρύχοντα τὸ ἀσθενές τοῦτο σαρκίον. Τὸ
 αὐτὸ γὰρ ἡμῖν ἐστὶ περιβόλαιον θέρους τε καὶ χειμῶνος, ὅπερ
 οὐδόλως, ἐξ ὅτου ἐνδυσόμεθα, ἐκδύσασθαι θέμις, μέχρις ἂν πα-
 λαιωθὲν τέλεον διαφθαρή. Οὕτω γὰρ ταῖς τοῦ κρύους καὶ φλο-
 γώσεως ἀνάγκαις ταλαιπωρούμενοι τὴν τῶν μελλόντων τῆς
 10 ἀφθαρσίας ἐνδυμάτων ποριζόμεθα ἑαυτοῖς ἀμφίαισιν.

Τοῦ δὲ Ἰωάσαφ εἰπόντος·

Πόθεν δέ σου τοῦτο τὸ ἱμάτιον ὃ περιβέβλησαι;

Ὁ γέρον ἐφη·

Ἐν χρήσει τοῦτο παρὰ τινος τῶν πιστῶν ἀδελφῶν εἴληφα, τὴν
 15 πρὸς σέ μέλλον πορείαν ποιήσασθαι· οὐ γὰρ ἔδει με τῷ συνήθει
 ἐνδύματι παραγενέσθαι. Καθάπερ τις ἔχων προσφιλέστατον
 συγγενῆ αἰχμάλωτον ἐν ἀλλοδαπεῖ ἀπαχθέντα ἔθνει, καὶ τοῦτον
 βουλόμενος ἐκεῖθεν ἐξαγαγεῖν, ἀποθέμενος αὐτοῦ τὴν ἐσθῆτα
 καὶ τὸ τῶν ὑπεναντίων ὑποδὸς προσωπεῖον τὴν ἐκείνων κατα-
 20 λάβοι χώραν, καὶ πολυτρόπως τὸν οἰκεῖον τῆς πικρᾶς ἐλευθε-
 ρώσειε τυραννίδος, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον κάγω τὰ κατὰ σέ μνη-
 θείς, τοῦτο περιθέμενος τὸ σχῆμα, ἦλθον τὸν σπόρον τοῦ θείου
 κηρύγματος τῆ σῆ καταβαλεῖν καρδίᾳ καὶ τῆς δουλείας λυτρώ-
 σασθαι τοῦ δεινοῦ κοσμοκράτορος. Καὶ νῦν ἰδοὺ τῆ τοῦ Θεοῦ δυ-
 25 νάμει, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, τὴν διακονίαν μου πεποίηκα, τὴν αὐτοῦ
 καταγγείλας σοι γινῶσιν καὶ τὸ τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων
 γνωρίσας κήρυγμα, διδάξας τε ἀπλανῶς καὶ φιλαλήθως τὴν τῶν
 παρόντων ματαιότητα καὶ οἴων κακῶν ὁ κόσμος γέμει, χαλε-
 30 πῶς ἀπατῶν τοὺς αὐτῷ πειθόμενους καὶ πολυτρόπως αὐτοὺς
 παγιδεύων. Λοιπὸν πορευθῆναί με δεῖ ὅθεν ἐλήλυθα, καὶ τμη-
 καῦτα, τὸ ἀλλότριον ἀποθέμενος σχῆμα, τὸ ἴδιον ἔσομαι ἐνδεδυ-
 μένος.

Δυσωπεῖ τοίνυν τὸν γέροντα ὁ Ἰωάσαφ ὀφθῆναι αὐτῷ τῷ συνήθει αὐ-

13. Σεβένιον ἢ σεβέννιον σήμαινε κυρίως τὴ θῆκη ἢ τὸ περικάλυμμα τοῦ ἄνθους τοῦ φοίνικα.

τράπεζα αὐτοσχέδια. Ἐάν ὅμως κάποτε κάποιος ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἀδελφούς μας πού μᾶς πλησιάζει συμβεῖ νὰ φέρει καὶ εὐλογία ψωμιοῦ, τὸ δεχόμαστε γιὰ νὰ εὐλογήσουμε τοὺς πιστοὺς πού τὸ προσφέρουν. Τὰ ἐνδύματά μας πάλι εἶναι ἀπὸ τρίχινα ράκη καὶ προβιές ἢ ἀπὸ φλοιοὺς φοινικόδεντρων¹³, παλιὰ ὄλα καὶ πολυμπαλωμένα, πού καταπονοῦν πολὺ τὸ ἀδύναμο αὐτὸ σαρκίῳ. Γιατὶ τὸ ἴδιο ἔνδυμα ὑπάρχει γιὰ μᾶς καλοκαίρι καὶ χειμῶνα, τὸ ὁποῖο, ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού θὰ τὸ φορέσουμε, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ βγάλουμε, μέχρι νὰ παλιώσει καὶ νὰ φθαρεῖ τελείως. Γιατὶ ἔτσι, ταλαιπωρούμενοι ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τοῦ κρύου καὶ τοῦ καύσωνα, ἐξασφαλίζουμε γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας τὴν ἀμφίεση τῶν μελλοντικῶν ἐνδυμάτων τῆς ἀφθαρσίας.

Καὶ ὅταν ὁ Ἰωάσαφ ρώτησε:

Ἐκὸς πού προέρχεται τὸ ἔνδυμα αὐτὸ πού φορεῖς;

Ὁ γέροντας ἀπάντησε:

Τὸ πῆρα ἀπὸ ἓνα πιστὸ ἀδελφὸ, γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσω προκειμένου νὰ ἔρθω σὲ σένα· γιατί δὲν ἔπρεπε νὰ ἔρθω μὲ τὸ συνηθισμένο ἔνδυμα. Ὅπως δηλαδὴ κάποιος πού ἔχει πολὺ ἀγαπητὸ συγγενῆ αἰχμάλωτο πού ὀδηγήθηκε σὲ ξένο ἔθνος καὶ θέλει νὰ τὸν βγάλει ἀπὸ ἐκεῖ, ἀφοῦ βγάλει τὸ ἔνδυμά του καὶ φορέσει τὸ προσωπεῖο τῶν ἐχθρῶν, πηγαίνει στὴ χώρα τους καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐπιχειρεῖ νὰ ἐλευθερώσει τὸν συγγενῆ του ἀπὸ τὴν πικρὴ τυραννία, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο κι ἐγώ, ὅταν ἔμαθα τὰ δικά σου, ντυμένος μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, ἦρθα νὰ σπείρω τὸ σπόρο τοῦ θεοῦ κηρύγματος στὴν καρδιά σου καὶ νὰ σὲ λυτρώσω ἀπὸ τὴ δουλεία τοῦ φοβεροῦ κοσμοκράτορα. Καὶ τώρα νά, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμένα, ἐκτέλεσα τὴ διακονία μου, σοῦ μετέφερα τὴ γνώση του, σοῦ ἔκανα γνωστὸ τὸ κήρυγμα τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ σὲ δίδαξα χωρὶς πλάνη καὶ με ἐλικρίνεια τὴ ματαιότητα τῶν παρόντων καὶ ἀπὸ τί εἶδους κακὰ εἶναι γεμᾶτος ὁ κόσμος, ξεγελώντας ἐπικίνδυνα ὅσους πείθονται σ' αὐτὸν καὶ παγιδεύοντάς τους μὲ ποικίλους τρόπους. Τώρα πρέπει νὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἦρθα, καὶ τότε, ἀφοῦ βγάλω τὸ ξένο ἔνδυμα, θὰ φορέσω τὸ δικό μου ἔνδυμα.

Ὁ Ἰωάσαφ ὅμως παρακάλεσε τὸ γέροντα νὰ τοῦ παρουσιασθεῖ μὲ τὸ

τοῦ ἐνδύματι. Τότε ὁ Βαρλαάμ ἀπεκδυσάμενος ὁ ἦν περιβεβλημένος ἱμάτιον, θέαμα ὥφθη φοβρὸν τῷ Ἰωάσαφ. Ἦν γὰρ ἡ πᾶσα μὲν τῆς σαρκὸς ποιότης δεδαπανημένη, μεμελανωμένον δὲ τὸ δέρμα ἐκ τῆς ἠλιακῆς φλογώσεως καὶ περιτεταμένον τοῖς ὀστέοις, ὡς εἴ τις δορὰν
 5 τινὰ περιτείνει ἐν λεπτοῖς καλαῖμοις· τρίχινον δὲ τι ράκος ἐρρικνωμένον καὶ λίαν τραχὺ περιεζώννυτο ἐξ ὀσφύος μέχρι γονάτων, ὅμοιον δὲ τοῦτου παλλίον περιεβέβλητο κατὰ τῶν ὤμων. Ὑπερθαυμάσας δὲ ὁ Ἰωάσαφ τῆς σκληρᾶς ταύτης διαγωγῆς τὸ ἐπίπονον καὶ τὸ τῆς καρτερίας ὑπερβάλον ἐκπλαγεῖς, σφοδρῶς ἐδάκρυε, καὶ φησι πρὸς τὸν γέροντα·
 10 Ἐπεὶ με τῆς πικρᾶς τοῦ διαβόλου δουλείας ἐλευθερῶσαι ἤκεις, τέλος σου τῇ εὐεργεσίᾳ ἐπιθείς, ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου, καί, παραλαβὼν με μετὰ σοῦ, ἄγωμεν ἐντεῦθεν, ἵνα τέλεον λελυτρωμένος τῆς τοῦ κόσμου ἀπάτης, τὴν σφραγίδα τηνικαυτὰ δέξωμαι τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος, καὶ κοινωνός σοι τῆς θαν-
 15 μαστῆς ταύτης φιλοσοφίας καὶ ὑπερφουδῆς ἀσκήσεως γένωμαι.
 Εἶπε δὲ Βαρλαάμ πρὸς αὐτόν·

Νεβρὸν δορκάδος ἔτρεφέ τις τῶν πλουσίων, αὐξηθεῖσα δὲ αὐτὴ τὰς ἐρήμους ἐπόθει, τῇ φυσικῇ ἐλκομένη ἔξει. Ἐξεληθοῦσα τοῖνον ἐν μιᾷ, εὐρίσκει ἀγέλην δορκάδων βοσκομένων καὶ ἐχόμενα
 20 τούτων περιῆγεν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ, ὑποστρέφουσα μὲν τὸ πρὸς ἑσπέραν, ἅμα δὲ πρωί, τῇ τῶν ὑπουργούντων ἀμελείᾳ, ἐξερχομένη καὶ τοῖς ἀγρίοις συναγελάζουσα. Ἐκείνων δὲ πορρωτέρω μεταθεμένων νέμεσθαι, συνηκολούθησε καὶ αὐτῇ. Οἱ δὲ τοῦ πλουσίου ὑπηρεταί, τοῦτο αἰσθόμενοι, ἐφ' ἵππων ἀναβάντες,
 25 κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ τὴν μὲν ἰδίαν δορκάδα ζωγρήσαντες καὶ ἐπαναστρέψαντες οἴκαδε, ἀπρόιτον τοῦ λοιποῦ ἔθεντο, τῆς δὲ λοιπῆς ἀγέλης τὰς μὲν ἀπέκτειναν, τὰς δὲ κακῶς διέθεντο. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον δέδοικα γενέσθαι καὶ ἐφ' ἡμᾶς, εἰ συνακολουθήσεις μοι, μήποτε καὶ τῆς σῆς ἀποστερηθῶ συνοικῆσεως, καὶ κακῶν πολλῶν τοῖς ἐταίροις μου γένωμαι πρόξενος,
 30 κρίματός τε αἰωνίου τῷ σῶ γεννήτορι. Ἀλλὰ τοῦτό σε βούλεται ὁ Κύριος, νῦν μὲν σημειωθῆναι τῇ σφραγίδι τοῦ θεοῦ βαπτίσματος, καὶ μένειν ἐπὶ χώρας, πάσης ἀντεχόμενον εὐσεβείας

συνηθισμένο ένδυμα. Τότε ο Βαρλαάμ, βγάζοντας τὸ ένδυμα ποὺ φοροῦσε, ἐμφάνισε στὸν Ἰωάσαφ θέαμα φοβερό. Γιατί ὅλη ἡ ικμάδα τῆς σάρκας τοῦ ἦταν λειωμένη καὶ τὸ δέρμα τοῦ μαυρισμένο ἀπὸ τὸ κάψιμο τοῦ ἡλίου καὶ τεντωμένο γύρω ἀπὸ τὰ κόκκαλά του, ἔτσι, ὅπως ὅταν κάποιος περιτυλίξει ἓνα δέρμα γύρω ἀπὸ λεπτά καλάμια ἦταν ζωσμένος μὲ τρίχينو κουρέλι ζαρωμένο καὶ πολὺ σκληρὸ ἀπὸ τὴ μέση μέχρι τὰ γόνατα, καὶ ὅμοιο μ' αὐτὸ ένδυμα φοροῦσε στοὺς ὤμους του. Ὁ Ἰωάσαφ θαυμάζοντας πάρα πολὺ τὴ δύσκολη αὐτὴ ζωὴ καὶ ἐκπληκτος γιὰ τὴν ὑπέρμετρη καρτερία του, ἔκλαιε ὑπερβολικὰ καὶ εἶπε στὸν γέροντα:

Ἄφοῦ ἦρθες νὰ μὲ ἐλευθερώσεις ἀπὸ τὴ σκληρὴ σκλαβιά τοῦ διαβόλου, ὀλοκλήρωνοντας τὴν εὐεργεσία σου, βγάλε ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὴν ψυχὴ μου¹⁴ καί, παίρνοντάς με μαζί σου, ἄς φύγουμε ἀπὸ ἐδῶ, ὥστε, λυτρωμένος τελείως ἀπὸ τὴν ἀπάτη τοῦ κόσμου, νὰ δεχθῶ τότε τὴ σφραγίδα τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος καὶ νὰ γίνω κοινωνὸς τῆς θαυμαστῆς αὐτῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θαυμαστῆς σου ἀσκήσεως.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ τοῦ εἶπε:

Κάποιος πλούσιος ἔτρεφε μικρὸ ζαρκάδι. Ὄταν αὐτὸ μεγάλωσε νοσταλγοῦσε τὶς ἐρήμους, ἐπειδὴ τὸ τραβοῦσε ἡ φυσικὴ κλίση. Βγαίνοντας λοιπὸν μιά φορὰ συναντᾷ ἓνα κοπάδι ἀπὸ ζαρκάδια ποὺ βοσκοῦσαν καὶ μαζί μ' αὐτὰ τριγύριζε στὶς πεδιάδες τοῦ δάσους· ἐπέστρεφε βέβαια πρὸς τὸ βράδου, ὅταν ὁμως ξημέρωνε, ἐκμεταλλεῦόμενο τὴν ἀδιαφορία τῶν ὑπηρετῶν, ἐβγαίνει καὶ ζοῦσε μαζί μὲ τὰ ἄγρια ζαρκάδια. Ὄταν οἱ ὑπηρετές τοῦ πλουσίου τὸ ἀντιλήφθηκαν, ἀνέβηκαν σὲ ἄλογα καὶ ἔτρεξαν ἀπὸ πίσω τους, καὶ ἀφοῦ συνέλαβαν τὸ δικό τους ζαρκάδι τὸ ἐπανεφέραν στὸ σπίτι καὶ τὸ ἀπομόνωσαν, ἐνῶ τὰ ἄλλα ζαρκάδια τοῦ κοπαδιοῦ ἄλλα τὰ σκότωσαν καὶ ἄλλα τὰ κακοποίησαν. Φοβᾶμαι λοιπὸν μήπως τὸ ἴδιο γίνεи καὶ σὲ μᾶς, ἐὰν ἀκολουθήσεις μαζί μου μήπως δηλαδὴ καὶ τὴν συγκατοίκηση μὲ σένα στερηθῶ, καὶ προκαλέσω πολλὰ δεινὰ στοὺς φίλους μου καὶ τιμωρία αἰῶνια σ' αὐτὸν ποὺ σὲ γέννησε. Ἀλλὰ ὁ Κύριος θέλει ἀπὸ σένα τὸ ἐξῆς· νὰ δεχθεῖς δηλαδὴ τώρα τὴ σφραγίδα τοῦ βαπτίσματος καὶ νὰ μείνεις στὴ χώρα, προσηλωμένος σὲ κάθε εὐσέβεια καὶ στὴν

καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ ἐργασίας. Ἐπὶ δὲ δῶψαι καιρὸν ὁ πάντων δοτῆρ τῶν καλῶν, τηνικαῦτα καὶ ἐλεύσῃ πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς παρουσίας ζωῆς ἀλλήλοις συνοικήσαιμεν. Πέποιθα δὲ τῷ Κυρίῳ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ διαγωγῇ

5 ἀδιαστάτους ἡμᾶς εἶναι.

Αὐθις δὲ ὁ Ἰωάσαφ δακρῦων φησὶ πρὸς αὐτόν·

Εἰ τῷ Κυρίῳ ταῦτα δοκεῖ, τὸ θέλημα αὐτοῦ γενέσθω. Τελειώσας οὖν με λοιπὸν τῷ θείῳ βαπτίσματι καὶ λαβὼν παρ' ἐμοῦ χρήματα καὶ ἱμάτια εἰς διατροφήν καὶ ἀμφίαισιν σου τε καὶ τῶν

10 ἐταίρων σου, ἀπελθε εἰς τὸν τόπον τῆς ἀσκήσεώς σου, τῇ τοῦ Θεοῦ εἰρήνῃ φρουρούμενος. Κάμοῦ μὴ διαλίπῃς ὑπερευχόμενος, ἵνα μὴ ἐκπέσοιμι τῆς ἐλπίδος μου, ἀλλὰ θᾶττον ἰσχύσω καταλαβεῖν σε καὶ ἐν ἡσυχίᾳ βαθεῖα τῆς παρὰ σου ἀπολαύειν ὠφελείας.

Ὁ δὲ Βαρλαὰμ ἔφη·

15 Τὴν μὲν τοῦ Χριστοῦ σε λαβεῖν σφραγίδα τὸ κωλύον οὐδέν. Εὐτρέπισον λοιπὸν σεαυτόν, καί, «τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος», τελειωθήσῃ. Περὶ ὧν δὲ εἶπας χρημάτων τοῖς ἐταίροις μου παρασχεῖν, πῶς ἔσται τοῦτο, σὲ τὸν πένητα τοῖς πλουσίοις ἐλεημοσύνην διδόναι; Οἱ πλούσιοι γὰρ αἰεὶ τοὺς πένητας εὐεργετοῦσιν, οὐ

20 μὴν δὲ οἱ ἄποροι τοὺς εὐπόρους. Ὁ γὰρ ἔσχατος πάντων τῶν ἐταίρων μου πλουσιωτέρός σου ἀσυγκρίτως καθέστηκεν. Ἀλλὰ πέποιθα εἰς τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ σὲ ὅσον οὕτω ὑπερπλουτῆσαι, καὶ οὐκ εὐμετάδοτος τηνικαῦτα ἔσῃ.

Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάσαφ πρὸς αὐτόν·

25 Σαφήνισόν μοι τὸν λόγον, πῶς ὁ πάντων ἔσχατος τῶν σῶν ἐταίρων ὑπέρεκειται μοι τῷ πλούτῳ, οὗσπερ πολλῇ συζῆν ἀκτημοσύνη καὶ ἐσχάτη ταλαιπωρεῖσθαι πτωχεῖα πρὸ μικροῦ ἔλεγες, πῶς δὲ νῦν μὲν πένητά με ἀποκαλεῖς, ὅταν δὲ ὑπερπλουτήσω οὐκ εὐμετάδοτον γενέσθαι λέγεις τὸν εὐμετάδοτον νῦν καθεστηκότα;

30

Ὁ δὲ Βαρλαὰμ ἀπεκρίνατο·

Οὐ πτωχεῖα τούτους ἔφην ταλαιπωρεῖσθαι, ἀλλὰ πλούτῳ κομᾶν ἀκενώτῳ. Τὸ γὰρ αἰεὶ τοῖς χρήμασι προστιθέναι χρήματα, καὶ μὴ τῆς ὀρμῆς χαλινοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ πλειοτέρων ἀκορέστως ὀρέγε-

τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Ὄταν δώσει εὐκαιρία, αὐτὸς ποὺ δίνει ὅλα τὰ καλά, τότε θὰ ἔρθεις σὲ μᾶς καὶ θὰ κατοικήσου-
με μαζί τὸ ὑπόλοιπο τῆς παρουσίας ζωῆς. Ἔχω πεποιθήση στὸν
Κύριο, ὅτι καὶ στὴ μέλλουσα ζωὴ θὰ εἶμαστε ἀχώριστοι.

Πάλι ὁ Ἰωάσαφ δακρύζοντας τοῦ εἶπε:

Ἐὰν αὐτὸ θέλει ὁ Κύριος, ἃς γίνῃ τὸ θέλημά του. Ἀφοῦ λοιπὸν
μὲ κάνεις Χριστιανὸ μὲ τὸ θεῖο βάπτισμα καὶ πάρεις ἀπὸ μένα
χρήματα καὶ ἐνδύματα γιὰ τὴ συντήρηση καὶ τὴν ἀμφίεση τῆ
δικῆ σου καὶ τῶν φίλων σου, πήγαινε στὸν τόπο τῆς ἀσκήσεώς
σου φρουρούμενος μὲ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ. Καὶ μὴ σταματήσεις
νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα, γιὰ νὰ μὴ ἐκπέσω ἀπὸ τὴν ἐλπίδα μου,
ἀλλὰ σύντομα νὰ μπορέσω νὰ σὲ συναντήσω καὶ μὲ βαθεῖα ἡσυ-
χία νὰ ἀπολαμβάνω τὴν ὠφέλεια ποὺ μοῦ προσφέρεις.

Καὶ ὁ Βαρλαάμ εἶπε:

Τὴ σφραγίδα βέβαια τοῦ Χριστοῦ τίποτε δὲν σὲ ἐμποδίζει νὰ τὴ
δεχθεῖς. Ἐτοίμασε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου καί, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ
Κυρίου θὰ τελειωθεῖς. Γιὰ τὰ χρήματα ὅμως ποὺ εἶπες ὅτι θὰ
δώσεις γιὰ τοὺς φίλους μου, πῶς εἶναι δυνατὸ ἐσὺ ὁ φτωχὸς νὰ
δώσεις ἐλεημοσύνη στοὺς πλούσιους; Γιατὶ οἱ πλούσιοι πάντοτε
εὐεργετοῦν τοὺς φτωχοὺς, καὶ ὄχι οἱ ἄποροι τοὺς εὐπορους. Καὶ
ὁ πιὸ τελευταῖος ἀπὸ τοὺς φίλους μου εἶναι ἀσύγκριτα πλουσιό-
τερος ἀπὸ σένα. Ἔχω ὅμως πεποιθήση στὴν εὐσπλαγχνία τοῦ
Θεοῦ, ὅτι καὶ σὺ ὅπου νᾶναι θὰ γίνῃς πολὺ πλούσιος, καὶ τότε δὲ
θὰ προσφέρεις εὐκολα τέτοια.

Ὁ Ἰωάσαφ τότε τοῦ εἶπε:

Ἀποσαφήνισέ μου αὐτὰ ποὺ εἶπες· πῶς ὁ τελευταῖος ἀπὸ ὅλους
τοὺς φίλους σου εἶναι πλουσιότερος ἀπὸ μένα, ἀφοῦ πρὶν ἀπὸ
λίγο μοῦ ἔλεγες ὅτι αὐτοὶ ζοῦν μὲ πλήρη ἀκτημοσύνη καὶ βασα-
νίζονται ἀπὸ τὴ χειρότερη μορφή φτώχειας· καὶ πῶς τώρα μὲ
ἀποκαλεῖς φτωχό, καὶ ὅταν πλουτίσω πάρα πολὺ, θὰ γίνω δύσκο-
λος στὸ νὰ δίνω, ἐγὼ ποὺ τώρα δίνω πάρα πολὺ εὐκολα;

Καὶ ὁ Βαρλαάμ ἀπάντησε:

Δὲν εἶπα ὅτι αὐτοὶ βασανίζονται ἀπὸ τὴ φτώχεια, ἀλλὰ ὅτι εἶναι
γεμᾶτοι ἀπὸ πλοῦτο ἀκένωτο. Γιατὶ τὸ νὰ προσθέτεις στὰ
χρήματα συνεχῶς ἄλλα χρήματα καὶ νὰ μὴ χαλιναγωγεῖς τὴ μα-

σθαι, τοῦτο πενίας ἐσχάτης ἐστί, τοὺς δὲ τῶν παρόντων μὲν ὑπε-
 ριδόντας πόθῳ τῶν αἰωνίων, καὶ σκύβαλα ταῦτα ἡγήσαμένους,
 ἵνα Χριστὸν μόνον κερδήσωσι, πᾶσαν δὲ βρωμάτων καὶ ἐνδυ-
 μάτων ἀποθεμένους μέριμναν καὶ τῷ Κυρίῳ ταύτην ἐπιρρίψαν-
 5 τας, εὐφραινομένους δὲ τῇ ἀκτησίᾳ (ὡς οὐκ ἂν τις τῶν φιλοκό-
 σμων εὐφρανθεῖη πλούτῳ καὶ χρήμασι βρίθων) καὶ τὸν πλοῦτον
 τῆς ἀρετῆς ἀφθόνως ἑαυτοῖς συναγοχότας, ταῖς ἐλπίσι τε τῶν
 ἀτελευτήτων τρεφομένους ἀγαθῶν, εἰκότως πλουσιωτέρους σου
 καὶ πάσης τῆς ἐπιγείου βασιλείας καλέσαιμι. Τοῦ δὲ Θεοῦ συν-
 10 εργοῦντός σοι, ἐπιλήψη καὶ αὐτὸς τῆς τοιαύτης πνευματικῆς
 περιουσίας, ἥνπερ ἐν ἀσφαλείᾳ τηρῶν καὶ τοῦ πλείονος ἀεὶ δι-
 καίως ἐφιέμενος, οὐκ ἂν θελήσειάς τι ταύτης κατακενοῦν ὅλως.
 Ἄττη γὰρ ἐστὶν ἀληθῆς περιουσία, ὃ δὲ τοῦ αἰσθητοῦ πλούτου
 ὄγκος βλάβειε μᾶλλον τοὺς αὐτοῦ φίλους ἢ ὠφελήσειεν. Εἰκό-
 15 τως οὖν πενίαν ἐσχάτην τοῦτον ἀπεκάλεσα, ὄνπερ οἱ ἐρασταὶ
 τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν πάντῃ ἀπαρνησάμενοι ἔφυγον ἀπ' αὐτοῦ,
 ὡς φεύγει τις ἀπὸ ὄφρεως. Εἰ δέ, ὃν ἀπέκτειναν ἐχθρὸν καὶ τοῖς
 ποσὶ συνεπάτησαν οἱ συνασκηταί μου καὶ συστρατιῶται, τοῦτον
 αὐθις ζῶντα παρὰ σοῦ λαβὼν αὐτοῖς ἀπενέγκω καὶ πρόξενος
 20 πολέμων καὶ παθῶν γένωμαι, ἔσομαι αὐτοῖς πάντως ἄγγελος
 πονηρός, ὅπερ μὴ γένοιτό μοι ποιῆσαι.

Τὰ αὐτὰ δέ μοι νόει καὶ περὶ ἐνδυμάτων. Τοῖς γὰρ ἀπεκδυ-
 σαμένοις τὴν τῆς παλαιότητος καταφθορὰν καὶ τὸ τῆς παρακοῆς
 ἐνδυμα, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ἀποθεμένοις, τὸν Χριστὸν δὲ ὡς ἱμά-
 25 τιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης ἐνδεδυμένοις, πῶς αὐ-
 τοὺς πάλιν τοὺς δερματίνους ἀμφιάσαιμι χιτῶνας καὶ τὸ τῆς αἰ-
 σχύνης περιθήσομαι περιβόλαιον; Ἄλλὰ τοὺς μὲν ἐμοὺς ἐταίρους

15. Ἐναφορὰ στοὺς χιτῶνες ποὺ ὁ Θεὸς κατασκεύασε γιὰ τοὺς πρωτόπλαστους μετὰ τὴν παρακοή. Γέν. 3,21.

16. Τὸ περιβόλαιο, κάτι σὰν σάλι τὸ ὁποῖο κάλυπτε τὸ κεφάλι καὶ τοὺς ὤμους,

νία αὐτή, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιθυμεῖς περισσότερα κατὰ τρόπο ἀχόρ-
ταγο, αὐτὸ εἶναι δεῖγμα τῆς χειρότερης μορφῆς φτώχειας· ἐνῶ
ἐκείνους ποὺ περιφρόνησαν τὰ παρόντα, ἀπὸ πόθο γιὰ τὰ αἰώνια,
καὶ τὰ θεώρησαν ἀσήμαντα μόνο καὶ μόνο γιὰ τὰ κερδίσουν τὸ
Χριστό, καὶ ἀρνήθηκαν καὶ κάθε φροντίδα γιὰ τροφὲς καὶ ἐνδύ-
ματα καὶ τὴν ἀνέθεσαν στὸν Κύριο, καὶ εὐφραίνονται στὴν ἀκτη-
μοσύνη (ἐνῶ κανένας ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἀγαποῦν τὸν κόσμον δὲν
μπορεῖ νὰ εὐχαριστηθεῖ, ἂν καὶ εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ πλοῦτο καὶ
χρήματα), καί, ἔχοντας συγκεντρώσει τὸν πλοῦτο τῆς ἀρετῆς
στὸν ἑαυτό τους μὲ ἀφθονία, τρέφονται μὲ τὶς ἐλπίδες τῶν ἀτέ-
λειωτων ἀγαθῶν, αὐτοὺς πολὺ εὐλογα θὰ τοὺς ὀνόμαζα πλουσιό-
τερους ἀπὸ σένα καὶ ἀπὸ ὀλόκληρη τὴν ἐπίγειο βασιλεία. Μὲ τὴ
βοήθεια ὁμως τοῦ Θεοῦ θ' ἀποκτήσεις καὶ σὺ αὐτὴν τὴν πνευμα-
τικὴν περιουσίαν, τὴν ὁποία κρατώντας τὴν σὲ ἀσφάλεια καὶ ἐπι-
θυμώντας πάντοτε νὰ τὴν αὐξήσεις, καὶ μὲ τὸ δίκιο σου, δὲν θὰ
θελήσεις καθόλου νὰ παραχωρήσεις κάτι ἀπὸ αὐτὴν. Διότι αὐτὴ
εἶναι ἀληθινὴ περιουσία, ἐνῶ ὁ πολὺς αἰσθητὸς πλοῦτος βλάπτει
μᾶλλον παρά ὠφελεῖ τοὺς φίλους του. Δικαιολογημένα λοιπὸν
τὸν ἀποκάλεσα ὡς τὴ χειρότερη φτώχεια, αὐτὸν ποὺ οἱ ἐραστὲς
τῶν οὐράνιων ἀγαθῶν τὸν ἀπαρνήθηκαν καὶ ἔφυγαν ἀπ' αὐτόν,
ὅπως φεύγει κανεὶς ἀπὸ τὸ φίδι. Ἐάν λοιπὸν τὸν ἐχθρὸ ποὺ τὸν
σκότωσαν καὶ τὸν καταπάτησαν μὲ τὰ πόδια οἱ συνασκητὲς μου
καὶ συστρατιῶτες μου, αὐτὸν πάλι τὸν πᾶρω ἀπὸ σένα ζωντανὸ
καὶ τὸν μεταφέρω σ' αὐτοὺς καὶ γίνω αἰτία πολέμων καὶ παθῶν,
ὅπως δὴποτε θὰ γίνω γι' αὐτοὺς ἄγγελος κακός, πρᾶγμα ποὺ εὐ-
χομαὶ νὰ μὴ συμβεῖ νὰ τὸ κάνω.

Τὰ ἴδια σὲ παρακαλῶ νὰ σκεφθεῖς καὶ γιὰ νὰ ἐνδύματα. Για-
τὶ αὐτοὺς ποὺ ἀπέβαλαν τὴ φθορὰ τῆς παλαιότητος καί, ὅσο
ἐξαρτόταν ἀπὸ αὐτοὺς, ἔβγαλαν τὸ ἔνδυμα τῆς παρακοῆς, καὶ
φόρεσαν τὸ Χριστὸ ὡς ἱμάτιο σωτηρίας καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης,
πῶς νὰ τοὺς ντύσω αὐτοὺς πάλι μὲ τοὺς δερμάτινους χιτῶνες¹⁵
καὶ νὰ τοὺς φορέσω τὸ περιβόλαιον¹⁶ τῆς ντροπῆς; Ἐπειδὴ ὁμως

ἦταν ἀπὸ τὰ βασικὰ ἐνδύματα τοῦ μοναχικοῦ σχήματος. Πρβλ. Π. Παπαευαγγέλου, *Ἡ διαμόρφωσις τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ ἰδία τοῦ ἐλληνικοῦ Κλήρου*, Θεσσαλονίκη, 1965, σελ. 76.

μηδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιδομένους γινώσκων, τῇ τῆς ἐρήμου
 δὲ ἀρκουμένους ἀσκήσει καὶ τρυφὴν ταύτην λογιζομένους ἀλη-
 θεστάτην, τὰ χρήματα καὶ ἱμάτια, ἅπερ τούτοις ἔλεγε παρα-
 5 σχεῖν, τοῖς πένησι διανείμας, θησαυρὸν ἑαυτῷ εἰς τὸ μέλλον
 ἄσυλον θησαύρισον, τὸν Θεὸν ἑαυτῷ ταῖς ἐκείνων εὐχαῖς ἐπί-
 κουρον θέμενος· οὕτω γὰρ μᾶλλον συνεργῶ τῷ πλούτῳ πρὸς τὰ
 καλὰ χρήσαιο. Ἐῖτα καὶ τὴν πανοπλίαν τοῦ Πνεύματος περιβαλ-
 λόμενος, καὶ τὴν μὲν ὄσφον ἐν ἀληθείᾳ περιζωσάμενος, ἐνδυσά-
 10 μενος δὲ καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης θώρακα, περιθέμενός τε καὶ
 τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, καὶ τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ
 τοῦ Ἐυαγγελίου τῆς εἰρήνης ὑποδησάμενος, μετὰ χειράς τε τὸν
 τῆς πίστεως ἀναλαβὼν θυρεόν, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος μάχαι-
 ραν, ἣ ἐστὶ ρῆμα Θεοῦ, καὶ πάντοθεν ἄριστα καθοπλισθεὶς καὶ
 15 περιφραζάμενος, οὕτω πεποιθὼς πρὸς τὸν κατὰ τῆς ἀσεβείας
 ἔξελθε πόλεμον, ὡς ἂν, ταύτην τροπωσάμενος καὶ τὸν αὐτῆς ἀρ-
 χηγὸν διάβολον εἰς γῆν καταρράζας, τοῖς τῆς νίκης στεφάνοις
 κοσμηθήσῃ ἐκ τῆς ζωαρχικῆς δεξιᾶς τοῦ Δεσπότη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'

Τοῖς τοιούτοις οὖν δόγμασι καὶ λόγοις σωτηρίοις κατηχήσας ὁ Βαρ-
 20 λαὰμ τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν καὶ πρὸς τὸ θεῖον βάπτισμα εὐτρεπίσας,
 νηστεύειν τε καὶ εἴχεσθαι ἐντειλάμενος, κατὰ τὸ ἔθος, ἐφ' ἱκανὰς ἡμέ-
 ρας, οὐ διέλιπε συχνάζων πρὸς αὐτόν, καὶ πᾶσαν δογματικὴν φωνὴν
 τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐκδιδάσκων καὶ τὸ θεῖον Ἐυαγγέλιον ὑπαγο-
 ρεύων αὐτῷ, πρὸς δὲ καὶ τὰς ἀποστολικὰς παραινέσεις καὶ τὰς προφη-
 25 τικὰς ρῆσεις ἐρμηνεύων· θεοδίδακτος γὰρ ὢν ὁ ἀνὴρ πᾶσαν ἐπὶ στόμα-
 τος Παλαιάν τε καὶ Καινὴν Γραφὴν ἔφερε, καί, τῷ θεῷ κινούμενος
 Πνεύματι, ἐφώτισεν αὐτὸν πρὸς τὴν ἀληθῆ θεογνωσίαν. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ
 ἡμέρᾳ ὅτε βαπτισθῆναι ἔμελλε, διδάσκων αὐτόν, ἔλεγεν·

Ἴδού τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπέιγῃ λαβεῖν σφραγίδα καὶ τῷ φωτὶ
 σημειωθῆναι τοῦ προσώπου Κυρίου. Καὶ υἱὸς μὲν γίνῃ Θεοῦ,
 ναὸς δὲ τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιῦ Πνεύματος. Πίστετε τοίνυν εἰς
 Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν ἁγίαν καὶ ζωαρχικὴν

17. Ἐφ. 6,11-17.

1. Ψαλμ. 4,6: «ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε».

γνωρίζω ὅτι οἱ φίλοι μου δὲν ἔχουν ἀνάγκη κανενὸς ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὅτι ἀρκοῦνται στὴν ἄσκησι τῆς ἐρήμου, πού τὴ θεωροῦν ὡς τὴν πιὸ ἀληθινὴ ἀπόλαυσι, γι' αὐτὸ τὰ χρήματα καὶ τὰ ρούχα πού ἔλεγεσ νὰ δώσεισ σ' αὐτούσ, μοίρασε τα στοὺσ φτωχοὺσ, ἐξασφαλίζοντασ ἔτσι γιὰ τὸν ἑαυτό σου στο μέλλον ἀσύλητο θησαυρό καὶ κάνοντασ μὲ τισ εὐχέσ ἐκείνω τὸ Θεὸ βοηθό σου. Γιατι ἔτσι θὰ χρησιμοποιεῖσεισ τὸ πλοῦτο ὡσ συνεργάτη σου γιὰ τὸ καλό. Ἔπειτα, ἀφοῦ ντυθεῖσ καὶ τὴν πανοπλία τοῦ Πνεύματοσ, ζώσεισ τὴ μέση σου μὲ τὴν ἀλήθεια, φορέσεισ τὸ θώρακα τῆσ δικαιοσύνησ, βάλεισ τὴν περικεφαλαία τῆσ σωτηρίασ, φορέσεισ στα πόδια σου ὑποδήματα γιὰ νὰ εἶσαι ἔτοιμοσ γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο τῆσ εἰρήνησ, καὶ πάρεισ στα χέρια σου τὴν ἀσπίδα τῆσ πίστεωσ καὶ τὴ μάχαιρα τοῦ Πνεύματοσ, πού εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ¹⁷, καὶ ἀφοῦ ὀπλισθεῖσ καλὰ ἀπὸ παντοῦ καὶ περιφραχθεῖσ, ἔτσι μὲ πεποίθησι ξεκίνα γιὰ τὸν πόλεμο κατὰ τῆσ ἀσέβειασ, ὡστε, ἀφοῦ κατατροπώσεισ αὐτὴν καὶ ξαπλώσεισ στὴ γῆ τὸν ἀρχηγό τῆσ διάβολο, νὰ στολισθεῖσ μὲ τὰ στεφάνια τῆσ νίκησ ἀπὸ τὸ ζωαρχικὸ δεξι χέρι τοῦ Δεσπότη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

Ἄφοῦ λοιπὸν μ' αὐτέσ τισ ἀλήθειεσ καὶ τὰ σωτήρια λόγια ὁ Βαρλαάμ κατήχησε τὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ καὶ τὸν προετοίμασε γιὰ τὸ θεῖο βάπτισμα, δίνοντάσ του ἐντολή νὰ νηστεύει καὶ νὰ προσεύχεται, σύμφωνα μὲ τὴ συνήθεια, γιὰ ἀρκετέσ ἡμέρεσ, δὲν παρέλειπε νὰ τὸν ἐπισκέπτεται καὶ νὰ τοῦ διδάσκει κάθε δογματικὴ ἀλήθεια τῆσ ὀρθόδοξησ πίστεωσ καὶ νὰ τοῦ μαθαίνει τὸ θεῖο Εὐαγγέλιο, ἐρμηνεύοντάσ του καὶ τισ προτροπέσ τῶν ἀποστόλων καὶ τισ προφητικέσ ρῆσεισ· γιατί, ὄντασ θεοδίδακτοσ ὁ ἄνδρασ, εἶχε στο στόμα του ὄλη τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη, καὶ κινούμενοσ ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τὸν φώτισε στὴν ἀληθινὴ θεογνωσία. Τὴν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἐπρόκειτο νὰ βαπτισθεῖ, διδάσκοντάσ τον τοῦ ἔλεγε:

Ἦρθε ἡ στιγμή νὰ λάβεισ τὴ σφραγίδα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ σημειωθεῖσ μὲ τὸ φῶσ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου¹, ὡστε νὰ γίνεισ υἱὸσ τοῦ Θεοῦ καὶ ναὸσ τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματοσ. Πίστευε λοιπὸν στοὺν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα,

Τριάδα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι καὶ μιᾷ θεότητι δοξαζομένην, διαι-
 ρετὴν μὲν ταῖς ὑποστάσεσι καὶ ταῖς ὑποστατικαῖς ιδιότησιν,
 ἠνωμένην δὲ τῇ οὐσίᾳ· ἓνα μὲν γινώσκων Θεὸν ἀγέννητον, τὸν
 Πατέρα, ἓνα δὲ γεννητὸν Κύριον, τὸν Υἱόν, «φῶς ἐκ φωτός,
 5 Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν
 αἰώνων»· ἀγαθοῦ γὰρ Πατρὸς ἀγαθὸς ἐγεννήθη Υἱός, φωτὸς δὲ
 τοῦ ἀγεννήτου φῶς ἐξέλαμψε τὸ αἶδιον, καὶ ἐκ τῆς ὄντως ζωῆς ἢ
 ζωοποιὸς προῆλθε πηγὴ, καὶ ἐκ τῆς αὐτοδυνάμεως ἢ τοῦ Υἱοῦ
 δύναμις ἐξεφάνη, «ὃς ἐστὶν ἀπαύγασμα τῆς δόξης» καὶ Λόγος
 10 ἐνυπόστατος, «ἐν ἀρχῇ ὢν πρὸς τὸν Θεὸν» καὶ Θεὸς ἀναρχὸς τε
 καὶ αἶδιος· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρτα· καὶ ἐν
 εἰδῶς Πνεῦμα ἅγιον, «τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον», Θεὸν
 τέλειον, καὶ ζωοποιόν, καὶ ἀγιασμοῦ παρεκτικόν, ταυτοθελές,
 ταυτοδύναμον, στανῖδιον, ἐνυπόστατον. Οὕτως οὖν προσκύνει
 15 τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐν τρισὶν ὑποστά-
 σεσιν, εἴτουν ἰδιότησι, καὶ θεότητι μιᾷ· κοινὸν μὲν γὰρ τῶν τριῶν
 ἢ θεότης, καὶ μία αὐτῶν ἢ φύσις, μία οὐσία, μία δόξα, μία βασι-
 λεία, μία δύναμις, μία ἐξουσία· κοινὸν δὲ Υἱῶ καὶ ἀγίῳ Πνεύμα-
 τι τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἴδιον δὲ τοῦ Πατρὸς μὲν ἢ ἀγεννησία, Υἱοῦ
 20 δὲ ἢ γέννησις, Πνεύματος δὲ ἢ ἐκπόρευσις.

Οὕτω μὲν οὖν ταῦτα πιστεῦτε, καταλαβεῖν δὲ τὸν τρόπον τῆς
 γεννήσεως ἢ τῆς ἐκπορευσεως μὴ ἐπιζῆτε (ἀκατάληπτος γάρ)
 ἐν εὐθύτητι καρδίας ἀπεριέργως προσδέχου ὅτι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ
 Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατὰ πάντα ἐν εἰσι, πλὴν τῆς ἀγεννη-
 25 σίας καὶ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἐκπορευσεως, καὶ ὅτι ὁ μονογε-
 νῆς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς διὰ τὴν ἡμετέραν
 σωτηρίαν κατῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς καὶ συνερ-
 γία τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἀσπόρως συλληφθεὶς ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς
 ἀγίας Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας διὰ Πνεύματος ἀγίου,
 30 καὶ ἀφθόρως ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς, καὶ ἄνθρωπος τέλειος γενόμε-

τὴν ἁγία καὶ ζωαρχικὴ Τριάδα, ἡ ὁποία δοξάζεται σὲ τρεῖς ὑποστάσεις καὶ μιὰ θεότητα, διηρημένη βέβαια ὡς πρὸς τὶς ὑποστάσεις καὶ τὶς ὑποστατικὲς ιδιότητες, ἐνωμένη ὁμως ὡς πρὸς τὴν οὐσία. Νὰ γνωρίζεις ἓνα Θεὸ ἀγέννητο, τὸν Πατέρα, ἓνα γεννητὸ Κύριο, τὸν Υἱό, φῶς ἀπὸ τὸ φῶς, Θεὸν ἀληθινὸ ἀπὸ ἀληθινὸ Θεό, πού γεννήθηκε πρὶν ἀπὸ ὅλους τοὺς αἰῶνες· γιατί ἀπὸ ἀγαθὸ Πατέρα γεννήθηκε ἀγαθὸς Υἱός, ἀπὸ τὸ ἀγέννητο φῶς ἔλαμψε τὸ αἴδιο φῶς, καὶ ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωὴ προῆλθε ἡ ζωοποιὸς πηγὴ, καὶ ἀπὸ τὴν αὐτοδύναμη φανερώθηκε ἡ δύναμη τοῦ Υἱοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀκτινοβολία τῆς δόξας² καὶ Λόγος ἐνυπόστατος, πού ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας κοντὰ στὸ Θεό³, καὶ εἶναι Θεὸς ἄναρχος καὶ αἰώνιος, καὶ μέσω αὐτοῦ ἐγιναν τὰ πάντα, ὀρατὰ καὶ ἀόρατα⁴. Νὰ γνωρίζεις καὶ ἓνα ἅγιο Πνεῦμα, πού ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα, Θεὸ τέλειο καὶ ζωοποιὸ καὶ δωρητὴ τοῦ ἁγιασμοῦ, μὲ τὴ ἴδια θέληση, τὴν ἴδια δύναμη, συναἴδιο καὶ ἐνυπόστατο. Ἔτσι λοιπὸν νὰ προσκυνᾷς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα σὲ τρεῖς ὑποστάσεις, δηλαδὴ ιδιότητες, καὶ μιὰ θεότητα· διότι κοινὸ καὶ τῶν τριῶν εἶναι ἡ θεότητα, καὶ εἶναι μιὰ ἡ φύση τους, μιὰ ἡ οὐσία, μιὰ ἡ δόξα, μιὰ ἡ βασιλεία, μιὰ ἡ δύναμη, μιὰ ἡ ἐξουσία· κοινὸ πάλι στὸν Υἱὸ καὶ στὸ ἅγιο Πνεῦμα εἶναι τὸ ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἰδίωμα τοῦ Πατέρα εἶναι ἡ ἀγεννησία, τοῦ Υἱοῦ ἡ γέννηση καὶ τοῦ Πνεύματος ἡ ἐκπόρευση.

Ἔτσι λοιπὸν νὰ τὰ πιστεύεις αὐτὰ καὶ νὰ μὴ ζητᾷς νὰ κατανοήσεις τὸν τρόπο τῆς γεννήσεως ἢ τῆς ἐκπορεύσεως (γιατὶ εἶναι ἀκατάληπτος). Μὲ εἰλικρίνεια καρδιάς⁵ καὶ χωρὶς περιέργεια νὰ δέχεσαι ὅτι ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα εἶναι σὲ ὅλα ἓνα πρᾶγμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀγεννησία, τὴ γέννηση καὶ τὴν ἐκπόρευση, καὶ ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, γιὰ χάρι τῆς σωτηρίας μας κατέβηκε στὴ γῆ μὲ τὴ συγκατάθεση τοῦ Πατέρα⁶ καὶ τὴ συνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, συνελήφθη ἀσπύτως στὴ μήτρα τῆς ἁγίας Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας μέσω τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γεννήθηκε ἀπὸ αὐτὴν

4. Ἰω. 1,3· «πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο».

5. Ψαλμ. 118,7. 6. Ἐφ. 1,5.

νος, καὶ ὅτι αὐτὸς Θεὸς τέλειός ἐστι καὶ ἄνθρωπος τέλειος, γενόμενος ἐκ δύο φύσεων, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐν δύο φύσεσι νοεραῖς, θελητικαῖς τε καὶ ἐνεργητικαῖς καὶ αὐτεξουσίαις, καὶ κατὰ πάντα τελείως ἐχούσαις κατὰ τὸν ἐκάστη πρέποντα
 5 ὄρον τε καὶ λόγον, θεότητι φημι καὶ ἀνθρωπότητι, μιᾷ δὲ συνθέτῳ ὑποστάσει. Καὶ ταῦτα ἀπεριέργως δέχου, μηδὲν τὸν τρόπον μαθεῖν ἐκζητῶν, πῶς ἑαυτὸν ἐκένωσεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἄνθρωπος γέγονεν ἐκ παρθενικῶν αἱμάτων ἀσπόρως τε καὶ ἀφθάρτως, ἢ τίς ἢ τῶν δύο φύσεων ἐν μιᾷ ὑποστάσει συνέλευ-
 10 σις. Πίστει γὰρ ταῦτα ἐδιδάχθημεν κατέχειν τὰ θειωδῶς ἡμῖν ἐκ τῆς θείας Γραφῆς εἰρημένα, τὸν δὲ τρόπον καὶ ἀγνοοῦμεν καὶ λέγειν οὐ δυνάμεθα.

Πίστετε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν διὰ σπλάγχχνα ἐλέους γενόμενον ἄνθρωπον, πάντα τε ἀναδέξασθαι τὰ τῆς ἀνθρωπότητος
 15 φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη (ἐπέινασε γὰρ καὶ ἐδίψησε καὶ ὕπνωσε καὶ ἐκοπίασε καὶ ἠγωνίασε τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν ἤχθη εἰς θάνατον, ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη, θανάτου γενεσάμενος, τῆς θεότητος ἀπαθοῦς καὶ ἀτρέπτου διαμεινίσσης· οὐδὲν γὰρ ὅλως τῶν παθῶν τῇ ἀπαθεῖ προσ-
 20 ἄπτομεν φύσει, ἀλλὰ τῷ προσλήμματι γινώσκομεν αὐτὸν παθόντα καὶ ταφέντα, καὶ τῇ θείᾳ δόξῃ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα, ἐν ἀφθαρσίᾳ τε εἰς οὐρανοῦς ἀνεληλυθότα), καὶ ἤξειν πάλιν μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς οἷς αὐτὸς οἶδε λόγοις θεοειδ-
 25 σταθμοῖς. Ἀναστήσονται γὰρ οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ οἱ μὲν τὰς τοῦ Χριστοῦ φυλάξαντες ἐντολὰς καὶ τῇ ὀρθῇ συναπελθόντες πίστει κληρονομήσουσι ζωὴν αἰώνιον, οἱ δ' ἐν ἁμαρτίαις καταφθαρέντες καὶ τῆς ὀρθῆς ἐκκλίναντες πίστεως εἰς κόλασιν αἰώνιον ἀπελεύσονται. Πίστετε μὴ οὐ-

7. Φιλ. 2,7· «ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος».

χωρίς να υποστεί φθορά, και έγινε τέλειος άνθρωπος, και ότι ο ίδιος είναι τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος, που έγινε από δύο φύσεις, της θεότητας και της ανθρωπότητας, και με δύο φύσεις νοερές, θελητικές, ενεργητικές και αυτεξούσιες, οι οποίες είναι κατά πάντα τέλειες ανάλογα με τα όρια και το λόγο που ταιριάζουν στην καθεμιά, δηλαδή στη θεότητα και ανθρωπότητα, και με μία σύνθετη υπόσταση. Και αυτά να τα αποδέχεσαι χωρίς περιέργεια, χωρίς καθόλου να ζητάς να μάθεις τον τρόπο, πώς δηλαδή εκένωσε τον εαυτό του⁷ ο Υιός του Θεού και έγινε άνθρωπος από παρθενικά αίματα, κατά τρόπο άσπορο και άφθαρτο, ή πώς έγινε ή ένωση των δύο φύσεων σε μια υπόσταση. Γιατί μόνο με την πίστη διδαχθήκαμε να κρατάμε αυτά που έχουν ειπωθεί από την αγία Γραφή, ενώ τον τρόπο με τον οποίο έγιναν και τον αγνοούμε και αδυνατούμε να τον εκφρασθούμε.

Πίστευε επίσης ότι ο Υιός του Θεού, που από εϋσπλαγχνία έγινε άνθρωπος⁸, προσέλαβε και όλα τα πάθη της ανθρωπότητας, φυσικά και αδιάβλητα (διότι πείνασε και δίψασε και κοιμήθηκε και κοπίασε και δοκίμασε αγωνία με την ανθρώπινη φύση, και για τις αμαρτίες τις δικές μας όδηγήθηκε σε θάνατο, σταυρώθηκε και τάφηκε και δοκίμασε το θάνατο, ενώ η θεότητά του έμεινε άπαθης και άμετάτρεπτη. Γιατί απολύτως κανένα από τα πάθη δεν το αποδίδουμε στην άπαθι φύση, αλλά γνωρίζουμε ότι με το ανθρώπινο πρόσλημμα αυτός έπαθε και τάφηκε και με θεική δόξα αναστήθηκε από τους νεκρούς και άφθαρτος ανέβηκε στους ουρανούς, και θα έρθει πάλι με δόξα για να κρίνει ζωντανούς και νεκρούς⁹, με σώμα περισσότερο όμοιο με το Θεό και με τρόπο που αυτός γνωρίζει, και θ' ανταποδώσει στον καθένα με τη δίκαιη ζυγαριά του. Διότι θ' αναστηθούν οι νεκροί και θα σηκωθούν όσοι βρίσκονται στα μνήματα, και όσοι τήρησαν τις έντολές του Χριστού και πέθαναν με την όρθη πίστη, θα κληρονομήσουν αιώνια ζωή, ενώ όσοι διεφθάρησαν μέσα σε αμαρτίες και παρεξέκλιναν από την όρθη πίστη, θα μεταβούν στην αιώνια

8. Λουκά 1,78: «διά σπλάγχνα έλέους Θεού ήμῶν».

9. Β' Τιμ. 4,1: «Ήσου Χριστού του μέλλοντος κρίνειν ζώντας και νεκρούς».

σίαν τινὰ εἶναι τοῦ κακοῦ ἢ βασιλείαν, μηδὲ ἄναρχον αὐτὴν ὑπολάμβανε ἢ παρ' ἑαυτῆς ὑποστᾶσαν, ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ γενομένην (ἄπαγε τῆς ἀτοπίας!), ἀλλ' ἡμέτερον ἔργον τοῦτο καὶ τοῦ διαβόλου, ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀπροσεξίας ἐπεισφρῆσαν ἡμῖν διὰ τὸ αὐτεξουσίους ἡμᾶς γεγενῆσθαι, καὶ αὐτοπροαιρέτω βουλήσει τοῦτο ἐκλέγεσθαι, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε καὶ φαῦλον. Πρὸς τούτους ὁμολογῶ
5 ἐν βάπτισμα ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Δέχου καὶ τὴν μετάληψιν τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, πιστεύων ἐν ἀληθείᾳ σῶμα καὶ αἷμα ὑπάρχειν Χριστοῦ
10 τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἃ δέδωκε τοῖς πιστοῖς εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Ἐν τῇ νυκτὶ γὰρ ἡ παρεδίδοτο, διαθήκην καινὴν διέθετο τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, καὶ δι' αὐτῶν πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν, εἰπὼν· «λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν». Ὁμοίως δὲ
15 καὶ τὸ ποτήριον λαβὼν δέδωκεν αὐτοῖς, λέγων· «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Αὐτὸς οὖν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ ζῶν καὶ ἐνεργῆς καὶ πάντα ποιῶν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, ποιῆ καὶ μετασκευάζει
20 διὰ τῆς θείας ἐνεργείας τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον τῆς προσφορᾶς σῶμα αὐτοῦ καὶ αἷμα, τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἀγίου Πνεύματος, εἰς ἁγιασμόν καὶ φωτισμόν τῶν πόθῳ μεταλαμβάνόντων.

Προσκύνει πιστῶς τιμῶν καὶ ἀσπαζόμενος τὸ σεβάσιμον ἐκτύπωμα τοῦ Δεσποτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου, αὐτὸν δοκῶν τὸν Κτίστην ὄραν ἐν τῇ εἰκόνι.
25 «Ἡ τιμὴ γὰρ τῆς εἰκόνας», φησί τις τῶν ἀγίων, «ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει»· πρωτότυπον δὲ ἐστι τὸ εἰκονιζόμενον, ἐξ οὗ τὸ παράγωγον γίνεται. Τὴν γὰρ ἐν εἰκόνι βλέποντες γρα-

10. Ματθ. 25,46.

11. Α' Κορ. 11,24–25. Ματθ. 26,26–27. Μάρκ. 14,22. Λουκᾶ 22,19.

κόλαση¹⁰. Πίστευε ὅτι τὸ κακὸ δὲν εἶναι κάποια οὐσία ἢ βασιλεία, οὐτε ὅτι εἶναι ἄναρχο, ἢ ὅτι ὑπάρχει καθ' ἑαυτό, ἢ ὅτι δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ (μακριὰ ἓνα τέτοιο ἀτόπημα!), ἀλλὰ ὅτι εἶναι ἔργο δικό μας καὶ τοῦ διαβόλου, πού ἀπὸ δική μας ἀπροσεξία παρεισέφησε σὲ μᾶς, ἐπειδὴ δημιουργηθήκαμε αὐτεξούσιοι, καὶ μὲ αὐτοπροαίρετη θέλησή μας ἐκλέγουμε αὐτό, εἴτε ἀγαθὸ εἴτε κακό. Ἐπὶ πλέον νὰ ὁμολογεῖς πίστη σ' ἓνα βάπτισμα ἀπὸ νερὸ καὶ Πνεῦμα γιὰ τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μας.

Νὰ δέχεσαι καὶ τὴν μετάληψη τῶν ἀχράντων μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ, πιστεύοντας ὅτι εἶναι πραγματικὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μας, τὰ ὁποῖα ἔδωσε στοὺς πιστοὺς γιὰ νὰ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες τους. Γιατὶ τὴ νύχτα πού παραδόθηκε, ἄφησε καινούργια ἐντολὴ στοὺς ἅγιους μαθητὲς καὶ ἀποστόλους του, καὶ μέσω αὐτῶν σ' ὅλους ὅσοι πιστεύουν σ' αὐτόν, λέγοντας: «πάρτε καὶ φᾶτε· αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου πού προσφέρεται γιὰ χάρη σας, γιὰ νὰ συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες σας. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο πῆρε καὶ τὸ ποτήρι καὶ τοὺς ἔδωσε λέγοντας: πιεῖτε ἀπὸ αὐτὸ ὅλοι, γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα μου, πού ἐπισφραγίζει τὴ νέα διαθήκη καὶ τὸ ὁποῖο χύνεται γιὰ χάρη ὅλων σας γιὰ νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες σας· αὐτὸ νὰ κάνετε γιὰ νὰ μὲ θυμᾶστε»¹¹. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ζωντανὸς καὶ δραστικὸς¹², πού κάνει τὰ πάντα μὲ τὴ δύναμή του, κάνει καὶ μεταβάλλει μὲ τὴ θεία του ἐνέργεια τὸ ψωμί καὶ τὸ κρασί πού προσφέρεται σὲ σῶμα καὶ αἷμα του, μὲ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιὰ ν' ἁγιαστοῦν καὶ νὰ φωτισθοῦν ὅσοι μεταλαμβάνουν μὲ πόθο.

Νὰ προσκυνᾶς μὲ πίστη τιμώντας καὶ ἀσπαζόμενος τὴ σεβάσμια ἀποτύπωση τῆς δεσποτικῆς μορφῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου, πού ἔγινε ἄνθρωπος γιὰ χάρη μας, νομίζοντας ὅτι βλέπεις τὸν ἴδιο τὸν Κτίστη στὴν εἰκόνα. Γιατὶ «ἢ τιμὴ πού προσφέρεται στὴν εἰκόνα», λέει κάποιος ἀπὸ τοὺς ἁγίους, «μεταβιβάζεται στὸ πρωτότυπο»¹³· καὶ πρωτότυπο εἶναι τὸ εἰκονιζόμενο πρόσωπο ἀπὸ τὸ ὁποῖο γίνεται τὸ ἀντίγραφο. Πράγματι βλέποντας τὴ

12. Ἐβρ. 4,12.

13. Πρβλ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Περὶ εἰκόνων*, Α, 21. 50. καὶ Γ,41.

φὴν, τοῖς τοῦ νοῦς ὀφθαλμοῖς πρὸς τὴν ἀληθινὴν διαβαίνομεν
 ιδεάν οὐ ἔστιν ἡ εἰκὼν, εὐσεβῶς προσκυνοῦντες τὴν τοῦ δι' ἡμᾶς
 σαρκωθέντος μορφὴν, οὐ θεοποιοῦμενοι, ἀλλ' ὡς εἰκόνα τοῦ
 σαρκωθέντος Θεοῦ κατασπαζόμενοι, πόθῳ καὶ ἀγάπῃ τοῦ κε-
 5 νώσαντος ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς μέχρι καὶ δούλου μορφῆς· ὁμοίως καὶ
 τῆς ἀχράντου Μητρὸς αὐτοῦ καὶ πάντων τῶν ἁγίων τὰ ἐκτυπώ-
 ματα τούτῳ τῷ λόγῳ περιπτυσσόμενοι. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τό-
 πον τοῦ ζῶοποιοῦ καὶ σεβασμίου σταυροῦ πίστει προσκυνῶν
 κατασπάζου διὰ τὸν κρεμασθέντα ἐν αὐτῷ σαρκὶ ἐπὶ σωτηρία
 10 τοῦ γένους ἡμῶν Χριστὸν τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ
 δόντα ἡμῖν τοῦτον σύμβολον τῆς κατὰ τοῦ διαβόλου νίκης· φρίτ-
 τει γὰρ καὶ τρέμει, μὴ φέρον καθορᾶν, αὐτοῦ τὴν δύναμιν. Ἐν
 τοῖς τοιοῦτοις δόγμασι καὶ μετὰ τοιαύτης πίστεως βαπτισθήσῃ,
 ἄτρεπτον ταύτην καὶ ἀμυγῆ πάσης αἰρέσεως φυλάττων μέχρις
 15 ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Πᾶσαν δὲ διδασκαλίαν καὶ πᾶσαν δογματι-
 κὴν φωνήν, ταύτῃ τῇ ἀμωμῆτῳ ἀνθισταμένην πίστει, βδελύσσου
 καὶ ἀλλοτριώσιν λογίζου εἶναι Θεοῦ. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ὅτι
 «κἂν ἡμεῖς ἡ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐ-
 ηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω». Οὐκ ἔστι γὰρ ἄλλο Εὐαγγέ-
 20 λιον καὶ ἄλλη πίστις, πλὴν ἡ διὰ τῶν ἀποστόλων κηρυχθεῖσα,
 καὶ διὰ τῶν θεοφόρων Πατέρων ἐν διαφόροις συνόδοις βεβαιω-
 θεῖσα, καὶ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ βεβαιωθείσα.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Βαρλαάμ καὶ τὸ τῆς πίστεως σύμβολον τὸ ἐκτεθὲν ἐν
 τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ διδάξας τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, ἐβάπτισεν
 25 αὐτὸν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος
 εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ ὕδατος τὴν οὖσαν ἐν τῷ παραδείσῳ αὐτοῦ,
 καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς
 τὸν αὐτοῦ κοιτῶνα καὶ τὴν ἱεράν ἐπιτελέσας μυσταγωγίαν τῆς ἀναιμά-

14. Φιλ. 2,6.

15. Πρβλ. Στιχηρὰ ἀναστάσιμα πλ. δ' ἤχου· «Κύριε, ὄπλον κατὰ τοῦ διαβόλου»

ζωγραφιά τῆς εικόνας μὲ τὰ μάτια τοῦ νοῦ μας μεταφερόμαστε πρὸς τὴν ἀληθινὴ μορφή ἐκεῖνου ποῦ εἶναι ἡ εἰκόνα, προσκυνώντας μὲ εὐσέβεια τὴ μορφή ἐκεῖνου ποῦ γιὰ χάρη μας σαρκώθηκε, χωρὶς νὰ τὴ θεοποιοῦμε, ἀλλὰ τὴν ἀσπαζόμαστε ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ποῦ σαρκώθηκε, ἀπὸ πόθο καὶ ἀγάπη ἐκεῖνου ποῦ ἐκένωσε τὸν ἑαυτό του γιὰ χάρη μας φθάνοντας νὰ πάρει καὶ μορφή δούλου¹⁴. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἀσπαζόμαστε καὶ τὶς ἀπεικονίσεις τῆς ἀγνῆς Μητέρας του καὶ ὄλων τῶν ἁγίων, γιὰ τὸν ἴδιο λόγο. Ἐπίσης νὰ ἀσπάζεσαι προσκυνώντας καὶ τὸν τύπο τοῦ ζωοποιῦ καὶ σεβάσμιου Σταυροῦ μὲ πίστη, ἐξαιτίας αὐτοῦ ποῦ κρεμάστηκε ἐπάνω του κατὰ σάρκα γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ γένους μας, τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτήρα τοῦ κόσμου, ποῦ μᾶς ἔδωσε τὸ Σταυρὸ ὡς σύμβολο τῆς νίκης ἐναντίον τοῦ διαβόλου· γιατί «φοβάται καὶ τρέμει μὴ μπορώντας νὰ βλέπει τὴ δύναμή του»¹⁵. Μὲ αὐτὰ τὰ δόγματα καὶ μὲ τέτοια πίστη θὰ βαπτισθεῖς, διατηρώντας τὴν ἀμετάβλητη καὶ ἀμιγῆ ἀπὸ κάθε αἵρεση μέχρι τὴν τελευταία ἀναπνοή σου. Κάθε διδασκαλία καὶ κάθε δογματικὴ ὁμιλία ποῦ εἶναι ἀντίθετη πρὸς αὐτὴν τὴν ἀμεμπτη πίστη νὰ τὴν βλελύσσεισαι καὶ νὰ τὴ θεωρεῖς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ Θεό. Γιατὶ λέει ὁ ἀπόστολος: «καὶ ἂν ἀκόμα ἐμεῖς ἢ κάποιος ἄγγελος ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σᾶς κηρύττει εὐαγγέλιο διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτὸ ποῦ σᾶς κηρύξαμε, νὰ εἶναι ἀναθεματισμένος»¹⁶. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλο εὐαγγέλιο καὶ ἄλλη πίστη ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνην ποῦ κηρύχθηκε ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους καὶ διατυπώθηκε ἀπὸ τοὺς θεοφόρους Πατέρες σὲ διάφορες συνόδους καὶ παραδόθηκε στὴν Ἐκκλησία.

Ἄφου εἶπε αὐτὰ ὁ Βαρλαάμ καὶ δίδαξε στὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ τὸ σύμβολο τῆς πίστεως ποῦ συντάχθηκε στὴ σύνοδο τῆς Νικαίας, τὸν βάπτισε στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος στὴν κολυμβήθρα τοῦ νεροῦ ποῦ ὑπῆρχε στὸν κῆπο του, καὶ ἦρθε ἐπάνω του ἡ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἄφου ἐπέστρεψε στὸν κοιτώνα του καὶ τέλεσε τὴν ἱερὴ μυσταγωγία τῆς ἀναίμακτης θυσίας, τὸν κοινώνησε μὲ

τὸν Σταυρόν σου ἡμῖν δέδωκας· φρίττει γὰρ καὶ τρέμει μὴ φέρων καθορᾶν αὐτοῦ τὴν δύναμιν».

16. Γαλ. 1,8.

κτου θυσίας, μετέδωκεν αὐτῷ τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, καὶ ἠγαλλιάσατο τῷ Πνεύματι, δόξαν ἀναπέμπων Χριστῷ τῷ Θεῷ. *Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Βαρλαάμ·*

Εὐλόγητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 5 *ὁ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ ἀναγεννήσας σε εἰς ἐλπίδα ζῶσαν, εἰς κληρονομίαν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν διὰ Πνεύματος ἁγίου. Σήμερον γάρ, ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἐδουλώθης τῷ Θεῷ, τὸν ἀρραβῶνα δεξάμενος τῆς αἰωνίου ζω-*
 10 *ῆς, καί, τὸ σκότος ἀπολιπών, φῶς ἐνεδύσω, καταταγεὶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. «Ὅσοι», γάρ φησιν, «ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ὥστε οὐκέτι εἶ δουλος, ἀλλ' υἱὸς καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ». Διό, ἀγαπητέ, σπούδασον ἄσπιλος καὶ ἀμώμητος αὐτῷ εὐρεθῆναι, ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς πίστεως· «πίστις γὰρ χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστίν», ὥσπερ καὶ τὰ ἔργα δίχα πίστεως, καθὼς καὶ πρότερον μέμνημαι λαλήσας σοι. Ἀποθέμενος οὖν λοιπὸν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα τὰ ἔργα τοῦ*
 20 *παλαιοῦ ἀνθρώπου μισήσας τὰ φθειρόμενα κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ὡς ἀρτιγέννητον βρέφος τὸ λογικὸν καὶ ἄδολον γάλα τῶν ἀρετῶν ἐπιπόθησον πιεῖν, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆς καὶ φθάσης εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»,*
 25 *μηκέτι νήπιος ὢν ταῖς φρεσὶ, κλυδωνιζόμενος καὶ περιφερόμενος τῇ ζάλῃ καὶ τρικυμίᾳ τῶν παθῶν, ἀλλὰ τῇ μὲν κακίᾳ νηπιάζων, πρὸς δὲ τὸ ἀγαθὸν στερέμνιον καὶ πεπαγιωμένον ἔχων τὸν νοῦν, καὶ ἀξίως περιπατῶν τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθης ἐν φυλακῇ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, ἀποσεισάμενος ἑαυτοῦ καὶ ἀλλοτριώ-*

τὰ ἄχραντα μυστήρια τοῦ Χριστοῦ, καὶ γέμισε ἀπὸ ἀγαλλίαση τοῦ ἁγίου Πνεύματος δοξάζοντας τὸ Χριστὸ τὸ Θεό¹⁷. Εἶπε τότε πρὸς αὐτὸν ὁ Βαρλαάμ·

Ἦς εἶναι εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατέρας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ¹⁸, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν μεγάλη εὐσπλαγχνία του σὲ ξαναγέννησε πρὸς ἐλπίδα ζωντανῆ καὶ πρὸς ἄφθαρτη καὶ ἀγνή καὶ ἀμάραντη κληρονομία πού ἐπιφυλάσσεται στοὺς οὐρανούς, ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας μέσω τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Γιατὶ σήμερα ἐλευθερώθηκες ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἔγινες δοῦλος τοῦ Θεοῦ¹⁹, μὲ τὸ νὰ δεχθεῖς τὴν ἐγγύηση τῆς αἰώνιας ζωῆς, καί, ἐγκαταλείποντας τὸ σκοτάδι, ντύθηκες τὸ φῶς²⁰ καὶ κατατάχθηκες στὴν ἐλευθερία τῆς δόξας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ²¹. Γιατὶ λέει «σὲ ὅσους τὸν δέχθηκαν, ἔδωσε τὸ προνόμιο νὰ γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ»²², δηλαδὴ σ' αὐτοὺς πού πιστεύουν στὸ ὄνομά του. Ὡστε λοιπὸν δὲν εἶσαι πιά δοῦλος, ἀλλὰ υἱὸς καὶ κληρονόμος τοῦ Θεοῦ μέσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι²³. Γι' αὐτὸ, ἀγαπητέ μου, φρόντισε νὰ βρεθεῖς καθαρὸς καὶ ἄψογος σ' αὐτόν²⁴, κάνοντας τὸ καλὸ πάνω στὸ θεμέλιο τῆς πίστεως· γιατί «πίστη χωρὶς ἔργα εἶναι νεκρὴ»²⁵, ὅπως καὶ ἔργα χωρὶς πίστη, καθὼς, ὅπως θυμᾶμαι, σοῦ εἶπα καὶ προηγουμένως. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀποβάλεις κάθε κακία καὶ μισήσεις ὅλα τὰ ἔργα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου πού φθείρονται καὶ εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἀπάτης²⁶, σὰν νεογέννητο βρέφος πόθησε νὰ πιεῖς τὸ λογικὸ καὶ ἄδολο γάλα τῶν ἀρετῶν, ὥστε μὲ αὐτὸ νὰ μεγαλώσεις²⁷, ν' ἀποκτήσεις τὴν καλὴ γνώση τῶν ἐντολῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, νὰ γίνεις ἄνδρας τέλειος, ὡς πρὸς τὸ μέτρο τοῦ ἀναστήματος τῆς τελειότητος τοῦ Χριστοῦ²⁸, καὶ νὰ μὴ εἶσαι πιά νήπιο στὸ μυαλό²⁹, κλυδωνιζόμενος καὶ περιφερόμενος ἀπὸ τὴν παραζάλη καὶ τὴν τρικυμία τῶν παθῶν, ἀλλὰ νὰ εἶσαι νήπιο ὡς πρὸς τὴν κακία³⁰, ἐνῶ ὡς πρὸς τὸ ἀγαθὸ νὰ ἔχεις στερεὸ καὶ σταθερὸ τὸ νοῦ σου καὶ νὰ συμπεριφέρεσαι ἀντάξια τῆς κλήσεως στὴν ὁποία κλήθηκες³¹, μὲ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, ἀποτινάσ-

19. Ρωμ. 6,22. «ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ».

20. Ρωμ. 13,12. 21. Ρωμ. 8,21. 22. Ἰω. 1,12. 23. Γαλ. 4,7.

24. Β' Πέτρ. 3,14. 25. Ἰακ. 2,20. 26. Ἐφ. 4,22. 27. Α' Πέτρ. 2,1.

28. Ἐφ. 4,13. 29. Α' Κορ. 14,20. 30. Ἐφ. 4,1. 31. Ἐφ. 4,17-18.

σας τὴν ματαιότητα τῆς προτέρας ἀναστροφῆς, καθὼς τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν τῇ ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ καὶ ἀπηλλοτριωμένοι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὑποτεταγμένοι ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν καὶ ἀλόγοις ὀρμαῖς.

5   Σὺ δέ, ὡς περ προσῆλθες Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, οὕτω δὴ καὶ ὡς υἱὸς φωτὸς περιπάτησον. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀληθείᾳ, καὶ τὸν ἐνδύθηντα σοι σήμερον νέον ἄνθρωπον μηκέτι τῇ προτέρα καταφθείρης παλαιότητι, ἀλλ' ἀνακαινίζου καθ' ἐκάστην ἐν δικαιο-
10   σύνη καὶ ὁσιότητι καὶ ἀληθείᾳ· δυνατὸν γὰρ τοῦτο παντὶ τῷ βουλομένῳ, καθάπερ ἀκούεις ὅτι «ἐξουσίαν δέδωκε τέκνα Θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ», ὥστε οὐκέτι δυνάμεθα λέγειν ὅτι ἀδύνατος ἡμῖν ἡ κτῆσις τῶν ἀρετῶν· εὐκολος γὰρ ἡ ὁδὸς καὶ ραδία. Εἰ γὰρ καὶ στενὴ πῶς καὶ τεθλιμμένη κέ-
15   κληται διὰ τὸν ὑπόπιασμον τοῦ σώματος, ἀλλ' ὅμως ποθεινὴ ἐστὶ καὶ θεία διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τοῖς μὴ ἀσόφως περιπατοῦσιν, ἀλλ' ἀκριβῶς συνιοῦσι τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ ἀμπεχομένοις εἰς παράταξιν τῶν μεθοδειῶν τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ἐν προσευχῇ καὶ δεήσει εἰς
20   αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦσιν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ καὶ ἐλπίδι.

          Σὺ οὖν, καθὼς ἤκουσας παρ' ἐμοῦ καὶ ἐδιδάχθης καὶ βεβαίαν κατεβάλου κρηπίδα, ἐν αὐτῇ περισσεύου, ἀύξανόμενος καὶ προκόπτων καὶ τὴν καλὴν στρατευόμενος στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν δι' ἔργων ἀγαθῶν μαρτυρουμένην,
25   καὶ διώκων δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα, ἐπιλαβόμενος τῆς αἰωνίου ζωῆς εἰς ἣν ἐκλήθης. Πᾶσαν δὲ ἡδονὴν καὶ ἐπιθυμίαν τῶν παθῶν μὴ μόνον τῇ κατὰ πρᾶξιν ἐνεργεῖα μακρύνῃς ἀπὸ σοῦ, ἀλλὰ καὶ ταῖς κατ' ἔννοιαν ἐνθυ-

32. Α' Ἰω. 5,20.

33. Ἐφ. 5,8· «ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε».

σοντας ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου καὶ ἀπομακρύνοντας τὴ ματαιότητα τῆς προηγούμενης συμπεριφορᾶς, ὅπως οἱ ἔθνικοὶ ποὺ συμπεριφέρονται μέσα στὴ ματαιότητα τοῦ μυαλοῦ τους, σκοτισμένοι στὴ σκέψη καὶ ἀποξενωμένοι ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποδουλωμένοι στὶς ἐπιθυμίες τους καὶ στὶς ἄλογες ὁρμές τους. Ἐσὺ ὁμως, ὅπως πρησῆλθες στὸν ζωντανὸ καὶ ἀληθινὸ Θεό³², ἔτσι νὰ συμπεριφερθεῖς καὶ σὰν υἱὸς τοῦ φωτός³³. Γιατὶ ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐκδηλώνεται μὲ κάθε ἀγαθότητα, δικαιοσύνη καὶ ἀλήθεια³⁴, καὶ τὸν νέο ἄνθρωπο ποὺ σήμερα ἐνδύθηκες μὴ τὸν διαφθείρεις στὸ ἐξῆς μὲ τὴν προηγούμενη παλιὰ συμπεριφορά, ἀλλὰ ν' ἀνακαινίζεσαι κάθε μέρα μὲ δικαιοσύνη, ὁσιότητα καὶ ἀλήθεια· γιατί εἶναι δυνατὸ αὐτὸ σ' ὅποιον θέλει, ἀφοῦ, ὅπως ἄκουσες, ἔδωσε τὴ δύναμη σ' αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν στὸ ὄνομά του νὰ γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ³⁵, ὥστε δὲν μπορούμε πιά νὰ λέμε ὅτι εἶναι ἀδύνατη σὲ μᾶς ἡ ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν· γιατί ὁ δρόμος εἶναι εὐκόλος καὶ δυνατὸς νὰ βαδισθεῖ. Γιατί, ἂν καὶ ὀνομάζεται στενὸς καὶ κακοτράχαλος³⁶, ἐξαιτίας τῆς ταλαιπωρίας τοῦ σώματος ποὺ προξενεῖ. ὁμως εἶναι ἐπιθυμητὸς καὶ θεῖος, ἐξαιτίας τῆς ἐλπίδας τῶν μελλόντων ἀγαθῶν γιὰ ἐκείνους ποὺ δὲν συμπεριφέρονται ἀνόητα³⁷, ἀλλὰ γνωρίζουν ἀκριβῶς ποιὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ³⁸, καὶ φοροῦν τὴν πανοπλία του³⁹, γιὰ νὰ ἀντιπαρατάσσονται στὶς ἐπιθέσεις τοῦ ἀντιπάλου, καὶ μὲ προσευχὴ καὶ παράκληση ἀγρυπνοῦν γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ μὲ πολλὴ ὑπομονὴ καὶ ἐλπίδα⁴⁰.

Ἐσὺ λοιπόν, ὅπως ἄκουσες καὶ διδάχθηκες ἀπὸ ἐμένα καὶ ἔβαλες σίγουρη βάση, σ' αὐτὴν νὰ βελτιώνεσαι, μεγαλώνοντας καὶ προκόπτοντας καὶ ἐπιστρατεύοντας τὸν ἑαυτό σου στὴν καλὴ στρατεύση, ἔχοντας πίστη καὶ ἀγαθὴ συνείδηση⁴¹, ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται μὲ ἔργα ἀγαθὰ, καὶ ἐπιδιώκοντας τὴ δικαιοσύνη, τὴν εὐσέβεια, τὴν πίστη, τὴν ἀρετὴ, τὴν ὑπομονή, τὴν πραότητα⁴², γιὰ νὰ κερδίσεις τὴν αἰώνια ζωὴ στὴν ὁποία ἔχεις κληθεῖ. Κάθε ἡδονὴ καὶ ἐπιθυμία τῶν παθῶν, ὄχι μόνο νὰ τὴν ἀπομακρῦ-

34. Γαλ. 5,22. 35. Ἰω. 1,12. 36. Ματθ. 7,14. 37. Ἐφ. 5,15.

38. Ἐφ. 5,17. 39. Ἐφ. 6,11. 40. Ἐφ. 6,18. 41. Α' Τιμ. 1,18-19.

42. Α' Τιμ. 6,11· «δῶκε τὴν δικαιοσύνην».

μήσεσιν, ὡς ἂν ἀμόλυντόν σου τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ ὑποδειξῃς. Οὐ μόνον γὰρ αἱ πράξεις, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐνθυμήσεις ἡμῶν, ἀνάγραπται οὐσαί, στεφάνων ἢ τιμωριῶν πρόξενοι γίνονται· ταῖς καθα-
 5 ραῖς δὲ καρδίαις ἐνοικεῖν τὸν Χριστὸν ἅμα Πατρὶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι ἐπιστάμεθα. Ὡς δ' αὖ πάλιν καπνὸς μελίσσας, οὕτω τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐκδιώκειν ἡμῶν τὴν τοῦ θείου Πνεύματος χάριν μεμαθήκαμεν. Διὸ ἐπιμελῶς πρὸς τοῦτο ἔχων, πάντα διαλογισμὸν ἐμπαθείας ἀπαλείψας τῆς ψυχῆς, τὰς ἀρίστους ἐμφύτευσον ἐννοίας, ναὸν σεαυτὸν ποιῶν τοῦ ἀγίου Πνεύματος.
 10 Ἐκ τῶν διαλογισμῶν γὰρ καὶ πρὸς τὰς κατ' ἐνέργειαν πράξεις ἐρχόμεθα· καὶ πᾶν ἔργον, ἀπὸ ἐννοίας καὶ ἐνθυμήσεως προκόπτον, μικρᾶς ἐπιλαμβάνεται ἀρχῆς, εἴτα ταῖς κατὰ μικρὸν αὐξήσεσιν εἰς μεγάλα καταλήγει.

Διὰ τοῦτο μὴδὲ ὄλως σου κυριεῦσαι συνήθειαν ἐάσης κα-
 15 κήν, ἀλλὰ νεαρᾶς ἔτι οὐσης, ἐξελέ σου τῆς καρδίας τὴν πονηρὰν ρίζαν, ἵνα μὴ, ἐμφυεῖσα καὶ ἐν τῷ βάθει τὰς ρίζας ἐμπήξασα, χρόνου καὶ κόπου δεηθῇ τοῦ ἐκρίζωθῆναι. Διὰ τοῦτο γὰρ αἰετὰ μείζονα τῶν ἀμαρτημάτων ἐπεισέρχεται ἡμῖν καὶ καταδυναστεύει τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ὅτι τὰ ἐλάττονα δοκοῦντα εἶναι,
 20 οἷον ἐνθυμήσεις πονηραῖ, λόγοι ἀπρεπεῖς, ὁμιλίαι κακαί, τῆς προσηκούσης οὐ τυγχάνει διορθώσεως. Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς σώμασιν οἱ μικρῶν καταφρονήσαντες τραυμάτων σηπεδόνας πολλάκις καὶ θάνατον ἑαυτοῖς προξένησαν, οὕτω καὶ τῶν ψυχῶν, οἱ τῶν μικρῶν ὑπερορῶντες παθῶν καὶ ἀμαρτημάτων, τὰ
 25 μείζονα ἐπεισάγουσι· καθ' ὅσον δὲ τὰ μείζονα ἐπεισέρχεται αὐτοῖς, ἐν ἔξει γινομένη ἡ ψυχὴ καταφρονεῖ. «Ἀσεβής», γὰρ φησιν, «ἐλθὼν εἰς βάθος κακῶν καταφρονεῖ, καὶ λοιπὸν ὡσπερ ὅς ἐγκυλινδούμενος βορβόρῳ ἤδεται», οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ταῖς κακαῖς συνηθείαις καταχωσθεῖσα, οὐδὲ αἴσθησιν λαμβάνει τῆς
 30 τῶν ἀμαρτημάτων δυσωδίας, ἀλλὰ τέρπεται μᾶλλον αὐταῖς καὶ ἐνηδύνεται, ὡς ἀγαθοῦ τινος τῆς κακίας ἀντεχομένη· κἂν ὅψε δὲ ποτε ἀνανεούσα εἰς αἴσθησιν ἔλθῃ, κόπῳ πολλῷ καὶ ἰδρῶτι

νεις ἀπὸ σένα στὴν πράξη, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ τὴν κατὰ διάνοια ἀνάμνησή τους, γιὰ νὰ παρουσιάσεις τὴν ψυχὴ σου στὸ Θεὸ ἀμόλυντη. Γιατὶ ὄχι μόνο οἱ πράξεις, ἀλλὰ καὶ οἱ σκέψεις μας, ὄντας γραμμένες, γίνονται πρόξενες στεφανίων ἢ τιμωριῶν· καὶ γνωρίζουμε ὅτι στὶς καθαρὲς καρδιὲς κατοικεῖ ὁ Χριστὸς μαζί με τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ὅπως πάλι ὁ καπνὸς διώχνει τὶς μέλισσες, ἔτσι τοὺς πονηροὺς συλλογισμοὺς μας μάθαμε ὅτι τοὺς διώχνει ἡ χάρις τοῦ θεοῦ Πνεύματος. Γι' αὐτὸ, προσέχοντάς το πολὺ αὐτό, ἀπάλειψε ἀπὸ τὴν ψυχὴ σου κάθε πονηρὸ διαλογισμό, φύτεψε τὶς ἄριστες σκέψεις, κάνοντας τὸν ἑαυτὸ σου ναὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Γιατὶ ἀπὸ τοὺς διαλογισμοὺς φθάνουμε καὶ στὴν ἔμπρακτη ἐφαρμογὴ τους. Καὶ κάθε πράξη, ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ σκέψεις καὶ ἐνθυμήσεις, στὴν ἀρχὴ εἶναι μικρὴ, ἔπειτα μετὰ τὶς βαθιαιῆς αὐξήσεις καταλήγει νὰ γίνεταί μεγάλῃ.

Γι' αὐτὸ μὴν ἀφήσεις καθόλου νὰ σὲ κυριέψει καμμιά κακὴ συνήθεια, ἀλλὰ ὅσο ἀκόμη εἶναι στὴν ἀρχὴ βγάλε ἀπὸ τὴν καρδιά σου τὴν πονηρὴ ρίζα, γιὰ νὰ μὴ φυτρώσει καὶ, μπήγοντας βαθιὰ τὶς ρίζες της, χρειασθεῖ πολὺ χρόνο καὶ κόπο γιὰ νὰ ξεριζωθεῖ. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε πάντοτε μπαίνουν μέσα μας οἱ μεγαλύτερες ἁμαρτίες καὶ κατακυριεύουν τὶς ψυχές μας, ἐπειδὴ δὲν διορθώνουμε ὅπως πρέπει ἐκεῖνα ποὺ θεωροῦνται ἀσήμαντα, ὅπως διαλογισμοὶ πονηροί, ἀπρεπῆ λόγια καὶ κακὲς συναναστροφές. Γιατί, ὅπως στὰ σώματα, ἐκεῖνοι ποὺ περιφρονοῦν τὰ μικρὰ τραύματα πολλὰς φορὲς προξενοῦν στοὺς ἑαυτοὺς τους σήψεις καὶ θάνατο, ἔτσι καὶ στὶς ψυχές, ὅσοι παραβλέπουν τὰ μικρὰ πάθη καὶ ἁμαρτήματα, φέρνουν τὰ μεγαλύτερα καὶ καθὼς μπαίνουν τὰ μεγάλα μέσα τους, ἡ ψυχὴ τὰ συνηθίζει καὶ τὰ περιφρονεῖ. Γιατὶ λέει, «ὁ ἀσεβὴς ὅταν φθάσει στὸ βάθος τῶν κακῶν, τὰ περιφρονεῖ»⁴³, καὶ τότε ὅπως εὐχαριστιέται ὁ χοῖρος ὅταν κυλιέται στὴ λάσπη, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ἐκεῖνη, ὅταν βουτηχθεῖ μέσα στὶς κακὲς συνήθειες, οὔτε κἄν αἰσθάνεται τὴ δυσωδία τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστιέται σ' αὐτὲς καὶ ἠδονίζεται προσκολλώμενη στὴν κακία σὰν νὰ πρόκειται γιὰ κάποιο ἀγαθό. Καὶ ἂν κάποτε ἀργὰ ἀνανήφοντας αἰσθανθεῖ τὴν κα-

ἐλευθεροῦται, οἷς ἐθελοντὶ κατεδούλευσεν ἑαυτὴν τῇ πονηρᾷ
συνηθείᾳ.

Διὰ τοῦτο πάσῃ δυνάμει μάκρυνον ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης ἐν-
νοίας καὶ ἐνθυμήσεως πονηρᾶς καὶ πάσης ἐμπαθοῦς συνηθείας·
5 μᾶλλον δὲ ταῖς ἀρεταῖς ἐθίζε ἑαυτὸν καὶ ἐν ἔξει τῆς τούτων γενοῦ
ἐργασίας. Εἰ γὰρ μικρὸν κοπιᾷσεις ἐν αὐτοῖς καὶ ἐν ἔξει γενέσθαι
ἰσχύσεις, ἀκόπως λοιπὸν τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ προκόψεις. Ἡ
γὰρ ἔξις τῆς ἀρετῆς τῇ ψυχῇ ποιωθεῖσα, ὡς ἅτε φυσικὴν συγγέ-
νειαν πρὸς αὐτὴν ἔχουσα καὶ τὸν Θεὸν συνεργὸν κεκτημένη,
10 δυσμετάβλητος γίνεται καὶ λίαν ἀσφαλεστάτη, καθὼς ὁρᾷς ὅτι ἡ
ἀνδρεία καὶ φρόνησις, σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη δυσμετά-
βληταὶ εἰσιν, ἔξεις οὖσαι τῆς ψυχῆς καὶ ποιότητες καὶ ἐνέργεται
διὰ βάθους κεχωρηκοῦαι. Εἰ γὰρ τὰ πάθη τῆς κακίας, οὐ φυσικὰ
ἡμῖν ὄντα, ἀλλ' ἐξωθεν ἐπεισελθόντα, ἡνίκα ἐν ἔξει γένωνται,
15 δυσμετάβλητὰ εἰσι, πόσω μᾶλλον ἡ ἀρετὴ, καὶ φυσικῶς ἡμῖν ἐμ-
φυτευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ αὐτὸν ἐπίκουρον ἔχουσα, εἰ,
μικρὸν ἀγωνισαμένων ἡμῶν, ἐν ἔξει ριζωθῆ τῇ ψυχῇ, δυσμετά-
βλητος ἔσται;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'

20 Ὅθεν μοι ταύτης ἐργάτης διηγῆσατό τις, ὅτι Μετὰ τὸ προσλαβέ-
σθαι με τὴν θεϊαν θεωρίαν ἐν ἔξει βεβαιωτάτη καὶ τῇ ταύτης με-
λέτη ποιωθῆναι τὴν ψυχὴν, βουλευθεὶς ποτε ἀπόπειραν αὐτῆς
ποιήσασθαι, κἀτέσχον τὸν νοῦ μου, μὴ συγχωρήσας τῇ κατ' ἔθος
ἐπιβαλεῖν μελέτη καὶ ἔγγων αὐτὸν ἀνιῶμενον καὶ δυσφοροῦντα
25 καὶ πρὸς αὐτὴν ἀσχέτω ἐπειγόμενον πόθῳ, μηδὲως δὲ πρὸς
ἐναντίαν τινὰ ἐνθύμησιν ἀποκλῖναι ἰσχύοντα· ἡνίκα δὲ μικρὸν
ἐνέδωκα τὰς ἡνίας, ὄξυδρόμως εὐθὺς ἀνέδραμε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ
ἐργασίαν, καθὰ φησιν ὁ Προφήτης· «ὄν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλα-
φος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς
τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα». Ἀποδέδεικται οὖν ἐκ πάν-

τάπτωσή της, με πολύ κόπο και ιδρώτα ἐλευθερώνεται ἀπὸ ἐκεῖ-
να στὰ ὁποῖα ὑποδούλωσε τὸν ἑαυτό της με τὴν κακὴ συνήθεια.

Γι' αὐτὸ ἀπομάκρυνε με κάθε δύναμη τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ
κάθε σκέψη καὶ διαλογισμὸ πονηρὸ καὶ ἀπὸ κάθε κακὴ συνή-
θεια, ἢ καλύτερα νὰ ἐξασκεῖς τὸν ἑαυτό σου στὶς ἀρετὲς καὶ νὰ
συνηθίσεις νὰ τὶς ἐφαρμόξεις στὴν πράξη. Γιατί, ἐὰν κοπιᾶσεις
λίγο σ' αὐτὲς καὶ κατορθώσεις νὰ τὶς συνηθίσεις, θὰ προοδεύ-
σεις χωρὶς κόπο, με τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὅταν ἡ συνή-
θεια τῶν ἀρετῶν γίνεῖ ποιότητα στὴν ψυχὴ, ἐπειδὴ ἔχει φυσικὴ
συγγένεια πρὸς αὐτὴν καὶ ἔχει καὶ τὸ Θεὸ βοηθό, εἶναι δύσκολο
νὰ μεταβληθεῖ, καὶ γίνεται σταθερὴ, ὅπως βλέπεις νὰ συμβαίνει
καὶ με τὴν ἀνδρεία καὶ φρόνηση, με τὴ σωφροσύνη καὶ τὴ δι-
καιοσύνη, πὺ εἶναι δύσκολο νὰ μεταβληθοῦν, ἐπειδὴ εἶναι συ-
νήθειες τῆς ψυχῆς καὶ ποιότητες καὶ ἐνέργειες πὺ ἔχουν εἰσχω-
ρήσει σὲ βάθος. Γιατί, ἐὰν τὰ πάθη τῆς κακίας, πὺ δὲν εἶναι σὲ
μᾶς φυσικά, ἀλλὰ ἔχουν ἔρθει ἀπ' ἔξω, ὅταν τὰ συνηθίσουμε, δύ-
σκολα μεταβάλλονται, πολὺ περισσότερο ἢ ἀρετὴ, ἢ ὁποῖα καὶ
ἔχει φυτευθεῖ μέσα μας κατὰ τρόπο φυσικὸ ἀπὸ τὸ Δημιουργό,
καὶ ἔχει τὸν ἴδιο βοηθό, ἐὰν, με μικρὴ δική μας προσπάθεια, ρι-
ζωθεῖ ὡς ἔξη στὴ ψυχὴ μας, θὰ εἶναι δύσκολο νὰ μεταβληθεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20

Γι' αὐτὸ κάποιος, πὺ ἔπραττε τὴν ἀρετὴ, μοῦ διηγήθηκε τὰ
ἐξῆς: Ἄφοῦ δέχθηκα τὴ θεϊκὴ διδασκαλία καὶ ἡ ψυχὴ μου δια-
πλάστηκε ποιοτικὰ με πολὺ σταθερὴ ἔξη καὶ με μελέτη, θέλο-
ντας κάποτε νὰ τὴν δοκιμάσω, ἐπίεσα τὸ νοῦ μου, μὴ ἐπιτρέπο-
ντάς του νὰ ἐπιβάλλει τὴ συνηθισμένη μελέτη· καὶ τότε εἶδα τὸ
νοῦ μου νὰ ἐξεγείρεται καὶ νὰ δυσφορεῖ καὶ νὰ στρέφεται με
ἀσυγκράτητο πόθο πρὸς αὐτὴν, μὴ μπορώντας νὰ ἐκτραπεῖ πρὸς
κάποιο ἀντίθετο συλλογισμό. Μόλις τοῦ ἔδωσα γιὰ λίγο τὰ χαλι-
νάρια, ἔτρεξε ἀμέσως με ταχύτητα πρὸς τὴν ἐργασία του, ὅπως
λέει ὁ προφήτης: «ὅπως τὸ διψασμένο ἐλάφι τρέχει με πόθο με-
γάλο πρὸς τὶς πηγὲς τοῦ νεροῦ, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ μου στρέφεται
με πόθο μεγάλο πρὸς τὸ Θεό, τὸν ἰσχυρό, τὸν ζωντανό»!. Ἄπο-
δείχθηκε λοιπὸν ἀπὸ ὅλα αὐτά, ὅτι σὲ μᾶς ἀπομένει νὰ κάνουμε

των τούτων, ὡς ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν ἡ κτῆσις τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡμεῖς ταύτης κύριοι καθεστήκαμεν· εἴτε θελήσομεν αὐτῆς ἀνθέξασθαι, εἴτε τὴν ἀμαρτίαν προκρίναι. Οἱ μὲν οὖν δουλωθέντες τῇ κακίᾳ δυσαποσπάστως αὐτῆς ἔχουσι, καθὰ δὴ προλαβὼν εἶπον.

5 Σὺ δὲ λοιπόν, ἐλευθερωθεὶς ταύτης διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν καὶ τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένος τῇ τοῦ θεοῦ Πνεύματος χάριτι, ὅλον σεαυτὸν μετάρθεις ἐπὶ τὸν Κύριον, καὶ μηδόλως ἔτι τοῖς πάθεσι θύραν ἀνοίξης, ἀλλὰ τῇ εὐωδίᾳ καὶ λαμπρότητι τῶν ἀρετῶν κοσμήσας σου τὴν ψυχὴν, ναὸν αὐτὴν ποιήσον τῆς
10 ἀγίας Τριάδος, τῇ ταύτης θεωρίᾳ πάσας σου τὰς τοῦ νοῦς δυνάμεις ἀπασχολήσας. Εἰ γὰρ βασιλεῖ τις ἐπιγεῖω συνδιάγων καὶ διαλεγόμενος μακαριστὸς πᾶσι δείκνυται, ὁ Θεῷ διαλέγεσθαι καὶ συνεῖναι τῷ νοῖ καταξιώθεις, πόσης ἀπολαύσεται μακαριότητος; Αὐτὸν οὖν ἐνοπτρίζου πάντοτε καὶ αὐτῷ προσομίλει.
15 Πῶς δὲ προσομιλήσεις Θεῷ; Ὁ γὰρ πόθῳ θερμοτάτῳ καὶ καρδίᾳ κεκαθαρμένη προσευχόμενος, πάντων μὲν τῶν ὑλικῶν καὶ χαμαιζήλων μακρύνας τὸν νοῦν, ὡς ἐνώπιος δὲ ἐνώπιῳ παριστάμενος τῷ Θεῷ, φόβῳ τε καὶ τρόμῳ τὰς δεήσεις αὐτῷ προσάγων, ὁ τοιοῦτος ὁμιλεῖ αὐτῷ καὶ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον
20 αὐτῷ διαλέγεται.

Πάρεστι γὰρ πανταχοῦ ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν Δεσπότης ἐπακούων τῶν εἰλικρινῶς καὶ καθαρῶς προσερχομένων αὐτῷ, καθάπερ φησὶν ὁ Προφήτης· «ὄφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν». Καὶ διὰ τοῦτο οἱ Πατέρες τὴν προσευχὴν
25 ἔνωσιν ἀνθρώπου πρὸς Θεὸν ὀρίζονται, καὶ ἔργον ἀγγέλων ταύτην καλοῦσι, καὶ τῆς μελλούσης εὐφροσύνης προοίμιον. Ἐπεὶ γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν τὴν ἐγγύτητα καὶ θεωρίαν τῆς ἀγίας Τριάδος πλέον πάντων τίθενται, πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἡ τῆς εὐχῆς προσεδρεία τὸν νοῦν χειραγωγεῖ, εἰκότως προοίμιον καὶ οἰονεῖ

κτῆμα μας τὴν ἀρετὴ καὶ ἐμεῖς εἴμαστε κύριοί της, τὸ νὰ θελήσουμε νὰ τὴν ἀκολουθήσουμε, ἢ νὰ προτιμήσουμε τὴν ἁμαρτία. Ὅσοι βέβαια ἔχουν ὑποδουλωθεῖ στὴν κακία, αὐτοὶ εἶναι δύσκολο νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ αὐτὴν, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω.

Ἐσὺ ὁμως ποὺ ἐλευθερώθηκες ἀπὸ αὐτὴν ἐξαιτίας τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ μας καὶ ἔχεις ἐνδυθεῖ τὸ Χριστὸ μὲ τὴ χάρη τοῦ θείου Πνεύματος, παράδωσε ὅλο τὸν ἑαυτὸ σου στὸν Κύριο καὶ μὴν ἀνοίξεις ποτὲ πόρτα στὰ πάθη, ἀλλὰ, ἀφοῦ στολίσεις τὴν ψυχὴ σου μὲ τὴν εὐωδία καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν ἀρετῶν, κάνε τὴν ναὸ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἀπασχολώντας ὅλες σου τὶς δυνάμεις στὴ θεὰ αὐτῆς. Διότι, ἐὰν κάποιος, ποὺ ζεῖ καὶ συνομιλεῖ μὲ ἐπίγειο βασιλιά, θεωρεῖται ἀπὸ ὄλους εὐτυχισμένος, αὐτὸς ποὺ ἔγινε ἄξιος νὰ συνομιλεῖ καὶ νὰ βρίσκεται νοερά κοντὰ στὸ Θεό, πόση μακαριότητα θὰ ἀπολαύσει; Αὐτὸν λοιπὸν νὰ βλέπεις ὡσὰν μέσα ἀπὸ καθρέπτη πάντοτε καὶ μὲ αὐτὸν νὰ μιλάς. Πῶς ὁμως θὰ μιλήσεις στὸ Θεό; Προσεγγίζοντάς τον μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἰκεσία. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ προσεύχεται μὲ θερμὸ πόθο καὶ καθαρὴ καρδιά, ἀπομακρύνοντας τὸ νοῦ του ἀπὸ ὅλα τὰ ὑλικά καὶ χαμερπῆ πράγματα, καί, σὰν νὰ στέκεται πρόσωπο μὲ πρόσωπο μπροστὰ στὸ Θεό, προσφέρει τὶς ἰκεσίες του μὲ φόβο καὶ τρόμο, αὐτὸς ὁμιλεῖ μὲ τὸ Θεό καὶ συνδιαλέγεται μαζί του πρόσωπο μὲ πρόσωπο.

Γιατὶ εἶναι παντοῦ παρὼν ὁ ἀγαθὸς Δεσπότης μας ἀκούοντας καλὰ αὐτοὺς ποὺ προσεύχονται εἰλικρινὰ καὶ καθαρὰ σ' αὐτόν, ὅπως λέει ὁ προφήτης· «τὰ μάτια τοῦ Κυρίου εἶναι στραμμένα στοὺς δίκαιους καὶ τὰ αὐτιά του στὴ δέησή τους»². Γι' αὐτὸ οἱ πατέρες ὀρίζουν τὴν προσευχὴ ὡς ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό καὶ τὴν ὀνομάζουν ἔργο ἀγγέλων καὶ προοίμιο τῆς μελλοντικῆς εὐφροσύνης³. Διότι, ἐπειδὴ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν τὴ θεωροῦν περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ὡς προσέγγιση καὶ θεὰ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ ἡ ἐμμονὴ στὴν προσευχὴ ὀδηγεῖ σ' αὐτὸ τὸ νοῦ, πολὺ σωστὰ ὀνομάζεται προοίμιο καὶ κατὰ κάποιο τρόπο

3. Βλ. Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, *Περὶ προσευχῆς*, P.G. 88,1129· «Προσευχὴ ἐστὶ κατὰ μὲν τὴν αὐτῆς ποιότητα συνουσία καὶ ἔνωσις ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ... ἀγγέλων ἔρ-

προεικόνισμα εκείνης τῆς μακαριότητος κέκληται αὕτη. Οὐ
 πᾶσα δὲ εὐχή οὕτως καθέστηκεν, ἀλλ' ἡ τῆς προσηγορίας ταύ-
 της ὄντως ἀξία, ἡ Θεὸν ἔχουσα διδάσκαλον, τὸν δίδοντα εὐχὴν
 τῷ εὐχομένῳ, ἡ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ὑπεραρθεῖσα καὶ τῷ Δε-
 5 σπότη Θεῷ ἀμέσως ἐντυγχάνουσα.

Ταύτην σεαυτῷ περιποιῶ καὶ εἰς ταύτην ἀγωνίζου τὴν
 προκοπὴν· ἰκανὴ γὰρ ὑπάρχει ἐκ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνυψῶσαί σε.
 Οὐκ ἀπαρασκευῶς δὲ καὶ ὡς ἔτυχε προκόψεις ἐν ταύτῃ, ἀλλά,
 πάντων τῶν παθῶν τὴν ψυχὴν προκαθάραι καὶ πάσης πονηρᾶς
 10 ἐνθυμήσεως ταύτην ἀποσμήξαι ὡς καθαρὸν καὶ νεόσμηκτον
 ἔσοπτρον, πάσης τε μνησικακίας καὶ μῆνιδος σεαυτὸν μακρύναι,
 ἥτις πλέον πάντων τὰς ἡμετέρας εὐχὰς πρὸς Θεὸν ἀνάγεσθαι
 κωλύει, πᾶσί τε τοῖς ἡμαρτηκόσι σοι ἀπὸ καρδίας ἀφεις τὰ
 πλημμελήματα, καὶ ἐν ἐλεημοσύναις καὶ οἰκτιρμοῖς πενήτων τὴν
 15 εὐχὴν πτερώσας, προσάγαγε τῷ Θεῷ μετὰ θερμῶν δακρῦων.
 Οὕτως εὐχόμενος δυνήσῃ εἰπεῖν ὡς ὁ μακάριος Δαυὶδ· οὗτος γὰρ
 βασιλεὺς ὢν καὶ μυρίαὶς ἐλκόμενος φροντίσι, πάντων δὲ τῶν
 παθῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καθάραις, ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν· «ἀδι-
 κίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην, τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα·
 20 ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης·
 ἐφυλαξεν ἡ ψυχὴ μου τὰ μαρτύριά σου καὶ ἠγάπησεν αὐτὰ σφό-
 δρα· ἐγγισάτω ἡ δέησίς μου ἐνώπιόν σου, Κύριε· κατὰ τὸ λόγιόν
 σου συνέτισόν με».

Οὕτως βοῶντός σου ὁ Θεὸς ἐπακούσεται· «ἔτι λαλοῦντός
 25 σου, ἐρεῖ· ἰδοὺ πάρεμι». Εἰ τοιαύτην οὖν κτήσῃ εὐχὴν, μακάριος
 ἔσῃ· ἀμήχανον γὰρ ἄνθρωπον, μετὰ τοιαύτης προθυμίας εὐχόμε-
 νον καὶ παρακαλοῦντα τὸν Θεόν, μὴ καθ' ἑκάστην προκόπτειν
 ἐν τῷ ἀγαθῷ καὶ πασῶν ὑπερίπτασθαι τῶν τοῦ ἐχθροῦ παγί-
 δων. Ὁ γὰρ διαθερμάναις αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καθάπερ τις τῶν
 30 ἀγίων ἔφησε, καὶ τὴν ψυχὴν ἀναστήσας, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν

γον καὶ μέλλουσα εὐφροσύνη. Πρβλ. Ἰω. Χρυσοστόμου, *Λόγος Α'*, *Περὶ προσευχῆς*·
 «Ἀγγέλων γὰρ ἔργον ἡ προσευχή» (P.G. 50,775).

4. Πρβλ. Ἰω. Κλίμακος, *Περὶ προσευχῆς*, P.G. 88,1144· «πτερόν ἐστι τῆς εὐχῆς

προεικόνιση τῆς μακαριότητος ἐκεῖνης. Ὅμως δὲν εἶναι κάθε προσευχή τέτοια, ἀλλὰ μόνο ἐκεῖνη ποὺ εἶναι πραγματικά ἄξια τῆς ὀνομασίας αὐτῆς, ἐκεῖνη ποὺ ἔχει δάσκαλο τὸ Θεό, ὁ ὁποῖος δίνει λόγια προσευχῆς σ' αὐτὸν ποὺ προσεύχεται, ἢ προσευχή ποὺ ὑψώνεται πάνω ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπίγεια καὶ συναντᾷ ἅμεσα τὸ Δεσπότη Θεό.

Αὐτὴν νὰ κάνεις κτῆμά σου καὶ γι' αὐτὴν τὴν προκοπὴ νὰ ἀγωνίζεται· γιατί εἶναι ἰκανὴ νὰ σὲ ἀνυψώσει ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό. Δὲν θὰ προκόψεις ὅμως σ' αὐτὴν χωρὶς προετοιμασία καὶ στὴν τύχη, ἀλλὰ, ἀφοῦ πρῶτα καθαρῖσεις τὴν ψυχὴ σου ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη καὶ πλύνεις καλὰ κάθε πονηρὴ σκέψη της, κάνοντάς την σὰν καθαρὸ καὶ φρεσκογουλισμένο καθρέφτη, καὶ ἀπομακρύνεις τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ κάθε μνησικακία καὶ ὀργή, ἢ ὅποια περισσότερο ἀπὸ ὅλα ἐμποδίζει τὶς προσευχές μας νὰ ἀνεβοῦν στὸ Θεό, καὶ ἀφοῦ συγχωρήσεις μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά σου τὰ ἁμαρτήματα ὄλων ὅσοι σὲ ἔβλαψαν καὶ δώσεις φτερά στὴν προσευχή σου μὲ ἐλεημοσύνες καὶ καλωσύνες στοὺς φτωχοῦς⁴, τότε πρόσφερε τὴν στὸ Θεό μὲ θερμὰ δάκρυα. Μόνο ἔτσι προσευχόμενος θὰ μπορέσεις νὰ πεῖς ὅπως ὁ μακάριος Δαβὶδ· γιατί αὐτός, ἐνῶ ἦταν βασιλιάς καὶ εἶχε νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ μύριες φροντίδες, ἀφοῦ καθάρισε τὴν ψυχὴ του ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη, ἔλεγε στὸ Θεό· «μίσησα τὴν ἀδικία καὶ τὴ σιχάθηκα, καὶ ἀγάπησα τὸ νόμο σου· ἑπτὰ φορὲς τὴν ἡμέρα σὲ δοξολόγησα γιὰ τὶς δίκαιες ἀποφάσεις σου· ἢ ψυχὴ μου φύλαξε τὶς ἐντολές σου καὶ τὶς ἀγάπησε πολὺ· ἄς πλησιάσει ἢ δέησή μου, Κύριε, κοντά σου· δός μου σύνεση, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεσή σου»⁵.

Φωνάζοντας ἔτσι, ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἀκούσει, καὶ «ἐνῶ ἀκόμα θὰ μιλάς, θὰ σοῦ πεῖ· νά, εἶμαι παρών». Ἐὰν λοιπὸν κατορθώσεις τέτοια προσευχή, θὰ εἶσαι εὐτυχισμένος. Γιατὶ εἶναι ἀδύνατο ἓνας ἄνθρωπος, ποὺ προσεύχεται μὲ τόση προθυμία καὶ παρακαλεῖ τὸ Θεό, νὰ μὴ προκόπτει κάθε μέρα στὸ καλὸ καὶ νὰ μὴ πετάει πάνω ἀπὸ τὶς παγίδες τοῦ ἔχθρου. Αὐτὸς δηλαδὴ ποὺ θέρμανε καλὰ τὴ διάνοιά του, ὅπως εἶπε κάποιος ἅγιος, καὶ ἀνάστησε τὴν

ἢ ἐλεημοσύνη· ἐὰν μὴ ποιήσης πτερόν τῆ εὐχῆ σου, οὐκ ἀνέρχεται εἰς ὕψος».

5. Ψαλμ. 118,164-169.

ἑαυτὸν μετοικίσας, καὶ οὕτω τὸν Λεσπότην τὸν ἑαυτοῦ καλέσας,
 καὶ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων ἀναμνησθεῖς, καὶ περὶ τῆς συγχω-
 ρήσεως τούτων διαλεχθεῖς, καὶ δάκρυσι θερμοτάτοις δεηθεῖς
 ἵλεω γενέσθαι αὐτῷ τὸν φιλόανθρωπον, ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς λόγοις
 5 καὶ διαλογισμοῖς τούτοις διατριβῆς πᾶσαν ἀποτίθεται βιωτικὴν
 φροντίδα καὶ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ὑψηλότερος γίνεται, καὶ
 Θεῷ συνόμιλος ἀξιοῦται κληθῆναι, οὐπερ τί γένοιτ' ἂν μακα-
 ριώτερον ἢ ὑψηλότερον; Ἄξιῶσαι οὖν Κύριος τῆς τοιαύτης ἐπι-
 τυχεῖν μακαριότητος.

10 Ἴδοὺ γάρ σοι τὴν ὁδὸν ὑπέδειξα τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου,
 καὶ οὐδὲν ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι σοι πᾶσαν τὴν βουλήν
 τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐγὼ μὲν ἤδη τὴν πρὸς σέ μου διακονίαν τετέλεκα,
 λοιπὸν αὐτός, ἀναζωσάμενος τὴν ὄσφον τῆς διανοίας σου, κατὰ
 τὸν καλέσαντά σε ἅγιον, καὶ αὐτὸς ἅγιος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γε-
 15 νοῦ· «ἅγιοι γὰρ γίνεσθε, διότι ἐγὼ ἅγιός εἰμι», λέγει Κύριος.
 Γράφει δὲ καὶ ὁ κορυφαϊότατος τῶν ἀποστόλων· «εἰ πατέρα»,
 φησὶν, «ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ
 ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀνα-
 στράφητε, εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώ-
 20 θητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ
 τιμῷ αἵματι, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου, Χριστοῦ».

Ταῦτα οὖν πάντα ἐν καρδίᾳ τιθέμενος, μέμνησο ἀδιαλεί-
 πτως, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων αἰετὸν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ φρι-
 κῶδες αὐτοῦ κριτήριον, τὴν φαιδρότητά τε τῶν δικαίων ἢν μέλ-
 25 λουσιν ἐν ἐκείνῳ ἀπολαβεῖν τῷ αἰῶνι, καὶ τὴν κατήφειαν τῶν
 ἀμαρτωλῶν ἐν τῷ σκότει τῷ βαθυτάτῳ, τὴν ἀσθένειάν τε καὶ
 ματαιότητα τῶν παρόντων καὶ τὸ τῶν μελλόντων ἀτελεύτητον,
 ὅτι «πᾶσα σὰρξ χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρ-
 του· ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, τὸ δὲ ρῆμα
 30 Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα». Ταῦτα μελέτα διὰ παντός καὶ ἡ εἰ-
 ρῆνῃ τοῦ Θεοῦ εἶη μετὰ σοῦ, φωτίζουσά σε καὶ συνετίζουσα καὶ
 εἰς τὴν ὁδὸν ἄγουσα τῆς σωτηρίας, καὶ πᾶν θέλημα πονηρὸν

ψυχή του, και ανέβασε τὸν ἑαυτό του στὸν οὐρανὸ καὶ ἔτσι κάλεσε τὸ Δεσπότη του, καὶ θυμήθηκε τὰ ἁμαρτήματά του καὶ μίλησε γιὰ τὴ συγχώρησή τους, καὶ μὲ καυτὰ δάκρυα παρακάλεσε νὰ γίνεῖ σπλαγχνικὸς πρὸς αὐτὸν ὁ φιλόανθρωπος, μὲ τὴν ἔμμονή του στὰ λόγια καὶ τοὺς διαλογισμοὺς αὐτοὺς ἀποβάλλει κάθε βιοτικὴ φροντίδα, γίνεται ἀνώτερος ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ ἀξιώνεται νὰ ὀνομάζεται σύντροφος τοῦ Θεοῦ, πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο τί θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξει εὐτυχέστερο καὶ ὑψηλότερο; Εἶθε νὰ σὲ ἀξιώσει λοιπὸν ὁ Κύριος νὰ ἐπιτύχεις αὐτὴ τὴ μακαριότητα.

Ὅριστε, λοιπὸν, σοῦ ἔδειξα τὸ δρόμο τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καὶ δὲν ἀπέκρουσα τίποτε, ὥστε νὰ μὴ σοῦ ἀναγγεῖλω ὄλο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐγὼ βέβαια ἤδη ἔχω τελειώσει τὴν ὑπηρεσία μου πρὸς ἐσένα· ἐστὶν ἐξῆς, ἀφοῦ ζώσεις τὴ μέση τῆς διάνοιάς σου, γίνε καὶ σὺ ἅγιος σὲ κάθε συναναστροφή σου, ὅπως καὶ αὐτὸς πού σὲ κάλεσε εἶναι ἅγιος· γιατί ὁ Κύριος λέει· «γίνεσθε ἅγιοι, ὅπως καὶ ἐγὼ εἶμαι ἅγιος»⁶. Καὶ ὁ πιὸ κορυφαῖος ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους γράφει· «ἐὰν ἐπικαλεῖσθε ὡς Πατέρα αὐτὸν πού κρίνει χωρὶς προσωποληψία ἀνάλογα μὲ τὸ ἔργο τοῦ καθενός, νὰ συμπεριφέρεσθε τὸ χρόνο τῆς ἐδῶ ζωῆς σας μὲ φόβο, γνωρίζοντας ὅτι δὲ λυτρωθήκατε μὲ φθαρτὰ πράγματα, μὲ ἀσήμι ἢ χρυσάφι, ἀπὸ τὴ μάταιη πατροπαράδοτη συμπεριφορά σας, ἀλλὰ μὲ τὸ πολύτιμο αἷμα τοῦ Χριστοῦ, πού ἦταν σὰν ἄρνι ἄσπιλο καὶ ἄγνό»⁷.

Βάζοντας λοιπὸν ὅλα αὐτὰ στὴν καρδιά σου, νὰ τὰ θυμᾶσαι πάντοτε, ἔχοντας μπροστά στὰ μάτια σου τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ γεμᾶτο φρίκη δικαστήριό του, καὶ τὴ χαρὰ πού πρόκειται νὰ ἀπολαύσουν στὸν αἰῶνα ἐκεῖνο οἱ δίκαιοι, καὶ τὴν κατῆφεια τῶν ἁμαρτωλῶν στὸ βαθύτατο σκοτάδι, καθὼς καὶ τὴν ἀδυναμία καὶ τὴ ματαιότητα τῶν παρόντων καὶ τὴν αἰωνιότητα τῶν μελλόντων, ὅτι δηλαδὴ «κάθε σάρκα εἶναι χορτᾶρι καὶ κάθε δόξα ἀνθρώπινη εἶναι σὰν ἄνθος χορταριοῦ· ξηραίνεται τὸ χορτᾶρι καὶ πέφτει τὸ ἄνθος, ἐνῶ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου μένει αἰώνια»⁸. Αὐτὰ νὰ τὰ μελετᾶς πάντοτε, καὶ εἶθε ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι μαζί σου, νὰ σὲ φωτίζει, νὰ σὲ συνετίζει καὶ νὰ σὲ ὀδηγεῖ στὸ δρόμο τῆς σωτηρίας, διώχνοντας μακριὰ ἀπὸ τὸ νοῦ σου κάθε πονηρὸ

πόρρω διώκουσα τοῦ νοός σου, σφραγίζουσα δὲ τὴν ψυχὴν σου
 τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ, ἵνα μηδὲν σοι πλησιάσῃ τῶν τοῦ πονη-
 ροῦ σκανδάλων, ἀλλ' ἀξιωθῆς ἐν πάσῃ τελειότητι τῶν ἀρετῶν
 τῆς μελλούσης ἐπιτυχεῖν ἀτελευτήτου καὶ ἀδιαδόχου βασιλείας
 5 καὶ τῷ φωτὶ περιλαμφθῆναι τῆς μακαρίας καὶ ζωαρχικῆς Τριά-
 δος, τῆς ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι δοξαζομένης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'

Τοιοῦτοις οὖν ἠθικοῖς ρήμασι νουθετήσας ὁ τιμιώτατος γέρων τὸν τοῦ
 βασιλέως υἱόν, εἰς τὴν ἰδίαν ἀπήει ξενίαν. Οἱ δὲ ὑπηρεταὶ τοῦ νέου καὶ
 10 παιδαγωγοὶ τὴν συχνὴν αὐτοῦ εἰσέλευσιν ἐν τῷ παλατίῳ ὀρῶντες,
 ἐθαύμαζον. Εἷς δὲ τῶν προεχόντων ἐν αὐτοῖς, ὃν ὡς πιστότατον καὶ
 εὐγνώμονα κατέστησεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ παλατίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ,
 Ζαρδὰν καλούμενος, φησὶ πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν·

Οἶδας πάντως, ὦ δέσποτα, ὅσος ἐπ' ἐμοὶ ὁ τοῦ σοῦ πατρὸς φό-
 15 βος καὶ ὄση μου ἢ πρὸς αὐτὸν πίστις· διό με ὡς οἰκέτην πιστότα-
 τον καθυπηρετεῖν σοι παρεκελεύσατο. Νυνὶ δὲ τὸν ἄνδρα τοῦτον
 τὸν ξένον συχνῶς ὀρῶν ὀμιλοῦντά σοι, δέδοικα μὴ ποτε τῆς τῶν
 Χριστιανῶν εἴη θρησκείας, πρὸς ἣν λίαν ἀπεχθῶς ὁ σὸς πατὴρ
 διάκειται, καὶ τῆς θανατηφόρου εὐρεθήσομαι ὑπεύθυνος ψήφου.
 20 Εἴτε οὖν τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ γνώρισον, εἴτε τοῦ λοιποῦ
 παῦσαι τούτῳ προσομιλεῖν· εἰ δὲ μὴ, ἔκβαλόν με τοῦ σοῦ προ-
 σώπου, ὡς ἂν μὴ μεμπτέος ὦ, καὶ ἄλλον αἰτησαι τὸν πατέρα
 σου ἀγαγεῖν ἐνταῦθα.

Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱὸς ἔφη πρὸς αὐτόν·

25 Τοῦτο πρὸ πάντων, ὦ Ζαρδάν, ποιήσον. Καθέσθητι σὺ ἐνδοθεν
 τοῦ παραπετάσματος καὶ ἄκουσον τῆς αὐτοῦ πρὸς με ὀμιλίας·
 καὶ εἴθ' οὕτω λαλήσω σοι τί δεῖ ποιῆσαι.

Μέλλοντος δὲ τοῦ Βαρλαάμ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτόν, εἰσήγαγε τὸν Ζαρ-
 δὰν ἐντὸς τοῦ παραπετάσματος καὶ λέγει τῷ γέροντι·

30 Ἄνακεφαλαίωσαί μοι τὰ τῆς ἐνθέου σου διδασκαλίας, ὡς ἂν
 κραταιότερον ἐμφυτευθῆ μου τῇ καρδίᾳ.

θέλημα και σφραγίζοντας τὴν ψυχὴ σου μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, γιὰ νὰ μὴ σὲ πλησιάσει κανένα ἀπὸ τὰ σκάνδαλα τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ νὰ ἀξιωθεῖς μὲ κάθε τελειότητα νὰ κερδίσεις τὰ ἀγαθὰ τῆς μελλοντικῆς, αἰώνιας καὶ χωρὶς διαδοχὴ βασιλείας καὶ νὰ λουστῇς μὲ τὸ φῶς τῆς μακάριας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος, ἡ ὁποία δοξάζεται στὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

Ἄφοῦ λοιπὸν νουθέτησε μὲ τέτοιες ἠθικὲς παραινέσεις ὁ τιμιότατος γέροντας τὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ, ἀναχώρησε γιὰ τὸν τόπο τῆς φιλοξενίας του. Οἱ ὑπηρέτες ὁμῶς καὶ οἱ παιδαγωγοὶ τοῦ νέου, βλέποντας τὴ συχνῇ εἴσοδό του στὸ παλάτι, ἀποροῦσαν. Ἐνας τότε, πού διακρινόταν μεταξὺ αὐτῶν, τὸν ὁποῖο εἶχε τοποθετήσῃ ὁ βασιλιάς στὸ παλάτι τοῦ γιοῦ του ὡς πολὺ ἔμπιστο καὶ εὐγνώμονα, πού λεγόταν Ζαρδάν, λέει στὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ:

Γνωρίζεις ὅπωςδήποτε, δεσπότη μου, πόσος εἶναι σὲ μένα ὁ φόβος τοῦ πατέρα σου καὶ πόση ἡ ἀφοσίωσή μου σ' αὐτόν· γι' αὐτὸ σὰν ὑπηρετὴ πολὺ ἔμπιστο μὲ διέταξε νὰ σὲ ὑπηρετῶ. Τώρα ὁμῶς, βλέποντας ὅτι αὐτὸς ὁ ξένος ἄνδρας σὲ ἐπισκέπτεται συχνά, φοβᾶμαι μήπως ἀνήκει στὴ θρησκεία τῶν Χριστιανῶν, πρὸς τὴν ὁποία ὁ πατέρας σου διάκειται μὲ πολλὴ ἀπέχθεια, καὶ βρεθῶ ἔνοχος θανατικῆς καταδίκης. Ἡ λοιπὸν ἀνάφερε στὸ βασιλιᾶ τὰ σχετικὰ μ' αὐτόν, ἢ σταμάτα στὸ ἐξῆς νὰ συνανατρέφῃσαι μαζί του· ἀλλιῶς ἀπομάκρυνέ με ἀπὸ κοντά σου, γιὰ νὰ μὴ γίνω ἄξιος κατηγορίας, καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν πατέρα σου νὰ φέρει ἐδῶ ἄλλον.

Ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ τοῦ εἶπε τότε:

Πρὶν ἀπ' ὅλα, Ζαρδάν, νὰ κάνεις αὐτό. Κάθισε μέσα ἀπ' τὸ παραπέτασμα καὶ ἄκου τὴν ὁμιλία του πρὸς ἐμένα, καὶ ἔπειτα θὰ σοῦ πῶ τί πρέπει νὰ κάνεις.

Ὅταν λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἔρθει σ' αὐτόν ὁ Βαρλαάμ, ἔβαλε τὸν Ζαρδάν μέσα στὸ παραπέτασμα καὶ λέει στὸ γέροντα:

Ἄνακεφαλαίωσε μου τὴν ἔνθετη διδασκαλία σου, γιὰ νὰ φυτευθεῖ πιὸ καλὰ στὴν καρδιά μου.

Ἵπολαβῶν δὲ ὁ Βαρλαάμ πολλά περὶ Θεοῦ καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας ἐφθέγγετο, καὶ ὡς αὐτὸν μόνον δεῖ ἀγαπᾶν ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, καὶ τὰς αὐτοῦ φυλάττειν ἐντολὰς φόβῳ τε καὶ πόθῳ, καὶ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ποιητὴς ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων. Ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου διάπλασιν ὑπεμίμησκε, τὴν τε δοθεῖσαν αὐτῷ ἐντολὴν καὶ τὴν ταύτης παράβασιν, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ παραβάσει τοῦ πλάσαντος καταδίκην. Εἶτα καθεξῆς τὰ ἀγαθὰ ἀπρηριθμεῖτο, ὧν ἀθετήσαντες τὴν ἐντολὴν ἑαυτοὺς ἀπεκλείσαμεν· καὶ αὐθις ἐμέμνητο τῶν λυπηρῶν, ὅσα μετὰ τὴν ἐκείνων ἀποτυχίαν κατέλαβεν ἀθλίως ἡμᾶς. Ἐπὶ τούτοις τὰ τῆς φιλανθρωπίας ἐπῆγεν, ὅπως, τῆς ἡμετέρας φροντίζων ὁ Δημιουργὸς σωτηρίας, διδασκάλους ἀπέστειλε καὶ προφήτας τὴν τοῦ Μονογενοῦς κηρύττοντας σάρκωσιν· ἔπειτα, καὶ τὴν ἐκείνου κάθοδον, τὴν ἐνανθρώπησιν, τὰς εὐεργεσίας, τὰ θαύματα, καὶ τὰ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀχαρίστων παθήματα, τὸν σταυρὸν, τὴν λόγχην, τὸν ἐκούσιον θάνατον· τέλος, τὴν ἐπανόρθωσιν ἡμῶν, τὴν ἀνάκλησιν, τὴν εἰς τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἐπάνοδον· μετὰ ταῦτα, τὴν ἐκδεχομένην τοὺς ἀξίους τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, τὴν ἀποκειμένην τοῖς φαύλοις βάσανον, τὸ μὴ σβεννύμενον πῦρ, τὸ μὴ λῆγον σκότος, τὸν ἀθάνατον σκώληκα, καὶ ὅσην ἄλλην οἱ τῆς ἀμαρτίας δοῦλοι κόλασιν ἑαυτοῖς ἐθυσάυρισαν. Ταῦτα διεξεληθὼν καὶ εἰς ἠθικὴν διδασκαλίαν τὸν λόγον τελέσας, πολλά τε περὶ καθαρότητος βίου διαλεχθεὶς καὶ τῆς τῶν παρόντων ματαιότητος καταγνοῦς, τὴν ἀθλιότητά τε τῶν τούτοις προστετηκότων διελέγξας, εἰς εὐχὴν κατέληξε. Καὶ ἀπερίτρεπτον αὐτῷ ἐπευξάμενος καὶ ἀκλινῆ τὴν ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀνεπίληπτόν τε τὸν βίον καὶ καθαρωτάτην τὴν πολιτείαν, ὁ μὲν, τέλος ἐπιθεὶς τῇ εὐχῇ, πρὸς τὴν ξενίαν αὐθις ἀπῆει, ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱός, τὸν Ζαρδὰν προσκαλεσάμενος καὶ τὴν αὐτοῦ γυμνάζων διάθεσιν, ἔφη·

Ἦκουσας ὁποῖά μοι ὁ σπερμολόγος οὗτος διαλέγεται, ἀπατήσαι με ταῖς κεναῖς αὐτοῦ πιθανολογίαις πειρώμενος καὶ ἀποστερηθῆσαι τῆς τερπνῆς ταύτης εὐφροσύνης καὶ ἀπολαύσεως, καὶ ξένῳ λατρεῦσαι Θεῷ;

Ὁ δὲ Ζαρδάν·

Τί σοι ἔδοξεν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, πειράζειν με τὸν σὸν οἰκέτην;

Παίρνοντας τὸ λόγο ὁ Βαρλαάμ ἔλεγε πολλά γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴν εὐσέβεια πρὸς αὐτόν, καὶ ὅτι μόνο αὐτόν πρέπει νὰ ἀγαπᾶμε μὲ ὅλη τὴν καρδιά καὶ ὅλη τὴν ψυχὴ καὶ ὅλη τὴ διάνοιά μας¹, καὶ νὰ φυλάσσουμε τὶς ἐντολές του μὲ φόβο καὶ πόθο, καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς ὅλων τῶν ὀρατῶν καὶ τῶν ἀοράτων. Μεταξὺ αὐτῶν ἀνάφερε καὶ τὴν πλάση τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τὴν ἐντολὴ ποὺ τοῦ δόθηκε καὶ τὴν παράβασή της καθὼς καὶ τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφαση τοῦ πλάστη γιὰ τὴν παράβαση. Στὴ συνέχεια ἀπαρίθμησε τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποκλεισθήκαμε παραβαίνοντας τὴν ἐντολή· ὑπενθύμισε ἐπίσης τὶς ἄθλιες θλίψεις ποὺ μᾶς βρῆκαν μετὰ τὴν ἀποτυχία τῶν ἀγαθῶν. Σ' αὐτὰ προσθεσε γιὰ τὴ φιλανθρωπία, ὅτι ὁ Δημιουργός, φροντίζοντας γιὰ τὴ δική μας σωτηρία, ἔστειλε δασκάλους καὶ προφήτες νὰ κηρύξουν τὴ σάρκωση τοῦ Μονογενοῦς· ἔπειτα καὶ τὴ συγκατάβαση ἐκείνου, τὴν ἐνανθρώπηση, τὶς εὐεργεσίες, τὰ θαύματα καὶ τὰ πάθη του γιὰ μᾶς τοὺς ἀχάριστους, τὴ σταύρωση, τὴ λόγχη, τὸν ἐκούσιο θάνατο· τέλος, τὴν ἐπανόρθωσή μας, τὸ ξανακάλεσμά μας καὶ τὴν ἀποκατάστασή μας στὴ πρώτη εὐδαιμονία· ἔπειτα τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ποὺ περιμένει τοὺς ἄξιους, τὴν τιμωρία ποὺ εἶναι ἔτοιμη γιὰ τοὺς κακοὺς, τὴ φωτιά ποὺ δὲν σβῆνει, τὸ ἀτελειώτο σκοτάδι, τὸ ἀθάνατο σκουλήκι καὶ ὅλη τὴν ὑπόλοιπη κόλαση ποὺ ἐξασφάλισαν οἱ δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας γιὰ τὸν ἑαυτό τους. Ἀφοῦ τὰ ἀνέφερε ὅλα αὐτὰ καὶ ἔφερε τὸ λόγο στὴν ἠθικὴ διδασκαλία, εἶπε πολλά γιὰ τὴν καθαρότητα τοῦ βίου, κατηγόρησε τὴ ματαιότητα τῶν παρόντων, ἤλεγξε τὴν ἀθλιότητα αὐτῶν ποὺ εἶναι προσκολλημένοι σ' αὐτὰ καὶ κατέληξε σὲ προσευχή. Καὶ ἀφοῦ προσευχήθηκε γι' αὐτόν νὰ μείνει ἀμετάτρεπτος καὶ ἀμετακίνητος στὴν ὁμολογία τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, καὶ νὰ δείξει ἀνεπίληπτη ζωὴ καὶ καθαρὸτατη συμπεριφορά, αὐτός, τελειώνοντας τὴν προσευχή, ἔφυγε πάλι γιὰ τὸν τόπο ὅπου φιλοξενούνταν. Ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ κάλεσε τότε τὸν Ζορδάν καὶ δοκιμάζοντας τὶς διαθέσεις του εἶπε:

Ἔκουσες τί πράγματα μοῦ λέει αὐτὸς ὁ κουτσομπώλης, προσπαθώντας νὰ μὲ ἐξαπατήσει μὲ τὶς κούφιεες πιθανολογίες του καὶ νὰ μὲ στερήσει ἀπὸ αὐτὴ τὴ εὐχάριστη εὐφροσύνη καὶ ἀπόλαυση, καὶ νὰ λατρέψω ξένο Θεό;

Καὶ ὁ Ζορδάν εἶπε:

Γιατί, βασιλιά μου, θέλεις νὰ μὲ δοκιμάσεις ἐμένα τὸν ὑπῆρέτη

Οἶδα κατὰ βάθος εἰσδῶναι σου τῆ καρδίᾳ τοὺς λόγους τοῦ ἀν-
 δροῦ· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν αὐτῷ ἠδέως τε καὶ ἀδιαλείπτως
 ὠμίλεις. Καὶ γε ἡμεῖς οὐκ ἀγνοοῦμεν τουτὶ τὸ κήρυγμα· ἀλλ' ἐξ
 5 οὗτου ὁ σοὺς πατὴρ διωγμὸν ἄσπονδον κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐξη-
 γειρεν, ἀπηλάθησαν αὐτοὶ τῶν ἐντεῦθεν, καὶ ἐσίγησε τὸ κήρυγμα
 αὐτῶν. Εἰ δὲ νῦν ἀρεστόν σοι τὸ δόγμα κατεφάνη καὶ τὸ σκληρὸν
 αὐτοῦ καὶ ἐπίπονον ἀναδέξασθαι ἰσχύεις, κατευθυνθεῖς σου τὰ
 θελήματα εἰς τὸν ἀγαθόν. Ἐγὼ δὲ τί ποιήσω, πρὸς μὲν τὴν
 τοιαύτην σκληρότητα μὴδ' ἀντοφθαλμῆσαι δυνάμενος, τῷ δὲ
 10 φόβῳ τοῦ βασιλέως τὴν ψυχὴν ἐν ὀδύναις καὶ ἀληθόσι μεριζό-
 μενος; Τί ἀπολογήσομαι αὐτῷ, ἀμελῶς τοῖς αὐτοῦ διατεθεῖς
 προστάγμασι καὶ τῷ ἀνδρὶ τούτῳ τῆς πρὸς σὲ παραχωρήσας
 εἰσόδου;

Ἐφη δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ τοῦ βασιλέως υἱός·
 15 Ἐγὼ μὲν, τῆς πολλῆς σου πρὸς με εὐγνωμοσύνης μηδεμίαν ἄλ-
 λην ἀξίαν ἀμοιβὴν γινώσκων, ταύτην καὶ ὑπεραξίαν εὐρυκῶς
 ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῆ σῆ, κατάδηλον ποιῆσαι σοι τὸ ὑπὲρ φύσιν ἀγα-
 θὸν ἔργον πεποίηκα, τοῦ γνωρίσαι σε εἰς ὃ γεγένησαι καὶ τὸν
 δημιουργὸν ἐπιγνῶναι, ἀπολιπόντά τε τὸ σκότος τῷ φωτὶ προσ-
 20 δραμεῖν· καὶ ἠλπίζον, ἅμα τῷ ἀκοῦσαι σε, πόθῳ ἀσχέτῳ τούτῳ
 ἀκολουθῆσαι. Ἄλλ' ἐψεύσθην, καθὼς ὄρω, τῆς ἐλπίδος, χλια-
 ρῶς σε βλέπων πρὸς τὰ λαληθέντα διακειμένον. Τῷ δὲ βασιλεῖ
 καὶ πατρί μου εἰ ταῦτα δηλώσεις, οὐδὲν ἕτερον ποιήσεις ἢ μερί-
 μναις αὐτοῦ καὶ λύπαις τὴν ψυχὴν ἀηδίσεις. Ἄλλ', εἴπερ αὐτῷ
 25 εὐγνωμονεῖς, μηδὲ ἄχρι καιροῦ τοῦ προσήκοντος ἀναγγείλης
 τι περὶ τούτων.

Ταῦτα μὲν πρὸς αὐτὸν λαλήσας, ἐφ' ὑδάτων ἐδόκει σπεῖρειν· εἰς ψυχὴν
 γὰρ ἀσύνητον οὐκ εἰσελεύσεται σοφία.

Τῆ ἐπαύριον δὲ ὁ Βαρλαάμ ἐλθὼν τὰ τῆς ἀποδημίας ὠμίλει· ὁ δέ,
 30 τὸν τούτου μὴ φέρων χωρισμόν, τὴν ψυχὴν ἠνιάτο καὶ δακρύων τοὺς
 ὀφθαλμοὺς ἐπεπλήρωτο. Πολλὰ δὲ ὁ γέρων αὐτῷ διαλεχθεὶς καὶ
 ἀκλόνητον διαμένειν ἐν τῷ ἀγαθῷ μαρτυράμενος, λόγοις τε παρακλη-
 τικοῖς στηρίζας αὐτοῦ τὴν καρδίαν, ἰλαρῶς αὐτὸν ἐξαποστεῖλαι ἠξίου·
 ἅμα δὲ καὶ προέλεγεν οὐκ εἰ μακρὸν αὐτοὺς ἐνοῦσθαι ἐνώσει ἀδαι-

σου; Γνωρίζω ὅτι τὰ λόγια τοῦ ἀνδρα μπήκαν βαθειὰ στήν καρδιά σου· γιατί, ἂν δὲν συνέβαινε αὐτό, δὲ θὰ μιλοῦσες μ' αὐτὸν μὲ εὐχαρίστηση καὶ συνεχῶς. Ἐμεῖς ἄλλωστε δὲν ἀγνοοῦμε τὸ κήρυγμα αὐτό· ἀλλὰ ἀπὸ τότε ποῦ ὁ πατέρας σου κήρυξε ἄσπονδο διωγμὸ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, διώχθηκαν αὐτοὶ ἀπὸ ἐδῶ καὶ σταμάτησε τὸ κήρυγμά τους. Ἐὰν ὅμως τῶρα σοῦ φάνηκε ἡ διδασκαλία ἀρεστὴ καὶ μπορεῖς νὰ ἀνεχθεῖς τὴ σκληρότητα καὶ τὴν ταλαιπωρία της, ἅς εὐοδωθοῦν οἱ ἐπιθυμίες σου. Τί νὰ κάνω ὅμως ἐγῶ, ποῦ σ' αὐτὴ τὴ σκληρότητα οὔτε νὰ προσβλέψω μὴ ποῶ, καὶ ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ βασιλιᾶ θὰ χάσω τὴ ζωὴ μου μέσα σὲ πόνους καὶ θλίψεις; Τί θὰ ἀπολογηθῶ σ' αὐτόν, ποῦ ἐκτέλεσα μὲ ἀμέλεια τὶς διαταγές του καὶ ἐπέτρεψα στὸν ἄνδρα αὐτὸν νὰ ἐρχεται σὲ σένα;

Καὶ ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ τοῦ εἶπε·

Ἐγὼ βέβαια, μὴ γνωρίζοντας γιὰ τὴ μεγάλη σου εὐγνωμοσύνη σὲ μένα καμμιά ἄλλη ἀντάξια ἀμοιβή, βρῆκα ὡς πάρα πολὺ ἀντάξιο γιὰ τὴν εὐεργεσία σου νὰ σοῦ φανερώσω τὸ κατεξοχὴν ἀγαθό, νὰ σοῦ μάθω δηλαδὴ γιὰ ποιὸ σκοπὸ ἔγινες καὶ νὰ γνωρίσεις καὶ τὸ Δημιουργὸ καὶ ἐγκαταλείποντας τὸ σκοτάδι, νὰ τρέξεις πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἔλπιζα πῶς, μόλις τὸν ἀκούσεις, θὰ τὸν ἀκολουθήσεις μὲ ἀσυγκράτητο πόθο. Ἀλλὰ διαψεύσθηκα, ὅπως βλέπω, στήν ἐλπίδα μου, βλέποντάς σε νὰ ἀντιμετωπίζεις χλιαρὰ αὐτὰ ποῦ λέχθηκαν. Ἐὰν ὅμως τὰ φανερώσεις αὐτὰ στὸ βασιλιά καὶ πατέρα μου, δὲν θὰ ἐπιτύχεις τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ κάνεις τὴν ψυχὴ του νὰ ἀηδιάσει μὲ φροντίδες καὶ στενοχώριες. Γι' αὐτό, ἐὰν βέβαια τοῦ εἶσαι εὐγνώμων, μὴ τοῦ ἀναφέρεις τίποτε γι' αὐτὰ μέχρι τὴν κατάλληλη ὥρα.

Λέγοντάς του ὅμως αὐτὰ ἤξερε ὅτι σπέρνει πάνω σὲ νερά· γιατί σὲ ψυχὴ ἀσύνητη δὲν θὰ εἰσέλθει σοφία.

Τὴν ἐπομένη ἦρθε ὁ Βαρλαάμ καὶ μιλοῦσε γιὰ τὴν ἀναχώρησή του· ἐκεῖνος μὴ μπορῶντας νὰ ὑποφέρει τὸ χωρισμὸ, στενοχωριόταν στήν ψυχὴ καὶ τὰ μάτια του ἦταν γεμᾶτα δάκρυα. Ὁ γέροντας τότε, ἀφοῦ μίλησε πολὺ μαζί του καὶ τοῦ σύστησε νὰ μείνει ἀκλόνητος στὸ ἀγαθό, καὶ ἀφοῦ μὲ λόγια παρηγορητικὰ στήριξε τὴν καρδιά του, τοῦ ζήτησε νὰ τὸν ξεπροβοδίσει μὲ χαρὰ· ταυτόχρονα ὅμως τοῦ προέλεγε

ρέτω. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱός, μὴ δυνάμενος ἐπὶ πλεῖον κόπους τῷ γέροντι παρέχειν καὶ τῆς ποθουμένης αὐτὸν κωλύειν ὁδοῦ, ἅμα δὲ καὶ ὑφορώμενος μὴ δῆλα τὰ περὶ αὐτὸν ὁ Ζαρδὰν ἐκεῖνος τῷ βασιλεῖ ποιήσεται καὶ τιμωρίαις αὐτὸν ὑποβάλλη, λέγει πρὸς αὐτόν·

5 Ἐπίπερ σοι τοῦτο ἔδοξε, πάτερ πνευματικὲ καὶ διδασκάλων ἄριστε καὶ καλοῦ παντὸς ἐμοὶ πρόξενε, τοῦ καταλιπεῖν με τῇ τοῦ κόσμου ματαιότητι συναναστρέφεσθαι καὶ σὲ πορευθῆναι εἰς τὸν τῆς πνευματικῆς ἀναπαύσεως τόπον, οὐκ ἔτι σε κατέχειν καὶ παρεμποδίζειν τολμῶ. Ἐπιθι οὖν τῇ τοῦ Θεοῦ εἰρήνῃ φρουρούμενος καὶ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος ἐν ταῖς τιμίαις σου εὐχαῖς διὰ παντὸς μέμνησο διὰ τὸν Κύριον, ἵνα δυνηθῶ καταλαβεῖν σε καὶ τὸ σὸν βλέπειν τίμιον πρόσωπον πάντοτε. Ποίησον δέ μου μίαν αἰτησιν καί, ἐπίπερ οὐκ ἠθέλησάς τι λαβεῖν ὑπὲρ τῶν συνασκητῶν σου, δέξαι κἂν ὑπὲρ σεαυτοῦ μικρόν τι χρῆμα εἰς διατροφήν
10 καὶ ἱμάτιον εἰς ἀμφιάσιν.

Ἄδελφοι, Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο·

Εἰ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου οὐκ ἐδεξάμην τι παρὰ σοῦ (οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι χρῆζουσιν ἐπιλαβέσθαι τῶν ὑλῶν τοῦ κόσμου ὧν ἐκόντες ἐμάκρυναν), πῶς ἐμαυτῷ περιποιήσομαι ὅπερ ἐκείνοις ἀπηγόρευσα; Εἰ μὲν γὰρ καλὸν ἦν ἢ τῶν χρημάτων κτήσις, ἐκείνοις ἂν πρὸ ἐμοῦ τούτων μετέδωκα· ἐπεὶ δὲ ὀλεθρίαν τὴν αὐτῶν ἐπίσταμαι κτήσιν, οὔτε ἐκείνοις, οὔτε μὴν ἐμαυτὸν τοῖς τοιούτοις ὑποβαλῶ βρόχοις.

Ὡς δὲ καὶ ἐν τούτῳ πείθειν οὐκ εἶχε, δευτέρας ἰκετηρίας ἀρχὴ καὶ δευτέραν πάλιν αἰτησιν ποιεῖται, μὴ πάντῃ αὐτοῦ παριδεῖν τὰς δεήσεις, μηδὲ πᾶσαν αὐτῷ καταχεῖν τὴν ἀθυμίαν, ἀλλὰ καταλιπεῖν αὐτῷ τὸ ἐρρικνωμένον ἱμάτιον ἐκεῖνο καὶ τραχὺ παλλίον, ἅμα μὲν εἰς μνήμην τῆς τοῦ διδασκάλου ἀσκήσεως, ἅμα δὲ εἰς φυλακτήριον αὐτῷ ἀπὸ πάσης σατανικῆς ἐνεργείας, λαβεῖν δὲ παρ' αὐτοῦ ἔτερον ἀντ' ἐκεῖνον,
25 ὡς ἂν, τὸ παρ' ἐμοῦ, φησί, δοθὲν ὀρώων, τὴν ἐμὴν ἐπὶ μνήμης φέρῃς ταπεινότητα.

•
 ὅτι σύντομα θὰ ἐνωθοῦν μὲ ἔνωση ἀδιαίρετη. Τότε ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ, μὴ μπορώντας νὰ ταλαιπωρεῖ περισσότερο τὸν γέροντα καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσει ἀπὸ τὸ δρόμο πού ποθοῦσε, καὶ συγχρόνως ὑποθέτοντας ὅτι ἐκεῖνος ὁ Ζαρδὰν δὲν θὰ φανερώσει στὸ βασιλιά ὅλα αὐτὰ καὶ δὲν θὰ τὸν ὑποβάλλει σὲ βασανιστήρια, τοῦ λέει:

Ἄφοῦ λοιπὸν ἀποφάσισες, πνευματικὲ πατέρα μου καὶ ἄριστε διδάσκαλε, σὺ πού μοῦ ἔκανες τόσο καλό, νὰ μὲ ἀφήσεις νὰ συναναστρέφομαι μὲ τὴ ματαιότητα τοῦ κόσμου καὶ σὺ νὰ ἐπιστρέψεις στὸν τόπο τῆς πνευματικῆς σου ἀναπαύσεως, δὲν τολμῶ πιά νὰ σὲ κρατῶ καὶ νὰ σὲ ἐμποδίζω. Πήγαινε λοιπὸν προστατευόμενος ἀπὸ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μνημονεῖς πάντοτε στίς πολῦτιμες προσευχῆς σου πρὸς τὸν Κύριο ἐμένα τὸν ταλαίπωρο, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ σὲ βρῶ καὶ νὰ βλέπω πάντοτε τὸ ἐντιμο πρόσωπό σου. Κάνε μου ὅμως μία χάρη· ἐπειδὴ δὲν θέλησες νὰ πάρεις κάτι γιὰ τοὺς συνασκητῆς σου, δέξου ἕνα κάποιο μικρὸ χρηματικὸ ποσὸ γιὰ σένα γιὰ τὴ διατροφή σου, καὶ ἕνα ροῦχο γιὰ νὰ ντυθεῖς.

Ἐκεῖνος ὅμως τοῦ ἀπάντησε:

Ἐὰν δὲ δέχθηκα κάτι ἀπὸ σένα γιὰ τοὺς ἀδελφούς μου (γιατὶ οὔτε ἐκεῖνοι ἔχουν ἀνάγκη νὰ πάρουν τὰ ὑλικά τοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα θεληματικὰ τὰ ἀπομάκρυναν), πῶς θὰ πάρω γιὰ τὸν ἑαυτό μου αὐτὸ πὸ ἀπαγόρευσα σ' ἐκείνους; Γιατί, ἂν ἦταν καλὸ πρᾶγμα ἢ ἀπόκτηση τῶν χρημάτων, θὰ τὰ ἔδινα πρὶν ἀπὸ μένα σ' ἐκείνους. Ἐπειδὴ ὅμως γνωρίζω καλὰ ὅτι ἡ ἀπόκτηση τῶν χρημάτων εἶναι ὀλέθρια, γι' αὐτὸ οὔτε ἐκείνους οὔτε τὸν ἑαυτό μου θὰ τὸν ὑποβάλλω σὲ τέτοια θηλειά.

Καὶ ἀφοῦ οὔτε καὶ σ' αὐτὸ δὲν μπόρεσε νὰ τὸν πείσει, ἀρχίζει δευτέρη παράκληση καὶ τοῦ ζητάει πάλι δευτέρη χάρη, νὰ μὴ περιφρονῆσει τελείως τὶς παρακλήσεις του, οὔτε νὰ ἀπορρίψει τὴ λύπη του, ἀλλὰ νὰ τοῦ ἀφήσει ἐκεῖνο τὸ συρρικνωμένο ροῦχο, τὸ σκληρὸ δηλαδὴ περιβόλαιο, ἀφενὸς μὲν γιὰ νὰ θυμᾶται τὴν ἄσκησιν τοῦ δασκάλου του, καὶ ἀφετέρου γιὰ νὰ τὸν προφυλάσσει ἀπὸ κάθε σατανικὴ ἐνέργεια, καὶ νὰ πάρει ἀπὸ αὐτὸν ἄλλο ἀντὶ γι' αὐτό, ὥστε, λέει,

βλέποντας αὐτὸ πού σοῦ ἔδωσα ἐγώ, νὰ θυμᾶσαι τὴν ταπεινότητά μου.

Ὁ δὲ γέρον ἔφη·

Τὸ μὲν παλαιὸν καὶ διερρωγὸς δοῦναί σοι καὶ λαβεῖν καινὸν ἔν-
 δυμα, οὐ θέμις, ἵνα μὴ τοῦ μικροῦ κόπου μου τὴν ἀμοιβὴν ἐνθάδε
 ἀπολαβεῖν κατακριθῶ· ἵνα δέ σου τὴν προθυμίαν μὴ ἐγκόσω,
 5 παλαιὰ καὶ μηδὲν τῶν ἐμῶν διαφέροντα ἔστωσαν τὰ διδόμενά
 μοι παρὰ σοῦ.

Ζητήσας δὲ ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς τρίχινα ράκη παλαιά, καὶ ταῦτα δοὺς
 τῷ γέροντι, τὰ ἐκείνου λαβὼν ἔχαιρε, πάσης πορφύρας καὶ βασιλικῆς
 ἀλουργίδος τιμιώτερα ταῦτα ἀσυγκρίτως ἠγούμενος. Ὁ δὲ θεϊότατος
 10 Βαρλαάμ, ἀπιέναι ὅσον οὐπω βουλόμενος, τὰ τῆς ἐκδημίας ὠμίλει, καὶ
 τελευταίαν αὐτῷ διδασκαλίαν προσῆγεν·

Ἀδελφέ, λέγων, ἠγαπημένε καὶ τέκνον γλυκύτατον, ὃ διὰ τοῦ
 Εὐαγγελίου ἐγέννησα, οἶδας τίνι ἐστρατεύθης βασιλεῖ καὶ πρὸς
 τίνα τὰς ὁμολογίας σου διέθου. Δεῖ οὖν βεβαίως ταύτας φυλάξαι,
 15 καὶ τὰ τῆς στρατείας προθύμως τελέσαι ὅσα ὑπέσχου ἐν τῷ τῆς
 ὁμολογίας χάρτη τῷ πάντων Δεσπότη, πάσης παρούσης τῆς
 ἐπουρανίου στρατιᾶς καὶ συμμαρτυρούσης, ἅμα δὲ καὶ ἀπογρα-
 φομένης τὰ ὁμολογηθέντα, ἅτινα φυλάττων μακάριος ἔση.
 Μηδὲν οὖν τῶν παρόντων Θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ προκρίνης ἀγα-
 20 θῶν. Τί γὰρ ἂν οὕτω φοβερὸν εἶη τῶν παρόντων, ὡς γέεννα πω-
 ρὸς αἰωνίου, μῆτε τοῦ καιόντος ὅλως φῶς ἔχοντος, μῆτε τοῦ κο-
 λάζοντός ποτε λήγοντος; Τί δὲ πάλιν τῶν τοῦ κόσμου καλῶν
 τηλικούτων εὐφραῖνοι, ὡς Θεὸς αὐτὸς ἐκεῖνος τοῖς ἀγαπήσασι
 χαριζόμενος, οὐπὲρ τὸ κάλλος μὲν ἄφατον, δυναστεία δὲ ἄμαχος
 25 καὶ ἡ δόξα αἰδῖος, οὐπὲρ τὰ ἀγαθὰ, τὰ τοῖς αὐτοῦ φίλοις ἀποκεί-
 μενα, πάντων τῶν ὀρωμένων ἀσυγκρίτως ὑπερέχει, «ἂ ὀφθαλ-
 μὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐδ' οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ
 ἀνέβη», ὧν κληρονόμος ἀναδειχθείς, τῇ τοῦ Θεοῦ φρουρούμε-
 νος κραταιοτάτη χειρὶ;

2. Α' Κορ. 4,15· «ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννη-
 σα».

Καὶ ὁ γέροντας εἶπε·

Τὸ να σοῦ δώσω τὸ παλιὸ καὶ σχισμένο ἔνδυμα καὶ νὰ πάρω καινούργιο δὲν ἐπιτρέπεται, γιὰ νὰ μὴ καταδικασθῶ, ἀφοῦ τὴν ἀμοιβὴ γιὰ τὸ μικρὸ κόπο μου τὴν πῆρα ἀπὸ ἐδῶ· ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ σοῦ ἀρνηθῶ τὴν παράκληση, θέλω αὐτὰ πού θὰ μοῦ δώσεις ἐσὺ νὰ εἶναι παλιά καὶ νὰ μὴ διαφέρουν ἀπὸ τὰ δικά μου.

Τότε ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ ζήτησε παλιά τρίχινα κουρέλια, τὰ ἔδωσε στὸν γέροντα καὶ παίρνοντας τὰ δικά του χαιρόταν, θεωρώντας τὰ ἀσυγκρίτως πιὸ πολῦτιμα ἀπὸ κάθε πορφύρα καὶ βασιλικὴ ἀλουργίδα. Ὁ ἐξαίρετος Βαρλαάμ, θέλοντας ν' ἀναχωρήσει ὅσο γίνεται γρηγορότερα, μιλοῦσε γιὰ τὴν ἀναχώρησή του καὶ τοῦ ἔκανε τὴν τελευταία διδασκαλία λέγοντάς του·

Ἄδελφὲ ἀγαπημένε μου καὶ τέκνο μου γλυκύτατο, τὸ ὁποῖο γένησα μέσω τοῦ Εὐαγγελίου², γνωρίζεις σὲ ποιὸ βασιλιά στρατολογήθηκες καὶ σὲ ποιὸν ἔκανες ὁμολογία πίστεως. Πρέπει λοιπὸν νὰ τὴν φυλάξεις σταθερὴ καὶ νὰ ἐκτελέσεις μὲ προθυμία τὶς στρατιωτικὲς ὑποχρεώσεις, αὐτὲς πού ὑποσχέθηκες μὲ τὸ συμβόλαιο τῆς ὁμολογίας στὸ Δεσπότη τῶν ὄλων, ἐνῶ ἦταν παρούσα ὀλόκληρη ἡ οὐράνια στρατιά, ἡ ὁποία ἐπιβεβαίωσε τὴν ὁμολογία σου καὶ κατέγραφε αὐτὰ πού ὁμολόγησες, τὰ ὁποῖα ἐὰν τὰ κρατήσεις θὰ γίνεις μακάριος. Νὰ μὴ προτιμήσεις λοιπὸν τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα, ἀντὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν δικῶν του ἀγαθῶν. Γιατὶ τί θὰ ἦταν πιὸ φοβερὸ ἀπὸ τὰ παρόντα, ὅσο ἡ γέεννα τῆς αἰώνιας φωτιᾶς, πού οὔτε αὐτὸ πού καίει ἔχει καθόλου φῶς, οὔτε αὐτὸ πού βασανίζει τελειώνει ποτέ; Ἀντίθετα, ποιὸ ἀπὸ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου μπορεῖ νὰ εὐφράνει τόσο, ὅσο ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς πού δίνει τὴ χάρη του σ' αὐτοὺς πού τὸ ἀγαποῦν; Αὐτὸς τοῦ ὁποίου ἡ ὠραιότητα εἶναι ἀπερίγραπτη, ἡ ἐξουσία ἀκαταμάχητη καὶ ἡ δόξα ἀθάνατη καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἀγαθὰ, αὐτὰ πού εἶναι ἐτοιμασμένα γιὰ τοὺς φίλους του, ὑπερέχουν ἀσύγκριτα ἀπὸ ὅλα τὰ ὀρατὰ πράγματα, «τὰ ὁποῖα μάτι δὲν εἶδε καὶ αὐτί δὲν ἄκουσε καὶ νοῦς ἀνθρώπου δὲ μπόρεσε νὰ συλλάβει»³, καὶ τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ κληρονομήσεις, φρουρούμενος ἀπὸ τὸ πανίσχυρο χέρι τοῦ Θεοῦ.

3. Α' Κορ. 2,9.

Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱός, δάκρυσι συγκεχυμένος, ἠνιάτο καὶ ἤσχαλλε, φιλοστόργου πατρὸς καὶ διδασκάλου ἀρίστου ἀπολειφθῆναι μὴ ἀνεχόμενος.

Καὶ τίς μοι, φησίν, ὦ πάτερ, τὴν σὴν πληρώσει τάξιν; Ὑπὸ τίνι
 5 δὲ ἐγὼ τοιοῦτω ποιμένοι καὶ ὀδηγῶ ψυχικῆς σωτηρίας γενήσομαι; Τί τοῦ σοῦ παραμύθιον ποιήσομαι πόθου; Ἴδου γὰρ ἐμὲ τὸν πονηρὸν δοῦλον καὶ ἀποστάτην τῷ Θεῷ προσήγαγες, καὶ εἰς υἱοῦ καὶ κληρονόμου κατέστησας τάξιν, καὶ τὸν ἀπολωλότα καὶ ὀρειάλωτον, τὸν παντὶ θηρίῳ ἔτοιμον εἰς βοράν, ἐζήτησας καὶ
 10 τοῖς ἀπλανέσι κατέμιξας Θεοῦ προβάτοις· καὶ ἔδειξάς μοι τὴν ἐπίτομον τῆς ἀληθείας ὁδόν, ἐξαγαγὼν με τοῦ σκοτόυ καὶ τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου καί, τοὺς πόδας μου μεταγαγὼν ἐκ τῆς ὀλισθηρᾶς καὶ θανατηφόρου καὶ σκολιωτάτης καὶ καμπύλης ἀτραποῦ, μεγάλων καὶ θαυμασίων μοι γέγονας πρόξενος ἀγαθῶν, καὶ
 15 ὧν οὐδεὶς ἐξαρκέσειε λόγος τὸ ὑπερέχον διηγῆσασθαι. Μεγάλων καὶ αὐτὸς ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ μικροῦ μετάσχους τοῦ Θεοῦ δωρεῶν, καὶ τῆς ἐμῆς εὐχαριστίας ὑστέρημα πληρώσαι Κύριος, ὁ μόνος νικῶν ταῖς τῶν δωρεῶν ἀντιδόσεσι τοὺς αὐτὸν ἀγαπῶντας.

Ὁ δὲ Βαρλαάμ, τῆς θρηνηφδίας αὐτὸν ἐκκόπτων, ἀναστὰς εἰς εὐχήν
 20 ἴστατο, καί, τῷ χεῖρε εἰς οὐρανοὺς διάρας·

Ὁ Θεός, ἔλεγε, καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ φωτίσας τὰ πρὶν ἐσκοτισμένα καὶ τὴν ὄρατὴν ταύτην καὶ ἀόρατον κτίσιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραγαγὼν, ὁ τὸ σὸν ἐπιστρέψας πλάσμα καὶ μὴ εἶσας ἡμᾶς ὀπίσω τῆς ἀφροσύνης ἡμῶν πορευέσθαι, εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ τῇ σῇ σοφίᾳ καὶ δυνάμει τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησας, πεσόντας
 25 τε ἡμᾶς ἀνέστησας, καὶ πεπλημμεληκόσι τὰς ἀμαρτίας ἀφήκας, πλανηθέντας ἐπανήγαγες, αἰχμαλωτισθέντας ἐλυτρώσω, τεθηγκότας ἐζωοποίησας τῷ τιμίῳ τοῦ Υἱοῦ σου καὶ Δεσποτικῷ αἵματι. Σὲ οὖν ἐπικαλοῦμαι καὶ τὸν μονογενῆ σου Υἱόν καὶ τὸ πανάγιόν σου Πνεῦμα· ἔπιδε ἐπὶ τὸ λογικόν σου πρόβατον τοῦτο τὸ προσελθὸν δι' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου εἰς θυσίαν σοι, καὶ ἀγίασον αὐ-

4. Λουκᾶ 1,79· «ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης».

Ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ χύνοντας δάκρυα ἀδημονοῦσε καὶ στενοχωριόταν, μὴ ἀντέχοντας νὰ ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ τὸν φιλόστοργο πατέρα καὶ τὸν ἄριστο δάσκαλό του. Καὶ τοῦ λέει:

Ποῖός, πατέρα μου, θὰ ἀναπληρώσει τὴ θέση σου; Ποῦ θὰ βρῶ ἐγὼ τέτοιον ποιμένα καὶ ὁδηγὸ ψυχικῆς σωτηρίας; Τί θὰ παρηγορήσει τὸν πόθο μου γιὰ σένα; Γιατί νά, ἐμένα τὸν πονηρὸ δοῦλο καὶ ἀποστάτη μὲ ἔφερες κοντά στὸ Θεὸ καὶ μὲ ἀποκατέστησες σὲ θέση γιοῦ καὶ κληρονόμου, καὶ τὸν χαμένο καὶ περιπλανώμενο στὰ βουνὰ ἔτοιμο νὰ κατασπαραχθεῖ ἀπὸ τὰ θηρία, τὸν ἀναζητήσες καὶ τὸν ἔσμιξες μὲ τὰ ἀπλάνευτα πρόβατα τοῦ Θεοῦ. Καὶ μοῦ ἔδειξες τὸ σύντομο δρόμο τῆς ἀληθείας, ἀφοῦ μὲ ἐβγαλες ἀπὸ τὸ σκοτάδι καὶ τὴ σκιά τοῦ θανάτου⁴, καὶ παίρνοντας τὰ πόδια μου ἀπὸ τὸ ὀλισθηρὸ καὶ θανατηφόρο καὶ διεστραμμένο καὶ στραβὸ μονοπάτι, μοῦ πρόσφερες μεγάλα καὶ θαυμάσια ἀγαθὰ, τὴν ὑπεροχὴ τῶν ὁποίων κανένας λόγος δὲ θὰ ἀρκοῦσε νὰ ἐξιστορήσει. Εἶθε νὰ γίνεις μέτοχος καὶ σὺ τῶν μεγάλων δωρεῶν τοῦ Θεοῦ ἐξαιτίας ἐμοῦ τοῦ μικροῦ, καὶ τὴν ἀνεπαρκῆ δική μου εὐχαριστία εἶθε νὰ τὴ συμπληρώσει ὁ Κύριος, ὁ μόνος πού ὑπερνικᾷ μὲ τίς ἀνταποδόσεις τῶν δωρεῶν του ὅσους τὸν ἀγαποῦν.

Ὁ Βαρλαάμ τότε, διακόπτοντας τὴ θρηνωδία του, σηκώθηκε, πῆρε στάση προσευχῆς καὶ ὑψώνοντας τὰ χέρια του στὸν οὐρανὸ ἔλεγε:

Θεὲ καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὺ πού φώτισες αὐτὰ πού πρὶν ἦταν σκοτεινὰ, καὶ δημιουργήσες αὐτὴ τὴν ὄρατὴ καὶ ἀόρατὴ κτίση ἀπὸ τὸ τίποτε, σὺ πού ἐπανάφερες τὸ πλάσμα σου καὶ δὲν μᾶς ἄφησες νὰ βαδίζουμε πίσω ἀπὸ τὴν ἀφροσύνη μας, εὐχαριστοῦμε καὶ σένα καὶ τὴ σοφία σου καὶ τὴ δύναμή σου τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, μέσω τοῦ ὁποίου δημιουργήσες τοὺς αἰῶνες, καὶ ὅταν ξεπέσαμε μᾶς σήκωσες καὶ ὅταν ἁμαρτήσαμε μᾶς συγχώρησες τίς ἁμαρτίες, ὅταν πλανηθήκαμε μᾶς ἐπανάφερες, ὅταν αἰχμαλωτισθήκαμε μᾶς λύτρωσες καὶ ὅταν πεθάναμε μᾶς ζωντάνεψες μὲ τὸ τίμιο καὶ δεσποτικὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ σου. Ἐσένα λοιπὸν ἐπικαλοῦμε καὶ τὸν μονογενῆ σου Υἱὸ καὶ τὸ πανάγιο Πνεῦμα σου· ρίξε τὸ βλέμμα σου σ' αὐτὸ τὸ λογικὸ σου πρόβατο, πού, μέσω ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου, ἦρθε νὰ θυσιασθεῖ σὲ σένα, καὶ ἀγίασε τὴν ψυχὴ του μὲ τὴ δύναμη καὶ

- τοῦ τὴν ψυχὴν τῇ σῆ δυνάμει καὶ χάριτι· ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον
 ταύτην τὴν φυτευθεῖσαν διὰ τοῦ ἀγίου σου Πνεύματος, καὶ δὸς
 αὐτὴν καρποφορῆσαι καρπὸν δικαιοσύνης· ἐνίσχυσον αὐτόν, βε-
 βαιῶν ἐν αὐτῷ τὴν διαθήκην σου, καὶ ἐξελοῦ τῆς ἀπάτης τοῦ
 5 διαβόλου· τῇ σοφίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ σου Πνεύματος δίδαξον αὐτὸν
 ποιεῖν τὸ θέλημά σου, καὶ τὴν βοήθειάν σου μὴ ἀφέλης ἀπ' αὐ-
 τοῦ, ἀξιῶν σὺν ἐμοὶ τῷ ἀχρείῳ σου οἰκέτῃ τῶν ἀτελευτήτων
 σου ἀγαθῶν κληρονόμον γενέσθαι, ὅτι εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξα-
 σμένος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.
- 10 Τελέσας δὲ τὴν εὐχὴν καὶ ἐπιστραφεῖς, κατησπάσατο τὸ τέκνον ἤδη
 τοῦ ἐπουρανίου Πατρός. Εἰρήνην τε αὐτῷ ἐπευξάμενος καὶ σωτηρίαν
 αἰώνιον, ἐξῆλθε τοῦ παλατίου καὶ ἀπῆει, χαίρων καὶ εὐχαριστῶν τῷ
 Θεῷ, τῷ εὐοδώσαντι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ εἰς ἀγαθόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'

- 15 Ὁ Ἰωάσαφ δέ, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν Βαρλαάμ, εὐχῆ ἑαυτὸν ἐδίδου καὶ
 δάκρυσι θερμοτάτοις καὶ ἔλεγεν·
 «Ὁ Θεός, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχε· Κύριε, εἰς τὸ βοηθῆσαι
 μοι σπεῦσον», ὅτι «σοι ἐγκαταλέλειπται ὁ πτωχός, ὀρφανῶ σὺ
 ἦσθα βοηθός»· «ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με», «ὁ πάντας
 20 θέλων σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν», σῶσον μὲ
 καὶ ἐνίσχυσον με τὸν ἀνάξιον τοῦ πορευθῆναι τὴν ὁδὸν τῶν
 ἀγίων σου ἐντολῶν, ὅτι ἐγὼ μὲν ἀσθενής καὶ ταλαίπωρος καὶ
 ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν οὐχ ἰκανός, σὺ δὲ σῶζεις με δυνατός, ὁ πάντα
 τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα συγκρατῶν καὶ συνέχων. Μὴ εἰσῆς με
 25 ὀπίσω τῶν θελημάτων τῆς σαρκὸς τῶν πονηρῶν πορευέσθαι,
 ἀλλὰ τὸ σὺν δίδαξον ποιεῖν θέλημα, καὶ συντήρησόν με εἰς τὴν
 αἰώνιον σου καὶ μακαρίαν ζωὴν. Ὡ Πάτερ καὶ Υἱὲ καὶ θεῖον
 Πνεῦμα, ἡ ὁμοούσιος καὶ ἀδιαίρετος Θεότης, σὲ ἐπικαλοῦμαι
 καὶ σὲ δοξάζω· σὲ γὰρ ὑμνεῖ πᾶσα κτίσις καὶ σὲ δοξολογοῦσιν αἱ
 30 νοεραὶ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.
- Ἐκτοτε οὖν πάσῃ φυλακῇ ἐτήρει ἑαυτόν, καθαρότητα ψυχῆς τε καὶ

χάρη σου· πρόσεξε αὐτὸ τὸ ἀμπέλι ποὺ φυτεύθηκε μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα σου καὶ κάνε το νὰ καρποφορήσει καρπὸ δικαιοσύνης· ἐνίσχυσέ τον, βεβαιώνοντας μέσα του τὴ διαθήκη σου, καὶ γλίτωσέ τον ἀπὸ τὴν ἀπάτη τοῦ διαβόλου· μὲ τὴ σοφία τοῦ ἀγαθοῦ σου Πνεύματος δίδαξέ τον νὰ κάνει τὸ θέλημά σου⁵ καὶ μὴ ἀφαιρέσεις ἀπ' αὐτὸν τὴ βοήθειά σου, ἀξιώνοντάς τον, μαζί μὲ μένα τὸν ἄχρηστο ὑπηρέτη σου, νὰ γίνεи κληρονόμος τῶν ἀτέλειωτων ἀγαθῶν σου, διότι εἶσαι εὐλογητὸς καὶ δοξασμένος στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Ἄφοῦ τελείωσε τὴν προσευχή, γύρισε καὶ φίλησε τὸ τέκνο πιά τοῦ οὐράνιου Πατέρα καί, ἀφοῦ τοῦ εὐχήθηκε εἰρήνη καὶ σωτηρία αἰώνια, βγῆκε ἀπὸ τὸ παλάτι καὶ ἀναχώρησε χαίροντας καὶ εὐχαριστώντας τὸ Θεό, ὁ ὁποῖος ἔκανε τὴν ἀποστολή του νὰ ἔχει καλὸ ἀποτέλεσμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22

Ὁ Ἰωάσαφ, ὅταν βγῆκε ὁ Βαρλαάμ, ἔκανε προσευχή καὶ μὲ καυτὰ δάκρυα ἔλεγε·

«Θεέ μου, δεῖξε ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν προστασία μου· Κύριε, τρέξε γρήγορα νὰ μὲ βοηθήσεις»¹, διότι «σὲ σένα ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ ὁ φτωχός, καὶ σὺ εἶσαι τοῦ ὀρφανοῦ βοηθός»². «ρίξε τὸ βλέμμα σου ἐπάνω μου καὶ ἐλέησέ με»³, «σὺ ποὺ θέλεις νὰ σωθοῦν ὄλοι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια»⁴, σῶσε καὶ δυνάμωσε ἐμένα τὸν ἀνάξιο νὰ βαδίσω τὸ δρόμο τῶν ἁγίων ἐντολῶν σου, διότι ἐγὼ εἶμαι ἀδύναμος καὶ ταλαίπωρος καὶ ἀνίκανος νὰ κάνω τὸ καλὸ, ἐνῶ σὺ εἶσαι δυνατὸς νὰ μὲ σώσεις, ἀφοῦ συγκρατεῖς καὶ συνέχεις ὅλα τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα. Μὴ μὲ ἀφήσεις νὰ ἀκολουθήσω τὰ πονηρὰ θελήματα τῆς σάρκας, ἀλλὰ δίδαξέ με νὰ κάνω τὸ δικό σου θέλημα καὶ συντήρησέ με στὴν αἰώνια καὶ μακάρια ζωὴ σου. Πατέρα καὶ Υἱὸ καὶ ἅγιο Πνεῦμα, ἡ ὁμοουσία καὶ ἀδιαίρετη θεότητα, ἐσένα ἐπικαλοῦμαι καὶ δοξάζω· διότι ἐσένα ὑμνεῖ ὅλη ἡ κτίση καὶ ἐσένα δοξολογοῦν αἰώνια οἱ νοερὲς δυνάμεις τῶν ἀσωμάτων. Ἀμήν.

Ἄπο τότε διατηροῦσε τὸν ἑαυτό του μὲ κάθε προφύλαξη, φροντίζο-

1. Ψαλμ. 69,1.

2. Ψαλμ. 9,35.

3. Ψαλμ. 24,16 καὶ 85,16.

4. Α' Τιμ. 2,4.

σώματος ἑαυτῶ περιποιούμενος, ἐγκρατεία τε συζῶν καὶ προσευχαῖς
 ὀλονύκτοις καὶ δεήσεσιν. Ἡμέρας μὲν γὰρ πολλάκις περικοπτόμενος,
 τῇ τε τῶν συνόντων αὐτῶ συναυλία, ἔσθ' ὅτε καὶ τῇ τοῦ βασιλέως
 πρὸς αὐτὸν ἐπιδημία ἢ τῇ αὐτοῦ εἰς ἐκεῖνον μετακλήσει, ἢ νῦξ αὐτῶ τὰ
 5 τῆς ἡμέρας ἀνεπλήρου ὑστερήματα, ἐν εὐχαῖς καὶ δάκρυσι μέχρι δια-
 φαύματος ἰσταμένου αὐτοῦ καὶ τὸν Θεὸν ἐπικαλουμένον· ὅθεν τὸ προ-
 φητικὸν ἐκεῖνο ρῆμα ἐπ' αὐτὸν ἐπληροῦτο· «ἐν ταῖς νυξὶ ἐπάρατε τὰς
 χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια, καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον».

Ὁ δὲ Ζαρδὰν ἐκεῖνος τὴν τοιαύτην αὐτοῦ αἰσθόμενος διαγωγὴν
 10 καὶ λύπης πληρούμενος, μερίμναις τε δειναῖς τὴν ψυχὴν βαλλόμενος,
 οὐκ εἶχεν ὅ τι καὶ δράσειε· τέλος, τῇ ἀνία καταπονηθείς, εἰς τὸν ἑαυτοῦ
 ἀπεδήμησεν οἶκον, ἀρρωστεῖν προσποιούμενος. Ὡς δὲ εἰς γινῶσιν τῶ
 βασιλεῖ τοῦτο ἐλελύθει, ἄλλον μὲν ἀντ' αὐτοῦ τῶν πιστοτάτων καθυ-
 πηρετεῖν τῶ νιῶ ἐξαπέστειλεν, αὐτὸς δέ, τῆς τοῦ Ζαρδὰν ἐπιμελούμε-
 15 νος ὑγείας, ἰατρὸν αὐτῶ πέμπει δοκιμώτατον καὶ φροντίδος ὅτι πολλῆς
 ἀξιοῖ θεραπευθῆναι. Ὁ δὲ ἰατρός, ἐπεὶ τῶ βασιλεῖ οὗτος κεχαρισμένος
 ἦν, ἐπιμελῶς ἐπεσκέψατο, καί, ἄριστα διαγνοὺς τὰ κατ' αὐτόν, τῶ βα-
 σιλεῖ θάττον ἀναγγέλλει,

Ὡς ἐγώ, φησί, οὐδενὸς νοσήματος αἴτιον ἐν τῶ ἀνθρώπῳ εὐρεῖν
 20 δεδύνημαι· ἔνθεν τοι καὶ ὑπολαμβάνω, ἀθυμία τινὶ τὴν ψυχὴν
 βληθέντα, τοῦτον μαλακισθῆναι.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, τούτων ἀκούσας τῶν ρημάτων, ὑπέλαβε βαρέως αὐτῶ
 τὸν νιὸν διατεθῆναι, καὶ τούτου χάριν λυπηθέντα αὐτὸν ὑποχωρῆσαι.
 Μαθεῖν δὲ τὸ πρᾶγμα ἀκολούθως βουλόμενος, δεδήλωκε τῶ Ζαρδὰν,
 25 ὡς

Ἀῦριον ἐλεύσομαι, φησί, θεωρῆσαί σε, καὶ τὰ τῆς ἐπισυμβάσης
 σοι διαγνῶναι ἀρρωστίας.

Ὁ Ζαρδὰν δέ, ταύτης ἀκούσας τῆς ἀγγελίας, ἅμα πρῶτὸν περιβαλλόμε-
 νος αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον, πορευεται πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εἰσελθὼν προ-
 30 σεκύνησεν αὐτῶ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς,

Τί, φησί, παρεβιάσω ἑαυτὸν παραγενέσθαι; Αὐτὸς γὰρ ἤθελον
 ἐπισκέψασθαι σε καὶ πᾶσι γνωρίσαι τὴν πρὸς σέ μου φιλίαν.

ντας για την καθαρότητα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός του, καὶ ζοῦσε με ἐγκράτεια καὶ ὀλονύχτιες προσευχὲς καὶ δεήσεις. Ὅταν πολλὲς φορὲς διακοπτόταν ἀπὸ τὴν παρουσία ἐκείνων ποὺ ἦταν μαζί του καὶ μερικὲς φορὲς καὶ ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ βασιλιᾶ σ' αὐτόν, ἢ ἀπὸ τὴν πρόσκλησή του ἀπὸ ἐκεῖνον, τότε τὴ νύχτα ἀναπλήρωνε αὐτὰ ποὺ ἔχανε τὴν ἡμέρα, μένοντας ὀρθίος με προσευχὲς καὶ δάκρυα μέχρι νὰ φέξει καὶ ἐπικαλούμενος τὸ Θεό. Ἔτσι ἐκπληρώνόταν σ' αὐτόν ὁ προφητικὸς ἐκείνου λόγος: «τίς νύχτες ὑψῶστε τὰ χέρια σας στραμμένοι πρὸς τὰ ἅγια καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριο»⁵.

Ἐκεῖνος ὁ Ζαρδάν ὁμως συναισθανόμενος τὴ διαγωγή του, περιλυπος καὶ ἔχοντας τρομερὲς τύψεις στὴν ψυχὴ του, δὲν ἤξερε τί νὰ κάνει. Στὸ τέλος, ἀφοῦ ταλαιπωρήθηκε ἀπὸ τὴ στενοχώρια, ἔφυγε στὸ σπίτι του, προσποιούμενος τὸν ἄρρωστο. Ὅταν αὐτὸ περιῆλθε στὴ γνώση τοῦ βασιλιᾶ, ἔστειλε ἄλλον ἀπὸ τοὺς ἐμπιστοὺς στὴ θέση του νὰ ὑπηρετεῖ τὸν γιό του, καὶ αὐτός, φροντίζοντας γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ Ζαρδάν, ἔστειλε σ' αὐτόν ἐμπειρο γιαιτρὸ καὶ ἀξίωσε νὰ θεραπευθεῖ με ὅσο καλύτερη περιποίηση γίνεται. Ὁ γιαιτρός, ποὺ ἦταν ἀγαπητὸς στὸ βασιλιά, τὸν ἐπισκέφθηκε με προσοχὴ καὶ ἀφοῦ διέγνωσε ἄριστα τὰ σχετικὰ με αὐτόν, ἀνέφερε γρήγορα στὸ βασιλιά καὶ τοῦ εἶπε:

Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ βρῶ καμμιά αἰτία ἀσθένειας στὸν ἄνθρωπο γι' αὐτὸ καὶ ὑποθέτω ὅτι αὐτὸς ἀρρώστησε ἀπὸ κάποια στενοχώρια ποὺ πρόσβαλε τὴν ψυχὴ του.

Ὁ βασιλιάς, ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά, ὑπέθεσε ὅτι τοῦ φέρθηκε σκληρὰ ὁ γιός του καὶ ἐξαιτίας αὐτοῦ λυπήθηκε πολὺ καὶ ἀποσύρθηκε. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤθελε νὰ μάθει τί ἀκριβῶς ἔγινε, ἔστειλε μήνυμα στὸ Ζαρδάν καὶ τοῦ ἔλεγε:

Αὔριο θὰ ἔρθω νὰ σέ δῶ καὶ νὰ διαγνώσω τὰ αἷτια τῆς ἀρρώστιας ποὺ σέ βρῆκε.

Ὁ Ζαρδάν ἀκούοντας αὐτὴ τὴν ἀγγελία, πρῶι πρῶι φοράει τὸ ἔνδυμά του καὶ πηγαίνει στὸ βασιλιά καὶ μπαίνοντας μέσα τὸν προσκύνησε μέχρι τὸ ἔδαφος. Ὁ βασιλιάς τότε τοῦ εἶπε:

Γιατί καταπίεσες τὸν ἑαυτὸ σου γιὰ νὰ ἐρθεις; Διότι ἤθελα ἐγὼ νὰ σέ ἐπισκεφθῶ καὶ νὰ κάνω γνωστὴ σ' ὅλους τὴν ἀγάπη μου γιὰ σένα.

5. Ψαλμ. 133,2.

Ὁ δὲ ἀντέφησεν·

Ἡ ἐμὴ, βασιλεῦ, ἀσθένεια οὐκ ἔστι τῶν συνήθων ἀνθρώποις ἀρρωστικῶν, ἀλλ' ἐκ λυπηρᾶς καὶ ἐμμερίμνου ψυχῆς τῆς καρδίας ὀδυνωμένης, συνωδυνήθη τὸ σῶμα. Ἀφροσύνη δέ μοι ἦν οὕτως
5 ἔχοντά με μὴ δουλικῶς πρὸς τὸ σὸν παραγενέσθαι κράτος, ἀλλὰ τὴν σὴν βασιλείαν προσμένειν ἕως ἐμοῦ τοῦ οἰκέτου σκυλῆναι.

Τοῦ βασιλέως οὖν πνυθανομένου τίς ἢ τῆς ἀθυμίας αὐτοῦ αἰτία, ὑπολαβὼν ὁ Ζαρδάν,

Μέγας ἐμοὶ κίνδυνος, ἔφη, καὶ μεγάλων ἐγὼ τιμωριῶν ἄξιος,
10 πολλῶν δὲ θανάτων ἔνοχος καθέστηκα, ὅτι, σοῦ τοῖς προστάγμασιν ἀμελῶς διατεθεὶς ἀνίας σοὶ πολλῆς ὅσον οὐδέπω πρόξενος γέγονα.

Αὐθις δὲ ὁ βασιλεὺς,

Καὶ τίνα σὺ ἀμέλειαν ἠμέληκας; ἤρετο· τί δὲ τὸ περιέχον σε δέος;
15 Ἐν τῇ περὶ τὸν κύριόν μου τὸν υἱὸν σου ἀκριβεῖα ἠμέληκα, ἔφη. Πονηρὸς γὰρ ἄνθρωπος καὶ γόης ἐλθὼν ὠμίλησεν αὐτῷ τὰ τῆς θρησκείας τῶν Χριστιανῶν.

Εἶτα διηγεῖται κατὰ μέρος τῷ βασιλεῖ τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ γέροντος πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ μεθ' ὅσης ἡδονῆς ἐκεῖνος τὸν λόγον ἐδέξατο,
20 καὶ ὡς ὅλος τοῦ Χριστοῦ γεγόνει. Πρὸς δὲ καὶ τὴν κλῆσιν ἐδήλου τοῦ γέροντος, Βαρλαάμ τοῦτον καλεῖσθαι εἰπὼν. Ἀκηκόει γὰρ καὶ πρότερον ὁ βασιλεὺς τὰ περὶ τοῦ Βαρλαάμ καὶ τῆς ἀκροτάτης ἀσκήσεως αὐτοῦ. Ὡς δ' εἰς ἀκοὰς ταῦτα ἤλθε τῷ βασιλεῖ, κλόνῳ εὐθὺς ἐκ τῆς περιπεσοῦσης αὐτῷ ἀθυμίας βάλλεται, καὶ θυμοῦ πληροῦται, μικροῦ καὶ
25 ἀποπήγνυται τῷ ἀκούσματι. Καὶ αὐτίκα προσκαλεῖται Ἀραχὴν τινα οὕτω λεγόμενον, ὅς καὶ τῶν δευτερείων μετὰ τὸν βασιλέα ἤξιούτο, καὶ πρῶτος αὐτῷ ἐν πάσαις ταῖς ἀποκρύφους συμβουλίαις ἐτύχανεν, ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀστρολογίας ἐπιστήμων ἦν ὁ ἀνὴρ. Πρὸς ὃν παραγενόμενον τὸ συμβᾶν ὁ βασιλεὺς σὺν ἀθυμίᾳ πολλῇ καὶ ἀδημονίᾳ διηγεῖται. Ὁ δέ,
30 τὸν τάραχον αὐτοῦ καὶ τὴν σύγχυσιν τῆς ψυχῆς θεασάμενος,

Ἐκεῖνος τότε ἀνταπάντησε·

Ἡ ἀρρώστια μου, βασιλιά μου, δὲν εἶναι καμμιά ἀπὸ τίς συνηθισμένες ἀρρώστιες τῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀπὸ τῆ λυπημένη καὶ γεμάτη ἀγωνία ψυχὴ πόνεσε ἡ καρδιά μου, πόνεσε μαζί της καὶ τὸ σῶμα. Μὲ εἶχε κυριεύσει τόση ἀφροσύνη, ὥστε νὰ μὴ ἔρθω δουλικά στὴν ἐξουσία σου, ἀλλὰ νὰ περιμένω τὴ βασιλεία σου νὰ ὑποβληθεῖ στὸν κόπο νὰ ἔρθει σὲ μένα.

Ὅταν λοιπὸν ὁ βασιλιάς ρώτησε νὰ μάθει ποιά εἶναι ἡ αἰτία τῆς λύπης του, παίρνοντας τὸ λόγο ὁ Ζαρδὰν εἶπε·

Εἶναι μεγάλος γιὰ μένα ὁ κίνδυνος, εἶμαι ἄξιος γιὰ μεγάλες τιμωρίες καὶ ἔγινα ἔνοχος πολλῶν θανάτων, διότι, ἐκτελώντας μὲ ὀλιγωρία τίς διαταγές σου, σοῦ προξένησα μεγάλη λύπη, ὅση ποτὲ δὲ δοκίμασες.

Ρώτησε πάλι ὁ βασιλιάς·

Ποιά ὀλιγωρία ἔδειξες ἐσὺ, καὶ ποιός εἶναι ὁ φόβος ποὺ σὲ διακατέχει;

Αὐτὸς εἶπε·

Ἔδειξα ὀλιγωρία στὴν ἐκτέλεση μὲ προσοχὴ τῶν διαταγῶν σου σχετικὰ μὲ τὸν κύριό μου τὸ γιό σου. Γιατὶ κάποιος πονηρὸς ἄνθρωπος καὶ ἀγύρτης ἤρθε καὶ τοῦ μίλησε γιὰ τὴ θρησκεία τῶν Χριστιανῶν.

Ἐπειτα διηγήθηκε λεπτομερῶς στὸ βασιλιά ὅσα εἶπε ὁ γέροντας στὸ γιό του, καὶ μὲ πόση εὐχαρίστηση τὰ δέχτηκε ἐκεῖνος, καὶ ὅτι ὀλόκληρος ἔγινε τοῦ Χριστοῦ. Ἐπὶ πλεόν τοῦ φανέρωσε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γέροντα, λέγοντας ὅτι ὀνομάζεται Βαρλαάμ. Γιατὶ εἶχε ἀκούσει καὶ προηγουμένως ὁ βασιλιάς ὅσα λέγονται γιὰ τὸν Βαρλαάμ καὶ τῆς πολὺ μεγάλης ἄσκησής του. Μόλις τὰ ἄκουσε αὐτὰ ὁ βασιλιάς, ἀμέσως ταραχθῆκε ἀπὸ τὴ στενοχώρια ποὺ τὸν βρῆκε καὶ γέμισε ὀργὴ καὶ παρὰ λίγο νὰ μείνει ξερὸς μὲ αὐτὸ ποὺ ἄκουσε. Εὐθὺς ἀμέσως προσκαλεῖ κάποιον ποὺ λεγόταν Ἄραχῆς, ὁ ὁποῖος κατεῖχε τὴ δεύτερη θέση μετὰ τὸ βασιλιά, καὶ ἦταν ὁ πρῶτος σύμβουλός του στὶς μυστικὲς συσκέψεις του, καὶ συγχρόνως ὁ ἄνδρας αὐτὸς ἦταν καὶ γνώστης καλὸς τῆς ἀστρολογίας. Σ' αὐτόν, ὅταν ἤρθε, ὁ βασιλιάς διηγήθηκε αὐτὸ ποὺ ἔγινε μὲ πολὺ λύπη καὶ ἀγωνία. Ἐκεῖνος, βλέποντας τὴν ταραχὴ καὶ τὴ σύγχυση τῆς ψυχῆς του, λέει·

Ἄταράχά σοι, φησί, ἔστω καὶ ἄλυπα, ὧ βασιλεῦ· οὐκ ἀνέλπιστον γὰρ ἡμῖν ἔτι τὸ μεταπεσεῖν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ λίαν βεβαιότατα γινώσκω θᾶπτον αὐτὸν καὶ ἐξαρνήσασθαι τὴν τοῦ πλάνου ἐκείνου διδασκαλίαν, καὶ τῷ σῶ συνθέσθαι θελήματι.

5 Τούτοις οὖν τοῖς ρήμασι τὸν βασιλέα εἰς τὸ εὐθυμότερον ὁ Ἀραχῆς μεταβαλὼν, τῇ περὶ τὸ πρᾶγμα διασκέψει μελέτην ἐποιοῦντο.

Καὶ τοῦτο, φησίν, ὧ βασιλεῦ, πρὸ πάντων ποιήσωμεν· καταλαβεῖν σπεύσωμεν τὸν δεινὸν Βαρλαάμ. Καὶ εἰ τούτου ἐπιτύχωμεν, οὐκ ἀστοχῆσομεν, εὖ οἶδα, τοῦ σκοποῦ, οὐδὲ ψευσθησόμεθα τῆς
10 ἐλπίδος. Ἄλλ' ἐκεῖνος αὐτός, ἢ ρήμασι πιθανοῖς ἢ βασάνων ἀργάνοις πολυειδέσι πεισθεῖς, ἅκων ἂν ὁμολογήσειε ψευδῆ καὶ πεπλανημένα φάσκειν, καὶ τὸν κύριόν μου καὶ υἰόν σου τοῦ πατρῴου ἔχασθαι μεταπίσειε δόγματος. Εἰ δὲ ἐκεῖνον μὲν καταλαβεῖν οὐ
15 δυνηθείμεν, ἕτερον ἐγὼ ἐπίσταμαι πρεσβύτην μονερημίτην, Ναχώρ καλούμενον, ὅμοιον τῷ Βαρλαάμ κατὰ πάντα, ὃν οὐκ ἔστι διαγνῶναι μὴν ἐκεῖνον ὑπάρχειν, τῆς ἡμετέρας δόξης ὄντα, καὶ διδάσκαλον ἐμὸν ἐν τοῖς μαθήμασι γινόμενον. Τούτῳ ὑπαγορεύσας ἐγὼ, νύκτωρ ἀπελθὼν, πάντα κατὰ μέρος ἀφηγήσομαι. Εἶτα, κρατηθῆναι τὸν Βαρλαάμ διαφημίσαντες, τοῦτον
20 παρασησόμεθα, ὃς καὶ Βαρλαάμ ἑαυτὸν ὀνομάσας, τὰ τῶν Χριστιανῶν πρεβεύειν προσποιήσεται, καὶ τούτους διεκδικῶν φανήσεται. Εἶτα, πολλὴν διάλεξιν ἠττώμενος, κατὰ κράτος ἐκνικηθήσεται. Καὶ ταῦτα ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς θεώμενος, ὡς ὁ Βαρλαάμ μὲν ἠττήθη, τὰ δὲ ἡμέτερα ὑπερνικᾶ, τοῖς νικῶσι πάντως
25 συνθήσεται· μέγα πρὸς τούτοις καὶ τὸ τὴν σὴν αἰδεῖσθαι βασιλείαν καὶ τὰ σοὶ κεχαρισμένα ποιεῖν τιθέμενος. Ἐπιστραφήσεται γὰρ καὶ ὁ τὸ προσωπεῖον τοῦ Βαρλαάμ ὑποδύς, καὶ πεπλανῆσθαι αὐτὸν διαβεβαιώσειε.

Ἦσθη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῖς λαληθεῖσι καὶ ἄριστα βουλευσασθαι ἔδοξε, 30 κεναις ἐπερειδόμενος ἐλπίσιν. Ἐνθεν τοι καὶ τὸν Βαρλαάμ ἐναγχος μαθῶν ὑποχωρῆσαι, χειρώσασθαι ἔσπευδε. Λόχοις οὖν καὶ λοχαγοῖς

Μὴ ταράζεσαι, βασιλιά μου, καὶ μὴ λυπᾶσαι· γιατί δὲν νομίζουμε πῶς χάθηκε ἀκόμα γιὰ μᾶς ἡ ἐλπίδα νὰ μεταστραφεῖ· γνωρίζω μὲ μεγάλη βεβαιότητα ὅτι πολὺ γρήγορα αὐτὸς θὰ ἀπαρνηθεῖ τὴ διδασκαλία ἐκείνου τοῦ πλάνου καὶ θὰ πειθαρχήσει στὸ δικό σου θέλημα.

Ἐφοῦ λοιπὸν μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἔκανε τὸ βασιλιά ὁ Ἄραχης νὰ εὐθυμήσει, συσκέπτονταν μελετώντας τὸ πρᾶγμα. Καὶ λέει·

Αὐτὸ πρὶν ἀπ' ὅλα θὰ κάνουμε, βασιλιά μου· θὰ ἐπιδιώξουμε νὰ συλλάβουμε τὸν τρομερὸ Βαρλαάμ, κι ἐφόσον ἐπετύχουμε αὐτό, γνωρίζω καλά, ὅτι δὲν θὰ ἀποτύχουμε στὸ στόχο μας οὔτε θὰ διαψευσθεῖ ἡ ἐλπίδα μας. Γιατί ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ἦ μὲ πειστικὰ λόγια ἢ μὲ διάφορα βασανιστικὰ ὄργανα θὰ πεισθεῖ καὶ θὰ ὁμολογήσει χωρὶς νὰ τὸ θέλει ὅτι λέει ψευτιὲς καὶ ἀπάτες, καὶ θὰ μεταπείσει τὸν κύριό μου καὶ γιὸ σου νὰ πειθαρχήσει στὴ πατρικὴ διαταγή. Ἐὰν ὅμως δὲν μπορέσουμε νὰ συλλάβουμε ἐκεῖνον, ἐγὼ γνωρίζω ἓναν ἄλλο μοναχὸ ἐρημίτη, ποὺ ὀνομάζεται Ναχώρ, ποὺ εἶναι καθ' ὅλα ὁμοίος μὲ τὸν Βαρλαάμ, τὸν ὁποῖο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωρίσουν ὅτι εἶναι ἐκεῖνος καὶ ἀνήκει στὴ δική μας δοξασία καὶ ὅτι ἦταν δάσκαλός μου στὰ μαθήματα. Σ' αὐτὸν θὰ ὑποδείξω ἐγὼ, πηγαίνοντας νύχτα, καὶ θὰ τοῦ διηγηθῶ τὰ πάντα λεπτομερῶς. Ἐπειτα, ἀφοῦ διαδώσουμε ὅτι συνελήφθηκε ὁ Βαρλαάμ, θὰ παρουσιάσουμε αὐτόν, ὁ ὁποῖος, ἀναφέροντας ὅτι ὀνομάζεται Βαρλαάμ, θὰ προσποιηθεῖ ὅτι πιστεύει τὰ δόγματα τῶν Χριστιανῶν καὶ θὰ φανεῖ ὅτι ὑποστηρίζει αὐτούς. Ἐπειτα, ἀφοῦ ὕστερα ἀπὸ πολλὴ συζήτηση νικηθεῖ, στὸ τέλος θὰ κατανικηθεῖ τελείως. Βλέποντας αὐτὰ ὁ γιὸς τοῦ βασιλιά, ὅτι ὁ Βαρλαάμ νικήθηκε, ἐνῶ τὰ δικά μας ὑπερισχύουν, θὰ ταχθεῖ ὅπωςδὴποτε μὲ τοὺς νικητές, ὑπολογίζοντας πολὺ μαζὶ μὲ ὅλα αὐτὰ καὶ τὸ ὅτι σέβεται τὴ βασιλεία σου καὶ ὅτι κάνει αὐτὰ ποὺ σοῦ εἶναι ἀγαπητά. Ἄλλωστε θὰ μεταστραφεῖ καὶ αὐτὸς ποὺ ὑποδύθηκε τὸ πρόσωπο τοῦ Βαρλαάμ καὶ θὰ ὁμολογήσει ὅτι πλανήθηκε.

Εὐχαριστήθηκε ὁ βασιλιάς γιὰ ὅσα εἰπώθηκαν καὶ νόμισε ὅτι σκέφθηκαν πολὺ καλά, στηριζόμενος σὲ μάταιες ἐλπίδες. Ἐπειτα, μαθαίνοντας ὅτι ὁ Βαρλαάμ πρόσφατα ἀναχώρησε, ἔσπευσε νὰ τὸν συλλάβει.

τῶν διεξόδων τὰς πλείους διειληφώς, μίαν δὲ τῶν ὁδῶν, ἣν πασῶν
 μαλλον ὑφωρᾶτο, αὐτός, ἵπποις ἐπιβάς, ἀνὰ κράτος ἐδίωκε, προκατα-
 λαβεῖν αὐτὸν ἐκ παντὸς τρόπου διανοούμενος. Ἐν ὄλαις δὲ ἕξ ἡμέραις
 κοπιήσας, μάτην τεταλαιπωρῆκει. Εἶτα, αὐτὸν μὲν ἔν τινι τῶν βασιλι-
 5 κῶν παλατίων ἐν τοῖς ἀγροῖς διακειμένῳ προσμείνας, τὸν Ἀραχὴν
 μετὰ ἵππέων οὐκ ὀλίγων ἕως αὐτῆς τῆς Σενααρίτιδος ἐρήμου ἐπὶ
 ζήτησιν ἀπέστειλε τοῦ Βαρλαάμ. Καταλαβὼν δὲ ἐκεῖνος τὸν τόπον,
 πάντας τοὺς περιοίκους διετάραξε, καὶ τῶνδε μὴ ἑωρακέναι ποτὲ τὸν
 ἄνδρα βεβαιωσαμένον, ἐπὶ τὰς ἐρήμους ὁ ἄρχων τοὺς εὐσεβεῖς θηρευ-
 10 σων ἐξήκει. Πολύ τε τῆς ἐρήμου διοδευσας διάστημα, ὄρη τε περικυ-
 κλώσας καὶ ἀτριβεῖς φάραγγας πεζεύσας καὶ δυσβάτους, μετὰ τῶν σὸν
 αὐτῷ ὄχλων ἀκρώρειάν τινα καταλαβὼν καὶ στὰς ἐπ' αὐτῆς, ὁρᾷ κατὰ
 τὴν ὑπώρειαν φάλαγγα ἐρημιτῶν περιπατοῦσαν. Καὶ εὐθὺς τῷ τοῦ ἄρ-
 χοντος προστάγματι πάντες ἐπ' αὐτοὺς θέουσιν ἀπνευστί, ἄλλος ἄλλον
 15 τοῖς δρόμοις φθάσαι φιλονεικοῦντες, καὶ φθάσαντες, περιεχύθησαν αὐ-
 τοῖς κύνες ὡσεὶ πολλοὶ ἢ θηρία πονηρά τινα καὶ μισάνθρωπα. Καὶ
 κρατοῦσι τοὺς ἄνδρας τῷ τε εἶδει καὶ τῇ καταστάσει σεμνοτάτους, καὶ
 τὰ σήμαντρα τῆς ἐρημικῆς καταστάσεως ἐπὶ τῶν προσώπων φέρον-
 τας· καὶ τούτους σύροντες τῷ ἄρχοντι παρέστησαν, οὐ θορυβηθέντας
 20 ὅλως, οὐκ ἀγεννές τι καὶ σκυθρωπὸν ἐνδειξαμένους ἢ φθεγξαμένους.
 Ὁ δὲ προάγων αὐτῶν καὶ οἶονεὶ καθηγούμενος πῆραν ἐβάσταζε τριχί-
 νην, μεστήν λειψάνων προεκδημησάντων τινῶν ἁγίων πατέρων. Κα-
 τανοήσας δὲ αὐτοὺς ὁ Ἀραχῆς, ὡς οὐκ εἶδε τὸν Βαρλαάμ (ἐγίνωσκε
 γὰρ αὐτόν), συνεχύθη τῇ λύπῃ· λέγει δὲ πρὸς αὐτούς·

25 Ποῦ ἔστιν ὁ ἀπατεῶν ἐκεῖνος, ὁ τὸν υἱὸν πλανήσας τοῦ βασιλέ-
 ως;

Ὁ δὲ τὴν πῆραν βατάζων ἀπεκρίνατο·

Οὐκ ἔστιν ἐκεῖνος ἐν ἡμῖν· μηδὲ γένοιτο! φεύγει γὰρ ἡμᾶς τῇ τοῦ
 Χριστοῦ διωκόμενος χάριτι. Ἐν ὑμῖν δὲ τὰς οἰκήσεις ἔχει.

30 Ὁ ἄρχων ἔφη·

Γινώσκεις οὖν αὐτόν;

Ἄφου λοιπὸν μὲ λόχους καὶ λογαχοὺς ἔκλεισε τίς περισσότερες ἀπὸ τίς ἐξόδους, ἓνα δρόμο, πού τὸν ὑποψιαζόταν περισσότερο, ἰππεύοντας ὁ ἴδιος ἔτρεχε ὅσο μποροῦσε σκεπτόμενος ὅτι θὰ τὸν προλάβει ὀπωσδήποτε. Ὅμως ταλαιπωρήθηκε ἄδικα κοπιᾶζοντας ἕξι ὀλόκληρες ἡμέρες. Αὐτὸς τότε κατέλυσε σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ βασιλικά παλάτια πού βρισκόταν στὰ χωράφια, καὶ ἔστειλε τὸν Ἄραχῆ μὲ πολλοὺς ἰππεῖς μέχρι καὶ τῆ Σενααρίτιδα ἔρημο πρὸς ἀναζήτηση τοῦ Βαρλαάμ. Ἐκεῖνος, ἀφου ἔφθασε στὴν περιοχὴ, τρομοκράτησε ὅλους τοὺς περίοικους. Καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ τὸν βεβαίωσαν ὅτι δὲν εἶδαν ποτὲ τὸν ἄνδρα, ὁ ἄρχοντας βγήκε στὶς ἐρήμους γιὰ νὰ κυνηγήσει τοὺς εὐσεβεῖς. Ἄφου περιόδευσε πολλὴ ἔκταση τῆς ἐρήμου καὶ περικύκλωσε βουνὰ καὶ πέρασε πεζὸς ἀπάτητα καὶ δύσβατα φαράγγια, μαζί μὲ τὰ πλήθη πού εἶχε μαζί του φθάνοντας σὲ μιὰ κορυφὴ στάθηκε σ' αὐτὴν καὶ βλέπει στοὺς πρόποδες νὰ περπατᾷ μιὰ φάλαγγα ἐρημιτῶν. Ἀμέσως μὲ διαταγὴ τοῦ ἄρχοντα τρέχουν ὅλοι ἐπάνω τους χωρὶς ἀναπνοή, συναγωνιζόμενοι ἀπὸ ποῖο δρόμο θὰ φθάσει ὁ ἓνας γρηγορότερα ἀπὸ τὸν ἄλλο· καὶ ὅταν ἔφθασαν, ὄρμησαν ἐπάνω τους σὰν πολλὰ σκυλιὰ⁶ ἢ κάποια κακὰ καὶ μισάνθρωπα θηρία. Συλλαμβάνουν τότε τοὺς ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι καὶ στὴν ὄψη καὶ στὴ στάση ἦταν σεμνότατοι καὶ ἔφεραν στὰ πρόσωπά τους τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐρημικῆς ζωῆς τους, καὶ τοὺς ὀδηγοῦν σέρνοντάς τους στὸν ἄρχοντα, χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ ταραχθοῦν καθόλου, ἢ νὰ δεῖξουν ἢ νὰ ποῦν τίποτε τὸ χυδαῖο καὶ δυσάρεστο. Μάλιστα ἐκεῖνος πού βιάδιζε μπροστὰ ἀπ' αὐτοὺς καὶ κατὰ κάποιο τρόπο ἦταν ἡγούμενος, κρατοῦσε τρίχινο ταγάρι γεμᾶτο λείψανα κάποιων ἀγίων πατέρων πού εἶχαν ἀπὸ καιρὸ πεθάνει. Ἐξετάζοντάς τους ὁ Ἄραχῆς, ὅταν δὲν εἶδε τὸν Βαρλαάμ (γιατὶ τὸν γνώριζε) κυριεύθηκε ἀπὸ λύπη, καὶ τοὺς λέει:

Ποῦ εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἀπατεώνας πού παραπλάνησε τὸ γιό τοῦ βασιλιᾶ;

Ἐκεῖνος πού κρατοῦσε τὸ ταγάρι ἀπάντησε·

Αὐτὸς δὲ βρίσκεται ἀνάμεσά μας καὶ εἶθε νὰ μὴ βρεθεῖ ποτέ!
Γιατὶ μᾶς ἀποφεύγει καταδιωκόμενος ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ,
καὶ κατοικεῖ ἀνάμεσά σας.

Καὶ ὁ ἄρχοντας εἶπε·

Τὸν γνωρίζεις δηλαδὴ αὐτόν;

Ναί, φησὶν ὁ ἐρημίτης·

Οἶδα τὸν ἀπατεῶνα λεγόμενον, ὃς ἐστὶν ὁ διάβολος, ὁ μέσον ὑμῶν κατοικῶν καὶ παρ' ὑμῶν λατρευόμενός τε καὶ θεραπευόμενος.

5 Ὁ ἄρχων λέγει·

Περὶ τοῦ Βαρλαάμ ἐγὼ τὴν ζήτησιν ἔχω, καὶ τοῦτον ἠρόμην σε μαθεῖν ποῦ ἔστιν.

Ὁ δὲ μοναχός·

10 Καὶ ἴνα τί, φησὶν, ἀλληγάλλως ἐλάλησας, περὶ τοῦ ἀπατήσαντος τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τὴν πεῦσιν προσαγαγών; Εἰ γὰρ τὸν Βαρλαάμ ἐζήτηεις, ἔδει σε πάντως εἰπεῖν· Ποῦ ἔστιν ὁ ἐκ τῆς πλάνης ἐπιστρέψας καὶ σώσας τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν; Ἐκεῖνος γὰρ ἀδελφὸς ἡμῶν ὑπάρχει καὶ συνασκητής. Ἐκ πολλῶν δὲ ἡδὴ ἡμερῶν οὐ τεθεάμεθα αὐτόν.

15 Ὁ δὲ Ἀραχῆς·

Τὸ οἶκημα αὐτοῦ, φησὶν, ὑπόδειξον.

Ὁ ἀσκητής ἀπεκρίνατο·

20 Εἰ θεάσασθαι ὑμᾶς ἤθελεν, ἐκεῖνος ἂν εἰς συνάντησιν ὑμῶν ἐξῆλθεν. Ἡμῖν δ' οὐκ ἔξεστι τὸ δωμάτιον αὐτοῦ ὑμῖν γνωρίσαι.

Θυμοῦ ἐπὶ τούτῳ ἐμπίπλται ὁ ἄρχων, καὶ φησι πρὸς αὐτόν, ὀργίλον ἄμα καὶ θηριῶδες ἐμβλέψας·

Ξένῳ νυνὶ θανάτῳ ὑμᾶς θανατώσω, εἰ ἐξ αὐτῆς τὸν Βαρλαάμ οὐ παραστήσετέ μοι.

25 Καὶ τί, φησὶν ὁ ἀσκητής,

30 ὁρᾶς ἐν ἡμῖν, οὐπερ ἀντεχόμενοι δυσάποσπάστως τῆς παρουσίας διακεισόμεθα ζωῆς, καὶ τὸν παρὰ σοῦ ἐπαχθησόμενον φοβηθῶμεν θάνατον; Χάριν γὰρ σοι μᾶλλον ὁμολογήσομεν, ὅτι τῆς ἀρετῆς ἐχομένους τοῦ βίου ἐζήγαγες. Δεδοίκαμεν γὰρ οὐ μικρῶς τὸ τοῦ τέλους ἀδελον, μὴ εἰδότες πῶς ἔχοντας ἡμᾶς καταλήσεται, μὴ που γνώμης ὀλισθος ἢ ἐπήρειά τις δαιμονικῆ τῆς προαιρέσεως τὴν ἔνστασιν μεταστρέψει, καὶ ἕτερα φρονεῖν ἢ ποιεῖν παρὰ τὰ τῷ Θεῷ ὁμολογημένα μεταπίσειεν. Ὅθεν τυχεῖν ὧν ἐλπί-

Καὶ ὁ ἐρημίτης ἀπαντᾷ·

Ναί, γνωρίζω αὐτὸν ποὺ λέγεται ἀπατεώνας, ποὺ εἶναι ὁ διάβολος καὶ ποὺ κατοικεῖ ἀνάμεσα σὲ σᾶς καὶ λατρεύεται καὶ ἐξυπηρετεῖται ἀπὸ σᾶς.

Ὁ ἄρχοντας λέει·

Ἐγὼ ψάχνω νὰ βρῶ τὸν Βαρλαάμ καὶ γι' αὐτὸν ρώτησα νὰ μάθω ποῦ εἶναι.

Καὶ ὁ μοναχὸς ἀπαντᾷ·

Τότε γιατί μίλησες ἀλλοπρόσαλλα, ρωτώντας γιὰ ἐκεῖνον ποὺ ἐξαπάτησε τὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ; Γιατί, ἂν ζητούσες τὸν Βαρλαάμ, ἔπρεπε ὅπωςδήποτε νὰ πεῖς· Ἐκεῖνος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μετέστρεψε ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ ἔσωσε τὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ; Γιατί ἐκεῖνος εἶναι ἀδελφὸς καὶ συνασκητῆς μας. Ἀλλὰ πολλὲς μέρες δὲν τὸν ἔχουμε δεῖ.

Καὶ ὁ Ἀραχῆς λέει·

Δεῖξε μου ποῦ μένει.

Ὁ ἀσκητὴς ἀποκρίθηκε·

Ἐὰν ἠθελε νὰ σᾶς δεῖ, θὰ ἐρχόταν ἐκεῖνος νὰ σᾶς συναντήσει. Σὲ μᾶς ὅμως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σᾶς κάνουμε γνωστὸ τὸ κελλί του.

Μ' αὐτὰ ὀργίζεται ὁ ἄρχοντας καὶ τοῦ λέει, κοιτάζοντάς τον σὰν ὀργισμένο θηρίο·

Θὰ σᾶς θανατώσω τώρα δὲ μὲ θάνατο ἀσυνήθιστο, ἐὰν δὲ φέρετε μπροστά μου αὐτὴ τὴ στιγμή τὸν Βαρλαάμ.

Ὁ ἀσκητὴς τότε λέει·

Καὶ ποιὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ βλέπεις σὲ μᾶς, στὸ ὁποῖο εἴμαστε προσκολλημένοι, ὥστε, ὄντας ἀναπόσπαστα δεμένοι μὲ τὴν παροῦσα ζωὴ, νὰ φοβηθοῦμε τὸ θάνατο ποὺ θὰ μᾶς ἐπιβάλλει; Θὰ σοῦ χρωστᾶμε μᾶλλον χάρη, διότι μᾶς ἔβγαλες ἀπὸ τὴ ζωὴ, ὄντας ἀφοσιωμένοι στὴν ἀρετῇ. Γιατί δὲ φοβόμαστε λίγο τὸ γεγονός ὅτι τὸ τέλος εἶναι ἄδηλο, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουμε σὲ ποιὰ κατάσταση θὰ μᾶς βρεῖ· μήπως δηλαδὴ κάποιον ὀλισθήματι τῆς γνώμης ἢ δαιμονικῆ ἐπίδραση στὴν προαίρεσή μας μεταβάλλει τὸ ζῆλο μας καὶ μᾶς πείσει νὰ πιστεύουμε ἢ νὰ κάνουμε διαφορετικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ὁμολογήσαμε στὸ Θεό. Γι' αὐτό, παύοντας νὰ ἐλπίζετε ὅτι θὰ ἐπιτύχετε αὐτὰ ποὺ ζητᾶτε, μὴ διστάσετε νὰ κά-

ζετε ὅλως ἀπειπόντες, μὴ ὀκνήσητε ποιεῖν ὅπερ βούλεσθε. Οὐτε γὰρ τὸ τοῦ θεοφιλοῦς ἡμῶν ἀδλεφοῦ οἰκητήριον, καίτοι γε εἰδότες, ὑποδείξομεν, οὔτε ἄλλα τινὰ ὑμῖν λανθάνοντα μοναστήρια προδώσομεν, ταύτη τὸν θάνατον ἐκφυγεῖν κακῶς ἀνεχόμενοι·
 5 ἄλλὰ καλῶς μᾶλλον θανούμεθα, ἰδρῶτας ἀρετῆς πρότερον, καὶ νῦν ἀνδραγαθίας αἷμα, τῷ Θεῷ προσενέγκαντες.

Οὕτω παρρησιασασμένους οὐκ ἐνεγκῶν ὁ ἀλιτήριος, ἀλλὰ πρὸς τὸ γενναῖον τοῦ φρονήματος ὀξύτατα κινηθεῖς, πολλαῖς αὐτοὺς περιέβαλε πληγαῖς καὶ βασάνοις, ὧν τὸ μεγαλύψυχον καὶ γενναῖον καὶ τῷ τυ-
 10 ράννῳ ἄξιον θαύματος ἐνομίσθη. Ὡς δὲ μετὰ πολλὰς τιμωρίας πείθειν οὐκ εἶχεν, οὔτε ὑποδειξαί τις αὐτῷ τὸν Βαρλαάμ ἠνείχετο, λαβῶν τούτους, ἐπὶ τὸν βασιλέα κελεύει τυπτομένους καὶ προπηλακιζομένους ἄγεσθαι, βαστάζοντας καὶ τὴν πῆραν τῶν λειψάνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'

15 Δι' ἡμερῶν δὲ οὐκ ὀλίγων προσάγει τούτους τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς δῆλα τίθησιν· εἶτα παριστᾷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ δεινὰ θυμομαχοῦντος. Καὶ ὅς ἰδὼν αὐτούς, τῷ θυμῷ ὑπερζέσας, μαινομένῳ ἐφέκει. Τύπτεσθαι τε αὐτοὺς ἀνηλεῶς κελεύσας, ὡς εἶδε ταῖς πληγαῖς χαλεπῶς κατακοπέντας, μόλις τῆς πολλῆς ἀνενεγκῶν μανίας, παύσα-
 20 σθαι τοὺς τύπτοντας κελεύει. Καὶ φησι πρὸς αὐτούς·

Τί τὰ ὀστᾶ ταῦτα τῶν τεθνεώτων περιφέρετε; εἰ, ὧν τὰ ὀστᾶ εἰσι ποθοῦντες, ταῦτα βαστάζετε, ταύτη τῇ ὥρᾳ θήσομαι καὶ ὑμᾶς μετ' αὐτῶν, ἵνα, τῶν ποθουμένων τυχόντες, χάριν μοι ὁμολογήσητε.

25 Ὁ δὲ τῆς θείας ἐκείνης φάλαγγος ἔξαρχος καὶ καθηγητῆς παρ' οὐδεν τὰς τοῦ βασιλέως τιθέμενος ἀπειλᾶς, ὡς μηδενὸς αὐτῷ συμβεβηκότος ἀνιαροῦ, ἐλευθέρᾳ φωνῇ καὶ λαμπροτάτῳ προσώπῳ καὶ τὴν ἐνοικοῦσαν τῇ ψυχῇ σημαίνοντι χάριν, ἔφη·

30 Τὰ ὀστᾶ ταῦτα τὰ καθαρὰ καὶ ἅγια περιφέρομεν, ὧ βασιλεῦ, τὸν πόθον τε ἀφοσιούμενοι ὧν εἰσι θαυμασίων ἀνδρῶν, καὶ τῆς

νετε αὐτὸ ποῦ θέλετε. Γιατὶ οὔτε τὴν κατοικία τοῦ θεοφιλοῦς ἀδελφοῦ μας θὰ σᾶς δείξουμε, ἂν καὶ τὴ γνωρίζουμε, οὔτε θὰ προδώσουμε σὲ σᾶς μερικὰ ἄλλα κρυφὰ μοναστήρια, γιατί δὲν ἀνεχόμεστε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ ξεφύγουμε κακῶς τὸν θάνατο· ἀλλὰ μᾶλλον καλῶς θὰ πεθάνουμε, προσφέροντας στὸ Θεὸ προηγουμένως τοὺς ἰδρωτὲς τῆς ἀρετῆς καὶ τώρα αἷμα ἀνδραγαθίας.

Μὴ ἀνεχόμενος ὁ ἀληθῆριος τὴν τόση παρρησία τους, ἀλλὰ ὀργισμένος γιὰ τὸ γενναῖο τους φρόνημα, ἐπέβαλε σ' αὐτοὺς πολλὰ χτυπήματα καὶ βασανιστήρια, σ' αὐτοὺς ποῦ ἢ μεγαλοψυχία καὶ ἢ γενναιοτήτα, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν τύραννο θεωρήθηκε ἄξια θαυμασμοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως μετὰ ἀπὸ πολλές τιμωρίες δὲν μπόρεσε νὰ τοὺς πείσει, οὔτε δεχόταν κανένας νὰ τοῦ δείξει τὸν Βαρλαάμ, τοὺς πῆρε καὶ διέταξε νὰ τοὺς ὀδηγήσουν χτυπώντας τους καὶ προπηλακίζοντάς τους στὸ βασίλια, κρατώντας καὶ τὸ ταγάρι μὲ τὰ λείψανα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23

Ὑστερα λοιπὸν ἀπὸ ἀρκετὲς ἡμέρες τοὺς ὀδηγεῖ στὸ βασίλια καὶ ἀναφέρει ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ αὐτοὺς· ἔπειτα τοὺς παρουσιάζει μπροστὰ του, ἐνῶ ἐκεῖνος ἦταν πάρα πολὺ ὀργισμένος. Αὐτός, βλέποντάς τους καὶ βράζοντας ἀπὸ τὸ θυμὸ του, ἔμοιαζε σὰν μαινόμενος. Καὶ ἐνῶ διέταξε νὰ τοὺς χτυποῦν ἀλύπητα, βλέποντας ὅτι μὲ τὰ χτυπήματα βασανίστηκαν τρομερά, μόλις συνῆλθε ἀπὸ τὴν πολλὴ μανία του, διέταξε αὐτοὺς ποῦ χτυποῦσαν νὰ σταματήσουν, καὶ τοὺς λέει:

Γιατί περιφέρετε αὐτὰ τὰ κόκκαλα τῶν πεθαμένων; Ἐφόσον κουβαλᾶτε τὰ κόκκαλα αὐτά, ἐπειδὴ ποθεῖτε αὐτοὺς στοὺς ὁποίους ἀνήκουν τὰ κόκκαλα, αὐτὴ τὴν ὥρα θὰ σᾶς βάλω καὶ σᾶς μαζί μ' αὐτούς, ὥστε, ἐπιτυχάνοντας αὐτὰ ποῦ ποθεῖτε, νὰ μὲ εὐγνωμονεῖτε.

Τότε ὁ ἀρχηγὸς καὶ καθηγητὴς τῆς θεϊκῆς ἐκείνης φάλαγγας, ἀψηφώντας τὶς ἀπειλὲς τοῦ βασιλιᾶ, σὰν νὰ μὴ τοῦ συνέβη τίποτε τὸ φοβερό, μὲ ἐλεύθερη φωνὴ καὶ μὲ πρόσωπο ποῦ ἔλαμπε καὶ φανέρωνε τὴ χάρι ποῦ κατοικοῦσε μέσα στὴν ψυχὴ του, εἶπε:

Αὐτὰ τὰ κόκκαλα τὰ καθαρὰ καὶ ἅγια, βασιλιά μου, τὰ κουβαλᾶμε μαζί μας, γιὰ νὰ δείχνουμε τὸν πόθο μας πρὸς τοὺς θαυμά-

ἀσκήσεως αὐτῶν καὶ θεοφιλοῦς πολιτείας εἰς μνήμην ἑαυτοῦς ἀγοντες καὶ πρὸς τὸν ὅμοιον διεγείροντες ζῆλον, τὴν ἀνάπαυσίν τε ἐνοπτριζόμενοι καὶ τρυφὴν ἐν ἧ νῶν διάγουσι· καὶ τούτους μὲν μακαρίζοντες, ἀλλήλους δὲ παραθήγοντες, τοῖς αὐτῶν ἐξακολουθεῖν ἔχγεσι σπεύδομεν. Πρὸς δέ, καὶ τὴν τοῦ θανάτου ἑαυτοῖς περιποιούμεθα μνήμην, πάνυ ὠφέλιμον οὖσαν καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἀσκήσεως ἀγῶνας προθύμως ἀναπτεροῦσαν, καὶ ἀγιασμὸν δὲ τῇ τούτων ἀρρόμεθα προσψαύσει.

Ἄυθις δὲ ὁ βασιλεὺς,

10 Εἰ ὠφέλιμος, φησὶν, ἡ τοῦ θανάτου μνήμη, καθὼς φατε, τί μὴ τοῖς ἐν τοῖς σώμασιν ὑμῶν ὀστέοις τὴν τούτου ὑποδέχοισθε μνήμην, τοῖς οἰκείοις ὑμῖν καὶ ὅσον οὐπω φθαρησομένοις, ἤπερ τοῖς ἀλλοτρίοις τούτοις καὶ διεφθαρμένοις;

Καὶ ὁ μοναχός·

15 Πέντε μὲν, φησὶν, ἐμοῦ εἰρηκότος αἰτίας τῆς τῶν λειψάνων περιφορᾶς, πρὸς μίαν αὐτῶς ἀνταποκρινόμενος, χλευάζειν ἡμᾶς δοκεῖς· ἀλλ' ἑναργέστερον, εὖ ἴσθι, τὰ τῶν προτετελετηκότων ὀστᾶ τὴν τοῦ θανάτου παριστῶσι μνήμην, ἢ γε τῶν ζώντων. Ἄλλ', ἐπείπερ ταῦθ' οὕτως εἶναι γινώσκεις καὶ τὰ ἐν τῇ σαρκί σου ὅστᾶ τὸν θάνατόν σοι ὑποτυποῦσι, τί μὴ καὶ αὐτός, τῆς ὅσον οὐπω ἐλευσομένης μνημονεύων τελευτῆς, εὖ τὰ σεαυτοῦ διατίθης, ἀλλὰ πάσαις μὲν τὴν ψυχὴν σου ἐκδέδωκας παρανομίαις, βιαίως δὲ καὶ ἀνηλεῶς ἀναιρεῖς τοὺς λατρευτὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς εὐσεβείας ἐραστάς, τοὺς μηδὲν σοι ἡδικηκότας μηδέ σοι τῶν παρόντων τι συμμεριζομένους ἢ ἀφελέσθαι φιλονεικοῦντας;

Ἄυθις δὲ βασιλεὺς ἔφη·

20 Τοὺς δεινοὺς ὑμᾶς καὶ λαοπλάνους εἰκότως κολάζω, ὅτι πάντας ἀπατᾶτε, ἀπέχεσθαι τῶν τερπνῶν τοῦ βίου ὑποτιθέμενοι, καί, ἀντὶ τῆς γλυκειᾶς ζωῆς καὶ τῆς ποθεινοτάτης ἐπιθυμίας καὶ ἡδονῆς, τὴν σκληρὰν καὶ ρυπῶδη ταύτην καὶ πιναρὰν ἐκλέγεσθαι ἀγωγὴν ἐκβιάζεσθε, καὶ τὴν τῶν θεῶν τιμὴν τῷ Ἰησοῦ ἀπονέ-

σιους ἄνδρες στοὺς ὁποίους ἀνήκουν, γιὰ νὰ φέρνουμε στὴ μνήμη μας τὴν ἄσκηση καὶ τὴ θεοφιλῆ ζωὴ τους καὶ νὰ διεγείρουμε τὸ ζῆλο μας πρὸς μίμησή τους· γιὰτὶ σ' αὐτὰ βλέπουμε σὰν σὲ καθρέφτη τὴν ἀνάπαυση καὶ τὴν ἀπόλαυση στὴν ὁποία τώρα ζοῦν καὶ μακαρίζοντας αὐτοὺς καὶ προτρέποντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, προσπαθοῦμε νὰ ἀκολουθήσουμε τὰ ἴχνη τους. Ἐπὶ πλέον καλλιεργοῦμε καὶ τὴ μνήμη τοῦ θανάτου γιὰ τὸν ἑαυτό μας, πού εἶναι πολὺ ὠφέλιμη καὶ μᾶς ἀναζωογονεῖ τὴν προθυμία γιὰ τοὺς ἀγῶνες τῆς ἄσκησης, καὶ ἐπιπλέον ἀντλοῦμε καὶ ἀγιασμό ἀπὸ τὴν ἐπαφή μας μὲ αὐτά.

Καὶ ὁ βασιλιάς λέει·

Ἐὰν εἶναι ὠφέλιμη ἡ ἀνάμνηση τοῦ θανάτου, ὅπως λέτε, γιὰτὶ δὲν δέχεσθε τὴ μνήμη αὐτοῦ στὰ κόκκαλα πού ὑπάρχουν στὰ σώματά σας, πού εἶναι προσφιλῆ σὲ σᾶς καὶ ὅπου νᾶναι θὰ φθαροῦν, παρὰ σὲ αὐτὰ τὰ ζένα καὶ φθαρμένα;

Καὶ ὁ μοναχὸς λέει·

Ἐνῶ ἐγὼ ἀνάφερα πέντε λόγους γιὰ τὴν περιφορὰ τῶν λειψάνων, σύ, ἀπαντώντας στὸν ἕνα, νομίζεις ὅτι μᾶς εἰρωνεύεσαι· γνώριζε ὅμως καλὰ ὅτι τὰ κόκκαλα αὐτῶν, πού ἔχουν ἤδη πεθάνει, παριστάνουν πιὸ παραστατικὰ τὴ μνήμη τοῦ θανάτου, παρὰ ἐκεῖνα τῶν ζωντανῶν. Ἄλλ' ἀφοῦ γνωρίζεις ὅτι αὐτὰ ἔτσι εἶναι καὶ ὅτι καὶ τὰ κόκκαλα τῆς δικῆς σου σάρκας ὑπενθυμίζουν σὲ σένα τὸν θάνατο, γιὰτὶ καὶ σύ, ἐνθυμούμενος τὸ τέλος σου, πού ὅπου νᾶναι θὰ ἔρθει, δὲν τακτοποιεῖς καλὰ τίς ὑποθέσεις σου, ἀλλὰ ἐκθέτεις τὴν ψυχὴ σου σ' ὅλες τίς παρανομίες καὶ σκοτώσεις βίαια καὶ ἀνελέητα τοὺς λάτρεις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐραστὲς τῆς εὐσέβειας, οἱ ὅποιοι σὲ τίποτε δὲν σὲ ἀδίκησαν, οὔτε μοιράζονται μαζί σου τίποτε ἀπὸ ὅσα ἔχεις, οὔτε ἐπιδιώκουν νὰ σοῦ ἀφαιρέσουν;

Καὶ ὁ βασιλιάς ἀπάντησε·

Ἐσᾶς τοὺς τρομεροὺς καὶ λαοπλάνους σωστὰ σᾶς τιμωρῶ, γιὰτὶ ἀπατᾶτε τοὺς πάντες, συμβουλευόντάς τους νὰ ἀπέχουν ἀπὸ ὅλες τίς χαρὲς τῆς ζωῆς, καὶ τοὺς βιάζετε νὰ προτιμοῦν τὴ σκληρὴ καὶ βρώμικη καὶ ἀκάθαρτη αὐτὴ διαγωγὴ, ἀντὶ τῆς γλυκειᾶς ζωῆς καὶ τῆς ποθητῆς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονῆς, καὶ διδάσκετε νὰ ἀπονέ-

μειν κηρύττετε. Ἴνα οὖν μή, τῇ ὑμετέρῃ ἀπάτῃ ἐξακολουθοῦν-
τες, οἱ λαοὶ ἔρημον τὴν γῆν καταλίπωσι, καί, τῶν πατρίων ἀπο-
στάντες θεῶν, ἀλλοτριῶ λατρεύσωσι, τιμωρίαις ὑμᾶς καὶ θανά-
τοις ὑποβαλεῖν δίκαιον ἔκρινα.

5 Ὁ δὲ μοναχὸς φησὶν·

Εἰ πάντας μετέχειν τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου ὀρέγῃ, τί μὴ πᾶσιν ἐπ’
ἴσης μεταδίδως τῆς τρυφῆς καὶ τοῦ πλούτου, ἀλλ’ οἱ μὲν πλείους
πενία ταλαιπωροῦνται, σὺ δὲ τὰ αὐτῶν προσαφαρπάζων τοῖς
ἑαυτοῦ προστίθης; Οὐκ ἄρα τῆς τῶν πολλῶν φροντίζεις
10 σωτηρίας, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν πιαίνεις σάρκα, ὕλην ἐτοιμάζων τῇ
τῶν σκωλήκων καταβρώσει. Διὰ τοῦτο, καὶ τὸν τῶν πάντων
ἀπαρνησάμενος Θεόν, τοὺς μὴ ὄντας προσηγόρευσας θεοὺς, τοὺς
πάσης παρανομίας ἐφευρετάς, ἵνα σοι, κατὰ μίμησιν αὐτῶν
ἀσελγαίνοντι καὶ παρανομοῦντι, τὸ μιμητὰς ἀναγορεύεσθαι τῶν
15 θεῶν σου προσγένηται. Οἷα γὰρ οἱ θεοὶ ὑμῶν ἔπραξαν, πῶς οὐχὶ
καὶ οἱ προσέχοντες αὐτοῖς ἄνθρωποι πράξουσι; Πλάνην οὖν με-
γάλην πεπλάνησαι, ὦ βασιλεῦ. Δέδοικας δὲ μή τινας τοῦ λαοῦ
πεΐσαιμεν, τοῖς ἡμετέροις συνθεμένους, ἀποστῆναί σου τῆς χει-
ρὸς καὶ τῇ τὰ πάντα συνεχούσῃ προσοικειωθῆναι χειρὶ· θέλεις
20 γὰρ πολλοὺς εἶναι τοὺς ὑπουργοὺς τῆς σῆς πλεονεξίας, ἵν’ αὐτοὶ
μὲν ταλαιπωρῶσι, σοὶ δὲ τὰ παρ’ αὐτῶν προσγένοιτο κέρδη.
Ὅν τρόπον κύνας τις τρέφων ἢ ὄρνεα εἰς θήρας τιθασσεύόμενα,
πρὸ μὲν τῆς θήρας κολακεύων ταῦτα φαίνοιτο, ἡνίκα δὲ κατά-
σχωσὶ τι τῶν θηρευομένων, βιαίως αὐτῶν τοῦ στόματος τὸ θη-
25 ρευθὲν ἀφαρπάξει, οὕτω δὴ καὶ σὺ πολλοὺς θέλων ἔχειν τοὺς
φόρους σοι καὶ τέλη ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης κομίζοντας, λέγεις μὲν
τῆς αὐτῶν φροντίζειν σωτηρίας, ἀπώλειαν δὲ αὐτοῖς προξενῶν
αιώνιον, πρὸ δὲ πάντων σεαυτῷ, ἵνα μόνον σοι ὁ σκυβάλων καὶ
σαπριῶν ἀχρηστότερος βρῖθῃτο πλοῦτος, λέληθας σκότος ἀντί
30 φωτὸς κατέχων. Ἄλλ’ ἀνάνησον τοῦ καταχθονίου ὕπνου τούτου.

μουν τὴν τιμὴ τῶν θεῶν στὸν Ἰησοῦ. Γιὰ νὰ μὴ ἀφήσουν λοιπὸν οἱ λαοὶ τὴ γῆ ἔρημη, ἀκολουθώντας τὴ δική σας ἀπάτη καὶ ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τοὺς πατροπαράδοτους θεοὺς, καὶ λατρεύσουν θεὸ ξένο, γι' αὐτὸ ἔκρινα πῶς εἶναι δίκαιο νὰ σᾶς ὑποβάλω σὲ τιμωρίες καὶ θανατώσεις.

Καὶ ὁ μοναχὸς λέει·

Ἐὰν ἐπιθυμεῖς ὅλοι νὰ συμμετέχουν στὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, γιατί δὲ δίνεις σ' ὅλους ἐξίσου τὴν ἀπόλαυση καὶ τὸν πλοῦτο, ἀλλὰ οἱ μὲν περισσότεροι ταλαιπωροῦνται ἀπὸ τὴ φτώχεια, ἐνῶ ἐσὺ ἀρπάζοντας καὶ τὰ δικά τους τὰ προσθέτεις στὰ δικά σου; Ἐπομένως δὲν φροντίζεις γιὰ τὴ σωτηρία τῶν πολλῶν, ἀλλὰ παχαίνει τὴ δική σου σάρκα, ἐτοιμάζοντας τροφή γιὰ τὸ καταφάγωμα τῶν σκουληκιῶν. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε ἀπαρνήθηκες τὸ Θεὸ τῶν ὄλων καὶ ἀνακήρυξες θεοὺς αὐτοὺς ποὺ δὲν ὑπάρχουν καὶ εἶναι ἐφευρέτες κάθε παρανομίας, ὥστε ὅταν, μιμούμενος αὐτοὺς, ἀσελγεῖς καὶ παρανομεῖς, νὰ ἀναγορεύεσαι καὶ ἀπὸ πάνω μιμητὴς τῶν θεῶν σου. Ἐκεῖνα δηλαδὴ ποὺ ἔκαναν οἱ θεοὶ σας, γιατί νὰ μὴ τὰ κάνουν καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι προσηλωμένοι σ' αὐτοὺς; Βρίσκεσαι λοιπὸν σὲ μεγάλη πλάνη, βασιλιά μου. Φοβᾶσαι μήπως πείσουμε μερικoὺς ἀπὸ τὸ λαὸ καί, ἀφοῦ συνταχθοῦν μὲ τοὺς δικούς μας, ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ χέρι σου καὶ ἐξοικειωθοῦν μὲ τὸ χέρι ποὺ συγκρατεῖ τὸ σύμπαν· γιατί θέλεις νὰ εἶναι πολλοὶ οἱ ὑπηρετές τῆς πλεονεξίας σου, ὥστε αὐτοὶ νὰ ταλαιπωροῦνται, νὰ γίνονται ὅμως δικά σου τὰ κέρδη ἀπὸ αὐτοὺς. Ὅπως ἀκριβῶς κάνει κάποιος ποὺ τρέφει σκυλιὰ ἢ ὄρνια ποὺ τὰ δαμάζει γιὰ κυνήγι, ποὺ πρὶν βέβαια ἀπὸ τὸ κυνήγι φαίνεται νὰ τὰ καλοπιάνει, ὅταν ὅμως πιάσουν κάποιο θήραμα, ἀρπάζει βίαια ἀπ' τὸ στόμα τους αὐτὸ ποὺ ἔπιασαν· ἔτσι λοιπὸν καὶ σύ· θέλοντας νὰ ἔχεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου πολλοὺς φόρους καὶ νὰ σοῦ φέρνουν τέλη ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ τὴ θάλασσα, ἰσχυρίζεσαι ὅτι δῆθεν φροντίζεις γιὰ τὴ σωτηρία τους, ἐνῶ προκαλεῖς σ' αὐτοὺς αἰώνια καταστροφή, καὶ πρὶν ἀπ' ὅλους στὸν ἑαυτὸ σου. Καὶ τὸ κάνεις αὐτὸ γιὰ νὰ πολλαπλασιασθεῖ μόνο σὲ σένα ὁ πλοῦτος ποὺ εἶναι πιὸ ἄχρηστος ἀπὸ τὰ σκύβαλα καὶ τὶς σαπίλες, ξεχνᾶς ὅμως ὅτι ἀποκτᾶς σκοτάδι ἀντὶ γιὰ φῶς. Σύνελθε λοιπὸν ἀπὸ αὐτὸν τὸν καταχθόνιο ὕπνο·

διάνοιζόν σου τοὺς μεμυκότας ὀφθαλμούς, καὶ ἴδε τὴν περιλάμπουσαν πᾶσι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δόξαν, καὶ σύ ποτε σεαυτοῦ γενοῦ· «σύνετε γάρ, ἄφρονες ἐν τῷ λαῷ, καὶ μωροὶ ποτε φρονήσατε», φησὶν ὁ προφήτης· σύνες ὅτι οὐκ ἔστι θεός, πλὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστι σωτηρία, εἰ μὴ ἐν αὐτῷ.

5 Ὁ δὲ βασιλεύς·

Τῆς μωρᾶς σου ταύτης φλυαρίας παυσάμενος, τὸν Βαρλαάμ αὐτίκα μοι ὑπόδειξον, ἢ πειρασθήσῃ κολαστηρίων ὀργάνων, ὧν οὐδέποτε πείραν εἴληφας.

10 Ὁ μεγαλόφρων οὖν καὶ γενναιότατος ἀσκητὴς καὶ τῆς οὐρανίου φιλοσοφίας ἐραστὴς κατ' οὐδένα τρόπον ταῖς τοῦ βασιλέως ἀπειλαῖς μετέτρεπετο, ἀλλ' ἀτρέμας ἐστῶς ἔλεγεν·

Οὐ τὰ παρὰ σοῦ θεσπιζόμενα ποιεῖν, ὦ βασιλεῦ, προστετάγματα, ἀλλὰ τὰ παρὰ τοῦ Δεσπότη ἡμῶν καὶ Θεοῦ κεκελευσμένα, 15 ὅς σωφροσύνην ἡμᾶς ἐκδιδάσκει τοῦ πασῶν τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν κρατεῖν, καὶ ἀνδρείαν ἐξασκεῖν, ὥστε πάντα πόνον καὶ πᾶσαν κάκωσιν ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης ὑπομένειν. Ὅσα γοῦν ἐπάξεις ἡμῖν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας δεινά, μᾶλλον εὐεργετήσεις. Ποίει οὖν ὃ βούλει· ἡμεῖς γὰρ ἔξω τοῦ καθήκοντος πράξαι τι οὐκ 20 ἀνεξόμεθα, οὐδὲ ἁμαρτία ἑαυτοὺς ἐκδώσομεν. Μὴ μικρὰν γὰρ ταύτην νομίσης ἁμαρτίαν, εἰ τὸν συναγωνιστὴν ἡμῶν καὶ στρατιώτην εἰς τὰς σὰς προδώσομεν χεῖρας. Ἄλλ' οὐ γὰρ γέλαισσι καθ' ἡμῶν τὸν γέλωτα τοῦτον, κἂν μυρίοις ἡμᾶς περιβάλης θανάτοις· οὐχ οὕτως γὰρ ἡμεῖς ἄνδρροι, ὡς φόβῳ τῶν σῶν βα- 25 σάνων τὴν ἡμετέραν προδοῦναι φιλοσοφίαν, καὶ ἀνάξιόν τι δρᾶσαι τῆς θείας νομοθεσίας. Πρὸς ταῦτα πᾶν, εἴ τι γινώσκεις, ἀμυντήριον εὐτρέπιζε ὄργανον· «ἡμῖν γὰρ τὸ ζῆν Χριστός ἐστι, καὶ τὸ θανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ κέρδος» ἄριστον.

Ἐπὶ τούτοις θυμῷ ἐξαφθεις ὁ κρατῶν ἐκέλευσε τὰς μὲν θεολόγους αὐ-

ἄνοιξε καλὰ τὰ κλειστὰ μάτια σου καὶ δὲς τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ μας πού φωτίζει ὅλους· γίνε καὶ σὺ κάποτε τοῦ ἑαυτοῦ σου· γιατί λέει ὁ προφήτης· «γίνετε συνετοὶ οἱ παράφρονες τοῦ λαοῦ καὶ ἀποκτῆστε κάποτε φρόνηση οἱ μωροὶ»¹· κατάλαβε καλὰ ὅτι δὲν ὑπάρχει θεὸς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Θεό μας, καὶ δὲν ὑπάρχει σωτηρία ἄλλοῦ, παρὰ μόνο σ' αὐτόν.

Ὁ βασιλιάς τότε εἶπε·

Πάψε αὐτὴ τὴν ἀνόητη φλυαρία σου καὶ δεῖξε μου ἀμέσως τὸν Βαρλαάμ, γιατί ἀλλιῶς θὰ τιμωρηθεῖς μὲ βασανιστικὰ ὄργανα, τὰ ὁποῖα δὲ δοκίμασες ποτέ.

Ὁ μεγαλόψυχος ὁμως καὶ γενναϊότατος ἀσκητὴς καὶ ἐραστὴς τῆς οὐράνιας φιλοσοφίας μὲ κανένα τρόπο δὲν ἄλλαζε γνώμη μὲ τὶς ἀπειλὲς τοῦ βασιλιᾶ, ἀλλὰ στεκόταν ἤρεμος καὶ ἔλεγε·

Δὲν διαταχθῆκαμε, βασιλιά, νὰ κάνουμε αὐτὰ πού ὀρίζονται ἀπὸ σένα, ἀλλὰ αὐτὰ πού ὄρισε ὁ Δεσπότης καὶ Θεὸς μας, ὁ ὁποῖος μᾶς διδάσκει μεταξὺ ὄλων τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν νὰ τηροῦμε τὴ σωφροσύνη καὶ νὰ ἀσκοῦμε τὴν ἀνδρεία, ὥστε νὰ ὑπομένουμε κάθε πόνο καὶ κάθε κακοποίηση γιὰ τὴ δικαιοσύνη. Ὅσα ἐπομένως δεῖνὰ καὶ ἂν μᾶς προκλέσεις γιὰ χάρη τῆς εὐσέβειας, μᾶλλον θὰ μᾶς εὐεργετήσεις. Κάνε λοιπὸν ὅ,τι θέλεις· γιατί ἐμεῖς ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ πού πρέπει δὲν μπορούμε νὰ κάνουμε τίποτε, οὔτε νὰ παραδώσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας στὴν ἁμαρτία. Καὶ μὴ νομίσεις ὅτι εἶναι μικρὴ ἁμαρτία, ἐὰν παραδώσουμε στὰ χέρια σου τὸν συναγωνιστὴ καὶ συστρατιῶτὴ μας. Ἐπομένως δὲν θὰ σοῦ δώσουμε τὴ χαρὰ νὰ γελάσεις εἰς βάρος μας, ἔστω καὶ ἂν μᾶς ὑποβάλεις σὲ μύριες θανατώσεις· γιατί ἐμεῖς δὲν εἴμαστε τόσο ἄνανδροι, ὥστε ἀπὸ τὸ φόβο τῶν βασανιστηρίων σου νὰ προδώσουμε τὴ φιλοσοφία μας καὶ νὰ κάνουμε κάτι ἀνάξιον τῆς νομοθεσίας τοῦ Θεοῦ. Ἐτοιμάζε λοιπὸν κάθε ἀμυντικὸ ὄργανο, ἐὰν βέβαια γνωρίζεις κάποιον. Γιατί γιὰ μᾶς ἡ ζωὴ εἶναι ὁ Χριστός, καὶ τὸ νὰ πεθάνουμε γιὰ χάρη του εἶναι τὸ καλύτερο κέρδος².

Ὁ ἐξουσιαστὴς τότε, ἀφοῦ ἐξαιτίας αὐτῶν ἄναψε ἀπὸ τὸ θυμό, διέταξε

2. Ἐφ. 1,21· «ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος».

τῶν ἐκκοπήναι γλώσσας, ἐξορυχθῆναι δὲ τοὺς ὀφθαλμούς, χεῖράς τε ὁμοῦ ἀποτιμηθῆναι καὶ πόδας. Τῆς δ' ἀποφάσεως δοθείσης, οἱ μὲν ὑπασπισταὶ περιστάντες ἠκρωτηρίαζον· καὶ τὰς μὲν γλώσσας ὀγκινίσκοις τῶν στομάτων ἐξελκύσαντες, θηριωδῶς ἀπέτεμνον, τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ σιδηροῖς ἐξώρυττον ὄνου, ἀρθρεμβόλοις δὲ ὄργανοις τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς πόδας ἐξαρθροῦντες ἀνέτεμνον. Οἱ δὲ μακάριοι ἐκεῖνοι καὶ αἰδήμονες καὶ γενναῖοι τὸν λογισμόν, ὡς πρὸς εὐωχίαν καλούμενοι, ἀνδρείως προσήρχοντο ταῖς βασάνοις, ἀλλήλους παραθῆγοντες καὶ πρὸς τὸν διὰ Χριστὸν θάνατον ἀφόβως χωροῦντες.

10 Ἐν τοιοῦτοις οὖν πολυειδέσι τιμωρίαις τὰς καρτερικὰς αὐτῶν ψυχὰς τῷ Κυρίῳ παρέθεντο οἱ ἱεροὶ ἀσκηταί, ἑπτακαίδεκα τὸν ἀριθμὸν τελοῦντες. Ὁμολογουμένως οὖν αὐτοκράτωρ ἐστὶ τῶν παθῶν ὁ εὐσεβῆς λογισμὸς, καθάπερ τις τῶν οὐχ ἡμετέρων ἔφησεν, ἄθλους διηγούμενος πρεσβύτου ἱερέως καὶ παίδων ἑπτὰ σὺν ὁμόφρονι μητρὶ, τοῦ πατρῷου ὑπεραθλησάντων νόμου, ὧν τῆς καρτερίας καὶ μεγαλοφυχίας οὐδὲν καθυστέρησαν οἱ θαυμάσιοι οὗτοι πατέρες καὶ τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ πολῖται καὶ κληρονόμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'

Τούτων οὖν εὐσεβῶς τελειωθέντων, ὁ βασιλεὺς τῷ πρωτοσυμβούλῳ ἔλεγεν Ἀραχῆ πρὸς τὴν δευτέραν ἀποβλέψαι βουλήν, τοῦ πρώτου διαμαρτόντας, καὶ τὸν Ναχώρ ἐκεῖνον προσκαλέσασθαι. Ὁ γοῦν Ἀραχῆς νυκτὶ βαθεῖα τὸ ἐκείνου καταλαβὼν σπήλαιον (τὰς ἐρήμους γὰρ ὄκει, μαντικαῖς σχολάζων τέχναις), καὶ πάντα αὐτῷ τὰ βεβουλευμένα σαφηνίσας, πρὸς τὸν βασιλέα ἅμα πρῶτὴ ἐπανέρχεται. Καὶ δὴ ἰππεῖς αὐτῷ αὐθις ζητήσας, ἐπὶ ἔρευναν τοῦ Βαρλαάμ ἐξέρχεσθαι προσεποιεῖτο. Ἐξεληθόντι δὲ καὶ τὰς ἐρήμους ἐμπεριπατοῦντι ὁράται αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ φάραγγός τινος ἐξερχόμενος. Τοῦ δὲ καταδιώκειν αὐτὸν κελεύσαντος, φθάνουσι τὸ τάχος, καὶ συλλαβόντες πρὸς αὐτὸν ἄγουσι. Τοῦ δὲ πυνθανομένου τίς τε εἶη καὶ ποίας θρησκείας ἢ τί καλοῦμενος, Χριστιανὸν μὲν ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἀπεκάλεσε, Βαρλαάμ δὲ

3. Βλ. Φλαβίου Ἰωσήπου, *Εἰς Μακκαβαίους λόγος*, ἡ περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ 6· «ὁμολογουμένως οὖν δεσπότης τῶν παθῶν ἐστὶν ὁ εὐσεβῆς λογισμὸς». (Ἐκδ. Λειψίας, τόμ. 5, 1856, σελ. 282.)

νά κοποῦν οἱ θεολογικές τους γλῶσσες, νά βγοῦν τὰ μάτια τους καί νά κοποῦν μαζί τὰ χέρια καί τὰ πόδια τους. Καί μόλις δόθηκε ἡ διαταγή, οἱ ὑπασπιστές καί σωματοφύλακες τοὺς περικύκλωσαν καί τοὺς ἀκρωτηρίαζαν μισάνθρωπα καί ἀνελέητα· καί τῖς μὲν γλῶσσες τῖς ἔβγαζαν μὲ ἀγκίστρα ἀπὸ τὰ στόματα καί τῖς ἔκοβαν μὲ θηριωδία, ἐνῶ τὰ μάτια τὰ ἔβγαζαν μὲ σιδερένια νύχια, καί μὲ κατάλληλα αἰχμηρὰ ὄργανα ἐξάρθρωναν τὰ χέρια καί τὰ πόδια καί τὰ ἔκοβαν. Ἐκεῖνοι οἱ μακάριοι ὅμως καί σεβάσμιοι καί γενναῖοι στὸ λογισμό, σὰν νά προσκαλοῦνταν σὲ εὐωχία, πήγαιναν στὰ βασανιστήρια μὲ ἀνδρεία, ἐνισχύοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καί βαδίζοντας ἀφοβα πρὸς τὸ θάνατο γιὰ τὸ Χριστό.

Μὲ τέτοιου εἴδους πολύμορφα βασανιστήρια παρέδωσαν τῖς καρτερικὲς ψυχές τους στὸν Κύριο οἱ ἱεροὶ ἀσκητές, ποὺ ἦταν δέκα ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸ. Ὁμολογουμένως λοιπὸν εἶναι αὐτοκράτορας τῶν παθῶν ὁ εὐσεβῆς λογισμὸς, ὅπως εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς μὴ δικούς μας³, καθὼς περιέγραφε τοὺς ἄθλους ἠλικιωμένου ἱερέα καί ἑπτὰ παιδιῶν μαζί μὲ τὴν ὁμόδοξη μητέρα τους, ποὺ μαρτύρησαν γιὰ τὸν πατροπαράδοτο νόμο τους⁴, ἀπὸ τὴν καρτερία καί μεγαλοψυχία τῶν ὁποίων δὲν ὑστέρησαν καθόλου οἱ θαυμάσιοι αὐτοὶ πατέρες καί πολίτες καί κληρονόμοι τῆς ἁνῶ Ἱερουσαλήμ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24

Ὅταν λοιπὸν αὐτοὶ πέθαναν εὐσεβῶς, εἶπε ὁ βασιλιάς στὸν πρωτοσύμβουλό του Ἄραχῆ νά ἐφαρμόσει τὴ δεύτερη ἀπόφαση, ἀφοῦ στήν πρώτη ἀπέτυχαν, καί νά προσκαλέσει ἐκεῖνο τὸν Ναχώρ. Ὁ Ἄραχῆς λοιπὸν μέσα στὴ βαθεῖα νύχτα πῆγε στὴ σπηλιὰ ἐκείνου (διότι κατοικοῦσε στῖς ἐρήμους, ἀσχολούμενος μὲ μαντικὲς τέχνες), καί ἀφοῦ τοῦ ἐξήγησε ὅσα εἶχαν ἀποφασίσει, πρῶι πρῶι ἐπέστρεψε στὸ βασιλιά. Καί ἀφοῦ ζήτησε ἱππεῖς γιὰ τὸν ἑαυτό του πάλι, προσποιόταν ὅτι βγαίνει γιὰ ἀναζήτηση τοῦ Βαρλαάμ. Ἐνῶ βγῆκε καί περιερχόταν τῖς ἐρήμους, τοῦ ἐμφανίζεται κάποιος ἄνδρας ποὺ ἔβγαине ἀπὸ ἕνα φαράγγι. Ἔδωσε ἐντολὴ νά τὸν καταδιώξουν, τὸν ἔφτασαν γρήγορα καί ἀφοῦ τὸν συνέλαβαν τὸν ὀδήγησαν σ' αὐτόν. Σὲ ἐρώτησή του, ποιὸς εἶναι καί ποιᾶς θρησκείας, ἡ πῶς ὀνομάζεται, ἐκεῖνος ἀποκάλεσε τὸν

4. Ὅπου π. παράγρ. 8. (ἔκδ. Λειψίας, τόμ. 5, σελ. 284).

ώνόμασε, καθάπερ δεδίδακτο. Χαράς δὲ πλησθεὶς ὁ Ἀραχῆς, ὡς ἐδείκνυε, τάχιστα, τοῦτον λαβὼν, πρὸς τὸν βασιλέα ἐπανέρχεται καὶ δὴ μὴνύσας παρίστησιν αὐτόν. Καὶ φησιν ὁ βασιλεὺς εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν παρισταμένων·

5 Σὺ εἶ ὁ τοῦ δαίμονος ἐργάτης Βαρλαάμ;

Ὁ δὲ ἀντέφησεν·

Τοῦ Θεοῦ ἐργάτης εἰμὶ καὶ οὐ τῶν δαιμόνων. Μὴ οὖν με λοιδορεῖ. Πολλὰς γάρ μοι ὁμολογεῖν χάριτας ὀφειλέτης εἶ, ὅτι τὸν υἱόν σου θεοσεβεῖν ἐδίδαξα, πάσης ἀπαλλάξας ἀπάτης καὶ τῶ ἀληθινῶ καταλλάξας Θεῶ, καὶ πᾶσαν παιδεύσας ἀρετῆς ἰδέαν.

10

Αὐθις δὲ ὁ βασιλεὺς, ὀργιζόμενος ὡσπερ, ἔφη·

Ἔδει μὲν σε μηδὲ λόγου τὸ παράπαν ἀξιώσαντα, ἢ τόπον ἀπολογίας δόντα, ἀλλ' ἀνερωτήτως, θανατῶσαι. Ἀλλ' ἀνέχομαί σου τοῦ θράσους, τῆς προσηκούσης μοι ἕνεκεν φιλανθρωπίας, ἕως
15 τακτῆς ἡμέρας ἐξετάσω τὰ περὶ σοῦ. Καί, εἰ μὲν πεισθείης μοι, συγγνώμης ἀξιωθήσῃ, εἰ δὲ μὴ, κακῶς ἀπολῆ.

15

Οὕτως εἰπὼν, τῶ Ἀραχῆ τοῦτον παραδίδωσι, φυλάττειν ἀκριβέστατα ἐντειλάμενος.

Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναζεύξας ἐκεῖθεν, πρὸς τὸ ἴδιον ἐπάνεισι παλάτιον. Καὶ ἐξηκουέτο κρατηθῆναι τὸν Βαρλαάμ, ὥστε καὶ τὸν βασιλέως ἀκούσαντα υἱὸν δεινῶς τὴν ψυχὴν ἀλγῆσαι, καὶ μηδ' ὅλως τῶν δακρύων ἐγκρατῆς δύνασθαι εἶναι. Στεναγμοῖς δὲ καὶ θρήνοις τὸν Θεὸν ἐδυσώπει καὶ εἰς βοήθειαν αὐτὸν ἐπεκαλεῖτο τοῦ γέροντος. Οὐ παρεῖδεν οὖν αὐτὸν ὀδυρόμενον ὁ ἀγαθός· χρηστὸς γάρ ἐστι τοῖς ὑπομένουσιν
25 αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ γινώσκων τοὺς εὐλαβουμένους αὐτόν· ὃς καὶ τῶ νέφ' δι' ὄραματος νυκτερινοῦ πάντα γνωρίζει, καὶ ἰσχὺν αὐτῶ ἐντίθησι, καὶ εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας παραθαρρύνει ἀγῶνα. Ἐξυπνος δὲ γενόμενος, χαρᾶς τε πλήρη καὶ θάρσους καὶ φωτὸς γλυκυτάτου, τὴν πρὸ μικροῦ λυπουμένην αὐτοῦ καὶ ἀλγοῦσαν εὕρισκει καρδίαν. Ὁ δὲ
30 βασιλεὺς, οὕτω ταῦτα δρᾶσας καὶ οὕτω διανοηθεὶς, ἔχαιρε, καλῶς διασκέπτεσθαι οἰόμενος, καὶ τῶ Ἀραχῆ μεγίστην ἀπονέμων τὴν χάριν·

ἑαυτό του Χριστιανὸ καὶ τὸν ὀνόμασε Βαρλαάμ, ὅπως εἶχε καθοδηγηθεῖ. Ὁ Ἀραχῆς γεμᾶτος χαρὰ, ὅπως ἔδειχνε, μὲ πολλὴ γρηγοράδα, τὸν παίρνει καὶ γυρίζει στὸ βασιλιά, καὶ ἀφοῦ τοῦ ἔστειλε τὸ μήνυμα, τὸν παρουσίασε. Λέει τότε ὁ βασιλιάς κατὰ τρόπο πού νὰ ἀκοῦνε ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι:

Σὺ εἶσαι ὁ ἐργάτης τοῦ δαίμονα Βαρλαάμ;
Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε:

Τοῦ Θεοῦ ἐργάτης εἶμαι καὶ ὄχι τῶν δαιμόνων. Μὴ μὲ εἰρωνεύεσαι λοιπόν· γιατί μοῦ εἶσαι ὀφειλέτης μεγάλης εὐγνωμοσύνης, διότι δίδαξα τὸ γιό σου νὰ σέβεται τὸ Θεό, ἀφοῦ τὸν ἀπάλλαξα ἀπὸ κάθε πλάνη καὶ τὸν συμφιλίωσα μὲ τὸν ἀληθινὸ Θεὸ καὶ τὸν ἐκπαίδευσά σε κάθε ἔννοια ἀρετῆς.

Πάλι ὁμοῦς ὁ βασιλιάς, προσποιούμενος τὸν θυμωμένο, εἶπε:

Ἔπρεπε βέβαια νὰ μὴ σοῦ ἐπιτρέψω οὔτε κἂν νὰ πάρεις τὸ λόγο καθόλου, οὔτε νὰ σοῦ δώσω δικαίωμα ἀπολογίας, ἀλλὰ νὰ σε θανατώσω χωρὶς νὰ σε ρωτήσω. Ἀνέχομαι ὁμοῦς τὸ θράσος σου, ἐξαιτίας τῆς φιλανθρωπίας πού μοῦ ταιριάζει, μέχρι πού σε τακτὴ μέρα ἐξετάσω τὰ σχετικὰ μὲ σένα. Καὶ ἂν βέβαια πεισθεῖς σὲ μένα, θὰ τύχεις συγγνώμης, ἀλλιῶς θὰ ἀπολεσθεῖς κακῶς.

Ἀφοῦ μίλησε ἔτσι, τὸν παρέδωσε στὸν Ἀραχῆ, δίνοντάς του ἐντολὴ νὰ τὸν φυλάει αὐστηρά.

Τὴν ἐπαύριο ἀναχώρησε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἐπέστρεψε στὸ δικό του παλάτι. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀκούσαν ὅτι συνελήφθηκε ὁ Βαρλαάμ, καὶ ὁ γιὸς τοῦ βασιλιά πού τὸ ἄκουσε πόνεσε πολὺ ἡ ψυχὴ του καὶ δὲν μποροῦσε καθόλου νὰ συγκρατήσῃ τὰ δάκρυά του. Μὲ στεναγμοὺς καὶ θρήνους παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ καὶ τὸν καλοῦσε νὰ βοηθήσῃ τὸ γέροντα. Καὶ ὁ ἀγαθὸς Θεὸς δὲν τὸν παρέβλεψε βλέποντάς τον νὰ ὀδυρεταί· γιατί εἶναι καλοκάγαθος σὲ ὅσους τὸν ὑπομένουν¹ τῆ ἡμέρα τῆς θλίψης τους², καὶ γνωρίζει ἐκείνους πού τὸν σέβονται· αὐτὸς λοιπὸν γνώρισε τὰ πάντα στὸν νέο μὲ νυχτερινὸ ὄραμα καὶ τοῦ ἔδωσε δύναμη καὶ τὸν ἐνθάρρυνε στὸν ἀγώνα τῆς εὐσέβειας. Ὅταν ξύπνησε, βρίσκει τὴν καρδιά του, ἡ ὁποία πρὶν ἀπὸ λίγο ἦταν λυπημένη καὶ πονοῦσε, νὰ εἶναι γεμάτη χαρὰ καὶ θάρρος καὶ πολὺ γλυκὸ φῶς. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλιάς, πού ἔτσι ἐνήργησε καὶ ἔτσι διανοήθηκε, χαιρόταν, νομίζοντας πὼς καλῶς ἀποφάσισαν, καὶ ἀπένειμε στὸν Ἀραχῆ μεγάλες τιμές· ἀλλὰ διαψεύ-

ἀλλ' «ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῆ», τὸ τοῦ θεοῦ φάναι Δαβὶδ, καὶ ἡ δικαιοσύνη νικᾷ τὴν ἀνομίαν, τέλεον αὐτὴν καταβαλοῦσα καὶ «τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἀπολέσασα μετ' ἧχου», ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς δηλώσειεν ὁ λόγος.

- 5 Μετὰ γοῶν δύο ἡμέρας ὁ βασιλεὺς παραγίνεται πρὸς τὸ τοῦ υἱοῦ παλάτιον, καί, τούτου εἰς ὑπάντησιν ἐξελθόντος, οὐκ ἠσπάσατο συνήθως ὁ πατήρ, ἀλλ', ἀχθομένῳ ὡσπερ καὶ ὀργιζομένῳ ἐοικώς, εἰσελθὼν ἐν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι, σκυθρωπάζων ἐκαθέσθη. Εἶτα, τὸν υἱὸν προσκαλεσάμενος, ἔφη·
- 10 Τίς ἡ διηχοῦσά μου τὰς ἀκοὰς φήμη, τέκνον, καὶ ἀθυμίας μου τὴν ψυχὴν κατατήκουσα; Οὐδένα γὰρ τῶν ἀνθρώπων τοσαύτης ἐμπιπλᾶσθαι χαρᾶς ποτε οἶμαι ἐπὶ τέκνου γεννήσει, ὅσης ἐγὼ ἐπὶ σοὶ μετέσχον θυμηδίας· οὐδ' αὖ πάλιν λυπηθῆναι τινα καὶ
- 15 κακῶς παρὰ παιδὸς διατεθῆναι δοκῶ, ὡς σύ με νῦν διέθηκας καὶ τὴν ἐμὴν ἠτίμασας πολιάν, τὸ φῶς τε περιῆρας τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ τὴν τῶν ἐμῶν νεύρων ἐξέκοψας ἰσχύν· «φόβος γὰρ ὄν ἐφοβοῦμην περὶ σοῦ ἤλθέ μοι, καὶ ὄν ἐδεδοίκειν συνήνησέ μοι», καὶ γέγονας «τῶν ἐχθρῶν μου ἐπίχαρμα» καὶ τῶν ὑπεναντίων μου κατάγελως. Ἀπαιδεύτω φρενὶ καὶ νηπιώδει γνώμη
- 20 τοῖς τῶν ἀπατεῶνων ρήμασιν ἐξακολουθήσας, καὶ τὴν βουλὴν τῶν κακοφρόνων τῆς ἐμῆς προκρίνας βουλῆς, καὶ τῶν ἡμετέρων θεῶν τὸ σέβας καταλιπὼν, ἀλλοτριῶ ἐλάτρευσας Θεῶν. Ἴνα τί, τέκνον, ταῦτα πεποίηκας; καὶ ὄν ἠλπίζον ἐν πάσῃ ἐκτρέφειν ἀσφαλείᾳ καὶ τοῦ γήρωσ ἐχειν βακτηρίαν καὶ ἰσχύν, διάδοχόν τε ἄριστον καταλιμπάνειν τῆς βασιλείας, τὰ τῶν ἐχθρῶν οὐκ ἠδέσθης καὶ πολεμίων ἐνδείξασθαι εἰς ἐμέ; Οὐκ ἔδει σε ἐμοὶ
- 25 μᾶλλον πείθεσθαι καὶ τοῖς ἐμοῖς ἔπεςθαι δόγμασιν, ἢ τοῦ δολίου καὶ σαπροῦ γέροντος εἶκειν ταῖς φληνάφοις μωρολογίαις, τοῦ πικρὰν σοι ἀντὶ τῆς γλυκείας ὑποθεμένου ζωὴν, καὶ ἀντὶ τῆς ποθεινοτάτης τρυφῆς τὴν σκληρὰν καὶ τραχεῖαν ὀδεύειν ὀδόν, ἣν ὁ
- 30

3. Ψαλμ. 26,12. 4. Β' Κορ. 6,14.

5. Ψαλμ. 9,6· «ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτῶν μετ' ἧχου».

σθηκε ἡ ἀδικία ἀφ' ἑαυτῆς, γιὰ νὰ ποῦμε τὴ φράση τοῦ Δαβίδ³, καὶ ἡ δικαιοσύνη νίκησε τὴν ἀνομία⁴, καταβάλλοντάς τὴν ὀλοκληρωτικὰ καὶ ἡ ἀνάμνησή της χάθηκε μὲ πάταγο⁵, ὅπως θὰ φανεῖ ἀπὸ τὴ συνέχεια τοῦ λόγου.

Μετὰ λοιπὸν ἀπὸ δύο μέρες πηγαίνει ὁ βασιλιάς στὸ παλάτι τοῦ γιοῦ του, καὶ ὅταν ἐκεῖνος βγῆκε νὰ τὸν προῦπαντήσῃ, δὲν τὸν φίλησε ὅπως συνήθιζε ὁ πατέρας, ἀλλὰ, δείχνοντας ὅτι εἶναι στενοχωρημένος καὶ θυμωμένος, μπαίνοντας στὸ βασιλικὸ κοιτῶνα, κάθισε σκυθρωπός. Ἐπειτα προσκάλεσε τὸ γιό του καὶ εἶπε:

Τί εἶναι αὐτὴ ἡ φήμη ποὺ ἔφθασε στ' αὐτιά μου, παιδί μου, καὶ λειώνει τὴν ψυχὴ μου μὲ στενοχώριες; Γιατί δὲ νομίζω ὅτι κανένας ἄνθρωπος δοκίμασε ποτὲ τόση χαρὰ γιὰ τὴ γέννηση παιδιοῦ, ὅση χαρὰ αἰσθάνθηκα ἐγὼ γιὰ σένα· οὔτε πάλι νομίζω ὅτι κάποιος λυπήθηκε καὶ αἰσθάνθηκε ἄσχημα ἀπὸ παιδί του, ὅσο ἐσὺ τώρα μὲ ἔκανες νὰ αἰσθανθῶ, καὶ ἀτίμασες τὰ γηρατεία μου, πῆρες τὸ φῶς ἀπὸ τὰ μάτια μου καὶ ἀπέκοψες τὴ δύναμη τῶν νεύρων μου· γιατί αὐτὸ ποὺ φοβόμουν γιὰ σένα μοῦ ἦρθε, καὶ αὐτός, τὸν ὁποῖο φοβόμουν, μὲ συνάντησε⁶. Καὶ ἔγινες αἴτιος νὰ χαίρονται οἱ ἐχθροί μου⁷ καὶ περιγελῶς τῶν ἀντιπάλων μου. Ἀκολούθησες μὲ τὸν ἀπαίδευτο νοῦ καὶ τὴ νηπιακὴ σου διάθεση τὰ λόγια τῶν ἀπατεῶνων, καὶ προτιμώντας τὴ βούληση τῶν ἀπερίσκεπτων ἀπὸ τὴ δική μου βούληση, ἐγκαταλείποντας τὸ σεβασμὸ τῶν δικῶν μας θεῶν, λάτρεψες ξένο θεό. Γιατί, παιδί μου, τὸ ἔκανες αὐτό; Σὺ, ποὺ ἤλπιζα νὰ σὲ ἀναθρέψω μὲ κάθε ἀσφάλεια, νὰ σὲ ἔχω στήριγμα καὶ δύναμη στὰ γηρατεία μου καὶ νὰ σὲ ἀφήσω ἄριστο διάδοχο τῆς βασιλείας, δὲ ντράπηκες νὰ μοῦ παρουσιάσεις τὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ἀντιπάλων μου; Δὲν ἔπρεπε πολὺ περισσότερο νὰ ὑπακούσεις σὲ μένα καὶ νὰ ἀκολουθήσεις τὶς δικές μου διδαχές, παρὰ ν' ἀσπασθεῖς τὶς φλύαρες μωρολογίες τοῦ δόλιου καὶ σάπιου γέροντα, ὁ ὁποῖος ἀντὶ τῆς γλυκειᾶς ζωῆς σου προσφέρει πικρὴ, καὶ ἀντὶ τῆς τόσο ποθητῆς ἀπόλαυσης, νὰ βαδίζεις τὸν κακοτράχαλο καὶ τραχὺ δρόμο, ποὺ παραγγέλλει ὁ

6. Ἰωβ 3,25· «φόβος γάρ, ὃν ἐφρόντισα, ἦλθε μοι, καὶ ὃν ἐδεδοίκειν, συνήνησέ μου».

7. Σοφ. Σειρ. 18,31.

τῆς Μαρίας Υἱὸς ἰέναι προτρέπεται, οὐ δέδοικας δὲ τῶν μεγί-
 στων θεῶν τὴν ὀργήν, μὴ κεραυνῶ σε βαλοῦσιν, ἢ σκηπτῶ θα-
 νατώσουσιν, ἢ χάσματι γῆς καταποντίσουσιν, ἀνθ' ὧν τοὺς το-
 σαῦτα ἡμᾶς εὐηργετηκότας καὶ διαδήματι βασιλείας κατακο-
 5 σμήσαντας, καὶ ἔθνη πολυάνθρωπα ὑποτάξαντας, καὶ σὲ παρ'
 ἐλπίδα δι' εὐχῆς ἐμῆς καὶ δεήσεως γεννηθῆναι καὶ τοῦ γλυκυτά-
 του μετέχειν φωτὸς τούτου παρασκευάσαντας, παρωσάμενος
 καὶ ἐξουθενήσας, τῷ ἐσταυρωμένῳ προσεκολλήθης, ταῖς μα-
 10 ταίαις ἐλπίσι τῶν αὐτοῦ θεραπόντων φενακισθεῖς, καινοὺς τινὰς
 μυθολογούντων αἰῶνας καὶ νεκρῶν σωμάτων ἀνάστασιν
 ληρούντων, καὶ ἄλλα μυρία πρὸς ἀπάτην τῶν ἀνοήτων παρεισα-
 γόντων; Ἀλλά γε νῦν, φίλτατε υἱέ, εἴ τί μοι πείθῃ τῷ πατρί, μα-
 κρὰν τοῖς μακροῖς τούτοις λήροις χαίρειν εἰπὼν, θῦσον προσελ-
 15 θὼν τοῖς εὐμενέσι θεοῖς, ἑκατόμβαις τε αὐτοὺς καὶ σπονδαῖς
 ἐκμειλιζώμεθα, ἵνα συγγνώμην σοι τοῦ πταισματος παράσχοιν-
 το· δυνατοὶ γὰρ εἰσι καὶ ἰσχύοντες εὐεργετεῖν τε καὶ τιμωρεῖσθαι.
 Καὶ σοι παράδειγμα τῶν λεγομένων, ἡμεῖς οἱ δι' αὐτῶν εἰς ταύ-
 την τὴν ἀρχὴν προελθόντες καὶ χάριτας αὐτοῖς τῆς εὐεργεσίας,
 20 τὰς τε πρὸς τοὺς σεβομένους τιμὰς καὶ τὰς πρὸς τοὺς μὴ πειθο-
 μένους αὐτοῖς θύειν κολάσεις, παρέχοντες.

Πολλὰς οὖν τοιαύτας βαττολογίας τοῦ βασιλέως διεξεληθόντος, τὰ μὲν
 ἡμέτερα διακωμωδοῦντος καὶ διαβάλλοντος, τὰ τῶν εἰδώλων δὲ ἐγκω-
 μιάζοντος καὶ ἐπαινοῦντος, ἰδὼν ὁ θεϊότατος νεανίας ὡς οὐκ ἔτι δεῖται
 τὸ πρᾶγμα γωνίας καὶ ἐπικρύψεως, ἀλλὰ λυχίας καὶ περιωπῆς μᾶλ-
 25 λον, ὥστε φανερὸν ἅπασι καταστῆναι, παρρησίας καὶ θάρρους ὑπο-
 πλησθεῖς, ἔφη·

Ὁ μοι πέπρακτοι, δέσποτα, οὐκ ἂν ἀρνηθεῖην. Τὸ σκότος ἐξέ-
 φυγον, τῷ φωτὶ προσδραμών, καὶ τὴν πλάνην ἀπέλιπον, τῇ ἀλη-
 θεΐᾳ οἰκειωθεῖς, καί, τοῖς δαίμοσιν ἀποταξάμενος, Χριστῷ συν-
 εταξάμην, τῷ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Υἱῷ καὶ Λόγῳ, οὐ τῷ

8. Ὑπαινιγμὸς στό· «οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κεκμένη, οὐδέ

Υἱὸς τῆς Μαρίας νὰ ἀκολουθεῖς; Καὶ δὲ φοβήθηκες τὴν ὀργὴ τῶν μεγάλων θεῶν, νὰ μὴ σὲ χτυπήσουν μὲ κεραυνό, ἢ σὲ σκοτώσουν μὲ καταγιδα, ἢ σὲ καταποντίσουν μέσα σὲ βάραθρο τῆς γῆς, ἐπειδὴ παραμέρισες καὶ περιφρόνησες αὐτοὺς ποὺ μᾶς εὐεργέτησαν τόσο πολὺ καὶ μᾶς στόλισαν μὲ διάδημα βασιλικὸ καὶ ὑπέταξαν σὲ μᾶς πολυάνθρωπα ἔθνη καὶ προετοίμασαν τὴ γέννησή σου, μὲ δική μου προσευχὴ καὶ δέηση, ἐνῶ εἶχε ἐκλείψει κάθε ἐλπίδα, καὶ νὰ μετέχεις στὴν ἀπόλαυση αὐτοῦ τοῦ φωτὸς ποὺ εἶναι τόσο γλυκό, καὶ προσκολλήθηκες στὸν σταυρωμένο ἐξαπατημένος ἀπὸ τὶς μάταιες ἐλπίδες τῶν ὑπηρετῶν του, ποὺ διηγοῦνται μύθους γιὰ κάποιους καινούργιους αἰῶνες, παραμιλοῦν γιὰ ἀνάσταση τῶν νεκρῶν σωμάτων, καὶ παρουσιάζουν μύρια ἄλλα γιὰ νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς ἀνοήτους; "Ὁμως τώρα, ἀγαπημένε μου γιέ, ἐὰν ἔστω καὶ λίγο πείθεσαι σὲ μένα τὸν πατέρα σου, ἀφοῦ ἀφήσεις μακριὰ σου τὰ μακρὰ αὐτὰ παραληρήματα, ἔλα καὶ θυσιάσε στοὺς εὐνοϊκοὺς θεοὺς, καὶ ἄς τοὺς ἐξευμενίσουμε μὲ ἑκατόμβες καὶ σπονδές, γιὰ νὰ σοῦ δώσουν συγγνώμη γιὰ τὸ πταῖσμα σου· γιατί εἶναι δυνατοὶ καὶ ἱκανοὶ νὰ εὐεργετοῦν καὶ νὰ τιμωροῦν. Παράδειγμα γιὰ σένα αὐτῶν ποὺ λέω εἶμαστε ἐμεῖς, οἱ ὅποιοι μέσω αὐτῶν φθάσαμε σ' αὐτὴ τὴν ἐξουσία, καὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴν εὐεργεσία, ἀπονέμουμε τὶς τιμὲς σ' αὐτοὺς ποὺ τοὺς σέβονται καὶ τὶς τιμωρίες σ' ἐκείνους ποὺ δὲν πείθονται νὰ θυσιάσουν.

Ἄφοῦ λοιπὸν ὁ βασιλιάς ἀνέφερε πολλὰς τέτοιες φλυαρίες, διακωμωδώντας καὶ συκοφαντώντας τὰ δικά μας καὶ ἐγκωμιάζοντας καὶ ἐπαινώντας τὰ τῶν εἰδώλων, βλέποντας ὁ ἀφιερωμένος στὸ Θεὸ νέος ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν χρειάζεται πιά κάποια γωνία καὶ ἀπόκρυψη, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχει ἀνάγκη λυχνοστάτη⁸ καὶ τόσο ψηλό, γιὰ νὰ γίνει φανερὸ σ' ὄλους, γεμᾶτος ἀπὸ παρρησία καὶ θάρρος εἶπε:

Αὐτὸ ποὺ ἔχω κάνει, κύριέ μου, δὲ θὰ τὸ ἀρνηθῶ. Ξέφυγα τὸ σκοτάδι καὶ ἤρθα στὸ φῶς· ἐγκατέλειψα τὴν πλάνη καὶ συνδέθηκα μὲ τὴ ἀλήθεια· καὶ ἀφοῦ ἀποκήρυξα τοὺς δαίμονες, συντάχθηκα μὲ τὸ Χριστό, τὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα, μὲ

καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸ μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ» (Ματθ. 5,14-15).

ρήματι παρήχθη τὸ πᾶν ἐκ μῆ ὄντων, ὃς καί, τὸν ἄνθρωπον ἐκ
 χοδὸς διαπλάσας ζωτικὴν ἐνεφύσησε πνοήν, ἐν παραδείσῳ τε τῆς
 τρυφῆς ἔθετο διαιτᾶσθαι, παραβάντα δὲ τὴν ἐντολήν αὐτοῦ καὶ
 τῷ θανάτῳ ὑπόδικον γενόμενον, τῇ ἐξουσίᾳ τε τοῦ δεινοῦ κο-
 5 σμοκράτορος ὑποταχθέντα, οὐκ ἀπέστη πάντα ποιῶν πρὸς τὴν
 ἀρχαίαν βουλόμενος ἐπαναγαγεῖν τιμὴν. Διὸ αὐτὸς ὁ πάσης τῆς
 κτίσεως ποιητῆς καὶ τοῦ ἡμετέρου γένους δημιουργός, ἄνθρω-
 πος ἐγένετο δι' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ γῆς ἐλθὼν ἐκ Παρθένου ἀγίας τοῖς
 ἀνθρώποις συναναστρέφετο, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀγνωμόνων οἰ-
 10 κετῶν ὁ Δεσπότης θάνατον κατεδέξατο καὶ θάνατον τὸν διὰ
 σταυροῦ, ὅπως λυθῆ τῆς ἀμαρτίας ἢ τυραννίς, ὅπως ἢ προτέρα
 καταδίκη ἀναιρεθῆ, ὅπως ἀνοιγῶσι πάλιν ἡμῖν αἱ οὐρανοῦ πύ-
 λαι. Ἐκεῖ γὰρ τὴν φύσιν ἡμῶν ἀνήγαγε καὶ ἐπὶ θρόνου δόξης κε-
 κάθικε, βασιλείαν τε τὴν ἀτελεύτητον ἐδωρήσατο τοῖς αὐτὸν ἀ-
 15 γαπῶσι καὶ ἀγαθὰ καὶ κρείττονα καὶ λόγου καὶ ἀκοῆς. Αὐτὸς
 γάρ ἐστιν ὁ κραταῖος καὶ μόνος δυνάστης, «ὁ Βασιλεὺς τῶν βα-
 σιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων», οὗ τὸ κράτος ἄμαχον
 καὶ ἡ δυναστεία ἀνείκαστος, ὁ μόνος ἅγιος καὶ ἐν ἀγίοις ἀναπαυ-
 ὄμενος, ὁ σὺν Πατρὶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι δοξαζόμενος, εἰς ἃ βε-
 20 βάπτισμαι. Καὶ ὁμολογῶ, δοξάζω τε καὶ προσκυνῶ ἓνα Θεὸν ἐν
 τρισὶν ὑποστάσεσιν ὁμοούσιόν τε καὶ ἀσύγχυτον, ἄκτιστόν τε καὶ
 ἀθάνατον, αἰώνιον, ἄπειρον, ἀπεριόριστον, ἀσώματον, ἄτρε-
 πτον, ἀναλλοιώτον, ἀόριστον, πηγὴν ἀγαθότητος καὶ δικαιοσύ-
 25 νης καὶ φωτὸς αἰδίου, πάντων κτισμάτων ὄρατῶν τε καὶ ἀορά-
 των ποιητὴν, συνέχοντά τε πάντα καὶ συντηροῦντα, πάντων
 προνοούμενον, κρατοῦντά τε πάντων καὶ βασιλεύοντα. Οὔτε γὰρ
 ἐγένετο τι τῶν ὄντων χωρὶς αὐτοῦ, οὔτε τῆς αὐτοῦ προνοίας ἄνευ
 συνίστασθαι τι δύναται· αὐτὸς γάρ ἐστι πάντων ἡ ζωὴ, πάντων ἡ
 σύστασις, πάντων ὁ φωτισμός, ὅλος γλυκασμός καὶ ἐπιθυμία
 30 ἀκόρεστος, καὶ πάντων τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον. Τὸ καταλι-

τὸ λόγο τοῦ ὁποίου δημιουργήθηκε τὸ σύμπαν ἀπὸ τὸ μηδέν, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν ἄνθρωπο, ἀφοῦ τὸν ἐπλασε ἀπὸ χῶμα, φύσηξε μέσα του πνοή ζωῆς, τὸν τοποθέτησε στὸν παράδεισο τῆς ἀπολαύσεως γιὰ νὰ ζεῖ, καὶ ὅταν παράκουσε τὴν ἐντολή του καὶ ἐγινε ἐνοχος θανάτου καὶ ὑποτάχθηκε στὴν ἐξουσία τοῦ τρομεροῦ κοσμοκράτορα, δὲν ἔπαυσε νὰ κάνει τὰ πάντα θέλοντας νὰ τὸν ἐπαναφέρει στὴν ἀρχικὴ τιμὴ. Γι' αὐτὸ αὐτὸς ὁ ποιητὴς ὅλης τῆς κτ'σεως καὶ δημιουργὸς τοῦ γένους μας ἐγινε ἄνθρωπος γιὰ μᾶς καὶ ἀφοῦ ἦρθε στὴ γῆ ἀπὸ τὴν ἁγία Παρθένο, συναναστράφηκε τοὺς ἀνθρώπους⁹ καὶ γιὰ μᾶς τοὺς ἀγνώμονες ὑπηρετές ὁ Δεσπότης ὑπέμεινε θάνατο καὶ θάνατο σταυρικό¹⁰, γιὰ νὰ καταργηθεῖ ἡ τυραννία τῆς ἁμαρτίας, νὰ ἐξαλειφθεῖ ἡ προηγούμενη καταδίκη, νὰ ἀνοιχθοῦν καὶ πάλι γιὰ μᾶς οἱ πύλες τοῦ οὐρανοῦ. Γιατὶ ἐκεῖ ἀνέβασε τὴ φύση μας καὶ τὴν κάθισε σὲ θρόνο δόξας καὶ δώρισε αἰώνια βασιλεία σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀγαποῦν καὶ ἀγαθὰ ἀνώτερα ἀπὸ κάθε λόγο καὶ ἀκοή. Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ δυνατὸς καὶ μόνος κυρίαρχος¹¹, «ὁ βασιλιάς τῶν βασιλέων καὶ Κύριος τῶν κυριάρχων»¹², τοῦ ὁποίου ἡ δύναμη εἶναι ἀκαταμάχητη καὶ ἡ ἐξουσία ἀφάνταστα μεγάλη, ὁ μόνος ἅγιος, ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ ἁγίους καὶ δοξάζεται μαζί με τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, στὸ ὄνομα τῶν ὁποίων βαπτίσθηκα. Καὶ ὁμολογῶ, δοξάζω καὶ προσκυνῶ ἓνα Θεὸ σὲ τρεῖς ὑποστάσεις, ὁμοούσιο καὶ ἀσύγχυτο, ἄκτιστο καὶ ἀθάνατο, αἰώνιο, ἄπειρο, ἀπεριόριστο, ἀσώματο, ἀπαθῆ, ἀμετάτρεπτο, ἀναλλοίωτο, ἀόριστο, πηγὴ τῆς ἀγαθότητας καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ αἰδίου φωτός, δημιουργὸ ὅλων τῶν κτισμάτων, ὁρατῶν καὶ ἀοράτων, ὁ ὁποῖος συγκρατεῖ καὶ συντηρεῖ τὰ πάντα, φροντίζει γιὰ ὅλα καὶ κυριαρχεῖ καὶ βασιλεύει σὲ ὅλα. Γιατὶ οὔτε ἐγινε τίποτε χωρὶς αὐτόν¹³, οὔτε χωρὶς τὴ φροντίδα του μπορεῖ νὰ ὑφίσταται κάτι· διότι αὐτὸς εἶναι ἡ ζωὴ ὅλων, ἡ συγκρότηση ὅλων, ὁ φωτισμὸς ὅλων, ὁλόκληρος ἀγαλλίαση καὶ ἐπιθυμία ποὺ δὲ χορταίνεται καὶ τὸ ἀνώτερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπιθυμητά. Τὸ νὰ ἐγκαταλείψω λοιπὸν αὐτὸν τὸν τόσο ἀγαθό,

12. Α'. Τιμ. 6,15 καὶ Ἀποκ. 19,16.

13. Ἰω. 1,3· «πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγο-

πεῖν οὖν τὸν οὕτως ἀγαθόν, οὕτω σοφόν, οὕτω δυνατὸν Θεόν, καὶ δαίμοσιν ἀκαθάρτοις, δημιουργοῖς πάντων τῶν παθῶν, λατρεῦσαι, ξοάνοις τε κωφοῖς καὶ ἀλάλοις σέβας ἀπονεῖμαι, τοῖς μῆτε οὐσί τι μῆτε ἐσομένοις, πόσης οὐκ ἂν εἴη πέρα ἀνοίας καὶ παραφροσύνης; Πότε γὰρ ἠκούσθη τις λαλιὰ ἢ λόγος παρ' αὐτῶν; Πότε κἂν σμικρὰν ἀπόκρισιν τοῖς εὐχομένοις αὐτοῖς δεδώκασι; πότε περιεπάτησαν ἢ αἴσθησίν τινα ἐδέξαντο; Οὔτε γὰρ οἱ ἰστάμενοι ποτὲ καθέδρας ἐμνήσθησαν, οὔτε οἱ καθημενοὶ ἀναστάντες ὤφθησαν.

10 Τούτων τὸ εἶδεχθὲς καὶ δυσῶδες καὶ ἀναίσθητον, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐνεργούντων ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτῶν ὑμᾶς ἀπατώντων δαιμόνων τὸ σαθρὸν καὶ ἀσθενὲς παρὰ ἀνδρὸς ἁγίου μαθῶν, καὶ τῆς αὐτῶν κακίας καταπτύσας, καὶ τέλειον μῖσος μισήσας αὐτούς, τῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ συνεταξάμην Θεῷ καὶ αὐτῷ δολεύσω μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, ἵνα καὶ εἰς τὰς αὐτοῦ χεῖρας ἔλθοι μου τὸ πνεῦμα. Τῶν τοιούτων οὖν συναντησάντων μοι ἀνεκδιηγῆτων ἀγαθῶν, ἔχαιρον μὲν τῆς δουλείας ἀπαλλαγεῖς τῶν πονηρῶν δαιμόνων καὶ τῆς δεινῆς ἀνακληθεῖς αἰχμαλωσίας, καὶ τῷ φωτὶ περιλαμφθεῖς τοῦ προσώπου Κυρίου, ἠνιώμην δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἐμεριζόμην, ὅτι μὴ καὶ αὐτός, ὁ δεσπότης μου καὶ πατήρ, τῶν τοιούτων μετεῖχες εὐεργεσιῶν. Ἄλλὰ, δεδοικῶς σου τῆς γνώμης τὸ δυσπειθές, κατεῖχον ἐν ἐμαυτῷ τὴν λύπην, μὴ παροργίσει σε βουλόμενος, τὸν Θεὸν δὲ ἀπαύστως ἰκέτεον ἐλκῦσαι σε πρὸς ἑαυτὸν καὶ τῆς μακρᾶς ἀνακαλέσασθαι ἐξορίας ἧς αὐτὸς προεξένησας σεαυτῷ, δραπέτης οἴμοι! τῆς εὐσεβείας γεγόμενος καὶ κακίας ὑπηρέτης πάσης καὶ ἀσεβείας. Ἐπεὶ δὲ αὐτός, ὦ πάτερ, εἰς ἐμφανὲς τὰ κατ' ἐμὲ ἤγαγες, τὸ πᾶν τῆς ἐμῆς, ἄκουε γνώμης·

30 Οὐ ψεύσομαι τὰς πρὸς Χριστὸν μου συνθήκας, οὐ, μὰ τὸν ἐξαγοράσαντά με τῆς δουλείας τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι, κἂν μυριάκις με δεῖ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, θανοῦμαι. Τὰ περὶ ἐμοῦ τοίνυν οὕτως εἰδῶς, μηκέτι κόπους σεαυτῷ παρέχε, μεταπίθειν με

τόσο σοφό, τόσο δυνατό Θεό· και νά λατρέψω ἀκάθαρτους δαίμονες, δημιουργούς ὄλων τῶν παθῶν, και νά ἀπονείμω ὄσβασμό σέ κουφά και ἄλλαλα ζόανα, τὰ ὁποῖα οὔτε εἶναι τίποτε, οὔτε θά γίνουν, δέν θά ἦταν δεῖγμα μεγάλης παράνοιας και παραφροσύνης; Γιατί πότε ἀκούστηκε κάποια φωνή ἢ λόγος ἀπό αὐτά; Πότε ἔδωσαν ἔστω και τήν παραμικρή ἀπάντηση σέ ὄσους προσεῦχονται σ' αὐτά; Πότε περπάτησαν¹⁴ ἢ αἰσθάνθηκαν κάποιο αἶσθημα; Γιατί οὔτε αὐτοὶ πού στέκονται ὄρθιοι θυμήθηκαν ποτέ νά καθήσουν, οὔτε αὐτοὶ πού κάθονται θεάθηκαν ποτέ νά σηκῶνεται.

“Ὅταν ἔμαθα ἀπό κάποιον ἅγιο ἄνδρα τήν ἀποκρουστικότητα, τή βρωμερότητα και τήν ἀναισθησία αὐτῶν, καθῶς και τή σαθρότητα και ἀδυναμία τῶν δαιμόνων, πού ἐνεργοῦν μέσα σ' αὐτά και μέσω αὐτῶν μᾶς ἀπατοῦν, ἀφοῦ σιχάθηκα τήν κακία τους και τοὺς μίσσησα μὲ ὄλοκληρωτικό μῖσος, συντάχθηκα μὲ τὸν ζωντανὸ και ἀληθινὸ Θεό, και θά τὸν ὑπηρετήσω μέχρι τήν τελευταία μου ἀναπνοή, γιὰ νά περιέλθει τὸ πνεῦμα μου στὰ χέρια του. Μὲ αὐτά τὰ ἀνεκδιήγητα ἀγαθὰ πού μὲ βρῆκαν, χαίρομαι βέβαια, γιατί ἀπαλλάχθηκα ἀπὸ τή δουλεία τῶν πονηρῶν δαιμόνων και ἐλευθερώθηκα ἀπὸ τήν τρομερὴ αἰχμαλωσία τους και λούστηκα μὲ τὸ φῶς τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ στενοχωριόμουν και ραγιζόταν ἡ ψυχὴ μου, γιατί δέν συμμετεῖχες και σὺ ὁ δεσπότης και πατέρας μου σ' αὐτὲς τίς εὐεργεσίες. Ἐπειδὴ ὄμως φοβόμουν τήν ἰσχυρογνωμοσύνη σου, κρατοῦσα μέσα μου τή λύπη, μὴ θέλοντας νά σέ ἐξοργίσω, και παρακαλοῦσα τὸ Θεὸ ἀκατάπαυστα νά σέ τραβήξει πρὸς τὸν ἑαυτό του και νά σέ ἀνακαλέσει ἀπὸ τή μακρὰ ἐξορία, τήν ὁποία σὺ ὁ ἴδιος προξένησες στὸν ἑαυτό σου, καταντώντας, ἀλίμονο, δραπετὴς τῆς εὐσέβειας και ὑπρέτης κάθε κακίας και ἀσέβειας. Ἐπειδὴ ὄμως σὺ ὁ ἴδιος, πατέρα μου, ἔφερες στήν ἐπιφάνεια τὰ δικά μου, ἄκου ὄλα ὄσα σκέφτομαι:

Δέν θά παραβῶ τίς συμφωνίες μου μὲ τὸ Χριστό, δέν θά τίς παραβῶ, τὸ ὀρκίζομαι σ' αὐτὸν πού μὲ ἐξαγόρασε ἀπὸ τή δουλεία μὲ τὸ πολῦτιμο αἷμα του, και ἂν χρειασθεῖ νά πεθάνω μύριες φορὲς γι' αὐτόν, θά πεθάνω. Γνωρίζοντας λοιπὸν τὰ δικά μου ὄτι

ἐπιχειρῶν τῆς καλῆς ὁμολογίας. Ὡς γάρ σοι τοῦ οὐρανοῦ ἐπιλαβέσθαι δόξαντι τῇ χειρὶ, ἢ τὰ θαλάττια ξηρᾶναι πελάγη, ἀπρακτον ἂν τὸ ἐγχείρημα ἦν καὶ ἀνήνυτον, οὕτω δὴ καὶ τοῦτο γίνωσκε εἶναι. Ἡ τοίνυν οὕτως, τῆς ἐμῆς ἀκούσας βουλῆς, τῷ
 5 Χριστῷ οἰκειώθητι καὶ τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν λήψη ἀγαθῶν, κοινωνοὶ τε ἀλλήλοις ἐσόμεθα, ὥσπερ τῆς φύσεως, οὕτω δὴ καὶ τῆς πίστεως· ἢ τῆς σῆς ἀποστήσομαι, εὐ ἴσθι, υἰότητος, καὶ τῷ Θεῷ μου λατρεύσω καθαρῶ συνειδότι.

Ταῦτα οὖν πάντα ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεύς, ὀξύτατα κινηθεὶς καὶ θυμῷ
 10 ἀσχέτῳ καταληφθεὶς, ὀργίλως αὐτῷ ἐλάλει καὶ πικρῶς τοὺς ὀδόντας ἔβρυχε, μαινομένῳ ἐοικῶς.

Καὶ τίς, φησὶν, ὁ τοιούτων μοι αἴτιος τῶν κακῶν, ἢ αὐτὸς ἐγώ, οὕτως σοι διατεθεὶς καὶ τοιαῦτα ἐπὶ σοὶ ἐργασάμενος, ἃ οὐδεὶς πώποτε τῶν πατέρων πεποίηκε; Διό σου τῆς γνώμης τὸ σκολιὸν
 15 καὶ φιλόνεικον, δύναμιν τῇ ἐξουσίᾳ προσλαβόμενον, κατὰ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς μανῆναί σε πεποίηκε. Δικαίως οὖν ἐν τῇ σῇ γεννήσει οἱ ἀστρολόγοι δεινὸν εἶπον ἀποβήσεσθαι σε καὶ παμπόνηρον ἄνδρα, ἀλαζόνα τε καὶ γονεῦσιν ἀπειθῆ. Ἀλλὰ νῦν, εἰ τὴν ἐμὴν ἀκυρώσεις βουλήν καὶ τῆς ἐμῆς ἀποστήση υἰότητος, ὡς ἐχθρὸς
 20 σοὶ διατεθεὶς, ἐκεῖνα ποιήσω σοι, ἅπερ οὐδὲ πολεμίους τις ἐνεδείξατο.

Αὐθις δὲ ἐκεῖνος,

Τί, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, εἰς ὀργὴν ἀνήφθης; Ὅτι τοιούτων ἐγὼ ἠξίωμαι ἀγαθῶν, λελύπησαι; Καὶ τίς ποτε πατὴρ ἐπὶ τῇ τοῦ υἱοῦ
 25 εὐτυχία ἀχθόμενος ὠράθη; Ἡ πῶς πατὴρ ὁ τοιοῦτος, καὶ οὐκ ἐχθρὸς, λογισθεῖη; Οὐκοῦν οὐδὲ ἐγὼ τοῦ λοιποῦ πατέρα μου σε καλέσω, ἀλλ' ἀποστήσομαί σου, ὥσπερ τις φεύγει ἀπὸ ὄφρατος, εἰ γνῶσομαι φθονεῖν σε τὴν ἐμὴν σωτηρίαν, εἰς ἀπώλειαν δὲ βιαία συνωθεῖν με χειρὶ. Εἰ γὰρ βιάζειν με καὶ τυραννεῖν θελήσεις,
 30 καθὰ δὴ καὶ εἶπας, οὐδὲν ἄλλο κερδανεῖς, εὐ ἴσθι, ἢ τὸ ἀντὶ πατρὸς τύραννος καὶ φονεὺς κληθῆναι μόνον· ἐπεὶ ρᾶν σοὶ ἀετοῦ ἴχνεσιν ἐφικέσθαι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἀέρα δίπτασθαι, ἢ τὴν ἐμὴν μεταπέσειν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ἦν αὐτῷ ὁμολόγησα

ἔτσι ἔχουν, μὴ κοπιάζεις, ἐπιχειρώντας νὰ μὲ μεταστρέψεις ἀπὸ τὴν καλὴ ὁμολογία. Καὶ γνώριζε ὅτι, ὅπως θὰ ἦταν μάταιο καὶ ἀκατόρθωτο τὸ ἐγχείρημα νὰ νομίζεις ὅτι θὰ πιάσεις τὸν οὐρανὸ μὲ τὸ χέρι, ἢ θὰ ἀποξηράνεις τὰ θαλασσινὰ πελάγη, ἔτσι εἶναι καὶ αὐτό. Ἡ λοιπὸν συμφιλίωσόν σου ἔτσι μὲ τὸ Χριστό, ἀκούοντας τὴν ἀπόφασή μου, ὅποτε θὰ κερδήσεις τὰ ἀγαθὰ ποὺ ξεπερνοῦν κάθε ἔννοια, καὶ θὰ ἀνήκουμε καὶ οἱ δύο στὴν ἴδια πίστη, ὅπως εἴμαστε καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἢ, νὰ τὸ ξέρεις καλά, θὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὸ νὰ εἶμαι γιός σου, καὶ θὰ λατρεύσω τὸ Θεό μου μὲ τὴ συνειδησή μου καθαρῇ.

Μόλις ὁ βασιλιάς ἄκουσε ὅλα αὐτὰ πετάχτηκε ἀμέσως καὶ γεμᾶτος ἀπὸ ἀσυγκράτητο θυμὸ τοῦ μιλοῦσε μὲ ὀργή καὶ ἐτριξε τὰ δόντια δυνατά, μοιάζοντας μὲ μαινόμενο. Καὶ λέει·

Ποιὸς εἶναι αἴτιος αὐτῶν τῶν κακῶν, παρὰ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ποὺ σοῦ φέρθηκα ἔτσι καὶ ἔκανα τόσα γιὰ σένα, ὅσα δὲν ἔκανε κανένας ποτὲ ἀπὸ τοὺς πατέρες; Γι' αὐτὸ ἡ διεστραμμένη καὶ φιλόνηκη γνώμη σου πῆρε δύναμη μαζί μὲ τὴν ἐξουσία καὶ σὲ ἔκανε νὰ φερθεῖς μὲ μανία ἐναντίον μου. Δίκαια λοιπὸν κατὰ τὴ γέννησή σου οἱ ἀστρολόγοι εἶπαν ὅτι θὰ γίνεις φοβερὸς καὶ παμπόνηρος ἄνδρας καὶ ὑπεροπτικὸς καὶ ἀπειθαρχὸς στοὺς γονεῖς σου. Τώρα ὅμως, ἐὰν ἀψηφήσεις τὴ θέλησή μου καὶ ἀπαρνηθεῖς τὴν πατρότητά μου, θὰ σοῦ φερθῶ σὰν ἐχθρὸς καὶ θὰ σοῦ κάνω ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἔκανε κανεὶς οὔτε στοὺς ἐχθροὺς του.

Καὶ ἐκεῖνος τότε εἶπε·

Γιατί, βασιλιά μου, ἀναψες ἀπὸ τὴν ὀργή; Λυπᾶσαι ἐπειδὴ κέρδησα τέτοια ἀγαθὰ; Ποιὸς πατέρας θεάθηκε ποτὲ νὰ στενοχωρεῖται γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ γιοῦ του; Ἡ πῶς αὐτὸς νὰ θεωρηθεῖ πατέρας καὶ ὄχι ἐχθρὸς; Λοιπὸν, οὔτε ἐγὼ στὸ ἐξῆς θὰ σὲ ὀνομάζω πατέρα μου, ἀλλὰ θὰ φύγω μακριὰ ἀπὸ σένα, ὅπως φεύγει κάποιος ἀπὸ τὸ φίδι, ἐὰν καταλάβω ὅτι φθονεῖς τὴ σωτηρία μου καὶ μὲ σπρώχνεις μὲ βίαιο χέρι στὴν καταστροφή. Γιατί, ἂν θελήσεις νὰ μὲ ἐκβιάσεις καὶ νὰ μὲ τυραννήσεις, ὅπως ἤδη εἶπες, νὰ ξέρεις καλά, ὅτι δὲ θὰ καρδήσεις τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο ὅτι, ἀντὶ γιὰ πατέρα, θὰ ὀνομασθεῖς τύραννος καὶ φονιάς· γιατί θὰ σοῦ εἶναι εὐκολότερο νὰ ἀκολουθήσεις τὰ ἴχνη ἀετοῦ καὶ νὰ πετάξεις στὸν ἀέρα, παρὰ νὰ ἀλλάξεις τὴν πίστη μου στὸ Χριστό

καλὴν ὁμολογίαν. Ἄλλὰ σύνες, ὦ πάτερ, καί, τὴν λήμην καὶ ἀχλὺν ἀποτινάζας τῶν τοῦ νοῦς ὀμμάτων, ἀνάβλεψον ἰδεῖν τὸ πᾶσι περιλάμπων τοῦ Θεοῦ μου φῶς, καὶ αὐτός ποτε περιλάμφοθητι τῷ γλυκυτάτῳ τούτου φωτί. Ἴνα τί γὰρ ὄλως τοῖς πάθεσι καὶ θελήμασιν ἐξεδόθης τῆς σαρκός, καὶ ἀνένευσις οὐκ ἔστι; 5 Γνωθὶ ὅτι «πᾶσα σὰρξ χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐκπέπτωκε, τὸ δὲ ρῆμα τοῦ Κυρίου μου», τὸ εὐαγγελισθὲν ἐπὶ πάντας, «μενεῖ εἰς τὸν αἰῶνα». Τί οὖν οὕτως ἐμμανῶς ἀντέχη καὶ περιέχη τῆς, 10 δίκην τῶν ἑαρινῶν ἀνθέων, μαραινομένης καὶ ἀφανιζομένης δόξης, καὶ τῆς βδελυρᾶς καὶ δυσώδους τρυφῆς καὶ τῶν τῆς γαστρὸς καὶ ὑπὸ γαστέρα μιαιρωτάτων παθῶν, ἅτινα πρὸς καιρὸν ἠδύνουσι τὰς αἰσθήσεις τῶν ἀνοήτων, ὕστερον μέντοι πικροτέρας χολῆς ποιοῦνται τὰς ἀναδόσεις, ὅταν αἱ μὲν σκιαὶ αὐταὶ καὶ 15 τὰ ἐνύπνια τοῦ ματαίου τούτου παρέλθωσι βίου, ἐν ὁδύνῃ δὲ διηνεκεῖ πυρὸς ἀσβέστου καὶ σκοτεινοῦ κατακλεισθῶσιν οἱ τούτων ἔρασταὶ καὶ τῆς ἀνομίας ἐργάται, ἔνθα ὁ σκώληξ αὐτοὺς ὁ ἀκοίμητος ἀτελεύτητα κατεσθίει, καὶ τὸ πῦρ ἄληκτα καὶ ἀκατάσβεστα εἰς αἰῶνας κατακαίει ἀπεράντους; Μεθ' ὧν, οἴμοι! καὶ αὐτὸς κατακλεισθεὶς καὶ χαλεπῶς ὀδυνώμενος, πολλὰ μὲν μεταγνώση τῶν δεινῶν βουλευμάτων, πολλὰ δὲ ἐπιζητήσεις τὰς νῦν 20 ἡμέρας καὶ τῶν ἐμῶν ἐπιμνησθήσῃ ρημάτων, ἀλλ' ὄφελος τῆς μεταμελείας οὐκ ἔσται. «Ἐν γὰρ τῷ ᾄδῃ ἐξομολόγησις καὶ μετάνοια οὐχ ὑπάρχει», ἀλλ' ὁ παρὼν ὠρίσθη καιρὸς τῆς ἐργασίας, ὁ δὲ μέλλων τῆς ἀναταποδόσεως. Εἰ μὲν γὰρ τὰ παρόντα τερπνὰ οὐκ ἀφανισμῷ ὑπέκειτο καὶ ροῇ, ἀλλὰ συνδιαιωνίζειν ἔμελλε τοῖς αὐτῶν δεσπόταις, οὐδὲ οὕτως ἔδει τῶν τοῦ Χριστοῦ δωρεῶν καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθῶν ταῦτα προκρῖναι· καθ' ὅσον γὰρ ὁ ἥλιος τῆς βαθείας ἐστὶ νυκτὸς λαμπρότερος καὶ διαυγέστερος, 30 τοσοῦτον καὶ πολλῶ πλεον τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάσης ἐπιγείου βασιλείας καὶ δόξης ἐνδοξότερά τε ὑπάρχει καὶ μεγαλοπρεπέστερα, καὶ ἔδει πάντως τὰ μείζονα τῶν

καὶ τὴν καλὴ ὁμολογία ποῦ ὁμολόγησα σ' αὐτόν. Ἄλλὰ σύνελθε, πατέρα μου, κι ἀφοῦ τινάζεις ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ νοῦ σου τὴν τσίμπλα καὶ τὴν διανοητικὴ συσκότιση, κοίταξε νὰ δεῖς τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ μου ποῦ φωτίζει τὰ πάντα καὶ φωτίσου κάποτε καὶ σὺ ἀπὸ αὐτὸ τὸ τόσο γλυκὸ φῶς. Γιατί παραδόθηκες ἐξολοκλήρου στὰ πάθη καὶ τὰ θελήματα τῆς σάρκας καὶ δὲ θέλεις νὰ συνέλθεις; «Μάθε ὅτι κάθε σάρκα εἶναι χορτάρι καὶ κάθε δόξα ἀνθρώπινη μοιάζει μὲ ἄνθος χορταριοῦ. Ξηραίνεται τὸ χορτάρι καὶ πέφτει τὸ ἄνθος του»¹⁵, ἐνῶ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου μου, ποῦ κηρύχθηκε σὲ ὄλους, θὰ μένει στὸν αἰῶνα. Γιατί λοιπὸν προσκολλᾶσαι καὶ ἀγκαλιάζεις μὲ τόση μανία τὴ δόξα ποῦ μαραίνεται καὶ ἐξαφανίζεται ὅπως τὰ ἀνοιξιὰτικα λουλουδία, καὶ τὴ σιχαμερὴ καὶ βρωμερὴ ἀπόλαυση καὶ τὰ ἀκάθαρτα πάθη τῆς κοιλιᾶς καὶ κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιᾶ, τὰ ὅποια ἱκανοποιοῦν γιὰ λίγο τὶς αἰσθήσεις τῶν ἀνοήτων, ὕστερα ὅμως οἱ συνέπειές τους εἶναι πιὸ πικρὲς καὶ ἀπὸ τὴ χολή, ὅταν οἱ σκιὲς καὶ τὰ ὄνειρα τοῦ μάταιου αὐτοῦ κόσμου περάσουν καὶ οἱ ἐραστὲς αὐτῶν καὶ ὅσοι ἔπραξαν τὴν ἀνομία κλειστοῦν σὲ διαρκῆ πόνο ἄσβεστης καὶ σκοτεινῆς φωτιᾶς, ὅπου τὸ σκουλήκι τὸ ἀκοίμητο θὰ τοὺς κατατρώει αἰῶνια καὶ ἡ φωτιὰ θὰ τοὺς κατακαίει χωρὶς νὰ τελειώνει καὶ νὰ σβῆνει στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες; Μαζὶ μ' αὐτούς, ἀλίμονο, θὰ κλειστεῖς καὶ σὺ καὶ ὑποφέροντας φοβερά, θὰ μετανοήσεις πολὺ γιὰ τὶς τρομερὲς ἀποφάσεις σου, καὶ θὰ ζητήσεις πολὺ τὶς τωρινὲς μέρες καὶ θὰ θυμηθεῖς τὰ λόγια μου, ἀλλὰ δὲ θὰ ὑπάρχει ὠφέλεια ἀπὸ τὴ μετάνοια. Γιατί «στὸν ἄδη δὲν ὑπάρχει ἐξομολόγησις» καὶ μετάνοια, ἀφοῦ ὁ καιρὸς αὐτὸς ἐδῶ ὀρίσθηκε γιὰ τὶς πράξεις, ἐνῶ ὁ μελλοντικὸς γιὰ τὶς ἀνταποδόσεις. Ἄν τὰ εὐχάριστα τῆς ἐδῶ ζωῆς δὲν ἐξαφανίζονταν καὶ δὲν ἦταν ρευστά, ἀλλὰ ἔμεναν αἰῶνια μαζὶ μὲ τοὺς κυρίους τους, οὔτε καὶ τότε ἔπρεπε νὰ τὰ προτιμοῦμε ἀπὸ τὶς δωρεές τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ ἀγαθὰ του ποῦ ξεπερνοῦν κάθε ἔννοια. Γιατί, ὅπως ὁ ἥλιος εἶναι πιὸ λαμπερὸς καὶ πιὸ καθαρὸς ἀπὸ τὴ βαθειὰ νύχτα, τόσο καὶ πολὺ περισσότερο τὰ ἀγαθὰ ποῦ ἔχει ὑποσχεθεῖ γιὰ ἐκείνους ποῦ ἀγαποῦν τὸ Θεό, εἶναι πιὸ ἐνδοξα καὶ μεγαλοπρεπῆ ἀπὸ κάθε ἐπίγεια βασιλεία καὶ δόξα καὶ πρέπει ὅπωςδῆποτε νὰ προτιμοῦμε τὰ ἀνώτερα ἀπὸ τὰ

εὐτελεστέρων προκρίναι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ρευστὰ τὰ τῆδε πάντα καὶ
 φθορᾶ ὑποκείμενα ὡς ὄναρ τε καὶ ὡς σκιὰ καὶ ἐνύπνιον παρέρ-
 χεται καὶ ἀφανίζεται, καὶ αὔραις μᾶλλον ἔστι πιστεῦειν οὐχ ἴστα-
 μέναις καὶ νηὸς ποντοποροῦσης ἔχουσιν ἢ ἀνθρώπων εὐημερία,
 5 πόσης εὐηθείας ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἀνοίας τε καὶ παραφροσύνης
 τὰ φθαρτὰ καὶ ἐπίκηρα, ἀσθενῆ τε καὶ οὐδαμινά, τῶν ἀφθάρτων
 προκρίναι καὶ αἰωνίων, ἀκηράτων τε καὶ ἀτελευτήτων, καὶ τῆ
 προσκαίρω τούτων ἀπολαύσει τῆς ἀδιαδόχου στερηθῆναι τῶν
 ἀγαθῶν ἐκείνων ἀπολαύσεως; Οὐ συνήσεις ταῦτα, ὦ πάτερ; Οὐ
 10 παραδραμεῖς τὰ παρατρέχοντα, καὶ προσθήσῃ τοῖς ἐπιμένουσιν;
 Οὐ προτιμήσεις τὴν κατοικίαν τῆς παροικίας, τὸ φῶς τοῦ σκό-
 τους, τὸ πνεῦμα τῆς σαρκός, τὴν αἰώνιον ζωὴν τῆς σκιᾶς τοῦ θα-
 νάτου, τὰ μὴ λυόμενα τῶν ρεόντων; Οὐκ ἐκφύεξῃ τῆς χαλεπῆς
 δουλείας τοῦ δεινοῦ κοσμοκράτορος, τοῦ πονηροῦ, φημί, διαβό-
 15 λου, καὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ εὐσπλάγχῳ καὶ πανοικτίρμονι οἰκειω-
 θῆσῃ Δεσπότη; Οὐ, τῆς τῶν πολλῶν ἀποστάς καὶ ψευδωνύμων
 θεῶν λατρείας, τῷ ἐνὶ λατρεύσεις ἀληθινῷ καὶ ζῶντι Θεῷ; Εἰ
 γὰρ καὶ ἡμαρτες αὐτῷ, πολλὰ βλασφημήσας καὶ τοὺς αὐτοῦ θε-
 ράποντας δειναῖς ἀνελὼν τιμωρίαις, ἀλλὰ δέξεται σε, εὐ οἶδα, ὁ
 20 ἀγαθὸς ἐπιστρέψαντα καὶ πάντων σου ἀμνημονεύσει τῶν
 πλημμελημάτων· «οὐ βούλεται γὰρ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ,
 ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν», ὁ ἐκ τῶν ἀνεκδιηγῆτων κα-
 τελθὼν ὑψωμάτων ἐπὶ ζήτησιν τῶν πλανηθέντων ἡμῶν, σταυ-
 ρόν τε καὶ μάστιγας καὶ θάνατον ὑπομείνας δι' ἡμᾶς, καὶ τῷ
 25 τιμῶ αὐτοῦ αἵματι ἐξαγοράσας ἡμᾶς τοὺς πεπραμένους ὑπὸ τὴν
 ἁμαρτίαν. Αὐτῷ ἢ δόξα καὶ αἰνεσις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Τοῦ δὲ βασιλέως ἐκπλήξει τε ἅμα καὶ ὀργῇ ληφθέντος, τὸ μὲν ἐπὶ τῆ
 τοῦ παιδὸς συνέσει καὶ τοῖς ἀναντιρρήτοις αὐτοῦ ρήμασι, τὸ δὲ ἐφ' ὧ
 τοὺς ἐκείνου οὐ διέλιπεν ἐνδιαβάλλων θεοὺς καὶ ὄλον αὐτοῦ μυκτηρί-
 30 ζων καὶ χλευάζων τὸν βίον, τὸ μὲν τοῦ λόγου φαιδρὸν διὰ τὴν ἔνδον
 οὐκ ἐδέξατο τοῦ σκότους παχύτητα, τιμωρήσασθαι δὲ αὐτὸν ἢ κακῶς

πιό εύτελῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ὅλα τὰ τῆς ἐδῶ ζωῆς εἶναι καὶ ρευστὰ καί, καθὼς ὑπόκεινται σὲ φθορά, παρέρχονται καὶ ἐξαφανίζονται σὰν ὄπτασια καὶ σκιά καὶ ὄνειρο, καὶ εἶναι προτιμότερο νὰ πιστεύουμε στὶς αὔρες πού δὲ σταματοῦν καὶ στὰ ἴχνη πλοίου πού διαπλέει τὴ θάλασσα, παρὰ στὴν εὐημερία τῶν ἀνθρώπων, πόση βλακεία, ἢ καλύτερα ἀνοησία καὶ παραφροσύνη εἶναι νὰ προτιμοῦμε τὰ φθαρτὰ καὶ θνητὰ, ἀσθενῆ καὶ μηδαμινά, ἀπὸ τὰ ἀφθαρτα καὶ αἰώνια καὶ ἀθάνατα καὶ ἀτελείωτα, καὶ μὲ τὴν πρόσκαιρῃ ἀπόλαυση αὐτῶν νὰ στερηθοῦμε τὴν ἀπόλαυση τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων πού δὲν ἔχει διαδοχή; Δὲν θὰ τὰ καταλάβεις αὐτά, πατέρα μου; Δὲ θὰ ἀφήσεις κατὰ μέρος αὐτὰ πού φεύγουν καὶ θὰ προτιμήσεις αὐτὰ πού παραμένουν; Δὲ θὰ προτιμήσεις τὴν κατοικία ἀπὸ τὴν παροικία, τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκοτάδι, τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὴ σάρκα, τὴν αἰώνια ζωὴ ἀπὸ τὴ σκιά τοῦ θανάτου¹⁶, αὐτὰ πού δὲ διαλύονται, ἀπὸ τὰ ρευστὰ; Δὲ θὰ ξεφύγεις ἀπὸ τὴ φοβερὴ δουλεία τοῦ τρομεροῦ κοσμοκράτορα, δηλαδὴ τοῦ πονηροῦ διαβόλου, γιὰ νὰ κάνεις φίλο τὸν ἀγαθὸ καὶ ἐλεῆμονα καὶ πολυεύσπλαγχο Δεσπότη; Δὲν θὰ ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ τὴ λατρεία τῶν πολλῶν καὶ ψευτικῶν θεῶν καὶ νὰ λατρέψεις τὸν ἕνα ἀληθινὸ καὶ ζωντανὸ Θεό; Γιατί, ἂν καὶ ἀμάρτησες σ' αὐτόν, βλασφημῶντας τον πολὺ καὶ φονεύοντας μὲ φρικτὰ βασανιστήρια τοὺς ὑπηρετές του, ὡστόσο θὰ σὲ δεχθεῖ, γνωρίζω καλά, ὁ ἀγαθὸς ὅταν ἐπιστρέψεις, καὶ θὰ σοῦ ἀμνηστεύσει ὅλα τὰ ἀμαρτήματα· γιατί «δὲ θέλει τὸ θάνατο τοῦ ἀμαρτωλοῦ, μέχρι πού νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει»¹⁷, αὐτὸς πού κατέβηκε ἀπὸ τὰ ἀπερίγραπτα ὕψη γιὰ νὰ ἀναζητήσῃ ἐμᾶς πού πλανηθήκαμε καὶ ὑπέμεινε σταύρωση καὶ μαστιγώσεις καὶ θάνατο γιὰ μᾶς, καὶ ἐξαγόρασε μὲ τὸ πολύτιμο αἷμα του ἐμᾶς τοὺς πουλημένους στὴν ἀμαρτία. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ὁ ἔπαινος στοὺς αἰῶνες. Ἄμην.

Ὁ βασιλιάς κυριευμένος ἀπὸ ἐκπληξῆ μαζὶ καὶ ὀργή, ἀφ' ἐνὸς γιὰ τὴ σύνεση τοῦ παιδιοῦ καὶ τὰ ἀνατίρητα λόγια του, καὶ ἀφ' ἐτέρου γιὰ τὸ ὅτι δὲν παρέλειψε νὰ διαβάλλει τοὺς θεοὺς ἐκείνου καὶ νὰ εἰρωνεύεται καὶ νὰ χλευάζει τὴ ζωὴ του, τὸν ὠραῖο του λόγο βέβαια δὲν τὸν δέχθηκε, ἐξαιτίας τῆς παχύτητος τοῦ ἐσωτερικοῦ σκοταδιοῦ του, ἀλλ' οὐτε καὶ νὰ τὸν τιμωρῆσῃ ἢ νὰ τοῦ φερθεῖ σὲ κάτι κακῶς μποροῦσε, ἐξαι-

τι διαθέσθαι τῇ φυσικῇ μὴ δυνάμενος στοργῇ, τὸ δὲ μεταπείσειν αὐτὸν ἀπειλαῖς πάντῃ ἀπογνοῦς, φοβηθεὶς μὴ, πλείονας κινήσας πρὸς αὐτὸν λόγους, ἐκείνου παρρησιαζομένου καὶ τὰ τῶν θεῶν διακωμωδοῦντος καὶ χλευάζοντος, εἰς πλείονα θυμὸν ἐξαφθεῖς, τῶν ἐναντίων εἰς αὐτόν
5 τι διαπράξειτο, μετ' ὀργῆς ἀναστάς, ὑπεχώρησεν,

Εἶθε μηδὲ ὅλως ἐγεννήθης, εἰπὼν, μὴτ' εἰς φῶς προῆλθες, τοιοῦτος μέλλων ἔσσεσθαι, βλάσφημος εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τῆς πατρικῆς ἀποστάτης φιλίας τε καὶ νουθεσίας! Ἄλλ' οὐκ εἰς τέλος τῶν ἀητήτων καταμωκῆση θεῶν, οὐδ' ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀγαπῶνται οἱ ὑπεναντίοι, οὐδ' αἱ τούτων ἰσχύσουσι γοητεῖαι. Εἰ μὴ γὰρ εὐήκοος γενήσῃ μοι καὶ τοῖς θεοῖς εὐγνώμων, πολλαῖς ἐκδώσας σε καὶ ποικίλαις τιμωρίαις, κακηγκάκως θανατώσω, οὐχ ὡς νῖψ σοι διατεθείς, ἀλλ' ὡς ἐχθρῶ τινι καὶ ἀποστάτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'

Ταῦτα τοῦ πατρὸς ἀπειλησαμένου καὶ μετ' ὀργῆς ὑποχώρησαντος, εἰς τὸν ἑαυτοῦ κοιτῶνα ὁ υἱὸς εἰσελθὼν, καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον ἀγωνοθέτην τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνατείνας,

Κύριε, ὁ Θεὸς μου, ἐκβάθους ἀνέκραξε τῆς καρδίας, γλυκεῖα ἐλπὶς καὶ ἀψευδὴς ἐπαγγελία, ἡ κραταία καταφυγὴ τῶν σοὶ προσανακειμένων, ἴδε μου τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας ἰλέω καὶ εὐμενεῖ ὄμματι, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μηδὲ ἀποστήσῃς ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλὰ, κατὰ τὴν ἀψευδῆ σου ὑπόσχεσιν, γενοῦ μετ' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου καὶ εὐτελοῦς· σὲ γὰρ γινώσκω καὶ ὁμολογῶ ποιητὴν καὶ προνοητὴν πάσης κτίσεως. Αὐτὸς οὖν με ἐνίσχυσον ἐν ταύτῃ τῇ
20 καλῇ ὁμολογίᾳ μέχρι τελευταίας διαμεῖναι ἀναπνοῆς, ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με, καὶ παράστηθι ἐκ πάσης διατηρῶν με σατανικῆς ἐνεργείας ἀλώβητον. Ἐπίβλεψον, βασιλεῦ· διαπέφλεκται γὰρ ἰσχυρῶς ἡ ψυχὴ μου τῷ σῶ πύθῳ καὶ ἐκκέκασται ὡς ἐν δίψῃ καύματος ἐν ἀνύδρῳ, σὲ ἐπιποθοῦσα τὴν πηγὴν τῆς ἀθανασίας. Μὴ παραδῶῃς τοῖς θηρίοις ψυχὴν ἐξομολογουμένην σοι·
30

τίας τῆς φυσικῆς στοργῆς· ἐξάλλου ἀπογοητευμένος τελειῶς ὅτι θὰ τὸν μεταπείσει μὲ ἀπειλές, ἐπειδὴ φοβόταν μήπως προκαλέσει περισσότερους λόγους πρὸς αὐτὸν καί, καθὼς ἐκεῖνος θὰ μιλάει μὲ θάρρος καὶ θὰ διακωμωδεῖ καὶ θὰ περιπαίζει τοὺς θεοὺς του, θυμώσει αὐτὸς περισσότερο καὶ κάνει τίποτε ἀπὸ τὰ ἀντίθετα σ' αὐτόν, σηκώθηκε μὲ θυμὸ καὶ ἔφυγε, λέγοντας·

Μακάρι νὰ μὴ εἶχες γεννηθεῖ ποτέ, οὔτε νὰ ἐρχόσουν στὸ φῶς, ἀφοῦ ἔμελλες νὰ γίνεις τέτοιος, βλάσφημος στοὺς θεοὺς καὶ ἀρνητῆς τῆς πατρικῆς ἀγάπης καὶ νουθεσίας! Ὅμως δὲ θὰ ἐμπαίζεις τοὺς ἀήττητους θεοὺς ὡς τὸ τέλος, οὔτε θὰ χαροῦν γιὰ πολὺ οἱ ἀντίπαλοι, οὔτε καὶ οἱ γοητεῖες τοὺς θὰ νικήσουν. Γιατί, ἂν δὲν γίνεις ὑπάκουος σὲ μένα καὶ εὐγνώμων στοὺς θεοὺς, ἀφοῦ πρῶτα σὲ ὑποβάλω σὲ πολλὰ καὶ διάφορες τιμωρίες, θὰ σὲ θανατώσω κακὴν κακῶς, ἀντιμετωπίζοντάς σε ὄχι ὡς γιό μου, ἀλλὰ ὡς ἐχθρὸ καὶ ἀποστάτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25

Ὅταν ὁ πατέρας, ἀφοῦ ἐκτόξευσε αὐτὲς τὶς ἀπειλές, ἀποχώρησε ὀργισμένος, ὁ γιὸς μῆκε στὸ ὑπνοδωμάτιό του καὶ ὑψώνοντας τὰ μάτια του πρὸς τὸν δικό του ἀγωνοθέτη φώναξε μέσα ἀπ' τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς του·

Κύριε Θεέ μου, γλυκεῖα ἐλπίδα καὶ ὑπόσχεση ἀδιάψευστη, τὸ ἰσχυρὸ καταφύγιο ἐκείνων πού εἶναι ἀφοσιωμένοι σὲ σένα, κοίταξε τὴ συντριβὴ τῆς καρδιᾶς μου μὲ σπλαγγνικὸ καὶ γεμᾶτο καλωσύνη βλέμμα καὶ μὴ μὲ ἐγκαταλείψεις οὔτε ν' ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ μένα, ἀλλά, σύμφωνα μὲ τὴ ἀδιάψευστη ὑπόσχεσή σου, ἔλα μαζί μὲ μένα τὸν ἀνάξιο καὶ εὐτελεῖ, γιατί ἐσένα γνωρίζω καὶ ὁμολογῶ δημιουργὸ καὶ προνοητὴ ὅλης τῆς κτίσεως. Ἐσὺ λοιπὸν ἐνίσχυσέ με σ' αὐτὴ τὴν καλὴ ὁμολογία νὰ παραμείνω μέχρι τὴν τελευταία μου ἀναπνοή· ρίζε ἐπάνω μου τὸ βλέμμα σου καὶ λυπήσου με καὶ δός μου τὴ συμπαράστασή σου, φυλάσσοντάς με ἀβλαβῆ ἀπὸ κάθε σατανικὴ ἐνέργεια. Ρίζε τὸ βλέμμα σου ἐπάνω μου, βασιλιά, γιατί ἡ ψυχὴ μου εἶναι πυρακτωμένη δυνατὰ ἀπὸ τὸν πόθο σου καὶ καίεται σὰν ἀπὸ δίψα καύσιμα σὲ ἄνδρη περιοχὴ, ποθώντας ἐσένα τὴν πηγὴ τῆς ἀθανασίας. Μὴ παραδώ-

τῆς ψυχῆς τοῦ πτωχοῦ σου μὴ ἐπιλάβῃ εἰς τέλος, ἀλλὰ παράσχου μοι τῶ ἁμαρτωλῶ παρ' ὄλην μου τὴν ζωὴν ὑπὲρ τοῦ σοῦ ὀνόματος καὶ τῆς σῆς ὁμολογίας πάντα παθεῖν, καὶ ὄλον ἐμαυτὸν σοι καταθῆσαι· σοῦ γὰρ ἐνδυναμοῦντος καὶ οἱ ἀσθενεῖς ὑπερισχύ-
 5 σουσιν, ὅτι μόνος εἶ σύμμαχος ἀήττητος καὶ Θεὸς ἐλεήμων, ὃν εὐλογεῖ πᾶσα κτίσις τὸν δεδοξασμένον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Οὕτως εὐξάμενος θείας ἤσθετο παρακλήσεως τῇ αὐτοῦ ἐπιφοιτησάσης καρδίᾳ, καί, θάρσους ἐμπλησθεῖς, εὐχόμενος ὄλην διετέλεσε τὴν νύκτα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀραχῆ τῶ φίλῳ κοινολογησάμενος τὰ περὶ τοῦ
 10 παιδὸς καὶ τὴν ἀπότομον αὐτοῦ παρρησίαν ἀμετάθετόν τε δηλώσας γνώμην, βουλήν τίθεται φίλιον ὁ Ἀραχῆς ὅτι μάλιστα καὶ θεραπευτικὴν πρὸς αὐτὸν ποιήσασθαι τὴν ὁμιλίαν, ταῖς κολακείαις ἐλπίζων ἴσων ἐφελκύσασθαι. Ἔρχεται τοιγαροῦν τῇ ἐπαύριον πρὸς τὸν υἱὸν καὶ καθίσας, ἐγγύτερον τοῦτον προσεκαλέσατο. Εἶτα περιπλακείς κα-
 15 τεφίλει, πρῶτος ὑπερχόμενος καὶ ἠπίως,

Ἦ τέκνον ποθεινότατον, εἰρηκῶς, καὶ φιλούμενον, τίμησον τὴν τοῦ σοῦ πατρὸς πολιὰν καί, τῆς ἐμῆς ἀκούσας δεήσεως, προσελθὼν θυσίαν τοῖς θεοῖς προσάγαγε. Οὕτω γὰρ ἐκείνους τε εὐμενεῖς ἔξεις, καὶ μακρότητα ἡμερῶν, δόξης τε πάσης καὶ βασιλείας
 20 ἀνεπηρεάστου καὶ παντοίων ἀγαθῶν μετουσίαν παρ' αὐτῶν ἀπολήψῃ, ἐμοί τε τῶ πατρὶ ἔση κεχαρισμένος διὰ βίου παντός, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις τίμιός τε καὶ ἐπαινετός. Μέγα γὰρ εἰς ἐπαίνου λόγον τῶ πατρὶ ὑπακοῦειν, καὶ μάλιστα ἐπ' ἀγαθῶ καὶ τῇ εἰς θεοὺς εὐνοίᾳ. Τί δέ, τέκνον, ὑπέλαβες; Πότερον ὡς ἐκὼν τῆς
 25 ἀγαθῆς ἐκκλίνας ὁδοῦ τὴν ἐναντίαν ἰέναι προἔκρινα, ἢ ἀγνοία καὶ ἀπειρία τοῦ ἀγαθοῦ τοῖς ὀλεθρίοις ἐμαυτὸν ἐξέδωκα; Ἀλλ', εἰ μὲν ἐκόντα με νομίζεις τοῦ συμφέροντος προτιμᾶν τὰ κακὰ καὶ τῆς ζωῆς προκρίνειν τὸν θάνατον, πάνυ μοι δοκεῖς, τέκνον, τῆς ὀρθῆς ἀποσφαλῆναι κρίσεως.

Ἦ οὐχ ὀρᾶς ὄση κακουχία καὶ ταλαιπωρία πολλάκις ἐμαυτὸν ἐκδίδωμι ἐν ταῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκστρατείαῖς, ἢ ἄλλαις
 30 τισὶ τοῦ κοινοῦ προστασίαις ἀσχολούμενος, ὡς καὶ πείνης τε καὶ

σεις στά θηρία μιὰ ψυχὴ πού σου ἔξομολογεῖται καὶ μὴ ξεχάσεις τὴν ψυχὴ τοῦ φτωχοῦ σου μέχρι τὸ τέλος¹, ἀλλὰ ἀξιώσέ με τὸν ἁμαρτωλὸ σὲ ὄλη μου τὴ ζωὴ νὰ ὑποφέρω τὰ πάντα γιὰ τὸ ὄνομά σου καὶ τὴ δικὴ σου ὁμολογία, καὶ ὄλο τὸν ἑαυτό μου νὰ τὸν προσφέρω σὲ σένα· διότι ὅταν ἐσὺ ἐνδυναμώνεις καὶ οἱ ἀδύνατοι θὰ ὑπερισχύσουν, γιὰτὶ εἶσαι ὁ μόνος ἀήττητος σύμμαχος καὶ ἐλεήμων Θεός, τὸν ὁποῖο εὐλογεῖ ὄλη ἡ κτίσις, τὸν δοξασμένο στους αἰῶνες. Ἀμήν.

Ἀφοῦ προσευχήθηκε ἔτσι αἰσθάνθηκε μιὰ θεϊκὴ παρηγοριὰ πού ἦρθε στὴν καρδιά του, καὶ γεμᾶτος θάρρος πέρασε ὄλη τὴ νύχτα προσευχόμενος. Ἐν τῷ μεταξύ κάνοντας ὁ βασιλιάς γνωστὴ στὸ φίλο του Ἀραχὴ τὴ στάση τοῦ παιδιοῦ καὶ φανερώνοντάς του τὸ προκλητικὸ θράσος καὶ τὴν ἀμετακίνητη ἀπόφασή του, ὁ Ἀραχὴς πρότεινε νὰ κάνει φιλικὴ καὶ ὅσο γίνεται θεραπευτικὴ συνομιλία μαζί του, ἐλπίζοντας μὲ τίς κολακεῖες νὰ τὸν προσελκύσει. Πηγαίνει λοιπὸν τὴν ἐπαύριο στὸ γιό του καί, ἀφοῦ κάθισε, τὸν κάλεσε πιὸ κοντά του. Ἔπειτα ἀγκαλιάζοντάς τον τὸν φιλοῦσε προχωρώντας ἤρεμα καὶ μαλακὰ καὶ λέγοντας·

Παιδί μου πολυπόθητο καὶ ἀγαπητό, σεβάσου τὰ ἄσπρα μαλλιά τοῦ πατέρα σου καὶ ἀκούοντας τὴ δικὴ μου παράκληση, ἔλα καὶ πρόσφερε θυσία στους θεοὺς. Γιὰτὶ ἔτσι καὶ ἐκείνους θὰ τοὺς κάνεις εὐμενεῖς καὶ θὰ ἀπολαύσεις μακροβιότητα καὶ κάθε δόξα καὶ ἀμετάβλητη βασιλεία καὶ θὰ ἔχεις ἀπὸ αὐτὰ ποικίλα ἀγαθὰ, καὶ σὲ μένα τὸν πατέρα σου θὰ εἶσαι ἀγαπητὸς σ' ὀλόκληρη τὴ ζωὴ μου καὶ σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ἐντιμος καὶ ἐπαινετός. Διότι εἶναι μεγάλο πρᾶγμα γιὰ ἐπαινο ἢ ὑπακοὴ στὸν πατέρα καὶ μάλιστα γιὰ τὸ καλὸ καὶ μὲ τὴ συμπάθεια στους θεοὺς. Γιὰτὶ τί ὑπέθεσες, παιδί μου; Ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο· ὅτι θέλοντας παρεξέκλινα ἀπὸ τὸν καλὸ δρόμο καὶ προτίμησα νὰ βαδίσω τὸν ἀντίθετο, ἢ ἀπὸ ἄγνοια καὶ ἀπειρία τοῦ ἀγαθοῦ παρέδωσα τὸν ἑαυτό μου στὸ κακό; Ἀλλὰ, ἐὰν νομίζεις ὅτι θέλοντας προτιμῶ τὰ κακὰ ἀπὸ τὸ συμφέρον μου καὶ τὸ θάνατο ἀπὸ τὴ ζωὴ, μοῦ φαίνεται, παιδί μου, πὼς ἔχεις ξεκλίνει ἀπὸ τὴν ὀρθὴ κρίσις.

Ἀλήθεια, δὲ βλέπεις σὲ πόση κακουχία καὶ ταλαιπωρία ἐκθέτω πολλὰς φορές τὸν ἑαυτό μου στὶς ἐκστρατεῖες ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, ἢ πὼς ἀσχολοῦμαι μὲ κάποιες ἄλλες φροντίδες γιὰ τὰ

δίψης, πεζοπορίας τε καὶ χαμαικοιτίας, οὕτω δεῖσαν, μὴ φείσασθαι; Πλούτου δὲ καὶ χρημάτων τσσαύτη μοι πρόσεστιν ὑπεροψία τε καὶ καταφρόνησις, ὡς ἀφθόνως ἔσθ' ὅτε τὰ ταμιεῖα πάντα τοῦ ἔμοῦ παλατίου κατακενῶσαι εἰς τὸ ἀνοικοδομῆσαι τοὺς τῶν
 5 θεῶν μεγίστους ναοὺς καὶ παντοίῳ τούτους καταλαμπρῦναι κόσμῳ ἢ τοῖς στρατοπέδοις ἀφθόονως διανεῖμαι τοὺς θησαυροὺς τῶν χρημάτων. Τοιαύτης οὖν μετέχων τῶν ἀπολαυστικῶν ὑπεροψίας καὶ τῆς ἐν τοῖς δεινοῖς καρτερίας, εἴ τῆν τῶν Γαλιλαίων ἐγίνωσκον θρησκείαν κρείττονα τῆς ἐν χερσὶν ὑπάρχειν,
 10 πόσης ἂν οὐκ ἔκρινα τὸ πρᾶγμα σπουδῆς ἄξιον, πάντων μὲν ὑπεριδεῖν καὶ τὴν ἑμαυτοῦ περιποιήσασθαι σωτηρίαν; Εἰ δὲ ἀγνοιάν μοι καὶ ἀπειρίαν τοῦ καλοῦ καταγινώσκεις, σύνες ὄσας πολλάκις νύκτας ἀϋπνοὺς διετέλεσα, ζητήματός τινος προτεθέντος, ἔσθ' ὅτε καὶ οὐ πολὺ ἀναγκαίου, μὴ παρέχων ὄλως ἑμαυτῷ ἀνάπαι-
 15 σιν, πρὶν ἢ τοῦ ζητουμένου σαφῆ καὶ εὐπρεπεστάτην εὐροιμι τὴν λύσιν.

Εἴ οὖν τῶν προσκαίρων τούτων πραγμάτων οὐδὲ τὸ σμικρότατον ἔχω εὐκαταφρόνητον, ἄχρις οὗ πάντα συμφερόντως καὶ ἐπὶ λυσιτελείᾳ τῶν ἀπάντων ἐπιτελεσθεῖη, καὶ οὐδενὶ ἐτέρῳ
 20 ἀκριβέστερον ἢ τῶν ἀπορρήτων διάγνωσις ἐν πάσῃ, ὡς οἶμαι, τῇ ὑψηλίῳ διερευνᾶσθαι, ὡς ἐμοὶ παρὰ πάντων μεμαρτύρηται, πῶς τὰ θεῖα, καὶ ἃ σέβεσθαι καὶ θεολογεῖν θέμις, εὐκαταφρόνητα ἂν ἐλογισάμην, καὶ μὴ πάσῃ σπουδῇ, πάσῃ δυνάμει, ὅλη τῇ
 25 ψυχῇ καὶ ὅλῳ τῷ νοῖ, εἰς τὴν τούτων ἀπησχόλησα ἑμαυτὸν ζήτησιν, τοῦ εὐρεῖν ἀληθῆ καὶ πρεπωδέστατα; Καὶ γε ἐζήτησα ἐμπόνως, πολλὰς μὲν νύκτας ἴσα ταῖς ἡμέραις ἐν τούτοις ἀναλώσας, πολλοὺς δὲ σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας εἰς τήνδε τὴν βουλήν
 30 συγκαλέσας, πολλοῖς δὲ καὶ τῶν λεγομένων Χριστιανῶν ὁμιλήσας. Καὶ τῇ ἀόκνῳ συζητήσῃ καὶ διαπύρῳ ἐρευνῇ εὐρέθη μοι ἢ τῆς ἀληθείας ὁδός, παρὰ σοφῶν τῇ τε λογιότητι καὶ συνέσει τετιμημένων μαρτυρηθεῖσα, ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλη πίστις, εἰ μὴ ἦν σήμερον πορευόμεθα, τοῖς μεγίστοις θεοῖς λατρεύοντες καὶ τῆς γλυκείας βιοτῆς καὶ ἐννηδόνου ἀντεχόμενοι, τῆς πᾶσιν ἀνθρώποις

κοινά, ὥστε νὰ μὴ ἀποφεύγω, ὅταν ἐπιβάλλεται, καὶ νὰ πεινῶ καὶ νὰ διψῶ καὶ νὰ πεζοπορῶ καὶ νὰ κοιμᾶμαι στὸ ἔδαφος; Γιὰ τὸν πλοῦτο καὶ τὸ χρῆμα ἔχω τόση ἀδιαφορία καὶ περιφρόνηση, ὥστε μερικές φορές νὰ ἀδειάζω ὅλα τὰ ταμεῖα τοῦ παλατιοῦ μου γιὰ νὰ ἀνοικοδομήσω τοὺς πολὺ μεγάλους ναοὺς τῶν θεῶν καὶ νὰ τοὺς ἐξωραΐζω μὲ διάκοσμο, ἢ νὰ μοιράζω στὰ στρατόπεδα μὲ ἀφθονία τὰ ἀποθέματα τῶν χρημάτων. Ὄντας λοιπὸν τόσο πολὺ ἀνώτερος τῶν ἀπολαύσεων καὶ καρτερικὸς στὰ δεινά, ἐὰν γνῶριζα ὅτι ἡ θρησκεία τῶν Γαλιλαίων ἦταν ἀνώτερη ἀπὸ αὐτὴν ποὺ ἔχουμε στὰ χέρια μας, δὲν θὰ ἔκρινα τὸ πρᾶγμα ἄξιο μεγάλου ἐνδιαφέροντος, ὥστε, παραβλέποντάς τα ὅλα, νὰ φροντίσω τὴν σωτηρία μου; Ἐπειδὴ ὅμως μοῦ καταλογίζεις ἄγνοια καὶ ἀπειρία τοῦ καλοῦ, ξέρεις πόσες νύχτες πολλὲς φορές πέρασα ἄϋπνος, ὅταν μοῦ ἐτίθετο κάποιον θέμα, μερικές φορές μάλιστα ὄχι τόσο σπουδαῖο, χωρὶς νὰ ἡσυχάζω προτοῦ βρῶ καθαρὴ καὶ εὐπρεπῆ λύση τοῦ ζητήματος;

Ἐφόσον λοιπὸν ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα αὐτὰ πράγματα δὲν περιφρονῶ οὔτε τὸ πιὸ ἀσήμαντο, μέχρι νὰ γίνουν ὅλα κατὰ τρόπο ποὺ νὰ συμφέρει καὶ νὰ εἶναι ὠφέλιμος σὲ ὄλους, καὶ ὅπως νομίζω, ἀπὸ κανέναν ἄλλο στὴν ὑφήλιο δὲν ἐξετάζεται μὲ περισσότερη ἀκρίβεια ἢ διαλεύκανση τῶν μυστηρίων, ὅπως ὁμολογεῖται ἀπὸ ὄλους γιὰ μένα, τότε τὰ θεϊκὰ καὶ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι σωστὸ νὰ τὰ σεβόμαστε καὶ νὰ τὰ θεολογοῦμε, πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ τὰ θεωρήσω ἄξια περιφρονήσεως καὶ νὰ μὴ ἀπασχοληθῶ μὲ ὅλη τὴν προθυμία, ὅλη τὴ δύναμη, ὅλη τὴν ψυχὴ καὶ ὅλο τὸ νοῦ μου στὴν ἀναζήτηση αὐτῶν, γιὰ νὰ βρῶ τὰ ἀληθινὰ καὶ ἐκεῖνα ποὺ πρέπει; Καὶ ἀσφαλῶς τὰ ἀναζήτησα μὲ πολὺ κόπο, διαθέτοντας πολλὰς νύχτες ὅσο καὶ ἡμέρες σ' αὐτά, συγκάλεσα καὶ πολλοὺς σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονες σ' αὐτὴ τὴ βουλὴ καὶ συζήτησα καὶ μὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς λεγόμενους Χριστιανούς. Μὲ τὴν ἀκούραστη λοιπὸν συζήτησι καὶ τὴ φλογερὴ ἔρευνα βρῆκα τὸ δρόμο τῆς ἀλήθειας, ἢ ὅποια βεβαιώθηκε ἀπὸ σοφοὺς ἀναγνωρισμένους γιὰ τὴ μόρφωση καὶ τὴ φρονιμάδα τους, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλη πίστη, παρὰ μόνον αὐτὴ ποὺ ἀκολουθοῦμε σήμερα, λατρεύοντας τοὺς μέγιστους θεοὺς, καὶ ἀφοσιωνόμαστε στὴ γλυκειὰ καὶ εὐχάριστη

παρ' αὐτῶν δεδωρημένης, ἥτις τερπνότητος ὄτι πλείστης καὶ
 θυμηδίας πεπλήρωται, ἦν οἱ τῶν Γαλιλαίων ἔξαρχοι καὶ μυστα-
 γωγοὶ ἀφρόνως ἀπώσαντο, ὡς καὶ τὸ γλυκὸν τοῦτο φῶς καὶ τὰ
 τερπνὰ πάντα, ἅπερ εἰς ἀπόλαυσιν ἐχαρίσαντο ἡμῖν οἱ θεοί, ἐλπί-
 5 σι τινὸς ἐτέρας ἀδήλου ζωῆς ἐτοιμῶς προῖεσθαι, μὴ εἰδότες τί
 λέγουσιν ἢ περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.

Σὺ δέ, φίλτατε υἱέ, τῷ σῶ πείσθητι πατρὶ δι' ἀκριβοῦς καὶ
 ἀληθεστάτης ἐρεύνης τὸ ὄντως καλὸν εὐρηκότε. Ἴδου γὰρ ἀπο-
 δέδεικται ὡς οὔτε ἐκῶν, οὔτε μὴ ἀγνοίας τρόπῳ, διήμαρτον τοῦ
 10 ἀγαθοῦ, ἀλλ' εὖρον καὶ προσελαβόμεν· ἐπιποθῶ δὲ καὶ σὲ μὴ
 ἀνοήτως πλανᾶσθαι, ἀλλ' ἐμοὶ ἀκολουθῆσαι. Αἰδέσθητι οὖν τὸν
 πατέρα σου. Ἡ οὐκ οἶδας ὁποῖόν ἐστι καλὸν τῷ πατρὶ πείθεσθαι
 καὶ αὐτῷ ἐν πᾶσι χαρίζεσθαι; ὡς ἔμπαλιν ὀλέθριον καὶ ἐπάρα-
 τον τὸ πατέρα παραπικραίνειν καὶ τὰς αὐτοῦ παρ' οὐδὲν τιθῆναι
 15 ἐντολάς; Ὅσοι γὰρ τοῦτο ἐποίησαν, κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο,
 οἷς σύ, τέκνον, μὴ συναριθμηθεῖς· ἀλλά, τὰ τῷ τεκόντι κεχαρι-
 σμένα ποιῶν, πάντων ἐπιτύχοις τῶν ἀγαθῶν καὶ κληρονόμος
 γένοιο τῆς εὐλογίας τῆς ἐμῆς βασιλείας.

Ὁ δὲ μεγαλόφρων καὶ εὐγενῆς ὡς ἀληθῶς νεανίας τῆς τοῦ πατρὸς πε-
 20 ριτολογίας καὶ ἀνοήτου ἀντιβολῆς ἀκούσας, καὶ γνοὺς τὰς τοῦ σκο-
 λιοῦ δράκοντος μηχανάς, ὡς ἐκ τῶν δεξιῶν αὐτοῦ τοῖς ποσὶν ἠτοίμασε
 παγίδα, κατακάμψαι τὴν θεοειδῆ ψυχὴν τεχναζόμενος καὶ πρὸς τὸ
 προκείμενον ἐμποδίσαι βραβεῖον, τὸ δεσποτικὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔθετο
 πρόσταγμα, «οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην», εἰπόντος, «ἀλλὰ μάχην καὶ
 25 μάχαιραν· ἤλθον γὰρ διχάσαι υἱὸν κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα
 κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς», καὶ τὰ ἐξῆς. Καί, ὅτι «ὁ φιλῶν πατέρα ἢ
 μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος», καί, «ὅστις με ἀρνήσεται ἔμ-
 προσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ Πα-

ζωή, ἡ ὁποία δωρήθηκε ἀπ' αὐτοὺς σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι γεμάτη χαρὰ καὶ εὐθυμία, τὴν ὁποία οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Γαλιλαίων καὶ δάσκαλοι μὲ ἀφροσύνη ἀπέρριψαν, ὅπως καὶ τὸ ὠραῖο αὐτὸ φῶς καὶ ὅλα τὰ εὐχάριστα, τὰ ὁποῖα οἱ θεοὶ μᾶς τὰ χάρισαν γιὰ νὰ τὰ ἀπολαμβάνουμε, καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀφοσιωθοῦν στὴν ἐλπίδα μιᾶς ἄλλης ἀβέβαιης ζωῆς, χωρὶς νὰ γνωρίζουν τί λένε, οὔτε ποιὰ πράγματα ὑποστηρίζουν.

Ἐσὺ ὅμως, ἀγαπημένε μου γιέ, πείσου στὸν πατέρα σου, ὁ ὁποῖος μὲ προσεκτικὴ καὶ εἰλικρινῆ ἔρευνα βρῆκε τὸ πραγματικὰ καλὸ. Διότι, ὀρίστε, ἀποδείχθηκε ὅτι οὔτε θέλοντας οὔτε βέβαια ἀπὸ ἄγνοια ἔκανα λάθος ὡς πρὸς τὸ ἀγαθὸ, ἀλλὰ τὸ βρῆκα καὶ τὸ προσέλαβα, καὶ ἐπιθυμῶ πολὺ καὶ σὺ νὰ μὴ πλανᾶσαι ἀνόητα, ἀλλὰ ν' ἀκολουθήσεις ἐμένα. Δεῖξε λοιπὸν σεβασμὸ στὸν πατέρα σου. Ἀλήθεια δὲν γνωρίζεις πόσο καλὸ εἶναι νὰ πείθῃσαι στὸν πατέρα καὶ νὰ ἀφοσιώνῃσαι σ' αὐτὸν σὲ ὅλα, καὶ ἀντίθετα, πόσο ὀλέθριο καὶ ἐπικατάραιο εἶναι νὰ πικραίνεις τὸν πατέρα καὶ νὰ μὴ λογαριάζεις τὶς ἐντολές του; Γιατί, ὅσοι τὸ ἔκαναν αὐτό, καταστράφηκαν κακὴν κακῶς. Ἐσὺ ὅμως, παιδί μου, εἶθε νὰ μὴ συγκαταλεχθεῖς σ' αὐτούς, ἀλλὰ, κάνοντας ὅσα εἶναι εὐχάριστα σ' αὐτὸν πού σὲ γέννησε, εἶθε νὰ ἐπιτύχεις ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ γίνῃς κληρονόμος τῆς εὐλογίας καὶ τῆς βασιλείας μου.

Ὁ μεγάλωψυχος καὶ πράγματι εὐγενικὸς νέος, ἀφοῦ ἄκουσε τὴν περιτολογία καὶ ἀνόητη παράκληση τοῦ πατέρα του, καὶ γνωρίζοντας τὶς μεθοδεύσεις τοῦ διεστραμμένου δράκου, ὅτι ἀπὸ τὰ δεξιὰ του ἐτοιμάζει παγίδα γιὰ τὰ πόδια², ἐπινοῶντας τέχνασμα γιὰ νὰ λυγίσει τὴ θεοειδῆ ψυχὴ του καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσει ἀπὸ τὸ βραβεῖο πού τὸν περιμένει, σκέφθηκε τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος εἶπε: «δὲν ἦρθα νὰ βάλω εἰρήνη, ἀλλὰ πόλεμο καὶ μαχαίρι· γιατί ἦρθα νὰ χωρίσω τὸ γιὸ ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ τὴ θυγατέρα ἀπὸ τὴ μητέρα της» καὶ τὰ ὑπόλοιπα³, καὶ ὅτι: «ἐκεῖνος πού ἀγαπᾷ τὸν πατέρα ἢ τὴ μητέρα του περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, δὲν εἶναι ἄξιός μου»⁴, καὶ ὅτι: «ὅποιος μὲ ἀρνηθεῖ μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους, θὰ τὸν ἀρνηθῶ κι ἐγὼ μπροστὰ στὸν οὐρά-

3. Ματθ. 10,34–35.

4. Ματθ. 10,37.

τρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς». Ταῦτα λογισάμενος καὶ τῷ θείῳ φόβῳ τὴν ψυχὴν πεδήσας, τῷ πόθῳ τε καὶ ἔρωτι ἐνισχύσας, τὸ Σολομόντειον ἐκεῖνο ρῆμα πάνυ κατὰ καιρὸν ἐξελάβετο, «καιρὸς», φάσκον, «τοῦ φιληῆσαι καὶ καιρὸς τοῦ μισῆσαι, καιρὸς πολέμου καὶ καιρὸς εἰρήνης».

5 Καὶ πρῶτα μὲν, κατὰ νοῦν εὐξάμενος,

«ἐλέησόν με, Κύριε», εἶπεν, «ὁ Θεός, ἐλέησόν με, ὅτι ἐπὶ σοὶ πέποιθεν ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερυγῶν σου ἐλπιδῶ ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία. Κεκραζόμεαι πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὑψιστον, τὸν Θεὸν τὸν εὐεργετήσαντά με», καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ.

10 Εἶτά φησι πρὸς τὸν βασιλέα:

Τὸ μὲν θεραπεύειν πατέρα καὶ τοῖς αὐτοῦ ὑπεῖκειν προστάγμασιν, εὐνοία τε καὶ φιλία καθυπηρετεῖν, ὁ κοινὸς ἡμᾶς διδάσκει Δεσπότης, φυσικὴν ἡμῖν τὴν τοιαύτην ἐγκατασπείρας στοργήν.

15 Ὅταν δὲ ἡ τῶν γονέων σχέσις καὶ φιλία πρὸς αὐτὸν φέρῃ τὸν κίνδυνον τὴν ψυχὴν καὶ τοῦ Δημιουργοῦ πόρρω ποιῆ, ἐκκόπτειν ταύτην παντάπασι προστετάγμεθα, καὶ μηδὲ ὅπως εἶκειν τοῖς χωρίζουσιν ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μισεῖν τούτους καὶ ἀποστρέφεισθαι, κἂν πατὴρ ὁ τὰ ἀπευκταῖα ἐπιτάττων εἴῃ, κἂν μήτηρ, κἂν βασιλεύς, κἂν τῆς ζωῆς αὐτῆς κύριος. Διὰ ταῦτα τῆς πατρικῆς
20 μὲν σχέσεως ἕνεκα τὸν Θεὸν ζημιωθῆναι τῶν ἀδυνάτων μοι ἔστι. Διὸ μήτε σεαυτῷ κόπους πάρεχε, μήτε ἐμοί, ἀλλ' ἡ πείσθητι καὶ τῷ ζῶντι ἄμφω καὶ ἀληθινῷ λατρεύσωμεν Θεῷ· ἃ γὰρ νῦν σέβῃ εἶδωλα, εἰσὶν χειρῶν ἀνθρωπίνων ἔργα, πνοῆς ἔρημα καὶ κωφά, μηδὲν ὅπως ἢ μόνην ἀπώλειαν καὶ τιμωρίαν αἰώνιον
25 τοῖς αὐτὰ σεβομένοις προξενούντα.

Εἰ δὲ μὴ τοῦτο βούλοιο, ποίει εἰς ἐμὲ ὅπερ σοὶ δοκεῖ· δοῦλος γάρ εἰμι τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὔτε θωπεῖαις, οὔτε κολάσεσι τῆς αὐτοῦ ἀποστήσομαι ἀγάπης, καθὰ δὴ καὶ τῇ προτεραία εἶπόν σοι,

νιο Πατέρα μου»⁵. Ἀφοῦ τὰ σκέφθηκε αὐτὰ καὶ συγκράτησε τὴν ψυχὴ του μὲ τὸ θεῖο φόβο, ἐνισχύοντάς τὴν μὲ τὸ θεῖο πόθο καὶ ἔρωτα, βρῆκε πολὺ κατάλληλο γιὰ τὴ περίστασι τὸ ρητὸ ἐκεῖνο τοῦ Σολομῶντα ποὺ λέει· «ὑπάρχει καιρὸς νὰ ἀγαπήσεις καὶ καιρὸς νὰ μισήσεις, καιρὸς γιὰ πόλεμο καὶ καιρὸς γιὰ εἰρήνη»⁶. Καὶ στὴν ἀρχὴ βέβαια προσευχήθηκε νοερά λέγοντας·

Ἐλέησέ με, Κύριε Θεέ μου, ἐλέησέ με, διότι σὲ σένα ἔχει ἐμπιστοσύνη ἡ ψυχὴ μου, καὶ στὴ σκιά τῶν φτερῶν σου στηρίζω τὶς ἐλπίδες μου μέχρι νὰ περάσει ἡ ἀνομία. «Θὰ φωνάξω δυνατὰ πρὸς τὸν ὕψιστο Θεό, τὸ Θεὸ ποὺ μὲ εὐεργέτησε»⁷, καὶ τὴ συνέχεια τοῦ ψαλμοῦ.

Ἐπειτα λέει στὸ βασιλιά·

Τὸ νὰ ὑπηρετοῦμε τὸν πατέρα βέβαια καὶ νὰ πειθαρχοῦμε στὶς διαταγές του καὶ νὰ τὸν ὑπηρετοῦμε μὲ προθυμία καὶ ἀγάπη, μᾶς τὸ διδάσκει ὁ κοινὸς Δεσπότης, φυτεύοντας μέσα μας κατὰ τρόπο φυσικὸ αὐτὴ τὴ στοργή. Ὅταν ὁμως ἡ σχέση καὶ φιλία τῶν γονέων ὀδηγεῖ τὴν ψυχὴ πρὸς τὸν κίνδυνο καὶ τὴν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ Δημιουργό, ἔχουμε ἐντολὴ νὰ τὴν κόβουμε τελείως καὶ νὰ μὴ συμφωνοῦμε καθόλου σ' αὐτοὺς ποὺ μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλλὰ νὰ τοὺς μισοῦμε καὶ νὰ τοὺς ἀποστρεφόμαστε, ἔστω καὶ ἂν εἶναι πατέρας αὐτὸς ποὺ διατάζει αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ ἀπευχόμαστε, ἢ μητέρα ἢ βασιλιάς, ἢ ἐξουσιαστής τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς μας. Γι' αὐτὸ μοῦ εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο ἐξαιτίας τῆς πατρικῆς σχέσεως νὰ χάσω τὸ Θεό. Γι' αὐτὸ μὴ κουράζεις οὔτε τὸν ἑαυτό σου οὔτε ἐμένα, ἀλλὰ πίστεψε καὶ ἄς λατρεύσουμε καὶ οἱ δύο τὸν ζωντανὸ καὶ ἀληθινὸ Θεό· γιατί τὰ εἶδωλα ποὺ τώρα σέβεται εἶναι ἔργα ἀνθρώπων χειρῶν⁸, χωρὶς πνοὴ καὶ κουφά, τὰ ὅποια σ' αὐτοὺς ποὺ τὰ σέβονται δὲν προξενοῦν ἐντελῶς τίποτε, παρὰ μόνο καταστροφὴ καὶ αἰώνια τιμωρία.

Ἐὰν πάλι δὲ θέλεις αὐτό, κάνε σὲ μένα ὅ,τι νομίζεις· γιατί εἶμαι δοῦλος τοῦ Χριστοῦ καὶ οὔτε μὲ χάδια, οὔτε μὲ βασανιστήρια θ' ἀποχωρισθῶ ἀπὸ τὴν ἀγάπη του, ὅπως ἀκριβῶς σοῦ εἶπα

6. Ἐκκλ. 3,8. 7. Ψαλμ. 56,1-2.

8. Ψαλμ. 113,4· «τὰ εἶδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων».

μέσον ἐμβαλὼν τὸ τοῦ Δεσπότη μου ὄνομα καὶ ἀσφαλέςτατα τὸν λόγον ἐμπεδωσάμενος. Ὅτι δὲ μήτε ἐκὼν ἐφησας κακουρ-
 γεῖν, μήτε μὴν ἀγνοία διαμαρτάνειν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλὰ πολλῇ καὶ
 ἐμπόνῳ συζητήσῃ τοῦτο ἔγνωσ ὄντως εἶναι καλόν, τὸ εἰδῶλοις
 5 λατρεῦειν καὶ ταῖς ἡδοναῖς τῶν παθῶν προσηλοῦσθαι, κακουρ-
 γεῖν μὲν σε ἐθέλοντι οὐκ ἔχω λέγειν. Ὅτι δὲ πολλῇ σοι περικέ-
 χυται ἀγνωσίας ἀχλὺς καὶ ὡς ἐν σκότει ψηλαφητῶ πορευόμενος
 οὐδόλως ὀρᾶς φωτὸς κἂν μικράν τινα μαρμαρυγὴν, ὅθεν τὴν εὐ-
 θεϊαν ἀπολέσας κρημνοῖς καὶ φάραξι δεινοῖς περιπεπλάνησαι,
 10 τοῦτο κἀγὼ βεβαίως ἐπίσταμαι καὶ σέ, πάτερ, γινώσκειν βούλο-
 μαι. Διὸ σκότος ἀντὶ φωτὸς κατέχων καὶ θανάτου ὡσπερ ζωῆς
 ἀντεχόμενος, οἶει συμφερόντως βεβουλεῦσθαι καὶ λυσιτελῶς ἐν-
 τεθυμηθῆσαι· ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. Ὅτε γὰρ ἄπερ σέβη
 θεοὶ εἰσιν, ἀλλὰ στήλαι δαιμόνων, πᾶσαν αὐτῶν τὴν μυσαρὰν
 15 ἐνέργειαν ἐνδον ἔχουσαι· οὔτε ἦνπερ γλυκεῖαν ἀποκαλεῖς καὶ
 ἐνήδονον βιοτήν, τερπνότητός τε καὶ θυμηδίας δοκεῖς πεπληρῶ-
 σθαι, τῆς τοιαύτης ἔχει φύσεως, ἀλλὰ βδελυκτὴ ἐστὶν αὕτη, κατὰ
 γε τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, καὶ ἀποτρόπαιος. Πρὸς καιρὸν γὰρ
 γλυκαίνει καὶ λεαίνει τὸν φάρυγγα», ὅστερον δὲ πικροτέρας χο-
 20 λῆς ποεῖται τὰς ἀναδόσεις, ὡς ὁ ἐμὸς ἐφη διδάσκαλος, καὶ ἠκο-
 νημένη μᾶλλον μαχαίρας διστόμου.

Καὶ πῶς ἂν σοι τὰ ταύτης κακὰ διηγησάμην; Ἐξαριθμήσο-
 μαι αὐτά, καὶ ὑπὲρ ἄμμιον πληθυνθήσονται. Ἄγκιστρον γάρ ἐστι
 τοῦ διαβόλου, ὡς δέλεαρ τὴν βδελυρὰν περικειμένη ἡδονήν, δι'
 25 οὗ τὸς ἀπατωμένους εἰς τὸν τοῦ ἕδη καθέλκει πυθμένα. Τὰ δὲ
 παρὰ τοῦ ἐμοῦ Δεσπότη ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ, ἄπερ σὺ ἀδήλου
 ζωῆς ἐλπίδα ὠνόμασας, ἀμυεδῆ εἰσὶ καὶ ἀναλλοίωτα, τέλος οὐκ
 οἶδε, φθορᾷ οὐχ ὑπόκειται· λόγος οὐκ ἔστιν ὁ παραστῆσαι τὸ μέ-
 γεθος τῆς δόξης ἐκείνης καὶ τερπνότητος ἰσχύων, τῆς χαρᾶς τῆς
 30 ἀνεκκλαλήτου, τῆς διηνεκοῦς εὐφροσύνης. Πάντες μὲν γάρ, καθά-

9. Πρβλ. Παρμ. 24,13. 10. Ἑβρ. 4,12. 11. Ψαλμ. 138,18.
 12. Παρμ. 14,2 καὶ 16,25· «ἔρχεται, βλέπει εἰς πυθμένα ἄδου».

καὶ τὴν προηγούμενη ἡμέρα, βάζοντας στὴ μέση τὸ ὄνομα τοῦ Δεσπότη μου καὶ τεκμηριώνοντας τὸ λόγο μου μὲ βεβαιότητα. Τὸ ὅτι εἶπες πῶς οὔτε θεληματικὰ κάνεις τὸ κακό, οὔτε ἀπὸ ἄγνοια ἔσφαλες ὡς πρὸς τὸ ἀγαθό, καὶ ὅτι μὲ πολλὴ καὶ κοπιαστικὴ ἀναζήτηση πείσθηκες ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ πραγματικὸ καλό, τὸ νὰ λατρεύεις δηλαδὴ τὰ εἶδωλα καὶ νὰ εἶσαι ἀφοσιωμένος στὶς ἡδονὲς τῶν παθῶν, βέβαια δὲν μπορῶ νὰ πῶ ὅτι κάνεις τὸ κακὸ θεληματικὰ. Ὅτι ὁμως σὲ περιβάλλει πολλὴ ὁμίχλη ἄγνοιας, καὶ ὅτι βαδίζοντας μέσα σὲ χειροπιαστὸ σκοτάδι δὲ βλέπεις καθόλου φῶς, οὔτε κἂν κάποια μικρὴ λάμψη, καὶ ἔτσι, ἔχοντας χάσει τὸν ἴσιο δρόμο, ἔχεις περιπλανηθεῖ σὲ φοβεροὺς κρημνοὺς καὶ φαράγγια, αὐτὸ καὶ ἐγὼ βέβαια τὸ γνωρίζω καλά, ἀλλὰ θέλω καὶ σὺ, πατέρα μου, νὰ τὸ γνωρίσεις. Γιατί, κατέχοντας σκοτάδι ἀντὶ γιὰ φῶς καὶ προσκολλημένος στὸ θάνατο, σὰν νὰ εἶναι ζωὴ, νομίζεις ὅτι ἀποφάσισες κατὰ τρόπο συμφέροντα καὶ σκέφθηκες ὠφέλιμα· ὁμως δὲν εἶναι ἔτσι, δὲν εἶναι. Γιατὶ οὔτε αὐτὰ πού σέβεσαι εἶναι θεοί, παρὰ στῆλες δαιμόνων πού ἔχουν μέσα τους ὅλη τὴ σιχαμερὴ ἐνέργειά τους, οὔτε ἡ ζωὴ τὴν ὁποία ἀποκαλεῖς γλυκεῖα καὶ εὐχάριστη καὶ νομίζεις ὅτι εἶναι γεμάτη χαρὰ καὶ εὐθυμία, εἶναι πράγματι τέτοιας φύσεως, ἀλλὰ εἶναι σιχαμερὴ, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τῆς ἀλήθειας, καὶ ἀπαίσια. Γιατὶ προσωρινὰ γλυκαίνει καὶ μαλακώνει τὸ φάρυγγα⁹, ὕστερα ὁμως κάνει πιὸ πικρὰ καὶ ἀπὸ τὴ χολὴ τὰ ἀποτελέσματά της, ὅπως εἶπε ὁ δάσκαλός μου, καὶ εἶναι ἀκονισμένη περισσότερο ἀπὸ δίκικο μαχαίρι¹⁰.

Καὶ πῶς θὰ μποροῦσα νὰ σοῦ διηγηθῶ τὰ κακὰ της; Ἄν τὰ ἀπαριθμήσω, θὰ εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὴν ἄμμο¹¹. Γιατὶ εἶναι τὸ ἀγκίστρι τοῦ διαβόλου, πού ἔχει ὡς δόλωμα τὴ σιχαμερὴ ἡδονή, μὲ τὸ ὁποῖο τραβάει αὐτοὺς πού ἐξαπατῶνται στὸν πυθμένα τοῦ ἅδῃ¹². Ἐνῶ τὰ ἀγαθὰ πού ὑποσχέθηκε ὁ δικός μου Δεσπότης, τὰ ὁποῖα ἐσὺ τὰ ὀνόμασες ἐλπίδα ἀβέβαιης ζωῆς, εἶναι ἀδιάψευστα καὶ ἀναλλοίωτα, καὶ δὲν ἔχουν τέλος οὔτε ὑπόκεινται σὲ φθορά· δὲν ὑπάρχει λόγος πού μπορεῖ νὰ παραστήσει τὸ μέγεθος τῆς δόξας ἐκείνης καὶ τῆς εὐχαρίστησης, τῆς ἀνεκκλάλητης χαρᾶς καὶ τῆς διαρκοῦς εὐφροσύνης. Γιατί, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος βλέ-

περ αὐτὸς ὄραξ, ἀποθνήσκομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ὃς
 ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον· μέλλομεν δὲ πάντες ἀνίστα-
 σθαι, ἡνίκα ἐλεύσεται Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ,
 ἐν δόξῃ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δυνάμει φοβερᾷ, «ὁ μόνος Βασιλεὺς
 5 τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων», «ὃ πᾶν γόνυ
 κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων»· καὶ τοσαύ-
 την ἐμποιήσει τότε τὴν ἑκστασιν, ὡς καὶ αὐτὰς ἐκπλαγῆναι τὰς
 οὐρανίους δυνάμεις, καὶ παραστήσονται αὐτῷ τρόμῳ χίλια χι-
 λιάδες καὶ μύρια μυριάδες ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ πάντα
 10 ἔσται φόβου καὶ τρόμου μεστά. Σαλπιεῖ γὰρ εἰς τῶν ἀρχαγγέλων
 ἐν σάλπιγγι Θεοῦ, καὶ εὐθὺς ὁ οὐρανὸς μὲν εἰλιγῆσεται ὡς βι-
 βλίον, ἢ γῆ δὲ ἀναρρηγνυμένη ἀναπέμψαι τὰ τεθνεῶτα σώματα
 τῶν πώποτε γενομένων ἀνθρώπων, ἐξ οὗ γέγονεν ὁ πρῶτος ἄν-
 θρωπος Ἀδὰμ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Καὶ τότε πάντες οἱ ἀπ’
 15 αἰῶνος θανόντες ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ζῶντες παραστήσονται τῷ
 βήματι τοῦ ἀθανάτου Δεσπότη, καὶ ἕκαστος λόγον δώσει ὑπὲρ
 ὧν ἔπραξε. Τότε οἱ δίκαιοι λάμπουσιν ὡς ἥλιος οἱ πιστεύσαντες
 εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς τε-
 λέσαντες τὸν παρόντα βίον. Πῶς δὲ σοι διηγήσομαι τὴν μέλλου-
 20 σαν αὐτοὺς τότε διαδέχεσθαι δόξαν; Κᾶν γὰρ τῷ ἡλιακῷ παρα-
 βάλλῳ φωτὶ τὴν λαμπρότητα αὐτῶν καὶ τὸ κάλλος, κᾶν
 ἀστραπῇ τῇ φανοτάτῃ, οὐδὲν τῆς λαμπρότητος ἐκείνης ἄξιον
 ἐρῶ. «Ὁφθαλμὸς γὰρ οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρ-
 δίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν
 25 αὐτὸν» ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἐν τῷ φωτὶ τῷ ἀπροσίτῳ,
 ἐν τῇ δόξῃ τῇ ἀπορρήτῳ καὶ ἀτελευτήτῳ.

Καὶ οἱ μὲν δίκαιοι τοιούτων τεύξονται τῶν ἀγαθῶν, τοιαύ-
 της δὲ τῆς μακαριότητος, οἱ δὲ τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ἀρνησάμε-
 νοι καὶ τὸν πλάστην καὶ δημιουργὸν ἀγνοήσαντες, δαίμοσι δὲ
 30 μισοῖς λατρεύσαντες καὶ εἰδώλοις κωφοῖς τὸ σέβας ἀπονεύμαν-
 τες, τὰς ἡδονὰς τε τοῦ ματαίου βίου τούτου ποθήσαντες, καὶ δι-

13. Λουκᾶ 21,25. 14. Α΄ Τιμ. 6,15. 15. Φιλ. 2,10.

16. Δαν. 7,10· «χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μύρια μυριάδες παρει-

πεις, πεθαίνουμε και δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος πού θά ζήσει καὶ δὲν θά δεῖ θάνατο, πρόκειται ὅμως ὅλοι ν' ἀναστηθοῦμε, ὅταν θά ἔρθει ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, με ἀνεκκάλητη δόξα καὶ φοβερὴ δύναμη¹³, «ὁ μοναδικὸς Βασιλιάς τῶν βασιλείων καὶ Κύριος τῶν κυρίων»¹⁴, «στὸν ὁποῖο θά κάμψει κάθε γόνάτο τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων καὶ τῶν καταχθονίων»¹⁵· καὶ θά κάνει τότε τόση ἐντύπωση, ὥστε νὰ ἐκπλαγοῦν καὶ αὐτὲς οἱ οὐράνιες δυνάμεις καὶ θά παρουσιασθοῦν μπροστὰ του με τρόμο χίλιες χιλιάδες καὶ μύριες μυριάδες ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων¹⁶, καὶ ὅλα θά εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ φόβο καὶ τρόμο. Γιατὶ θά σαλπίσει ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαγγέλους με σάλπιγγα Θεοῦ¹⁷, καὶ ἀμέσως ὁ οὐρανὸς θά τυλιχθεῖ σὰν βιβλίο, ἐνῶ ἡ γῆ θ' ἀνοίξει καὶ θά στείλει ἐπάνω τὰ πεθαμένα σώματα τῶν ἀνθρώπων πού ὑπῆρξαν ἀνεκάθεν, ἀπὸ τότε πού πλάσθηκε ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδάμ¹⁸ μέχρι τὴν ἡμέρα ἐκείνη. Καὶ τότε ὅλοι ὅσοι πέθαναν στοὺς αἰῶνες αὐτοστιγμει¹⁹ θά παρουσιασθοῦν ζωντανοὶ στὸ βῆμα τοῦ ἀθάνατου Δεσπότη καὶ ὁ καθένας θά δώσει λόγο γιὰ ὅσα ἔπραξε. Τότε «οἱ δίκαιοι θά λάμπουν ὅπως λάμπει ὁ ἥλιος»²⁰, ὅσοι πίστεψαν σὲ Πατέρα καὶ Υἱὸ καὶ ἅγιο Πνεῦμα καὶ με καλὰ ἔργα πέρασαν τὴν ἐδῶ ζωὴ. Πῶς ὅμως νὰ σοῦ διηγηθῶ τὴ δόξα πού πρόκειται νὰ τοὺς ὑποδεχθεῖ τότε; Διότι, καὶ ἂν ἀκόμη παραβάλω τὴ λαμπρότητά τους καὶ τὴν ὠραιότητα με τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἢ με τὴν τόσο φωτεινὴ ἀστραπή, δὲν θά πῶ τίποτε ἀπὸ τὴ λαμπρότητα ἐκείνη. Γιατὶ «μάτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε καὶ νοῦς ἀνθρώπου δὲ συνέλαβε ἐκεῖνα πού ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ ὅσους τὸν ἀγαποῦν»²¹ στὴ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν, στὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτο²², στὴν ἀπερίγραπτη καὶ χωρὶς τελειωμὸ δόξα.

Καὶ οἱ δίκαιοι βέβαια θά ἐπιτύχουν τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους καὶ τὴ μακαριότητα, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού ἀρνήθηκαν τὸν Θεὸ πού πραγματικὰ ὑπάρχει καὶ ἀγνόησαν τὸν πλάστη καὶ δημιουργο, πού λάτρευαν τοὺς βρωμεροὺς δαίμονες καὶ ἀπένευμαν σεβασμὸ στὰ κουφὰ εἰδωλα, πού ἐπιθύμησαν τὶς ἡδονὲς τοῦ μά-

στήκεισαν αὐτῷ».

17. Α' Κορ. 15,52. 18. Α' Κορ. 15,45. 19. Α' Κορ. 15,52.

20. Ματθ. 13,43. 21. Α' Κορ. 2,9. 22. Α' Τιμ. 6,16.

κην χοίρων τῷ βορβόρω τῶν παθῶν κυλισθέντες, καὶ πάσης
 κακίας ὀρμητήριον τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ποιησάμενοι, σταθήσον-
 ται γυμνοὶ καὶ τετραχλησμένοι, κατησχυμμένοι καὶ κατηφεῖς,
 ἐλεεινοὶ καὶ τῷ σχήματι καὶ τῷ πράγματι, ὄνειδος προκειμένοι
 5 πάση τῇ κτίσει. Πάντα δὲ αὐτῶν τὰ ἐν λόγῳ, τὰ ἐν ἔργῳ, τὰ ἐν
 διανοίᾳ, πρὸ προσώπου αὐτῶν ἐλεύσονται. Εἶτα, μετὰ τὴν αἰσχύ-
 νην ἐκείνην τὴν χαλεπωτάτην καὶ τὸ ὄνειδος ἐκείνο τὸ ἀφόρη-
 τον, καταδικασθήσονται εἰς τὸ πῦρ τῆς γεέννης τὸ ἄσβεστον καὶ
 ἀφεγγές, εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸν βρυγγὸν τῶν ὀδόντων
 10 καὶ σκώληκα τὸν ἰοβόλον. Αὕτη ἡ μερίς αὐτῶν, οὗτος ὁ κληρὸς,
 οἷς εἰς αἰῶνας συνέσονται τοὺς ἀτελευτήτους τιμωρούμενοι, ἀνθ'
 ὧν, τὰ ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθὰ παρωσάμενοι, διὰ πρόσκαιρον
 ἁμαρτίας ἠδονὴν κόλασιν αἰώνιον ἐξελέξαντο. Ὑπὲρ δὴ τούτων,
 ὥστε τῆς ἀρρήτου μὲν χαρᾶς ἐκείνης ἐπιτυχεῖν καὶ τῆς ἀπορρη-
 15 του δόξης ἀπολαύειν, τοῖς ἀγγέλοις δὲ ἀντιλάμπειν, καὶ τῷ
 ἀγαθῷ καὶ γλυκυτάτῳ Δεσπότη μετὰ παρρησίας παράστασθαι,
 τὰς πικροτάτας δὲ τιμωρίας καὶ ἀτελευτήτους καὶ τὴν ὀδυνηρὰν
 ἐκείνην ἐκφυγεῖν αἰσχύνην, πόσα οὐκ ἄξιον προέσθαι καὶ χρήμα-
 τα καὶ σώματα, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὰς τὰς ψυχὰς; Τίς οὕτως ἀγεν-
 20 νῆς, τίς οὕτως ἀσύνητος, ὡς μὴ μυρίους ὑποστῆναι προσκαιροὺς
 θανάτους, ἵνα τοῦ αἰώνιου ἀπαλλαγῇ καὶ ἀτελευτήτου θανάτου,
 τὴν ζωὴν δὲ κληρονομήσῃ τὴν μακαρίαν τε καὶ ἀνώλεθρον, καὶ
 τῷ φωτὶ περιλαμφθῇ τῆς μακαρίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ'

25 Τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς τῶν ρημάτων καὶ τὸ στερέμνιον καὶ ἀνέν-
 δοτον ἰδὼν τοῦ παιδός, μήτε κολακείαις εἰκοντος μήτε λόγων πειθοῖ,
 μὴ τιμωριῶν ἀπειλαῖς, ἐθαύμαζε μὲν ἐπὶ τῇ πιθανότητι τοῦ λόγου καὶ
 ταῖς ἀναντιρρήτοις ἀποκρίσεσιν, ἠλέγχετο δὲ ὑπὸ τοῦ συνειδότητος, ἀλη-
 θῆ λέγειν αὐτὸν καὶ δίκαια ὑποδεικνύοντος, ἀλλ' ἀνθείλκετο ὑπὸ τῆς
 30 πονηρᾶς συνηθείας καὶ τῶν ἐν ἔξει βεβαιωθέντων ἐν αὐτῷ παθῶν, ὅφ'

23. Ἦσ. 66,24· «ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβε-

ταιου αὐτοῦ βίου καὶ σὰν χοῖροι κυλίσθησαν στὸ βοῦρκο τῶν παθῶν καὶ ἔκαναν τὶς ψυχές τους ὀρμητήριο κάθε κακίας, αὐτοὶ θὰ σταθοῦν γυμνοὶ καὶ καταντροπιασμένοι, ἀτιμασμένοι καὶ σκυθρωποὶ, ἀξιολύπητοι καὶ στὴν ἐμφάνιση καὶ στὴν πραγματικότητα ἐκτεθειμένοι στὴ χλεύη μπροστὰ σ' ὅλη τὴν κτίση. Καὶ ὅλα τὰ δικά τους, αὐτὰ ποὺ εἶπαν, ποὺ ἔκαναν καὶ διανοήθηκαν θὰ ἐμφανισθοῦν μπροστὰ τους. Ἔπειτα, μετὰ ἀπὸ ἐκείνη τὴν κατασχύνη τῆ φοβερῆ καὶ τὴν ἀνυπόφορη χλεύη, θὰ καταδικασθοῦν στὴ φωτιά τῆς γέεννας ποὺ ποτὲ δὲ σβήνει καὶ εἶναι σκοτεινὴ, στὸ σκοτάδι τὸ ἐξώτερο, τὸ τρίξιμο τῶν δοντιῶν καὶ τὸ φαρμακερὸ σκουλήκι²³. Αὐτὸ εἶναι τὸ μερίδιό τους, αὐτὴ ἡ κληρονομιά τους, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ θὰ παραμείνουν τιμωρούμενοι στοὺς ἀτελείωτους αἰῶνες, ἐπειδὴ ἀπώθησαν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ γιὰ τὴν πρόσκαιρη ἡδονὴ τῆς ἀμαρτίας, καὶ διάλεξαν τὴν αἰώνια κόλαση. Γιὰ χάρη αὐτῶν λοιπόν, ὥστε νὰ ἐπιτύχουμε ἐκείνη τὴν ἀνεκκλάλητη χαρὰ καὶ νὰ ἀπολαύσουμε τὴν ἀπερίγραπτη δόξα, νὰ λάμπουμε ὡς ἄγγελοι καὶ νὰ βρισκόμαστε κοντὰ στὸν τόσο γλυκὸ Δεσπότη μὲ θάρρος, καὶ νὰ ἀποφύγουμε τὶς σκληρὲς καὶ ἀτελείωτες τιμωρίες καὶ ἐκείνη τὴν ὀδυνηρὴ ἐντροπὴ, πόσα δὲν ἀξίζει νὰ θυσιάσουμε καὶ χρήματα καὶ σώματα, καὶ αὐτὲς ἀκόμα τὶς ψυχές μας; Ποιὸς εἶναι τόσο χαμερπής, ποιὸς εἶναι τόσο ἄμυαλος, ποὺ δὲν θὰ προτιμήσει νὰ ὑποστῆ μύριους πρόσκαιρους θανάτους, γιὰ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸν ἀτελείωτο θάνατο, νὰ κληρονομήσει τὴ μακάρια καὶ αἰώνια ζωὴ καὶ νὰ περιλουσθεῖ μὲ τὸ φῶς τῆς μακαρίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26

Ἦταν ὁ βασιλιάς ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ καὶ βλέποντας τὴν ἐμμονὴ καὶ τὸ ἀνυποχώρητο τοῦ παιδιοῦ, τὸ ὁποῖο οὔτε μὲ κολακεῖες ὑποχωροῦσε, οὔτε μὲ πειθῶ, οὔτε μὲ ἀπειλὲς τιμωριῶν, τὸ θαύμαζε βέβαια γιὰ τὴν πειστικότητα τοῦ λόγου του καὶ τὶς ἀναμφισβήτητες ἀπαντήσεις καὶ τὸν ἤλεγχε ἢ συνείδησή του, διότι αὐτὸ ἔλεγε τὴν ἀλήθεια καὶ ὑποδείκνυε τὰ δίκαια, ὅμως συρόταν ἀντίθετα ἀπὸ τὴν κακὴ συνήθεια καὶ τὰ πάθη ποὺ εἶχαν γίνεи συνήθεια σ' αὐτόν, καὶ τὸν κρατοῦσαν σὰν στήσεται».

ὥν ὡς ἐν κημῶ κατείχετο καὶ χαλινῶ, τῷ φωτὶ μὴ συγχωρούμενος προσβλέψαι τῆς ἀληθείας. Ὅθεν πάντα λίθον, τὸ τοῦ λόγου, κινῶν, εἶχετο τοῦ πάλαι σκοποῦ, τὴν προμελετηθεῖσαν αὐτῷ μετὰ τοῦ Ἀραχῆ σκῆψιν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν βουλόμενος. Καὶ φησι τῷ παιδί·

5 Ἔδει μὲν σε, ὦ τέκνον, τοῖς ἐμοῖς ἀπλῶς εἶκειν ἐν πᾶσι προστάγμασιν, ἀλλ' ἐπεὶ, σκληρὸς ὢν καὶ ἀπειθής, ἰσχυρῶς οὕτως ἀντέστης μοι, τὴν ἰδίαν ἐνιστάμενος γνώμην κυριωτέραν πάντων ποιήσασθαι, δεῦρο δὴ τῇ ματαίᾳ ἐνστάσει χαίρειν ἄμφω εἰπόντες, πειθοῖ πολιτευσώμεθα. Καὶ ἐπεὶ ὁ σὲ ἀπατήσας Βαρλαάμ
10 σιδηροδέσμιος παρ' ἐμοὶ τυγχάνει, ἐκκλησιάσας ἐκκλησίαν μεγάλην καὶ πάντας ἡμετέρους τε καὶ Γαλιλαίους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκαλέσας, κήρυκας τε διαρρήδην βοᾷν θεσπίσας τοῦ μηδένα τῶν Χριστιανῶν δεδοικέναι, ἀλλ' ἀφόβως πάντας συνεισελθεῖν, κοινῇ διασκεψώμεθα γνώμη. Καὶ ἡ, πείσαντες, ὑμεῖς μετὰ τοῦ
15 ὑμετέρου Βαρλαάμ τεύξεσθε ὢν ἐσπουδάκατε, ἢ, πεισθέντες, σὺν ἐκουσίᾳ τῇ γνώμῃ τοῖς προστάγμασί μου ὑπέικειν προθυμηθεῖτε.

Ὁ δὲ φρόνιμος τῷ ὄντι καὶ ἐχέφρων νεανίας, διὰ τοῦ θεόθεν αὐτῷ ἐφανισθέντος ὁράματος τὴν τοῦ βασιλέως προδεδιδαγμένος σκαιωρίαν,
20 ἔφη·

Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω, καὶ ἔστω καθὼς ἐκέλευσας· αὐτὸς γὰρ ὁ ἀγαθὸς Θεὸς καὶ Δεσπότης δόφῃ τῆς εὐθείας μὴ πλανηθῆναι ἡμᾶς· ἐπ' αὐτῷ γὰρ πέποιθεν ἡ ψυχὴ μου, καὶ αὐτὸς ἐλεήσει με.

25 Τότε δὴ τότε κελεύει ὁ βασιλεὺς πάντας ἀθροίζεσθαι εἰδωλολάτραις τε καὶ Χριστιανούς, γραμμάτων μὲν πανταχοῦ διαπεφοιτηκότων, κηρύκων τε ἀνὰ πάσας τὰς κωμοπόλεις βοῶντων τοῦ μηδένα τῶν Χριστιανῶν δεδοικέναι ὥστε ἀδόκητόν τι ὑποστῆνα, ἀλλ' ἀδεῶς πάντας καθ' ἑταιρείαν καὶ συγγένειαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθεῖν ἐπὶ φιλαλήθει καὶ οὐ
30 βεβιασμένη συζητήσει, μετὰ τοῦ ἐξάρχου καὶ καθηγεμόνος αὐτῶν μελλούση γενέσθαι Βαρλαάμ. Ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς μύστας καὶ νεωκόρους τῶν εἰδώλων καὶ σοφοὺς τῶν Χαλδαίων καὶ Ἰνδῶν, τοὺς κατὰ

φίμωτρο καὶ χαλινάρι¹, μὴ ἀνεχόμενος νὰ κοιτάξει πρὸς τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας. Γι' αὐτὸ, κάνοντας τὸ πᾶν², ἐπέμενε στὸν ἀρχικὸ σκοπὸ του, θέλοντας νὰ ἐφαρμόσει τὸ σχέδιο πὺ εἶχαν προμελετήσῃ με τὸν Ἀραχῆ. Λέει λοιπὸν στὸ γιό του·

Ἔπρεπε βέβαια, παιδί μου, εἰλικρινὰ νὰ ὑποχωρήσεις σ' ὄλες μου τὶς προσταγές, ὅμως ἐπειδὴ, ὄντας ἰσχυρογνώμων καὶ ἀπειθαρχος, μοῦ ἀντιστάθηκες τόσο ρωμαλέα, γιὰ νὰ κάνεις με τὴν ἀντίσταση τὴ γνώμη σου σπουδαιότερη ἀπ' ὄλες, ἔλα λοιπὸν, ἀφήνοντας καὶ οἱ δύο τὴν μάταιη ἐναντιολογία, ἄς χρησιμοποιήσουμε ὡς μέσο τὴν πειθῶ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Βαρλαάμ πὺ σὲ ἐξαπάτησε βρίσκεται σὲ μένα σιδηροδέσμιος, ἀφοῦ ὀργανώσω μεγάλη συνάθροιση καὶ καλέσω μαζί δικούς μας καὶ Γαλιλαίους, καὶ ὀρίσω κήρυκες νὰ φωνάξουν ρητὰ νὰ μὴ φοβᾶται κανένας Χριστιανός, ἀλλὰ νὰ προσέλθουν ἄφοβα ὅλοι, θὰ συσκευθοῦμε ἀπὸ κοινού. Καί, ἢ θὰ μᾶς πείσετε ἐσεῖς με τὸ δικό σας Βαρλαάμ καὶ θὰ ἐπιτύχετε αὐτὰ πὺ ἐπιδιώκετε, ἢ θὰ πεισθεῖτε καὶ με πρόθυμη γνώμη θὰ δεχθεῖτε νὰ ὑπακούσετε στὶς προσταγές μου.

Ὁ πραγματικὰ φρόνιμος ὅμως καὶ μυαλωμένος νέος, γνωρίζοντας τὴ σκευωρία τοῦ βασιλιᾶ ἀπὸ τὸ ὄραμα πὺ ἀπὸ τὸ Θεὸ τοῦ εἶχε ἐμφανισθεῖ, εἶπε·

Ἄς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, καὶ ἄς γίνῃ ὅπως διέταξες· διότι ὁ ἴδιος ὁ ἀγαθὸς Θεὸς καὶ Δεσπότης θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ μὴ παρεκκλίνουμε ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο· σ' αὐτὸν ἄλλωστε ἔχει ἐμπιστοσύνη ἢ ψυχὴ μου καὶ αὐτὸς θὰ με ἐλεήσει³.

Τότε λοιπὸν διατάσσει ὁ βασιλιάς νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλοι, εἰδωλολάτρες καὶ Χριστιανοί, στάλθηκαν γράμματα παντοῦ καὶ κήρυκες σ' ὄλες τὶς κωμοπόλεις φώναζαν νὰ μὴ φοβηθεῖ κανένας ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς ὅτι θὰ ὑποστῆ τίποτε τὸ ἀπροσδόκητο, ἀλλὰ νὰ συγκεντρωθοῦν ἄφοβα ὅλοι μαζί, καθ' ὀμίλους καὶ συγγένεια, γιὰ μιὰ εἰλικρινῆ καὶ ὄχι ἐκβιαστικὴ συζήτηση, πὺ πρόκειται νὰ γίνῃ με τὸν ἀρχηγὸ καὶ δάσκαλό τους Βαρλαάμ. Κάλεσε ἐπίσης καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ νεωκόρους τῶν εἰδώλων καὶ τοὺς σοφοὺς τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν Ἰνδῶν, οἱ ὀποῖοι

1. Ψαλμ. 31,9.

2. Πρβλ. Γρηγορίου Νύσσης, 8,3,2· «πάντα λίθον κινῶν, τὸ τοῦ λόγου».

3. Ψαλμ. 56,1.

πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν ἀρχῇ ὄντας, συνεκαλέσατο, καὶ τινα οἴωνοσκό-
πους καὶ γόητας καὶ μάντις, ὅπως ἂν Χριστιανῶν περιγένοιτο.

Καὶ δὴ συνῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα πλήθος πολὺ τῆς μυσσαρᾶς αὐ-
τοῦ θρησκείας, Χριστιανῶν δὲ εἰς εὐρέθη μόνος εἰς βοήθειαν ἐλθῶν
5 τοῦ νομιζομένου Βαρλαάμ, ὀνόματι Βαραχίας. Οἱ μὲν γὰρ τῶν πιστῶν
θανόντες ἦσαν ὑπὸ τῆς τῶν κατὰ πόλιν ἀρχόντων μανίας κατασφαγέ-
τες, οἱ δὲ ἐν ὄρεσιν ἀπεκρῦπτοντο καὶ σπηλαίοις τῷ φόβῳ τῶν ἐπικει-
μένων δεινῶν. Ἄλλοι δὲ ἐδεδοίκεσαν τὴν ἀπειλὴν τοῦ βασιλέως, καὶ
οὐκ ἐτόλμων ἑαυτοὺς εἰς φῶς ἀγαγεῖν, ἀλλὰ νυκτερινοὶ ἦσαν θεοσε-
10 βεῖς, ἐν τῷ λεληθότι τῷ Χριστῷ λατρεύοντες καὶ μηδαμῶς παρρησια-
ζόμενοι. Ἐκεῖνος δὲ μόνος, γενναῖος ὢν τὴν ψυχὴν, εἰς συναγωνισμὸν
ἦλθε τῆς ἀληθείας.

Προκαθίσας τοίνυν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ τε καὶ μετεώ-
ρου, συνεδριάζειν αὐτῷ τὸν υἱὸν ἐκέλευσεν. Ὁ δέ, τῇ πρὸς τὸν πατέρα
15 εὐλαβείᾳ καὶ τιμῇ τοῦτο μὴ θελήσας ποιῆσαι, ἐπὶ τῆς γῆς πλησίον αὐ-
τοῦ ἐκάθισε. Παρέστησαν τοίνυν οἱ ἐπιστήμονες τῆς μωρανθείσης
παρὰ τοῦ Θεοῦ σοφίας, «ὧν ἐπλανήθη ἡ ἀσύνητος καρδία», καθὼς
φησιν ὁ Ἀπόστολος: «δοκοῦντες γὰρ εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ
ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι θνητῶν ἀνθρώ-
20 πων καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν». Οὗτοι συνῆλθον συνᾶραι λόγον
πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, καὶ ἐπληροῦτο ἐπ' αὐ-
τοῖς τὸ τῆς παροιμίας, ὅτι πρὸς λέοντα δορκὰς μάχης ἤπτετο. Ὁ μὲν
γὰρ τὸν Ὑψιστον ἔθετο καταφυγὴν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ σικίᾳ ἤλπισε τῶν
αὐτοῦ πτερύγων, οἱ δὲ τοῖς ἄρχουσιν ἐπεποιθήσαν τοῦ αἰῶνος τούτου
25 τοῖς καταργουμένοις, καὶ τῷ κοσμοκράτορι τοῦ σκότους, ᾧ καθυπέτα-
ξαν ἑαυτοὺς ἐλεεινῶς καὶ ἀθλίως.

Ἄγεται τοίνυν ὁ Ναχώρ τὸν Βαρλαάμ ὑποκρινόμενος· καὶ οἱ μὲν
περὶ τὸν βασιλέα τοῦ τοιοῦτου εἶχοντο σκοποῦ, ἕτερα δὲ πάλιν ἡ σοφῇ

4. Α' Κορ. 1,20· «οὐχὶ ἐμώρανε ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου».

5. Ρωμ. 1,21· «ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνητος αὐτῶν καρδία».

ὑπῆρχαν σ' ὅλη τὴν ἐπικράτειά του, καὶ μερικοὺς οἰωνοσκόπους, γόητες καὶ μάντιες, γιὰ νὰ νικήσουν τοὺς Χριστιανοὺς.

Συγκεντρώθηκε λοιπὸν μπροστὰ στὸ βασιλιὰ μεγάλο πλῆθος τῆς σιχαμερῆς θρησκείας του, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς μόνο ἓνας βρέθηκε, ποὺ ἦρθε γιὰ βοήθεια αὐτοῦ ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἦταν ὁ Βαρλαάμ, καὶ λεγόταν Βαραχίας. Γιατὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς πιστοὺς εἶχαν πεθάνει σφαγμένοι ἀπὸ τὴ μανία τῶν ἀρχόντων σὲ κάθε πόλη καὶ ἄλλοι κρύβονταν στὰ βουνὰ καὶ στὰ σπήλαια ἀπὸ τὸ φόβο τῶν δεινῶν ποὺ τοὺς περιέμεναν. Ἄλλοι πάλι φοβοῦνταν τὴν ἀπειλὴ τοῦ βασιλιᾶ καὶ δὲν τολμοῦσαν νὰ φανερωθοῦν, ἀλλὰ ἦταν εὐσεβεῖς τῆς νύχτας, ποὺ λάτρευαν στὰ κρυφὰ τὸ Χριστὸ καὶ δὲν φανερώνονταν ποτέ. Ἐνῶ ἐκεῖνος μόνος, ὄντας γενναῖος στὴν ψυχὴ, ἦρθε στὸν ἀνταγωνισμὸ τῆς ἀλήθειας.

Κάθισε λοιπὸν μπροστὰ ὁ βασιλιάς ἐπάνω σὲ ψηλὸ καὶ μετέωρο ὄρονο καὶ διέταξε νὰ καθίσει δίπλα του καὶ ὁ γιός του. Ἐκεῖνος ὁμως, ἀπὸ τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἐκτίμηση ποὺ εἶχε πρὸς τὸν πατέρα του δὲ θέλησε νὰ τὸ κάνει αὐτὸ καὶ κάθισε κοντὰ του καταγῆς. Ἦταν λοιπὸν παρόντες οἱ ἐπιστήμονες τῆς σοφίας ποὺ τὴν ἐμώρανε ὁ Θεός⁴, «τῶν ὁποίων σκοτίστηκε ἡ ἀνόητη διάνοιά τους»⁵, ὅπως λέει ὁ ἀπόστολος. Γιατὶ, «νομίζοντας ὅτι εἶναι σοφοί, ἔγιναν μωροὶ καὶ ἀντάλλαξαν τὴ λαμπρότητα τοῦ ἄφθαρτου Θεοῦ μὲ ὁμοίωμα θνητῶν ἀνθρώπων καὶ τετράποδων καὶ ἐρπετῶν»⁶. Αὐτοὶ συγκεντρώθηκαν νὰ κάνουν συζήτησιν μὲ τὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ καὶ ὅσους ἦταν γύρω του, καὶ ἔτσι ἐκπληρωνόταν ἡ παροιμία ποὺ λέει ὅτι τὸ ζαρκάδι μάχεται μὲ τὸ λιοντάρι. Γιατὶ αὐτὸς ἔκανε καταφύγιό του τὸν Ἵψιστο⁷ καὶ στήριξε τὶς ἐλπίδες του στὴν προστασία του⁸, ἐνῶ ἐκεῖνοι στήριζαν τὴν ἐμπιστοσύνη τους στοὺς ἄρχοντες τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ⁹, οἱ ὅποιοι καταργοῦνται, καὶ στὸν κοσμοκράτορα τοῦ σκότους¹⁰, στὸν ὁποῖο ὑπέταξαν πλήρως τοὺς ἑαυτοὺς τους κατὰ τρόπο ἐλεεινὸ καὶ τρισάθλιο.

Ὁδηγεῖται λοιπὸν ὁ Ναχώρ ποὺ ὑποκρινόταν τὸν Βαρλαάμ· καὶ οἱ ἄνθρωποι βέβαια τοῦ βασιλιᾶ ἐπέμεναν στὸ σκοπὸ τους

6. Ρωμ. 1,22-23.

7. Ψαλμ. 90,9· «τὸ ὕψιστον ἔθου καταφυγὴν σου».

8. Ψαλμ. 56,1· «ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερυγῶν σου ἐλπιδῶ».

9. Ψαλμ. 145,3· «μὴ πεποιθεατε ἐπ' ἄρχοντας».

10. Ἐφ. 6,12· «πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου».

πρόνοια ἄνωθεν ὠκονόμει. Παρισταμένων γὰρ τούτων ἀπάντων φησὶν ὁ βασιλεὺς τοῖς ρήτορσιν αὐτοῦ καὶ φιλοσόφοις, μᾶλλον δὲ τοῖς λεωπλάνοις καὶ ἀσυνέτοις τὴν καρδίαν·

Ἴδου δὴ ἀγῶν ὑμῖν πρόκειται καὶ ἀγῶνων ὁ μέγιστος. Δουῖν γὰρ
 5 θάτερον γενήσεται ὑμῖν· ἢ τὰ ἡμέτερα κρατύναντας, καὶ πλανᾶσθαι τὸν Βαρλαάμ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐλέγξαντας, δόξης μεγίστης καὶ τιμῆς παρ' ἡμῶν τε καὶ πάσης τυχεῖν τῆς συγκλήτου καὶ στεφάνοις νίκης καταστεφθῆναι, ἢ ἠττηθέντας σὺν πάσῃ αἰσχύνῃ κακιγκάκως θανατωθῆναι, πάντα δὲ τὰ ἡμέτερα τῷ δήμῳ
 10 δοθῆναι, ὡς ἂν παντάπασιν ἐξαρθῆ τὸ μνημόσυνον ὑμῶν ἀπὸ τῆς γῆς. Τὰ μὲν γὰρ σώματα ὑμῶν θηρίοις δώσω παρανάλωμα, τὰ δὲ τέκνα ὑμῶν διηνεκεῖ καταδουλώσω δουλείᾳ.

Τούτων οὕτως εἰρημένων τῷ βασιλεῖ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔφη·

Κρίμα δίκαιον σήμερον ἔκρινας, ὦ βασιλεῦ· κρατύναι Κύριος
 15 ταύτην σου τὴν γνώμην. Κἀγὼ δὲ τὰ αὐτά φημι τῷ ἐμῷ διδασκάλῳ. Καὶ ἐπιστραφεὶς λέγει τῷ Ναχώρ, ὃς ἐνομίζετο Βαρλαάμ εἶναι· Οἶδας, ὦ Βαρλαάμ, ἐν τίνι με δόξῃ εὖρηκας καὶ τρυφῆ, καὶ λόγοις πλείστοις ἐπεισάς με τῶν μὲν πατρῶων ἀποστῆναι νόμων τε καὶ ἔθνων, ἀγνώστῳ δὲ λατρεῦσαι Θεῷ, ἀρρήτων
 20 τινῶν καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπαγγελίαις ἐλκύσας μου τὸν νοῦν τοῖς σοῖς ἐξακολουθῆσαι δόγμασι καὶ τὸν ἐμὸν παραπικρᾶναι πατέρα τε καὶ δεσπότην; Νῦν οὖν ὡς ἐπὶ τρυτάνης νόμιζε σεαυτὸν ἐστάναι. Εἰ μὲν γάρ, νικήσας τὴν προκειμένην πάλην, ἀληθῆ σου τὰ δόγματα δεῖξεις ἅ μοι ἐδίδαξας, πλανωμένους δὲ ἐλέγξεις τοὺς σήμερον ἡμῖν ἀντιπίπτοντας, σὺ μὲν δοξασθήσῃ ὡς οὐδεις τῶν πώποτε γεγονότων καὶ κήρυξ ἀληθείας κληθήσῃ, ἐγὼ
 25 δὲ τῇ σῇ ἐμμενῶ διδαχῇ καὶ τῷ Χριστῷ λατρεύσω, καθὰ δὴ καὶ ἐκήρυξας, μέχρι τῆς τελευταίας μου ἀναπνοῆς· εἰ δέ, ἠττηθεὶς εἶτε δόλω εἶτε ἀληθείᾳ, αἰσχύνῃς μοι σήμερον πρόξενος γένῃ, θᾶπτον ἐκδικήσω μου τὴν ὕβριν, χερσὶν οἰκείαις τὴν τε καρδίαν
 30

αυτό, ὅμως ἡ σοφὴ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἄλλα κανόνιζε. Γιατί, ἐνῶ ἦταν παρόντες ὅλοι αὐτοί, λέει ὁ βασιλιάς στοὺς ρήτορες καὶ φιλοσόφους του, ἡ καλύτερα στοὺς λαοπλάνους καὶ ἀνόητους στὴν καρδιά:

ἽΟρίστε μπροστά σας βρίσκεται ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλους ἀγῶνας. Ἐνα ἀπὸ τὰ δύο θὰ συμβεῖ σὲ σᾶς· ἢ θὰ χειρισθεῖτε μὲ δύναμη καὶ ἰκανότητα τὰ δικά μας καὶ θὰ ἀποδείξετε τὸν Βαρλαάμ καὶ τοὺς δικούς του ὅτι πλανῶνται, ὅποτε θὰ ἔχετε μεγάλη δόξα καὶ τιμὴ ἀπὸ ἐμᾶς καὶ ἀπὸ ὀλόκληρη τὴ σύγκλητο καὶ θὰ στεφανωθεῖτε μὲ στεφάνια νίκης, ἢ, ἐφόσον ἠττηθεῖτε, θὰ θανατωθεῖτε μὲ κάθε κατασχύνη κακὴν κακῶς, θὰ δημευθοῦν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά σας, γιὰ νὰ ἐκλείψει τελείως ἡ ἀνάμνησή σας ἀπὸ τὴ γῆ. Γιατὶ τὰ σώματά σας θὰ τὰ δώσω σὲ θηρία νὰ τὰ κατασπαράξουν, ἐνῶ τὰ παιδιά σας θὰ τὰ κάνω γιὰ πάντα δούλους.

ἽΟταν εἰπώθηκαν αὐτὰ ἔτσι ἀπὸ τὸ βασιλιά, ὁ γιός του εἶπε:

ἽΕκανεσ δίκαιη κρίση σήμερα, βασιλιά· εἶθε νὰ ἐνισχύσει ὁ Κύριος τὴ γνώμη σου αὐτή. Καὶ ἐγὼ λοιπὸν λέω τὰ ἴδια στὸ δικό μου δάσκαλο. Καὶ γυρίζοντας λέει στὸ Ναχώρ, πὸ ἐπιστεύετο ὅτι εἶναι ὁ Βαρλαάμ. Γνωρίζεις, Βαρλαάμ, σὲ ποιά δόξα καὶ ἀπόλαυση μὲ βρῆκες, καὶ μὲ λόγια πολλὰ μὲ ἔπεισες νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τοὺς πατρικοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα καὶ νὰ λατρεύσω ἄγνωστο Θεό, ἐλκύοντας τὸ νοῦ μου, μὲ τὶς ὑποσχέσεις κάποιων ἀπερίγραπτων καὶ αἰώνιων ἀγαθῶν, νὰ ἀκολουθῆσω τὰ δόγματά σου καὶ νὰ πικράνω τὸν πατέρα καὶ δεσπότη μου. Τώρα λοιπὸν γνῶριζε ὅτι ὁ ἑαυτὸς σου στέκεται σὲ μιὰ ζυγαριά. Γιατί, ἐὰν νικώντας στὴν πάλη αὐτὴ ἀποδείξεις ὅτι εἶναι ἀληθινὰ τὰ δόγματα πὸ μού δίδαξες καὶ φανερώσεις ὅτι βρίσκονται σὲ πλάνη αὐτοὶ πὸ σήμερα ἀντιστέκονται, ἐσὺ βέβαια θὰ δοξασθεῖς ὅσο κανεῖς ἀπὸ ὄσους ὑπῆρξαν μέχρι σήμερα καὶ θὰ ὀνομασθεῖς κήρυκας τῆς ἀλήθειας καὶ ἐγὼ θὰ παραμείνω στὴ διδασκαλία σου καὶ θὰ λατρεύσω τὸ Χριστό, σύμφωνα μὲ ὅσα ἤδη μού ἐκήρυξες, μέχρι τὴν τελευταία μου ἀναπνοή. Ἐὰν ὅμως ἠττηθεῖς, εἶτε μὲ δόλο εἶτε ἀληθινά, θὰ γίνεις προῖξενος ντροπῆς γιὰ μένα, καὶ γρήγορα θὰ ζητήσω ἰκανοποίηση γιὰ προσβολή, βγάζοντάς σου τὴν καρδιά καὶ τὴ γλώσσα σου μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια καὶ παραδίνοντάς

σου καὶ τὴν γλῶτταν ἐξορύζας, κυσί τε βορὰν ταῦτα σὺν τῷ λοιπῷ σου σώματι παραδούς, ἵνα παιδευθῶσι πάντες διὰ σοῦ μὴ πλανᾶν υἱοὺς βασιλέων.

Τούτων ἀκούσας ὁ Ναχώρ τῶν ρημάτων, σκυθρωπὸς ἦν λίαν καὶ κα-
 5 τηφής, ὁρῶν ἑαυτὸν ἐμπίπτοντα τῷ βόθρῳ ᾧ εἰργάσατο καὶ τῇ παγίδι ἧ ἔκρυψε συλλαμβανόμενον, καὶ τὴν ρομφαίαν αὐτοῦ εἰς καρδίαν αὐτοῦ κατανοῶν εἰσδυομένην. Συλλογισάμενος οὖν καθ' ἑαυτόν, τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ μᾶλλον ἔγνω προστεθῆναι καὶ τὰ ἐκείνου κρατῦναι, τοῦ διαφυγεῖν τὸν ἐπηρτημένον αὐτῷ κίνδυνον, ὡς ἐκείνου εὐλόγως δυνα-
 10 μένου τιμωρήσασθαι αὐτόν, εἴπερ παραπικραίνων εὔρεθει. Τὸ δὲ πᾶν τῆς θείας ἦν προνοίας σοφῶς διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἡμέτερα βεβαιούσης. Ὡς γὰρ εἰς λόγους ἤλθον ἀλλήλοις οἱ μύσται τῶν εἰδώλων καὶ ὁ Ναχώρ, καθάπερ τις ἄλλος Βαλαάμ ὃς ἐπὶ τοῦ Βαλάκ ποτε, ἐπαράσασθαι τὸν Ἰσραὴλ προθέμενος, πολυειδέσιν αὐτὸν εὐλόγησεν εὐλογίαις,
 15 οὕτω καὶ ὁ Ναχώρ ἰσχυρῶς τοῖς ἀσόφοις καὶ ἀσυνέτοις σοφοῖς ἀντικαθίστατο. Καθεζομένου γὰρ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ θρόνου, συνεδριάζοντος καὶ τοῦ υἱοῦ, καθάπερ ἔφημεν, παρεστώτων δὲ τῶν ὡσπερ ρομφαίαν τὰς γλώσσας ἀκονησάντων ἐπὶ καθαιρέσει τῆς ἀληθείας ἀσόφων ρητόρων, οἷ, τὸ τοῦ Ἡσαΐου, «κύουσι πόνον καὶ τίκτουσιν
 20 ἀνομίαν», συνελθόντων δὲ ἀπείρων λαῶν εἰς θεῖον τοῦ ἀγῶνος, ὥστε μαθεῖν ὀπότερον μέρος τὴν νίκην ἀποίσειται, λέγει τῷ Ναχώρ εἰς τῶν ρητόρων, ὁ τῶν σὺν αὐτῷ πάντων διαφορώτατος·

Σὺ εἶ ὁ ἀναισχύντως οὕτως καὶ ἰταμῶς εἰς τοὺς θεοὺς ἡμῶν ἐξυ-
 βρίζων Βαρλαάμ, καὶ τὸν φίλτατον υἱὸν τοῦ βασιλέως τοιαύτη
 25 περιβαλὼν τῇ πλάνῃ καὶ τῷ ἐσταυρωμένῳ διδάζας λατρεύειν;
 Καὶ ὁ Ναχώρ·

Ἐγὼ εἰμι, ἀπεκρίνατο, ἐγὼ εἰμι Βαρλαάμ, ὁ τοὺς θεοὺς σου μὲν ἐξουθενῶν, καθὼς εἴρηκας, τὸν υἱὸν δὲ τοῦ βασιλέως οὐ πλάνῃ

11. Ψαλμ. 7,15· «ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο».

12. Ψαλμ. 3,4· «ἐξάγεις με ἐκ παγίδος ταύτης, ἧς ἔκρυψάς μοι».

τα ὡς τροφή μαζί με τὸ ὑπόλοιπὸ σῶμα σου στὰ σκυλιά, γιὰ νὰ μάθουν μέσω σου ὅλοι νὰ μὴ παραπλανοῦν τοὺς γιουὺς τῶν βασιλιάδων.

Ὁ Ναχώρ ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια, ἔγινε πολὺ σκυθρωπὸς καὶ κατηφής, βλέποντας τὸν ἑαυτοῦ νὰ πέφτει στὸ λάκκο πὺρ ἐτοίμασε¹¹ καὶ νὰ πιάνεται στὴν παγίδα πὺρ ἔστησε¹² καὶ αἰσθανόμενος τὸ ξίφος του νὰ βυθίζεται στὴν καρδιά του¹³. Ἀφοῦ λοιπὸν σκέφτηκε μέσα του, ἔκρινε ὅτι ἔπρεπε νὰ συνταχθεῖ μετὰ τὸ γιὸ τοῦ βασιλιᾶ μᾶλλον καὶ νὰ ἐνισχύσει τὶς δικές του θέσεις, γιὰ νὰ διαφύγει τὸν ἐπικρεμάμενο γι' αὐτὸν κίνδυνο, γιατί ἐκεῖνος θὰ μπορούσε εὐλόγα νὰ τὸν τιμωρήσει, ἐὰν βρισκόταν νὰ τὸν πικραίνει. Ὅλα ἦταν ἔργο τῆς θείας πρόνοιας, ἡ ὁποία σοφὰ μέσω τῶν ἀντιθέτων βεβαιώνει τὰ δικά μας. Γιατὶ μόλις ἄρχισαν τὴ συζήτηση μεταξύ τους οἱ δάσκαλοι τῶν εἰδώλων καὶ ὁ Ναχώρ, σὰν νὰ ἦταν κάποιος ἄλλος Βαλαάμ, ὁ ὁποῖος κάποτε στὶς ἡμέρες τοῦ Βαλάκ, ἐνῶ εἶχε πρόθεση νὰ καταρασθεῖ τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό, τὸν εὐλόγησε μετὰ πολλῶν εἰδῶν εὐλογίες¹⁴, ἔτσι καὶ ὁ Ναχώρ ἀντιτασσόταν μετὰ δύναμη στοὺς ἄσοφους καὶ ἄμυαλους σοφούς. Διότι, ἐνῶ καθόταν ὁ βασιλιάς στὸ θρόνο του καὶ δίπλα ὁ γιός του, ὅπως εἶπαμε, καὶ παρίσταντο οἱ ἄσοφοι ρήτορες πὺρ εἶχαν τὶς γλῶσσες τους ἀκονισμένες σὰν ρομφαίες, γιὰ νὰ καταργήσουν τὴν ἀλήθεια, καὶ οἱ ὁποῖοι ρήτορες, κατὰ τὸν Ἡσαΐα¹⁵, κυφοροῦν πόνον καὶ γεννοῦν παρανομία, καὶ καθὼς εἶχαν συγκεντρωθεῖ ἄπειρα πλήθη γιὰ νὰ δοῦν τὸν ἀγώνα καὶ νὰ μάθουν ποιά πλευρὰ θὰ φέρει τὴ νίκη, λέει στὸν Ναχώρ ἕνας ἀπὸ τοὺς ρήτορες, ὁ ὁποῖος ἦταν διαφορετικὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς ὁμότεχνους του·

Σὺ εἶσαι ὁ Βαρλαάμ πὺρ τόσο ἀδιάντροπα καὶ μετὰ θράσος βρίζεις τοὺς θεοὺς μας καὶ τὸν ἀγαπημένο γιὸ τοῦ βασιλιᾶ τὸν ἐμπλέξεις μετὰ τὴν πλάνη αὐτὴ καὶ τὸν δίδαξεις νὰ λατρεύει τὸν σταυρωμένο; Καὶ ὁ Ναχώρ ἀπάντησε·

Ἐγὼ εἶμαι ὁ Βαρλαάμ πὺρ ἐξουθενώνω τοὺς θεοὺς σου, ὅπως εἶπες, ἐνῶ τὸν γιὸ τοῦ βασιλιᾶ δὲν τὸν ἐμπλέξα σὲ πλάνη, ἀλλὰ τὸν

13. Ψαλμ. 36,15· «ἡ ρομφαία αὐτῶν εἰσέλθοι εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν».

14. Ἄρ. 23,11. Τὴν ἀφήγηση γιὰ τὸν Βαλαάμ καὶ Βαλάκ βλ. στὰ κεφ. 22,23 καὶ 24 τῶν Ἀριθμῶν.

15. Ἠσ. 59,4.

περιβαλών, ἀλλὰ πλάνης ἀπαλλάζας καὶ τῷ ἀληθινῷ προσοικειωσάμενος Θεῷ.

Καὶ ὁ ρήτωρ·

Τῶν μεγάλων, φησί, καὶ θαυμασίων ἀνδρῶν τῶν πᾶσαν σοφίας
 5 ἐπιστήμην ἐξευρηκότων θεοὺς ὑψηλοὺς καὶ ἀθανάτους ἐκείνους ὀνομαζόντων, καὶ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων καὶ ἐνδόξων αὐτοῖς προσκυνούντων καὶ σεβομένων, πῶς αὐτοὺς γλώσσαν κατ' αὐτῶν κινεῖς καὶ ὄλως ἀποθρασύνεσθαι τὰ τοιαῦτα τοιμᾶς; Τίς δὲ ἢ ἀπόδειξις μὴ τούτους εἶναι θεοὺς, ἀλλὰ τὸν ἐσταυρωμέ-
 10 νον;

Ἵπολαβὼν δὲ ὁ Ναχώρ, τὸν μὲν ρήτορα ἐκείνιον οὐδόλως ἀποκρίσεως ἠξίωσε, κατασεισας δὲ τῇ χειρὶ τὸ πλῆθος σιγαῖν, ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, καθάπερ ὁ τοῦ Βαλαάμ ὄνος, ἃ οὐ προέθετο εἰπεῖν ταῦτα λελάληκε· καὶ φησι πρὸς τὸν βασιλέα·

15 Ἐγώ, βασιλεῦ, προνοία Θεοῦ ἤλθον εἰς τὸν κόσμον, καὶ θεωρήσας τὸν οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, ἡλίον τε καὶ σελήνην καὶ τὰ λοιπά, ἐθαύμασα τὴν διακόσμησιν τούτων. Ἰδὼν δὲ τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα, ὅτι κατὰ ἀνάγκην κινεῖται, συνῆκα τὸν κινουῦντα καὶ διακρατοῦντα εἶναι Θεόν· πᾶν γὰρ τὸ κινουῦν
 20 ἰσχυρότερον τοῦ κινουμένου, καὶ τὸ διακρατοῦν ἰσχυρότερον τοῦ διακρατουμένου ἐστίν. Αὐτὸν οὖν λέγω εἶναι Θεὸν τὸν συστησάμενον τὰ πάντα καὶ διακρατοῦντα, ἀναρχον καὶ αἰδίου, ἀθάνατον καὶ ἀπροσδεῖ, ἀνώτερον πάντων τῶν παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων, ὀργῆς τε καὶ λήθης καὶ ἀγνοίας καὶ τῶν λοιπῶν. Δι' αὐτοῦ δὲ τὰ
 25 πάντα συνέστηκεν. Οὐ χρῆζει θυσίας καὶ σπονδῆς, οὐδὲ πάντων τῶν φαινομένων· πάτες δὲ αὐτοῦ χρῆζουσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'

Τούτων οὕτως εἰρημένων περὶ Θεοῦ, καθὼς ἐμὲ ἐχώρησε περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἔλθωμεν καὶ ἐπὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅπως ἴδωμεν
 30 τίνες αὐτῶν μετέχουσι τῆς ἀληθείας καὶ τίνες τῆς πλάνης. Φανερόν γάρ ἐστιν ἡμῖν, ὡ βασιλεῦ, ὅτι τρία γένη εἰσὶν ἀνθρώπων ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, ὧν εἰσὶν οἱ τῶν παρ' ὑμῶν λεγομένων

ἀπάλλαξα ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ τὸν συμφιλίωσα μὲ τὸν ἀληθινὸ Θεό.

Ὁ ρήτορας τότε λέει·

Ἐνῶ οἱ μεγάλοι καὶ θαυμάσιοι ἄνδρες, ποῦ ἐφεῦραν ὅλη τὴ σοφία τῆς ἐπιστήμης, τοὺς ὀνομάζουν ἐκείνους θεοὺς ὑψηλοὺς καὶ ἀθάνατους, καὶ ἐνῶ ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἐνδοξοὶ τοὺς προσκυνοῦν καὶ τοὺς σέβονται, πῶς ἐσὺ κινεῖς ἐναντίον τοὺς τῆ γλώσσα σου καὶ γενικὰ τολμᾷς νὰ δείχνεις θράσος γι' αὐτά; Καὶ ποιά εἶναι ἡ ἀπόδειξη ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι θεοί, ἀλλὰ ὁ σταυρωμένος;

Παίρνοντας τὸ λόγο ὁ Ναχώρ, σ' ἐκείνον βέβαια τὸν ρήτορα ἀπαξίωσε τελείως νὰ ἀπαντήσει, ἀφοῦ ὅμως ἔκανε νεῦμα μὲ τὸ χέρι του νὰ ἡσυχάσει τὸ πλῆθος, ἀνοίγοντας τὸ στόμα του, ὅπως ὁ ὄνος τοῦ Βαλαᾶμ¹⁶, εἶπε αὐτὰ ποὺ δὲν εἶχε πρόθεση νὰ πεῖ. Λέγει λοιπὸν πρὸς τὸν βασιλιά·

Ἐγώ, βασιλιά, ἦρθα στὸν κόσμο μὲ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ καὶ βλέποντας τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ καὶ τὴ θάλασσα, τὸν ἥλιο καὶ τὸ φεγγάρι καὶ τὰ ὑπόλοιπα, θαύμασα τὴν ὁμορφιά τους. Βλέποντας καὶ τὸν κόσμο καὶ ὅλα ὅσα βρίσκονται σ' αὐτόν, ὅτι κινοῦνται ἀπὸ κάποια αἰτία, κατὰλαβα ὅτι αὐτὸς ποὺ τὰ κινεῖ καὶ τὰ συγκρατεῖ εἶναι ὁ Θεός. Γιατί κάθε τι ποὺ κινεῖ εἶναι πιὸ δυνατὸ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ κινεῖται, καὶ αὐτὸ ποὺ συγκρατεῖ εἶναι πιὸ δυνατὸ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ συγκρατεῖται. Αὐτὸς λοιπὸν λέω ὅτι εἶναι ὁ Θεὸς ποὺ τὰ ἐδημιούργησε ὅλα καὶ τὰ συγκρατεῖ, ἀναρχος καὶ αἰώνιος, ἀθάνατος καὶ ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκη κανενός, ἀνώτερος ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη καὶ ἐλαττώματα, ἀπὸ τὴν ὀργὴ καὶ τὴ λησμοσύνη καὶ τὴν ἄγνοια καὶ τὰ ἄλλα, καὶ μὲ αὐτὸν δημιουργήθηκαν τὰ πάντα. Δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ θυσίες καὶ σπονδῆ, οὔτε τίποτε ἀπὸ ὅσα φαίνονται, ὅλοι ὅμως ἔχουν τὴν ἀνάγκη του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27

Ἀφοῦ εἰπώθηκαν αὐτὰ ἔτσι γιὰ τὸ Θεό, ὅσο μοῦ ἐπέτρεψε νὰ μιλήσω γι' αὐτόν, ἄς ἔρθουμε καὶ στὸ ἀνθρώπινο γένος, γιὰ νὰ δοῦμε ποιοὶ ἀπὸ αὐτοὺς βρίσκονται στὴν ἀλήθεια καὶ ποιοὶ στὴν πλάνη. Εἶναι φανερὸ σὲ μᾶς, βασιλιά, ὅτι τρεῖς κατηγορίες ἀνθρώπων ὑπάρχουν σ' αὐτὸ τὸν κόσμῳ· ἐκείνοι ποὺ προσκυνοῦν

θεῶν προσκυνηταί, καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοί· αὐτοὶ δὲ πάλιν, οἱ τοὺς πολλοὺς σεβόμενοι θεοὺς, εἰς τρία διαιροῦνται γένη, Χαλδαίους τε καὶ Ἑλληνας καὶ Αἰγυπτίους· οὗτοι γὰρ γεγόνασιν ἀρχηγοὶ καὶ διδάσκαλοι τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τῆς τῶν πολυωνύμων θεῶν λατρείας καὶ προσκυνήσεως. Ἴδωμεν οὖν τίνες τούτων μετέχουσι τῆς ἀληθείας καὶ τίνες τῆς πλάνης. Οἱ μὲν γὰρ Χαλδαῖοι, οἱ μὴ εἰδότες Θεόν, ἐπλανήθησαν ὀπίσω τῶν στοιχείων καὶ ἤρξαντο σέβεσθαι τὴν κτίσιν παρὰ τὸν Κτίσαντα αὐτούς, ὧν καὶ μορφώματά τινα ποιήσαντες ὠνόμασαν ἔκτυπώματα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, ἡλίου τε καὶ σελήνης, καὶ τῶν λοιπῶν στοιχείων ἢ φωστήρων, καί, συγκλείσαντες ναοῖς, προσκυνοῦσι θεοὺς καλοῦντες, οὓς καὶ τηροῦσιν ἀσφαλῶς ἵνα μὴ κλαπῶσιν ὑπὸ ληστῶν. Καὶ οὐ συνῆκαν ὅτι πᾶν τὸ τηροῦν μεῖζον τοῦ τηρουμένου ἐστί, καὶ ὁ ποιῶν μεῖζων ἐστί τοῦ ποιουμένου· εἰ γὰρ ἀδυνατοῦσιν οἱ θεοὶ αὐτῶν περὶ τῆς ἰδίας σωτηρίας, πῶς ἄλλοις σωτηρίαν χαρίσονται; Πλάνην οὖν μεγάλην ἐπλανήθησαν οἱ Χαλδαῖοι, σεβόμενοι ἀγάλματα νεκρὰ καὶ ἀνωφελῆ. Καὶ θαυμάζειν μοι ἐπέρχεται, ὧ βασιλεῦ, πῶς οἱ λεγόμενοι φιλόσοφοι αὐτῶν οὐδόλως συνῆκαν ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα φθαρτὰ ἐστί. Εἰ δὲ τὰ στοιχεῖα φθαρτὰ ἐστί καὶ ὑποτασσόμενα κατὰ ἀνάγκην, πῶς εἰσι θεοί; Εἰ δὲ τὰ στοιχεῖα οὐκ εἰσι θεοί, πῶς τὰ ἀγάλματα, ἃ γέγονεν εἰς τιμὴν αὐτῶν, θεοὶ ὑπάρχουσιν;

Ἐλθωμεν οὖν, ὧ βασιλεῦ, ἐπ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ὅπως ἀποδείξωμεν περὶ αὐτῶν ὅτι οὐκ εἰσι θεοί, ἀλλὰ φθαρτὰ καὶ ἀλλοιούμενα, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραχθέντα προστάγματι τοῦ ὄντως Θεοῦ, ὃς ἐστὶν ἀφθαρτός τε καὶ ἀναλλοίωτος καὶ ἀόρατος· αὐτὸς δὲ πάντα ὄρα, καί, καθὼς βούλεται, ἀλλοιοῖ καὶ μεταβάλλει. Τί οὖν λέγω περὶ τῶν στοιχείων;

Οἱ νομίζοντες τὸν οὐρανὸν εἶναι θεὸν πλανῶνται. Ὁρῶμεν γὰρ αὐτὸν τρεπόμενον καὶ κατὰ ἀνάγκην κινούμενον καὶ ἐκ πολλῶν συνεστῶτα, διὸ καὶ κόσμος καλεῖται. Κόσμος δὲ κατασκευῆ ἐστί τιнос τεχνίτου, τὸ κατασκευασθὲν δὲ ἀρχὴν καὶ τέλος ἔχει.

αὐτοὺς ποὺ λέμε ἑμεῖς θεοὺς, οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Χριστιανοί· αὐτοὶ πάλι ποὺ σέβονται τοὺς πολλοὺς θεοὺς διαιροῦνται κι αὐτοὶ σὲ τρία γένη· στοὺς Χαλδαίους, στοὺς Ἑλληνας καὶ στοὺς Αἰγυπτίους· διότι αὐτοὶ ἔγιναν ἀρχηγοὶ καὶ δάσκαλοι στὰ ὑπόλοιπα ἔθνη τῆς λατρείας καὶ προσκυνήσεως τῶν πολυώνυμων θεῶν.

Ἄς δοῦμε λοιπὸν ποιοὶ ἀπὸ αὐτοὺς βρίσκονται στὴν ἀλήθεια καὶ ποιοὶ στὴν πλάνη. Οἱ Χαλδαῖοι λοιπὸν, ποὺ δὲν γνωρίζουν τὸ Θεό, παρασύρθηκαν πίσω ἀπὸ τὰ στοιχεῖα καὶ ἄρχισαν νὰ σέβονται τὴν κτίση παρὰ ἐκεῖνον ποὺ τοὺς ἔκτισε· τῶν στοιχείων αὐτῶν ἔκαναν καὶ μερικὰ ὁμοιώματα ποὺ τὰ ὀνόμασαν ἀντίγραφα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θάλασσας, τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ φεγγαριοῦ καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων καὶ φωστήρων καί, ἀφοῦ τὰ ἔκλεισαν σὲ ναοὺς, τὰ προσκυνοῦν ὀνομάζοντάς τα θεοὺς, καὶ τὰ φυλάσσουν καλὰ γιὰ νὰ μὴ κλαποῦν ἀπὸ ληστές. Καὶ δὲν κατάλαβαν ὅτι κάθε τι ποὺ φυλάσσει εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ φυλάσσεται, καὶ ὁ κατασκευαστὴς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸ κατασκευάσμα. Γιατί, ἐὰν οἱ θεοὶ τοὺς ἀδυνατοῦν νὰ φροντίσουν γιὰ τὴ δική τους σωτηρία, πῶς θὰ χαρίσουν σωτηρία σὲ ἄλλους; Πλανήθηκαν λοιπὸν μεγάλη πλάνη οἱ Χαλδαῖοι μὲ τὸ νὰ σέβονται ἀγάλματα νεκρὰ καὶ ἄχρηστα. Καὶ μοῦ ἔρχεται νὰ ἀπορωῶ, βασιλιά μου, πῶς οἱ λεγόμενοι φιλόσοφοί τοὺς δὲν κατάλαβαν καθόλου ὅτι καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶναι φθαρτά. Ἐὰν τὰ στοιχεῖα εἶναι φθαρτά καὶ ὑποτάσσονται σὲ ἀνάγκη, πῶς εἶναι θεοί; Ἐὰν πάλι τὰ στοιχεῖα δὲν εἶναι θεοί, τότε πῶς εἶναι θεοὶ τὰ ἀγάλματα ποὺ ἔγιναν πρὸς τιμὴ τους;

Ἄς ἔρθουμε λοιπὸν, βασιλιά μου, στὰ ἴδια τὰ στοιχεῖα, γιὰ νὰ ἀποδείξουμε ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι θεοί, ἀλλὰ πράγματα φθαρτά καὶ μεταβαλλόμενα, ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὸ μηδὲν μὲ προσταγὴ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἄφθαρτος καὶ ἀόρατος· αὐτὸς ὅμως βλέπει τὰ πάντα, καὶ τὰ ἀλλοιώνει καὶ τὰ μεταβάλλει ὅπως θέλει. Τί λέω λοιπὸν γιὰ τὰ στοιχεῖα;

Ἄσοι νομίζουν ὅτι ὁ οὐρανὸς εἶναι θεὸς πλανῶνται. Γιατὶ τὸν βλέπουμε νὰ μετατρέπεται καὶ νὰ κινεῖται ἀναγκαστικά, καὶ νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζεται κόσμος. Ὁ κόσμος εἶναι κατασκευὴ κάποιου τεχνίτη καὶ ἐκεῖνο ποὺ κατα-

Κινεῖται δὲ ὁ οὐρανὸς κατὰ ἀνάγκην σὺν τοῖς αὐτοῦ φωστῆρσι· τὰ γὰρ ἄστρα τάξει καὶ διαστήματι φερόμενα ἀπὸ σημείου, εἰς σημεῖον, οἱ μὲν δύουσι, οἱ δὲ ἀνατέλλουσι, καὶ κατὰ καιροὺς πορείαν ποιοῦνται τοῦ ἀποτελεῖν θέρη καὶ χειμῶνας, καθὰ ἐπιτέτακται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ παραβαίνουσι τοὺς ἰδίους ὄρους, κατὰ ἀπαραίτητον φύσεως ἀνάγκην, σὺν τῷ οὐρανίῳ κόσμῳ. Ὅθεν φανερόν ἐστι μὴ εἶναι τὸν οὐρανὸν θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ.

Οἱ δὲ νομίζοντες τὴν γῆν εἶναι θεὸν ἐπλανήθησαν. Ὁρῶμεν γὰρ αὐτὴν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὑβριζομένην καὶ κατακυριευομένην καὶ φυρομένην καὶ ἄχρηστον γινομένην. Ἐὰν γὰρ ὀπτηθῆ, γίνεται νεκρά· ἐκ γὰρ τοῦ ὄστράκου φύεται οὐδέν. Ἐτι δὲ καὶ ἐὰν ἐπὶ πλέον βραχῆ, φθείρεται καὶ αὐτὴ καὶ οἱ καρποὶ αὐτῆς. Καταπατεῖται δὲ ὑπὸ τε ἀνθρώπων καὶ τῶν λοιπῶν ζώων, αἵμασι φονευομένων μαιίνεται, διορύσσεται, νεκρῶν θήκη γίνεται σωμάτων. Τούτων οὕτως ὄντων, οὐκ ἐνδέχεται τὴν γῆν εἶναι θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ εἰς χρῆσιν ἀνθρώπων.

Οἱ δὲ νομίζοντες τὸ ὕδωρ εἶναι θεὸν ἐπλανήθησαν. Καὶ αὐτὸ γὰρ εἰς χρῆσιν τῶν ἀνθρώπων γέγονε, καὶ κατακυριεύεται ὑπ' αὐτῶν, μαιίνεται καὶ φθείρεται, καὶ ἀλλοιοῦται ἐψόμενον καὶ ἀλλασσόμενον χρώμασι, καὶ ὑπὸ τοῦ κρύου πηγνύμενον, καὶ εἰς πάντων τῶν ἀκαθάρτων πλύσιν ἀρόμενον. Διὸ ἀδύνατον τὸ ὕδωρ εἶναι θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ.

Οἱ δὲ νομίζοντες τὸ πῦρ εἶναι θεὸν πλανῶνται. Καὶ αὐτὸ γὰρ εἰς χρῆσιν ἐγένετο ἀνθρώπων. Καὶ κατακυριεύεται ὑπ' αὐτῶν, περιφερόμενον ἐκ τόπου εἰς τόπον εἰς ἔψησιν καὶ ὀπτησιν παντοδαπῶν κρεῶν, ἔτι δὲ καὶ νεκρῶν σωμάτων. Φθείρεται δὲ καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους, ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων σβεννύμενον. Διὸ οὐκ ἐνδέχεται τὸ πῦρ εἶναι θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ.

Οἱ δὲ νομίζοντες τὴν τῶν ἀνέμων πνοὴν εἶναι θεὸν πλανῶνται. Φανερόν γάρ ἐστιν ὅτι δουλεῖ ἐτέρῳ, καὶ χάριν τῶν ἀνθρώπων κατεσκευάσται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς μεταγωγὴν

σκευάζεται ἔχει ἀρχὴ καὶ τέλος. Ὁ οὐρανὸς κινεῖται κατ' ἀνάγκη μαζί με τοὺς φωστῆρες του· γιατί τὰ ἄστρα κινούμενα με τάξη καὶ ἀπόσταση ἀπὸ σημεῖο σὲ σημεῖο, ἄλλα δύνουν καὶ ἄλλα ἀνατέλλουν καὶ κάνουν πορεία ἀνάλογα με τοὺς καιροὺς, γιὰ νὰ καθορίζουν τὰ καλοκαίρια καὶ τοὺς χειμῶνες, ὅπως διατάχθηκαν ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ δὲν παραβαίνουν τὰ ὄρια τους, σύμφωνα με ἀπαράβατη φυσικὴ ἀνάγκη, μαζί με τὸν οὐράνιο κόσμο. Ὡστε εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι θεός, ἀλλὰ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

Ὅσοι πάλι νομίζουν ὅτι ἡ γῆ εἶναι θεά, ἔχουν πλανηθεῖ. Γιατὶ τῆ βλέπουμε νὰ βρίζεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ κατακυριεύεται καὶ νὰ ἀνακατεύεται καὶ νὰ γίνεται ἄχρηστη. Ὅταν δηλαδὴ ψηθεῖ, γίνεται νεκρὴ, ἀφοῦ ἀπὸ τὸ ὄστρακο δὲ φυτρώνει τίποτε. Ἀλλὰ καὶ ἂν βραχεῖ πάρα πολὺ, καταστρέφεται καὶ αὐτὴ καὶ οἱ καρποὶ της. Καταπατεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, μιαίνεται με αἵματα σκοτωμένων, σκάβεται, γίνεται θήκη νεκρῶν σωμάτων. Ἐφόσον αὐτὰ ἔτσι συμβαίνουν, δὲν μπορεῖ ἡ γῆ νὰ εἶναι θεά, ἀλλὰ ἔργο τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους

Ἀλλὰ κι αὐτοὶ ποὺ νομίζουν ὅτι τὸ νερὸ εἶναι θεὸς πλανῶνται. Γιατὶ κι αὐτὸ γιὰ τὴ χρῆση τῶν ἀνθρώπων ἔγινε καὶ κατακυριεύεται ἀπὸ αὐτοὺς καὶ βρωμίζεται καὶ καταστρέφεται καὶ ἀλλοιώνεται ὅταν βράζει καὶ ἀλλάζει χρῶμα, καὶ παγώνει ἀπὸ τὸ κρύο, καὶ χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ πλύνονται ὅλα τὰ ἀκάθαρτα. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο τὸ νερὸ νὰ εἶναι θεός, ἀλλὰ εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ὅσοι ἐπίσης νομίζουν ὅτι ἡ φωτιὰ εἶναι θεὸς κι αὐτοὶ πλανῶνται. Γιατὶ κι αὐτὴ ἔγινε γιὰ χρῆση ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ κρατιέται ἀπὸ αὐτοὺς περιφερόμενη ἀπὸ τὸπο σὲ τόπο γιὰ βράσιμο καὶ ψήσιμο κάθε εἴδους κρεάτων, ἀκόμα καὶ νεκρῶν σωμάτων. Καταστρέφεται κι αὐτὴ κατὰ πολλοὺς τρόπους, ἀφοῦ σβήνεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸ ἡ φωτιὰ νὰ εἶναι θεός, ἀλλὰ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

Καὶ αὐτοὶ ποὺ νομίζουν ὅτι ἡ πνοή τῶν ἀνέμων εἶναι θεά πλανῶνται. Γιατὶ εἶναι φανερὸ ὅτι ὑπηρετεῖ ἄλλον, καὶ ἔχει κατασκευασθεῖ γιὰ χάρη τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ τὴν κίνηση

πλοίων καὶ συγκομιδὰς τῶν σιτίων, καὶ εἰς λοιπὰς αὐτῶν χρειὰς αὐξοί τε καὶ λήγει, κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ. Διὸ οὐ νενόμισται τὴν τῶν ἀνέμων πνοὴν εἶναι θεάν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ.

Οἱ δὲ νομίζοντες τὸν ἥλιον εἶναι θεὸν πλανῶνται. Ὅρῳμεν γὰρ αὐτὸν κινούμενον κατὰ ἀνάγκην καὶ τρεπόμενον, καὶ μεταβαίοντα ἀπὸ σημείου εἰς σημεῖον, δύνοντα καὶ ἀνατέλλοντα, τοῦ θερμαίνειν τὰ φυτὰ καὶ βλαστὰ εἰς χρῆσιν τῶν ἀνθρώπων, ἔτι δὲ καὶ μερισμοὺς ἔχοντα μετὰ τῶν λοιπῶν ἀστέρων, καὶ ἐλάττονα ὄντα τοῦ οὐρανοῦ πολὺ, καὶ ἐκλείποντα τοῦ φωτός, καὶ μηδεμίαν αὐτοκράτειαν ἔχοντα. Διὸ οὐ νενόμισται τὸν ἥλιον εἶναι θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ.

Οἱ δὲ νομίζοντες τὴν σελήνην εἶναι θεὰν πλανῶνται. Ὅρῳμεν γὰρ αὐτὴν κινουμένην κατὰ ἀνάγκην καὶ τρεπομένην, καὶ μεταβαίνουσαν ἀπὸ σημείου εἰς σημεῖον, δύουσαν τε καὶ ἀνατέλλουσαν εἰς χρειάν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐλάττονα οὖσαν τοῦ ἡλίου, αὐξουμένην τε καὶ μειουμένην, καὶ ἐκλείψεις ἔχουσαν. Διὸ οὐ νενόμισται τὴν σελήνην εἶναι θεάν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ.

Οἱ δὲ νομίζοντες τὸν ἄνθρωπον θεὸν εἶναι πλανῶνται. Ὅρῳμεν γὰρ αὐτὸν κινούμενον κατὰ ἀνάγκην, καὶ τρεφόμενον καὶ γηράσκοντα, καὶ μὴ θέλοντος αὐτοῦ. Καὶ ποτὲ μὲν χαίρει, ποτὲ δὲ λυπεῖται, δέομενος βρωμάτων καὶ ποτοῦ καὶ ἐσθῆτος. Εἶναι δὲ αὐτὸν ὀργίλον καὶ ζηλωτὴν καὶ ἐπιθυμητὴν, καὶ μεταμελόμενον, καὶ πολλὰ ἐλαττώματα ἔχοντα. Φθειρεται δὲ κατὰ πολλοὺς τρόπους, ὑπὸ στοιχείων καὶ ζώων, καὶ τοῦ ἐπικειμένου αὐτῷ θανάτου. Οὐκ ἐνδέχεται οὖν εἶναι τὸν ἄνθρωπον θεόν, ἀλλ' ἔργον Θεοῦ. Πλάνην οὖν μεγάλην ἐπλανήθησαν οἱ Χαλδαῖοι ὀπίσω τῶν ἐπιθυμημάτων αὐτῶν. Σέβονται γὰρ τὰ φθαρτὰ στοιχεῖα καὶ τὰ νεκρὰ ἀγάλματα, καὶ οὐκ αἰσθάνονται ταῦτα θεοποιούμενοι.

Ἔλθωμεν οὖν ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας, ἵνα ἴδωμεν εἴ τι φρονοῦσι περὶ Θεοῦ. Οἱ οὖν Ἑλληνες σοφοὶ λέγοντες εἶναι ἐμωράνθησαν χειρὸν τῶν Χαλδαίων, παρεισάγοντες πολλοὺς θεοὺς γεγε-

τῶν πλοίων καὶ τὶς συγκομιδὲς τῶν τροφῶν καὶ γιὰ τὶς ἄλλες ἀνάγκες τους, ποὺ δυναμώνει καὶ σταματᾷ μὲ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ δὲ πιστεύεται ὅτι ἡ πνοὴ τῶν ἀνέμων εἶναι θεά, ἀλλὰ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

Ἔτσι ἐπίσης νομίζουν ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι θεὸς πλανῶνται. Γιατὶ τὸν βλέπουμε νὰ μετακινεῖται ἀναγκαστικὰ καὶ νὰ μετατρέπεται καὶ νὰ μεταβαίνει ἀπὸ ἓνα σημεῖο σὲ ἄλλο, νὰ δῦει καὶ νὰ ἀνατέλλει, γιὰ νὰ θερμαίνει τὰ φυτὰ καὶ τὴ βλάστηση ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀκόμα νὰ διαιρεῖται μὲ τὰ ἄλλα ἀστέρια καὶ νὰ εἶναι πολὺ πιὸ μικρὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, νὰ παθαίνει τὸ φῶς του ἔκλειψη καὶ νὰ μὴ ἔχει αὐτοδυναμία. Γι' αὐτὸ δὲν πιστεύεται ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι θεός, ἀλλὰ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν ὅτι τὸ φεγγάρι εἶναι θεὸς πλανῶνται. Διότι τὸ βλέπουμε νὰ κινεῖται ἀναγκαστικὰ καὶ νὰ μετατρέπεται καὶ νὰ πηγαίνει ἀπὸ τὸ ἓνα σημεῖο στὸ ἄλλο, νὰ δῦει καὶ νὰ ἀνατέλλει γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων, νὰ εἶναι μικρότερο ἀπὸ τὸν ἥλιο, νὰ αὐξάνεται καὶ νὰ ἐλαττώνεται καὶ νὰ παθαίνει ἐκλείψεις. Γι' αὐτὸ δὲν πιστεύεται ὅτι τὸ φεγγάρι εἶναι θεός, ἀλλὰ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι θεὸς πλανῶνται. Γιατὶ τὸν βλέπουμε νὰ κινεῖται ἀναγκαστικὰ καὶ νὰ τρέφεται καὶ νὰ γηράσκει, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ τὸ θέλει ὁ ἴδιος. Καὶ ἄλλοτε αὐτὸς χαίρεται καὶ ἄλλοτε λυπᾶται, ἔχοντας ἀνάγκη ἀπὸ τροφές, πιετὸ καὶ ἔνδυμα. Εἶναι ὀργίλος καὶ ζηλιάρης, ἔχει ἐπιθυμίες καὶ μετανοεῖ καὶ ἔχει πολλὰ ἐλαττώματα. Φθειρεται ἐπίσης μὲ πολλοὺς τρόπους, ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ τὰ ζῶα καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ θάνατο ποὺ τὸν περιμένει. Δὲν μπορεῖ ἐπομένως νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος θεός, ἀλλὰ ἔργο τοῦ Θεοῦ. Πλανήθηκαν λοιπὸν μεγάλη πλάνη οἱ Χαλδαῖοι ἀκολουθώντας τὶς ἐπιθυμίες τους, γιὰτὶ σέβονται τὰ φθαρτὰ στοιχεῖα καὶ τὰ νεκρὰ ἀγάλματα καὶ δὲν καταλαβαίνουν ὅτι τὰ θεοποιοῦν.

Ἄς ἔρθουμε τῶρα στοὺς Ἕλληνες, γιὰ νὰ δοῦμε ἐὰν πιστεύουν κάτι γιὰ τὸ Θεό. Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν λέγοντας ὅτι εἶναι σοφοὶ ξεμωράθηκαν¹ χειρότερα ἀπὸ τοὺς Χαλδαίους, παρουσιάζοντας ὅτι ἔγιναν πολλοὶ θεοί, ἄλλοι ἀρσενικοὶ καὶ ἄλλοι θηλυ-

νῆσθαι, τοὺς μὲν ἄρρενας, τοὺς δὲ θηλείας, παντοίων παθῶν καὶ παντοδαπῶν δημιουργοὺς ἀνομημάτων. Ὅθεν γελοῖα καὶ μωρὰ καὶ ἀσεβῆ̄ παρεισήγαγον οἱ Ἕλληνες, βασιλεῦ, ρήματα, τοὺς μὴ ὄντας προσαγορευόντες θεοὺς, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν τὰς
 5 πονηράς, ἵνα, τοὺτους συνηγόρους ἔχοντες τῆς κακίας, μοιχεύωσιν, ἀρπάζωσι, φονεύωσι, καὶ τὰ πάνδεινα ποιῶσιν. Εἰ γὰρ οἱ θεοὶ αὐτῶν τοιαῦτα ἐποίησαν, πῶς καὶ αὐτοὶ οὐ τοιαῦτα πράξουσιν; Ἐκ τούτων οὖν τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς πλάνης συνέβη τοὺς ἀνθρώπους πολέμους ἔχειν συχνούς, καὶ σφαγὰς καὶ αἰχμαλωσίας πικράς. Ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν θεῶν αὐτῶν εἰ θελήσομεν ἐλθεῖν τῷ λόγῳ, πολλὴν ὄψει τὴν ἀτοπίαν.

Ὁ πρῶτος παρεισάγεται αὐτοῖς πρὸ πάντων θεὸς ὁ λεγόμενος Κρόνος, καὶ τούτῳ θύουσι τὰ ἴδια τέκνα, ὃς ἔσχε παῖδας πολλοὺς ἐκ τῆς Ρέας, καὶ μανεῖς ἤσθιε τὰ ἴδια τέκνα. Φασὶ δὲ
 15 τὸν Δία κόψαι αὐτοῦ τὰ ἀναγκαῖα καὶ βαλεῖν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅθεν Ἀφροδίτην μυθεύεσθαι γεννᾶσθαι. Δήσας οὖν τὸν ἴδιον πατέρα ὁ Ζεὺς ἔβαλεν εἰς τὸν Τάρταρον. Ὅρᾳς τὴν πλάνην καὶ ἀσέλγειαν ἣν παρεισάγουσι κατὰ τοῦ θεοῦ αὐτῶν; Ἐνδέχεται οὖν θεὸν εἶναι δέσμιον καὶ ἀπόκοπον; Ὡ τῆς ἀνοίας! τίς τῶν νοῦν ἐχόντων ταῦτα φήσειεν;

Δεύτερος παρεισάγεται ὁ Ζεὺς, ὃν φασὶ βασιλεῦσαι τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ μεταμορφοῦσθαι εἰς ζῶα, ὅπως μοιχεύσῃ θνητὰς γυναῖκας. Παρεισάγουσι γὰρ τοῦτον μεταμορφούμενον εἰς ταῦρον πρὸς Εὐρώπην, καὶ εἰς χρυσὸν πρὸς Δανάην, καὶ εἰς κύκνον πρὸς Λήδαν, καὶ εἰς σάτυρον πρὸς Ἀντιόπην, καὶ εἰς κερραυνὸν πρὸς Σεμέλην· εἶτα γενέσθαι ἐκ τούτων τέκνα πολλὰ, Διόνυσσον, καὶ Ζῆθον καὶ Ἀμφίονα, καὶ Ἡρακλῆην, καὶ Ἀπόλλω-

2. Μυθολογικὴ θυγατέρα τοῦ Φοῖνικα καὶ τῆς Τηλεφάσσης, πού τὴν ἄρπαξε ὁ Δίας μεταμορφωμένος σὲ ταῦρο.

3. Θυγατέρα τοῦ Ἀκρισία, ἐρωμένη τοῦ Δία, μητέρα τοῦ Περσέα.

4. Κόρη τοῦ Θεστίου, βασιλιὰ τῆς Λιτωλίας, καὶ γυναῖκα τοῦ Τυνδάρεω. Ἡ ἔξοχη ὁμορφία τῆς εἴλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ Δία, ὁ ὁποῖος, μεταμορφωμένος σὲ κύκνο, συνῆλθε μαζί τῆς καὶ γεννήθηκε ὁ Κάστορας καὶ ἡ Ἑλένη.

5. Δαίμονας τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας φύσεως ἀσελγοῦς.

κοί, οί όποιοι δημιούργησαν κάθε λογῆς πάθη και άμαρτήματα. "Ωστε οί "Ελληνες, βασιλιά μου, εισήγαγαν με έπιτηδειότητα γελοία και μωρά και άσεβῆ λόγια, άποκαλώντας θεούς αυτους που δεν υπάρχουν, σύμφωνα με τις πονηρές έπιθυμίες τους, για να μοιχεύουν, να αρπάζουν, να φονεύουν και να κάνουν τα πάνδεινα, έχοντας αυτους ως συνηγόρους τῆς κακίας τους. Γιατί, άφου οί θεοί τους έκαναν τέτοια πράγματα, γιατί να μη τα κάνουν και οί ίδιοι; Από αυτες λοιπόν τις συνήθειες τῆς πλάνης καταντησαν οί άνθρωποι να έχουν συχνους πολέμους και σφαγές και αιχμαλωσίες σκληρές. Άλλά και στον καθένα από τους θεούς τους, εάν θελήσουμε να κάνουμε λόγο, θα δεῖς πολλή ιδιοτροπία.

'Ως πρώτος εμφανίζεται σ' αυτους πριν άπ' όλους ο θεός που λέγεται Κρόνος, στον όποιο θυσιάζουν τα ίδια τα παιδιά του, ο όποιος είχε πολλά παιδιά από τη Ρέα και έπειδη τρελλάθηκε έτρωγε τα παιδιά του. Λένε ότι ο Δίας του έκοψε τα αἰδοῖα και τα έρριξε στη θάλασσα, από όπου μυθολογείται ότι γεννήθηκε ή 'Αφροδίτη. Ο Δίας, άφου έδесе τον πατέρα του, τον έρριξε στον Τάρταρο. Βλέπεις την πλάνη και την άσέβεια που εισάγουν εναντίον του θεού τους; Εἶναι δυνατό να εἶναι θεός ένας δέσμιος και εύνουχος; 'Αλίμονο στη μωρία! Ποιός από αυτους που έχουν μυαλό θα τα έλεγε αυτά;

Δεύτερος παρουσιάζεται ο Δίας, ο όποιος λένε ότι ἦταν βασιλιάς των θεων τους και μεταμορφωνόταν σε ζῶα, για να μοιχεύει θνητές γυναῖκες. Τον παρουσιάζουν να μεταμορφώνεται σε ταύρο για την Ευρώπη², σε χρυσό για τη Δανάη³, σε κύκνο για τη Λύδα⁴, σε Σάτυρο⁵ για την 'Αντιόπη⁶ και σε κεραυνό για τη Σεμέλη⁷. "Επειτα λένε ότι από αυτες έγιναν πολλά παιδιά: ο Διόνυσος⁸, ο Ζῆθος⁹, ο 'Αμφίωνας¹⁰, ο 'Ηρακλῆς¹¹, ο 'Απόλλωνας¹²,

6. 'Αμαζόνα που γέννησε από τον Δία τους δίδυμους 'Αμφίωνα και Ζῆθο.

7. Θυγατέρα του Κάδμου, που γέννησε τον Διόνυσσο από τον Δία.

8. Γιός της Σεμέλης, θεός της άμπελουργίας, του κρασιου και του θεάτρου.

9. Γιός του Δία και της 'Αντιόπης.

10. Δίδυμος άδελφός του Ζῆθου, γιός του Δία και της 'Αντιόπης.

11. Γιός του Δία και μῆς θνητῆς. Θεοποιήθηκε μετά το θάνατό του.

12. Γιός του Δία και της Λητώς, θεός του φωτός, άδελφός της 'Αρτέμιδος.

να, καὶ Ἄρτεμιν, καὶ Περσέα, Κάστορά τε καὶ Ἑλένην καὶ Πολυδεύκην, καὶ Μίνωα, καὶ Ραδάμανθυν, καὶ Σαρπηδόνα, καὶ τὰς ἐννέα θυγατέρας αἷς προσηγόρευσαν Μούσας.

Εἴθ' οὕτω παρεισάγουσι τὰ κατὰ τὸν Γανυμήδην. Συνέβη
 5 οὖν, βασιλεῦ, τοῖς ἀνθρώποις μιμεῖσθαι ταῦτα πάντα, καὶ γίνεσθαι μοιχοὺς καὶ ἀρρενομανεῖς, καὶ ἄλλων δεινῶν ἔργων ἐργάτας, κατὰ μίμησιν τοῦ θεοῦ αὐτῶν. Πῶς οὖν ἐνδέχεται θεὸν εἶναι μοιχὸν ἢ ἀνδροβάτην ἢ πατροκτόνον;

Σὺν τούτῳ δὲ καὶ Ἥφαιστόν τινα παρεισάγουσι θεὸν εἶναι,
 10 καὶ τοῦτον χωλὸν καὶ κρατοῦντα σφύραν καὶ πυρόλαβον, καὶ χαλκεύοντα χάριν τροφῆς. Ἄρα ἐπιδεῆς ἐστίν· ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται θεὸν εἶναι χωλὸν καὶ προσδεόμενον ἀνθρώπων.

Εἶτα τὸν Ἑρμῆν παρεισάγουσι θεὸν εἶναι ἐπιθυμητὴν, καὶ κλέπτῃν, καὶ πλεονέκτῃν, καὶ μάγον, καὶ κυλλόν, καὶ λόγων ἐρ-
 15 μνηευτὴν, ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται θεὸν εἶναι τοιοῦτον.

Τὸν δὲ Ἀσκληπιὸν παρεισάγουσι θεὸν εἶναι, ἰατρὸν ὄντα καὶ κατασκευάζοντα φάρμακα καὶ σύνθεσιν ἐμπλάστρων, χάριν τροφῆς (ἐπενδεῆς γὰρ ἦν), ὕστερον δὲ κεραυνοῦσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Διὸς διὰ Τυνδάρεων Λακεδαιμόνος υἱόν, καὶ ἀποθανεῖν. Εἰ
 20 δὲ Ἀσκληπιὸς θεὸς ὢν καὶ κεραυνωθεὶς οὐκ ἠδυνήθη ἑαυτῶ βοηθῆσαι, πῶς ἄλλοις βοηθήσει;

Ἄρης δὲ παρεισάγεται θεὸς εἶναι πολεμιστῆς καὶ ζηλωτῆς καὶ ἐπιθυμητῆς θρεμμάτων καὶ ἐτέρων τινῶν, ὕστερον δὲ αὐτὸν

13. Θυγατέρα τοῦ Δία καὶ τῆς Λητώς, θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ καὶ τῆς ἀγνότητος.

14. Γιὸς τοῦ Δία καὶ τῆς Δανάης, πού σκότωσε τὴ Μέδουσα καὶ ἔσωσε τὴν Ἀνδρομέδα.

15. Ἕνας ἀπὸ τοὺς Διοσκούρους, ἀδελφὸς τοῦ Πολυδεύκη.

16. Ἀδελφὴ τῶν Διοσκούρων καὶ θυγατέρα τοῦ Δία καὶ τῆς Λῆδας, ἢ, κατ' ἄλλοις τοῦ Δία καὶ τῆς Νέμεσης. Ἡ τελευταία, γιὰ νὰ ἀποφύγει τὸν Δία, μεταμορφώθηκε σὲ χίρα, ὅποτε ὁ Δίας μεταμορφώθηκε σὲ κύκνο.

17. Γιὸς κι αὐτοῦ τοῦ Δία, ὁ δεῦτερος τῶν Διοσκούρων.

18. Βασιλιάς τῆς Κρήτης, γιὸς τοῦ Δία καὶ τῆς Εὐρώπης.

19. Γιὸς τοῦ Δία καὶ τῆς Εὐρώπης, ἀδελφὸς τοῦ Μίνωα καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς δικαστὲς τοῦ ἄδη.

ἡ Ἄρτεμις¹³, ὁ Περσέας¹⁴, ὁ Κάστορας¹⁵, ἡ Ἑλένη¹⁶, ὁ Πολυδεύκης¹⁷, ὁ Μίνωας¹⁸, ὁ Ραδάμανθυς¹⁹, ὁ Σαρπηδόνας²⁰ καὶ οἱ ἐννιά θυγατέρες, τὶς ὁποῖες ὀνόμασαν Μοῦσες²¹.

Ἐπειτα παρουσιάζουν τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Γανυμήδη²². Συνέβη λοιπόν, βασιλιά μου, οἱ ἄνθρωποι νὰ τὰ μιμοῦνται ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ γίνονται μοιχοὶ καὶ παιδεραστὲς καὶ ἥρωες ἄλλων φρικτῶν πράξεων, μιμούμενοι τοὺς θεοὺς τῶν. Πῶς λοιπόν εἶναι δυνατό νὰ εἶναι θεὸς ἕνας μοιχός, παιδεραστὴς ἢ δολοφόνος τοῦ πατέρα του;

Μαζὶ μ' αὐτὸν ἐμφανίζουν καὶ κάποιον Ἥφαιστο²³, λέγοντας ὅτι εἶναι θεός, ποὺ εἶναι κουτσὸς καὶ κρατᾷ σφυρὶ καὶτσιμίδα (πυράγρα) καὶ κατεργάζεται χαλκὸ γιὰ νὰ ἐξασφαλίζει τὴν τροφή του. Ἄρα ἔχει κι αὐτὸς ἀνάγκη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι θεός, ὄντας κουτσὸς καὶ ἔχοντας ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπειτα ἐμφανίζουν τὸν Ἑρμῆ, ὡς θεὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, καθῶς καὶ κλέφτη καὶ πλεονέκτη καὶ μάγο καὶ κουτσὸ καὶ διερμηνέα τῶν λόγων, καὶ ἕνας τέτοιος δὲν εἶναι δυνατό νὰ εἶναι θεός.

Τὸν Ἀσκληπιὸ²⁴ πάλι τὸν παρουσιάζουν ὅτι εἶναι θεός, ἐνῶ ἦταν γιατρός, κατασκεύαζε φάρμακα καὶ συνέθετε ἔμπλαστρα γιὰ νὰ ἐξασφαλίσαι τὴν τροφή του (γιατὶ εἶχε ἀνάγκη), ποὺ ὕστερα κεραυνοβολήθηκε ἀπὸ τὸν Δία μέσω τοῦ Τυνδάρεω²⁵, γιοῦ τοῦ Λακεδαίμονα, καὶ πέθανε. Ἐὰν ὁ Ἀσκληπιός, ὄντας θεός, ὅταν κεραυνοβολήθηκε δὲν μπόρεσε νὰ βοηθήσει τὸν ἑαυτοῦ, πῶς θὰ βοηθήσει ἄλλους;

Ὁ Ἄρης²⁶ πάλι ἐμφανίζεται ὡς θεός πολεμιστῆς καὶ ζηλόφθονος, ποὺ ἐπιθυμοῦσε πολὺ τὰ ζῶα ποὺ βόσκουν καὶ μερικὰ

20. Γιὸς τοῦ Δία καὶ τῆς Λαοδάμειας, ἡ τῆς Εὐρώπης.

21. Θυγατέρες τοῦ Δία καὶ τῆς μνημοσύνης, προστάτριες τῆς πνευματικῆς δημιουργίας.

22. Ὁραῖος νέος, γιὸς τοῦ Τρῶα, ποὺ ἀρπάχθηκε ἀπὸ τοὺς θεοὺς στὸν Ὀλυμπο ὡς οἰνοχόος τους.

23. Γιὸς τοῦ Δία καὶ τῆς Ἥρας, θεὸς τῆς φωτιᾶς καὶ σύζυγος τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης, κατασκευαστὴς τῶν κεραυνῶν.

24. Γιὸς τοῦ Ἀπόλλωνα καὶ τῆς Ὑγείας, θεὸς τῆς ἱατρικῆς, μαθητῆς τοῦ Κενταύρου Χείρωνα.

25. Μυθικὸς βασιλιάς τῆς Σπάρτης, πατέρας τῆς ὠραίας Ἑλένης.

26. Γιὸς τοῦ Δία καὶ τῆς Ἥρας, θεὸς τοῦ πολέμου.

μοιχεύοντα τὴν Ἀφροδίτην δεθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ νηπίου Ἔρωτος καὶ ὑπὸ Ἥφαιστου. Πῶς οὖν θεός ἐστιν ὁ ἐπιθυμητῆς καὶ πολεμιστῆς καὶ δέσμιος καὶ μοιχός;

5 Τὸν δὲ Διόνυσον παρεισάγουσι θεὸν εἶναι, νυκτερινὰς ἄγοντα ἑορτὰς καὶ διδάσκαλον μέθης, καὶ ἀποσπῶντα τὰς τῶν πλησίον γυναῖκας, καὶ μαινόμενον καὶ φεύγοντα· ὕστερον δὲ αὐτὸν σφαγῆναι ὑπὸ τῶν Τιτάνων. Εἰ οὖν Διόνυσος σφαγείς οὐκ ἠδυνήθη ἑαυτῷ βοηθῆσαι, ἀλλὰ καὶ μαινόμενος ἦν καὶ μέθυσος καὶ δραπέτης, πῶς ἂν εἴη θεός;

10 Τὸν δὲ Ἡρακλῆν παρεισάγουσι μεθυσθῆναι καὶ μανῆναι, καὶ τὰ ἴδια τέκνα σφάζει, εἶτα πυρὶ ἀναλωθῆναι καὶ οὕτως ἀποθανεῖν. Πῶς δ' ἂν εἴη θεός, μέθυσος καὶ τεκνοκτόνος καὶ κατακαιόμενος; Ἦ πῶς ἄλλοις βοηθήσει, ἑαυτῷ βοηθῆσαι μὴ δυναθεῖς;

15 Τὸν δὲ Ἀπόλλωνα παρεισάγουσι θεὸν εἶναι ζηλωτὴν, ἔτι δὲ καὶ τόξον καὶ φαρέτραν κρατοῦντα, ποτὲ δὲ καὶ κιθάραν καὶ ἐπαυθίδα, καὶ μαντευόμενον τοῖς ἀνθρώποις χάριν μισθοῦ. Ἦ ἄρα ἐπενδεής ἐστιν, ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται θεὸν εἶναι ἐνδεῆ καὶ ζηλωτὴν καὶ κιθαρωδόν.

20 Ἦ Ἄρτεμιν δὲ παρεισάγουσιν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἶναι, κυνηγὸν οὔσαν καὶ τόξον ἔχειν μετὰ φαρέτρας, καὶ ταύτην ρέμβεσθαι κατὰ τῶν ὀρέων μόνην μετὰ τῶν κυνῶν, ὅπως θηρεύσει ἔλαφον ἢ κάπρον. Πῶς οὖν ἔσται θεὸς ἢ τοιαύτη γυνὴ καὶ κυνηγὸς καὶ ρεμβομένη μετὰ τῶν κυνῶν;

25 Ἀφροδίτην δὲ λέγουσι καὶ αὐτὴν θεὰν εἶναι μοιχαλίδα. Ποτὲ γὰρ ἔσχε μοιχὸν τὸν Ἄρην, ποτὲ δὲ Ἀγχίσην, ποτὲ δὲ Ἄδωνιν, οὗτινος καὶ τὸν θάνατον κλαίει, ζητοῦσα τὸν ἐραστὴν αὐτῆς, ἣν λέγουσιν καὶ εἰς ἄδου καταβαίνειν, ὅπως ἐξαγοράσῃ

27. Γιοὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς Γαίας.

28. Γιὰ τὸ τραγικὸ τέλος τοῦ Ἡρακλῆ καὶ τῆ συμβολικῆ σημασία του.

ἄλλα, καὶ ὁ ὁποῖος ὕστερα, ἐνῶ ἔκανε ἔρωτα μὲ τὴν Ἀφροδίτη, δέθηκε ἀπὸ τὸ νήπιο Ἔρωτα καὶ τὸν Ἥφαιστο. Πῶς λοιπὸν εἶναι θεὸς αὐτὸς ποῦ ἔχει ἐπιθυμίες καὶ εἶναι πολεμιστὴς καὶ δεμέ- νος καὶ μοιχός;

Καὶ τὸν Διόνυσο τὸν ἐμφανίζουν ὅτι εἶναι θεός, αὐτὸν ποῦ κάνει νυχτερινὲς γιορτὲς καὶ εἶναι δάσκαλος τῆς μέθης, ποῦ ἀρ- πάζει τὶς γυναῖκες τῶν ἄλλων καὶ κάνει τρέλλες καὶ φεύγει· στὸ τέλος ὅμως τὸν ἔσφαξαν οἱ Τιτάνες²⁷. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Διόνυσος σφάχτηκε καὶ δὲν μπόρεσε νὰ βοηθήσει τὸν ἑαυτό του, καὶ ἦταν καὶ τρελλὸς καὶ μέθυσος καὶ δραπέτης, πῶς θὰ μπορούσε νὰ εἶ- ναι θεός;

Τὸν Ἡρακλῆ πάλι τὸν παρουσιάζουν ὅτι μέθυσε καὶ ἦρθε σὲ κατάσταση μανίας καὶ ἔσφαξε τὰ παιδιά του, καὶ στὸ τέλος κή- κηκε στὴ φωτιά καὶ ἔτσι πέθανε²⁸. Πῶς λοιπὸν θὰ μπορούσε νὰ εἶ- ναι θεὸς ἓνας μέθυσος ποῦ σκοτώνει τὰ παιδιά του καὶ καίεται; Ἡ πῶς θὰ βοηθήσει ἄλλους, ἀφοῦ δὲν μπόρεσε νὰ βοηθήσει τὸν ἑαυτό του;

Τὸν Ἀπόλλωνα ἐπίσης τὸν παρουσιάζουν ὡς θεὸς ζηλόφθο- νο, ποῦ κρατεῖ τόξο καὶ φαρέτρα²⁹, ἄλλοτε πάλι κιθάρα καὶ ἀνθο- στέφανο καὶ κάνει τὸν μάντη στοὺς ἀνθρώπους γιὰ νὰ εἰσπράττει μισθό. Ἄρα εἶναι φτωχός, πρᾶγμα ποῦ σημαίνει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι θεός, ὄντας φτωχός, ζηλόφθονος καὶ κιθαρωδός.

Τὴν Ἄρτεμη τὴν παρουσιάζουν ὅτι εἶναι ἀδελφή του, ἐνῶ εἶναι κυνηγὸς καὶ φέρει τόξο καὶ φαρέτρα καὶ περιφέρεται στὰ βουνὰ μόνη μαζί μὲ τὰ σκυλιά, γιὰ νὰ χτυπήσει κανένα ἐλάφι ἢ ἀγριογούρουνο. Πῶς λοιπὸν νὰ εἶναι θεὰ ἢ γυναῖκα αὐτῆ, ποῦ κυνηγáει καὶ περιφέρεται μὲ τὰ σκυλιά;

Ἡ Ἀφροδίτη πάλι λένε ὅτι καὶ αὐτῆ εἶναι θεὰ μοιχαλίδα. Διότι ἄλλοτε εἶχε ὡς μοιχὸ τὸν Ἄρη, ἄλλοτε τὸν Ἀγχίση³⁰ καὶ ἄλλοτε τὸν Ἄδωνι, τοῦ ὁποίου τὸ θάνατο κλαίει, ζητώντας τὸν ἔραστή της, γιὰ τὴν ὁποία λένε ὅτι καὶ στὸν ἄδη κατέβηκε γιὰ νὰ

βλ. P. Decharme, *Μυθολογία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος* (μετάφρ. Ἄλεξ. Μ. Καραλῆ), ἔκδ. «Χρ. Γιοβάνης», τόμ. 2ος σελ. 615.

29. Ἡ θῆκη ποῦ ἔβαζαν τὰ βέλη τους οἱ τοξότες.

30. Ἡρωας τῆς Τροίας, πατέρας τοῦ Αἰνεΐα.

τὸν Ἄδωνιν ἀπὸ τῆς Περσεφόνης. Εἶδες, ὦ βασιλεῦ, μείζονα ταύτης ἀφροσύνην; θεὸν παρεισάγειν τὴν μοιχεύουσαν καὶ θρηνοῦσαν καὶ κλαίουσαν;

5 Ἄδωνιν δὲ παρεισάγουσι θεὸν εἶναι κυνηγόν, καὶ τοῦτον βιαίως ἀποθανεῖν πληγέντα ὑπὸ τοῦ ὕος, καὶ μὴ δυνηθέντα βοηθῆσαι τῇ ταλαιπωρίᾳ ἑαυτοῦ. Πῶς οὖν τῶν ἀνθρώπων φροντίδα ποιῆσεται ὁ μοιχὸς καὶ κυνηγὸς καὶ βιοθάνατος;

10 Ταῦτα πάντα καὶ πολλὰ τοιαῦτα καὶ πολλῶ πλεῖον αἰσχρότερα καὶ πονηρὰ παρεισήγαγον οἱ Ἕλληνες, βασιλεῦ, περὶ τῶν θεῶν αὐτῶν, ἃ οὔτε λέγειν θέμις, οὐτ' ἐπὶ μνήμης ὄλως φέρειν ὅθεν λαμβάνοντες οἱ ἄνθρωποι ἀφορμὴν ἀπὸ τῶν θεῶν αὐτῶν, ἔπραττον πᾶσαν ἀνομίαν καὶ ἀσέλγειαν καὶ ἀσέβειαν, καταμαίοντες γῆν τε καὶ ἀέρα ταῖς δειναῖς αὐτῶν πράξεσιν.

15 Αἰγύπτιοι δέ, ἀβελτερότεροι καὶ ἀφρονέστεροι τούτων ὄντες, χειρὸν πάντων τῶν ἐθνῶν ἐπλανήθησαν. Οὐ γὰρ ἠρέκεσθησαν τοῖς τῶν Χαλδαίων καὶ Ἑλλήνων σεβάσμασιν, ἀλλ' ἔτι καὶ ἄλογα ζῶα παρεισήγαγον θεοὺς εἶναι χερσαῖά τε καὶ ἔνδρα, καὶ τὰ φυτὰ καὶ βλαστά, καὶ ἐμιάνθησαν ἐν πάσῃ μανίᾳ καὶ ἀσελγείᾳ χειρὸν πάντων τῶν ἐθνῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀρχῆθεν γὰρ ἐσέβοντο 20 τὴν Ἴσιν, ἔχουσαν ἀδελφὸν καὶ ἄνδρα τὸν Ὅσιριν, τὸν σφαγέντα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Τύφωνος. Καὶ διὰ τοῦτο φεύγει ἡ Ἴσις μετὰ Ὄρου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς εἰς Βύβλον τῆς Συρίας, ζητοῦσα τὸν Ὅσιριν, πικρῶς θρηνοῦσα, ἕως ἠῤῥξῆσεν ὁ Ὅρος καὶ ἀπέκτεινε τὸν Τύφωνα. Οὐτε οὖν ἡ Ἴσις ἴσχυσε βοηθῆσαι τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ 25 καὶ ἀνδρὶ, οὔτε ὁ Ὅσιρις σφαζόμενος ὑπὸ τοῦ Τύφωνος ἠδυνήθη ἀντιλαβέσθαι ἑαυτοῦ· οὔτε Τύφων ὁ ἀδελφοκτόνος, ἀπολλύμενος ὑπὸ τοῦ Ὄρου καὶ τῆς Ἰσιδος, εὐπόρησε ρύσασθαι ἑαυτὸν τοῦ θανάτου. Καὶ ἐπὶ τοιούτοις ἀτυχήμασι γνωρισθέντες αὐτοὶ θεοὶ ὑπὸ τῶν ἀσυνέτων Αἰγυπτίων ἐνομίσθησαν.

30 Οἵτινες, μὴδ' ἐν τούτοις ἀρκεσθέντες ἢ τοῖς λοιποῖς σεβάσμασι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὰ ἄλογα ζῶα παρεισήγαγον θεοὺς εἶναι. Τινὲς γὰρ αὐτῶν ἐσεβάσθησαν πρόβατον, τινὲς δὲ τράγον, ἔτεροι

31. Μυθολογικὴ θυγατέρα τοῦ Δία καὶ τῆς Δήμητρας, τὴν ὁποία ἄρπαξε ὁ Πλούτωνας καὶ τὴν ἔκανε βασίλισσα τοῦ ᾗδη.

ἐξαγοράσει τὸν Ἄδωνι ἀπὸ τὴν Περσεφόνη³¹. Εἶδες, βασιλιά μου, μεγαλύτερη ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀφροσύνη; Νὰ παρουσιάζουν ὡς θεὰ αὐτὴν ποὺ μοιχεύει καὶ θρηνεῖ καὶ κλαίει;

Καὶ τὸν Ἄδωνι τὸν παρουσιάζουν ὡς Θεὸ κυνηγό, ὁ ὁποῖος πέθανε βίαια πληγωμένος ἀπὸ ἀγριογούρουνο, καὶ δὲν μπόρεσε νὰ βοηθήσει τὴν ταλαιπωρία του. Πῶς λοιπὸν θὰ φροντίσει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὁ μοιχὸς καὶ κυνηγὸς καὶ θνητός;

Ἔλα αὐτὰ καὶ πολλὰ τέτοια καὶ πολὺ πιὸ αἰσχρὰ καὶ πονηρὰ εἰσήγαγαν οἱ Ἕλληνες, βασιλιά μου, γιὰ τοὺς θεοὺς τους, τὰ ὁποῖα οὔτε νὰ τὰ λέμε εἶναι ἐπιτρεπτό, οὔτε γενικὰ καὶ νὰ τὰ φέρνουμε στὴ μνήμη μας· ἔτσι, παίρνοντας οἱ ἄνθρωποι ἀφορμὴ ἀπὸ τοὺς θεοὺς τους, διέπρατταν κάθε παρανομία, ἀσέλγεια καὶ ἀσέβεια, καταμολύνοντας τὴ γῆ καὶ τὸν ἀέρα μὲ τίς φοβερὲς πράξεις τους.

Οἱ Αἰγύπτιοι πάλι, ὄντας πιὸ ἀνόητοι καὶ τρελλοί, πλανήθηκαν πιὸ χειρότερα ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη. Γιατὶ δὲν ἀρκέστηκαν στὰ σεβάσματα τῶν Χαλδαιῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ἄλογα ζῶα χερσαῖα καὶ ὑδρόβια εἰσήγαγαν ὡς θεοὺς καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὴ βλάστηση καὶ μολύνθηκαν μὲ κάθε μανία καὶ ἀσέλγεια, χειρότερα ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη πάνω στὴ γῆ. Γιατὶ στὴν ἀρχὴ σέβονταν τὴν Ἴσιδα, ποὺ εἶχε ἀδελφὸ καὶ ἄνδρα τῆς τὸν Ὅσιρι, ὁ ὁποῖος σφάχτηκε ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ του Τύφωνα. Καὶ γι' αὐτὸ φεύγει ἡ Ἴσιδα μαζί μὲ τὸ γιό της Ἔωρο στὴ Βύβλο τῆς Συρίας, ἀναζητώντας τὸν Ὅσιρι, κλαίοντας πικρά, μέχρι ποὺ μεγάλωσε ὁ Ἔωρος καὶ σκότωσε τὸν Τύφωνα. Ἐπομένως οὔτε ἡ Ἴσιδα μπόρεσε νὰ βοηθήσει τὸν ἀδελφὸ τῆς καὶ ἄνδρα τῆς· οὔτε ὁ Ὅσιρις ὅταν σφαζόταν ἀπὸ τὸν Τύφωνα μπόρεσε νὰ βοηθήσει τὸν ἑαυτὸ του· οὔτε ὁ ἀδελφοκτόνος Τύφωνα, ποὺ σκοτώθηκε ἀπὸ τὸν Ἔωρο καὶ τὴν Ἴσιδα μπόρεσε νὰ γλιτώσει τὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ τὸ θάνατο. Καὶ αὐτοί, ποὺ εἶναι γνωστοὶ γιὰ τέτοια ἀτυχήματα, θεωρήθηκαν θεοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνόητους Αἰγύπτιους.

Αὐτοὶ μάλιστα δὲν ἀρκέστηκαν σ' αὐτά, ἢ στὰ ἄλλα σεβάσματα τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ θεοποίησαν καὶ τὰ ἄλογα ζῶα. Γιατὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς σεβάστηκαν τὸ πρόβατο, μερικοὶ τὸν τράγο, ἄλλοι τὸ μοσχάρι καὶ τὸν χοῖρο, ἄλλοι πάλι τὸν κόρακα, τὸ γερά-

δὲ μόσχον καὶ τὸν χοῖρον, ἄλλοι δὲ τὸν κόρακα καὶ τὸν ἰέρακα
καὶ τὸν γῦπα καὶ τὸν ἀετόν, καὶ ἄλλοι τὸν κροκόδειλον, τινὲς δὲ
τὸν αἴλουρον καὶ τὸν κύνα καὶ τὸν λύκον καὶ τὸν πίθηκον καὶ τὸν
δράκοντα καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ ἄλλοι τὸ κρόμμον καὶ τὸ σκόροδον
καὶ ἀκάνθας, καὶ τὰ λοιπὰ κτίσματα. Καὶ οὐκ αἰσθάνονται οἱ τα-
λαίπωροι περὶ πάντων τούτων ὅτι οὐδὲν ἰσχύουσιν. Ὅρωντες
γὰρ τοὺς θεοὺς αὐτῶν βιβρωσκομένους ὑπὸ ἐτέρων ἀνθρώπων
καὶ καιομένους καὶ σφαττομένους καὶ σηπομένους, οὐ συνῆκαν
περὶ αὐτῶν ὅτι οὐκ εἰσι θεοί.

10 Πλάνην οὖν μεγάλην ἐπλανήθησαν οἱ τε Αἰγύπτιοι καὶ οἱ
Χαλδαῖοι καὶ οἱ Ἕλληνες τοιοῦτους παρεισάγοντες θεοὺς, καὶ
ἀγάλματα αὐτῶν ποιοῦντες, καὶ θεοποιούμενοι τὰ κωφὰ καὶ
ἀναίσθητα εἰδωλα. Καὶ θαυμάζω πῶς ὄρωντες τοὺς θεοὺς αὐ-
τῶν ὑπὸ τῶν δημιουργῶν πριζομένους καὶ πελεκωμένους, πα-
15 λαιουμένους τε ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ ἀναλυομένους καὶ χωνευομέ-
νους, οὐκ ἐφρόνησαν περὶ αὐτῶν ὅτι οὐκ εἰσι θεοί. Ὅτε γὰρ περὶ
τῆς ἰδίας σωτηρίας οὐδὲν ἰσχύουσι, πῶς τῶν ἀνθρώπων πρό-
νοιαν ποιήσονται; Ἄλλ' οἱ ποιηταὶ αὐτῶν καὶ φιλόσοφοι, τῶν τε
Χαλδαίων καὶ Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων, θελήσαντες τοῖς ποιή-
20 μασιν αὐτῶν καὶ συγγραφαῖς σεμνῶναι τοὺς παρ' αὐτοῖς θεοὺς,
μειζόνως τὴν αἰσχύνην αὐτῶν ἐξεκάλυψαν καὶ γυμνὴν πᾶσι
προῦθησαν. Εἰ γὰρ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου πολυμερὲς ὄν οὐκ
ἀποβάλλεται τι τῶν ἰδίων μελῶν, ἀλλά, πρὸς πάντα τὰ μέλη
ἀδιάρρηκτον ἔνωσιν ἔχον, ἑαυτῷ ἐστι σύμφωνον, πῶς ἐν φύσει
25 θεοῦ μάχη καὶ διαφωνία ἔσται τοσαύτη; Εἰ γὰρ μία φύσις τῶν
θεῶν ὑπῆρχεν, οὐκ ὤφειλεν θεὸς θεὸν διώκειν, οὔτε σφάζειν,
οὔτε κακοποιεῖν· εἰ δὲ οἱ θεοὶ ὑπὸ θεῶν ἐδιώχθησαν καὶ ἐσφά-
γησαν καὶ ἠρπάγησαν καὶ ἐκεραυνώθησαν, οὐκ ἔτι μία φύσις
ἐστίν, ἀλλὰ γινῶμαι διηρημένοι, πᾶσαι κακοποιοί, ὥστε οὐδεὶς
30 ἐξ αὐτῶν ἐστι θεός. Φανερόν οὖν ἐστίν, ὃ βασιλεῦ, πλάνην εἶναι
πᾶσαν τὴν περὶ τῶν θεῶν φυσιολογίαν.

Πῶς δὲ οὐ συνῆκαν οἱ σοφοὶ καὶ λόγοιοι τῶν Ἑλλήνων ὅτι
καὶ οἱ νόμοις θέμενοι κρίνονται ὑπὸ τῶν ἰδίων νόμων; Εἰ γὰρ οἱ

κι, τὸν γύπα καὶ τὸν ἀετό, καὶ ἄλλοι τὸν κροκόδειλο, μερικοὶ τῆ γάτα, τὸν σκύλο, τὸν λύκο, τὸν πίθηκο, τὸν δράκο καὶ τὴν ἀσπίδα³², καὶ ἄλλοι τὸ κρεμμύδι, τὸ σκόρδο, τὰ ἀγκάθια καὶ τὰ ὑπόλοιπα κτίσματα. Καὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται οἱ ταλαίπωροι γιὰ ὅλα αὐτὰ ὅτι δὲν μποροῦν νὰ κάνουν τίποτε. Γιατί, βλέποντας τοὺς θεοὺς τους νὰ τρώγονται ἀπὸ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ νὰ καίονται, νὰ σφάζονται καὶ νὰ σαπίζουν, δὲν κατάλαβαν ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι θεοί.

Πλανήθηκαν λοιπὸν μεγάλη πλάνη καὶ οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Χαλδαῖοι καὶ οἱ Ἕλληνες εἰσάγοντας στὸ πάνθεό τους τέτοιους θεοὺς, κάνοντας ἀγάλματα τους καὶ θεοποιώντας τὰ κουφὰ καὶ ἀναίσθητα εἶδωλα. Καὶ ἀπορῶ πῶς, βλέποντας τοὺς θεοὺς τους νὰ πριονίζονται καὶ νὰ πελεκιῶνται ἀπὸ τοὺς δημιουργοὺς τους, νὰ παλιώνουν ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ νὰ διαλύονται καὶ νὰ χωνεύουν, δὲ σκέφθηκαν γι' αὐτοὺς ὅτι δὲν εἶναι θεοί. Γιατί, ὅταν δὲν μποροῦν νὰ κάνουν τίποτε γιὰ τὴ δική τους σωτηρία, πῶς θὰ φροντίσουν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους; Ἄλλὰ οἱ ποιητές τους καὶ φιλόσοφοι, καὶ τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Αἰγυπτίων, θέλοντας μὲ τὰ ποιήματα καὶ τὰ συγγράμματά τους νὰ ἐπαινέσουν τοὺς θεοὺς τους, ἀποκάλυψαν περισσότερο τὴ ντροπή τους καὶ τὴν παρουσίασαν γυμνὴ σὲ ὅλους. Γιατί, ἐὰν τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ εἶναι πολυμερές, δὲν ἀποβάλλει κανένα ἀπὸ τὰ μέλη του, ἀλλὰ, διατηρούμενο ἐνωμένο μὲ ὅλα τὰ μέλη του, ἔχει ὁμοφωνία καθ' ἑαυτό, γιατί στὴ φύση τοῦ θεοῦ ὑπάρχει τόση διαμάχη καὶ διαφωνία; Διότι, ἂν ἦταν μία ἡ φύση τῶν θεῶν, δὲν θὰ ἔπρεπε ὁ ἕνας θεὸς νὰ καταδιώκει τὸν ἄλλο, οὔτε νὰ τὸν σφάζει, οὔτε νὰ τὸν κακοποιεῖ. Ἐφόσον ὁμως οἱ θεοὶ καταδιώχθηκαν ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ σφάχτηκαν καὶ ἄρπάχτηκαν καὶ κεραυνοβολήθηκαν, δὲν εἶναι μία φύση, ἀλλὰ γινῶμες διχασμένες, ὅλες κακοποιοί, ὥστε κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν εἶναι θεός. Εἶναι λοιπὸν φανερό, βασιλιά μου, ὅτι ὅλη ἡ φυσιολογία γύρω ἀπὸ τοὺς θεοὺς εἶναι μιὰ πλάνη.

Πῶς λοιπὸν δὲν κατάλαβαν οἱ σοφοὶ καὶ μορφωμένοι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ὅτι καὶ αὐτοὶ ποῦ νομοθετοῦν κρίνονται ἀπὸ τοὺς νόμους τοὺς δικούς τους; Γιατί, ἐὰν οἱ νόμοι εἶναι δίκαιοι, οἱ

νόμοι δίκαιοι εἰσιν, ἄδικοι πάντως οἱ θεοὶ αὐτῶν εἰσι, παράνομα ποιήσαντες, ἀλληλοκτονίας καὶ φαρμακίας καὶ μοιχείας καὶ κλοπὰς καὶ ἀρσενικοιτίας. Εἰ δὲ καλῶς ἔπραξαν ταῦτα, οἱ νόμοι ἄρα ἄδικοι εἰσι, κατὰ τῶν θεῶν συντεθέντες. Νυνὶ δὲ οἱ νόμοι
 5 καλοὶ εἰσι καὶ δίκαιοι, τὰ καλὰ ἐπαινοῦντες καὶ τὰ κακὰ ἀπαγορεύοντες· τὰ δὲ ἔργα τῶν θεῶν αὐτῶν παράνομα· παράνομοι ἄρα οἱ θεοὶ αὐτῶν, καὶ ἔνοχοι πάντες θανάτου καὶ ἀσεβεῖς οἱ τοιούτους θεοὺς παρεισάγοντες. Εἰ μὲν γὰρ μυθικαὶ αἱ περὶ αὐτῶν ἱστορίαι, οὐδὲν εἰσιν, εἰ μὴ μόνον λόγοι· εἰ δὲ φυσικαί, οὐκ ἔτι
 10 θεοὶ εἰσιν οἱ ταῦτα ποιήσαντες καὶ παθόντες· εἰ δὲ ἀλληγορικαί, μῦθοί εἰσι καὶ οὐκ ἄλλο τι. Ἀποδέδεικται τοίνυν, ὃ βασιλεῦ, ταῦτα πάντα τὰ πολύθεα σεβάσματα πλάνης ἔργα καὶ ἀπωλείας ὑπάρχειν. Οὐ χρὴ οὖν θεοὺς ὀνομάζειν ὄρατους καὶ μὴ ὄρωντας, ἀλλὰ τὸν ἀόρατον καὶ πάντας δημιουργήσαντα δεῖ σέβεσθαι
 15 Θεόν.

Ἔλθωμεν οὖν, ὃ βασιλεῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὅπως ἴδωμεν τί φρονοῦσι καὶ αὐτοὶ περὶ Θεοῦ. Οὗτοι γάρ, τοῦ Ἀβραὰμ ὄντες ἀπόγονοι καὶ Ἰσαάκ τε καὶ Ἰακώβ, παρώκησαν εἰς Αἴγυπτον. Ἐκεῖθεν δὲ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς «ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ» διὰ Μωσέως τοῦ νομοθέτου αὐτῶν, καὶ τέρασι πολλοῖς καὶ σημείοις ἐγνώρισεν αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. Ἄλλ', ἀγνώμονες καὶ αὐτοὶ φανέντες καὶ ἄχρηστοι, πολλακίς ἐλάτρευσαν τοῖς τῶν ἔθνῶν σεβάσμασι, καὶ τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτοὺς προφήτας καὶ δικαίους ἀπέκτειναν. Εἶτα ὡς εὐδόκησεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐμπαροινήσαντες εἰς αὐτόν, προέδωκαν Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι τῶν Ρωμαίων καὶ σταυρῷ κατεδίκασαν, μὴ αἰδεσθέντες τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ καὶ τὰ ἀναρίθμητα θαύματα, ἅπερ ἐν αὐτοῖς εἰργάσατο, διὸ ἀπώλοντο τῇ ἰδίᾳ παρανομίᾳ. Σέβονται γὰρ καὶ νῦν Θεὸν τὸν μόνον παντοκράτορα, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν· τὸν γὰρ Χριστὸν ἀρνοῦνται τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰσι παρόμοιοι τοῖς ἔθνεσι, κἄν ἐγγίξειν

θεοί τους ὅπωςδήποτε εἶναι ἄδικοι, ἀφοῦ ἔκαναν παρανομίες, δολοφονίες μεταξύ τους καὶ δηλητηριάσεις, καθὼς καὶ μοιχεῖες καὶ κλοπὲς καὶ παιδερασίες. Ἐάν πάλι καλῶς τὰ ἔκαναν αὐτά, τότε οἱ νόμοι εἶναι ἄδικοι καὶ ἔχουν συνταχθεῖ ἐναντίον τῶν θεῶν. Τώρα ὁμως οἱ νόμοι εἶναι καλοὶ καὶ δίκαιοι, ἀφοῦ ἐπαινοῦν τὰ καλὰ καὶ ἀπαγορεύουν τὰ κακά, ἐνῶ τὰ ἔργα τῶν θεῶν τους εἶναι παράνομα· ἐπομένως καὶ οἱ θεοί τους εἶναι παράνομοι καὶ ἔνοχοι θανάτου ὄλοι, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιβάλλουν τέτοιους θεοὺς εἶναι ἀσεβεῖς. Διότι, ἐὰν οἱ ἱστορίες γι' αὐτοὺς εἶναι μυθολογικές, δὲν εἶναι τίποτε, παρὰ μόνο λόγια· ἐὰν πάλι εἶναι φυσικές, πάλι δὲν εἶναι θεοὶ αὐτοὶ ποὺ τὰ ἔκαναν καὶ τὰ ἔπαθαν αὐτά· ἐὰν τέλος εἶναι ἀλληγορικές, τότε εἶναι παραμύθια καὶ τίποτε ἄλλο. Ἀποδείχθηκε λοιπόν, βασιλιά μου, ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ πολυθεα σεβάσματα εἶναι ἔργα πλάνης καὶ ἀπώλειας. Δὲν πρέπει συνεπῶς νὰ ὀνομάζουμε θεοὺς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι εἶναι ὄρατοὶ καὶ δὲν βλέπουν, ἀλλὰ πρέπει νὰ σεβόμαστε ὡς Θεὸ αὐτὸν ποὺ εἶναι ἀόρατος καὶ τοὺς δημιούργησε ὅλους.

Ἄς ἔρθουμε τώρα, βασιλιά μου, καὶ στοὺς Ἰουδαίους, γιὰ νὰ δοῦμε τί πιστεύουν κι αὐτοὶ γιὰ τὸ Θεό. Διότι αὐτοί, ὄντας ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ, ἔζησαν στὴν Αἴγυπτο. Ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς ἔβγαλε ὁ Θεὸς μὲ τὸ δυνατό του χέρι καὶ τὸ μεγάλο βραχίονά του³³ μὲ τὸν Μωυσῆ τὸν νομοθέτη τους καὶ μὲ πολλὰ θαύματα καὶ σημάδια τοὺς γνώρισε τὴ δύναμή του. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ φάνηκαν ἀχάριστοι καὶ ἄχρηστοι καὶ πολλὲς φορὲς λάτρευαν τὰ σεβάσματα τῶν ἐθνῶν καὶ σκότωσαν τοὺς προφῆτες καὶ δικαίους ποὺ στάλθηκαν σ' αὐτούς. Ἐπειτα, ὅταν εὐδόκησε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ νὰ ἔρθει στὴ γῆ, τοῦ φέρθηκαν σὰν μεθυσμένοι, τὸν παρέδωσαν στὸν Πιλάτο, τὸν ἡγεμόνα τῶν Ῥωμαίων, καὶ τὸν καταδίκασαν σὲ σταυρικὸ θάνατο, χωρὶς νὰ σεβασθοῦν τίς εὐεργεσίες του καὶ τὰ ἀναρίθμητα θαύματα, τὰ ὁποῖα ἔκανε σ' αὐτούς. Γι' αὐτὸ χάθηκαν ἐξαιτίας τῆς δικῆς τους παρανομίας. Διότι καὶ τώρα σέβονται ὡς Θεὸ τὸν μόνο παντοκράτορα, ἀλλ' ὄχι μὲ ἐπίγνωση· γιὰτὶ ἀρνοῦνται τὸ Χριστό, τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶναι ὅμοιοι μὲ τοὺς ἐθνικούς, ἔστω καὶ ἂν

πως τῇ ἀληθείᾳ δοκῶσιν, ἧς ἑαυτοὺς ἐμάκρυναν. Ταῦτα περὶ τῶν Ἰουδαίων.

Οἱ δὲ Χριστιανοὶ γενεαλογοῦνται ἀπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὗτος δὲ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου ὁμολογεῖται, ἐν Πνεύματι ἀγίῳ ἀπ' οὐρανοῦ καταβάς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων καί, ἐκ Παρθένου ἀγίας γεννηθεὶς ἀσπόρως τε καὶ ἀφθόρως, σάρκα ἀνέλαβε καὶ ἀνεφάνη ἀνθρώποις, ὅπως ἐκ τῆς πολυθέου πλάνης αὐτοῦς ἀνακαλέσῃται. Καί, τελέσας τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ οἰκονομίαν, διὰ σταυροῦ θανάτου ἐγεύσατο ἐκουσία βουλῆ κατ' οἰκονομίαν μεγάλην· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἀνεβίω καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνῆλθεν, οὐ τὸ κλέος τῆς παρουσίας ἐκ τῆς παρ' αὐτοῖς καλουμένης εὐαγγελικῆς ἀγίας Γραφῆς ἔξεστὶ σοι γινῶναι, βασιλεῦ, ἐὰν ἐντύχῃς. Οὗτος δώδεκα ἔσχε μαθητάς, οἱ, μετὰ τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀνοδὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθον εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς οἰκουμένης καὶ ἐδίδαξαν τὴν ἐκείνου μεγαλωσύνην, καθάπερ εἰς ἐξ αὐτῶν τὰς καθ' ἡμᾶς περιῆλθε χώρας, τὸ δόγμα κηρύττων τῆς ἀληθείας. Ὅθεν οἱ εἰσέτι διακονοῦντες τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν καλοῦνται Χριστιανοὶ καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς εὐρόντες τὴν ἀλήθειαν· γινώσκουσι γὰρ τὸν Θεὸν κτίστην καὶ δημιουργὸν τῶν ἀπάντων ἐν Υἱῷ μονογενεῖ καὶ Πνεύματι ἀγίῳ, καὶ ἄλλον Θεὸν πλὴν τούτου οὐ σέβονται. Ἐχουσι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς καρδίαις κεχαραγμένας καὶ ταύτας φυλάττουσι, προσδοκῶντες ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Οὐ μοιχεύουσι, οὐ πορνεύουσιν, οὐ ψευδομαρτυροῦσιν, οὐκ ἐπιθυμοῦσι τὰ ἀλλότρια, τιμῶσι πατέρα καὶ μητέρα, καὶ τοὺς πλησίον φιλοῦσι, δίκαια κρίνουσιν, ὅσα οὐ θέλουσιν αὐτοῖς γίνεσθαι ἐτέρῳ οὐ ποιοῦσι, τοὺς ἀδικοῦντας αὐτοὺς παρακαλοῦσι καὶ προσφιλεῖς αὐτοῖς ἑαυτοῖς ποιοῦσι, τοὺς ἐχθροὺς εὐεργετεῖν σπουδάζουσι, πραεῖς εἰσι καὶ ἐπιεικεῖς, ἀπὸ πάσης συνουσίας ἀνόμου καὶ ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας ἐγκρατεύονται, χήραν οὐχ ὑπερορῶσιν, ὄρφανὸν οὐ λυποῦσιν· ὁ ἔχων τῷ μὴ ἔχοντι ἀφθό-

34. Τὸ Χριστιανισμὸς σὶς Ἰνδίας τὸν κήρυξε ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς.

φαίνονται πὼς πλησιάζουν τὴν ἀλήθεια, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπομάκρυναν τοὺς ἑαυτοὺς τους. Αὐτὰ γιὰ τοὺς Ἰουδαίους.

Οἱ Χριστιανοί, τέλος, κατὰγονται ἀπὸ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Αὐτὸς πιστεύεται ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, ποὺ μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἀφοῦ γεννήθηκε ἀπὸ ἀγία Παρθένο, χωρὶς σπορὰ καὶ φθορὰ, πῆρε σάρκα καὶ ἐμφανίσθηκε στοὺς ἀνθρώπους γιὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν πολύθεη πλάνη. Καὶ ἀφοῦ ἐκτέλεσε τὴν θαυμάσια ἀποστολή του, ὑπέστη σταυρικὸ θάνατο μὲ τὴ θέλησή του μὲ ἄκρα οἰκονομία· μετὰ ἀπὸ τρεῖς μέρες ὁμως ξανάζησε καὶ ἀνέβηκε στοὺς οὐρανοὺς. Τὴν ἐνδοξη παρουσία αὐτοῦ μπορεῖς, βασιλιά μου, νὰ τὴ γνωρίσεις ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴ ἀγία Γραφή, ὅπως λέγεται ἀπὸ αὐτοὺς, ἐὰν τὴ βρεῖς. Αὐτὸς εἶχε δώδεκα μαθητές, οἱ ὁποῖοι, μετὰ τὴν ἀνοδό του στὸν οὐρανὸ, βγῆκαν στὶς ἐπαρχίες τῆς οἰκουμένης καὶ δίδαξαν τὴ μεγαλωσύνη του· ὅπως ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς περιῆλθε καὶ τὴ δική μας χώρα κηρύσσοντας τὴ διδασκαλία τῆς ἀλήθειας³⁴. Γι' αὐτὸ καὶ ὅσοι ἀκόμα ὑπηρετοῦν τὸ δίκαιο κήρυγμά τους ὀνομάζονται Χριστιανοί. Αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη βρῆκαν τὴν ἀλήθεια· διότι γνωρίζουν τὸ Θεὸ ὅτι εἶναι κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ὄλων μέσω τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ του καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἄλλο θεὸ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν δὲν σέβονται. Ἔχουν χαραγμένες στὶς καρδιές τους τὶς ἐντολὲς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὶς τηροῦν, περιμένοντας τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν καὶ τὴ μέλλουσα ζωή. Δὲν μοιχεύουν, δὲν πορνεύουν, δὲν ψευδομαρτυροῦν, δὲν ἐπιθυμοῦν τὰ ξένα πράγματα, τιμοῦν τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα τους, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀγαποῦν καὶ τοὺς κρίνουν δίκαια, καὶ ὅσα θέλουν νὰ γίνουν σ' αὐτοὺς δὲν τὰ κάνουν σὲ ἄλλον, ἐκείνους ποὺ τοὺς ἀδικοῦν τοὺς παρηγοροῦν καὶ τοὺς κάνουν ἀγαπητοὺς στοὺς ἑαυτοὺς τους, τοὺς ἐχθροὺς τους φροντίζουν νὰ τοὺς εὐεργετοῦν, εἶναι πρᾶοι καὶ ἐπιεικεῖς, ἐγκρατεύονται ἀπὸ κάθε παράνομη ἐπαφή καὶ ἀπὸ κάθε ἀκαθαρσία, δὲν παραμελοῦν τὴ χήρα καὶ δὲ στενοχωροῦν τὸ ὄρφανό· αὐτὸς ποὺ ἔχει δίνει ἄφθονα σ' ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἔχει ἐὰν δοῦν ξένο τὸν βάζουν στὸ σπίτι τους καὶ χαίρονται γι' αὐτόν.

νως ἐπιχορηγεῖ· ζένον ἐὰν ἴδωσιν, ὑπὸ στέγην εἰσάγουσι καὶ χαί-
 ρουσιν ἐπ' αὐτῷ ὡς ἐπὶ ἀδελφῶν ἀληθινῶν· οὐ γὰρ κατὰ σάρκα
 ἀδελφοὺς ἑαυτοὺς καλοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. Ἔτοιμοί εἰσιν
 ὑπὲρ Χριστοῦ τὰς ψυχὰς αὐτῶν προέσθαι· τὰ γὰρ προστάγματα
 5 αὐτοῦ ἀσφαλῶς φυλάττουσιν, ὁσίως καὶ δικαίως ζῶντες, καθὼς
 Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῖς προσέταξεν, εὐχαριστοῦντες αὐτῷ κατὰ
 πᾶσαν ὥραν ἐν παντὶ βρώματι καὶ ποτῷ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀγα-
 θοῖς. Ὅντως οὖν αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας, ἣτις τοὺς
 ὀδεύοντας αὐτὴν εἰς τὴν αἰώνιον χειραγωγεῖ βασιλείαν, τὴν
 10 ἐπηγγελμένην παρὰ Χριστοῦ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

Καὶ ἵνα γινῶς, βασιλεῦ, ὅτι οὐκ ἀπ' ἑμαυτοῦ ταῦτα λέγω,
 ταῖς Γραφαῖς ἐγκύμας τῶν Χριστιανῶν, εὐρήσεις οὐδὲν ἕξω τῆς
 ἀληθείας με λέγειν. Καλῶς οὖν συνῆκεν ὁ υἱὸς σου, καὶ δικαίως
 ἐδιδάχθη λατρεῖν ζῶντι Θεῷ καὶ σωθῆναι εἰς τὸν μέλλοντα
 15 ἐπέρχεσθαι αἰῶνα. Μεγάλα γὰρ καὶ θαυμαστά τὰ ὑπὸ τῶν Χρι-
 στιανῶν λεγόμενα καὶ πραττόμενα· οὐ γὰρ ἀνθρώπων ῥήματα
 λαλοῦσιν, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ. Τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνη πλανῶνται καὶ
 πλανῶσιν ἑαυτούς· ὀδεύοντες γὰρ ἐν σκότει προσήρῃσονται ἑαυ-
 τοῖς ὡς μεθύοντες.

20 Ἔως ὧδε ὁ πρὸς σέ μου λόγος, βασιλεῦ, ὁ ὑπὸ τῆς ἀλη-
 θείας ἐν τῷ νοῦ μου ὑπαγορευθείς. Διὸ παυσάσθωσαν οἱ ἀνόητοί
 σου σοφοὶ ματαιολογοῦντες κατὰ τοῦ Κυρίου· συμφέρει γὰρ ὑμῖν
 Θεὸν κτίστην σέβεσθαι καὶ τὰ ἄφθαρτα αὐτοῦ ἐνωτίζεσθαι
 ῥήματα, ἵνα, κρίσιν ἐκφυγόντες καὶ τιμωρίαν, ζωῆς ἀνωλέθρου
 25 δειχθεῖητε κληρονόμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'

Ταῦτα ὡς διεξῆλθεν ὁ Ναχώρ, ὁ μὲν βασιλεὺς τῷ θυμῷ ἠλλοιοῦτο, οἱ
 δὲ ῥήτορες αὐτοῦ καὶ νεωκόροι ἄφωνοι ἴσταντο, μὴ δυνάμενοι ἀντιλέ-
 γειν, ἀλλ' ἢ σαθρά τινα καὶ οὐδαμινὰ λογίδρια. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως υἱὸς
 30 ἠγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι καὶ φαιδρῶ τῷ προσώπῳ ἐδόξαζε τὸν Κύριον,
 τὸν ἐξ ἀπόρου πόρον διδόντα τοῖς πεποιθόσιν ἐπ' αὐτόν, ὃς καὶ διὰ τοῦ
 πολεμίου καὶ ἐχθροῦ τὴν ἀλήθειαν ἐκράτυνε, καὶ ὁ τῆς πλάνης ἕξαρ-
 χος συνήγορος τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἐδείκνυτο.

σάν νά εἶναι ἀληθινός ἀδελφός τους· διότι δὲν ὀνομάζουν τοὺς ἑαυτοὺς τους ἀδελφούς σαρκικούς, ἀλλὰ πνευματικούς. Εἶναι ἔτοιμοι νά θυσιάσουν γιὰ τὸ Χριστὸ τὶς ψυχές τους· γιατί τηροῦν τὰ προστάγματα τοῦ σταθερά, ζώντας μὲ εὐσέβεια, δικαιοσύνη, ὅπως τοὺς διέταξε ὁ Κύριος καὶ Θεός, εὐχαριστώντας τον κάθε ὥρα γιὰ κάθε τι πού τρῶνε καὶ πίνουν καὶ γιὰ κάθε ἀγαθό. Πραγματικά λοιπὸν αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἀλήθειας, ὁ ὁποῖος ὀδηγεῖ ὅσους τὸν ἀκολουθοῦν στὴν αἰώνια βασιλεία, τὴν ὁποία ὑποσχέθηκε ὁ Χριστὸς στὴ μέλλουσα ζωῆ.

Καὶ γιὰ νά δεῖς, βασιλιά μου, ὅτι αὐτὰ δὲν τὰ λέω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, ἐὰν ἐξετάσεις μὲ προσοχὴ τὶς Γραφές τῶν Χριστιανῶν, θά δεῖς ὅτι δὲν λέω τίποτε πού δὲν εἶναι ἀληθινό. Καλὰ λοιπὸν κατάλαβε ὁ γιός σου καὶ δίκαια διδάχθηκε νά λατρεύει ζωντανὸ Θεό, γιὰ νά σωθεῖ ἔτσι στὸν αἰῶνα πού πρόκειται νά ἔρθει. Γιατί εἶναι σπουδαῖα καὶ ἀξιοθαύμαστα ὅσα λέγονται καὶ γίνονται ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς· διότι δὲ λένε λόγια ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Ἐνῶ τὰ ἄλλα ἔθνη πλανῶνται καὶ παραπλανοῦν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς τους· γιατί, βαδίζοντας στὸ σκοτάδι, προσκρούουν μεταξύ τους σάν μεθυσμένοι.

Μέχρις ἐδῶ ἦταν ὁ λόγος μου σὲ σένα, βασιλιά μου, πού ἀπὸ τὴν ἀλήθεια μοῦ ὑπαγορεύθηκε στὸ νοῦ. Γι' αὐτὸ ἄς παύσουν οἱ ἀνόητοι σοφοὶ σου νά καταφέρονται μάταια ἐναντίον τοῦ Κυρίου, γιατί σᾶς συμφέρει νά σέβεστε ἓνα Θεὸ κτίστη καὶ νά ἀκοῦτε μὲ προσοχὴ τὰ λόγια του, ὥστε, ἀποφεύγοντας τὴν κρίση καὶ τὴν τιμωρία, νά ἀναδειχθεῖτε κληρονόμοι τῆς αἰώνιας ζωῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28

“Ὅταν ὁ Ναχώρ τελείωσε, ὁ βασιλιάς ἦταν ἀπὸ τὸ θυμὸ του ἀλλαγμένος, ἐνῶ οἱ ρήτορες καὶ οἱ νεωκόροι του στέκονταν ἄφωνοι, χωρὶς νά μποροῦν νά ἀντεῖπουν, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὰ σαθρὰ καὶ μηδαμινὰ λογίδια. Ὁ γιός τοῦ βασιλιά ἀγαλλόταν πνευματικά καὶ μὲ χαρούμενο τὸ πρόσωπο δόξαζε τὸν Κύριο, ὁ ὁποῖος σ' αὐτοὺς πού στηρίζουν τὶς ἐλπίδες τους σ' ἐκεῖνον δίνει διέξοδο στὸ ἀδιέξοδό τους, καὶ ὁ ὁποῖος διεκήρυξε τὴν ἀλήθεια, μέσω τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἐχθροῦ, καὶ ἔτσι ὁ ἀρηγὸς τῆς πλάνης ἐμφανιζόταν συνήγορος τῆς ὀρθῆς πίστεως.

Ὁ μέντοι βασιλεὺς, καίπερ δεινῶς ὀργιζόμενος τῷ Ναχώρ, οὐδὲν ὁμῶς ἐργάσασθαι κακὸν εἰς αὐτὸν ἠδύνατο, διὰ τὸ προλεχθὲν ἐπὶ πάντων θέσπισμα, ἀδεῶς αὐτὸν λέγειν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν προτρεπόμενον· πολλὰ δὲ αὐτὸς ἀντιλέγων ὑπεμίμησκει δι' αἰνιγμάτων ὑπεν-
 5 δοῦναι τῆς ἐνστάσεως καὶ ἡττηθῆναι τῇ διαλέξει τῶν ρητόρων. Ὁ δὲ μειζόνως ὑπερίσχυε, διαλύων πάσας αὐτῶν τὰς προτάσεις καὶ συλλογισμοὺς καὶ ἐλέγχων τὸ ἀπατηλὸν τῆς πλάνης. Σχεδὸν δὲ μέχρις ἐσπέρας παραταθείσης τῆς διαλέξεως, ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς διαλυθῆναι τὸ συνέδριον, ὡς τῇ ἐπιούσῃ βουλόμενος αὐθις περὶ τούτου διασκέψασθαι.

Ὁ δὲ υἱὸς ἔφη τῷ βασιλεῖ·

Ὡς ἐν ἀρχῇ δικαίαν ἐκέλευσας κρίσιν γενέσθαι, δέσποτα, δικαιοσύνην καὶ τῷ τέλει ἐπίθεες, τῶν δύο τὸ ἕτερον ποιῶν· ἢ τὸν ἐμὸν διδάσκαλον ἐπίτρεψον μεῖναι μετ' ἐμοῦ τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὡς
 15 ὁμοῦ διασκεψώμεθα περὶ ὧν χρῆ τὴν αὖριον λαλῆσαι τοῖς πολεμοῦσιν ἡμᾶς, τοὺς σοὺς δὲ πάλιν σὺ μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν τὰ εἰκότα μελετήσατε καθὼς βούλεσθε, ἢ, τοὺς σοὺς ἐμοὶ παραχωρήσας τῇ νυκτὶ ταύτῃ, λάβε τὸν ἐμὸν πρὸς ἑαυτόν. Εἰ δὲ ἀμφοτέροι ὦσι παρὰ σοί, ὁ μὲν ἐμὸς ἐν θλίψει καὶ φόβῳ, οἱ δὲ σοὶ ἐν χαρᾷ καὶ
 20 ἀνέσει, οὗ μοι δοκεῖ δικαίαν εἶναι κρίσιν, ἀλλὰ δυναστείαν τῆς ἐξουσίας καὶ παράβασιν τῶν συνθηκῶν.

Ἦττηθείς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀστείῳ τοῦ ρήματος, τοὺς σοφοὺς αὐτοῦ καὶ ἱερεῖς πρὸς ἑαυτὸν λαβόμενος, τὸν Ναχώρ παραχωρεῖ τῷ υἱῷ, ἐλπίδας ἔτι κεκτημένος ἐπ' αὐτὸν καὶ φυλάττειν τὰ ὠμολογημένα δοκῶν.
 25 Ἀπέρχεται τοίνυν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς εἰς τὸ ἑαυτοῦ παλάτιον, ὡς περ τις Ὀλυμπιονίκης τῶν ἀντιπάλων κρατήσας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Ναχώρ, καὶ κατὰ μόνας καλέσας αὐτὸν ἔφη·

Μὴ νομίσης λανθάνειν ἐμὲ τὰ κατὰ σέ· οἶδα γάρ σε ἀκριβῶς μὴ τὸν θεϊότατον εἶναι Βαρλαάμ, ἀλλὰ Ναχώρ τὸν ἀστρολόγον. Καὶ
 30 θαυμάζω πῶς ἔδοξεν ὑμῖν τοιαύτην ὑποκριθῆναι ὑπόκρισιν καὶ τοσαύτη ἀμβλυωπία νομίσαι περιβαλεῖν με μέσης ἡμέρας, ἵνα λύκον δέξωμαι ἀντὶ προβάτου. Ἀλλὰ καλῶς ὁ λόγος ἄδεται, ὅτι

Ὁ βασιλιάς λοιπόν, ἂν καὶ ἦταν τρομερὰ ὀργισμένος μετὸν Ναχώρ, ὅμως δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ κάνει κανένα κακό, ἐπειδὴ εἶχε λεχθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μπροστὰ σ' ὄλους ἢ διαταγὴ μετὴν ὁποῖα προτρεπόταν αὐτὸς νὰ μιλήσει ἄφοβα ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν· προβάλλοντας ὁ ἴδιος πολλὰς ἀντιρρήσεις, τοῦ ὑπενθύμιζε μετ' ἑμμεσοῦ τρόπο νὰ ὑποχωρήσει στὴν ἔνστασή του καὶ νὰ ἡττηθεῖ στὴ συζήτηση μετὸς ρήτορες. Ἐκεῖνος ὅμως ὑπερίσχυε περισσότερο, ἀνασκευάζοντας ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τοὺς συλλογισμούς των καὶ ἀποδεικνύοντας ὅτι ἡ πλάνη τους εἶναι ἀπατηλή. Καὶ ἀφοῦ ἡ συζήτηση παρατάθηκε σχεδὸν μέχρι τὸ βράδυ, διάταξε ὁ βασιλιάς νὰ διαλυθεῖ ἡ συγκέντρωση, ἐπειδὴ τάχα ἤθελε τὴν ἐπομένη νὰ συσκεφθεῖ καὶ πάλι γιὰ τὸ θέμα αὐτό.

Ὁ γιὸς ὅμως εἶπε στὸ βασιλιά:

Ὅπως στὴν ἀρχὴν διέταξες νὰ γίνῃ δίκαιη ἡ κρίση, δεσπότη μου, πρόσθεσε καὶ στὸ τέλος δικαιοσύνη, κάνοντας τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο· ἢ ἐπίτρεψε νὰ μείνῃ ὁ δάσκαλός μου τὴ νύχτα αὐτὴ μαζί μου, γιὰ νὰ σκεφθοῦμε μαζί γι' αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ ποῦμε αὔριο σ' αὐτοὺς ποὺ μᾶς πολεμοῦν, καὶ πάρε καὶ σὺ τοὺς δικούς σου μαζί σου καὶ μελετήστε ὅσα πρέπει καὶ ὅπως θέλετε, ἢ παραχώρησε σὲ μένα τοὺς δικούς σου τὴ νύχτα αὐτὴ καὶ πάρε τὸν δικό μου μαζί σου. Γιατί, ἂν βρίσκονται καὶ οἱ δύο κοντὰ σου, ὁ δικός μου μετ' ἄνθη καὶ φόβος καὶ οἱ δικοί σου μετ' ἄνθη καὶ ἀνεση, δὲν νομίζω ὅτι θὰ εἶναι δίκαιη ἡ κρίση, ἀλλὰ κατάχρηση τῆς ἐξουσίας καὶ παράβαση τῶν συνθηκῶν.

Τότε ὁ βασιλιάς ἡττημένος ἀπὸ τὴν ἐξυπνάδα τοῦ λόγου, πῆρε μαζί του τοὺς σοφοὺς καὶ ἱερεῖς του καὶ παραχώρησε τὸν Ναχώρ στὸ γιό του, ἔχοντας ἀκόμα ἐλπίδες σ' αὐτὸν καὶ νομίζοντας ὅτι θὰ τηρήσει αὐτὰ ποὺ συμφώνησαν. Ἀναχώρησε λοιπόν ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ στὸ παλάτι του, σὰν ἓνας ὀλυμπιονίκης ποὺ ἐπιβλήθηκε στοὺς ἀντιπάλους του, ἔχοντας μαζί του τὸν Ναχώρ, καὶ ἀφοῦ τὸν κάλεσε ἰδιαίτερα τοῦ εἶπε:

Μὴ νομίσῃς ὅτι μοῦ διαφεύγουν τὰ σχετικὰ μετὰ σένα· γιὰτι γινώσκω καλὰ ὅτι δὲν εἶσαι ὁ θεϊότατος Βαρλαάμ, ἀλλὰ ὁ Ναχώρ ὁ ἀστρολόγος. Καὶ ἀπορῶ πῶς σκεφθήκατε νὰ ὑποκριθεῖτε τέτοια ὑποκρισία καὶ νὰ νομίσετε ὅτι θὰ μειώσετε τόσο πολὺ τὴν ὄρασή μου μέρα μεσημέρι, ὥστε νὰ δεχθῶ τὸ λύκο ὡς πρόβατο.

«καρδία μοιροῦ μάταια νοήσει». Τὸ μὲν οὖν ἐνθύμημα τοῦτο καὶ βούλευμα ὑμῶν ἔωλον ἦν καὶ πάντη ἀνόητον, τὸ δὲ ἔργον ὃ εἰργάσω πάσης ἐστὶ συνέσεως πεπληρωμένον. Διὸ χαῖρε, Ναχώρ, καὶ ἀγαλλιῶ· πολλὰς γάρ σοι χάριτας ὁμολογῶ, ὅτι συνήγορος σήμερον τῆς ἀληθείας γέγονας, καὶ οὐκ ἐμίανας τὰ χεῖλη σου λόγοις μιαιοῖς καὶ ὑποκρίσει δολία, ἀλλὰ τῶν πολλῶν μᾶλλον ἐξεκάθαρος μολυσμάτων, τὴν πλάνην τῶν ψευδωνύμων διελέγξας θεῶν καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν χριστιανικῶν δογμάτων κρατίνας. Ἐγὼ δὲ ἐσπούδασα ἀγαγεῖν σε μετ' ἐμοῦ δυοῖν ἔνεκα· ἵνα μὴ, κατὰ μόνας ὁ βασιλεὺς λαβὼν σε, τιμωρήσῃται ἐφ' ᾧ οὐ τὰ καταθύμια αὐτῷ ἐφθέγξω, καὶ ἵνα τὴν χάριν ταύτην, ἣν σήμερον εἰργάσω, ἀνταμείψωμαι. Τίς δὲ ἢ ἀντάμειψις; Τὸ ὑποδεῖξαι σοὶ ἐκκλιῖναι τῆς πονηρᾶς ὁδοῦ καὶ ὀλισθηρᾶς ἣν ὠδευσας ἕως νῦν, πορευθῆναι δὲ τὴν εὐθειᾶν καὶ σωτήριον τρίβον, ἣν οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλ' ἔθελοντὶ κακουργῶν, ἐξέφυγες, βαράθροις καὶ κρημοῖς ἀνομίας σευατὸν κατακρημνίσας. Σύνες οὖν, ὦ Ναχώρ, συνετὸς ὢν, καὶ προθυμήθητι τὸν Χριστὸν μόνον καὶ τὴν παρ' αὐτῷ κρυπτομένην ζωὴν κερδᾶναι, τῶν ρεόντων τούτων καὶ φθειρομένων ὑπεριδῶν. Οὐ γὰρ τὸν πάντα ζῆση αἰῶνα, ἀλλὰ, θνητὸς ὢν, ἀπελεύση ὅσον οὐ̅πω, καθὼς καὶ οἱ πρὸ σοῦ πάντες. Καὶ οὐαὶ σοι, εἰ τὸν βαρὺν φόρτον τῆς ἁμαρτίας ἐπιφερόμενος ἀπελεύση ἐκεῖ ὅπου κρίσις δικαία καὶ ἀνταπόδοσις τῶν ἔργων ἐστί, καὶ μὴ ἀπορρίψῃς τοῦτον, ραδίως οὔσης τῆς ἀποθέσεως.

Ὁ Ναχώρ τοίνυν, κατανυγείς τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις, ἔφη·
 25 Καλῶς εἶπας, ὦ βασιλεῦ καλῶς. Οἶδα γὰρ κἀγὼ τὸν ἀληθινὸν καὶ ἀψευδῆ Θεόν, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε, καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν ἐπίσταμαι, ἀπὸ πολλῶν γραφικῶν ρημάτων ταύτην ἀκηκοῶς· ἀλλ' ἢ πονηρὰ συνήθεια καὶ ἡ τοῦ παλαιοῦ ἐπήρεια πτερνιστοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐτύφλωσε τῆς καρδίας μου καὶ σκότος
 30 βαθὺ περιέχυσέ μου τῷ λογισμῷ. Νυνὶ δὲ ἐπὶ τῷ ρήματί σου, τὸ κάλυμμα τὸ ζοφῶδες ἀπορρίψας, τῷ φωτὶ προσδραμοῦμαι τοῦ προσώπου Κυρίου. Ἴσως ἐλέησει με καὶ θύραν ἀνοίξει μετα-

1. Ἦσ. 32,6.

2. Ὁ δόλιος, ὁ πανουργός, ὁ συμβολός.

Καλὰ ὅμως λέει ὁ λόγος, «ὅτι ἡ καρδιά τοῦ μωροῦ καταλαβαίνει τὰ μάταια»¹. Ἡ σκέψη σας λοιπὸν ἐκείνη καὶ ἡ ἀπόφαση ἦταν μάταιη καὶ ἐντελῶς ἀνόητη, τὸ ἔργο ὅμως ποὺ ἔκανες εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ πολλή φρόνηση. Γι' αὐτὸ νὰ χαίρεσαι, Ναχώρ, καὶ χαίρομαι καὶ ἐγώ· σοῦ εἶμαι εὐγνώμων ποὺ σήμερα ἐγίνες ὑπερασπιστῆς τῆς ἀλήθειας καὶ δὲ μόλυνες τὰ χεῖλια σου μὲ λόγια ἀκάθαρτα καὶ μὲ δόλια ὑποκρισία, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ξεκαθάρισες ἀπὸ τὰ πολλὰ μολύσματα ἀποδεικνύοντας τὴν πλάνη τῶν ψεύτικων θεῶν καὶ διακηρύττοντας τὴν ἀλήθεια τῶν χριστιανικῶν διδαγμάτων. Ἐγὼ ὅμως φρόντισα νὰ σὲ πάρω μαζί μου γιὰ δύο λόγους· γιὰ νὰ μὴ σὲ πάρει ἰδιαίτερα ὁ βασιλιάς καὶ σὲ τιμωρήσει, ἐπειδὴ δὲν εἶπες αὐτὰ ποὺ ἐπιθυμοῦσε ἐκεῖνος, καὶ γιὰ νὰ σὲ ἀνταμείψω γιὰ τὴ χάρη αὐτῆ ποὺ ἔκανες σήμερα. Ποιὰ εἶναι ἡ ἀνταμοιβή; Τὸ νὰ σοῦ ὑποδείξω νὰ ξεφύγεις ἀπὸ τὸν κακὸ δρόμο καὶ ὀλισθηρὸ, ποὺ βάδισες ὡς τώρα, καὶ νὰ βαδίσεις τὸν ἴσιο καὶ σωτήριο δρόμο, τὸν ὁποῖο ὄχι ἀπὸ ἄγνοια, ἀλλὰ ἐθελοντικὰ ἐγκληματώνοντας ἀπέφυγες, καταγκρεμίζοντας τὸν ἑαυτὸ σου σὲ βάραθρα καὶ γκρεμοὺς τῆς παρανομίας. Σύνελθε λοιπόν, Ναχώρ, ἀφοῦ εἶσαι συνετός, καὶ προσπάθησε νὰ κερδίσεις μόνο τὸ Χριστὸ καὶ τὴ ζωὴ ποὺ κρύβεται σ' αὐτόν, παραβλέποντας αὐτὰ τὰ ρευστὰ καὶ φθαρτὰ. Γιατὶ δὲ θὰ ζήσεις αἰώνια, ἀλλὰ, ὄντας θνητός, θὰ φύγεις ὅπου νᾶναι, ὅπως ὅλοι οἱ πρὶν ἀπὸ σένα, καὶ ἀλίμονό σου, ἐὰν μεταβεῖς ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει δίκαιη κρίση καὶ ἀνταπόδοση τῶν ἔργων μας, φέροντας ἐπάνω σου τὸ βαρὺ φορτίο τῆς ἁμαρτίας, καὶ δὲν τὸ πετάξεις, μιὰ ποὺ ἡ ἀπόθεσή του εἶναι εὐκόλη.

Ὁ Ναχώρ λοιπόν, συγκινημένος ψυχικὰ ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ εἶπε:
 Σωστὰ μίλησες, βασιλιά μου, σωστά. Γιατὶ γνωρίζω κι ἐγὼ τὸν ἀληθινὸ καὶ ἀψευδῆ Θεό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐγιναν τὰ πάντα, καὶ τὴν μέλλουσα κρίση τὴν γνωρίζω καλὰ, γιὰ τὴν ἔχω ἀκούσει ἀπὸ πολλὰ λόγια τῆς ἀγίας Γραφῆς· ἀλλὰ ἡ κακὴ συνήθεια καὶ ἡ ἐπίδραση τοῦ παλαιοῦ περνιαστῆ² τύφλωσε τὰ μάτια τῆς καρδιάς μου καὶ περιέχυσε τὸ λογισμό μου μὲ βαθὺ σκοτάδι. Αὐτῆ τῆ στιγμῆ ὅμως μὲ τὸ λόγο σου, ἀπορρίπτοντας τὸ ζοφῶδες κάλυμμα, θὰ τρέξω πρὸς τὸ φῶς τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου. Ἴσως νὰ μὲ λυπηθεῖ καὶ ἀνοίξει τὴν πόρτα τῆς μετάνοιας στὸν πονηρὸ

νοίας τῷ πονηρῷ δούλω καὶ ἀποστάτῃ, εἰ καὶ ἀδύνατον δοκεῖ μοι ἄφεςιν γενέσθαι τῶν ψάμμου βαρυτέρων μου πταισμάτων, ὧν ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ ἡμαρτον νηπιόθεν καὶ μέχρι ταύτης μου τῆς ἡλικίας καὶ πολιᾶς.

5 Ταῦτα ὡς ἤκουσεν ὁ τοῦ βασιλέως υἱός, εὐθὺς διανίσταται καὶ θερμότερος τὴν ψυχὴν γίνεται. Καὶ τὸν λογισμὸν τοῦ Ναχὼρ πρὸς ἀπόγνωσιν συγκύπτοντα ἀναλαμβάνειν ἄρχεται καὶ στερρότερον περὶ τὴν Χριστοῦ πίστιν διατιθέει,

Μηδεὶς, ὦ Ναχὼρ, λέγων, μηδεὶς ἔστω σοι περὶ τούτου δισταγμός. Γέγραπται γὰρ «δυνατὸν εἶναι τῷ Θεῷ καὶ ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ», ὅπερ τί ἄλλο ἢ τοῦτό ἐστιν, ὡς ὁ πατήρ ἔφη Βαρλαάμ, τὸ ἐξ ἀνελπίστων καὶ πάσαις κατακρανθέντων ἀνομίαις δύνασθαι σωθῆναι καὶ δούλους γενέσθαι Χριστοῦ, ὃς δι' ἄκραν φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν πᾶσι τοῖς ἐπιστρέφουσι τὰς οὐρανίους διήνοιξε πύλας, οὐδενὶ τῶν πάντων τὴν τῆς σωτηρίας ἀποκλείσας ὁδόν, ἀλλὰ συμπαθῶς τοὺς μετανοοῦντας δεχόμενος; Διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τοῖς περὶ πρώτην καὶ τρίτην, ἔκτην τε καὶ ἐνάτην καὶ ἐνδεκάτην ὥραν προσελθοῦσι τῷ ἀμπελῶνι κατ' ἴσον ἀφορίζεται ὁ μισθός, ὡς τὸ ἅγιόν φησιν

15

20

Εὐαγγέλιον· ὥστε, κἂν μέχρι τοῦ νῦν ἐν ἁμαρτίαις κατεγήρασας, ἔαν θερμῶς προσέλθῃς, τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ νεότητος ἀγωνισαμένοις ἀξιωθῆσθαι γερῶν.

Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα περὶ μετανοίας λαλήσας ὁ θειότατος νεανίας τῷ παλαιωθέντι ἐν κακοῖς Ναχὼρ, καὶ ἴλεων γενέσθαι τὸν Χριστὸν ὑποσχόμενος καὶ ἐγγυησάμενος τὴν ἄφεςιν, καὶ πληροφορήσας αὐτὸν ὡς

25

ἔτοιμός ἐστιν ὁ ἀγαθὸς ἀεὶ τοῦ δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν, τὴν νενοσηκυῖαν ψυχὴν αὐτοῦ οἷά τισι φαρμάκοις καταμαλάξας, καθαρὰν ἐχαρίσατο τὴν υἱείαν. Ἔφη γὰρ εὐθὺς ὁ Ναχὼρ πρὸς αὐτόν·

Σὺ μὲν, ὦ εὐγενέστατε τὴν ψυχὴν μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα, καλῶς με-

30

μνημένος τὰ θαυμαστὰ μυστήρια ταῦτα, μένοις ἐν τῇ καλῇ ὁμολογίᾳ μέχρι τέλους καὶ μηδεὶς ταύτην χρόνος ἢ τρόπος τῆς σῆς ἐκτέμει καρδίας, ἐγὼ δὲ πορεύσομαι ἐξ αὐτῆς τὴν ἐμὴν ζητῶν σωτηρίαν καὶ διὰ μετανοίας τὸν Θεὸν ἐξιλεωσόμενος ὄν πα-

δοῦλο καὶ ἀποστάτη, ἂν καὶ μοῦ φαίνεται ἀδύνατο νὰ συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες μου πού εἶναι πιό βαριές ἀπὸ τὴν ἄμμο, τὶς ὁποῖες ἔκανα ἐν γνώσει καὶ ἀγνοία μου ἀπὸ νήπιο μέχρι αὐτὴ τὴν ἡλικία καὶ τὰ γηρατειά μου.

Ἄκουοντας αὐτὰ ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ, ἀμέσως διεγέρθηκε ψυχικὰ καὶ ἔγινε πιὸ θερμὸς στὴν ψυχὴ, καὶ ἄρχισε τὸ λογισμὸ τοῦ Ναχώρ, πού ἔπεφτε σὲ ἀπόγνωση, νὰ τὸν ἐμψυχώνει καὶ νὰ τὸν κάνει πιὸ στερεὸ γύρω ἀπὸ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, λέγοντάς του·

Νὰ μὴ ἔχεις, Ναχώρ, κανένα δισταγμὸ. Γιατὶ εἶναι γραμμένον ὅτι «εἶναι δυνατὸ στὸ Θεὸ καὶ ἀπὸ αὐτὲς τὶς πέτρες νὰ κάνει παιδιὰ ἄξια τοῦ Ἀβραάμ»³, τὸ ὁποῖο τί ἄλλο σημαίνει παρὰ τοῦτο, ὅπως εἶπε ὁ πατὴρ Βαρλαάμ, τὸ νὰ μπορούμε νὰ σωθοῦμε τελειῶς ἀνέλπιστα, ἔστω καὶ ἂν ἔχουμε κυλισθεῖ σὲ ὅλες τὶς ἁμαρτίες, καὶ νὰ γίνουμε δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ φιλάνθρωπία του ἀνοιξε σ' ὅλους ὅσους ἐπιστρέφουν διάπλατα τὶς οὐράνιες πύλες, χωρὶς νὰ ἀποκλείει κανέναν ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας ὅλων, ἀλλὰ δέχεται μὲ συμπάθεια αὐτοὺς πού μετανοοῦν; Γι' αὐτὸ ἄλλωστε καὶ σ' ἐκείνους πού ἤρθαν νὰ ἐργασθοῦν στὸ ἀμπέλι τὴν πρώτη καὶ τὴν τρίτη καὶ τὴν ἕκτη καὶ τὴν ἔννατη καὶ τὴν ἐνδέκατη ὥρα καταβάλλεται ἴδιος μισθός, ὅπως λέει τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο⁴· ὥστε, καὶ ἂν ἀκόμα μέχρι τώρα γήρασες μέσα στὶς ἁμαρτίες, ἐὰν προσέλθεις μὲ θερμῆ, θὰ πετύχεις τὰ ἴδια βραβεῖα μ' ἐκείνους πού ἀγωνίσθηκαν ἀπὸ τὴ νεότητά τους.

Ἄφου ὁ εὐσεβὴς νέος εἶπε καὶ πολλὰ ἄλλα γιὰ τὴ μετάνοια στὸν Ναχώρ, πού εἶχε γεράσει μέσα στὰ κακά, καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ τὸν λυπηθεῖ, τοῦ ἐγγυήθηκε τὴ συγώρησι καὶ τὸν πληροφορήσε ὅτι ὁ ἀγαθὸς Θεὸς εἶναι ἔτοιμος πάντοτε νὰ δεχθεῖ τὴ μετάνοια, μαλάσσοντας τὴν ἀρρωστημένη ψυχὴ του σὰν μὲ κάποια φάρμακα, τοῦ χάρισε τὴν καθαρὴν ὑγεία. Διότι τοῦ εἶπε ἀμέσως ὁ Ναχώρ·

Ἐσύ, εὐγενέστατε στὴν ψυχὴ περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι στὸ σῶμα, μνημένος καλὰ στὰ θαυμαστὰ αὐτὰ μυστήρια, εἶθε νὰ μένεις στὴ καλὴ αὐτὴ ὁμολογία μέχρι τέλους καὶ κανέναν χρόνον ἢ τρόπον νὰ μὴ σοῦ τὴν βγάλει ἀπὸ τὴν καρδιά, ἐγὼ ὁμως θὰ πάω ἀπὸ αὐτὴ κιόλας τὴ στιγμὴ ζητώντας τὴ σωτηρία μου καὶ μὲ τὴ μετά-

ρώργισα. Οὐκ ἔτι γὰρ τὸ τοῦ βασιλέως ὄψομαι πρόσωπον, εἰ σὺ μόνον θελήσεις.

Περιχαρῆς δὲ γενόμενος ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς καὶ ἀσμένως τὸν λόγον δεξάμενος, περιλαβὼν αὐτὸν καταφιλεῖ, καί, ἐκτενωῶς πρὸς τὸν Θεὸν
5 εὐξάμενος, ἐκπέμπει τοῦ παλατίου.

Ἐξελθὼν δὲ ὁ Ναχωρ κατανευγμένος τὴν ψυχῆν, ἐπὶ τὴν βαθυτάτην ἄλλεται ὡς ἔλαφος ἔρημον, καὶ μοναχοῦ τινος, ἱερωσύνης περι-
κειμένου ἀξίαν, καταλαμβάνει σπῆλαιον, ἔνθα ἐκέκρυπτο ἐκεῖνος διὰ
τὸν ἐπικείμενον φόβον. Τούτῳ δὲ θερμώτατα προσπίπτει, πλύνει τοὺς
10 πόδας δάκρυσι, τὴν ποτε μιμούμενος πόρνην, καὶ τὸ θεῖον ἐξαιτεῖται
βάπτισμα. Ὁ τοίνυν ἱερεὺς, θείας ὦν χάριτος πεπληρωμένος, ἤσθη τε-
λίαν, καί, παρακρήμα, ὡσπερ ἔθος, κατηγήσας αὐτόν, δι' ἡμερῶν οὐκ
ὀλίγων τελειοῖ τῷ βαπτίσματι εἰς ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ
τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἔμεινε δὲ Ναχωρ μετ' αὐτοῦ μετανοῶν ἀεὶ ἐφ'
15 οἷς ἡμαρτε καὶ εὐλογῶν τὸν Θεὸν τὸν μὴ βουλόμενον ἀπολέσθαι τινά,
ἀλλὰ πάντων τὴν ἐπιστροφὴν ἐκδεχόμενον καὶ μετανοοῦντας φιλαν-
θρώπως δεχόμενον.

Ἔωθεν δὲ μαθὼν τὰ κατὰ τὸν Ναχωρ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπογνοὺς
ἧς εἶχεν ἐλπίδος ἐπ' αὐτῷ, ἰδὼν δὲ καὶ τοὺς σοφοὺς αὐτοῦ καὶ παρά-
20 φρονας ρήτορας οὕτως ἀνὰ κράτος ἠττηθέντας, ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν. Καὶ
ἐκείνους μὲν ὕβρεσι δειναῖς καὶ ἀτιμίαις βαλὼν, οὓς δὲ καὶ βουνεύροις
σφοδρῶς μαστιγῶσας καὶ ἀσβόλη τὰς ὄψεις περιχρίσας, ἐξέβαλε τοῦ
ἰδίου προσώπου, αὐτὸς δὲ καταγινώσκειν ἤρξατο τῆς τῶν ψευδωνύ-
μων θεῶν ἀσθενείας, εἰ καὶ μὴ τελείως τῷ φωτὶ Χριστοῦ προσβλέψαι
25 τέως ἠθέλησε. Τὸ γὰρ τῆς περικειμένης αὐτῷ ἀχλύος παχὺ νέφος κα-
τεῖχεν ἔτι τὰς ὀράσεις αὐτοῦ τῆς καρδίας. Ἄλλ' οὖν οὐκ ἔτι τοὺς νεω-
κόρους ἐτίμα, οὔτε μὴν ἑορτὰς ἤγε καὶ σπονδὰς ἐπετέλει τοῖς εἰδώλοις,
ἀλλὰ σαλευομένην εἶχε τὴν διάνοιαν ἀμφοτέρωθεν, ἔνθεν μὲν τῆς
ἀσθενείας καταγινώσκων τῶν θεῶν αὐτοῦ, ἐκεῖθεν δὲ τὴν ἀκρίβειαν
30 δεδουκῶς τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας καὶ δυσάποσπάστως τῶν πονη-
ρῶν ἔχων ἐθῶν. Πάνυ γὰρ ταῖς ἡδοναῖς κατεδουλοῦτο τοῦ σώματος,
καὶ ὄλος ἦν πρὸς τὰ πάθη αἰχμαλώτου δίκην ἀγόμενος, καὶ μεθύων, ὃ

νοια νὰ ἐξιλεώσω τὸ Θεό, τὸν ὁποῖο ἐξόργισα. Καὶ ποτὲ πιά δὲ θὰ ξαναδῶ τὸ πρόσωπο τοῦ βασιλιᾶ, ἐκτὸς ἐὰν τὸ θελήσεις ἐσύ.

Γεμᾶτος χαρᾶ ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ, δέχτηκε μὲ εὐχαρίστηση τὰ λόγια του, τὸν ἀγκάλιασε, τὸν φίλησε καὶ ἀφοῦ προσευχήθηκε πολὺ στὸ Θεό, τὸν ἐξαπέστειλε ἀπὸ τὸ παλάτι.

Βγαίνοντας ὁ Ναχώρ, μὲ συγκινημένη βαθεῖα τὴν ψυχὴ του, τρέχει πηδώντας σὰν ἐλάφι τὴν βαθεῖα ἔρημο καὶ ἔρχεται στὸ σπήλαιο κάποιου μοναχοῦ ποῦ ἦταν χειροτονημένος καὶ κρυβόταν ἐκεῖ ἐξαιτίας τοῦ φόβου ποῦ ὑπῆρχε. Γονατίζει μὲ θέρμη μπροστά του, τοῦ πλένει τὰ πόδια μὲ δάκρυα μιμούμενος τὴν ἄλλοτε πόρνη⁵, καὶ ζητᾷ τὸ θεῖο βάπτισμα. Ὁ ἱερεὺς ἐκεῖνος, ποῦ ἦταν γεμᾶτος ἀπὸ τὴ θεῖα χάρη, χάριξε πολὺ καὶ ἀμέσως, ἀφοῦ τὸν κατήχησε γιὰ ἀρκετὲς μέρες, ὡς συνήθως, τὸν ἔκανε τέλειο μὲ τὸ βάπτισμα στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐμεινε ὁ Ναχώρ μαζὶ μ' αὐτὸν μετανοώντας γιὰ ὅσα ἁμαρτήματα διέπραξε καὶ εὐλογώντας τὸ Θεό, ὁ ὁποῖος δὲ θέλει νὰ χαθεῖ κανένας, ἀλλὰ περιμένει τὴν ἐπιστροφή ὄλων, καὶ ὅσοι μετανοοῦν τοὺς δέχεται μὲ φιλανθρωπία⁶.

Τὸ πρῶτὸ μαθαίνοντας ὁ βασιλιάς τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Ναχώρ καὶ ἀπογοητευμένος γιὰ τὴν ἐλπίδα ποῦ εἶχε στηρίζει σ' αὐτόν, βλέποντας ἐπίσης καὶ τοὺς σοφοὺς του καὶ παράφρονες ρήτορες νὰ ἔχουν ἠττηθεῖ κατὰ κράτος, βρισκόταν σὲ ἀμηχανία. Ἐκείνους λοιπόν, ἀφοῦ τοὺς περιέλουσε μὲ βαρεῖες βρισιὲς καὶ προσβολές, καὶ ὀρισμένους μάλιστα ἀφοῦ τοὺς μαστίγωσε πολὺ μὲ βούκεντρα⁷ καὶ ἀφοῦ ἄλλειψε τὰ πρόσωπά τους μὲ καπνιά, τοὺς ἔδωξε ἀπὸ μπροστά του, ἐνῶ ὁ ἴδιος ἄρχισε νὰ κατηγορεῖ τὴν ἀδυναμία τῶν ψεύτικων θεῶν, ἂν καὶ τότε ἀκόμα δὲ θέλησε νὰ ἀτενίσαι τελείως πρὸς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ. Διότι τὸ παχὺ νέφος τῆς ὁμίχλης ποῦ τὸν περιτύλιγε τοῦ κάλυπτε ἀκόμα τὰ μάτια τῆς καρδιάς. Ὅμως δὲν τιμοῦσε πιά τοὺς ἱερεῖς, οὔτε γιορτὲς τελοῦσε οὔτε σπονδὲς ἔκανε στὰ εἰδῶλα, ἀλλὰ ἐνοιῶθε τὴ σκέψη του νὰ ταλαντεύεται καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρές· ἀπὸ τὴ μιὰ κατηγορώντας τὴν ἀδυναμία τῶν θεῶν του, ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι φοβούμενος τὴν εὐαγγελικὴ συμπεριφορὰ καὶ δυσκολευόμενος νὰ ἀποσπασθεῖ ἀπὸ τὶς κακὲς του συνήθειες. Γιατὶ ἦταν πολὺ ὑποδουλωμένος στὶς σωματικὲς ἡδονές, φερόταν ὀλόκληρος σὰν αἰχμάλωτος πρὸς τὰ πάθη, καὶ μεθοῦσε.

⁷ Μαστίγια ἀπὸ δέρμα βοδιοῦ.

φησιν Ἡσαΐας, ἄνευ οἴνου, καὶ ὡσπερ ὑπὸ κημοῦ τῆς πονηρᾶς συνηθείας ἐλκόμενος.

Οὕτως οὖν τοῦ βασιλέως δυσι παλαίοντος λογισμοῖς, ὁ εὐγενέστατος αὐτοῦ υἱὸς καὶ τῷ ὄντι βασιλικωτάτην κεκτημένος ψυχὴν, ἡρεμῶν ἦν ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ, τὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ γενναῖον κόσμιόν τε καὶ βεβηκὸς διὰ τῶν ἔργων πᾶσι παριστῶν. Θεάτρα γὰρ καὶ ἀγῶνες ἵππων καὶ κυνηγεσίων μελέτη, καὶ πᾶσαι αἱ τῆς νεότητος κεναὶ σχολαὶ καὶ ἀπάται, τὰ τῶν ἀφρόνων ψυχῶν δελεάσματα, παρ' οὐδὲν ἐλογίζοντο αὐτῷ, ἀλλ' ὄλος τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐξήρητο ἐντολῶν, καὶ αὐτὸν ἐπόθει τρωθεὶς τὴν ψυχὴν ἔρωτι θεῖῳ· αὐτὸν ἐπόθει τὸν ὄντως ποθητόν, ὃς ἐστὶν ὄλος γλυκασμὸς καὶ ἐπιθυμία καὶ ἀκόρεστος ἔφεσις.

Εἰς μνήμην δὲ ἐρχόμενος τοῦ διδασκάλου Βαρλαάμ καὶ τὸν ἐκείνου ἐνοπτριζόμενος βίον, ἔρωτι τὴν ψυχὴν ἐθέλεγτο, καὶ ὅπως αὐτὸν ἴδοι ἐφρόντιζεν ἐπιμελέστατα, καί, τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ περιφέρων ἀλήστως, οἶονεὶ ξύλον ἦν πεφυτευμένον παρὰ τοῖς ψαλμικοῖς ὕδασιν, ἀρδευόμενον ἀδιαλείπτως καὶ ὠραίους προσάγον καρποὺς τῷ Κυρίῳ. Πολλὰς γὰρ ψυχὰς τῶν τοῦ διαβόλου ἐρρύσατο ἀρκύων καὶ τῷ Χριστῷ προσήγαγε σεσωσμένας· πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὸν φοιτῶντες λόγων ἀπήλαον σωτηρίων, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγοι, τὴν πλάνην φυγόντες, τῷ σωτηρίῳ προσέδραμον λόγῳ· ἄλλοι δέ, μακρὰν τοῖς τοῦ βίου χαίρειν εἰπόντες, τὴν ἀσκητικὴν ὑπεισηῆλθον παλαιστραν. Αὐτὸς δὲ εὐχαῖς ἐσχόλαζε καὶ νηστείαις καὶ συχνῶς ταύτην ἀνέπεμπε τὴν φωνήν,

ὦ Κύριε, λέγων, Κύριέ μου καὶ βασιλεῦ, ᾧ ἐγὼ ἐπίστευσα, ἐφ' ὃν ἐγὼ κατέφυγον καὶ τῆς πλάνης ἐρρύσθην, ἀπόδος μισθὸν ἄξιον τῷ θεράποντί σου Βαρλαάμ, ἀνθ' ὧν μοι τῷ πλανηθέντι σὲ ὑπέδειξε, τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ζωῆς, καὶ μὴ στερήσης με αὐθις ἰδεῖν τὸν ἐν σώματι Ἄγγελον ἐκεῖνον, οὗ οὐκ ἐστὶν ὁ κόσμος ἐπάξιος, καὶ σὺν αὐτῷ τελέσαι τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου, ἵνα, κατ' ἔχνος τῆς αὐτοῦ πολιτείας περιπατήσας, εὐαρεστήσω σοι τῷ Θεῷ καὶ Δεσπότη.

8. Ἡσ. 51,21· «μεθύουσα οὐκ ἀπὸ οἴνου.

9. Ψαλμ. 1,3· «καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν

ὅπως λέει ὁ Ἡσαΐας, χωρὶς κρασί⁸, καὶ συρόταν ἀπὸ τὴν κακὴ συνήθεια σὰν ἀπὸ καπίστρι.

Ἔτσι λοιπόν, ἐνῶ ὁ βασιλιάς πάλευε ἀνάμεσα σὲ δυὸ συλλογισμούς, ὁ εὐγενέστατος γιὸς του, ποὺ εἶχε πραγματικὰ βασιλικὴ ψυχὴ, ἦταν ἤρεμος στὸ παλάτι του, δείχνοντας σ' ὅλους τὴ γενναιότητα τοῦ χαρακτήρα του καὶ τὴν κοσμιότητα καὶ προσήνεια μὲ τὰ ἔργα του. Διότι τὰ θέατρα καὶ οἱ ἵππικοὶ ἀγῶνες καὶ ἡ φροντίδα ὁμαδικῶν κυνηγιῶν καὶ ὅλες οἱ χωρὶς περιεχόμενα ἀπραξίες τῆς νεότητος καὶ οἱ ἀπάτες, τὰ δολώματα τῶν ἀνόητων ψυχῶν, δὲν τὰ λογάριάζε καθόλου· ἀντίθετα, ὀλόκληρος ἦταν ἐξηρητημένος ἀπὸ τὶς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸν ποθοῦσε, πληγωμένος στὴν ψυχὴ ἀπὸ τὸ θεῖο ἔρωτα· ποθοῦσε αὐτὸν ποὺ εἶναι πραγματικὰ ποθητός, αὐτὸν ποὺ εἶναι ὀλόκληρος γλυκύτητα καὶ ἐπιθυμία καὶ ἀκόρεστος πόθος.

Ὅταν ὁμως θυμόταν τὸ δάσκαλό του Βαρλαάμ καὶ ἔβλεπε σὰν σὲ καθρέπτη τὴ ζωὴ ἐκείνου, καταγοητευόταν ἀπὸ ἔρωτα ἢ ψυχὴ του καὶ φρόντιζε μὲ πολὺ ἐπιθυμία πῶς νὰ τὸν δεῖ, καί, ἔχοντας ἀλησμόνητα τὰ λόγια του στὴν καρδιά του, ἦταν σὰν δένδρο φυτεμένο στὰ ψαλμικὰ νερά, ποὺ ποτίζεται ἀκατάπαυστα καὶ προσφέρει ὠραίους καρπούς στὸν Κύριο⁹. Γιατὶ πολλὰς ψυχὰς γλίτωσε ἀπὸ τὰ δόκανα τοῦ διαβόλου καὶ τὶς ὁδήγησε στὸ Χριστὸ σωσμένες. Καὶ πράγματι πολλοὶ πηγαίνοντας σ' αὐτὸν ἀπολάμβαναν τὰ σωτήρια λόγια του, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ὄχι λίγοι, ἀποφεύγοντας τὴν πλάνη, προσῆλθαν στὸ σωτήριο λόγο, ἐνῶ ἄλλοι ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια καὶ μῆκαν στὴν ἀσκητικὴ παλαίστρα. Καὶ αὐτὸς περνοῦσε τὸν καιρὸ του μὲ προσευχὰς καὶ νηστείας καὶ συχνὰ ἀνέπεμπε τὴν ἐξῆς προσευχὴν, λέγοντας:

Κύριε, Κύριε μου καὶ βασιλιά μου, στὸν ὅποιο ἐγὼ πίστεψα, στὸν ὅποιο ἐγὼ κατέφυγα καὶ γλίτωσα ἀπὸ τὴν πλάνη, ἀντάμειψε ἐπάξια τὸν δοῦλο σου Βαρλαάμ, γιὰ τὸ ὅτι ἔδειξε σὲ μένα τὸν πλανεμένο ἐσένα, τὸ δρόμο τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ζωῆς. Καὶ μὴ μοῦ στειρῆσεις τὴ δυνατότητα νὰ δῶ καὶ πάλι ἐκεῖνο τὸν ἐνσώματο ἄγγελο, γιὰ τὸν ὅποιο δὲν εἶναι ἄξιος ὁ κόσμος, καὶ μαζί του νὰ περάσω τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ μου, γιὰ νὰ ἀκολουθήσω τὰ ἴχνη τῆς δικῆς του ζωῆς, καὶ νὰ εὐαρεστήσω ἐσένα τὸ Θεὸ καὶ Δεσπότη.

⁸ ὕδατων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσειν ἐν καιρῷ αὐτοῦ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'

Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ πανήγυρις ἦν τῶν ψευδωνύμων θεῶν δημοτε-
 λῆς ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνῃ· ἔδει δὲ τὸν βασιλέα παρεῖναι τῇ ἑορτῇ καὶ θυ-
 σιῶν δαψιλείᾳ ταύτην κοσμηῆσαι. Ἄλλ' ἐδεδίεσαν οἱ νεωκόροι, ὀρῶν-
 5 τες αὐτὸν ἀμελῶς περὶ τὸ σέβας αὐτῶν καὶ χλιαρῶς διακεείμενον, μῆ
 ποτε ἀμελήσειε τῆς ἐν τῷ ναῷ παρουσίας καὶ στερηθεῖεν αὐτοὶ τῆς δι-
 δομένης αὐτοῖς βασιλικῆς δωρεᾶς καὶ τῶν λοιπῶν προσόδων. Ἄνα-
 στάντες οὖν καταλαμβάνουσιν ἄντρον ἐν βαθυτάτῃ διακεείμενον τῇ
 ἐρήμῳ, ἔνθα κατῶκει ἀνὴρ τις μαγικαῖς σχολάζων τέχναις καὶ τῆς εἰ-
 10 δωλικῆς πλάνης θερμότατος ὑπάρχων προασπιστής· Θεοδᾶς ὄνομα
 αὐτῷ, ὃν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐτίμα διαφερόντως καὶ φίλον ἠγεῖτο καὶ διδά-
 σκαλον, διὰ τῆς αὐτοῦ λέγων μαντείας εὐθινομένην προκόπτειν τὴν
 αὐτοῦ βασιλείαν. Ὡς εἰς αὐτὸν τοίνυν οἱ μὴ ἱερεῖς τῶν εἰδώλων ἀφικό-
 μνοι, τοῦτον εἰς βοήθειαν προσεκαλοῦντο, καὶ τὴν ἐγγινομένην τῷ βα-
 15 σιλεῖ τῶν θεῶν κατάγνωσιν δῆλην ἐποίουν, οἷά τε ὁ τοῦ βασιλέως πε-
 ποιῆκει υἱός, οἷα δὲ κατ' αὐτῶν ὁ Ναχώρ δεδημηγορήκει. Καὶ ὡς.

Εἰ μὴ αὐτός, φησίν, ἐλεύσῃ βοηθήσων ἡμῖν, πᾶσα ἐξέλιπεν ἐλ-
 πῖς, πάντα ἀπόλωλε τὰ τῶν θεῶν σεβάσματα· σὺ γὰρ μόνος ἡμῖν
 ὑπελείφθης τῆς συμφορᾶς παραμύθιον καὶ ἐπὶ σοὶ τὰς ἐλπίδας
 20 ἐθέμεθα.

Ἐκστρατεῦει τοίνυν ὁ Θεοδᾶς μετὰ τῆς συμπαρούσης αὐτῷ στρατιᾶς
 καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας ὀπλίζεται, πολλὰ τῶν πονηρῶν πνευμάτων κα-
 λέσας, ἃ πρὸς τὰ φαῦλα συνεργεῖν οἶδε προθύμως καὶ οἷς ἐκεῖνος ἀεὶ
 διακόνους ἐχρῆτο, μεθ' ὧν παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα. Ὡς δὲ ἐμη-
 25 νύθη τῷ βασιλεῖ ἢ ἀφίξις αὐτοῦ καὶ εἰσηλθε, ράβδον μὲν κατέχων βαῖ-
 νην, μηλωτάριον δὲ περιεζωσμένος, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς τοῦ θρόνου,
 καὶ τοῦτον προσυπαντήσας ἠσπάσατο καί, θρόνον ἐνεγκών, πλησίον
 αὐτοῦ συνεδριάζειν πεποίηκεν. Εἶτα λέγει Θεοδᾶς τῷ βασιλεῖ·

Βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι, τῇ τῶν μεγίστων θεῶν εὐμενεῖᾳ

1. Ἐκ κλαδὶ φοινικόδενδρου.

2. Ἡ μηλωτῆ (ὑποκ. μηλωτάριον) ἦταν ἔνδυμα χαρακτηριστικὸν τῶν μοναχῶν.
 ὑπὸ λευκὸ μαλλοφόρο δέρμα, κυρίως προβάτου. Βλ. Π. Παπαευαγγέλου, Ἡ διαμῶρ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29

Τότε στην πόλη εκείνη ἦταν ἐποχή πανήγυρης τῶν ψεύτικων θεῶν, ἡ ὁποία γινόταν μὲ τὴ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ, καὶ ἔπρεπε νὰ παρίσταται καὶ ὁ βασιλιάς στὴ γιορτὴ καὶ νὰ τὴν κοσμήσει μὲ πολλὰ θυσίαι. Φοβούνταν ὅμως οἱ ἱερεῖς, βλέποντάς τον νὰ δείχνει ἀδιαφορία καὶ χλιαρότητα ὅσον ἀφορᾶ τὸ σεβασμὸ του πρὸς αὐτούς, μήπως ἀμελήσει νὰ παραστεῖ στὸ ναὸ καὶ στερηθοῦν αὐτοὶ τὴ βασιλικὴ δωρεὰ πού τοὺς δινόταν καὶ τὰ ἄλλα ἔσοδα. Σηκώνονται λοιπὸν καὶ πηγαίνουν σὲ ἓνα σπήλαιο πού βρισκόταν στὰ βάθη τῆς ἐρήμου, ὅπου κατοικοῦσε κάποιος ἄνδρας πού ἐπιδίδόταν στὶς μαγικὰς τέχνες καὶ ἦταν πολὺ θερμὸς ὑποστηρικτὴς τῆς εἰδωλολατρικῆς πλάνης, πού τὸ ὄνομά του ἦταν Θευδᾶς· αὐτὸν καὶ ὁ βασιλιάς τὸν ἐκτιμοῦσε ἰδιαίτερα, καὶ τὸν θεωροῦσε φίλο καὶ δάσκαλό του, λέγοντας ὅτι ἡ βασιλεία του πρόκοβε, κατευθυνόμενη μὲ τὴ μαντεία αὐτοῦ. "Ὅταν λοιπὸν ἔφθασαν σ' αὐτὸν αὐτοὶ πού δὲν ἦταν ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, τὸν προσκαλοῦσαν νὰ τοὺς βοηθήσει, φανερώνοντάς του τὴν περιφρόνηση πού δείχνει ὁ βασιλιάς στοὺς θεοὺς, καὶ ὅσα ἔκανε ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ, καὶ ὅσα εἶπε δημηγορώντας ἐναντίον τους ὁ Ναχώρ. Καὶ ὅτι,

Ἐὰν δὲν ἔρθεις ὁ ἴδιος, λέει, νὰ μᾶς βοηθήσεις, χάθηκε κάθε ἐλπίδα μας, χάθηκαν τὰ σεβάσματα τῶν θεῶν διότι μόνο σὺ μᾶς ἀπόμεινες παρηγοριὰ στὴ συμφορὰ μας, καὶ σὲ σένα ἐναποθέσαμε τίς ἐλπίδες μας.

Ἐκστρατεῦει λοιπὸν ὁ Θευδᾶς μὲ τὴ σατανικὴ στρατιὰ πού ἦταν μαζί του καὶ ὀπλίζεται ἐναντίον τῆς ἀληθείας, ἀφοῦ κάλεσε πολλὰ ἀπὸ τὰ πονηρὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα γνώριζε ὅτι βοηθοῦν πρόθυμα στὰ κακά, καὶ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος χρησιμοποιοῦσε πάντοτε ὡς ὑπηρετεῖς μὲ αὐτοὺς πηγαίνει στὸ βασιλιά. "Ὅταν ἀναφέρθηκε στὸ βασιλιά ἡ ἀφίξή του καὶ μπῆκε κρατώντας ραβδί βάϊνο¹ καὶ ντυμένος μὲ προβιά², σηκώθηκε ὁ βασιλιάς ἀπὸ τὸ θρόνο καὶ προὔπαντώντας τον τὸν ἀσπάσθηκε καὶ φέρνοντας θρόνο τὸν ἔβαλε νὰ καθίσει κοντά του. "Ἐπειτα ὁ Θευδᾶς λέει στὸ βασιλιά:

Βασιλιά μου, εἶθε νὰ ζήσεις στοὺς αἰῶνες, προστατευόμενος ἀπὸ

φωσις τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ ἰδία τοῦ ἐλληνικοῦ κλήρου, Θεσσαλονίκη, 1965, σελ. 76.

σκεπόμενος. Ἦκούσα γὰρ ἀγώνά σε μέγαν ἀγωνίσασθαι κατὰ τῶν Γαλιλαίων καὶ λαμπροτάτοις διαδήμασι νίκης καταστεφθῆναι. Διὸ ἐλήλυθα, ἵνα εὐχαριστήριον ἑορτὴν ὁμοῦ τελέσωμεν, νεανίσκους τε ὠραίους καὶ κόρας εὐόπτους τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς
 5 καταθύσωμεν, ταύρους τε ἑκατὸν καὶ ζῶα τούτοις πλεῖστα προσενέγκωμεν, ὡς ἂν ἔχοιμεν αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς συμμαχούς ἀηττήτους, ὄλον ἡμῖν τὸν βίον ἐξομαλίζοντας.

Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς,

Οὐ νενικήκαμεν, ἔφη, ὦ πρεσβύτα, οὐ νενικήκαμεν, ἀλλ' ἀνὰ
 10 κράτος μᾶλλον ἠττήμεθα. Οἱ γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν καθ' ἡμῶν ἐξαίφνης γεγόνασι. Παράβακχόν τε καὶ μανικὴν καὶ ἀσθενῆ τὴν ἡμετέραν εὐρόντες παράταξιν, τέλεον ταύτην κατέβαλον. Νυνὶ δέ, εἴ τίς σοι δύνამις πρόσεστι καὶ ἰσχὺς εἰς τὸ βοηθῆσαι τῇ κάτω κειμένη θρησκείᾳ ἡμῶν καὶ ταύτην αὐθις ἀνορθῶσαι, ἀνάγγειλόν
 15 μοι.

Ὁ δὲ Θεοδῶς τοιαύτας ἐδίδου τὰς ἀποκρίσεις τῷ βασιλεῖ·

Τὰς μὲν τῶν Γαλιλαίων ἐνστάσεις καὶ ματαιολογίας μὴ φοβοῦ, βασιλεῦ· τίνα γὰρ εἰσι τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα πρὸς ἄνδρας λογικούς καὶ ἐχέφρονας; Ἄτινα, ἐμοὶ δόξαν, ραδίως καταβληθῆσεται μᾶλλον ἢ φύλλον ἀνέμῳ κατασεισθέν. Οὐδὲ γὰρ κατὰ πρόσωπόν μου ἐλθεῖν ὑπομενοῦσι, μὴ ὅτι γε καὶ λόγον συνᾶραι καὶ εἰς προτάσεις μοι καὶ ἀντιθέσεις χωρῆσαι. Ἄλλ', ἵνα τοῦτό τε τὸ προκείμενον ἀγώνισμα καὶ πᾶν ὅτιοῦν ἂν βουλευθῆμεν ἐπ' εὐθείας ἡμῖν γένοιτο καὶ κατὰ ροὴν τὰ πράγματα χωρήσειε, τὴν
 20 ἑορτὴν κόσμησον ταύτην τὴν δημοτελεῆ, καὶ τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν ὥσπερ τι κραταῖον περιβαλοῦ ὄπλον, καὶ εὖ σοι γένηται.

Οὕτω καυχησάμενος ὁ ἐν κακίᾳ δυνατὸς εἶναι ἀνομίαν τε ὄλην τὴν ἡμέραν μελετήσας (συμφεγγέσθω γὰρ ἡμῖν ὁ Δαυὶδ), «ἀνατροπὴν δὲ θολεράν», καθά φησιν Ἡσαΐας, «τῷ πλησίον ποτίσας», συνεργίᾳ τῶν
 30 συμπαρομαρτούντων αὐτῷ πονηρῶν πνευμάτων ἐπιλαθέσθαι τὸν βασιλέα παντάπασιν τῶν πρὸς σωτηρίαν ὑπομιμησκόντων λογισμῶν πεποίηκε καὶ τῶν συνήθων πάλιν ἐπιμελῶς ἔχεσθαι. Ἐνθεν τοι καὶ γραμμάτων βασιλικῶν πανταχοῦ διαπεφοιτηκόντων τοῦ συνελθεῖν

3. Ψαλμ. 51,1· «τί ἐγκραυῶ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατὸς ἀνομίαν ὄλην τὴν ἡμέραν».

4. Τὸ χωρίο βρίσκεται στὸν Ἀββακοῦμ 2,15.

τὴν εὐνοια τῶν μέγιστων θεῶν. Γιατί ἄκουσα ὅτι ἔκανες μεγάλο ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Γαλιλαίων καὶ ὅτι στεφανώθηκες μὲ λαμπρότατα στεφάνια νίκης. Γι' αὐτὸ ἦρθα, γιὰ νὰ τελέσουμε μαζί εὐχαριστήρια γιορτῆ, νὰ θυσιάσουμε ὠραίους νέους καὶ εὐεϊδεῖς κόρες στοὺς ἀθάνατους θεοὺς, καὶ νὰ προσφέρουμε σ' αὐτοὺς ἑκατόμβη ταύρων καὶ πολλὰ ζῶα, γιὰ νὰ τοὺς ἔχουμε καὶ στὸ ἐξῆς συμμάχους ἀήττητους, γιὰ νὰ κάνουν ὀμαλὸ ὄλο μας τὸ βίο.

Σ' αὐτὰ ὁ βασιλιάς ἀπάντησε·

Δὲν νικήσαμε, γέροντα, δὲν νικήσαμε, ἀλλὰ μᾶλλον νικηθήκαμε κατὰ κράτος. Γιατί ἐκεῖνοι ποὺ ἦταν μαζί μας ξαφνικὰ στράφηκαν ἐναντίον μας. Βρίσκοντας τὴν παράταξή μας ὅμοια μὲ τὸ Βάκχο καὶ παράφρονα καὶ ἀδύναμη, τὴν κατέβελαν ὀλοκληρωτικά. Τώρα λοιπόν, ἐὰν διαθέτεις κάποια δύναμη καὶ ἰσχύ γιὰ νὰ βοηθήσεις τὴ θρησκεία μας ποὺ κοίτεται κάτω καὶ νὰ τὴν ἀνορθώσεις πάλι, πές μου το.

Ὁ Θευδᾶς τότε ἔδωσε τὶς ἐξῆς ἀπαντήσεις στὸ βασιλιά·

Τὰ ἐπιχειρήματα τῶν Γαλιλαίων καὶ τὶς φλυαρίες μὴ τὶς φοβᾶσαι, βασιλιά μου· γιατί ποιά εἶναι αὐτὰ ποὺ λένε αὐτοὶ σὲ ἄνδρες λογικούς καὶ μυαλωμένους; Αὐτά, ποὺ θὰ μοῦ φέρουν δόξα, θὰ καταρριφθοῦν εὐκολότερα ἀπὸ ἓνα φύλλο ποὺ κουνιέται ἀπὸ τὸν ἄνεμο. Ἄλλωστε δὲν τολμοῦν οὔτε νὰ ἐμφανισθοῦν μπροστά μου, πολὺ περισσότερο νὰ κάνουν συζήτηση καὶ νὰ προχωρήσουν σὲ προτάσεις καὶ ἀντιρρήσεις. Ἄλλὰ γιὰ νὰ προχωρήσει κατ' εὐθεία καὶ αὐτὸ τὸ συγκεκριμένο ἀγώνισμα καὶ κάθε τι ἄλλο ποὺ θὰ θελήσουμε, καὶ νὰ κυλήσουν τὰ πράγματα ὀμαλά, κόσμησε αὐτὴ τὴν πάνδημη γιορτῆ καὶ ὀχυρώσου μὲ τὴν εὐνοια τῶν θεῶν, ὡς ὄπλο δυνατό, καὶ θὰ ἔρθουν ὅλα κατ' εὐχῆν.

Ἄφοῦ καυχήθηκε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐκεῖνος ποὺ ἦταν δυνατός στὴν κακία καὶ μελετοῦσε τὴν ἀνομία ὅλη τὴν ἡμέρα (ὡς μιλῆσει μαζί μὲ μᾶς καὶ ὁ Δαβίδ)³, καὶ πότισε τὸν πλησίον του μὲ καταστροφὴ θολή, ὅπως λέει ὁ Ἡσαΐας⁴, μὲ τὴ βοήθεια τῶν πονηρῶν πνευμάτων ποὺ τὸν συνοδεύουν, ἔκανε τὸ βασιλιά νὰ λησμονήσει ἐντελῶς τοὺς συλλογισμοὺς ποὺ τὸν προέτρεπαν πρὸς τὴ σωτηρία, καὶ νὰ ἀφοσιωθεῖ πάλι μὲ προσοχὴ στὰ συνηθισμένα. Ἔτσι, ἀφοῦ στάλθηκαν καὶ γράμματα βασιλικά παντοῦ γιὰ νὰ συγκεντρωθοῦν ὄλοι στὴ σιχαμερῆ πανήγυρη

πάντας ἐν τῇ μυσαρᾷ πανηγύρει αὐτῶν, ἣν ἰδεῖν συρρέοντα τὰ πλήθη, πρόβατά τε καὶ βόας καὶ διάφορα γένη ζώων ἀρόμενα.

Πάντων τοίνυν συνεληλυθότων, ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ ἀπατεῶνος Θευδᾶ πρὸς τὸν ναὸν ἐχώρει, ταύρους καταθῦσαι φέρων
5 ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ζῶα πολλά. Καὶ ἐτέλουν τὴν ἐπάρατον αὐτῶν ἐορ-
τήν, ὡς περιηχεῖσθαι μὲν τὴν πόλιν ὑπὸ τῆς τῶν ἀλόγων ζώων φωνῆς,
τῇ δὲ τῶν θυσιῶν κνίσση καὶ αὐτὸν μολύνεσθαι τὸν ἀέρα. Τούτων
οὕτω τελεσθέντων καὶ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων λίαν ἐγκαυχησα-
μένων ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ Θευδᾶ, καὶ χάριτας αὐτῷ ὁμολογησάντων τῶν
10 νεωκόρων, εἰς τὸ παλάτιον αὐθις ἐπανῆκεν ὁ βασιλεὺς, καὶ φησι τῷ
Θευδᾷ·

Ἴδου δὴ, καθὰ ἐκέλευσας, οὐδεμίαν ἐνελίπομεν σπουδὴν ἐπὶ τῇ
λαμπροφορίᾳ τῆς πανηγύρεως καὶ δαψιλείᾳ τῶν θυσιῶν. Και-
ρὸς οὖν ἤδη τὰ ἐπηγγελμένα πληρῶσαι καὶ τὸν ἀποστατήσαντα
τῶν ἡμετέρων σεβασμάτων υἰὸν μου τῆς πλάνης ἀναρρῦσασθαι
15 τῶν Χριστιανῶν, καὶ τοῖς εὐμενέσι καταλλάξαι θεοῖς. Ἐγὼ γὰρ
τέχνην πᾶσαν καὶ χεῖρα κινήσας, οὐδεμίαν εἶδρον τοῦ κακοῦ θε-
ραπείαν, ἀλλὰ πάντων κρείττονα τὴν αὐτοῦ γνώμην ἐθεασάμην.
Εἰ πράως αὐτῷ ἐνέτυχον καὶ ἠπίως, οὐδὲ τὸν νοῦν μοι προσέ-
χοντα ὄλωσ ἐδρῖσκον· εἰ αὐστηρῶς ἐχρησάμην καὶ ἐμβριθῶς, εἰς
20 ἀπόνοιαν μᾶλλον αἰρόμενον ἐθεώρουν. Τῇ σῆ λοιπὸν σοφίᾳ τὰ
τῆς ἐπελθούσης μοι συμφορᾶς ἀνατίθημι. Εἰ οὖν, ταύτης ἀπαλ-
λαγείς διὰ σοῦ, τὸν ἐμὸν αὐθις ὄψομαι υἰὸν σὸν ἐμοὶ τοῖς θεοῖς
μου λατρεύοντα καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἐνηδόου ζωῆς ταύτης
καὶ βασιλείας ἀπολαύοντα, στήλην σοι ἀνεγείρας χρυσοῦν, ἴσα
25 θεοῖς θήσομαι παρὰ πάντων τιμᾶσθαι εἰς τὸν ἐπίοντα ἀτελεύτη-
τον χρόνον.

Ὁ Θευδᾶς τοίνυν οὕς εὐήκοον ὑποκλίνας τῷ πονηρῷ καὶ παρ' ἐκείνου
μυηθεὶς βουλὴν πονηρὰν καὶ ὀλέθριον, γλῶσσά τε καὶ στόμα αὐτῷ γε-
νόμενος, φησὶ πρὸς τὸν βασιλέα·

30 Εἰ χειρώσασθαι τὸν σὸν βούλει υἰὸν καὶ κενὴν αὐτῷ τὴν ἔνστα-
σιν θεῖναι, εὐρηταί μοι τέχνη πρὸς ἣν οὐδὲ ἀντέχειν δυνατός

τους, ἔβλεπε κανεὶς νὰ συρρέουν τὰ πλήθη, καὶ νὰ ὀδηγοῦνται πρόβατα καὶ βόδια καὶ διάφορα εἶδη ζώων.

Ἄφοῦ λοιπὸν συγκεντρώθηκαν ὄλοι, σηκώθηκε ὁ βασιλιάς μαζί με τὸν ἀπατεῶνα Θευδᾶ καὶ προχώρησε πρὸς τὸ ναό, φέροντας ἑκατὸν εἴκοσι ταῦρους καὶ πολλὰ ἄλλα ζῶα, γιὰ νὰ τὰ θυσιάσει. Καὶ τελοῦσαν τὴν καταραμένην γιορτὴ τους, ἔτσι ποὺ νὰ ἀντηχεῖ σ' ὄλη τὴν πόλη ἡ φωνὴ τῶν ἄλογων ζώων, καὶ νὰ μολύνεται ἀπὸ τὴν κνίσσα τῶν θυσιῶν καὶ αὐτὸς ἀκόμα ὁ ἀέρας. Ὅταν αὐτὰ ἐγιναν κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο καὶ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας καυχῆθηκαν γιὰ τὴν νίκη τοῦ Θευδᾶ, καὶ τὸν εὐχαρίστησαν οἱ ἱερεῖς, ὁ βασιλιάς γύρισε στὸ πλάτι. Λέει τότε στὸ Θευδᾶ:

Νὰ λοιπόν, ὅπως παράγγειλες, δὲν παραλείψαμε καμμιά φροντίδα γιὰ τὴ λαμπρότητα τῆς πανηγύρης καὶ τὴν ἀφθονία τῶν θυσιῶν. Εἶναι καιρὸς λοιπὸν νὰ ἐκπληρώσεις αὐτὰ ποὺ ὑποσχέθηκες καὶ νὰ γλιτώσεις ἀπὸ τὴν πλάνη τῶν Χριστιανῶν τὸ γιό μου ποὺ ἀποστάτησε ἀπὸ τὰ δικά μας σεβάσματα, καὶ νὰ τὸν συμφιλιώσεις με τοὺς ἐξευμενισμένους θεοὺς. Γιατὶ ἐγώ, ἂν καὶ κίνησα ὄλη τὴν τέχνη καὶ τὰ χέρια μου, δὲ βρῆκα καμμιά θεραπεία τοῦ κακοῦ· ἀντίθετα εἶδα τὴν γνώμη του καλύτερη ἀπὸ τὴν γνώμη ὄλων. Ὅταν τὸν πλησίαζα με πραότητα καὶ ἠπιότητα, τὸν εὔρισκα νὰ μὴ προσέχει καθόλου οὔτε τὸ συλλογισμό μου· ὅταν τὸν μεταχειριζόμουνα αὐστηρὰ καὶ σοβαρὰ, τὸν ἔβλεπα νὰ φθάνει σὲ ἀνταρσία. Ἄναθέτω λοιπὸν στὴ δικὴ σου σοφία τὴ συμφορὰ ποὺ με βρῆκε. Ἐὰν λοιπὸν ἀπαλλαγῶ ἀπὸ αὐτὴν μέσω σου, καὶ δῶ καὶ πάλι τὸ γιό μου μαζί με μένα νὰ λατρεύει τοὺς θεοὺς μου καὶ νὰ ἀπολαμβάνει τίς χαρὲς τῆς γλυκειᾶς αὐτῆς ζωῆς καὶ τῆς βασιλείας, θὰ σοῦ στήσω χρυσὴ στήλη καὶ θὰ ὀρίσω νὰ τιμᾶται ἀπὸ ὄλους ἰσότιμα με τοὺς θεοὺς στοὺς μελλοντικὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Ὁ Θευδᾶς λοιπόν, ἀφοῦ ἔστησε εὐήκοο αὐτὶ στὸν πονηρὸ καὶ διδάχθηκε ἀπὸ ἐκεῖνον σκέψη πονηρὴ καὶ ὀλέθρια, γινόμενος γλώσσα καὶ στόμα ἐκεῖνου, λέει στὸ βασιλιά:

Ἐὰν θέλεις νὰ ὑποτάξεις τὸ γιό σου καὶ νὰ ἀποδείξεις ὅτι ἡ ἀντίθεσή του εἶναι χωρὶς περιεχόμενο, ἔχω τρόπο πρὸς τὸν ὁποῖο δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἀντιδράσει ὁ σκληρόκαρδος καὶ ἄτεγκτος

ἔσται, ἀλλὰ ῥῆον μαλαχθήσεται ὁ ἀτεράμων καὶ ἀμείλικτος αὐ-
τοῦ λογισμὸς ἢ κηρὸς πυρκαϊᾶ σφοδροτάτη ὀμιλήσας.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸν μάταιον οὕτω διακενῆς φυσῶντα ἰδὼν, πρὸς ἡδο-
νὴν εὐθύς καὶ φαιδρότητα μετεβάλλετο, ἐλπίσας τὴν ἀκόλαστον ἐκεί-
5 νην καὶ θρασεῖαν γλῶσσαν τῆς θεοδιδάκτου καὶ φιλοσοφίας γεμούσης
περιγενέσθαι ψυχῆς. Καὶ τίς ἢ τέχνη μαθεῖν ἤρετο. Τότε Θεοῦδᾶς ὡσεὶ
ξυρὸν ἠκονημένον ὑφαίνει τὸ κακούργημα καὶ δεινῶς ἀρτύει τὰ φάρ-
μακα. Καὶ ὄρα σόφισμα κακότεχνον καὶ ὑποβολὴν τοῦ πονηροῦ.

Πάντας, φησίν, ὦ βασιλεῦ, τοὺς παρισταμένους τῷ νίῳ σου καὶ
10 ὑπηρετοῦντας μακρύνας ἀπ' αὐτοῦ, γυναικας εὐεϊδεῖς καὶ λίαν
περικαλλεῖς καὶ κεκοσμημένας εἰς τὸ ἐπαγωγότερον, συνεῖναι
αὐτῷ διηνεκῶς καὶ καθυπηρετεῖν, συνδιαιτᾶσθαί τε καὶ συναυ-
λίεσθαι, πρόσταξον. Ἐγὼ δέ, τῶν πνευμάτων ἐν τῶν εἰς τὰ
15 τοιαῦτά μοι τεταγμένων ἐπαποστείλας αὐτῷ, βιαιότερον τὸ τῆς
ἡδονῆς πῦρ ἀνάψω. Καὶ ἅμα τῷ συγγενέσθαι αὐτὸν μιᾶ καὶ μόνη
τῶν τοιούτων γυναικῶν, εἰ μὴ πάντα ἔξει σοι κατὰ γνώμην, πα-
ροπτέος ἐγὼ τὸ λοιπὸν σοι καὶ ἄχρηστος, καὶ τιμωριῶν μεγί-
στων, οὐ τιμῶν, ἄξιος. Οὐδὲν γὰρ ὡς ὄψις γυναικῶν ἐπάγεσθαι
καὶ θέλγειν τοὺς ἀρρένων λογισμοὺς πέφυκε. Καὶ ἄκουσον διη-
20 γήσεως τῷ ἐμῷ συμμαρτυρούσης ῥήματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Βασιλεὺς τις παιδὸς ἀμοιρῶν ἄρρενος ἠνιᾶτο, λίαν τὴν ψυχὴν
ἀχθόμενος, καὶ ἀτύχημα τοῦτο οὐ μικρὸν λογιζόμενος. Ἐν τού-
τοις οὖν αὐτῷ ὄντι γεννᾶται υἱός, καὶ χαρᾶς ἐπὶ τούτῳ τὴν καρ-
25 δίαν ἐπεπλήρωτο ὁ βασιλεὺς. Εἶπον δὲ αὐτῷ οἱ τῶν ἰατρῶν ἐπι-
στήμονες, ὡς, εἰ ἐντὸς τῶν δώδεκα χρόνων ἤλιον ἢ πῦρ τὸ παι-
δίον τοῦτο ἴδοι, στερηθήσεται παντάπασι τοῦ φωτός· τοῦτο γὰρ
ἢ τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ θέσις δηλοῖ. Ταῦτα τὸν βασιλέα ἀκούσαν-
τα λέγεται οἰκίσκον ἀντρῶδες ἐκ πέτρας τινὸς λαξεῦσαι, κάκει-
30 σε τὸν παῖδα μετὰ τῶν τιθηνούντων αὐτὸν κατακλείσαντα,
μηδόλως, μέχρι συμπληρώσεως τῶν δώδεκα ἐνιαυτῶν, φωτὸς

5. Ψαλμ. 51,4: «ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένον ἐποίησαν δόλον».

συλλογισμός του, και θα μαλακώσει περισσότερο και από το κερι που έρχεται σε έπαφή με δυνατή φωτιά.

Ο βασιλιάς, βλέποντας αυτόν που μάταια και άδικα ύπερηφανευόταν, έγινε άμέσως χαρούμενος και εύθυμος, ελπίζοντας πώς ή ακόλαστη εκείνη και θρασεΐα γλώσσα θα έπιβληθεί στη θεοδίδακτη και γεμάτη φιλοσοφία ψυχή. Ρώτησε λοιπόν να μάθει ποιός είναι ο τρόπος. Τότε ο Θευδάς σαν ξυράφι άκονισμένο⁵ άρχισε να ύφαινει το κακούργημα και να παρασκευάζει τα φάρμακα. Και πρόσεχε το κακότεχνο σόφισμα και τη συμβουλή του πονηρού. Λέει λοιπόν:

‘Αφού, βασιλιά μου, άπομακρύνεις από το γιό σου όλους όσους είναι κοντά του και τον ύπηρετούν, διάταξε να είναι διαρκώς μαζί του, να τον ύπηρετούν, να τρώνε μαζί του και να τον συναναστρέφονται γυναΐκες πολύ όμορφες και περικαλλείς και στολισμένες όσο γίνεται πιό θελκτικά. Έγώ έν τώ μεταξύ θα στείλω σ’ αυτόν ένα από τα πνεύματα που είναι ταγμένα να με βοηθούν σ’ αυτά τα έργα, και θα του άνάψω πιό έντονη τή φωτιά τής ήδονής. Μόλις λοιπόν αυτός βρεθεί με μιá και μόνο από αυτές τις γυναΐκες, εάν δέν συμφωνήσει με τή γνώμη σου για πάντα, έγώ να είμαι στο έξής για σένα άμελητέος και άχρηστος, και άξιος για πολú μεγάλες ποινές και όχι τιμές. Γιατι τίποτε δέν είναι από τή φύση του να προκαλεί και να θέλγει τους λογισμούς των άνδρων τόσο, όσο το πρόσωπο των γυναικών. “Ακουσε και μιá διήγηση που συνηγορεί σ’ αυτό που σου είπα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30

Κάποιος βασιλιάς, που δέν είχε άρσενικό παιδι, στενοχωριόταν, ύπέφερε πολú ψυχικά, και το θεωρούσε αυτό άτύχημα μεγάλο. Ένω λοιπόν βρισκόταν σ’ αυτή τήν κατάσταση, γεννιέται γιός, και του βασιλιά ή καρδιά γέμισε χαρά. “Όμως οι σοφοί γιατροί του του είπαν ότι, εάν το παιδι αυτό μέχρι τα δώδεκα χρόνια του δεΐ τον ήλιο ή φωτιά, θα χάσει για πάντα το φώς του· αυτό τουλάχιστον δείχνει ή κατάσταση των ματιών του. “Όταν άκουσε αυτά ο βασιλιάς, λέγεται ότι λάξευσε σε ένα βράχο ένα μικρό σπιτάκι σαν σπηλιά και εκεί έκλεισε καλά το παιδι μαζί με τις τροφούς του, για να μη του δείξουν, μέχρι να συμπληρώσει τα

ὑποδειῖσαι μαρμαρυγὴν τὸ παράπαν. Μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν
 τῶν δώδεκα ἐτῶν ἐξάγει τοῦ οἰκίσκου τὸν παῖδα μηδὲν ὄλως
 τοῦ κόσμου θεασάμενον, καὶ κελεύει ὁ βασιλεὺς πάντα κατὰ γέ-
 νος παραστήσαντας ὑποδειῖσαι αὐτῷ, ἄνδρας μὲν ἐν ἐνὶ τόπῳ,
 5 ἀλλαχοῦ δὲ γυναικας, ἐτέρωθι χρυσόν, ἄργυρον, ἀλλαχόθεν μαρ-
 γαρίτας τε καὶ λίθους πολυτελεῖς, ἱμάτια λαμπρὰ καὶ κόσμια, ἄρ-
 ματα περικαλλῆ μετὰ ἵππων βασιλικῶν χρυσοχαλίνων σὺν τά-
 πησιν ἀλουργοῖς, καὶ ἀναβάτας ἐπ' αὐτοῖς ὄπλοφόρους, βουκό-
 λιά τε βοῶν καὶ ποιμνία προβάτων. Καί, ἀπλῶς εἰπεῖν, πάντα
 10 στοιχηδὸν ὑπεδείκνυον τῷ παιδί. Πυνθανομένου δὲ αὐτοῦ τί τού-
 των ἕκαστον καλεῖται, οἱ τοῦ βασιλέως ὑπασπισταὶ καὶ δορυφό-
 ροι τὴν ἐκάστου κλῆσιν ἐδήλουν. Ὡς δὲ τὴν κλῆσιν τῶν γυναι-
 κῶν ἤρετο μαθεῖν, τὸν σπαθάριον τοῦ βασιλέως χαριέντως εἴ-
 πεῖν, 'δαίμονας αὐτὰς καλεῖσθαι, αἱ τοὺς ἀνθρώπους πλανῶσιν'.
 15 Ἡ δὲ τοῦ παιδὸς καρδία τῷ ἐκείνων πόθῳ πλεον τῶν λοιπῶν
 ἐθέλχθη. Ὡς οὖν, πάντα περιελθόντες, πρὸς τὸν βασιλέα ἐπανή-
 γαγον αὐτόν, ἐπηρώτα ὁ βασιλεὺς τί ἀρεστὸν αὐτῷ τῶν ὁραθέν-
 των ἐφάνη. Τί, φησὶν ὁ παῖς, ἀλλ' ἢ οἱ δαίμονες ἐκεῖνοι, οἱ τοὺς
 ἀνθρώπους πλανῶντες; Οὐδενὸς γὰρ τῶν ὀφθέντων μοι σήμε-
 20 ρον, ἢ τῇ ἐκείνων φιλία ἐξεκαύθη μου ἡ ψυχὴ. Καὶ ἐθαύμασεν ὁ
 βασιλεὺς ἐκεῖνος ἐπὶ τῷ ῥήματι τοῦ παιδός, καὶ οἶόν ἐστι τυραν-
 νικὸν χρῆμα γυναικῶν ἔρωσ. Καὶ σὺ τοίνυν μὴ ἄλλως οἴου ὑπο-
 τάξαι σου τὸν υἱόν, ἢ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ.

Δέχεται τὸν λόγον ἀσμένως ὁ βασιλεὺς καὶ παράγονται αὐτῷ ἐξ ἐπιλο-
 25 γῆς κόραι ὠραῖαι καὶ περικαλλεῖς, ἃς καὶ κόσμῳ λαμπρῦνας διαυγεῖ
 καὶ ὄλως πρὸς τὸ ἐπαγωγὸν εὐτρεπίσας, τοὺς μὲν θεράποντας καὶ ὑπη-
 ρέτας τοῦ υἱοῦ πάντας ἐκβάλλει τοῦ παλατίου, ἐκείνας δὲ ἀντικαθίστη-
 σιν. Αὐταὶ οὖν περιεφύοντο αὐτῷ, συνεπλέκοντο, πρὸς τὴν μυσαρὰν
 αὐτὸν συνουσίαν ἠρέθιζον, διὰ πάντων σχημάτων τε καὶ ρημάτων ἐκ-
 30 καλούμεναι πρὸς ἡδονήν. Οὐκ εἶχεν ἐτέρῳ τινὶ προσβλέψαι ἢ ὀμιλῆσαι
 ἢ συναριστῆσαι· αὐταὶ γὰρ ἦσαν αὐτῷ πάντα. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς

δώδεκα χρόνια του, ποτέ καμμιά ἀκτίνα φωτός. Μετὰ τὴ συμ-
πλήρωση τῶν δώδεκα χρόνων βγάζει ἀπὸ τὸ σπιτάκι τὸ παιδί
ποῦ δὲν εἶχε δεῖ καθόλου τὸν κόσμον καὶ διατάζει ὁ βασιλιάς νὰ
τοῦ δείξουν τὰ πάντα, παρουσιάζοντάς τα κατὰ γένος, τοὺς ἄν-
δρες δηλαδὴ σὲ ἓνα μέρος, ἄλλοῦ τις γυναῖκες, ἄλλοῦ τὸ χρυσά-
φι καὶ τὸ ἀσημί, ἄλλοῦ τὰ μαργαριτάρια καὶ τὰ πολύτιμα πετρά-
δια, τὰ πολυτελῆ καὶ ὠραῖα ἐνδύματα, τὰ ὠραιότατα ἄρματα μαζὶ
μὲ τὰ βασιλικά ἄλογα, μὲ τὰ χρυσᾶ χαλινάρια καὶ τὰ πορφυρένια
χαλιὰ καὶ τοὺς ἵππεις πάνω σ' αὐτὰ ποῦ ὄπλοφοροῦσαν, καθὼς
καὶ τις ἀγέλες τῶν βοδιῶν καὶ τὰ κοπάδια τῶν προβάτων. Καὶ
γιὰ νὰ συντομεύω, τὰ ἐδειχναν στὸ παιδί τοποθετημένα ὅλα στὴ
σειρά. Ρωτώντας τὸ παιδί πῶς ὀνομάζεται τὸ καθένα ἀπὸ αὐτά,
οἱ ὑπασπιστὲς καὶ οἱ σωματοφύλακες τοῦ βασιλιᾶ τοῦ ἔλεγαν τὸ
ὄνομα τοῦ καθενός. Ὅταν ρώτησε νὰ μάθει τὸ ὄνομα τῶν γυναι-
κῶν, ὁ σωματοφύλακας τοῦ βασιλιᾶ εἶπε μὲ εὐγένεια, ὅτι αὐτὲς
ὀνομάζονται δαίμονες ποῦ παραπλανοῦν τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ
καρδιά τοῦ παιδιοῦ περισσότερο ἀπὸ ὅλα ἐλύσθηκε ἀπὸ τὸν
πόθο ἐκείνων. Ὅταν λοιπόν, ἀφοῦ τὰ γύρισαν ὅλα, τὸ ἐπανεφέ-
ραν στὸ βασιλιά, ρώτησε ὁ βασιλιάς ποιὸ ἀπὸ ὅσα εἶδε τοῦ ἄρε-
σε περισσότερο. Τί ἄλλο, λέει τὸ παιδί, ἀπὸ ἐκείνους τοὺς δαι-
μονες ποῦ πλανεύουν τοὺς ἀνθρώπους; Γιατί ἀπὸ αὐτὰ ποῦ εἶδα
σήμερα κανένα ἄλλο δὲν ἐξήγειρε τὴν ψυχὴ μου τόσο, ὅσο ἡ
ἐπιθυμία ἐκείνων. Καὶ ὁ βασιλιάς ἐκεῖνος θαύμασε γιὰ τὸ λόγο
τοῦ παιδιοῦ, καὶ τὸ πόσο τυραννικὸ πρᾶγμα εἶναι ὁ ἔρωτας τῶν
γυναικῶν. Καὶ σὺ λοιπὸν μὴ νομίζεις ὅτι θὰ ὑποτάξεις μὲ ἄλλο
τρόπο τὸ γιό σου, παρὰ μόνο μὲ τὸν τρόπο αὐτό.

Ὁ βασιλιάς δέχτηκε τὴν ὑπόδειξή του μὲ εὐχαρίστηση. Τοῦ ἔρχονται
λοιπόν, ὕστερα ἀπὸ ἐπιλογῆ, κόρες ὠραῖες καὶ πανέμορφες, τις ὁποῖες
στόλισε καὶ μὲ κοσμήματα λαμπερά, καὶ τις ἔκανε πολὺ θελκτικές, καὶ
βγάζοντας ἀπὸ τὸ παλάτι ὅλους τοὺς ἀκολουθούς καὶ ὑπηρέτες τοῦ
γιοῦ του, ἐγκατέστησε στὴ θέση τους ἐκεῖνες. Αὐτὲς λοιπὸν ξεφύτρω-
ναν τριγύρω του, τὸν ἀγκάλιαζαν, τὸν προκαλοῦσαν σὲ σιχαμερῆ συν-
ουσία, καὶ μὲ ὅλα τὰ καμώματα καὶ τὰ λόγια τους τὸν προέτρεπαν σὲ
ἡδονή. Δὲν εἶχε κανένα ἄλλον νὰ κοιτάξει ἢ νὰ μιλήσει ἢ νὰ γευματί-
σει μαζὶ του· γιατί αὐτὲς ἦταν γι' αὐτὸ τὰ πάντα. Καὶ αὐτὰ βέβαια ἔκα-

ἐποίει. Θεοδᾶς δὲ πάλιν τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο καταλαβὼν σπήλαιον καὶ εἰς τὰς βίβλους ἐγκύψας τὰς ταῦτα ἐνεργεῖν δυναμένης, καὶ ἐν τῶν πονηρῶν πνευμάτων καλέσας, εἰς πόλεμον ἐκπέμπει τοῦ στρατιώτου τῆς Χριστοῦ παρατάξεως, οὐκ εἰδὼς ὁ ἄθλιος ὅτι ἐμελλε γέλωτα ὑποστήναι καὶ αἰσχύνῃς πληροῦσθαι σὺν πάσῃ τῇ ὑπ' αὐτὸν δαιμονικῇ φάλαγγι. Τὸ δὲ πονηρὸν πνεῦμα, ἄλλα τε πονηρότερα συμπαραλαβὼν πνεύματα, τὸν κοιτῶνα καταλαμβάνει τοῦ γενναίου παιδός, καὶ ἐπιπίπτει αὐτῷ λαβρότατον ἀνάπαν τῆς σαρκὸς τὴν κάμινον. Καὶ ὁ μὲν πονηρὸς ἔνδον ἀνέφλεγεν, αἱ δὲ τὴν ὄψιν εὐπρεπεῖς, τὴν δὲ ψυχὴν καὶ λίαν
10 δυσειδεῖς κόραι ἔξωθεν τὴν πονηρὰν ἐχορήγουν ὕλην

Ἡ δὲ καθαρὰ ἐκείνη ψυχὴ τῆς προσβολῆς αἰσθημένη τοῦ πονηροῦ καὶ τὸν πόλεμον ὀρώσα τῶν ἀτόπων λογισμῶν ἐπ' αὐτὴν σφοδρῶς ἐρχόμενον, διαταράττετο, καὶ λύσιν εὐρεῖν τοῦ τοσοῦτου κακοῦ ἐπεζήτει, καθαρὸν τε ἑαυτὸν παραστήσαι τῷ Χριστῷ, καὶ μὴ τῷ βορβόρῳ τῶν
15 παθῶν καταχρᾶναι τὴν ἀγίαν ἐκείνην στολήν, ἣν αὐτὸν ἢ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἠμφιάσατο χάρις. Εὐθύς οὖν ἔρωτι ἀντίστησιν ἔρωτα, τῷ ἀκολάστῳ τὸν θεϊκόν, καὶ εἰς μνήμην ἄγει ἑαυτὸν τῆς ωραιότητος ἐκείνης καὶ ἀνεκλαλήτου δόξης Χριστοῦ τοῦ ἀθανάτου νυμφίου τῶν καθαρωτάτων ψυχῶν, καὶ τοῦ νυμφῶνος ἐκείνου καὶ γάμου, οὗπερ
20 ἐλεεινῶς ἐκβάλλονται οἱ τὸν νυμφικὸν σπιλώσαντες χιτῶνα, δεδεμένοι χεῖρας καὶ πόδας, καὶ εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος. Ταῦτα λογισάμενος καὶ σύνδακρυς γενόμενος, ἔτυπτε τὸ στήθος, οἷα κακοὺς κηφήνας τοὺς πονηροὺς ἐκεῖθεν λογισμοὺς φυγαδεύων. Εἶτα διαναστὰς καὶ χεῖρας εἰς οὐρανὸν διάρας, θερμοῖς δάκρυσιν καὶ στεναγμοῖς τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο
25 πρὸς συμμαχίαν καὶ ἔλεγε·

Κύριε παντοκράτορ, ὁ μόνος δυνατὸς καὶ οἰκτίρμων, ἡ ἐλπίς τῶν ἀπλησισμένων, ἡ τῶν ἀβοηθήτων βοήθεια, μνήσθητί μου τοῦ ἀχρείου σου δούλου ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ καὶ ἰλέψοι μοι ἐπίβλεψον ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ρῦσαι ἀπὸ ρομφαίας δαιμονικῆς τὴν ψυχὴν μου καὶ
30 ἐκ χειρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου· καὶ μὴ ἐάσης ἐμπεσεῖν με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν μου, μηδὲ ἐπιχαρείησάν μοι οἱ μισοῦντές με· καὶ

1. Ματθ. 22,12-13.

2. Ψαλμ. 21,21· «ρῦσαι ἀπὸ ρομφαίας τὴν ψυχὴν μου καὶ ἐκ χειρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου».

νε ὁ βασιλιάς. Ὁ Θεοῦδᾶς πάλι, ἀφοῦ γύρισε σ' ἐκεῖνο τὸ πονηρὸ σπήλαιο καὶ ἔσκυψε στὰ βιβλία τὰ ὁποῖα μπορούσαν νὰ τὰ κάνουν αὐτά, καὶ ἀφοῦ κάλεσε ἕνα ἀπὸ τὰ πονηρὰ πνεύματα, τὸ ἔστειλε νὰ πολεμίσει τὸ στρατιώτη τῆς παρατάξεως τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ γνωρίζει ὁ ἄθλιος τί γελιοποίηση ἐπρόκειτο νὰ ὑποστεῖ καὶ νὰ καταντροπιασθεῖ μαζί με ὅλη τὴ δαιμονικὴ φάλαγγά του. Τὸ πονηρὸ πνεῦμα, ἀφοῦ πῆρε μαζί του ἄλλα πιὸ πονηρὰ πνεύματα, μπαίνει στὸν κοιτώνα τοῦ γενναίου παιδιοῦ καὶ ρίχνεται ἐπάνω του με ὀρμή, ἀνάβοντας τὸ καμίνι τῆς σάρκας. Καὶ ὁ πονηρὸς βέβαια δαίμονας ἔκαιε ἀπὸ μέσα του, ἐνῶ οἱ ὠραῖες στὴν ἐμφάνισι καὶ πολὺ δύσμορφες στὴν ψυχὴ κόρες, ἀπὸ ἔξω πρόσφεραν τὴν πονηρὴ ξυλεία.

Ἡ καθαρὴ ἐκείνη ψυχὴ ὅμως αἰσθανόμενη τὴν ἐπίθεση τοῦ πονηροῦ καὶ βλέποντας τὸν πόλεμο τῶν ἄτοπων λογισμῶν νὰ ἔρχεται ὀρμητικὰ ἐπάνω της, ταραχθῆκε, καὶ ζητοῦσε νὰ βρεῖ λύση τοῦ τόσο μεγάλου κακοῦ, γιὰ νὰ παρουσιάσει τὸν ἑαυτό του καθαρὸ στὸ Χριστὸ καὶ νὰ μὴ λεκιάσει με τὸ βοῦρκο τῶν παθῶν τὴν ἅγια ἐκείνη στολή, τὴν ὁποία τοῦ φόρεσε ἡ χάρις τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Ἀμέσως λοιπὸν στὸν ἔρωτα ἀντιτάσσει ἔρωτα, στὸν ἀκόλαστο τὸν θεϊκό, καὶ φέρνει στὴ μνήμη του τὴν ὠραιότητα ἐκείνη καὶ τὴν ἀνέκφραστη δόξα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀθανάτου νυμφίου τῶν καθαρότατων ψυχῶν, καὶ τὸ νυφικὸ ἐκεῖνο δωμάτιο καὶ τὸν γάμο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο, ὅσοι λέρωσαν τὸ νυφικὸ χιτώνα, ρίχνονται δεμένοι χειροπόδαρα στὸ σκοτάδι τὸ ἐξώτερο¹. Ἐνῶ σκεφτόταν αὐτὰ καὶ γέμισε δάκρυα, χτυποῦσε τὸ στήθος του, διώχνοντας ἀπὸ ἐκεῖ, σὰν κακοὺς κηφῆνες, τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς. Ἐπειτα σηκώθηκε καὶ ὑψώνοντας τὰ χέρια του στὸν οὐρανό, με θερμὰ δάκρυα καὶ στεναγμοὺς καλοῦσε τὸ Θεὸ σὲ συμμαχία καὶ ἔλεγε:

Κύριε Παντοκράτορα, ὁ μόνος δυνατὸς καὶ σπλαχνικός, ἡ ἐλπίδα τῶν ἀπελπισμένων, ἡ βοήθεια αὐτῶν ποὺ εἶναι ἀβοήθητοι, θυμήσου ἐμένα τὸν ἄχρηστο δοῦλο σου τὴν ὥρα αὐτὴ καὶ κοίταξέ με βλέμμα συμπονετικὸ καὶ γλίτωσε ἀπὸ τὴ δαιμονικὴ ρομφαία τὴν ψυχὴ μου καὶ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ σκύλου τὴν μονάκριβή μου²; καὶ μὴ με ἀφήσεις νὰ πέσω στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν μου, οὔτε νὰ χαροῦν αὐτοὶ ποὺ με μισοῦν³· μὴ με ἐγκαταλείψεις, ὥστε

3. Ψαλμ. 34,19· «μὴ ἐπιχαρεῖσάν μοι οἱ ἐχθραίνοντές μοι ἀδίκως».

15 μὴ ἐγκαταλίπῃς με καταφθαρῆναι ἐν ἀνομίαις καὶ καθυβρίσαι μου τὸ σῶμα ὕπερ ἀγνόν σοι παραστήσαι ἐπηγγελιάμην. Σὲ γὰρ ποθῶ καὶ σοὶ προσκυνῶ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

5 Καὶ ἐπειπὼν τὸ ἀμήν, θείας ἤσθετο παρακλήσεως οὐρανόθεν αὐτῷ ἐπιφοιτησάσης, καὶ οἱ πονηροὶ ὑπεχώρουν λογισμοί. Αὐτὸς δὲ μέχρι πρωΐας εὐχόμενος διετέλεσε. Καὶ γνοὺς τὰ μηχανήματα τοῦ δολίου, ἤρξατο ἐπὶ πλεῖον πιέζειν τὸ σῶμα τροφῆς ἐνδεία καὶ δίψῃ καὶ τῇ ἄλλῃ ταλαιπωρίᾳ, ὀλονύκτους μὲν ἐπιτελῶν στάσεις, ἑαυτὸν δὲ ἀναμιμνή-
10 σκων τῶν πρὸς τὸν Θεὸν ὁμολογιῶν, καὶ ὑπογράφων τῷ λογισμῷ τὴν ἐκεῖθεν τῶν δικαίων λαμπρότητα, τὴν ἠπειλημένην τε τοῖς φαύλοις γέενναν ἀνιστορῶν ἐναργέστατα, ὅπως μὴ, ἀργὴν καὶ ἄνετον ὁ ἐχθρὸς εὐρῶν τὴν ψυχὴν, λογισμοὺς αὐτῇ πονηροὺς ραδίως ὑποσπεύρῃ καὶ τὸ καθαρὸν ἐπιθολώσῃ τῆς διανοίας. Πάντοθεν τοίνυν ὁ ἐχθρὸς ἐξαπορη-
15 θεὶς καὶ παντελῶς ἀπαγορεύσας ἐλεῖν τὸν γενναῖον, ἐτέραν ἔρχεται ὁ δεινὸς ἀπάτην ποικιλωτέραν, ὁ ἀεὶ ποτε πονηρὸς ὢν καὶ τὸ τεχνάζεσθαι καὶ βλάπτειν οὐδαμῶς ἀπολείπων. Εἰς ἔργον γὰρ ἀγαγεῖν τὰ ἐν-τεταλμένα αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ, μυρία γέγονε σπουδὴ. Καὶ οὕτω πάλιν τὰ φάρμακα ἀρτύει.

20 Μίαν γὰρ ὑπεισελθὼν τῶν νεανίδων ἐκείνων, ἣτις πασῶν ἦν εὐμορφοτάτη, θυγάτηρ οὖσα βασιλέως καὶ αἰχμάλωτος τῆς ἰδίας ἀλλοτριωθεῖσα πατρίδος, τῷ βασιλεῖ δὲ Ἀβενῆρ ὡς μέγιστόν τι προσαχθεῖσα δῶρον, ἦν, ὡς πάνυ ὠραιοτάτην οὖσαν, εἰς ὄλισθον καὶ ὑποσκελισμὸν τοῦ υἱοῦ ὁ πατὴρ ἦν ἀποστείλας. Ταύτην ὁ ἀπατεὼν ὑπεισέρχεται
25 καὶ λόγους αὐτῇ ὑποτίθησι, πάνυ τὸ σοφὸν καὶ συνετὸν ἐμφαίνοντας τοῦ ταύτης λογισμοῦ. Πάντα γὰρ τὰ πρὸς κακίαν μηχανήματα ραδίως ὁ πονηρὸς μετέρχεται. Εἴτα, τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ ἐκ δεξιᾶς προσπεσὼν, φίλτρον ἐντίθησιν αὐτῷ τῆς κόρης, διὰ τὸ νουνεχῆς δῆθεν αὐτῆς καὶ κόσμιον, καὶ διὰ τό, εὐγενῆ οὕτω καὶ βασιλικῆς οὖσαν σειρᾶς, τῆς
30 πατρίδος ἅμα καὶ δόξης ἐστερηῆσθαι. Πρὸς τούτοις καὶ λογισμοὺς ὑπο-

νά καταστραφῶ μέσα σὲ ἀνομίες καὶ νά μολύνω τὸ σῶμα μου, τὸ ὁποῖο ὑποσχέθηκα νά σοῦ παρουσιάσω ἀγνό. Γιατὶ ἐσένα ποθῶ καὶ ἐσένα προσκυνῶ, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες.

Καὶ ἀφοῦ πρόσθεσε τὸ Ἄμην, αἰσθάνθηκε μιὰ θεϊκὴ ἀνακούφιση ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σ' αὐτὸν καὶ ἄρχισαν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ νά ὑποχωροῦν. Αὐτὸς ὅμως ἔμεινε προσευχόμενος μέχρι τὸ πρῶν. Καὶ ἐπειδὴ κατάλαβε τὶς μηχανορραφίες τοῦ διαβόλου, ἄρχισε νά καταπονεῖ περισσότερο τὸ σῶμα μὲ τὴ στέρηση τροφῆς καὶ τὴ δίψα, καὶ μὲ ἄλλες ταλαιπωρίες, κάνοντας ὀλονύκτιες ὀρθοστασίες, θυμίζοντας στὸν ἑαυτό του τὶς ὁμολογίες ποὺ ἔκανε πρὸς τὸ Θεό, ὑπογραμμίζοντας στὸ λογισμό του τὴν ἐκεῖ λαμπρότητα τῶν δικαίων καὶ ἐξιστορώντας μὲ ζωντάνια τὴ γέεννα ποὺ περιμένει τοὺς κακοὺς· καὶ ὅλα αὐτά, γιὰ νά μὴ βρεῖ τὴν ψυχὴ του ὁ ἐχθρὸς ἀργόσχολη καὶ χαλαρὴ καὶ σπείρει κρυφὰ σ' αὐτὴν εὐκολα πονηροὺς λογισμοὺς καὶ συσκοτίσει τὴν καθαρότητα τῆς διάνοιάς του. Εὐρισκόμενος λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ παντοῦ σὲ ἀμχανία καὶ ἀδυνατώντας νά καταβάλλει τὸν γενναῖο, χρησιμοποιεῖ ὁ τρομερὸς ἄλλη ἀπάτη πιὸ περίπλοκη, αὐτὸς ποὺ εἶναι πάντοτε πονηρὸς καὶ δὲν παραιτεῖται ποτὲ ἀπὸ τοῦ νά μηχανεύεται τεχνάσματα καὶ νά βλάπτει. Καταβλήθηκε λοιπὸν κάθε εἶδους προσπάθεια γιὰ νά ἐκτελέσει ὅσα τοῦ παράγγειλε ὁ Θεοδᾶς. Καὶ ἔτσι πάλι ἐτοιμάζει τὰ φάρμακά του.

Μπῆκε λοιπὸν μέσα σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς νέες ἐκεῖνες, ποὺ ἦταν ἡ πιὸ ὁμορφὴ ἀπὸ ὅλες, ἡ ὁποία ἦταν θυγατέρα βασιλιᾶ καὶ αἰχμάλωτη ποὺ ἐξορίσθηκε ἀπὸ τὴν πατρίδα της καὶ ὀδηγήθηκε στὸν Ἀβενήρ σὰν τὸ μεγαλύτερο δῶρο· αὐτὴν, ἐπειδὴ ἦταν πάρα πολὺ ὠραία, τὴν εἶχε στείλει ὁ πατέρας του γιὰ νά κάνει τὸ γιό του νά ὀλισθήσει καὶ νά ὑποσκελισθεῖ. Σ' αὐτὴν λοιπὸν μπαίνει κρυφὰ ὁ ἀπατεώνας καὶ τῆς ὑπαγορεύει λόγια ποὺ νά δείχνουν καθαρὰ ὅτι συλλογίζεται σοφὰ καὶ συνετά. Γιατὶ ὁ πονηρὸς χρησιμοποιεῖ εὐκολα ὅλα τὰ τεχνάσματα γιὰ τὸ κακό. Ἐπειτα, πέφτοντας μὲ ὀρμὴ ἀπὸ τὰ δεξιὰ στὸ γιό τοῦ βασιλιᾶ, τοῦ ἐμπνέει ἔρωτα γιὰ τὴν κόρη, ἐπειδὴ δῆθεν εἶναι μυαλωμένη καὶ σεμνή, καὶ μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι, ἐνῶ κατάγεται ἀπὸ τόσο εὐγενικὴ καὶ βασιλικὴ τάξη, στερεῖται καὶ τὴ δόξα καὶ τὴν πατρίδα της. Κοντὰ σ' αὐτά

σπείρει τοῦ ἀπαλλάξαι αὐτὴν τῆς εἰδωλομανίας καὶ Χριστιανὴν ποιῆσαι.

Ταῦτα δὲ πάντα μηχαναὶ ἦσαν τοῦ δολίου δράκοντος. Οὕτω γὰρ τὴν ψυχὴν διατεθεὶς ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς καὶ μηδένα λογισμὸν ρυπαρὸν ἢ ἔρωτα ἐμπαθῆ βλέπων ἐν ἑαυτῷ πρὸς τὴν κόρην σαλευόμενον, ἀλλ' ἢ μόνον συμπάθειαν καὶ ἔλεος τῆς τε συμφορᾶς καὶ τῆς ψυχικῆς ἀπωλείας, οὐκ ἤδει δαιμονικὴν εἶναι μηχανὴν τὸ πρᾶγμα· ὄντως γὰρ σκότος ἐστὶν ἐκεῖνος καὶ τὸ φῶς ὑποκρίνεται. Ὡς γὰρ ὁμιλεῖν ἤρξατο τῇ κόρῃ ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς καὶ τὰ τῆς θεογονωσίας αὐτῇ προσλαλεῖν
10 λόγια,

Σύνες, λέγων, ὦ γύναι, τὸν ζῶντα εἰς τοὺς αἰῶνας Θεόν, καὶ μὴ τῇ πλάνῃ ταύτῃ τῶν εἰδώλων καταφθαρῆς, ἀλλὰ τὸν Δεσπότην ἐπίγνωθι καὶ δημιουργὸν τοῦδε τοῦ παντός, καὶ μακαρία ἔση νυμφευθεῖσα τῷ ἀθανάτῳ νυμφίῳ.

15 Πολλὰ δὲ τοιαῦτα νουθετοῦντος αὐτοῦ, εὐθὺς τὸ πονηρὸν πνεῦμα ὑπαγορεύει τῇ γυναικὶ τὰ τῆς ἀπάτης ὑφαπλῶσαι θῆρατρα καὶ πρὸς τὸν τῆς ἐμπαθείας κατασῦραι βόθρον τὴν θεοφιλῆ ψυχὴν ἐκείνην, καθάποτε καὶ τῷ γενέρχῃ πεποίηκε διὰ τῆς Εὔας, τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ Θεοῦ τάλαιπῶρως φεῖ! ἐξορίσας, καὶ θανάτῳ ὑπόδικον αὐτὸν ἀντὶ τῆς
20 μακαρίας καὶ ἀθανάτου ζωῆς γενέσθαι παρασκευάσας. Ὡς γὰρ ἤκουσεν ἡ κόρη τὰ ῥήματα ἐκεῖνα τὰ πάσης πεπληρωμένα σοφίας, ἀσύνετος οὕσα οὐ συνῆκεν, ἀλλὰ τοιαύτας ἐδίδου τὰς ἀποκρίσεις, ὡς ἄτε γλῶσσα καὶ στόμα τῷ πονηρῷ γενομένη, καὶ φησιν·

Εἰ τῆς ἐμῆς, ὦ δέσποτα, σωτηρίας φροντίζεις καὶ προθυμῇ τῷ
25 Θεῷ σου προσαγαγεῖν με καὶ τὴν ταπεινὴν ψυχὴν μου σῶσαι, ποίησον καὶ αὐτὸς μίαν μου αἴτησιν, καί, πᾶσιν εὐθὺς τοῖς πατράσι μου θεοῖς ἀποταξαμένη, τῷ σῷ συντάξομαι Θεῷ, μέχρι τελευταίας αὐτῷ λατρεύουσα ἀναπνοῆς, καὶ μισθὸν λήψη τῆς ἐμῆς σωτηρίας καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιστροφῆς.

30 Τοῦ δέ,

Τίς ἡ ἀξίωσις, ὦ γύναι;

εἰπόντος, ἐκείνη καὶ σχῆμα καὶ βλέμμα καὶ φθέγμα καὶ ὄλην ἑαυτὴν πρὸς τὸ θέλγειν καταστήσασα,

4. Β' Κορ. 11,14 «αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός».

τοῦ ὑπαγορεύει καὶ τὴ σκέψη νὰ τὴν ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν μανία τῶν εἰδώλων καὶ νὰ τὴν κάνει Χριστιανή.

“Ὅλα αὐτὰ ὅμως ἦταν τεχνάσματα τοῦ δόλιου δράκοντα. Γιατὶ ὄντας ἔτσι προδιατεθειμένος ψυχικᾶ ὁ γιὸς γοῦ βασιλιᾶ καὶ μὴ βλέποντας κανένα λογισμό ἀκάθαρτο ἢ ἐμπαθῆ ἔρωτα νὰ κινεῖται μέσα του πρὸς τὴν κόρη, παρὰ μόνο συμπάθεια καὶ συμπόνια γιὰ τὴ συμφορὰ τῆς καὶ τὴν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς τῆς, δὲν κατάλαβε ὅτι ἡ ὄλη ὑπόθεσις ἦταν τέχνασμα δαιμονικό, διότι πραγματικὰ ἐκεῖνος εἶναι σκοτάδι καὶ προσποιεῖται τὸ φῶς⁴. Μόλις λοιπὸν ἄρχισε νὰ μιλάει στὴν κόρη ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ καὶ νὰ τῆς λέει τὰ λόγια τῆς θεογνωσίας, ὅπως:

Γνώρισε, γυναίκα, τὸ Θεὸ πού ζεῖ στοὺς αἰῶνες καὶ μὴ καταφθείρεσαι μὲ αὐτὴ τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων, ἀλλὰ γνώρισε τὸν Δεσπότη καὶ δημιουργὸ αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος καὶ θὰ εἶσαι εὐτυχισμένη νυμφευόμενη μὲ τὸν ἀθάνατο νυμφίον·

Καὶ ἐνῶ αὐτὸς τὴ νουθετοῦσε μὲ πολλὰ παρόμοια, ἀμέσως τὸ πονηρὸ πνεῦμα ὑπαγορεύει στὴ γυναίκα νὰ ἀπλώσει τὰ δολώματα τῆς ἀπάτης καὶ νὰ παρασύρει στὸ βόθρο τῆς ἐμπάθειας τὴ θεοφιλῆ ἐκείνη ψυχὴ, ὅπως ἐκριβῶς ἔκανε κάποτε καὶ στὸ γενάρχη μὲ τὴν Εὐα, ἐξορίζοντάς τον ἀπὸ τὸν παράδεισο .. ἢ ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλίμονο, κατὰ τρόπο ταλαίπωρο, καὶ προετοιμάζοντάς τον νὰ γίνεῖ ἐνοχος θανάτου ἀντὶ τῆς μακάριαν καὶ ἀθάνατης ζωῆς.

Μόλις δηλαδὴ ἄκουσε ἡ κόρη τὰ γεμᾶτα κάθε σοφία λόγια ἐκεῖνα, ἐπειδὴ ἦταν ἀνόητη, δὲν κατάλαβε, ἀλλὰ ἔδωσε τὶς ἐξῆς ἀπαντήσεις, ἀφοῦ εἶχε γίνεῖ γλώσσα καὶ στόμα τοῦ πονηροῦ, καὶ εἶπε:

Ἐάν, δεσπότη μου, ἐνδιαφέρεσαι γιὰ τὴ σωτηρία μου καὶ προσπαθεῖς νὰ μὲ ὀδηγήσεις στὸ Θεό σου καὶ νὰ σώσεις τὴν ταπεινὴ ψυχὴ μου, κάνε μου καὶ σὺ μιᾶ χάρη, καὶ τότε, ἀφοῦ ἀπαρνηθῶ ἀμέσως ὅλους τοὺς πατροπαράδοτους θεοὺς μου, θὰ συνταχθῶ μὲ τὸ δικό σου Θεό, λατρεύοντάς τον μέχρι τὴν τελευταία πνοή μου, καὶ θὰ ἀμειφθεῖς γιὰ τὴ σωτηρία μου καὶ τὴν ἐπιστροφή μου στὸ Θεό.

“Ὅταν ἐκεῖνος ρώτησε:

Ποιά εἶναι ἡ ἀξίωσή σου, γυναίκα;

Ἐκείνη, ἀφοῦ ἄλλαξε καὶ τὴ στάση καὶ τὸ βλέμμα καὶ τὰ λόγια τῆς καὶ ὀλόκληρο τὸν ἑαυτὸ τῆς, ὥστε νὰ γίνεῖ θελκτικὴ, εἶπε:

Συνάφθητί μοι, ἔφη, γάμου κοινωνία, κἀγὼ σου τοῖς προστάγμασι χαίρουσα ἐξακολουθήσω.

Ὁ δέ,

Μάτην, φησίν, ὦ γύναι, τοιαύτην μοι προέτεινας σκληρὰν ἀξίωσιν· τῆς μὲν γὰρ σῆς ἰσχυρῶς κῆδομαι σωτηρίας καὶ τοῦ βουθοῦ τῆς ἀπωλείας ποθῶ σε ἀνελκῦσαι, μολῶναι δὲ τὸ σῶμά μου δι' αἰσχυρᾶς μίξεως βαρὺ μοι καὶ πάντη ἀδύνατον.

Ἡ δέ, ὄλην ὀμαλίζουσα τὴν ὁδὸν αὐτῶ καὶ διαλεαίνουσα,

Ἰνατί, φησί, τοιαῦτα φθέγγῃ σύ, ὁ πάσης πεπληρωμένος σοφίας;
 10 Ἰνατί μολυσμὸν τὸ πρᾶγμα καὶ αἰσχυρὰν ἐκάλεσας μίξιν; Οὐκ ἀμύητος γάρ εἰμι κἀγὼ τῶν χριστιανικῶν βιβλίων, ἀλλὰ πολλαῖς μὲν δέλλοις ἐν τῇ πατρίδι μου ἐνέτυχον, πολλῶν δὲ ὀμιλούντων μοι Χριστιανῶν ἀκήκοα. Οὐ γέγραπται τοίνυν ἐν τινι τῶν καθ' ὑμᾶς βιβλίων, «τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος»,
 15 καί, «κρεῖσσον γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι», καί, «ἂ ὁ Θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω»; Οὐ πάντας τοὺς πάλαι δικαίους, πατριάρχας τε καὶ προφήτας, γάμῳ συναφθῆναι αἱ Γραφαὶ διδάσκουσιν ὑμῶν; Οὐ Πέτρον ἐκεῖνον, ὃν καὶ κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων φατέ γεγονέναι, γαμετὴν γέγραπται ἐσχηκέναι; Τίσιν οὖν
 20 αὐτὸς πειθόμενος, μολυσμὸν τοῦτο καλεῖς; Πάνυ μοι δοκεῖς, δέσποτα, τῆς ἀληθείας τῶν δογμάτων ὑμῶν ἀποπλανᾶσθαι.

Ὁ δέ·

Ναί, φησίν, ὦ γύναι· οὕτως ἔχει ταῦτα πάντα καθὼς εἴρηκας. Ἐφεῖται γὰρ τοῖς βουλομένοις γάμῳ κοινωνεῖν, ἀλλ' οὐ τοῖς
 25 ἅπαξ ἐπαγγελιομένοις τῷ Χριστῷ παρθενεύειν. Ἐγὼ γάρ, ἐξότε τῷ λουτρῷ ἐκαθαρίσθην τοῦ θεοῦ βαπτίσματος, τῶν τῆς νεότητος καὶ ἀγνοίας μου πταισμάτων καθαρὸν ἑμαυτὸν παραστήσαι τῷ Χριστῷ συνεταξάμην· καὶ πῶς τὰ ὁμολογημένα Θεῷ διαλῦσαι τολμήσω;

30 Ἐφη δὲ αὐθις ἡ γυνή·

Ἔστω καὶ τοῦτό σου τὸ θέλημα, καθὼς βούλοιο. Ἄλλην δὲ μικράν τινα καὶ οὐδαμινὴν πλήρωσον ἐπιθυμίαν μου, εἴπερ ὄντως

Νυμφέψου με και ἐγὼ μὲ χαρὰ θὰ ἀκολουθήσω τὶς προσταγές σου.

Και ἐκεῖνος ἀπάντησε·

ἽΑδικα, γυναῖκα, μοῦ πρότεινες τόσο δύσκολη ἀξίωση· γιατί ἐνδιαφέρομαι βέβαια πολὺ γιὰ τὴ σωτηρία σου καὶ ἐπιθυμῶ νὰ σὲ βγάλω ἀπὸ τὸ βυθὸ τῆς ἀπώλειας, τὸ νὰ μολύνω ὅμως τὸ σῶμα μου μὲ αἰσχρὴ ἐπαφὴ μοῦ εἶναι πολὺ βαρὺ καὶ ἐντελῶς ἀδύνατο.

Ἐκείνη ὅμως ἐξομαλύνοντας σ' αὐτὸν τὸ δρόμο καὶ κάνοντάς τὸν τελείως ὀμαλὸ τοῦ λέει·

Γιατί τὰ λὲς αὐτὰ σὺ ποὺ εἶσαι γεμᾶτος σοφία; Γιατί ὀνόμασες μολυσμὸ τὸ γάμο καὶ αἰσχρὴ ἐπαφὴ; Διότι κι ἐγὼ δὲν ἀγνοῶ τὰ χριστιανικὰ βιβλία· ἀλλὰ στὴν πατρίδα μου διάβασα πολλές δέλτους καὶ ἄκουσα πολλοὺς Χριστιανοὺς νὰ μιλοῦν. Δὲν εἶναι γραμμένο λοιπὸν σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ βιβλία σας, ὅτι «ὁ γάμος εἶναι ἐντιμος καὶ τὸ συζυγικὸ κρεββάτι ἀμόλυντο»⁵; καὶ ὅτι «εἶναι καλύτερα νὰ παντρευεταὶ κανεὶς παρὰ νὰ καίεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία»⁶; καὶ «ἐκεῖνα ποὺ ὁ Θεὸς τὰ ἔνωσε, ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ τὰ χωρίζει»⁷; Δὲν διδάσκουν οἱ Γραφές σας ὅτι ὅλοι οἱ παλιοὶ δίκαιοι, πατριάρχες καὶ προφῆτες, ἦταν παντρεμένοι; Ἐκεῖνος ὁ Πέτρος, τὸν ὁποῖο λέτε ὅτι ἀνεδείχθηκε καὶ σὲ κορυφαῖο μεταξὺ τῶν ἀποστόλων, δὲν εἶναι γραμμένο ὅτι εἶχε γυναῖκα; Σὲ ποιούς λοιπὸν πείθεισαι ἐσὺ καὶ τὸ ὀνομάζεις αὐτὸ μολυσμὸ; Μοῦ φαίνεται, δεσπότη μου, ὅτι ἔχεις ἐκτραπεῖ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τῶν δογμάτων σας.

Ἐκεῖνος τῆς λέει·

Ναί, γυναῖκα, ἔτσι εἶναι ὅλα αὐτά, ὅπως εἶπες. Γιατί ἐπιτρέπεται σ' ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ παντρευθοῦν, ὄχι ὅμως σ' ἐκείνους ποὺ ὑποσχέθηκαν στὸ Χριστὸ ὅτι θὰ μείνουν μιὰ γιὰ πάντα παρθένοι. Γιατί ἐγὼ, ἀπὸ τότε ποὺ καθαρίσθηκα μὲ τὸ λουτρὸ τοῦ θείου βαπτίσματος, ὑποσχέθηκα νὰ παρουσιάσω τὸν ἑαυτό μου καθαρὸ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῆς νιότης καὶ τῆς ἀγνοίας μου· πῶς τώρα νὰ τολμήσω νὰ διαλύσω αὐτὰ ποὺ ὁμολόγησα στὸ Θεό;

Τοῦ εἶπε πάλι ἡ γυναῖκα·

ἽΑς γίνεῖ καὶ τὸ θέλημά σου αὐτὸ ὅπως θέλεις· ἀλλὰ κάνε μου μιὰ ἄλλη μικρὴ καὶ μηδαμινὴ ἐπιθυμία μου, ἐὰν βέβαια πραγμα-

- ἐν ἀληθείᾳ τὴν ψυχὴν μου θέλεις σῶσαι. Συγγενοῦ μοι ταύτῃ τῇ
 νυκτὶ καὶ μόνον, καὶ τοῦ σοῦ κατατροφῆσαί με κάλλους ποιήσον
 τῆς ἐμῆς τε αὐτὸς ἐμπλήσθητι ὠραιότητος. Καὶ λόγον σοι δίδω-
 μι, ἅμα πρῶτὴ Χριστιανὴν γενέσθαι καὶ πᾶσαν ἐκφυγεῖν τὴν τῶν
 5 θεῶν μου λατρείαν. Καὶ ἔσται σοι οὐ μόνον συγγνώμη ἕνεκεν τῆς
 οἰκονομίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ δωρεῶν ἀντάμειψις παρὰ τῷ Θεῷ
 σου ἕνεκα τῆς ἐμῆς σωτηρίας· «Χαρὰ», γάρ φησιν ἡ Γραφή σου,
 «γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐφ' ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι». Εἰ οὖν
 10 χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ δι' ἐπιστροφὴν ἁμαρτωλοῦ, τῷ προξένῳ
 τῆς ἐπιστροφῆς οὐ μέγας ἐποφείλεται μισθός; Ναί, οὕτως ἔχει,
 καὶ μὴ ἀμφίβαλλε. Οὐ πολλὰ δὲ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς θρησκείας
 ὑμῶν ἀπόστολοι κατ' οἰκονομίαν ἐποίουν, παραβαίνοντες ἔσθ'
 15 ὅτε ἐντολὴν, ἕνεκα μείζονος ἐντολῆς; Οὐ τὸν Παῦλον λέγεται πε-
 ριτεμεῖν τὸν Τιμόθεον, ἕνεκα κρείττονος οἰκονομίας; καίτοι πα-
 ράνομον Χριστιανοῖς ἡ περιτομὴ λελόγισται· ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος
 οὐ παρητήσατο τοῦτο ποιῆσαι. Καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἐν ταῖς Γρα-
 φαῖς σου εὐρήσεις. Εἰ οὖν κατὰ ἀλήθειαν, καθὼς λέγεις, σῶσαί
 μου τὴν ψυχὴν ζητεῖς, τὴν μικρὰν μου ταύτην ἐπιθυμίαν
 20 πλήρωσον. Καὶ ἐγὼ μὲν τελεία σοι κοινωνία γάμου συναφθῆναι
 ζητοῦσα, ἐπεὶ σοι οὐ καταθύμιόν ἐστι τοῦτο οὐκ ἔτι σε καταναγ-
 κάζω, τὰ ἀρεστά σοι πάντα ποιοῦσα. Λοιπὸν καὶ αὐτὸς μὴ πάντῃ
 βδελύξῃ, ἀλλ', ὑπακούσας μου τὸ ἅπαξ τοῦτο, σῶσεις με, τῆς
 δεισιδαίμονος πλάνης ρυσάμενος, τὰ δεδογμένα δὲ σοι εἰς τὸ
 ἐξῆς ποιήσεις διὰ βίου παντός.
- 25 Οὕτω λέγουσα (καὶ γὰρ εἶχε τὸν εἰσηγούμενον, ᾧ καὶ τὰ ὦτα ὑπεῖχεν
 αὐτῇ κρυφίως, καὶ Γραφῶν ἐμπειρος ὁ ληστής ἦν, ὁ τῆς κακίας ὄντως
 δημιουργὸς καὶ διδάσκαλος), τοιαῦτα τοιγαροῦν λέγουσα καὶ ὑποσαί-
 νουσα, δίκτυά τε καὶ παγίδας ἐκ δεξιῶν τε καὶ ἐξ εὐωνύμων αὐτῷ πε-
 ριπλέκουσα, τὸν πύργον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς διασαλεύειν ἤρχετο, τὸν τό-
 30 νον τε ὑποχαλᾶν αὐτοῦ τῆς προθέσεως, καὶ τὴν γνώμην μαλακωτέραν
 ποιεῖν. Ὁ δὲ σπορευὺς τῆς κακίας καὶ τῶν δικαίων ἐχθρός, σαλευομέ-
 νῃ αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἰδὼν χαρᾶς ἐμπλεως γεγονώς, φωνεῖ παρευθῶ

8. Λουκᾶ 15,17.

9. Πράξ. 16,3.

τικά θέλεις νὰ σώσεις τὴν ψυχὴ μου. Κοιμήσου μαζί μου αὐτὴ τὴ νύχτα καὶ μόνο, καὶ κάνε μὲ νὰ ἀπολαύσω τὴν ὁμορφιά σου, χορταίνοντας καὶ σὺ τὴ δική μου ὠραιότητα. Καὶ σοῦ δίνω τὸ λόγο μου, ὅτι μόλις ξημερώσει θὰ γίνω Χριστιανὴ καὶ θὰ ἀποφύγω κάθε λατρεία τῶν θεῶν. Καὶ ὄχι μόνο θὰ τύχεις συγχωρήσεως γι' αὐτὴ σου τὴν ὑποχώρηση, ἀλλὰ καὶ ἀνταπόδοση δωρεῶν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ σου, ἐξαιτίας τῆς δικῆς μου σωτηρίας. Γιατὶ ἡ Γραφή σου λέει, «γίνεται χαρὰ στὸν οὐρανὸ γιὰ ἓνα ἁμαρτωλὸ ποῦ μετανοεῖ»⁸. Ἐὰν λοιπὸν γίνεται χαρὰ στὸν οὐρανὸ γιὰ τὴν ἐπιστροφή ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ, σ' αὐτὸν ποῦ προκάλεσε τὴν ἐπιστροφή δὲν ὀφείλεται μεγαλύτερη ἀμοιβή; Ναι, ἔτσι εἶναι καὶ μὴ ἀμφιβάλλεις. Δὲν ἔκαναν πολλὰ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς θρησκείας ἀπόστολοι, κατ' οἰκονομίαν, παραβαίνοντας μερικὲς φορὲς κάποια ἐντολή, ἐξαιτίας ἄλλης μεγαλύτερης ἐντολῆς; Δὲν λέγεται ὅτι ὁ Παῦλος ἔκανε περιτομὴ στὸν Τιμόθεο⁹, ἐξαιτίας ἀνώτερου σκοποῦ; Ἄν καὶ ἡ περιτομὴ θεωρήθηκε παράνομη γιὰ τοὺς Χριστιανούς· καὶ ὅμως ἐκεῖνος δὲ ἀπέφυγε νὰ τὸ κάνει. Θὰ βρεῖς καὶ πολλὰ παρόμοια στὶς Γραφές σου. Ἐὰν λοιπὸν πραγματικά, ὅπως λές, θέλεις νὰ σώσεις τὴν ψυχὴ μου, ἱκανοποίησε αὐτὴ τὴ μικρὴ μου ἐπιθυμία. Καὶ ἐγώ, ἂν καὶ θέλω νὰ ἐνωθῶ μαζί σου μὲ πλήρη ἔνωση γάμου, ὅμως, ἐπειδὴ αὐτὸ δὲν εἶναι καὶ δική σου ἐπιθυμία, δὲν σὲ ἐξαναγκάζω πλέον, κάνοντας ὅλα ὅσα σοῦ ἀρέσουν· καὶ σὺ λοιπὸν μὴ μὲ σιχαθεῖς ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ, ὑποχωρώντας μιὰ φορὰ σ' αὐτό, θὰ μὲ σώσεις γλιτώνοντάς με ἀπὸ τὴ δεισιδαίμονα πλάνη, καὶ θὰ τηρήσεις στὸ ἐξῆς σ' ὀλοκλήρη τὴ ζωὴ σου ὅσα ἔχεις διδαχθεῖ.

Μιλώντας ἔτσι (γιατὶ εἶχε τὸν ὑποβολέα, στὸν ὁποῖο ἔτεινε κρυφὰ τὰ αὐτιά της, καὶ ὁ ληστής γνώριζε καὶ τὶς Γραφές, ὁ πραγματικὸς δημιουργὸς καὶ δάσκαλος τῆς κακίας), λέγοντας λοιπὸν τέτοια καὶ χαϊδεύοντάς τον καὶ τυλίγοντάς τον μὲ δίχτυα καὶ παγίδες ἀπὸ τὰ δεξιά καὶ ἀπὸ τὰ ἀριστερά, ἄρχισε νὰ σείει ἀπὸ τὰ θεμέλια τὸν πύργο τῆς ψυχῆς του, νὰ χλαρώνει τὸν τόνο τῆς προθέσεώς του καὶ νὰ κάνει πρὸ ἐνδοτικῆ τῆ στάση του. Ὁ σπορέας ὅμως τῆς κακίας καὶ ἐχθρὸς τῶν δικαίων, βλέποντας νὰ κλονίζεται ἡ καρδιά του, γεμᾶτος χαρὰ, φωνάζει

τὰ σὸν αὐτῷ παραγενόμενα τῆς πονηρίας πνεύματα,

Ὁρᾶτε, κράζων, ὅπως ἡ κόρη αὐτῆ διανῦσαι ἐπέιγεται ἃ οὐκ ἠδυνήθημεν ἡμεῖς ἀνῦσαι. Δεῦτε οὖν, ἰσχυρῶς νῦν ἐπιπέσωμεν αὐτῷ· οὐκ εὐρήσομεν γὰρ ἄλλον καιρὸν οὕτως ἐπιτήδειον τὸ
5 θέλημα πληρῶσαι τοῦ πέμψαντος ἡμᾶς.

Ταῦτα συλλαλήσας ὁ δολιόφρων τοῖς ἑαυτοῦ κυσίν, ἐπεμβαίνουσι τῷ Χριστοῦ στρατιώτῃ, πάσας αὐτοῦ τῆς ψυχῆς τὰς δυνάμεις ταραζάντες, καὶ δεινὸν ἔρωτα τῆς κόρης ὑποθέμενοι, πῦρ τε σφοδρότατον ἐπιθυμίας ἐκκαύσαντες ἐν αὐτῷ. Ὁρῶν δὲ ἑαυτὸν ἐκεῖνος ἰσχυρῶς φλεγόμε-
10 νον καὶ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν αἰχμαλωτιζόμενον, καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν τῆς κόρης καὶ πρὸς Θεὸν ἐπιστροφὴν, ὡς ἀγκίστρον δέλεαρ, τῇ προκειμένη πράξει περιτιθεμένους, καὶ ὄχλοῦντας αὐτῷ τῇ τοῦ ἐχθροῦ ὑποβολῇ μὴ ἁμαρτίαν εἶναι τὸ ἐπὶ σωτηρία ψυχῆς ἅπαξ γυναιξὶ συγγενέσθαι, στενάζας ἐν ἀπορίᾳ ψυχῆς βύθιον τι καὶ τετηκός,
15 ἑαυτὸν εὐθὺς πρὸς εὐχὴν συντείνει, καὶ ὄχετοὺς δακρῦων ἐξ ὀφθαλμῶν δαψιλῶς προχέων, ἐβόα πρὸς τὸν δυνάμενον σῶζειν τοὺς ἐπ' αὐτῷ πεποιθότας·

Ἐπὶ σοί, Κύριε, ἤλπισα· μὴ καταισχυνθεῖην εἰς τὸν αἰῶνα, μηδὲ καταγελασάτωσάν με οἱ ἐχθροί μου, τὸν τῆς σῆς ἐχόμενον δε-
20 ξιάς, ἀλλὰ παράστηθί μοι ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ καὶ κατὰ τὸν σὸν θέλημα εὐθύνον τὰς ὁδοὺς μου, ἵνα δοξασθῇ τὸ ὄνομά σου τὸ ἔνδοξον καὶ φοβερὸν ἐπ' ἐμοὶ τῷ οἰκέτῃ σου, ὅτι εὐλόγητός εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐφ' ἱκανὰς δὲ ὥρας μετὰ δακρῦων εὐζάμενος καὶ πολλὰ γονυκλιτή-
25 σας, καθῆκεν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καί, ὑπνώσας μικρόν, ὄρᾳ ἑαυτὸν ὑπὸ τινων φοβερῶν ἀρπαγέντα, καὶ τόπους οὓς οὐδέποτε ἐωράκει διελθόντα, καὶ ἐν τινι γενόμενον μεγίστην πεδιάδα ὠραίοις ἄνθεσι καὶ λῖαν εὐώδεσι κομώσῃ, ἔνθα φυτὰ μὲν ἐώρα παντοδαπὰ καὶ ποικίλα, καρποῖς ξένοις τισὶ καὶ θαυμασίοις βρίθοντα, ἰδεῖν τε ἠδίστοις καὶ
30 ἄψασθαι ποθεινοῖς. Τὰ τε φύλλα τῶν δένδρων λιγυρὸν ὑπήχει αὔρα τινὶ λεπτοτάτῃ, καὶ ἀκόρεστον καὶ χαριεστάτην ἐκπέμποντα εὐωδῖαν κινούμενα. Θρόνοι τε ἀνέκειντο ἐκ καθαρωτάτου χρυσοῦ καὶ λίθων

ἀμέσως τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας πού εἶχαν πάει μαζί του, κραυγάζοντας·

Βλέπετε ὅτι ἡ κόρη αὐτὴ ἀγωνίζεται νὰ φέρει εἰς πέρας αὐτὰ πού δὲν μπορέσαμε νὰ κάνουμε ἑμεῖς. Ἐλᾶτε λοιπὸν νὰ πέσουμε ὀρμητικὰ ἐπάνω του· γιατί δὲ θὰ βροῦμε ἄλλη εὐκαρία τόσο κατάλληλη νὰ ικανοποιήσουμε τὸ θέλημα αὐτοῦ πού μᾶς ἔστειλε.

Ἄφου συζήτησε αὐτὰ ὁ δόλιος μὲ τὰ σκυλιά του, ἐπιτίθενται στὸ στρατιώτη τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀφου τοῦ τάραξε ὅλες τὶς ψυχικὲς του δυνάμεις, τοῦ ἔβαλε δυνατὸ ἔρωτα πρὸς τὴν κόρη καὶ τοῦ ἄναψε δυνατὴ φωτιά ἐπιθυμίας. Ἐκεῖνος πάλι, βλέποντας τὸν ἑαυτό του νὰ καίεται δυνατὰ καὶ νὰ παρασύεται πρὸς τὴν ἁμαρτία, καὶ οἱ λογισμοὶ του τὴ σωτηρία τῆς κόρης καὶ τὴν ἐπιστροφή της στὸ Θεὸ νὰ τὴ βάζουν σὰν δόλωμα σὲ ἀγκίστρι γιὰ τὴν προκειμένη πράξη, καὶ νὰ τὸν ἐνοχλοῦν, μὲ τὴν ὑποβολὴ τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι τάχα δὲν εἶναι ἁμαρτία, γιὰ τὴ σωτηρία μιᾶς ψυχῆς, νὰ κοιμηθεῖ μιὰ φορὰ μὲ γυναίκα, στενάζοντας ἀπὸ ἀμηχανία καθὼς κάτι βαθειὰ στὴν ψυχὴ του εἶχε λειώσει, ἐντεῖναι τὶς δυνάμεις του ἀμέσως σὲ προσευχὴ καὶ χύνοντας ἄφθονα δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια του, φώναζε πρὸς ἐκεῖνον πού μπορεῖ νὰ σώσει ὅσους ἔχουν ἐμπιστοσύνη σ' αὐτόν.

Κύριε, σὲ σένα ἐλπίζω· ἄς μὴ καταντροπιασθῶ στὸν αἰῶνα¹⁰, οὔτε νὰ γίνω περιγελῶς τῶν ἐχθρῶν μου¹¹, ἐγὼ πού κρατιέμαι ἀπὸ τὸ δεξιὸ σου χέρι· ἀλλὰ συμπαραστάσου με κατὰ τὴν ὥρα αὐτὴ, καὶ κατεύθυνε τὰ βήματά μου σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου¹², γιὰ νὰ δοξασθεῖ τὸ ἔνδοξο καὶ φοβερὸ ὄνομά σου σὲ μένα τὸν δοῦλο σου, γιατί εἶσαι εὐλογημένος στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Ἄφου προσευχήθηκε γιὰ ἀρκετὲς ὥρες μὲ δάκρυα καὶ γονυκλισίες πολλές, ξάπλωσε στὸ δάπεδο, καὶ ἀφου κοιμήθηκε γιὰ λίγο, βλέπει τὸν ἑαυτό του νὰ ἀρπάζεται ἀπὸ κάποιους φοβεροὺς καὶ νὰ περιέρχεται τόπους τοὺς ὁποίους δὲν εἶχε δεῖ ποτὲ καὶ φθάνοντας σὲ κάποια πολὺ μεγάλη πεδιάδα, ἡ ὁποία ἦταν γεμάτη ὥραϊα καὶ εὐώδη ἄνθη, ἔβλεπε φυτὰ κάθε εἶδους καὶ ποικιλίας, γεμᾶτα ἀπὸ καρποὺς παράξενους καὶ θαυμάσιους, ὥραϊοὺς στὴ θέα καὶ ἐλκυστικούς στὴν ἀφή. Τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἀντηχοῦσαν ἀπαλὰ καὶ μελωδικὰ μὲ κάποια λεπτὴ αὔρα καὶ καθὼς κουνιόνταν σκόρπιζαν μιὰ ἀκόρεστη καὶ πολὺ θελκτικὴ εὐωδιά. Ὑπῆρχαν ἐκεῖ καὶ θρόνοι κατασκευασμένοι ἀπὸ καθαρὸ

τιμίῳν κατεσκευασμένοι, λαμπρὰν οἶαν αἴγλην ἀφιέντες, καὶ κλῖναι ἐν ἐξάλλοις τισὶ στρωμαῖς καὶ τῷ κάλλει τὴν διήγησιν νικώσαις κατηγολαῖσμένοι. Ὑδατὰ τε παρέρρει διαυγῆ λίαν καὶ αὐτὰς εὐφραίνοντα τὰς ὀράσεις. Τὴν δὲ θαυμαστὴν ταύτην καὶ μεγάλην πεδιάδα οἱ φοβεροὶ ἐκεῖνοι διαγαγόντες αὐτόν, εἰς πόλιν εἰσήγαγον ἀρρήτω τινὶ λαμπρότητι ἀποστίλβουσαν, ἐκ χρυσοῦ μὲν διαυγοῦς τὰ τεῖχη, λίθων ὧν οὐδεὶς πώποτε ἐώρακε τὰς ἐπάλλξεις ἔχουσαν ἀνεγηγερμένας. Ὡς τίς ἂν ἐκείνης εἴποι τὸ κάλλος τῆς πόλεως καὶ τὴν φαιδρότητα; Φῶς ἄνωθεν πυκνὰ ταῖς ἀκτίσι διαῖττον πάσας αὐτῆς τὰς πλατείας ἐπλήρου καὶ ὑπόπτεροί τινες στρατιαί, αὐτῇ ἐκάστη φῶς οὖσαι, ταύτη ἐπεδήμουν, μέλος ἄδουσαι ἀκοῇ βροτεία μηδέποτε ἀκουσθέν. Καὶ φωνῆς ἤκουσε λεγούσης·

Αὕτη ἡ ἀνάπαυσις τῶν δικαίων, αὕτη ἡ εὐφροσύνη τῶν εὐαρεστησάντων τῷ Κυρίῳ.

Ἐκεῖθεν οὖν ἐξαγαγόντες οἱ φρικωδέστατοι ἄνδρες ἐκεῖνοι, εἰς τούπισω ἄγειν ἔλεγον. Ὁ δέ, τῆς τερπνότητος ἐκείνης καὶ θυμηδίας ὄλος γινόμενος,

Μὴ στερήσητέ με, ἔλεγε, μὴ στερήσητε, δυσωπῶ, τῆς ἀρρήτου χαρᾶς ταύτης, ἀλλὰ δότε κάμοι ἐν μιᾷ τῆς μεγίστης ταύτης πόλεως γωνία διαιτᾶσθαι.

Οἱ δέ,

Ἀδύνατόν ἐστι νῦν, ἔλεγον, εἶναι σε ἐνταῦθα, ἀλλὰ κόπῳ πολλῷ καὶ ἰδρωτὶ ἐλεύσῃ ὧδε, εἴπερ ἑαυτὸν βιάσῃ.

Ταῦτα εἶπον καί, τὴν μεγίστην αὐτῆς πεδιάδα διελθόντες, εἰς τόπους ἀπήνεγκαν σκοτεινοὺς καὶ πάσης ἀηδίας πεπληρωμένους, ἰσόρροπον τῆς ὀραθείσης φαιδρότητος τὸ λυπηρὸν κεκτημένους. Σκότος γὰρ ἦν ἀφεγγές καὶ ζοφερὸν παντελῶς, θλίψεως δὲ καὶ ταραχῆς τὸ πᾶν ἐπεπλήρωτο. Ἐνθα κάμιнос ἐξῆπτε πυρὸς ἀναφλεγόμενη, καὶ σκωλήκων γένος ἦν κολαστικὸν ἔρπον ἐκεῖσε. Δυνάμεις δὲ τιμωρητικαὶ ἐφεστῶσαι τῇ καμίνῳ καὶ τινες ἐλεεινῶς τῷ πυρὶ κατακαιόμενοι, καὶ φωνὴ ἤκούετο λέγουσα·

Οὗτος ὁ τόπος τῶν ἁμαρτωλῶν· αὕτη ἡ κόλασις τῶν πράξεσιν αἰσχροῖς ἑαυτοῦς μολυνάντων.

χρυσάφι και πολύτιμα πετράδια, αφήνοντας μιὰ ὑπέροχη λάμψη, και ἀνάκλιτρα μὲ κάτι ἀσυνήθιστα στρώματα, πού, στολισμένα μὲ κάλλος, ξεπερνοῦσαν κάθε περιγραφή. Ἔτρεχαν ἐπίσης και νερὰ κρυστάλλινα πού χαϊρόσουν νὰ τὰ βλέπεις. Ἀφοῦ οἱ φοβεροὶ ἐκεῖνοι τὸν ὀδήγησαν μέσω τῆς θαυμάσιας ἐκείνης και μεγάλης πεδιάδας, τὸν ἔφεραν μέσω σὲ μιὰ πόλη πού ἀκτινοβολοῦσε μιὰ ἀπερίγραπτη λάμψη, ἔχοντας τὰ τεῖχη της ἀπὸ καθαρὸ χρυσάφι, ἐνῶ τὶς ἐπάλξεις καμωμένες ἀπὸ πέτρες πού κανεὶς ποτὲ δὲν εἶχε δεῖ. Πράγματι ποιὸς θὰ μοροῦσε νὰ μιλήσει γιὰ τὴν ὁμορφιὰ και τὴ χάρη ἐκείνης τῆς πόλεως¹³; Φῶς πού κατέβαινε ἀπὸ πάνω μὲ πυκνὲς ἀκτίνες γέμιζε ὅλες τὶς πλατεῖες της, και κάποιες φτερωτὲς στρατιές, πού ἢ κάθε μιὰ ἦταν γι' αὐτὴν φῶς, βρίσκονταν σ' αὐτὴν, ψάλλοντας κάποια μελωδία πού δὲν εἶχε ἀκουσθεῖ ποτὲ σὲ ἀνθρώπινη ἀκοή. Ἄκουσε και μιὰ φωνὴ πού ἔλεγε:

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀναψυχὴ τῶν δικαίων, αὐτὴ εἶναι ἡ εὐφροσύνη ἐκείνων πού εὐαρέστησαν τὸν Κύριο.

Βγάζοντάς τον ἀπὸ ἐκεῖ οἱ φρικτοὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες, ἔλεγαν ὅτι θὰ τὸν φέρουν πίσω. Ἐκεῖνος ὅμως θαμπωμένος ἀπὸ ἐκείνη τὴν εὐχαρίστηση και χαρὰ, ἔλεγε:

Μὴ μοῦ στερήσετε, σᾶς ἰκετεύω, μὴ μοῦ στερήσετε ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀπερίγραπτη χαρὰ, ἀλλὰ ἀφήστε με και μένα νὰ διαμένω σὲ μιὰ γωνία αὐτῆς τῆς τόσο μεγάλης πόλεως.

Και ἐκεῖνοι τοῦ ἔλεγαν:

Εἶναι ἀδύνατο νὰ μείνεις ἐδῶ τώρα. Ἐδῶ θὰ ἔρθεις μὲ πολὺ κόπο και ἰδρώτα, ἐὰν πείσεις τὸν ἑαυτό σου.

Αὐτὰ εἶπαν και, ἀφοῦ διέσχισαν πάλι τὴν τεράστια πεδιάδα, τὸν μετέφεραν σὲ τόπους σκοτεινοὺς και γεμάτους μὲ κάθε ἀηδία, πού εἶχαν τὴ λύπη ἀντίστοιχη πρὸς τὴ χαρὰ πού εἶχε δεῖ. Γιατὶ ὑπῆρχε σκοτάδι πυκνὸ ἐντελῶς μελαγχολικὸ και ὅλα ἦταν γεμάτα θλίψη και ἀναταραχὴ. Ἐκεῖ ὑπῆρχε καμίνι ἀναμμένο πού ἐβγαζε φλόγες φωτιᾶς: ὑπῆρχε ἀκόμα ἐκεῖ και ἓνα βασανιστικὸ εἶδος σκουληκιῶν πού σέρνονταν. Στὸ καμίνι στέκονταν δυνάμεις ἐκδικητικὲς και μερικοὶ πού κατακαίονταν ἀλύπητα ἀπὸ τὴ φωτιά. Ἀκούσαν και μιὰ φωνὴ πού ἔλεγε:

Αὐτὸς εἶναι ὁ τόπος τῶν ἀμαρτωλῶν, αὐτὴ εἶναι ἡ κόλαση ἐκείνων πού μόλυναν τοὺς ἑαυτοὺς τους μὲ αἰσχρὲς πράξεις.

Ἐπί τούτοις ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκεῖθεν οἱ καὶ εἰσαγαγόντες καί, εἰς ἑαυ-
τὸν εὐθὺς ἐλθὼν, ἔντρομος ἦν ὁλος, δάκρυα δὲ ποταμηδὸν κατέδδον οἱ
ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. Πᾶσα δὲ ἡ ὠραιότης τῆς ἀκολάστου κόρης ἐκείνης

καὶ τῶν λοιπῶν δυσωδεστέρα βορβόρου καὶ σαπρίας αὐτῷ λελόγιστο.
5 Στρέφων δὲ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ὁραθέντων τὴν μνήμην, τῷ πόθῳ τῶν
ἀγαθῶν καὶ τῷ φόβῳ τῶν ἀνιαρῶν ἐκείνων, ἐπὶ τῆς κλίνης κατέκειτο
ἥκιστα ἐγερθῆναι δυνάμενος.

Ἄνηγγέλθη δὲ τῷ βασιλεῖ ἡ τοῦ υἱοῦ ἀρρωστία, καὶ ὃς ἐλθὼν
ἐπηρώτα τί τὸ συμβάν. Ὁ δὲ τὰ ὁραθέντα αὐτῷ διηγεῖται, καὶ φησιν·

10 Ἰνατί «παγίδα ἠτοίμασας τοῖς ποσί μου, καὶ κατέκαμψας τὴν
ψυχὴν μου;». Εἰ μὴ γὰρ Κύριος ἐβοήθησέ μοι, παραβραχὺ
παρώκησεν ἂν τῷ ἄδῃ ἡ ψυχὴ μου. Ἄλλ' «ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τῷ
Ἰσραὴλ, τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ!»! ὃς καὶ τὴν ἐμὴν «ἐρρύσατο τα-
15 πείνωσιν ἐκ μέσου σκύμων. Ἐκοιμήθην γὰρ τεταραγμένος». Ἄλλ' ἐπεσκέματό με ἐξ ὕψους ὁ Θεὸς μου καὶ Σωτὴρ μου, καὶ
ἔδειξέ μοι οἶων ἀγαθῶν ἀπεστέρησαν ἑαυτοὺς οἱ παροργίζοντες
αὐτόν, οἶων δὲ κολάσεων ὑπευθύνους εἰργάσαντο.

Καὶ νῦν, ὦ πάτερ, ἐπεὶ σου τὰ ὦτα ἔβυσας τοῦ μὴ ἀκοῦσαι
20 μου τῆς φωνῆς τῆς τὰ ἀγαθὰ σοι ἐπαδούσης, κἄν ἐμὲ μὴ κώλυε
τὴν εὐθεϊάν βαδίσει ὁδόν. Τοῦτο γὰρ ποθῶ, τούτου ἐφίεμαι, τοῦ
πάντων ἀπαλλαγῆναι, καὶ τόπους καταλαβεῖν ἔνθα Βαρλαάμ ὁ
τοῦ Χριστοῦ θεράπων τὰς οἰκήσεις ἔχει, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ λοιπὸν
τῆς παρούσης μου διανῦσαι ζωῆς. Εἰ δὲ βίᾳ κατασχεῖν με θελή-
25 σεις, ὄψιμι με θάττον τῇ λύπῃ καὶ ἀδημονίᾳ νεκρόν· καὶ οὔτε σὺ
τὸ λοιπὸν πατὴρ κληθήσῃ, οὔτε υἱόν με ἔτι ἔξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'

Πάλιν οὖν ἀθυμία κατέσχε τὸν βασιλέα, πάλιν ἀπελέγετο ὅλην αὐτοῦ
τὴν ζωὴν καί, δεινὰ στρέφων ἐν ἑαυτῷ, εἰς τὸ ἴδιον ἀπῆει παλάτιον. Τὰ
30 δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλέντα τῆς πονηρίας πνεύματα κατὰ τοῦ

14. Ψαλμ. 56,7· «παγίδα ἠτοίμασαν τοῖς ποσί μου καὶ κατέκαμψαν τὴν ψυχὴν μου».

15. Ψαλμ. 72,1· «ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ, τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ».

Μετά ἀπὸ αὐτὰ τὸν ἔβγαλαν ἀπὸ ἐκεῖ ἐκεῖνοι πού τὸν εἶχαν βάλει μέσα. Ὅταν συνῆλθε, ἦταν τρομαγμένος, καὶ δάκρυα σὰν ποτάμι ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια του. Ὅλη ἡ ὁμορφιά τῆς ἀκόλαστης ἐκείνης κόρης καὶ τῶν ἄλλων τοῦ φαινόταν πρὸ βρωμερῆ ἀπὸ βοῦρκο καὶ σαπίλα. Περιστρέφοντας στὴν ψυχὴ του τὴν ἀνάμνηση ὅσων εἶχε δεῖ, ἀπὸ τὸν πόθο τῶν ἀγαθῶν καὶ τὸ φόβο τῶν θλιβερῶν ἐκείνων, ἔμενε ξαπλωμένος στὸ κρεβάτι, μὴ μπορώντας νὰ σηκωθεί.

Ἀναφέρθηκε τότε στὸ βασιλιά ἢ ἀρρώστια τοῦ γιοῦ του. Αὐτὸς πῆγε ἐκεῖ καὶ τὸν ρωτοῦσε τί ἦταν ἐκεῖνο πού τοῦ συνέβηκε. Ἐκεῖνος τότε τοῦ διηγήθηκε ὅσα εἶδε, καὶ εἶπε:

«Γιατὶ ἐτοίμασες παγίδα στὰ πόδια μου καὶ θέλησες νὰ λυγίσεις τὴν ψυχὴ μου;»¹⁴. Γιατί, ἂν δὲ μὲ βοηθοῦσε ὁ Κύριος, παραλίγο θὰ κατοικοῦσε ἡ ψυχὴ μου στὸν ἄδη. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι πολὺ καλὸς σὲ ὅσους ἔχουν καθαρὴ καρδιά¹⁵, ὁ ὁποῖος γλίτωσε καὶ τὴ δική μου ταπείνωση μέσα ἀπὸ τὰ λιονταράκια. Γιατὶ κοιμήθηκα ταραγμένος¹⁶, ἀλλὰ μὲ ἐπισκέφθηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὁ Θεὸς μου καὶ Σωτήρας μου καὶ μοῦ ἔδειξε ἀπὸ ποιά ἀγαθὰ στέρησαν τοὺς ἑαυτοὺς τους ὅσοι τὸν ἐξοργίζουν, καὶ ποιῶν βασινοιστηρίων ἔνοχους ἔκαναν τοὺς ἑαυτοὺς τους.

Καὶ τώρα, πατέρα μου, ἐπειδὴ βούλωσες τὰ αὐτιά σου γιὰ νὰ μὴ ἀκούσεις τὴ φωνή μου, πού σοῦ ἐπαναλάμβανε τὰ ἀγαθὰ, μὴν ἐμποδίζεις τουλάχιστον ἐμένα νὰ ἀκολουθήσω τὸν ἴσιο δρόμο. Διότι αὐτὸ ποθῶ, αὐτὸ ἐπιθυμῶ διακαῶς, νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ ὅλα καὶ νὰ πάω στοὺς τόπους ὅπου κατοικεῖ ὁ ὑπρέτης τοῦ Χριστοῦ Βαρλαάμ, καὶ νὰ διανύσω μαζί μ' αὐτὸν τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς μου. Ἐὰν θελήσεις μὲ τὴ βία νὰ μὲ κρατήσεις, πολὺ γρήγορα θὰ μὲ δεῖς ἀπὸ τὴ λύπη καὶ τὴν στενοχώρια νεκρὸ, καὶ ἔτσι οὔτε ἐσὺ θὰ ὀνομάζεσαι στὸ ἐξῆς πατέρας, οὔτε θὰ μὲ ἔχεις παιδί σου πιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31

Πάλι λοιπὸν κατέλαβε τὸ βασιλιά κατῆφεια¹, πάλι κατηγοροῦσε ὅλη τὴ ζωὴ του, καὶ στρέφοντας δεινὰ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του, γύρισε στὸ παλάτι του. Τὰ πονηρὰ πνεύματα ὅμως, πού εἶχαν σταλεῖ ἀπὸ τὸ Θεο-

16. Ψαλμ. 56,5.

1. Ψαλμ. 118,53.

θείου παιδός, ἐπανελθόντα πρὸς αὐτόν, κατησχυμμένα τὴν ἤτταν ἀνω-
 μολόγει, καίτοι φιλοψευδῆ ὄντα· σύμβολα γὰρ σαφῆ τῆς ἤττης ἔφερον
 ἐπὶ τῆς πονηρᾶς αὐτῶν ὄψεως. Ὁ δέ,

Καὶ οὕτω, φησίν, ἀσθενεῖς ὑμεῖς καὶ ταλαίπωροι, ὡς ἐνὸς μειρα-
 5 κίου μὴ περιγενέσθαι!

Τότε τὰ πονηρὰ πνεύματα, θεία δυνάμει τιμωρούμενα, εἰς φῶς ἄκοντα
 τὴν ἀλήθειαν ἦγεν,

Οὐχ ὑπομένομεν, λέγοντα, οὐδὲ ἀντοφθαλμηῆσαι ὅλως τῇ τοῦ
 Χριστοῦ δυνάμει καὶ τῷ συμβόλῳ τοῦ πάθους αὐτοῦ, ὃν σταυρὸν
 10 καλοῦσιν. Ἐκείνου γὰρ τυπουμένοι, φθάνομεν ἀνακράτος φεύ-
 γοντές τε καὶ διωθόμενοι πάντες οἱ τοῦ ἀέρος ἄρχοντες καὶ κο-
 σμοκράτορες τοῦ σκότους, πρὶν ἢ τελείως αὐτὸ τυπωθῆναι.
 Ὅθεν καὶ τῷ νεανίσκῳ τούτῳ ἐπιπεσόντες δεινῶς ἐταράξαμεν,
 ὁ δέ, τὸν Χριστὸν ἐπικαλεσάμενος εἰς συμμαχίαν καὶ τῷ σημείῳ
 15 τοῦ σταυροῦ καθοπλίσας ἑαυτόν, ἡμᾶς τε διώσατο μετ' ὀργῆς
 καὶ ἀσφάλειαν ἑαυτῷ ἔθετο. Μὴ μελλήσαντες οὖν, εὐρομαν ὄρ-
 γανον, δι' οὗ καὶ τῷ πρωτοπλάστῳ ὀμιλήσας ποτὲ ὁ ἄρχων
 ἡμῶν, τοῦτον ἐχειρώσατο. Καὶ δὴ παρ' οὐδὲν ἐθέμεθα ἂν καὶ
 ἡμεῖς καινὴν τὴν ἐλπίδα τοῦ νέου· ἀλλ' ἐπικληθεῖς αὐθις ὁ Χρι-
 20 στὸς εἰς συμμαχίαν, πυρὶ τῆς ἄνωθεν ὀργῆς ἡμᾶς καταφλέξας,
 φυγάδας εἰργάσατο. Καὶ ἔγνωμεν μηκέτι πλησιάσαι αὐτῷ.

Οὕτω μὲν οὖν τὰ πονηρὰ πνεύματα σαφῶς ἐγνώρισε τῷ Θεοδᾷ τὰ γε-
 γεννημένα. Ὁ δὲ βασιλεὺς, πάντοθεν ἀπορούμενος, τὸν Θεοδᾶν αὐθις
 προσκαλεῖται, καὶ φησι·

25 Τὰ μὲν δεδογμένα σοι, σοφώτατε, πάντα πληρώσαντες, οὐδε-
 μίαν τὴν ὠφέλειαν εὐρομεν· νυνὶ δέ, εἴ τίς σοι ἐτέρα ὑπολέλει-
 πται ἐπίνοια κάκεινης πεῖραν ληψόμεθα, ἴσως εὐρῶ τινὰ τοῦ κα-
 κοῦ λύσιν.

Αἰτησαμένου δὲ τοῦ Θεοδᾶ εἰς ὀμιλίαν ἐλθεῖν τοῦ νιοῦ, ἔωθεν συμπα-
 30 ραλαβὼν αὐτόν, ὁ βασιλεὺς εἰς ἐπίσκεψιν ἀπέρχεται τοῦ νιοῦ. Καὶ κα-
 θίσας λόγους ἐκίνησεν ὁ βασιλεὺς, ὄνειδιζων αὐτὸν καὶ μεμφόμενος
 ἐπὶ τῇ ἀνηκοίᾳ αὐτοῦ καὶ ἀνευδότην γνώμη. Ἐκείνου δὲ τὰ αὐτὰ αὐθις

δᾶ ἐναντίον τοῦ ἀγαθοῦ παιδιοῦ, γυρίζοντας σ' αὐτὸν καταντορπιασμένα ὁμολόγησαν τὴν ἥττα τους, ἂν καὶ ἀγαποῦν τὸ ψέμα· γιατί στὸ πονηρὸ πρόσωπό τους ἔφεραν φανερά δείγματα τῆς ἥττας τους. Καὶ ἐκεῖνος εἶπε πρὸς αὐτά:

Τόσο ἀδύναμα καὶ ταλαίπωρα εἶστε, ὥστε νὰ μὴ νικήσετε ἓνα μειράκιο!

Τότε τὰ πονηρὰ πνεύματα, πού τιμωροῦνταν ἀπὸ θεϊκὴ δύναμη, ἔφεραν χωρὶς νὰ θέλουν τὴν ἀλήθεια στὸ φῶς, λέγοντας:

Δὲν ἀντέχουμε οὔτε νὰ ἀντικρύσουμε γενικὰ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ σύμβολο τοῦ πάθους του, τὸ ὁποῖο ὀνομάζουν σταυρό. Γιατί, ὅταν σχηματίζεται ἐκεῖνο, σπεύδουμε μ' ὅλη τὴ δύναμή μας νὰ φύγουμε συνωθούμενοι ὅλοι οἱ ἄρχοντες τοῦ ἀέρα καὶ οἱ κοσμοκράτορες τοῦ σκοταδιοῦ, πρὶν ἀκόμα προλάβει αὐτὸ νὰ σχηματισθεῖ. Ἔτσι καὶ τὸν νέον αὐτὸν πέφτοντας ἐπάνω του τὸν ταράξαμε τρομερά, ἐκεῖνος ὅμως κάλεσε τὸ Χριστὸ σὲ συμμαχία καὶ ὀπλίζοντας τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐμᾶς μᾶς ἀπώθησε μὲ ὀργὴ καὶ τὸν ἑαυτό του τὸν ἐξασφάλισε. Χωρὶς νὰ χρονοτριβήσουμε λοιπὸν, βρήκαμε ἓνα ὄργανο, μέσω τοῦ ὁποίου ὅταν κάποτε μίλησε ὁ ἄρχοντάς μας καὶ στὸν πρωτόπλαστο, τὸν ὑπέταξε. Δὲν ὑπολογίσαμε ὅμως τὴν καινούργια ἐλπίδα τοῦ νέου· ἔτσι κλήθηκε πάλι ὁ Χριστὸς σὲ βοήθεια, καὶ κατακαίοντάς μας μὲ τὴ φωτιὰ τῆς θεϊκῆς ὀργῆς του, μᾶς ἔτρεψε σὲ φυγὴ. Ἔτσι ἀποφασίσαμε νὰ μὴ τὸν ξαναπλησιάσουμε πιά.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ λοιπὸν τὰ πονηρὰ πνεύματα ἔκαναν μὲ σαφήνεια γνωστὰ στὸ Θεοῦδᾶ ὅσα ἔγιναν. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ βασιλιάς, εὐρισκόμενος ἀπὸ παντοῦ σὲ ἀμηχανία, προσκαλεῖ πάλι τὸ Θεοῦδᾶ καὶ τοῦ λέει:

Ἄν καὶ κάναμε ὅσα εἶπες, σοφώτατε, δὲ βρήκαμε καμμιά ὠφέλεια· τώρα λοιπὸν, ἐὰν σοῦ ἀπέμεινε καμμιά ἄλλη σκέψη, νὰ τὴ δοκιμάσουμε κι αὐτήν, μήπως βρῶ κάποια λύση τοῦ κακοῦ.

Ἐπειδὴ ὁ Θεοῦδᾶς ζήτησε νὰ μιλήσει μὲ τὸ γιό του, πρῶι πρῶι τὸν παίρνει μαζί του ὁ βασιλιάς καὶ πηγαίνει νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸ γιό του. Ἀφοῦ κάθισε ὁ βασιλιάς ἄρχισε νὰ μιλάει, κατηγορώντας καὶ ἐπιπλήττοντάς τον γιὰ τὴν ἀνυπακοή καὶ ἰσχυρογνωμοσύνη του. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖνος βεβαίωνε πάλι τὰ ἴδια καὶ φώναζε ὅτι δὲν προτιμᾷ τίποτε

βειοῦντος καὶ μηδὲν προτιμᾶν τῆς Χριστοῦ ἀγάπης βοῶντος, παρελθὼν εἰς μέσον, ὁ Θεοδᾶς ἔφη·

Τί κατέγνωσ, ὦ Ἰωάσαφ, τῶν ἀθανάτων ἡμῶν θεῶν, ὅτι τῆς αὐτῶν ἀπέστης λατρείας, καί, τὸν σὸν πατέρα καὶ βασιλέα οὐτως παροργίζων, μισητὸς παντὶ γέγονας τῷ λαῷ; Οὐχὶ παρ' αὐτῶν σοι τὸ ζῆν; Οὐκ αὐτοὶ παρέσχον σε τῷ πατρί, τῆς αὐτοῦ ἀκούσαντες εὐχῆς καὶ τῶν τῆς ἀτεκνίας δεσμῶν λυτρωσάμενοι; Πολλὰς δὲ ματαιολογίας καὶ ἀνωφελεῖς προτάσεις ὁ ἐν κακοῖς γηράσας προβαλλόμενος καὶ συλλογισμοὺς ράπτων περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, βουλόμενος τοῦτο μὲν χλευάζειν, τὰ δὲ τῶν εἰδώλων κρατύνειν, ὀλίγων ἐπισχῶν ὁ τῆς ἄνω βασιλείας υἱὸς καὶ τῆς πόλεως ἐκείνης πολίτης ἦν ἔπηξεν ὁ Κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, φησὶ πρὸς τὸν Θεοδᾶν.

Ἄκουσον, ὦ πλάνης βυθέ, καὶ ψηλαφητοῦ σκότους ζοφωδέστερε, τὸ Βαβυλώνιον σπέρμα, τὸ τῆς Χαλανικῆς πυργοποιίας ἔκγονον, δι' ἧς ὁ κόσμος συνεχύθη, ματαιόφρον καὶ ἄθλιε γέρον, οὐπερ καὶ ἡ πυρὶ καὶ θεῷ κατακαυθεῖσα Πεντάπολις ἐλαφροτέρα τοῖς ἁμαρτήμασι γέγονε. Τί χλευάζειν ἐπιχειρεῖς τὸ τῆς σωτηρίας κήρυγμα, δι' ἧς τὰ ἐσκοτισμένα ἐφωτίσθη, δι' ἧς οἱ πεπλανημένοι τὴν ὁδὸν εὗρον, δι' ἧς οἱ ἀπολωλότες καὶ δεινῶς αἰχμαλωτισθέντες ἀνεκλήθησαν; Τί κρεῖττον, εἶπέ μοι, Θεῷ λατρεύειν παντοκράτορι σὺν Υἱῷ μονογενεῖ καὶ Πνεύματι ἁγίῳ, Θεῷ ἀκτίστῳ καὶ ἀθανάτῳ, τῇ ἀρχῇ καὶ πηγῇ τῶν ἀγαθῶν, οὗ τὸ κράτος ἀνεΐκαστον καὶ ἡ δόξα ἀκατάληπτος, ᾧ παρειστήκεισαν χίλια χιλιάδες καὶ μύρια μυριάδες ἀγγελικῶν ταγμάτων καὶ οὐρανίων, καὶ πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παρήχθη, δι' οὗ κρατεῖται τὸ πᾶν καὶ συνέχεται καὶ τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ διοικεῖται, τούτῳ βέλτιον λατρεύειν, ἢ δαίμοσι ὀλεθρίοις καὶ ἀψύχοις εἰδώλοις, ὧν ἡ δόξα

2. Ἡ Βαβυλώνα ἦταν διάσημη πόλη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα στὴν Κάτω Μεσοποταμία, γνωστὴ γιὰ τὰ τεῖχη της, τοὺς κρεμαστοὺς κήπους της καὶ τὴ διαφθορὰ τῶν ἡθῶν καὶ τὴν ἀκολασία, πού εἶχε φθάσει σὲ ἀκρότατο σημεῖο ἐξαιτίας τῆς εὐτυχίας καὶ τοῦ πλοῦτου της. Εὐνόητο λοιπὸν γιὰτί ἐδῶ ὁ Ἰωάσαφ ἀποκαλεῖ τὸ Θεοδᾶ «βαβυλώνιο»

ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, μπαίνοντας στὴ μέση ὁ Θεοῦδᾶς εἶπε·

Τί ἔχεις, Ἰωάσαφ, νὰ κατηγορήσεις τοὺς ἀθάνατους θεοὺς μας, ἐξαιτίας τοῦ ὁποίου ἐγκατέλειψες τὴ λατρεία τους καί, ἐξοργίζοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὸν πατέρα σου καί βασιλιά, ἐγίνες μισητὸς σ' ὅλο τὸ λαό; Δὲν ἔχεις ἀπὸ αὐτοὺς τὴ ζωὴ; Δὲν σὲ ἔδωσαν αὐτοὶ στὸν πατέρα σου, εἰσακούοντας τὴν προσευχὴ του καί λυτρώνοντάς τον ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἀτεκνίας;

Ἐνῶ ὁμως αὐτὸς ποὺ γέρασε μέσα στὴν ἁμαρτία πρόβαλλε πολλὰς ἀνοησίες καί ἀνωφελεῖ ἐπιχειρήματα, καί συρράπτοντας διάφορους συλλογισμοὺς γιὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, θέλοντας ἀφ' ἑνὸς νὰ τὸ χλευάσει καί ἀφ' ἑτέρου νὰ προβάλλει τὰ εἰδῶλα, διακόπτοντάς τον γιὰ λίγο ὁ υἱὸς τῆς οὐράνιας βασιλείας καί πολίτης τῆς πόλεως ἐκείνης τὴν ὁποία ἴδρυσε ὁ Κύριος καί ὄχι ἄνθρωπος, λέει στὸ Θεοῦδᾶ:

Ἦκουσε, βυθὲ τῆς πλάνης καί πιὸ σκοτεινὲ ἀπὸ τὸ χειροπιαστὸ σκοτάδι, σπέρμα τῆς Βαβυλώνας², ἀπόγονε τῆς Χαλανικῆς πυργοποιίας³, μὲ τὴν ὁποία ἔπαθε σύγχυση ὁ κόσμος, ἀνόητε καί ἄθλια γέροντα, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἡ Πεντάπολη, ποὺ κήκε μὲ φωτιὰ καί θειάφι, εἶχε λιγότερα ἁμαρτήματα. Γιατί προσπαθεῖς νὰ εἰρωνευθεῖς τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας, μὲ τὴν ὁποία φωτίσθηκαν τὰ σκοτεισμμένα, μὲ τὴν ὁποία βρῆκαν τὸ δρόμο ὅσοι πλανήθηκαν, μὲ τὴν ὁποία αὐτοὶ ποὺ χάθηκαν καί αἰχμαλωτίσθηκαν ξαναγύρισαν; Τί καλύτερο, πές μου, νὰ λατρεύεις Θεὸ παντοκράτορα, μαζί μὲ τὸν μονογενῆ Υἱὸ καί τὸ ἅγιο Πνεῦμα, Θεὸ ἄκτιστο καί ἀθάνατο, τὴν ἀρχὴ καί πηγὴ τῶν ἀγαθῶν, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμη εἶναι ἀκατανίκητη καί τὸ μεγαλεῖο ἀσύλληπτο, γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖο στέκονται χίλιες χιλιάδες καί μύριες μυριάδες ἀγγελικῶν καί οὐράνιων ταγμάτων, καί εἶναι γεμᾶτος ὁ οὐρανὸς καί ἡ γῆ ἀπὸ τῆ δόξα του, ἐκείνον διὰ τοῦ ὁποίου διατηρεῖται καί συγκρατεῖται τὸ σύμπαν καί διοικεῖται μὲ τὴν πρόνοιά του; Εἶναι καλύτερα νὰ λατρεύεις αὐτόν, ἢ δαίμονες ὀλέθριους καί ἄψυχα εἰδω-

σπέρμα».

3. Ἡ Χαλάνη ἦταν γειτονικὴ πόλη τῆς Βαβυλώνας, φαίνεται ὅτι μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν πόλεων χτίσθηκε ὁ παροιμιώδης πύργος τῆς Βαβέλ. Βλ. Ἦσ. 10,6· «οὐκ ἔλαβον τὴν χώραν τὴν ἐπάνω Βαβυλώνας καί Χαλάνης, οὐδ' ὁ πύργος ἠκοδομήθη».

καὶ ὁ ἔπαινος μοιχεία ἐστὶ καὶ παιδοφθορία καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀνομίας ἔργα, ἃ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀναγράφονται θεῶν ἐν τοῖς συντάγμασι τῆς δεισιδαιμονίας ὑμῶν; Οὐκ αἰδεῖσθε, ταλαίπωροι, πυρὸς ἀκοιμήτου βορά, ὁμοίωμα γένους Χαλδαικοῦ, οὐκ αἰσχύνεσθε νεκρὰ ζόανα προσκυνοῦντες, χειρὸς ἀνθρωπίνης ἔργα; Λίθον γὰρ λαζεύσαντες ἢ ξύλον τεκτονεύσαντες, θεὸν προσηγορεύσατε· εἶτα τὸν κάλλιστον ἐκ βουκολίων ταῦρον λαβόντες, ἢ ἄλλο τυχὸν τῶν εὐπρεπεστάτων ζώων, νεκρῶ σεβάσματι θύετε ἀνόητοι. Τιμιώτερόν ἐστὶ σου τοῦ σεβάσματος τὸ θῦμα· τὸ μὲν γὰρ ζόανον ἀνθρωπος ἐποίησε, τὸ δὲ ζῶον ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε. Καὶ πόσον σοῦ μᾶλλον τοῦ λογικοῦ συνετώτερόν ἐστι τὸ ἄλογον ζῶον; Τὸ μὲν γὰρ οἶδε τὸν τρέφοντα, σὺ δὲ τὸν Θεὸν ἠγνόησας, δι' οὗ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παρήχθης, δι' οὗ ζῆς καὶ συντετήρησαι, καὶ καλεῖς θεόν, ὃν πρὸ μικροῦ ἐβλεπες σιδήρῳ τυπτόμενον καὶ πυρὶ καιόμενόν τε καὶ χωνευόμενον, καὶ σφύραις ἐλαινώμενον, ὃν ἄργυρον καὶ χρυσὸν περιέθηκας καί, χαμόθεν ὑψώσας, ἐφ' ὑψηλοῦ μετεώρισας· εἶτα, πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ ταπεινοῦ λίθου κεῖσαι ταπεινότερος, προσκυνῶν οὐ θεόν, ἀλλὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου τὰ νεκρὰ καὶ ἄψυχα. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ νεκρὸν ἂν εἶη δίκαιον καλεῖσθαι τὸ εἶδωλον (πῶς γὰρ ἂν νεκρὸν εἶη τὸ μηδέποτε ζῆσαν;), ἀλλὰ τι καινὸν ἔδει ἐφευρεῖν αὐτῷ ὄνομα καὶ τῆς τοσαύτης παραφρουσύνης ἐπάξιον. Ὁ μὲν γὰρ λίθινος θρύπτεται, ὁ δὲ ὀστράκινος κατάγνυται, ὁ χαλκοῦς ἰοῦται, ὁ χρυσοῦς καὶ ὁ ἀργυροῦς χωνεύεται. Ἀλλὰ καὶ πιπράσκονται οἱ θεοὶ σου, οἱ μὲν εὐώνως, οἱ δὲ τιμῆς ὅτι πλειστής. Οὐχ ἡ θεότης γὰρ αὐτοῖς, ἀλλ' ἡ ὕλη τὴν πολυτέλειαν δίδωσι. Θεὸν δὲ τίς ἀγοράζει; θεὸν τίς πωλεῖ; Θεὸς δὲ ἀκίνητος πῶς ὀνομάζεται θεός; Ἡ οὐχ ὀρᾶς ὅτι ὁ μὲν ἐστῶς οὐδέποτε καθέζεται, ὁ δὲ καθεζόμενος οὐδέποτε ἀνίσταται;

30 *Αἰσχύνθητι, ἀνόητε, χεῖρα θές ἐπὶ στόματι σῶ, μεμωραμέ-*

4. Ἀρχαιότατα ἀγάλματα θεοτήτων, γιὰ τὰ ὁποῖα πίστευαν ὅτι εἶχαν πέσει ἀπὸ τὸν οὐρανό. Πρβλ. Πράξ. 19,35, ὅπου τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδας χαρακτηρίζεται

λα, τῶν ὁποίων ἡ δόξα καὶ ἡ καύχησις εἶναι ἡ μοιχεία καὶ ἡ πειδραστία καὶ τὰ ἄλλα ἔργα τῆς ἀνομίας, τὰ ὅποια ἀναγράφονται γιὰ τοὺς θεοὺς τοὺς δικούς σας στὰ κείμενα τῆς δεισιδαιμονίας σας; Δὲν τρέπεσθε, ταλαίπωροι, τροφή τῆς ἀκοίμητης φωτιάς, ὁμοίωμα γένους τῆς Χαλδαίας, δὲν ντρέπεσθε νὰ προσκυνάτε νεκρὰ ξόανα⁴, ἔργα ἀνθρώπινου χεριοῦ; Γιατί, ἀφοῦ λαξεύσατε βράχο ἢ πελεκήσατε ξύλο, τὸ ὀνομάζετε θεό· ἔπειτα, παίρνοντας ἀπὸ τὶς ἀγέλες τὸν καλύτερο ταῦρο, ἢ κάποιον ἄλλο ἀπὸ τὰ πιὸ ἐμφανίσματα ζῶα, τὸ θυσιάζετε σὲ νεκρὸ ἄγαλμα. Πιὸ πολῦτιμο ἀπὸ τὸ ἄγαλμα ποὺ σέβεσθε εἶναι τὸ θῦμα· γιατί τὸ ξόανο τὸ ἔκανε ἄνθρωπος, ἐνῶ τὸ ζῶο τὸ δημιούργησε ὁ Θεός. Καὶ πόσο πιὸ συνετότερο ἀπὸ σένα τὸν λογικὸ εἶναι τὸ ἄλογο ζῶο; Γιατί ἐκεῖνο γνωρίζει αὐτὸν ποὺ τὸ τρέφει, ἐνῶ ἐσὺ ἀγνοήσες τὸ Θεό⁵, ἀπὸ τὸν ὁποῖο δημιουργήθηκες ἀπὸ τὸ τίποτε, διὰ τοῦ ὁποίου ζεῖς καὶ συντηρεῖσαι, καὶ ὀνομάζεις θεό αὐτὸν ποὺ πρὶν λίγο ἐβλεπες νὰ χτυπιέται μὲ σίδηρο καὶ νὰ θερμαίνεται στῆ φωτιά καὶ νὰ λειώνει, καὶ νὰ χτυπιέται μὲ σφυριά, τὸν ὁποῖο, ἀφοῦ τὸν ἐντυσες μὲ ἀσήμι καὶ χρυσάφι, τὸν σήκωσες ἀπὸ κάτω καὶ τὸν τοποθέτησες ψηλά· ἔπειτα, πέφτοντας στῆ γῆ, κοίτεσαι πιὸ χαμηλὰ ἀπὸ τὴν εὐτελῆ πέτρα, προσκυνώντας ὄχι Θεό, ἀλλὰ τὰ ἄψυχα καὶ νεκρὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. Ἡ μᾶλλον οὔτε νεκρὸ εἶναι σωστὸ νὰ ὀνομάζεται τὸ εἶδωλο· γιατί πῶς θὰ μπορούσε νὰ εἶναι νεκρὸ αὐτὸ ποὺ ποτὲ δὲν ἔζησε; Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ εφεύρω γι' αὐτὸν κάποιον πιὸ καινούργιο ὄνομα καὶ ἀντάξιο τῆς τόσης παραφροσύνης. Γιατί ὁ πέτρινος τρίβεται, ὁ πῆλινος σπάζει, ὁ χάλκινος σκουριάζει, ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἀσημένιος λειώνει. Ἀλλὰ καὶ πωλιοῦνται οἱ θεοί σου, ἄλλοι φτηνά καὶ ἄλλοι σὲ ὑψηλῆ τιμῆ. Γιατί σ' αὐτὰ δὲ δίνει τὴν πολυτέλεια ἢ θεότητα, ἀλλὰ ἡ ὕλη. Ποιὸς ὁμῶς ἀγοράζει θεό; ποιὸς πουλάει θεό; Καὶ θεὸς ἀκίνητος πῶς ὀνομάζεται θεός; Ἡ δὲ βλέπεις ὅτι ὁ ὄρθιος ποτὲ δὲν κάθεται, ἐνῶ ὁ καθιστὸς ποτὲ δὲν σηκώνεται;

Νοιῶσε ντροπή, ἀνόητε, βάλε τὸ χέρι στὸ στόμα σου, ξεμω-

«Διοσπετέζ», ἤτοι σταλμένο ἀπ' τὸ Δία.

5. Ἦσ. 1,3· «ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, Ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἔγνω».

νε, τὰ τοιαῦτα ἐπαινῶν. Τῆς ἀληθείας γὰρ ἀλλοτριωθείς, ψευδέ-
 σι τύποις ἐπλανήθης, ἀγάλματα πλάττων, καὶ τοῖς ἔργοις τῶν
 χειρῶν σου θεοῦ περιτιθεῖς ὄνομα. Ἀνάνησον, ἄθλιε, καὶ σύνεξ
 5 ὅτι πρεσβύτερος εἶ τοῦ ὑπὸ σοῦ γενομένου θεοῦ. Ταῦτα πολλῆς
 ἐστὶ μανίας. Πέπεικας δὲ σαυτόν, ἀνθρώπος ὢν, θεὸν δύνασθαι
 ποιεῖν. Καὶ πῶς ἐνδέχεται τοῦτο γενέσθαι; Ὡστε οὐ θεὸν ποιεῖς,
 ἀλλὰ μόρφωμα ἀνθρώπου ἢ ζώου τινός, μὴ γλῶσσαν ἔχον, μὴ
 λάρυγγα, μὴ ἐγκέφαλον, μήτε τῶν ἐντός τι· ὥστε οὔτε ἀνθρώπου
 10 ἐστὶν ὁμοίωμα, οὔτε ζώου, ἀλλ' ἄχρηστον πάντη καὶ ματαιότη-
 τος πλήρες. Τί οὖν τὰ ἀναίσθητα κολακεύεις; τί τοῖς ἀκινήτοις
 καὶ ἀνωφελέσι προσκάθῃσαι; Εἰ μὴ τέχνη παρῆν τοῦ λιθοζόου ἢ
 τοῦ τέκτονος ἢ τοῦ σφυροκόπου, θεὸν οὐκ ἂν εἶχες. Εἰ μὴ φύλα-
 κες παρεκάθηντο, ἀπώλεσας ἂν τὸν θεόν σου. Ὡ γὰρ πολλαίαις
 πόλις πολυάνθρωπος ἀφρόνων εὔχεται ὡς θεῶ διαφυλαχθῆναι,
 15 τούτῳ ὀλίγοι παραμένουσι φύλακες ἵνα μὴ κλαπῆ. Καὶ εἰ μὲν ἀρ-
 γυροῦς ἢ χρυσοῦς ἔσται, ἐπιμελῶς φυλάσσεται, ἐὰν δὲ ἧ λίθινος
 ἢ πήλινος, ἢ ἄλλης τινὸς τοιαύτης εὐτελεστεράς ὕλης, ἑαυτὸν φυ-
 λάσσει· ἰσχυρότερος γὰρ ἴσως ἐστὶν ὁ πήλινος τοῦ χρυσοῦ καθ'
 ἡμᾶς.

20 Οὐκ εἰκότως ἐστὶν ὑμᾶς τοὺς ἄφρονας, τυφλοὺς καὶ ἀσυνέ-
 τους, δικαίως καταγελαῖσθαι, μᾶλλον δὲ πενθεῖσθαι; μανίας γὰρ
 τὰ ἔργα ὑμῶν, οὐκ εὐσεβείας ἐστίν. Ὁ μὲν γὰρ πόλεμον ἀσκή-
 σας, στρατιωτικῆς ἀντίτιμον ιδέας ζόανον ἰδρῦσας, ἐκάλεσεν
 Ἄρην· ὁ δὲ γυναικομανοῦς ἐπιθυμίας τὴν ψυχὴν ἀνατυπωσάμε-
 25 νος, ἐθεοποίησε τὸ πάθος, Ἀφροδίτην προσαγορεύσας. Ἄλλος,
 τῆς ἑαυτοῦ φιλοινίας ἔνεκεν, ἐπλασεν εἶδωλον, ὅπερ ἐκάλεσε
 Διόνυσον. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων κακῶν ἐπιθυμηταὶ τῶν
 ἰδίων παθῶν ἔστησαν εἶδωλα· τὰ πάθη γὰρ αὐτῶν θεοὺς ὠνό-
 μασαν. Καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τοῖς αὐτῶν βωμοῖς ἠδυπαθεῖς εἰσὶν
 30 ὀρχήσεις, πορνικῶν ἡσμάτων ἤχοι καὶ μανιώδεις ὄρμαί. Τίς δὲ
 αὐτῶν καθεξῆς τὴν βδελυρὰν ἐξεῖποι πράξιν; τίς ἀνέξεται, τὰς

ραμένε, ἐπαινώντας αὐτά. Γιατί, ἀφοῦ ἀποξενώθηκες ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, παραπλανήθηκες μὲ ψευτικούς τύπους, πλάθοντας ἀγάλματα, καὶ δίνοντας σὲ ἔργα τῶν χειρῶν σου ὄνομα θεοῦ. Σύνελθε, ἄθλιε, καὶ κατάλαβε ὅτι εἶσαι μεγαλύτερος στὴν ἡλικία ἀπὸ τὸ θεὸ πού σὺ ἔκανες. Αὐτὰ εἶναι δείγματα μεγάλης τρέλλας. Ἔπεισες τὸν ἑαυτό σου, ἐνῶ εἶσαι ἄνθρωπος, ὅτι μπορεῖς νὰ κάνεις θεό. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατὸ νὰ γίνεи αὐτό; Ἄρα δὲν κάνεις θεό, ἀλλὰ τὴ μορφή κάποιου ἀνθρώπου ἢ ζώου, πού δὲν ἔχει οὔτε γλώσσα, οὔτε λάρυγγα, οὔτε ἐγκέφαλο, οὔτε τίποτε ἀπὸ τὰ ἐσωτερικά· ὥστε δὲν εἶναι οὔτε ὁμοίωμα ἀνθρώπου, οὔτε ζώου, ἀλλὰ τελείως ἄχρηστο καὶ γεμᾶτο ματαιότητα. Γιατί λοιπὸν καλοπιάνεις τὰ ἀναίσθητα; Γιατί στηρίζεσαι στὰ ἀκίνητα καὶ ἀνώφελα; Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε ἡ τέχνη τοῦ γλύπτη ἢ τοῦ μαραγκοῦ ἢ τοῦ σιδηρουργοῦ, δὲν θὰ εἶχες θεό. Ἐὰν δὲν κάθονταν φύλακες κοντὰ του, θὰ ἔχανες τὸ θεὸ σου. Γιατί ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο πολλές φορές μιὰ πόλη μὲ πολλοὺς ἄφρονες κατοίκους προσεύχεται ὡς θεὸ γιὰ νὰ προστατευθεῖ, σ' αὐτὸν ἀρκοῦν λίγοι φύλακες γιὰ νὰ μὴ κλεφτεῖ. Καὶ ἐὰν εἶναι ἀσημένιος ἢ χρυσός, φυλάγεται μὲ προσοχή, ἐὰν ὅμως εἶναι πέτρινος ἢ πῆλινος, ἢ ἀπὸ κάποια ἄλλη φτηνότερη ὕλη, τότε φυλάσσεται μόνος του. Ἴσως ἐπειδὴ ὁ πῆλινος γιὰ σᾶς εἶναι πιὸ δυνατὸς ἀπὸ τὸν χρυσό.

Δὲν εἶναι εὐλόγο ἐσᾶς τοὺς ἄφρονες νὰ σᾶς περιγελοῦμε δίκαια ὡς τυφλοὺς καὶ ἄμυαλους, ἢ καλύτερα νὰ σᾶς πενθοῦμε; Γιατί τὰ ἔργα σας εἶναι ἔργα μανίας καὶ ὄχι εὐσέβειας. Διότι ἐκεῖνος πού ἦταν πολεμιστής, κατασκεύασε ἓνα ξόανο πού νὰ μιμεῖται τὴ στρατιωτικὴ ἰδέα καὶ τὸ ὄνόμασε Ἄρη· ἄλλος πάλι, ἀποτυπώνοντας τὴν ψυχὴ τῆς γυναικομανοῦς ἐπιθυμίας του, ἐθεοποίησε τὸ πάθος, ὀνομάζοντάς το Ἄφροδιτή. Ἄλλος, ἐξαιτίας τῆς δικῆς του ἀγάπης πρὸς τὸ κρασί, ἔπλασε εἶδωλο, τὸ ὁποῖο ὀνόμασε Διόνυσο. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ οἱ ἐπιρρεπεῖς σὲ ἄλλα κακά, ἔστησαν εἶδωλα τῶν παθῶν τους· γιατί τὰ πάθη τους τὰ ὀνόμασαν θεοῦς. Καὶ γι' αὐτὸ δίπλα στοὺς βωμούς τους γίνονται ἡδυπαθεῖς χοροί, ἤχοι πορνικῶν τραγουδιῶν καὶ μανιακὲς ἐκδηλώσεις. Ποιός ὅμως μπορεῖ νὰ ἐξιστορήσει τίς βδελυρὲς πράξεις πού ἀκολουθοῦν; Ποιός ἀνέχεται, κατονομάζοντας τίς

ἐκείνων αἰσχρολογίας καταλέγων, τὸ ἑαυτοῦ μολῶναι στόμα;
 Ἄλλὰ πᾶσι δῆλαι, κἂν ἡμεῖς σιωπῶμεν. Ταῦτά σου τὰ σεβάσμα-
 τα, Θεοῦ τῶν ζοάνων σου ἀναισθητότερε! Τουτοῖς με ἐπιτρέ-
 πεις προσκυνεῖν, ταῦτα σέβεσθαι! Τῆς σῆς ὄντως κακουργίας
 5 καὶ ἀσυνέτου γνώμης ἢ βουλή· ἀλλ' ὅμοιος αὐτῶν γένοιο, σὺ τε
 καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς.

Ἐγὼ δὲ τῷ Θεῷ μου λατρεύσω, καὶ αὐτῷ θύσω ὅλον
 ἑμαυτόν, τῷ Θεῷ τῷ κτίστη καὶ προνοητῇ τῶν ἀπάντων διὰ τοῦ
 10 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, δι' οὗ τὴν προσ-
 αγωγὴν ἐσχῆκαμεν πρὸς τὸν Πατέρα τῶν φώτων ἐν Πνεύματι
 ἀγίῳ, δι' οὗ ἐξηγοράσθημεν τῆς πικρᾶς δουλείας ἐν τῷ αἵματι
 αὐτοῦ. Εἰ μὴ γὰρ ἑταπεινώσεν ἑαυτὸν μέχρι καὶ δούλου μορφῆς,
 οὐκ ἂν ἡμεῖς τῆς υἰοθεσίας ἠξιώθημεν. Ἐταπεινώθη γοῦν δι'
 15 ἡμᾶς, οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγούμενος τὴν θεότητα, ἀλλ' ὃ ἦν διέμεινε,
 καὶ ὃ οὐκ ἦν προσέλαβεν, ὡμίλησε τοῖς ἀνθρώποις, ἀνῆλθεν ἐν
 τῷ σταυρῷ τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, ἐτέθη τάφῳ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις, κα-
 τῆλθεν ἐν τῷ ᾄδῃ, καὶ ἐξήγαγεν οὓς κατεῖχε δεσμίους ὁ δεινὸς
 κοσμοκράτωρ πεπραμένους ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Τίς οὖν ἐγένετο
 20 βλάβη αὐτῷ ἐκ τούτων, ὃ τι χλευάζειν δοκεῖς; Οὐχ ὄρας τὸν
 ἥλιον τοῦτον, πόσοις καταπέμπει τὴν ἀκτίνα τόποις ἀχρήστοις
 καὶ ρυπαροῖς; πόσα ἐπιβλέπει σώματα νεκρῶν ὀδωδότα; Μὴ τις
 αὐτῷ προστρίβεται μῶμος; Οὐ τὰ ρυπαρὰ μὲν καὶ σεσηπότα
 ζηραίνει καὶ συσφίγγει, τὰ ἐσκοτισμένα δὲ φωτίζει, καὶ αὐτὸς
 25 ἀσίνης πάντη καὶ ἀνεπίδεκτος παντὸς ὑπάρχει ρύπου; Τί δὲ τὸ
 πῦρ; οὐ τὸν σίδηρον μέλανα λαβὼν ἐν ἑαυτῷ καὶ ψυχρόν, φλογο-
 εἰδῆ ὅλον καὶ πεπυρακτωμένον ἐργάζεται; Μὴ τι μετέλαβε τῶν

6. Β' Κορ. 1,7.

7. Ρωμ. 5,2.

8. Ἰακ. 1,17· «ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων».

9. Φιλ. 2,78· «ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφῆν δούλου λαβὼν... καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἑταπεινώσεν ἑαυτόν».

αίσχρολογίες τους, νὰ μολύνει τὸ στόμα του; Ὅμως εἶναι φανερὲς σ' ὄλους, ἔστω καὶ ἂν ἐμεῖς σιωποῦμε. Αὐτὰ εἶναι τὰ σεβάσματά σου, Θεοῦ, πὸ ἀναίσθητε καὶ ἀπὸ τὰ ζῶνά σου! Αὐτὰ μὲ προτρέπεις νὰ προσκυνῶ, αὐτὰ νὰ σέβομαι! Ἡ συμβουλή σου εἶναι ὄντως τῆς δικῆς σου κακουργίας καὶ ἀπερίσκεπτης γνώμης. Ἄλλὰ εἶθε νὰ γίνεις ὁμοιος μ' αὐτὰ καὶ σὺ καὶ ὄλοι ὅσοι δεῖχνουν ἐμπιστοσύνη σ' αὐτὰ.

Ὅμως ἐγὼ θὰ λατρεύω τὸ Θεό μου καὶ σ' αὐτὸν θὰ θυσιάσω ὄλο τὸν ἑαυτό μου, στὸ Θεὸ τὸν κτίστη καὶ προνοητὴ τῶν πάντων μέσω τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποῦ εἶναι ἡ ἐλπίδα μας⁶, διὰ τοῦ ὁποίου ὀδηγηθήκαμε στὸν Πατέρα⁷ τῶν φώτων⁸ μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐξαγορασθήκαμε ἀπὸ τὴ σκληρὴ σκλαβιά μὲ τὸ αἷμα του. Γιατί, ἂν δὲν ταπεινῶνε τὸν ἑαυτό του μέχρι τοῦ σημείου νὰ πάρει μορφή δούλου⁹, δὲν θὰ εἶχαμε ἀξιωθεῖ ἐμεῖς τῆς υἰοθεσίας¹⁰. Ταπεινώθηκε λοιπὸν γιὰ χάρη μας, «χωρὶς νὰ θεωρεῖ τὴν ἰσότητά του μὲ τὸ Θεὸ ἀρπαγῆ»¹¹, ἀλλὰ παρέμεινε αὐτὸ ποῦ ἦταν καὶ προσέλαβε αὐτὸ ποῦ δὲν ἦταν, μίλησε μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἀνέβηκε στὸ σταυρὸ μὲ τὴ σάρκα του, τοποθετήθηκε στὸν τάφο γιὰ τρεῖς μέρες, κατέβηκε στὸν ἄδη καὶ ἔβγαλε ἐκείνους ποῦ κρατοῦσε δεμένους ὁ δεινὸς κοσμοκράτορας, πουλημένους ἀπὸ τὴν ἁμαρτία¹². Ποιὰ βλάβη ἔγινε σ' αὐτὸν (τὸ Χριστὸ) ἀπὸ αὐτὰ, ὥστε νὰ νομίζεις ὅτι τὸν χλευάζεις; Δὲ βλέπεις αὐτὸ τὸν ἥλιο σὲ πόσους ἄχρηστους καὶ βρωμεροὺς τόπους στέλνει τίς ἀκτίνες του; Πόσα σώματα βλέπει νεκρῶν ποῦ μυρίζουν; Μήπως τοῦ προσάπτεται καμμιά κατηγορία; Δὲν ξηραίνει καὶ στερεοποιεῖ τὰ βρώμικα καὶ τὰ σάπια, καὶ φωτίζει τὰ σκοτεινά, ἐνῶ αὐτὸς μένει ἐντελῶς ἀβλαβῆς καὶ δὲ δέχεται καμμιά βρωμιά; Τί πάλι συμβαίνει μὲ τὴ φωτιά; Δὲ δέχεται τὸ σίδηρο μέσα της μαῦρο καὶ κρῦο καὶ τὸ μεταβάλλει σὲ χρῶμα φωτιᾶς καὶ πυρακτωμένο; Μήπως συμμετέχει καθόλου στὶς ιδιότητες τοῦ σίδηρου; Μήπως, ὅταν τὸ σίδηρο χτυπιέται

10. Γαλ. 4,4· «ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν».

11. Φιλ. 2,6· οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγάγατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ».

12. Ρωμ. 7,14· «ἐγὼ δὲ σάρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν».

ιδιωμάτων τοῦ σιδήρου; μή, τυπτομένου τοῦ σιδήρου σφύραις καὶ μαστιζομένου, πάσχει τι τὸ πῦρ ἢ βλάβην ὅλως ὑφίσταται;

Εἰ οὖν τὰ κτιστὰ ταῦτα καὶ φθαρτὰ οὐδὲν ἀπὸ τῆς κοινω-
 νίας τῶν εὐτελεστέρων πάσχειν πέφυκε, τίνι λόγῳ, ἀνόητε σὺ
 5 καὶ λιθοκάρδιε, χλευάζειν με τολμᾶς λέγοντα ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ ὁ λό-
 γος τοῦ Θεοῦ, οὐδόλως ἐκστὰς τῆς πατρικῆς δόξης, ἀλλ' ὁ αὐτὸς
 ὢν Θεός, ἐπὶ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀνείληφε σῶμα ἀνθρώ-
 πινον, ἵνα τοὺς ἀνθρώπους κοινωνοὺς ποιήσῃ τῆς θείας καὶ νοε-
 ρᾶς φύσεως, καί, ἐκ τῶν καταχθονίων τοῦ ἄδου ἐξαγαγὼν τὴν
 10 ἡμῶν οὐσίαν, τῇ οὐρανίῳ τιμῇσιν δόξῃ, ἵνα τὸν ἄρχοντα τοῦ σκό-
 τος τοῦ αἰῶνος τούτου, τῇ προσλήψει τῆς σαρκὸς δελεάσας,
 χειρώσῃται, καὶ τὸ γένος ἡμῶν τῆς αὐτοῦ τυραννίδος ἐλευθερώ-
 σειεν; Ἐνθεν τοι καὶ ἀπαθῶς προσομιλεῖ τῷ πάθει τοῦ σταυ-
 ροῦ, τὰς δύο παριστῶν φύσεις αὐτοῦ· ὡς μὲν γὰρ ἀνθρωπος
 15 σταυροῦται, ὡς Θεὸς δὲ σκοτίζει τὸν ἥλιον, κλονεῖ τὴν γῆν, καὶ
 πολλὰ κεκοιμημένα ἐγείρει σώματα ἐκ τῶν μνημάτων· πάλιν ὡς
 ἀνθρωπος θνήσκει, ὡς δὲ Θεὸς ἐξανίσταται σκυλεύσας τὸν
 ἄδην. Διὸ καὶ κέκραγεν ὁ προφήτης· «ὁ ἄδης ἐπικράνθη συναν-
 τήσας σοι κάτω». Ἐπικράνθη γὰρ καὶ ἐνεπαίχθη ἀνθρωπον δο-
 20 κῶν λαβεῖν ψιλόν, τῷ Θεῷ δὲ περιτυχόν, καὶ κενὸς ἐξαίφνης
 γεγονῶς καὶ αἰχμάλωτος. Ἐγείρεται τοιγαροῦν ὡς Θεός, καὶ
 ἀνέρχεται εἰς οὐρανοὺς, ὅθεν οὐδαμῶς ἐχωρίσθη. Καὶ τὴν φύσιν
 ἡμῶν τὴν εὐτελεῆ, τὴν πάντων ἀσυνετωτέραν, τὴν ἀγνώμονα καὶ
 ἠτιμωμένην, τῶν πάντων ἀνωτέραν πεποίηκε, καὶ ἐπὶ θρόνου
 25 δόξης ἐνίδρυσε, δόξης ἀποστίλβουσας ἀθανάτου. Τίς οὖν αὐτῷ
 τῷ Θεῷ καὶ Λόγῳ προσεγένετο ἐντεῦθεν βλάβη, ὃ τι βλασφη-
 μεῖν οὐκ ἐρυθριᾶς; Τί δέ; βέλτιον ταῦτα ὁμολογεῖν καὶ τοιοῦτον
 σέβεσθαι Θεόν, ἀγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον, ὃς ἐντέλλεται δικαιο-
 σύνην, ἐγκράτειαν ἐπιτάσσει, καθαρότητα νομοθετεῖ, ἐλεεῖν δι-
 30 δάσκει, πίστιν παρέχει, εἰρήνην κηρύσσει, αὐτοαλήθεια ὀνομά-

13. Ματθ. 27,45.

14. Ἦσ. 14,9.

καὶ μαστιγώνεται μετὰ τὰ σφυριά, ὑποφέρει καθόλου ἢ φωτιά ἢ ὑφίσταται καμμιά βλάβη;

Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ τὰ κτιστὰ καὶ φθαρτὰ εἶναι φυσικὸν νὰ μὴ παθαίνουν τίποτε ἀπὸ τὴν ἐπαφή τους μετὰ τὰ πιὸ εὐτελῆ, γιὰ ποιὸ λόγο, ἀνόητε ἐσὺ καὶ μετὰ πέτρινη καρδιά, τολμᾶς νὰ με περιπαίζεις, ὅταν λέω ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν δόξα τοῦ Πατέρα του, ἀλλὰ ὄντας ὁ ἴδιος Θεός, γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων προσέλαβε ἀνθρώπινο σῶμα, γιὰ νὰ κάνει τοὺς ἀνθρώπους μετόχους τῆς θείας καὶ νοερᾶς φύσεως, καὶ βγάζοντας ἀπὸ τὰ καταχθόνια τοῦ ἄδη τὴ φύση μας, νὰ τὴν τιμήσει μετὰ τὴν οὐράνια δόξα, με σκοπὸ, ἀφοῦ δελεάσει μετὰ τὴν πρόσληψη τῆς σάρκας τὸν ἄρχοντα τοῦ σκοταδιοῦ τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ, νὰ τὸν αἰχμαλωτίσει καὶ νὰ ἐλευθερώσει τὸ γένος μας ἀπὸ τὴν τυρανία του; Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ βέβαια ἀπαθῶς δέχεται τὸ πάθος τοῦ σταυροῦ, παριστάνοντας τίς δύο φύσεις του· γιατί ὡς ἄνθρωπος σταυρώνεται, ἐνῶ ὡς Θεὸς σκοτεινιάζει τὸν ἥλιο, κλονίζει τὴ γῆ καὶ ἀνασταίνει πολλὰ πεθαμμένα σώματα ἀπὸ τοὺς τάφους¹³. Καὶ πάλι ὡς ἄνθρωπος πεθαίνει, ἐνῶ ὡς Θεὸς ἀνασταίνεται, λαφυραγωγώντας τὸν ἄδη. Γι' αὐτὸ καὶ φωνάζει ὁ προφήτης· «ὁ ἄδης πικράθηκε ὅταν σὲ συνάντησε κάτω»¹⁴. Πικράθηκε ἐπειδὴ ἐμπαίχθηκε· γιατί, ἐνῶ νόμιζε ὅτι θὰ δεχθεῖ ἀπλὸ ἄνθρωπο, ἀντίκρουσε τὸ Θεό¹⁵, καὶ ξαφνικὰ βρέθηκε ἄδειος καὶ αἰχμαλωτίσθηκε. Ἀνασταίνεται λοιπὸν ὁ Θεὸς καὶ ἀνεβαίνει στοὺς οὐρανοὺς, ἀπὸ ὅπου μετὰ κανένα τρόπο δὲ χωρίσθηκε. Καὶ τὴν εὐτελεῖ φύση μας, τὴν πιὸ ἄμυαλη ἀπὸ ὅλες, τὴν ἀχάριστη καὶ ἀτιμασμένη, τὴν ἔκανε ἀνώτερη ἀπὸ ὅλες καὶ τὴν ἐγκατέστησε σὲ θρόνον δόξας, ἀκτινοβολώντας ἀθάνατη δόξα. Ποιὰ λοιπὸν βλάβη ἔγινε σ' αὐτὸ τὸ Θεὸ καὶ Λόγο, ὥστε νὰ μὴ κοκκινίζεις βλασφημώντας τον; Τί λοιπὸν; Εἶναι καλῶτερα νὰ τὰ ὁμολογεῖς αὐτὰ καὶ νὰ σέβεσαι τέτοιο Θεό, ἀγαθὸ καὶ φιλόανθρωπο, ὁ ὁποῖος διατάζει δικαιοσύνη, ἐπιβάλλει ἐγκράτεια, νομοθετεῖ καθαρότητα, διδάσκει ἐλεημοσύνη, χορηγεῖ πίστη, κηρύττει εἰρήνη, ὀνο-

15. Βλ. Ἰω. Χρυσοστόμου, *Λόγος κατηχητικός*: «ἐπικράθη καὶ γὰρ ἐνεπαίχθη.. ἔλαβε σῶμα καὶ Θεῶ περιέτυχε».

ζεται καὶ ἔστιν, αὐτοαγάπη, αὐτοαγαθότης· τοῦτον βέλτιον σέβε-
σθαι, ἢ τοὺς θεοὺς σου, τοὺς πολυπαθεῖς καὶ κακοὺς, τοὺς αἰ-
σχροὺς καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ὀνόμασιν; Οὐαὶ ὑμῖν, τῶν λί-
θων λιθωδέστεροι καὶ τῶν ἀλόγων ἀλογώτεροι, τῆς ἀπωλείας
5 υἱοί, τοῦ σκοτότους κληρονόμοι! Μακάριος δὲ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ
Χριστιανοί, Θεὸν ἔχοντες ἀγαθὸν καὶ φιλόφρονον! Οἱ γὰρ
αὐτῷ λατρεύοντες, καὶ ὀλίγον χρόνον ἐν τῷ νῦν βίω κακοπαθή-
σωσιν, ἀλλὰ τὸν ἀθάνατον τῆς ἀναταποδόσεως καρπὸν τρυγή-
σουσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς ἀτελευτήτου καὶ θείας μακαριότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΒ'

Ἐφη δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Θεοδᾶς·

Ἴδου φανερόν ἐστιν, ὅτι τὴν καθ' ἡμᾶς θρησκείαν πολλοὶ καὶ με-
γάλοι σοφοὶ καὶ ἐξηγηταὶ καὶ θαυμαστοὶ τὴν ἀρετὴν καὶ ἐπιστή-
μην, ἐνομοθέτησαν, καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ δυνάσται
15 ὡς καλὴν καὶ μηδὲν σφαλερὸν ἔχουσαν ἐδέξαντο, τὴν δὲ τῶν
Γαλιλαίων ἀγροικοὶ τινες, πτωχοὶ τε καὶ εὐτελεῖς ἐκήρυξαν ἄν-
δρες, καὶ αὐτοὶ εὐαρίθμητοι καὶ μὴ τῶν δώδεκα τὸ μέτρον ὑπερ-
βαίνοντες. Πῶς οὖν τῶν ὀλίγων, ἀσήμων τε καὶ ἀγροίκων, τὸ
κήρυγμα προτιμητέον τῆς τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ σοφία
20 τοσαύτη λαμπρῶν νομοθεσίας; Τίς δὲ ἢ ἀπόδειξις τούτους
ἀληθεύειν, κάκεινους ψεύδεσθαι;

Αὐθις οὖν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς ἀπεκρίνατο·

Τάχα, Θεοδᾶ, ὄνος εἶ, τὸ τοῦ λόγου, λύρας ἀκούων καὶ ἀσύνετος
μένων, μᾶλλον δὲ «ἀσπίς βύων τὰ ὦτα, τοῦ μὴ ἀκοῦσαι φωνῆς
25 ἐπαδόντων». Καλῶς οὖν ὁ προφήτης εἶπε περὶ σοῦ· «εἰ ἀλλάξε-
ται Αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς»,
καὶ σὺ δυνήσῃ εὖ ποιῆσαι μεμαθηκῶς κακά. Μωρὲ καὶ τυφλέ,
πῶς οὐκ ἄγει σε εἰς αἴσθησιν ἢ τῆς ἀληθείας ἰσχύς; Τοῦτο γὰρ
αὐτὸ τὸ παρὰ πολλῶν μὲν ἐπὶ σοφία θαυματούμενων ἐπαινεῖσθαι

1. Ψαλμ. 57,5· «θυμὸς αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως, ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ βουούσης τὰ ὦτα αὐτῆς».

μάζεται και εἶναι ὁ ἴδιος ἀλήθεια, ἀγάπη, ἀγαθότητα; Εἶναι καλύτερα νὰ σέβεσαι αὐτό, ἢ τοὺς θεοὺς σου τοὺς πολυπαθεῖς και κακοὺς, τοὺς αἰσχροὺς και στὴν πράξη και στὰ λόγια; Ἀλίμονο σὲ σᾶς, πιὸ πέτρινοι ἀπὸ τὶς πέτρες και πιὸ ἄλογοι ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, υἱοὶ τῆς ἀπωλείας, κληρονόμοι τοῦ σκοταδιοῦ! Και μακάριος ἐγὼ και ὄλοι οἱ Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ἔχουμε Θεὸ ἀγαθὸ και φιλάνθρωπο! Γιατί, ὅσοι λατρεύουν αὐτόν, και ἂν ἀκόμα κακοπαθήσουν λίγο στὴν ἐδῶ ζωὴ, ὅμως θὰ τρυγήσουν τὸν ἀθάνατο καρπὸ τῆς ἀνταποδόσεως στὴ βασιλεία τῆς ἀτελειώτης και θείας μακαριότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32

Ὁ Θεοδᾶς τότε τοῦ εἶπε:

Ὅριστε, εἶναι φανερὸ ὅτι τῆ δική μας θρησκεία τὴν νομοθέτησαν πολλοὶ και μεγάλοι σοφοὶ και ἐρμηνευτὲς και ἀξιοθαύμαστοι στὴν ἀρετὴ και τὴν ἐπιστήμη, και ὄλοι οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς και κυρίαρχοι τῆ δέχθηκαν ὅτι εἶναι καλὴ και δὲν ἔχει τίποτε τὸ λανθασμένο, ἐνῶ τῆ θρησκεία τῶν Γαλιλαίων τὴν κήρυξαν μερικοὶ ἄξεστοι, φτωχοὶ και ἀσήμαντοι ἄνδρες και αὐτοὶ ὀλιγάριθμοι, πὸ δὲν ξεπερνοῦσαν σὲ ἀριθμὸ τοὺς δώδεκα. Γιατί λοιπὸν τὸ κήρυγμα τῶν λίγων, ἀσήμαντων και ἀγροίκων, πρέπει νὰ προτιμᾶται ἀπὸ τὴ νομοθεσία τῶν πολλῶν και σπουδαίων ἀνδρῶν πὸ διέπρεψαν σὲ τόση σοφία; Και ποιά εἶναι ἡ ἀπόδειξη ὅτι αὐτοὶ λένε τὴν ἀλήθεια και ἐκεῖνοι ψεύδονται;

Πάλι λοιπὸν ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ ἀποκρίθηκε:

Νομίζω, Θεοδᾶ, πὸς εἶσαι ὄνος πὸ ἀκούει λύρα, ὅπως λέει ἡ παροιμία, και μένει ἀσυγκίνητος, ἢ καλύτερα κόμπρα πὸ κλείνει τὰ αὐτιά της γὰ νὰ μὴ ἀκούσει τὴ φωνὴ ἐκείνων πὸ τραγουδοῦν¹. Γι' αὐτὸ καλὰ εἶπε ὁ προφήτης γὰ σένα: «ἐὰν μπορεῖ ὁ ἀράπης νὰ ἀλλάξει τὸ δέρμα του και ἡ λεοπάρδαλη τὸ ποικιλόχρωμο τρίχωμά της, θὰ μπορέσεις και σὺ νὰ κάνεις τὸ καλὸ, ἀφοῦ ἔμαθες τὰ κακά»². Μωρὲ και τυφλέ, γιατί δὲ σὲ ὀδηγεῖ σὲ συναίσθηση ἢ δύναμη τῆς ἀλήθειας; Διότι αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πὸ θαυμάζονται γὰ τὴ σοφία τους ἐπαινοῦν

2. Ἱερ. 13,23.

τὰ μιὰρά σου σεβάσματα, παρὰ πολλῶν δὲ βασιλέων κρατύνε-
 σθαι, τὸ δὲ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου παρ' ὀλίγων καὶ ἀσήμε-
 ἄνδρῶν κηρυχθῆναι, δεικνύει τῆς ἡμῶν θεοσεβείας τὴν ἰσχὺν
 καὶ τῶν ὑμετέρων πονηρῶν δογμάτων τὸ ἀσθενὲς καὶ ὀλέθριον·
 5 ὅτι τὰ μὲν ὑμέτερα καὶ συνηγόρους ἔχοντα σοφοῦς καὶ ἀντιλή-
 πτορας ἰσχυροῦς, ὅμως σβέννυται καὶ ἀσθενεῖ, τὰ δὲ τῆς θεοσε-
 βείας, μηδεμίαν ἀνθρωπίνην κεκτημένα βοήθειαν, λάμπει
 τηλαυγέστερον ἡλίου καὶ τοῦ κόσμου κατέσχε τὰ πληρώματα. Εἰ
 μὲν γὰρ παρὰ ρητόρων τε καὶ φιλοσόφων ἐξετέθη, βασιλεῖς δὲ
 10 καὶ δυνάστας εἶχε συνεργοῦντας, εὗρες ἂν σὺ ὁ πονηρὸς εἰπεῖν
 ἀνθρωπίνης δυνάμεως τὸ πᾶν γεγενησθαι· νυνὶ δέ, ὄρων παρὰ
 ἀλιέων μὲν εὐτελῶν τὸ ἅγιον συντεθὲν Εὐαγγέλιον, παρὰ πάν-
 των δὲ τυράννων διωχθέν, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν οἰκουμένην κατα-
 σχὸν («εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ
 15 πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ρήματα αὐτοῦ»), τί ἂν εἴποις, ἢ θεῖαν
 εἶναι καὶ ἄμαχον δύναμιν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων τὰ ἐαυτῆς
 βεβαιοῦσαν; Τίνα δὲ ἀπόδειξιν ζητεῖς, ἀνόητε, τοῦ ψεῦδεσθαι
 μὲν τοὺς σοῦς, ἀληθεύειν δὲ τοὺς ἡμετέρους, κρεῖττονα τῶν εἰρη-
 μένων; Εἰ μὴ γὰρ λῆρος ἦν καὶ ψεῦδος πάντα τὰ σά, οὐκ ἂν, το-
 20 σαύτην ἔχοντα παρὰ ἀνθρώπων ἰσχύν, ἡλαττοῦτο καὶ ἐξησθένει.
 «Εἶδον», γάρ φησι, «τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον
 ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου· καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ
 ἐζήτησα αὐτόν, καὶ οὐχ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ».

Περὶ ὑμῶν ταῦτα εἶρηκεν ὁ Προφήτης τῶν ὑπασπιστῶν
 25 τῆς εἰδωλομανίας. Μικρὸν γὰρ ὅσον ὅσον καὶ οὐ μὴ εὗρεθῆ ὁ τό-
 πος ὑμῶν, ἀλλ', «ὡς ἐκλείπει καπνός, ἐκλίπετε, καὶ ὡς τήκεται
 κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός». Περὶ δὲ τῆς εὐαγγελικῆς θεογνω-
 σίας εἶπεν ὁ Κύριος· «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ
 λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι»· καί· «σὺ κατ' ἀρχάς, Κύριε»,
 30 φησὶν αὐθις ὁ Ψαλμωδός, «τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν
 χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ ἀπολοῦνται· σὺ δὲ διαμένεις·
 καὶ πάντες ὡσεὶ ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον

3. Ψαλμ. 18,4. 4. Ψαλμ. 36,35. 5. Ἐβρ. 10,37.

6. Ψαλμ. 67,2· «ὡς ἐκλείπει καπνός ἐκλιπέτωσαν, ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προ-
 σώπου πυρός, οὕτως ἀπόλουντο οἱ ἁμαρτωλοί».

τὰ σιχαμερά σου σεβάσματα, ἐνῶ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου κηρύχθηκε ἀπὸ λίγους ἀσήμαντους ἄνδρες, δείχνει τὴ δύναμη τῆς δικῆς μας θεοσεβείας καὶ τὴν ἀδυναμία καὶ καταστρεπτικότητα τῶν δικῶν σας πονηρῶν δογμάτων. Γιατὶ τὰ δικά σας, ἂν καὶ ἔχουν συνηγόρους σοφοὺς καὶ προστάτες δυνατοὺς, ὅμως σβήνουν καὶ ἐξασθενίζουν, ἐνῶ τὰ τῆς θεοσεβείας, ἂν καὶ δὲν ἔχουν καμμιά ἀνθρώπινη βοήθεια, φέγγουν πῶς λαμπρὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ κατέλαβαν ὅλα τὰ πλήθη τῆς οἰκουμένης. Διότι, ἐὰν διαδίδονταν ἀπὸ ρήτορες καὶ φιλοσόφους καὶ εἶχαν προστάτες βασιλεῖς καὶ δυνάστες, θὰ εὔρισκες σὺ ὁ πονηρὸς νὰ πεῖς ὅτι ὅλα ἔγιναν μὲ ἀνθρώπινη δύναμη. Τώρα ὅμως, βλέποντας ὅτι τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο συντάχθηκε ἀπὸ εὐτελεῖς ψαράδες καὶ διώχθηκε ἀπὸ ὄλους τοὺς τυράννους, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ κατέλαβε τὴν οἰκουμένη (γιατὶ «σὲ ὅλη τὴ γῆ διαδόθηκε ἡ φωνὴ του, καὶ στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ λόγια του»)³, τί θὰ μπορούσες νὰ πεῖς, παρὰ ὅτι εἶναι θεϊκὴ καὶ ἀκαταμάχητη δύναμη γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, πὺ ἐπιβεβαιώνει τὸν ἑαυτὸ της; Καὶ ποιά ἀπόδειξη ζητᾶς, ἀνόητε, ὅτι οἱ δικοὶ σου ψεύδονται καὶ λένε τὴν ἀλήθεια οἱ δικοὶ μας, μεγαλύτερη ἀπὸ ὅσα λέχθηκαν; Γιατὶ, ἂν δὲν ἦταν φλυαρία καὶ ψέμα ὅλα τὰ δικά σου, ἔχοντας τόση δύναμη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἐλαττώνονταν οὔτε θὰ ἐξασθενούσαν. Γιατὶ λέει: «εἶδα τὸν ἀσεβῆ νὰ ὑπερυψώνεται καὶ νὰ ὑπερηφανεύεται ὅπως οἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου· καὶ ξαναπέρασα καὶ δὲν ὑπῆρχε· καὶ τὸν ἀναζήτησα καὶ δὲ βρέθηκε ὁ τόπος του»⁴.

Γιὰ σᾶς τὰ εἶπε αὐτὰ ὁ προφήτης, τοὺς ὑπερασπιστὲς τῆς εἰδωλομανίας. Γιατὶ ἀκόμα λίγο καὶ δὲν θὰ βρίσκεται ὁ τόπος σας⁵, ἀλλὰ, ὅπως χάνεται ὁ καπνὸς καὶ λειώνει τὸ κερί κοντὰ στὴ φωτιά, ἔτσι χάνεσθε⁶. Ἐνῶ γιὰ τὴν εὐαγγελικὴ θεογνωσία ὁ Κύριος εἶπε: «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ κερτίστραφοῦν, ἀλλὰ τὰ λόγια μου δὲν θὰ παρέλθουν»⁷. Καὶ ὁ ψαλμωδὸς πάλι λέει «στὴν ἀρχή, Κύριε, θεμελιώσες τὴ γῆ καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἶναι οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ θὰ καταστραφοῦν· σὺ ὅμως θὰ παραμένεις· καὶ ὅλοι θὰ παλιώσουν σὰν ἱμάτιο καὶ σὰν ἐπανωφόρι θὰ τοὺς τυλί-

7. Λουκᾶ 21,33.

ἐλίξεις αὐτοὺς καὶ ἀλαγήσονται, σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου
 οὐκ ἐκλείψουσι». Καὶ οἱ μὲν θεῖοι κήρυκες τῆς τοῦ Χριστοῦ πα-
 ρουσίας, οἱ σοφοὶ τῆς οἰκουμένης ἀλιεῖς, οἱ πάντας ἐλκύσαντες
 τοῦ βυθοῦ τῆς ἀπάτης, οὓς ὁ εὐτελῆς σὺ καὶ δοῦλος ὄντως τῆς
 5 ἀμαρτίας, ἐξευτελίξεις, ἔλαμψαν σημείοις καὶ τέρασι καὶ ποικί-
 λαις δυνάμεσιν ὡς ἥλιος ἐν τῷ κόσμῳ, τυφλοῖς τὸ φῶς δωρού-
 μενοι, κωφοῖς τὸ ἀκούειν, χωλοῖς τὸ περιπατεῖν, νεκροῖς τὸ ζῆν
 χαριζόμενοι. Αἱ σκιαὶ γὰρ αὐτῶν μόναι πάντα τὰ πάθη τῶν ἀν-
 θρώπων ἐθεράπευον. Δαίμονας, οὓς ὑμεῖς φοβεῖσθε ὡς θεοὺς,
 10 οὐ μόνον τῶν ἀνθρωπίνων ἀπήλαυνον σωμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐ-
 τῆς ἐδίωκον τῆς οἰκουμένης, τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ, δι' οὐ πᾶ-
 σαν μὲν ἠφάνισαν μαγείαν, πᾶσαν δὲ φαρμακείαν ἀνεέργητον
 ἔδειξαν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν, οὕτω τὴν ἀνθρωπίνην ἰασάμενοι ἀσθέ-
 νειαν τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει καὶ τὴν κτίσιν πᾶσαν καινουργή-
 15 σαντες, ὡς τῆς ἀληθείας κήρυκες θαυμάζονται παρὰ πάντων εἰ-
 κότως τῶν εὐφρονούντων. Τί δὲ ὁ αὐτὸς ἔχεις εἰπεῖν περὶ τῶν
 σοφῶν σου καὶ ρητόρων, ὧν ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν, τῶν
 συνηγόρων τοῦ διαβόλου; Τί μνήμης ἄξιον κατέλιπον τῷ βίῳ;
 εἶπέ. Τί δ' ἂν εἴποις περὶ αὐτῶν, ἢ ἀλογίαν καὶ αἰσχροτήτα καὶ
 20 τέχνην ματαίαν, τῇ καλλιπερία τῶν λόγων τὸν βόρβορον συγκα-
 λύπτουσαν τῆς δυσώδους αὐτῶν θρησκείας;

Ἄλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ποιητῶν ὅσοι μικρὸν τι δεδύνηται
 τῆς πολλῆς ἀνανεῦσαι μανίας, εἶπον τὸ ἀληθέστερον, ὅτι οἱ λεγό-
 μενοι θεοὶ ἀνθρωποὶ ἦσαν, καί, διὰ τὸ τινὰς μὲν αὐτῶν ἄρξαι
 25 χωρῶν τε καὶ πόλεων, τινὰς δὲ ἄλλο τι οὐδαμινὸν κατὰ τὸν βίον
 ποιῆσαι, πλανηθέντας τοὺς ἀνθρώπους θεοὺς αὐτοὺς καλέσαι.
 Καταρχὰς μὲν γὰρ ὁ Σεροῦχ ἐκεῖνος ἰστόρηται τὰ τῶν ἀγαλμά-
 των ἐξευρεῖν. Τοὺς γὰρ ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις ἢ ἀνδρείας ἢ φι-
 λίας, ἢ τινος ἐτέρας ἀνδραγαθίας, ἔργον μνήμης ἄξιον ἐπίδειξα-

ξεις και θα ἀλλαγούν, ἐνῶ σὺ παραμένεις ὁ ἴδιος και τὰ χρόνια σου δὲν θα τελειώσουν ποτέ»⁸. Ἀλλὰ και οἱ θεῖοι κήρυκες τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, οἱ σοφοὶ ψαράδες τῆς οἰκουμένης, οἱ ὁποῖοι ἀπέσπασαν τοὺς πάντες ἀπὸ τὸ βυθὸ τῆς ἀπάτης και τοὺς ὁποῖους σὺ ὁ τιποτένιος τοὺς ἐξευτελίξεις, ἔλαμψαν μὲ σημεῖα και θαύματα και ἄλλες θαυματουργικὲς πράξεις ὅπως ὁ ἥλιος στὸν κόσμο, χαρίζοντας τὸ φῶς στοὺς τυφλοὺς, τὴ δύναμη στοὺς κωφοὺς νὰ ἀκοῦν, στοὺς κουτσοὺς νὰ περπατοῦν, στοὺς νεκροὺς νὰ ζοῦν. Γιατὶ και μόνες οἱ σκιές τους θεράπευαν ὅλα τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων. Τοὺς δαίμονες, πού ἐσεῖς τοὺς φοβᾶσθε σὰν θεοὺς, ὄχι μόνο τοὺς ἀπομάκρυναν ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα σώματα, ἀλλὰ τοὺς ἐδιωχναν και ἀπὸ ὅλη τὴν οἰκουμένη μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, μὲ τὸν ὁποῖο ἐξαφάνισαν ὅλη τὴ μαγεία, και ἀπέδειξαν ὅτι κάθε μαγικὸ φάρμακο χωρὶς δύναμη ἐνέργειας. Καὶ ἐκεῖνοι βέβαια, ἀφοῦ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ, θεράπευσαν τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία, και ἀνανέωσαν ὀλόκληρη τὴν κτίση, θαυμάζονται πολὺ σωστά, ἀπὸ ὅλους ὄσους σκέφτονται καλά, ὡς κήρυκες. Τί ὅμως ἔχεις νὰ πεῖς και σὺ γιὰ τοὺς σοφοὺς και τοὺς ρήτορες, αὐτοὺς τῶν ὁποίων τὴ σοφία τὴν ἐμώρανε ὁ Θεός, τοὺς συνηγόρους τοῦ διαβόλου; Πές μου, τί ἄξιο ἀναμνήσεως ἄφησαν στὴ ζωή;. Καὶ τί θα εἶχες νὰ πεῖς γι' αὐτοὺς, ἐκτὸς ἀπὸ ἀλογία και αἰσχροτήτα και μάταιη τέχνη, ἡ ὁποία μὲ τὴ γλαφυρότητα τῶν λόγων συγκαλύπτει τὸ βουρκο τῆς βρώμικης θρησκείας τους;

Ἀλλὰ και ὄσοι ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ποιητὲς μπόρεσαν νὰ ξεφύγουν λίγο ἀπὸ τὴν πολλὴ μανία τῆς εἰδωλολατρίας, εἶπαν τὴν ἀλήθεια, ὅτι αὐτοὶ πού λέγονται θεοὶ ἦταν ἀνθρωποὶ, και ἐπειδὴ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς κυβέρνησαν κάποιες χῶρες και πόλεις, ἐνῶ ἄλλοι ἔκαναν κάποιο ἄλλο μηδαμινὸ στὴ ζωὴ τους, παραπλανηθέντες οἱ ἀνθρωποὶ τοὺς ὀνόμασαν θεοὺς. Καὶ πρῶτος λέγεται ὅτι ἐκεῖνος ὁ Σεροῦχ ἐφεῦρε τὰ ἀγάλματα⁹. Γιατὶ στὰ παλιὰ χρόνια, ὄσοι ἀπὸ ἀνδρεία ἢ ἀπὸ φιλία ἢ ἀπὸ κάποια ἄλλη ἀνδραγαθία ἐπιδείκνυαν ἔργο ἀξιομνημόνευτο, αὐτοὺς λέγεται ὅτι τοὺς

9. Βλ. Γεν. 11,20. Πρβλ. Εὐσταθίου, *Εἰς τὴν Ἐξαήμερον* «ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Σεροῦχ οἱ υἱοὶ Νῶε εἰδωλολατρεῖν ἤρξαντο».

μένους ἀνδριάσι λέγεται καὶ στήλαις τιμῆσαι. Οἱ δὲ μετὰ ταῦτα
 τὴν τῶν προγόνων ἀγνοήσαντες γνώμην, καὶ ὅτι, μνήμης ἕνεκα
 μόνον, τοῖς ἐπαινετόν τι ποιήσασιν ἀνδριάντας καὶ στήλας ἀνέ-
 στησαν, κατὰ μικρὸν πλανῶμενοι τῇ τοῦ ἀρχεκάκου δαίμονος
 5 ἐνεργείᾳ, ὡς ἀθανάτοις θεοῖς τοῖς ὁμοιοπαθέσι καὶ φθαρτοῖς ἀν-
 θρώποις προσετέθησαν, καὶ θυσίας αὐτοῖς καὶ σπονδὰς ἐπενοή-
 σαντο, τῶν δαιμόνων δηλονότι τοῖς ζοάνοις ἐνοικησάντων, καὶ
 πρὸς ἑαυτοὺς τὴν τιμὴν καὶ τὰς θυσίας μεθελκυσάντων. Ἐκείνοι
 τοίνυν τοὺς μὴ δοκιμάζοντας τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει πεί-
 10 θουσι θεοὺς αὐτοὺς ἡγεῖσθαι, δυοῖν χάριν ἴν' αὐτοὶ μὲν τῇ προσ-
 ηγορίᾳ δοξάζονται ταύτῃ (ἡδονταὶ γάρ, ἅτε πλήρεις ἀλαζονείας
 ὄντες, ὡς θεοὶ τιμᾶσθαι), αὐτοὺς δὲ οὐδ' ἠπατήκασιν εἰς τὸ ἡτοι-
 μασμένον αὐτοῖς ἄσβετον ἐλκυσώσι πῦρ. Ὅθεν πᾶσαν αὐτοὺς
 ἐδίδαξαν παρανομίαν καὶ αἰσχροτήτα, ὡς ἅπαξ ὑποταγέντας τῇ
 15 ἐκείνων ἀπάτῃ. Ἐπὶ τοῦτον οὖν τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν ἐλ-
 θόντες οἱ ἄνθρωποι, ἐσκοτισμένοι ὄντες, ἕκαστος τοῦ ἰδίου πά-
 θους καὶ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἔστησε στήλην, καὶ θεὸν ὠνόμασε,
 βδελυκτοὶ τῆς πλάνης, βδελυκτότεροι τῆς ἀτοπίας τῶν προσκυ-
 νουμένων γενόμενοι. Ἔως ἐλθῶν ὁ Κύριος διὰ σπλάγχχνα ἐλέ-
 20 ους αὐτοῦ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ τῆς πονη-
 ρᾶς ταύτης καὶ ὀλεθρίου πλάνης, καὶ ἐδίδαξε τὴν ἀληθῆ θεογνω-
 σίαν. Οὐκ ἔστιν γὰρ σωτηρία, εἰ μὴ ἐν αὐτῷ, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος
 θεὸς οὔτε ἐν οὐρανῷ, οὔτε ἐπὶ γῆς, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ μόνος ὁ τοῦ παν-
 τὸς ποιητής, «ὁ πάντα φέρων τῷ ρήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ».
 25 «Τῷ λόγῳ», γάρ φησι, «Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ
 τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν· καί,
 «πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέ-
 γονεν».

10. Ματθ. 25,41· «πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ καταραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ».

τιμοῦσαν με ἀνδριάντες καὶ ἀναμνηστικὲς στήλες. Αὐτοὶ ὅμως ἀργότερα, ἀγνοώντας τὴ γνώμη τῶν προγόνων, ὅτι δηλαδὴ μόνο γιὰ ἀνάμνηση ἐκείνων ποὺ εἶχαν κάνει κάτι τὸ ἀξιέπαινο ἔστησαν ἀνδριάντες καὶ στήλες, παραπλανώμενοι σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴ ἐνέργεια τοῦ πρώτου κακοῦ δαίμονα, διατέθηκαν πρὸς τοὺς ὁμοιοπαθεῖς καὶ φθαρτοὺς ἀνθρώπους σὰν νὰ ἦταν ἀθάνατοι θεοί, καὶ ἐπινόησαν θυσίες καὶ σπονδὲς γι' αὐτούς, δηλαδὴ στοὺς δαίμονες, οἱ ὅποιοι κατοίκησαν μέσα στὰ ξόανα, καὶ εἴλκυσαν πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς τους τὴν τιμὴ καὶ τὶς θυσίες. Ἐκεῖνοι λοιπὸν πείθουν, ὅσους δὲν προσπαθοῦν νὰ ἔχουν ἐπίγνωση τοῦ Θεοῦ, νὰ νομίζουν αὐτοὺς ὡς θεοὺς, γιὰ δυὸ λόγους· γιὰ νὰ δοξάζονται οἱ ἴδιοι μετὴν ὀνομασία αὐτῆ (γιατὶ εὐχαριστοῦνται νὰ τιμῶνται ὡς θεοί, ἐπειδὴ εἶναι γεμᾶτοι ἀλαζονεία), καὶ γιὰ νὰ ἐλκύσουν πρὸς τὴν ἄσβεστη φωτιά, ποὺ εἶναι ἐτοιμασμένη γιὰ τοὺς ἴδιους, καὶ αὐτοὺς ποὺ ἐξαπάτησαν¹⁰. Γι' αὐτὸ τοὺς δίδαξαν κάθε παρανομία καὶ αἰσχροτήτα ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ὑποτάχθηκαν στὴν ἀπάτη ἐκείνων. Φθάνοντας ὅμως οἱ ἀνθρώποι στὸ ψηλότερο σημεῖο τῶν κακῶν, ἐπειδὴ ἦταν σκοτισμένοι, ὁ καθένας ἔστησε καὶ μιὰ στήλη τοῦ δικοῦ του πάθους καὶ τῆς δικῆς του ἐπιθυμίας, καὶ τὴν ὀνόμασε θεό, καὶ ἔτσι ἀπὸ σιχαμεροὶ ἐξ αἰτίας τῆς πλάνης τους, ἔγιναν πιὸ σιχαμεροὶ ἐξαιτίας τοῦ παραλογισμοῦ αὐτῶν ποὺ προσκυνοῦσαν. Μέχρι ποὺ ἦρθε ὁ Κύριος ἀπὸ πολλὴ εὐσπλαχνία¹¹ καὶ γλύτωσε ἐμᾶς ποὺ πιστεύουμε σ' αὐτὸν ἀπὸ αὐτὴ τὴν πονηρὴ καὶ καταστρεπτικὴ πλάνη, καὶ μᾶς δίδαξε τὴν ἀληθινὴ γνώση τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει σωτηρία, παρὰ μόνο μέσα σ' αὐτόν¹², καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος θεὸς οὔτε στὸν οὐρανό, οὔτε στὴ γῆ, παρὰ μόνο αὐτὸς ὁ δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος, ὁ ὅποιος κρατεῖ τὰ πάντα μετὸν παντοδύναμο λόγο του¹³. Γιατὶ λέει, «μετὸ λόγο τοῦ Κυρίου στερεώθηκαν οἱ οὐρανοὶ καὶ μετὸ φύσημα τοῦ στόματός του δημιουργήθηκε ὅλη ἡ δύναμή τους»¹⁴. Καὶ «ὄλα μέσω αὐτοῦ ἔγιναν καὶ χωρὶς αὐτὸν δὲν ἔγινε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἔχουν γίνει»¹⁵.

11. Λουκᾶ 1,78.

12. Πράξ. 4,12· «καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία».

13. Ἐβρ. 1,3. 14. Ψαλμ. 32,6. 15. Ἰω. 1,3.

Ὁ δὲ Θεοδᾶς, τούτων ἀκούσας τῶν ρημάτων, καὶ ὅτι πλήρης ὁ λόγος θεοδιδάκτου σοφίας ἐτύγγανεν, οἷα βροντῆς ἤχῳ καταπλαγεῖς, ἀφωνία συνείχετο. Ὅψε δὲ καὶ μόλις εἰς αἴσθησιν ἐλθὼν τῆς ἑαυτοῦ ἀθλιότητος (ἦματο γὰρ τῶν ἐσκοτισμένων ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας αὐτοῦ ὁ
 5 σωτήριος λόγος, καὶ πολλὸς τῶν προτέρων αὐτοῦ εἰσῆει μετὰμελος), καὶ τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης καταγνοῦς, τῷ φέγγει τῆς εὐσεβείας προσέδραμε. Καὶ τὸ ἀπ' ἐκείνου οὕτω τῆς μοχθηρᾶς ἀγωγῆς ἀπέστη καὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν τοῖς ἀτίμοις ἐξεπολέμωσε πάθεισι καὶ μαγείαις, ὅσῃν ἄρα πρὸ τούτου τὴν πρὸς αὐτὰ φιλίαν ἐσπέισατο. Τότε μὲν γὰρ ἐν
 10 μέσῳ τοῦ συνεδρίου ἐστῶς, τοῦ βασιλέως προκαθεζομένου, μεγάλη τῆ φωνῇ ἐβόησεν·

Ἄληθῶς, ὦ βασιλεῦ, πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν τῷ νιῶ σου· ἀληθῶς ἠτήμεθα, καὶ οὐδεμίαν ἔτι ἀπολογίαν ἔχομεν, οὔτε ἀντοφθαλμῆσαι πρὸς τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα ἰσχύομεν. Μέγας οὖν τῷ ὄντι ὁ
 15 τῶν Χριστιανῶν Θεός, μεγάλη ἡ πίστις αὐτῶν, μέγала τὰ μυστήρια.

Ἐπιστραφεῖς δὲ πρὸς τὸν υἱὸν ἔφη τοῦ βασιλέως·

Λέγε μοι τοίνυν, ὦ πεφωτισμένε τὴν ψυχὴν· δέχεταιί με ὁ Χριστός, εἰ, ἐκ τῶν πονηρῶν μου πράξεων ἀποστάς, ἐπιστρέψω
 20 πρὸς αὐτόν;

Ναί, φησὶν ὁ τῆς ἀληθείας κήρυξ,

Ναί, δέχεται καὶ σὲ καὶ πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν ἐπιστρέφοντας. Δέχεται δὲ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ', ὡς νιῶ ἀπὸ μακρᾶς ἐπιδημήσαντι χώρας, προσυπαντᾷ τῷ ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν ἀνομιῶν ἐπιστρεφόντι·
 25 καὶ τοῦτον περιλαβὼν κατασπάξεται, καί, τὸ τῆς ἁμαρτίας αἴσχος περιελὼν, αὐτίκα ἱμάτιον περιτίθησι σωτηρίου, καί, στολὴν λαμπροτάτης περιβαλὼν δόξης, μυστικὴν ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ἐπιτελεῖ εὐφροσύνην, τὴν ἐπιστροφὴν ἐορτάζων τοῦ ἀπολωλότος προβάτου. Αὐτὸς γὰρ ἔφη ὁ Κύριος «χαρὰ γίνεσθαι ἐν οὐρανῷ
 30 μεγίστην ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι». Καὶ πάλιν, «οὐκ ἦλθον», φησί, «καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν». Φησὶ δὲ καὶ διὰ τοῦ προφήτου· «ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος· οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀσεβοῦς, ὡς

16. Ρωμ. 8,9 καὶ Β' Τιμ. 1,14. 17. Λουκᾶ 15,20–22.

18. Λουκᾶ 15,23–24. 19. Λουκᾶ 15,10. 20. Ματθ. 9,13.

Ὁ Θεοῦδᾶς, ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτὰ καὶ διαπιστώνοντας ὅτι ὁ λόγος ἦταν γεμᾶτος θεοδίδακτη σοφία, σὰν νὰ χτυπήθηκε ἀπὸ τὸν κρότο κάποιας βροντῆς, ἔμεινε ἄφωνος. Ὑστερα ἀπὸ πολλὴ ὥρα, συνειδητοποιώντας τὴν ἀθλιότητά του (γιατὶ ἄγγιξαν τὰ σκοτισμένα μάτια τῆς καρδιάς του τὰ σωτήρια λόγια καὶ μπῆκε μέσα του πολλὴ μεταμέλεια γιὰ τὰ προηγούμενα δικά του λόγια), καὶ καταδικάζοντας τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων, προσῆλθε στὸ φῶς τῆς εὐσέβειας. Καὶ ἔτσι, ὅσο ἐξαρτόταν ἀπὸ ἐκεῖνον, ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν ἑλεεινὴ συμπεριφορὰ καὶ τόσο πολὺ πολέμησε τὸν ἑαυτό του γιὰ τὰ ἄτιμα πάθη καὶ τὶς μαγεῖες, μὲ ὄση ἀκριβῶς ἀγάπη προηγουμένως εἶχε στραφεῖ πρὸς αὐτά. Γιατὶ τότε, ὄρθιος στὴ μέση τῆς συναθροίσεως, ἐνῶ προήδρευε ὁ βασιλιάς, φώναξε μὲ δυνατὴ φωνή:

Ἄληθινά, βασιλιά, στὸ γιό σου κατοικεῖ πνεῦμα Θεοῦ!¹⁶ ἄληθινὰ ἠττηθήκαμε καὶ δὲν ἔχουμε πιά καμμιά ἀντιλογία, οὔτε καὶ τὴ δύναμη νὰ στρέψουμε τὸ βλέμμα μας σ' αὐτὰ ποὺ λέει αὐτός. Πραγματικὰ εἶναι μεγάλος ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, μεγάλη ἡ πίστη τους, μεγάλα τὰ μυστήριά τους.

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸ γιό τοῦ βασιλιᾶ εἶπε:

Πές μου, σὺ ποὺ ἔχεις φωτισμένη τὴν ψυχὴ σου· μὲ δέχεται ὁ Χριστός, ἐὰν ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὶς πονηρὲς μου πράξεις καὶ ἐπιστρέψω σ' αὐτόν;

Καὶ ἀπαντᾷ ὁ κήρυκας τῆς ἀλήθειας:

Ναί, δέχεται καὶ σένα καὶ ὅλους ὅσοι ἐπιστρέφουν σ' αὐτόν. Καὶ δέχεται ὄχι ἀπλῶς, ἀλλὰ σὰν γιό ποὺ ἐπέστρεψε ἀπὸ μακρινὴ χώρα, προὔπαντᾷ αὐτόν ποὺ ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸ δρόμο τῶν ἁμαρτιῶν, τὸν ἀγκαλιάζει καὶ τὸν κατασπάζεται καὶ βγάζοντας τὸ αἷσχος τῆς ἁμαρτίας, τοῦ φορᾶ ἀμέσως ἐνδύμα σωτηρίας καί, ἀφοῦ τὸν τυλίξει μὲ λαμπερὴ στολὴ δόξας¹⁷, κάνει μυστικὴ μὲ τὶς οὐράνιες δυνάμεις χαρὰ, γιορτάζοντας τὴν ἐπιστροφή τοῦ χαμένου προβάτου¹⁸. Γιατὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε ὅτι «γίνεται χαρὰ μεγάλη στὸν οὐρανὸ γιὰ ἓνα ἁμαρτωλὸ ποὺ μετανοεῖ»¹⁹. Καὶ πάλι λέει: «δὲν ἦρθα νὰ καλέσω τοὺς δίκαιους σὲ μετάνοια, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς»²⁰. Ἀλλὰ καὶ μέσω τοῦ προφήτη λέει: «ὄρκίζομαι, λέει ὁ Κύριος· δὲ θέλω τὸ θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀσεβοῦς, ὅσο τὸ νὰ ἐπιστρέψει ἀπὸ τὸ δρόμο του καὶ νὰ ζήσει· ἐπιστρέψτε

τὸ ἐπιστρέψαι ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ καὶ ζῆν αὐτόν· ἀποστροφῆ
 ἀποστρέψατε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑμῶν τῆς πονηρᾶς· καὶ ἵνατὶ ἀπο-
 θνήσκετε, οἶκος Ἰσραὴλ;»· «ἀνομία γὰρ ἀνόμου οὐ μὴ κακῶση
 αὐτὸν ἐν ᾗ ἂν ἡμέρα ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ» «καὶ
 5 ποιήσῃ δικαιοσύνην, καὶ ἐν προστάγματι ζωῆς διαπορεύσῃται,
 ζωῆς ζήσεται καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃ· πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ ἅς
 ἤμαρτεν οὐ μὴ μνησθῶσιν, ὅτι κρίμα δικαιοσύνης ἐποίησεν, ἐν
 αὐτῇ ζήσεται». Καὶ αὖθις «λουσασθε», δι' ἐτέρου βοᾶ προφήτου,
 «καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν
 10 ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν
 ὑμῶν· μάθετε καλὸν ποιεῖν· καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν· καὶ ἐὰν
 ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ, ἐὰν δὲ
 ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ». Τοιοῦτων οὖν προκει-
 μένων ἐπαγγελιῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῖς ἐπιστρέφουσι, μὴ μέλλε,
 15 ὦ ἄνθρωπε, μηδὲ ἀναβάλλου, ἀλλὰ πρόσσελθε πρὸς Χριστόν, τὸν
 φιλόανθρωπον Θεὸν ἡμῶν, καὶ φωτισθῆτι, καὶ τὸ πρόσωπόν σου
 οὐ μὴ καταισχνθῆ. Ἄμα γὰρ τῷ καταδύναί σε τῇ κολυμβήθρα
 τοῦ θείου βαπτίσματος, ὄλον τὸ αἶσχος τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου
 καὶ ὄλος ὁ φόρτος τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων ἐνθάπτεται τῷ
 20 ὕδατι καὶ εἰς τὸ μὴ ὄν χωρεῖ, νέος δὲ σὺ ἐκείθεν καὶ παντὸς ρύ-
 που καθαρὸς ἀνέρχῃ, μηδένα σπίλον ἢ ρυτίδα ἁμαρτίας ἐπιφερό-
 μενος, καὶ λοιπὸν ἐπὶ σοί ἐστι τὸ διαφυλάξαι ἑαυτῷ τὴν ἐκείθεν
 σοι προσγενομένην κάθαρσιν διὰ σπλάγχχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν.

Ὁ μὲν οὖν Θεοδᾶς, τούτοις κατηχηθεὶς τοῖς ρήμασιν, ἔξει-
 25 σιν εὐθέως, καὶ τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο καταλαβὼν ἄντρον καὶ τὰς
 ἑαυτοῦ λαβὼν μαγικὰς βίβλους, ὡς κακίας πάσης ἀπαρχάς, ὡς
 ὀργίων δαιμονικῶν θησαυρούς, πυρὶ κατέκαυσεν. Αὐτὸς δὲ τὸ
 σπήλαιον καταλαμβάνει τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, πρὸς ὃν καὶ ὁ
 Ναχωρ ἀπεληλύθει, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν διηγεῖται πάντα, κόνιν μὲν
 30 ἐπὶ κεφαλῆς καταχεάμενος, βαρεῖς τε ἀναφέρων στεναγμούς καὶ
 λούων τοῖς δάκρυσιν ἑαυτόν, καθεξῆς δὲ τῷ γέροντι τὰς μυστα-
 ρὰς αὐτοῦ διηγούμενος πράξεις. Ἐκεῖνος δέ, περὶ τὸ σῶσαι ψυ-

21. Ἰεζ. 33,11. 22. Ἰεζ. 33,12–13. 18–19. 23. Ἠσ. 1,16–18. 24. Ψαλμ.
 33,5.

25. Πρβλ. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Ὁμιλ. 40· «βάπτισμα δὲ (καλοῦμεν), ὡς

ἀπὸ τὸν πονηρὸ δρόμο σας· καὶ γιὰ τὴν πεθαίνετε, Ἰσραηλίτες;»²¹ Γιατὶ «ἡ ἀνομία αὐτοῦ ποὺ εἶναι παράνομος δὲ θὰ τοῦ κάνει κακό· τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν παρανομία του καὶ θὰ ἐφαρμόσει τὴ δικαιοσύνη καὶ πορευθεῖ σύμφωνα μὲ τὰ προστάγματα τῆς ζωῆς, θὰ ζήσει καὶ δὲν θὰ πεθάνει· ὅλες οἱ ἁμαρτίες τις ὅποῖες ἔκανε θὰ λησμονηθοῦν· ἐπειδὴ πῆρε ἀπόφαση δίκαιη, θὰ ζήσει μέσα σ' αὐτήν»²². Καὶ πάλι μὲ ἄλλο προφῆτη φωνάζει· «λουσθεῖτε, καθαρισθεῖτε, βγάλτε ἀπὸ τὴν ψυχὴν σας τὴν πονηρίαν σας μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια μου· σταματήστε τὴν κακίαν σας· μάθετε νὰ κάνετε τὸ καλὸ, καὶ ἔλατε νὰ συζητήσουμε· καὶ ἂν οἱ ἁμαρτίες σας εἶναι ὡς τὸ πορφυρὸ χρῶμα, θὰ τὴν κάνω λευκὴ ὡς τὸ χιόνι, ἂν πάλι εἶναι ὡς τὸ κόκκινο χρῶμα θὰ τὴν κάνω λευκὴ ὡς τὸ μαλλί»²³.

Ἄφοῦ λοιπὸν ὑπάρχουν τέτοιες ὑποσχέσεις ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ ἐκείνους ποὺ ἐπιστρέφουν, μὴ χρονοτριβεῖς, ἄνθρωπέ μου, οὔτε ν' ἀναβάλλεις, ἀλλ' ἔλα στὸ Χριστό, τὸ φιλόνητο Θεὸ μας, καὶ φωτίσου, καὶ τὸ πρόσωπό σου δὲ θὰ ντροπιασθεῖ²⁴. Γιατὶ μόλις θὰ μπεῖς στὴν κολυμβήθρα τοῦ θεοῦ βαπτίσματος, ὅλο τὸ αἷσχος τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅλο τὸ φορτίο τῶν πολλῶν ἁμαρτιῶν θάβεται στὸ νερὸ²⁵ καὶ γίνεται ἀνύπαρκτος, ἐνῶ ἐσὺ βγαίνεις ἀπὸ ἐκεῖ καὶ καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἀκαθαρσία, χωρὶς νὰ φέρεις κανένα λεκέ ἢ κηλίδα ἁμαρτίας, καὶ στὸ ἐξῆς στὸ χέρι σου εἶναι νὰ διαφυλάξεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου τὴν καθαρότητα ποὺ σοῦ γίνεται ἀπὸ ἐκεῖ, ἐξαιτίας τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ μας²⁶.

Ὁ Θεοῦ λοιπὸν, ἀφοῦ κατηχήθηκε μ' αὐτὰ τὰ λόγια, βγαίνει ἀμέσως καὶ ἀφοῦ πῆγε σ' ἐκεῖνο τὸ πονηρὸ ἄντρο καὶ πῆρε τὰ μαγικὰ βιβλία του, τὰ ἔκαψε στὴ φωτιά, ὡς αἰτίες κάθε κακίας καὶ δοχεῖα δαιμονικῶν ὀργῶν. Ὁ ἴδιος πηγαίνει στὸ σπήλαιο τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἀνδρα, στὸν ὅποιο εἶχε πάει καὶ ὁ Ναχώρ, διηγεῖται ὅλα ὅσα τοῦ συνέβηκαν, καὶ χύνοντας σκόνη στὸ κεφάλι του, βγάζοντας βαρεῖς ἀναστεναγμοὺς καὶ λούζοντας τὸν ἑαυτό του μὲ τὰ δάκρυα, ἐξομολογήθηκε στὸ γέροντα μὲ τὴν σειρά τῶν σιχαμερῶν πράξεων του. Ἐκεῖνος, γνωρίζοντας καλὰ τὴν τέχνη νὰ σώσει μιὰ ψυχὴ καὶ νὰ τὴν ἀρπάξει ἀπὸ τὸν φάρυγγα τοῦ

συνθαπτομένης τῆ ὕδατι τῆς ἁμαρτίας».

26. Λουκᾶ 1,78.

χὴν καὶ τῆς τοῦ δολίου δράκοντος ἐξαρπάσαι φάρυγγος εὐτεχνό-
 τatos ὦν, κατεπάδει αὐτὸν ρήμασι σωτηρίοις, ἐγγυᾶται τὴν ἀφε-
 σιν, ἵλεων ὑπισχνεῖται τὸν δικαστὴν. Ἐῖτα κατηγήσας καὶ
 νηστεύειν ἐπὶ πολλὰς ἐντειλάμενος ἡμέρας, τῷ θεῷ καθαίρει
 5 βαπτίσματι. Καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος μετανοῶν γνησίως πάσας αὐ-
 τοῦ τὰς ἡμέρας, ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησε, δάκρυσί τε καὶ στεναγμοῖς
 τὸν Θεὸν ἐξιλεούμενος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'

Ὁ δέ γε βασιλεὺς, τούτων οὕτως ἀποβάντων, πάντοθεν ἐξαπορηθεὶς,
 10 δῆλος ἦν ἰσχυρῶς ἀνιώμενος καὶ πολλὸν τὸν σάλον φέρων ἐν τῇ ψυχῇ.
 Συγκαλέσας δὲ αὐθις ὅσοι τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐτύγχανον, ἐσκέπτε-
 το τί λοιπὸν τῷ ἰδίῳ ποιήσειεν υἱῷ. Πολλὰς δὲ βουλὰς τῶν πολλῶν
 ὑποθεμένων, ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ἀραχῆς ἐκεῖνος, ἐπιφανέστε-
 ρος τὴν ἡγεμονίαν καὶ πρῶτος τῆς βουλῆς ὑπάρχων, ἔφη τῷ βασιλεῖ
 15 Τί ἔδει, βασιλεῦ, ποιῆσαι τῷ υἱῷ σου καὶ οὐ πεποιήκαμεν, τοῦ
 πεῖσαι αὐτὸν τοῖς ἡμετέροις ἔπεθαι δόγμασι καὶ τοῖς θεοῖς ἡμῶν
 λατρεύειν; Ἀλλ', ὡς ὀρῶ, ἀνηνύτοις ἐπιχειροῦμεν· ἐκ φύσεως
 γὰρ αὐτῷ, ἢ τῆς τύχης ἴσως, τὸ φιλόνηκόν τε καὶ ἀμείλικτον. Εἰ
 μὲν οὖν βασάνοις αὐτὸν ἐκδοῦναι θελήσειας καὶ τιμωρίαις, σὺ τε
 20 πολέμιος ἔση τῆς φύσεως καὶ οὐ πατήρ ἐτι κληθήσῃ, κάκεῖνον
 ζημιωθήσῃ ἐτοιμῶς ἔχοντα ὑπὲρ Χριστοῦ ἀποθανεῖν. Λείπεται
 γοῦν τοῦτο μόνον ποιῆσαι· διελεῖν αὐτῷ τὴν βασιλείαν, καὶ εἰς τὸ
 ἐπιβάλλον αὐτῷ μέρος βασιλεύειν ἐπιτρέψαι. Καί, εἰ μὲν ἢ τῶν
 πραγμάτων φύσις καὶ ἡ μέριμνα τῶν βιωτικῶν ἐλκύσωσιν αὐ-
 25 τὸν τὸν ἡμέτερον ἀσπάσασθαι σκοπὸν τε καὶ βίον, ἔσται ἡμῖν
 κατὰ σκοπὸν τὸ πρᾶγμα (τὰ γὰρ ἰσχυρῶς βεβαιωθέντα τῇ ψυχῇ
 ἔθῃ δυσεξάλειπτά εἰσι καὶ πειθοῖ μᾶλλον ἢ βίᾳ μεταβάλλεται), εἰ
 δὲ τῇ θρησκείᾳ παραμενεῖ τῶν Χριστιανῶν, αὐτὸ δὴ τοῦτο, τὸ
 μὴ ζημιωθῆναί σε τὸν υἱόν, ἔσται σοι τῆς ἀθυμίας ποσῶς παρα-
 30 μύθιον.

Ταῦτα τοῦ Ἀραχῆ εἰπόντος, πάντες συνεμαρτύρουν ἀποδεχόμενοι τὴν

τοῦ δόλιου δράκοντα, τοῦ λέει συνεχῶς λόγια σωτήρια, τοῦ ἐγγυᾶται τὴ συγχώρηση καὶ τοῦ ὑπόσχεται ὅτι ὁ δικαστὴς θὰ εἶναι σπλαγχνικός. Ἔπειτα, ἀφοῦ τὸν κατήχησε καὶ τοῦ παράγγειλε νὰ νηστεύει γιὰ πολλές μέρες, τὸν καθάρισε μὲ τὸ θεῖο βάπτισμα. Καὶ ἐξακολούθησε ὁ ἄνθρωπος νὰ μετανοεῖ εἰλικρινᾶ ὅλες τὶς μέρες τῆς ζωῆς του γιὰ ὅσα ἁμαρτήματα ἔκανε, καὶ νὰ ζητᾶ μὲ δάκρυα καὶ στεναγμούς τὴ συγγνώμη τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33

Ὁ βασιλιάς, μὲ τὴν ἔκβαση ποῦ εἶχαν ὅλα αὐτά, εὐρισκόμενος ἀπὸ παντοῦ σὲ ἀμηχανία, ἔδειχνε ὅτι ἦταν πολὺ στενοχωρημένος καὶ εἶχε μεγάλη ταραχὴ στὴν ψυχὴ του. Κάλεσε λοιπὸν καὶ πάλι ὄσους ἀπὸ τὴ σύγκλητο παρευρίσκονταν, καὶ συσκεπτόταν τί νὰ κάνει τώρα στὸ γιό του. Ἀφοῦ οἱ πολλοὶ διατύπωσαν πολλές γνώμες, ὁ Ἀραχῆς ἐκεῖνος ποῦ ἀναφέρθηκε πιὸ πάνω, ποῦ ἦταν ὁ πιὸ ἐπιφανὴς στὴν ἐξουσία καὶ πρῶτος τῆς βουλῆς, εἶπε στὸ βασιλιά:

Τί ἔπρεπε, βασιλιά, νὰ κάνουμε στὸ γιό σου καὶ δὲν τὸ κάναμε, γιὰ νὰ τὸν πείσουμε νὰ ἀκολουθεῖ τὰ δικά μας δόγματα καὶ νὰ λατρεύει τοὺς θεοὺς μας; Ἀλλά, ὅπως βλέπω, ἐπιχειροῦμε πράγματα ἀκατόρθωτα· γιατί ἀπὸ τὴ φύση ἢ τὴν τύχη ἐνδεχομένως ὑπάρχει σ' αὐτὸν ἡ φιλονεικία καὶ ἡ ἀδιαλλαξία. Ἐὰν λοιπὸν θελήσεις νὰ τὸν ὑποβάλεις σὲ βασανιστήρια καὶ τιμωρίες, καὶ ἐσὺ θὰ γίνεις ἐχθρὸς τῆς φύσεως καὶ δὲ θὰ ὀνομάζεσαι πατέρα, καὶ ἐκεῖνον θὰ τὸν στερηθεῖς, ἀφοῦ εἶναι ἔτοιμος νὰ πεθάνει γιὰ τὸ Χριστό. Ἀπομένει λοιπὸν νὰ κάνεις τὸ ἐξῆς· νὰ μοιραστεῖς μ' αὐτὸν τὴ βασιλεία καὶ νὰ τὸν ἀφήσεις νὰ βασιλεύει στὸ μέρος ποῦ τοῦ ἀνήκει. Καί, ἐὰν ἡ φύση τῶν πραγμάτων καὶ ἡ μέριμνα γιὰ τὰ βιωτικὰ τὸν ἐλκύσουν ν' ἀσπασθεῖ τὸ δικό μας σκοπὸ καὶ τὴ δική μας ζωὴ, θὰ ἀποβεῖ τὸ πρᾶγμα σύμφωνα μὲ τὸ σκοπὸ μας· γιατί τὰ ἔθιμα ποῦ ριζώνονται βαθειὰ στὴν ψυχὴ δύσκολα ἐξαλείφονται καὶ μεταβάλλονται μᾶλλον μὲ τὴν πειθῶ παρὰ μὲ τὴ βία. Ἐὰν λοιπὸν παραμείνει στὴ θρησκεία τῶν Χριστιανῶν, ἀκριβῶς αὐτό, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲ θὰ χάσεις τὸ γιό σου, θὰ σοῦ εἶναι μιὰ μικρὴ παρηγοριὰ στὴ λύπη σου.

Ὅταν ὁ Ἀραχῆς εἶπε αὐτὰ ὅλοι βεβαίωσαν ὅτι δέχονται τὴ γνώμη του.

γνώμην. Συντίθεται τοίνυν καὶ ὁ βασιλεὺς οὕτω ταῦτα διατεθῆναι. Καὶ δὴ προσκαλεσάμενος ἔωθεν, ἔφη τῷ υἱῷ·

Οὗτός μοι τελευταῖος ἤδη πρὸς σέ λόγος, υἱέ, οὐπερ εἰ μὴ εὐθὺς κατήκοος γένη καὶ κἂν ἐν τούτῳ τὴν ἐμὴν θεραπεύσης καρδίαν, οὐκ ἔτι σου, εὖ ἴσθι, φείσομαι.

Τοῦ δὲ υἱοῦ πυθομένου τίς ἢ τοῦ λόγου δύναμις, ἐπέπερ, φησί, πολλὰ μογήσας, ἀνένδοτόν σε πρὸς πάντα εὖρον τοῦ πεισθῆναί μου τοῖς λόγοις,

Δεῦρο δὴ λοιπόν, τὴν βασιλείαν διελὼν, ἀνὰ μέρος εἶναί σε καὶ βασιλεῦειν ποιήσω· καὶ ἔσται σοι λοιπόν ἐπ' ἀδείας ἦν ἂν ποθῆς εἶναι ὁδόν.

Γνοῦσα δὲ ἡ θεία ψυχὴ ἐκείνη καὶ τοῦτο ἐπ' ὀλίσθῳ τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως προβαλεῖν τὸν βασιλέα, ὁμῶς ἐπακοῦσαι συνεῖδεν, ἵνα, τὰς αὐτοῦ διαδρᾶς χεῖρας, τὴν ἐπιθυμουμένην αὐτῷ πορευῆται ὁδόν. Ὑπολαβὼν οὖν, τῷ βασιλεῖ ἔφη·

Ἐγὼ μὲν ἐπόθουν τὸν θεῖον ἐκεῖνον ζητῆσαι ἄνδρα, τὸν ὑποδείξαντά μοι τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, καί, πᾶσι χαίρειν εἰπόντα, μετ' αὐτοῦ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου διανύσαι· ἀλλ' ἐπεὶ με, πάτερ, οὐ συγχωρεῖς τὰ καταθύμια πράττειν, πείθομαί σοι ἐν τούτῳ. Ἐν οἷς γὰρ οὐ πρόκειται προφανῆς ἀπώλεια καὶ Θεοῦ ἀλλοτριώσεις, καλὸν τῷ πατρὶ πείθεσθαι.

Χαρᾶς οὖν ὅτι πλείστης ὁ βασιλεὺς πλησθεὶς διαιρεῖ μὲν τὴν ὑποτελεῖ αὐτῷ χώραν πᾶσιν εἰς δύο, χειροτονεῖ δὲ τὸν υἱὸν βασιλέα, κοσμεῖ τῷ διαδήματι, καί, πάσῃ τοῦτον βασιλικῆ καταλαμπρύνας δόξῃ, εἰς τὴν ἀφορισθεῖσαν αὐτῷ ἐκπέμπει βασιλείαν μετὰ λαμπρᾶς δορυφορίας. Τοῖς ἄρχουσι δὲ καὶ ἡγεμόσι, στρατηγοῖς τε καὶ σατράπαις κελεύει, παντὶ τῷ βουλομένῳ, ἀπελθεῖν μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ βασιλέως. Καὶ πόλιν τινὰ μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον ἀφορίζει αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, καὶ πάντα δίδωσι τὰ πρέποντα βασιλεῦσιν. Τότε δὴ τότε τὴν ἐξουσίαν παραλαβὼν ὁ Ἰωάσαφ τῆς βασιλείας, ἠνίκα τὴν πόλιν κατέλαβεν ἔνθα

Συμφωνεῖ λοιπὸν καὶ ὁ βασιλιάς νὰ ρυθμισθεῖ τὸ θέμα μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Καλεῖ λοιπὸν πρῶτῃ πρῶτῃ τὸ γιό του καὶ τοῦ λέει·

Αὐτὸς εἶναι ὁ τελευταῖος λόγος μου πρὸς ἐσένα, παιδί μου, τὸν ὁποῖο ἐὰν δὲν τὸν ἀκούσεις καλὰ ἀμέσως καὶ ἐὰν δὲν ἡρεμήσεις ἔστω καὶ μ' αὐτὸ τὴν καρδιά μου, γνώριζε καλὰ ὅτι δὲν θὰ σὲ λυπηθῶ πιά.

Στὴν ἐρώτηση τοῦ γιοῦ του, ποιά εἶναι ἡ σημασία τοῦ λόγου του, ἐκεῖνος εἶπε·

Ἐπειδὴ, ἂν καὶ κοπίασα πολὺ, διαπίστωσα πὼς σὲ ὅλα εἶσαι ἀνυποχώρητος καὶ δὲν πείθεσαι στὰ λόγια μου, ἔλα λοιπὸν, ἀφοῦ διαιρέσω τὴ βασιλεία, νὰ σοῦ δώσω τὸ ἓνα μέρος καὶ νὰ σὲ κάνω νὰ βασιλεύεις, καὶ θὰ εἶσαι ἐλεύθερος νὰ ἀκολουθήσεις ὅποιο δρόμο θέλεις.

Τότε, μολοντί ἡ θεϊκὴ ἐκείνη ψυχὴ διαισθάνθηκε ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ πρόβαλε ὁ βασιλιάς γιὰ νὰ τὸν κάνει νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία του, ὡστόσο σκέφθηκε νὰ ὑπακούσει, ὥστε, ξεφεύγοντας ἀπὸ τὰ χέρια του, νὰ ἀκολουθήσει τὸ δρόμο πὸ ἐπιθυμοῦσε. Ἀπαντώντας λοιπὸν στὸ βασιλιά εἶπε·

Ἐγὼ βέβαια ποθοῦσα νὰ ἀναζητήσω τὸ θεϊκὸ ἐκεῖνο ἄνδρα, ὁ ὁποῖος μοῦ ἔδειξε τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας καί, ἀφοῦ τὰ ἐγκαταλείψω ὅλα, νὰ διανύσω τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς μου μαζί του. Ἐπειδὴ ὁμως, πατέρα, δὲν μοῦ ἐπιτρέπεις νὰ κάνω αὐτὰ πὸ πολὺ ἐπιθυμῶ, ὑπακούω σ' αὐτό. Γιατὶ σὲ πράγματα πὸ δὲν ὑπάρχει ὀλοφάνερη ἀπώλεια καὶ ἀποξένωση ἀπὸ τὸ Θεό, εἶναι καλὸ νὰ πείθεται κανεὶς στὸν πατέρα του.

Γεμᾶτος ἀνείπωτη χαρὰ ὁ βασιλιάς διαιρεῖ ὅλη τὴ χώρα πὸ ἦταν ὑποτελεῖς σ' αὐτὸν στὰ δύο, στέφει τὸν γιό του βασιλιά, τὸν στολίζει μὲ τὸ διάδημα καί, ἀφοῦ τὸν περιέβαλε μὲ ὅλη τὴ βασιλικὴ μεγαλοπρέπεια, τὸν στέλνει στὴ βασιλεία πὸ τοῦ ἔλαχε μὲ πολὺ ἐπισημότητα. Διέταξε καὶ τοὺς ἄρχοντες καὶ ἡγεμόνες, στρατηγούς καὶ σατράπες, καὶ ὅποιος ἠθελε νὰ φύγει μαζί μὲ τὸ γιό του καὶ βασιλιά. Ὅριζε καὶ μιὰ πόλη μεγάλη καὶ πολυάνθρωπη γιὰ τὴ βασιλεία του καὶ τοῦ δίνει ὅλα ὅσα ταιριάζουν στοὺς βασιλεῖς. Τότε λοιπὸν ἀκριβῶς ὁ Ἰωάσαφ, ἀφοῦ παρέλαβε τὴν ἐξουσία τῆς βασιλείας, ὅταν ἔφθασε στὴν πόλη ὅπου εἶχαν προετοιμασθεῖ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα γιὰ νὰ βασιλεύσει, σὲ κάθε πύρ-

τὰ τῆς βασιλείας ἠντρέπιστο αὐτῷ, τὸ τοῦ δεσποτικοῦ μὲν πάθους σημεῖον, τὸν σεβάσμιον σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, ἐκάστῳ ἐφίστησι τῆς πόλεως πύργῳ, τοὺς δὲ εἰδωλικοὺς ναοὺς καὶ βωμοὺς περιστὰς ἐπολιόρκει, κατέσειεν, ἀνώρτυτε τὸ ἔδαφος, ἐξεκάλυπτε τοὺς θεμελίους, 5 μηδὲν λείψανον τῆς ἀσεβείας καταλιπών.

Κατὰ δὲ μέσης τῆς πόλεως ναὸν μέγαν τε καὶ περικαλλῆ τῷ Δεσπότη ἀνεγείρει Χριστῷ, καὶ κελεύει τὸ πλῆθος ἐκεῖ συνεχῆς ἐπιχωριάζοντας προσάγειν τῷ Θεῷ τὸ σέβας διὰ τῆς τοῦ σταυροῦ προσκυνήσεως, εἰς μέσον πρὸ πάντων αὐτὸς παρελθὼν καὶ ἔκτενεστάτη διδοὺς 10 ἑαυτὸν δεήσει. Πάντας δὲ τοὺς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα γενομένους ἐνοθέτει, παρεκάλει, πάντα ἐποίει τοῦ ἀποσπάσαι τῆς δεισιδαίμονος πλάνης καὶ τῷ Χριστῷ οἰκειῶσαι, τὴν ἀπάτην δὲ ὑπεδείκνυ τῆς εἰδωλομανίας καὶ τὸ κήρυγμα κατήγγελλε τοῦ Εὐαγγελίου, τὰ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου διεξήει συγκαταβάσεως, τὰ θαυμάσια ἐκήρυττε τῆς αὐτοῦ 15 παρουσίας, τὸ πάθος ἐγνώριζε τοῦ σταυροῦ δι' οὗ σεσώσμεθα, τὴν τῆς ἀναστάσεως δύναμιν καὶ τὴν πρὸς οὐρανοὺς ἀνοδὸν, τὴν φοβερὰν ἐπὶ τούτοις διήγγελλεν ἡμέραν τῆς φρικτῆς αὐτοῦ δευτέρας παρουσίας, τὰ τε ἀποκείμενα τοῖς πιστοῖς ἀγαθὰ καὶ τὰ ἐκδεχόμενα τοὺς ἀμαρτωλοὺς κολαστήρια. Ταῦτα πάντα ἤθει χρηστῷ καὶ μειλιχίοις διεξήει ρήμασιν· 20 οὐ τοσοῦτον γὰρ ἀπὸ τοῦ ὄγκου τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς βασιλικῆς μεγαλοπρεπειᾶς ἤθελεν αἰδέσιμος εἶναι καὶ φοβερός, ὅσον ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, ᾧ καὶ μᾶλλον εἶλκε πάντας πρὸς ἑαυτὸν, τῷ εἶναι τοῖς ἔργοις μὲν θαυμάσιος, ἐπιεικῆς δὲ καὶ μέτριος τῷ φρονήματι. Ὅθεν ἡ ἐξουσία, τὴν μετριοφροσύνην καὶ ἐπιείκειαν μέγαν συνεργὸν 25 λαβοῦσα, πάντας εἶκειν αὐτοῦ τοῖς λόγοις πεποιήκεν.

Ἀμέλει οὕτως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πᾶς ὁ ὑποτελὴς αὐτῷ λαὸς πολίτης τε καὶ ἐγχώριος τοῖς θεοφθόγοις αὐτοῦ ἐμυσταγωγῆθη λόγοις, ὡς ἐξαρνήσασθαι μὲν τὴν πολύθεον πλάνην καὶ ἀπορραγῆναι τῶν εἰδωλικῶν σπονδῶν τε καὶ βδελυγμάτων, τῇ ἀπλανεῖ δὲ προστεθῆναι πίστει 30 καὶ ταῖς αὐτοῦ μεταπλασθέντας διδασκαλίαις τῷ Χριστῷ οἰκειωθῆναι. Πάντες δὲ οἱ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαιῖσι διὰ τὸν φόβον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐγκεκλεισμένοι, ἱερεῖς τε καὶ μονάζοντες καὶ τῶν ἐπισκόπων ὀλίγοι, ἐξεληθόντες τῶν καταδύσεων, πρὸς αὐτὸν χαίροντες ἐχώρουν. Αὐτὸς δὲ

γο τῆς πόλεως ἔστησε τὸ σημεῖο τοῦ δεσποτικοῦ πάθους, δηλαδὴ τὸν σεβάσμιο σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ τοὺς εἰδωλολατρικοὺς ναοὺς καὶ βωμοὺς, ἀφοῦ τοὺς περικύκλωσε, τοὺς πολιορκοῦσε, τοὺς γκρέμιζε, ἀνέσκαπτε τὸ δάπεδό τους, ξεσκεπάζε τὰ θεμέλιά τους, χωρὶς νὰ ἀφήνει κανένα ἶχνος τῆς ἀσέβειας.

Στὴ μέση τῆς πόλεως ἀνῆγειρε μεγάλο καὶ πολὺ ὠραῖο ναὸ στὸ Δεσπότη Χριστό, καὶ δίνει ἐντολὴ στὸ λαὸ νὰ συχνάζει ἐκεῖ καὶ νὰ προσφέρει τὸ σεβασμὸ του στὸ Θεὸ προσκυνώντας τὸ σταυρὸ, ἐνῶ αὐτὸς ἐρχόμενος στὴ μέση, μπροστὰ σὲ ὄλους ἔκανε πολὺ μεγάλη γιὰ τὸν ἑαυτὸ του δέηση. "Ὅλους ὄσους κατακυρώθηκαν στὴ δικαιοδοσία του τοὺς νουθετοῦσε, τοὺς παρηγοροῦσε, ἔκανε τὰ πάντα γιὰ νὰ τοὺς ἀποσπάσει ἀπὸ τὴ δαιμονικὴ πλάνη καὶ νὰ τοὺς συμφιλιώσει μὲ τὸ Χριστό. "Ἐδειχνε τὴν ἀπάτη τῆς εἰδωλολατρίας καὶ διέδιδε τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, διηγόταν τὴ συγκατάβαση τοῦ Θεοῦ Λόγου, κήρυσσε τὰ θαύματα τῆς παρουσίας του, ἔκανε γνωστὸ τὸ πάθος τοῦ σταυροῦ μὲ τὸ ὁποῖο σωθήκαμε, τὴ δύναμη τῆς ἀναστάσεως καὶ τὴν ἄνοδό του στοὺς οὐρανοὺς, ἐξήγγελε στὸ τέλος τῆ φοβερῆ ἡμέρα τῆς φρικτῆς δευτέρας παρουσίας του, καὶ τὰ ἀγαθὰ ποὺ εἶναι ἐτοιμασμένα γιὰ τοὺς πιστοὺς, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ βασανιστήρια ποὺ περιμένουν τοὺς ἁμαρτωλοὺς. "Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκανε μὲ ἦθος χρηστὸ καὶ μὲ μειλίχια λόγια· γιατί δὲν ἤθελε νὰ γίνεи σεβαστὸς καὶ ὑπολογίσιμος τόσο ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς βασιλικῆς μεγαλοπρέπειας, ὅσο ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ τὴν πραότητα· αὐτὸ μὲ τὸ ὁποῖο τοὺς εἴλκυε ὄλους περισσότερο πρὸς τὸν ἑαυτὸ του, ἦταν τὸ ὅτι ἦταν θαυμάσιος στὰ ἔργα του, ἐπιεικῆς καὶ ταπεινόφρων. Καὶ ἔτσι ἡ ἐξουσία, παίρνοντας ὡς μεγάλο συνεργό της τὴν μετριοφροσύνη καὶ ἐπιείκεια, τοὺς ἔκανε ὄλους νὰ ὑποχωροῦν στὰ λόγια του.

"Ἐτσι μέσα σὲ λίγο χρόνον ὄλοι οἱ ὑπήκοοί του, καὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν, μνήθηκαν τὰ θεϊκὰ λόγια του, ὥστε ἔφθασαν ν' ἀπαρνηθοῦν τὴν πολυθεϊκὴ πλάνη καὶ νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὶς εἰδωλολατρικὲς σπονδὲς καὶ τὰ σιχαμερὰ ἀγάλματα, καὶ ἀφοῦ ἀσπάσθηκαν τὴν ἀλάνθαστη πίστη καὶ μεταμορφώθηκαν μὲ τὶς διδασκαλίες αὐτοῦ, ἔγιναν φίλοι μὲ τὸ Χριστό. "Ὅλοι τότε, ὅσοι ἦταν κρυμμένοι στὰ βουνὰ καὶ στὶς σπηλιές ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ πατέρα του, ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ καὶ μερικοὶ ἐπίσκοποι, βγαίνοντας ἀπὸ τὶς τρύπες πηγαινιαν σ' αὐτὸν

τοὺς διὰ Χριστὸν ἐν τοιοῦτοις περιπεσόοντας ἀνιαροῖς καὶ οὕτω ταλαι-
 πωρήσαντας προσυπαντῶν ἐντίμως ἐδέχετο, καὶ εἰς τὸ ἑαυτοῦ εἰσήγε
 παλάτιον πόδας ρύπτων, κόμην ρυπῶσαν ἀποπλύνων, καὶ παντοίως
 αὐτοὺς θεραπεύων. Εἶτα τὴν νεουρρηγεῖσαν αὐτῷ ἐνθρονίζει ἐκκλη-
 5 σίαν, καὶ τινὰ τῶν ἐπισκόπων, πολλὰ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κακο-
 παθήσαντα καὶ τὸν ἴδιον ἀπολέσαντα τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον, ἀρχιερέα
 ἐν ταύτῃ καθίστησιν, ἄνδρα ἅγιον καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων
 ἐπιστήμονα, ζήλου τε θείου τὴν ψυχὴν πεπληρωμένον. Κολυμβήθραν
 δὲ εὐθὺς σχεδιάσας, βαπτίζειν τοὺς πρὸς Χριστὸν ἐπιστρέφοντας κε-
 10 λεύει. Καὶ δὴ βαπτίζονται οἱ ἄρχοντες πρῶτον καὶ ὅσον ἐν τέλει, οἱ ἐν
 στρατεία τε αὐθις καὶ ὁ λοιπὸς ὄχλος. Καὶ οἱ βαπτιζόμενοι οὐ μόνον
 τὴν ψυχικὴν ἀπελάμβανον ὑγείαν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὅσοι νόσοις ἦσαν
 σωματικαῖς καὶ πηρώσεσι πιεζόμενοι, πάντα ἀποθέμενοι, καθαρὸι τὰς
 ψυχάς, ἄρτιοι δὲ τὰ σώματα, τῆς θείας ἀνήρχοντο κολυμβήθρας, θερα-
 15 πείαν τρυγήσαντες ψυχῶν τε ὁμοῦ καὶ σωμάτων.

Ἐνθεν τοι καὶ συνέρρει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάσαφ πανταχόθεν τὰ
 πλήθη, μνηθῆναι τὴν εὐσέβειαν ὑπ' αὐτοῦ ζητοῦντες. Καὶ πάντα μὲν
 κατεσκάπτετο εἰδωλικά σεβάσματα, ἀφήρητο δὲ πᾶς ὁ πλοῦτος καὶ τὰ
 ἀποκείμενα τοῖς εἰδωλείοις χρήματα καὶ ἱερὰ τεμένη τῷ Θεῷ ἀντωκο-
 20 δομεῖτο, καὶ τὸν ἐκείνων πλοῦτον αὐτοῖς καὶ τὰς πολυτελεῖς ἐσθῆτας ὁ
 βασιλεὺς Ἰωάσαφ καὶ τοὺς θησαυροὺς ἀνετίθει, τὴν ἄτιμον ἐκείνην καὶ
 περιττὴν ὕλην ἐνεργὸν ἐντεῦθεν ποιῶν καὶ ὠφέλιμον. Οἱ δὲ τοῖς
 βωμοῖς ἐκείνοις καὶ ναοῖς διατρίβοντες μιανοὶ δαίμονες διωγμῷ χαλε-
 πωτάτῳ ἠλαύνοντο καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν αὐτοῖς συμφορὰν εἰς πολλῶν
 25 ἐπήκοον ἀνεβόων. Καὶ ἠλευθεροῦτο ἡ περιχώρος πᾶσα ἐκείνη τῆς ζο-
 φερᾶς αὐτῶν ἀπάτης, τῷ φωτί τε περιελάμπετο τῆς ἀμωμῆτου τῶν
 Χριστιανῶν πίστεως.

Ἀμέλει καὶ ὁ βασιλεὺς ἀγαθὸν πᾶσιν ὑπόδειγμα ἦν καὶ πολλοὺς
 ἐπὶ τὴν ὁμοίαν γνώμην ἀνέφλεγε καὶ ἐξῆπτε. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἐξουσία·
 30 συμμορφοῦται ταύτῃ δεῖ τὸ ὑποχείριον, τῶν αὐτῶν τε φιλεῖ ἐρᾶν, κά-
 κεινα ἐπιτηδεύειν οἷσπερ ἂν τὸν ἄρχοντα αἰσθηται χαίροντα. Ἐντεῦθεν,
 τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, ἡ εὐσέβεια ηὔξανετο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐπεδίδου.

χαρούμενοι. Ἐκεῖνος αὐτοὺς πού γιὰ τὸ Χριστὸ εἶχαν περιπέσει σὲ τόσες θλίψεις καὶ εἶχαν τόσο ταλαιπωρηθεῖ, τοὺς δεχόταν προὔπαντῶντας τους μὲ τιμές, καὶ τοὺς ἔφερνε στὸ παλάτι του καθαρίζοντας τὰ πόδια τους, πλένοντας τὰ βρώμικα μαλλιά τους, καὶ ὑπηρετώντας τους μὲ πολλοὺς τρόπους. Ἔπειτα ἐγκαινιάζει τὴ νεοῖδρυτὴ ἀπὸ τὸν ἴδιο ἐκκλησία καὶ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους, ὁ ὁποῖος εἶχε κακοπαθήσει πολὺ γιὰ τὴν πίστη του στὸ Χριστὸ καὶ εἶχε χάσει τὸ θρόνο τῆς ἐπισκοπῆς του, ἄνδρα ἅγιο καὶ γνώστη ἄριστο τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ γεμᾶτο ἀπὸ θεϊκὸ ζῆλο στὴν ψυχὴ, τὸν ἐγκαθιστᾷ σ' αὐτὴν ὡς ἀρχιερέα. Καὶ ἀφοῦ κατασκεύασε ἀμέσως κολυμβήθρα, δίνει ἐντολὴ νὰ βαπτίζει αὐτοὺς πού ἐπέστρεφαν στὸ Χριστὸ. Καὶ βαπτίσθηκαν λοιπὸν πρῶτα οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἐπίσημοι, καθὼς καὶ οἱ στρατιωτικοὶ καὶ ὁ ὑπόλοιπος λαός. Καὶ αὐτοὶ πού βαπτίζονταν ὄχι μόνο ἔβρισκαν τὴν ψυχικὴ τους ὑγεία, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ὅσοι πιέζονταν ἀπὸ σωματικὲς ἀσθένειες καὶ ἀναπηρίες ἀπαλλάσσονταν ἀπὸ ὅλα, καὶ ἔτσι καθαροὶ ψυχικὰ καὶ ἀκέραιοι σωματικὰ, ἔβγαιναν ἀπὸ τὴ θεία κολυμβήθρα, ἀφοῦ ἀποκόμιζαν θεραπεία τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων τους.

Ἔτσι συνέρρεαν ἀπὸ παντοῦ τὰ πλήθη πρὸς τὸ βασιλιὰ Ἰωάσαφ, ζητώντας νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ αὐτὸν τὴν εὐσέβεια. Ὅλα τὰ εἰδωλολατρικὰ σεβάσματα καταστρέφονταν, ἀφαιροῦνταν ἀπὸ τοὺς εἰδωλολατρικοὺς ναοὺς ὄλος ὁ πλοῦτος καὶ τὰ χρήματα πού ὑπῆρχαν σ' αὐτούς, καὶ στὴ θέση τους κτίζονταν ἱεροὶ ναοὶ γιὰ τὸ Θεό. Τὸν πλοῦτο καὶ τὰ πολυτελεῖ ἐνδύματα ἐκείνων ὁ βασιλιὰς Ἰωάσαφ τὰ δώριζε σ' αὐτούς, κάνοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐνεργὸ καὶ ὠφέλιμη τὴν ἄτιμη καὶ περιττὴ ἐκείνη ὕλη. Οἱ σιχαμεροὶ δαίμονες πού διέμεναν στοὺς βωμοὺς καὶ τοὺς ναοὺς ἐκείνους διώχονταν μὲ φοβερὸ διωγμὸ καὶ τὴ συμφορὰ πού τοὺς βρῆκε τὴ φώναζαν ἔτσι πού νὰ τὴν ἀκοῦν πολλοί. Καὶ ἐλευθερωνόταν ὅλη ἐκείνη ἡ χώρα ἀπὸ τὴ θεοσκοτεινὴ ἀπάτη τους καὶ ἔλαμπε μὲ τὸ φῶς τῆς ἀμεμπτοῦς πίστεως τῶν Χριστιανῶν.

Καὶ ὁ βασιλιὰς βέβαια ἦταν καλὸ παράδειγμα σὲ ὅλους καὶ πολλοὺς ἔκανε νὰ ἀνάβουν καὶ νὰ φλέγονται γιὰ τὴν ἴδια γνώμη. Γιατὶ τέτοια εἶναι ἡ ἐξουσία· συμμορφώνονται πάντοτε πρὸς αὐτὴν ὅσοι βρίσκονται κάτω ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἀρέσκονται νὰ ἀγαποῦν τὰ ἴδια πράγματα καὶ νὰ ἀσχολοῦνται μὲ ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα βλέπουν νὰ εὐχαριστεῖται καὶ ὁ ἄρχοντας. Ἔτσι, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἡ εὐσέβεια μεταξὺ

Καὶ ὅλως ἦν τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν καὶ τῆς αὐτοῦ ἀγάπης ἐξηρη-
 μένος ὁ βασιλεύς, οἰκονόμος τε τοῦ λόγου τῆς χάριτος καὶ ψυχῶν κυ-
 βερνήτης πολλῶν, εἰς τὸν λιμένα τοῦ Θεοῦ ταύτας καθορμίζων. Ἦδει
 γὰρ τοῦτο εἶναι πρὸ πάντων βασιλέως ἔργον, ἵνα τοὺς ἀνθρώπους δι-
 5 δάξῃ τὸν Θεὸν φοβεῖσθαι καὶ τὸ δίκαιον τηρεῖν, ὃ δὴ καὶ ἐποίηε· ἑαυτὸν
 τε εἰς τὸ βασιλεῦσαι τῶν παθῶν καταρτίζων καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ὡς κυ-
 βερνήτης ἄριστος διακατέχων ἀκριβῶς τῆς εὐνομίας τοὺς οἰακας.
 Τοῦτο γὰρ ὄρος ἀληθινῆς βασιλείας, τὸ βασιλεύειν καὶ κρατεῖν τῶν
 ἡδονῶν, ὅπερ ἐκεῖνος ἐποίηε. Ἐπὶ προγόνων μέντοι εὐγενεῖα καὶ τῇ
 10 περὶ αὐτὸν οὔση βασιλικῇ δόξῃ μηδὲ ἄλλως ἐναβρυνόμενος, εἰδὼς ὅτι
 πῆλινον ἔχομεν πάντες τοῦ γένους προπάτορα, καὶ τοῦ αὐτοῦ φυράμα-
 τὸς ἐσμεν πλούσιοι τε καὶ πένητες, ἐν ἀβύσσῳ δὲ ταπεινοφροσύνης ἀεὶ
 τὸν νοῦν ἐμβάλλων καὶ τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος μεμνημένος, πάροι-
 κον μὲν ἑαυτὸν τῶν ἐνταῦθα ἐλογίζετο, ἐκεῖνα δὲ ἐγίνωσκεν ἴδια εἶναι,
 15 ὧν ἂν μετὰ τὴν ἐνθένδε τύχοι ἐκδημίαν.

Ἐπεὶ δὲ πάντα καλῶς εἶχεν αὐτῷ καὶ πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα τῆς
 παλαιᾶς εἰργάσατο τοῦ ἐξαγοράσαντος ἡμᾶς τῆς πονηρᾶς δουλείας τῷ
 τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι, δευτέρου ἐννοεῖ ἔργον, τὴν τῆς εὐποιᾶς ἀρετὴν.
 Σωφροσύνη γὰρ καὶ δικαιοσύνη ἤδη προκατῶρθωτο αὐτῷ, ὡς τὸν
 20 στέφανον τῆς σωφροσύνης ἀναδησαμένῳ καὶ τὴν πορφύραν τῆς δι-
 καιοσύνης ἀμφιασαμένῳ. Ἐνενοεῖ οὖν τοῦ ἐπιγείου πλούτου τὸ ἄστα-
 τον ποταμίων ὑδάτων μιμεῖσθαι τὸν δρόμον. Ἐκεῖ τοίνυν ἔσπευδε τοῦ-
 τον ἀποθέσθαι, ὅπου «οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέ-
 πται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσι». Καὶ δὴ ἤρξατο πάντα τοῖς πέ-
 25 νησι διανέμειν τὰ χρήματα, μηδὲ ἄλλως αὐτῶν φειδόμενος. Ἦδει γὰρ ὡς
 ὁ μεγάλης ἐξουσίας ἐπιλαβόμενος τὸν δοτῆρα τῆς ἐξουσίας ὀφείλει μι-
 μεῖσθαι κατὰ δύναμιν, ἐν τούτῳ δὲ μάλιστα τὸν Θεὸν μιμήσεται, ἐν τῷ
 μηδὲν ἠγεῖσθαι τοῦ ἐλεεῖν προτιμότερον. Ὑπὲρ χρυσίον οὖν καὶ λίθον
 τίμιον τῆς εὐποιᾶς τὸν πλοῦτον ἑαυτῷ συναθροίζων ἦν, τὸν καὶ ὧδε

1. Ψαλμ. 38,12· «πάροικος ἐγώ εἰμι ἐν τῇ γῆ καὶ παρεπίδημος».

2. Ματθ. 6,20.

τους αὔξανόταν καὶ μεταδιδόταν. Καὶ ὁ βασιλιάς ἦταν ἐξαρτημένος ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀγάπη του, καὶ οἰκονόμος τοῦ λόγου τῆς χάριτος καὶ κυβερνήτης πολλῶν ψυχῶν, τὶς ὁποῖες ὀδηγοῦσε στὸ λιμάνι τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ γνῶριζε ὅτι αὐτὸ εἶναι πρὶν ἀπ' ὅλα τὸ ἔργο τοῦ βασιλιᾶ, νὰ διδάξει στοὺς ἀνθρώπους νὰ φοβοῦνται τὸ Θεὸ καὶ νὰ τηροῦν τὸ δίκαιο, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο καὶ ἔκανε· καὶ τὸν ἑαυτὸ του καταρτίζοντας στὸ νὰ κυριαρχήσει στὰ πάθη, καὶ γιὰ τοὺς ὑπηκόους του νὰ κρατεῖ ὡς ἄριστος κυβερνήτης μὲ ἀκρίβεια τὰ πηδάλια τῆς εὐνομίας. Γιατὶ ὄρος τῆς ἀληθινῆς βασιλείας εἶναι αὐτό, νὰ βασιλεύει καὶ νὰ εἶναι κυρίαρχος κανεὶς τῶν ἡδονῶν, πρᾶγμα ποὺ ἐκεῖνος ἔκαμνε. Χωρὶς νὰ καμαρώνει γιὰ τὴν εὐγένεια τῶν προγόνων του καὶ γιὰ τὸ βασιλικὸ μεγαλεῖο ποὺ εἶχε γύρω του, γνωρίζοντας ὅτι ὅλοι ἔχουμε πῆλινο προπάτορα τοῦ γένους μας καὶ ὅτι εἴμαστε ἀπὸ τὸ ἴδιο ζυμᾶρι πλούσιοι καὶ φτωχοί, βυθίζοντας πάντοτε τὸ νοῦ του στὴν ἄβυσσος τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἔχοντας στὴ μνήμη του τὴ μακαριότητα ποὺ ὑπάρχει ἐκεῖ, θεωροῦσε τὸν ἑαυτὸ του περαστικὸ ἀπὸ ἐδῶ¹, καὶ γνῶριζε ὅτι δικά του εἶναι ἐκεῖνα ποὺ θὰ μπορέσει νὰ κερδίσει μετὰ τὴν ἀναχώρησή του ἀπὸ ἐδῶ.

“Ὅλα λοιπὸν γι’ αὐτὸν ἦταν καλὰ, καί, ἔχοντας ἀπαλλάξει ὅλους τοὺς ὑπηκόους του ἀπὸ τὴν παλιὰ πατροπαράδοτη πλάνη, τοὺς ἔκανε δούλους ἐκεῖνου ποὺ μᾶς ἐξαγόρασε ἀπὸ τὴν πονηρὴ δουλεία μὲ τὸ πολύτιμο αἷμα του, ὡς δευτέρου ἔργου του ἐννοοῦσε τὴν ἀρετὴ τῆς ἀγαθοεργίας. Γιατὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶχαν ἤδη κατορθωθεῖ ἀπὸ αὐτόν, ἀφοῦ φόρεσε στὸ κεφάλι του τὸ στεφάνι τῆς σωφροσύνης καὶ ντύθηκε τὴν πορφύρα τῆς δικαιοσύνης. Σκεφτόταν λοιπὸν ὅτι ὁ ἐπίγειος πλοῦτος μιμεῖται τὴν εὐμετάβλητη ροὴ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν. Γι’ αὐτὸ ἤθελε νὰ τὸν ἀποθέσει ἐκεῖ ὅπου οὔτε σκόρος οὔτε σκουριὰ τὸν ἀφανίζει, καὶ ὅπου οἱ κλέφτες δὲν κάνουν διάρρηξη οὔτε τὸν κλέβουν². Ἄρχισε λοιπὸν νὰ μοιράζει στοὺς φτωχοὺς ὅλα τὰ χρήματα, χωρὶς καθόλου νὰ τὰ λυπᾶται. Γιατὶ γνῶριζε ὅτι αὐτὸς ποὺ ἀναλαμβάνει μεγάλη ἐξουσία, ὀφείλει νὰ μιμεῖται ὅσο μπορεῖ ἐκεῖνον ποὺ δίνει τὴν ἐξουσία, καὶ θὰ μιμηθεῖ σὲ τοῦτο κυρίως τὸ Θεό, στὸ νὰ μὴ θεωρεῖ τίποτε ἀνώτερο ἀπὸ τὸ νὰ ἐλεεῖ. Συνάθροιζε λοιπὸν γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, πάνω ἀπὸ χρυσάφι καὶ πολύτιμα πετράδια, τὸν πλοῦτο τῆς ἀγαθοεργίας, ὁ ὁποῖος καὶ ἐδῶ δίνει εὐχαρίστηση μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς

κατευφραίνοντα τῇ ἐλπίδι τῆς μελλούσης ἀπολαύσεως, κάκει κατα-
 γλυκαίνοντα τῇ πείρᾳ τῆς ἐλπισθείσης μακαριότητος. Ἐντεῦθεν ἠρευ-
 νῶντο αὐτῷ φυλακαί, οἱ ἐν μετάλλοις κατακεκλεισμένοι, οἱ ὑπὸ δανει-
 στῶν συμπιγόμενοι καί, πᾶσιν ἀφθόνως ἐπιχορηγῶν πάντα, πατὴρ ἦν
 5 ἀπάντων τῶν ὄρφανῶν τε καὶ χηρῶν καὶ πενήτων, πατὴρ φιλόστορ-
 γος καὶ ἀγαθός, ἑαυτὸν δοκῶν εὐεργετεῖν ἐκ τῆς εἰς αὐτοὺς γενομένης
 εὐεργεσίας. Πλουσιόδωρος γὰρ ὢν τὴν ψυχὴν καὶ τῷ ὄντι βασιλικώ-
 τatos, πᾶσιν ἐδίδου δασιλῶς τοῖς χρήζουσιν ἀπειροπλασίους γὰρ
 ἤλπιζεν ὑπὲρ τούτων ἀμοιβὰς κομίσθαι, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς τῶν
 10 ἔργων ἀνταποδόσεως.

Πανταχοῦ δὲ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ φήμης ἐν ὀλίγῳ διαβαινούσης,
 πάντας πρὸς αὐτόν, ὡσπερ ὑπὸ τινος ὁσμῆς μύρου κεκινήμενοι, καθ'
 ἐκάστην συνέρρεον, σωματῶν τε ὁμοῦ καὶ ψυχῶν πενίαν ἀποτιθέμενοι
 καὶ ἐν τοῖς ἀπάντων στόμασιν ἦν. Οὐχ ὁ φόβος γὰρ καὶ ἡ τυραννὶς εἰλ-
 15 κε τὸν λαόν, ἀλλ' ὁ πόθος καὶ ἡ πρὸς αὐτόν ἐκ καρδίας ἀγάπη, ἥτις ἐκ
 Θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ καλλίστης πολιτείας ἐνεφυτεύθη ταῖς πάντων ψυ-
 χαῖς. Τότε δὴ, τότε καὶ οἱ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ὑποκείμενοι αὐτῷ μᾶλλον
 προσετίθεντο, καί, τὴν πλάνην πᾶσαν ἀποτιθέμενοι, τὴν ἀλήθειαν εὐ-
 ηγγελίζοντο. Καὶ ὁ μὲν οἶκος τοῦ Ἰωάσαφ ἠῤῥξανε καὶ ἐκραταιοῦτο, ὁ
 20 δὲ οἶκος τοῦ Ἀβεννήρ ἡλαττονοῦτο καὶ ἡσθένει, καθάπερ δὴ περὶ τοῦ
 Δαυὶδ καὶ τοῦ Σαοὺλ ἢ τῶν Βασιλειῶν διαγορεύει βίβλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'

Ταῦτα ὁρῶν ὁ βασιλεὺς Ἀβεννήρ, ὅψε καὶ μόλις εἰς συναίσθησιν
 ἐλθὼν, τῶν ἑαυτοῦ κατεγίνωσκε ψευδωνύμων θεῶν τῆς ἀσθεनेίας
 25 καὶ κενῆς ἀπάτης καί, ἐκκλησιάσας αὐτοῖς τοὺς πρῶτους τῆς βουλῆς,
 τὰ μελετώμενα αὐτῷ εἰς φῶς ἐξῆγε. Πάντων δὲ τὰ αὐτὰ βεβαιούντων
 («ἐπεσκεῖατο γὰρ αὐτοὺς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους», ὁ Σωτὴρ τῆς δεήσεως
 ἀκούσας τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Ἰωάσαφ), ἔδοξε τῷ βασιλεῖ δῆλα ταῦ-
 τα τῷ υἱῷ ποιῆσαι. Γράφει οὖν τῇ ἐξῆς ἐπιστολὴν τῷ Ἰωάσαφ, περιέ-
 30 χουσαν οὕτως.

μέλλουσας απόλαυσης, και εκεί μᾶς καταγλυκαίνει με τὴ γεύση τῆς μακαριότητος ποῦ εἶχαμε ἐλπίσει. Γι' αὐτὸ ἐρευνόνταν ἀπὸ αὐτὸν οἱ φυλακῆς, οἱ κλεισμένοι στὰ μεταλλεῖα, ἐκεῖνοι ποῦ πιέζονταν ἀπὸ τοὺς δανειστῆς τους· καὶ δίνοντάς τα ὅλα σὲ ὄλους, ἦταν πατέρας ὄλων τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν χηρῶν καὶ τῶν φτωχῶν³, πατέρας φιλόστοργος καὶ ἀγαθός, ποῦ νόμιζε πῶς εὐεργετοῦσε τὸν ἑαυτὸ του με τὴν εὐεργεσία ποῦ ἔκανε σ' αὐτούς. Γιατί, ὄντας πλουσιοπάροχος στὴν ψυχὴ καὶ πραγματικὰ βασιλικότατος, ἔδινε σὲ ὄλους ὅσοι εἶχαν ἀνάγκη· γιατί ἔλπιζε ὅτι θὰ πάρει ἀπειροπλάσιες ἀμοιβῆς γι' αὐτά, ὅταν θὰ ἔρθει ὁ καιρὸς τῆς ἀνταποδόσεως τῶν ἔργων.

Ἐπειδὴ σύντομα ἡ φήμη του αὐτὴ διαδιδόταν παντοῦ, ὄλοι ἔτρεχαν πρὸς αὐτὸν καθημερινά, σὰν νὰ τοὺς παρακινῶσε κάποια μυρουδιά ἀρώματος, καὶ ἀπαλλάσσονταν ἀπὸ τὴ φτώχεια τῶν σωμάτων μαζὶ καὶ τῶν ψυχῶν τους, καὶ βρισκόταν στὰ στόματα ὄλων. Γιατί δὲν τραβοῦσε τὸ λαὸ ὁ φόβος καὶ ἡ τυραννία, ἀλλὰ ὁ πόθος καὶ ἡ ἐγκάρδια ἀγάπη πρὸς αὐτόν, ἡ ὁποία φυτεύθηκε στὶς ψυχῆς ὄλων ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τὴ δικὴ του πολὺ καλὴ συμπεριφορά. Τότε λοιπὸν ἀκριβῶς καὶ οἱ ὑπήκοοι τοῦ πατέρα του ἔρχονταν πρὸς αὐτὸν μᾶλλον καὶ ἀφοῦ ἐγκατέλειπαν ὄλη τὴν πλάνη, ἀσπάζονταν τὴν ἀλήθεια. Καὶ τὸ βασίλειο βέβαια τοῦ Ἰωάσαφ μεγάλωνε καὶ δυνάμωνε, ἐνῶ τὸ βασίλειο τοῦ Ἀβεννήρ ἐλαττωνόταν καὶ ἐξασθενοῦσε, ὅπως ἀκριβῶς διηγεῖται ἡ βίβλος τῶν Βασιλειῶν γιὰ τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Σαούλ⁴.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34

Ὁ βασιλιάς Ἀβεννήρ βλέποντας αὐτά, ἔστω καὶ ἀργά, συναισθανόμενος τὴν πλάνη του, καταδίκασε τοὺς δικούς του ψεύτικους θεοὺς τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς καθαρῆς ἀπάτης, καὶ ἀφοῦ κάλεσε πάλι σὲ συνάθροιση τοὺς ἐπιφανεῖς συγκλητικούς, ἔφερε στὸ φῶς αὐτά ποῦ σχεδίαζε. Ἐπειδὴ ὄλοι τὰ ἐνέκριναν αὐτά (γιατί τοὺς εἶχε φωτίσει ἡ ἐξ ὕψους ἀνατολή, ὁ Σωτήρας!, ἀκούοντας τὴ δέηση τοῦ δούλου του Ἰωάσαφ), ἔκρινε καλὸ ὁ βασιλιάς νὰ τὰ κάνει γνωστά καὶ στὸ γιό του. Γράφει λοιπὸν τὴν ἐπιστολὴ ποῦ περιεῖχε τὰ ἐξῆς:

1. Πρβλ. τὸ ἐξαποστειλᾶριο τῶν Χριστουγέννων «ἐπεσκέψατο ἡμᾶς, ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἀνατολὴ ἀνατολῶν...».

Βασιλεὺς Ἀβεννήρ τῷ ποθεινοτάτῳ υἱῷ Ἰωάσαφ, χαίρειν.

Λογισμοὶ πολλοί, εἰς τὴν ἐμὴν ὑπείσερχόμενοι ψυχὴν, δεινῶς, φίλτατε, τυραννοῦσιν, υἱέ. Τὰ γὰρ ἡμέτερα πάντα ἐκλείποντα ὄρων, ὃν τρόπον καπνὸς ἐκλείπει, τὰ τῆς σῆς δὲ θρησκείας λάμποντα ὑπὲρ ἡλίου, εἰς αἴσθησιν δὲ ἐλθὼν, ἀληθῆ τὰ παρὰ σοῦ μοι δεῖ λεγόμενα ἔγνωκα εἶναι, καὶ ὅτι σκότος ἡμᾶς βαθὺ τῶν ἀμαρτιῶν καὶ τῆς ἀσεβείας ἐκάλυπτεν, ὡς ἐντεῦθεν οὐδὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν διαβλέψαι καὶ τὸν ἀπάντων Δημιουργὸν καταμαθεῖν ἠδυνάμεθα· ἀλλὰ καὶ φῶς οὕτω τηλαυγέστερον διὰ σοῦ ἀναδειχθὲν ἡμῖν, τοὺς ὀφθαλμοὺς μύσαντες, ἡμεῖς ὄραν οὐκ ἠθελήσαμεν, πολλὰ μὲν σοι κακὰ ἐνδειξάμενοι, ἐλεεινῶς δὲ φεῦ! καὶ τῶν Χριστιανῶν οὐκ ὀλίγους ἀνελόντες, οἵτινες, τῇ συνεργούσῃ αὐτοῖς ἀμάχῳ δυνάμει κραταιούμενοι, διὰ τέλους πρὸς τὴν ἡμετέραν ὠμότητα ὑπερέσχον. Νυνὶ δέ, τὴν παχεῖαν ἐκείνην ἀχλὺν τῶν ἡμετέρων ὀμμάτων περιελόντες, αὐγὴν τινα μικρὰν τῆς ἀληθείας ὀρῶμεν καὶ τῶν προτέρων μεταμέλεια εἰσέρχεται κακῶν. Ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν αὐγὴν νέφος ἄλλο δεινῆς ἀπογνώσεως ἐπιπολάζον σκοτεῖζειν πειράται, τὸ πλῆθος προβαλλόμενον τῶν ἐμῶν κακῶν, καὶ ὅτι βδελυκτὸς ἤδη ἐγὼ τῷ Χριστῷ καὶ ἀπρόσδεκτὸς εἰμι, ὡς ἀποστάτης καὶ πολέμιος αὐτοῦ γεγονώς. Τί οὖν πρὸς ταῦτα, τέκνον γλυκύτατον, λέγεις αὐτός, δῆλά μοι τάχιστα ποιήσον, καὶ τί δεῖ ποιεῖν με τὸν σὸν πατέρα δίδασκον, καὶ πρὸς ἐπίγνωσιν χειραγώγησον τοῦ συμφέροντος

Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ἰωάσαφ δεξάμενος καὶ τὰ ἐμπερόμενα ἐπέελθὼν, ἠδονῆς ὁμοῦ καὶ θαύματος τὴν ψυχὴν ἐπληροῦτο. Εἰς τὸ ἑαυτοῦ δὲ ταμιεῖον εἰσελθὼν εὐθὺς καὶ ἐπὶ πρόσωπον πεσὼν ἐνώπιον τοῦ Δεσποτικοῦ χαρακτῆρος, δάκρυσεν τὴν γῆν κατέβρεχεν, εὐχαριστῶν ὁμοῦ τῷ Δεσπότη καὶ ἐξομολογούμενος, καὶ χεῖλη ἀγαλλιάσεως κινῶν πρὸς ὑμνωδίαν.

30 «Υψώσω σε», λέγων, «ὁ Θεὸς μου καὶ βασιλεὺς μου, καὶ εὐλόγησω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»· «μέγας εἶ Κύριε, καὶ αἰνετὸς σφόδρα, καὶ τῆς μεγαλωσύνης σου οὐκ ἔστι πέρας». Καὶ «τίς λαλήσει τὰς δυναστείας σου, ἀκου-

2. Ψαλμ. 67,2· «ὡς ἐκλείπει καπνὸς ἐκλιπέτωσαν».

3. Ψαλμ. 144,1 καὶ 3.

Ὁ βασιλιάς Ἀβεννήρ στὸν ἀγαπημένο του γιὸ Ἰωάσαφ, χαῖρε.

Σκέψεις πολλῆς μπαινόντας στὴν ψυχὴ μου, ἀγαπημένο παιδί μου, μὲ βασανίζουν ἔντονα. Γιατί, βλέποντας ὅλα τὰ δικά μας νὰ χάνονται, ὅπως χάνεται ὁ καπνός², ἐνῶ ἡ δικὴ σου θρησκεία λάμπει περισσότερο ἀπὸ τὸν ἥλιο, συνῆλθα καὶ κατάλαβα ὅτι εἶναι ἀληθινὰ ὅσα μοῦ ἔλεγες πάντοτε, καὶ ὅτι ἐμᾶς μᾶς κάλυπτε τὸ πυκνὸ σκοτάδι τῶν ἀμαρτιῶν καὶ τῆς ἀσέβειας, ὥστε ἀπὸ αὐτὰ νὰ μὴ μποροῦμε νὰ ἀνακαλύψουμε τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ γνωρίσουμε τὸ Δημιουργὸ τῶν ὅλων· ἀλλὰ καὶ τὸ φῶς, ποῦ τόσο φωτεινὸ μᾶς ἀποκαλύφθηκε μέσω σοῦ, ἐμεῖς, κλείνοντας τὰ μάτια, δὲ θελήσαμε νὰ τὸ δοῦμε, σοῦ κάναμε μάλιστα καὶ πολλὰ κακά, μὲ τρόπο, ἀλίμονο, ἐλεεινὸ. Καὶ ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ὄχι λίγους σκοτώσαμε, οἱ ὅποιοι ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὴν ἀκαταμάχητη δύναμη ποῦ τοὺς βοηθοῦσε, τελικὰ ὑπερνίκησαν τὴ δικὴ μας ὠμότητα. Τώρα ὅμως, ἀφοῦ ἀφαιρέσαμε τὴν πυκνὴ ἐκείνη ὁμίχλη ἀπὸ τὰ μάτια μας, βλέπουμε μιὰ μικρὴ ἀκτίνα τῆς ἀληθείας καὶ μετανοοῦμε γιὰ τὰ προηγούμενα κακά. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τὴν ἀκτίνα ἄλλο σύννεφο φοβερῆς ἀπογοήτευσης ποῦ παραμένει στὴν ἐπιφάνεια ἐπιχειρεῖ νὰ τὴν συσκοτίσει, προβάλλοντας τὰ πολλὰ μου κακά καὶ ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἤδη μισητὸς στὸ Χριστὸ καὶ ἀπαράδεκτος, ἐπειδὴ ὑπῆρξα ἀρνητῆς καὶ ἐχθρὸς του. Τί λὲς ἐσὺ γι' αὐτά, γλυκύτατό μου παιδί, γνώρισέ μου γρήγορα καὶ δίδαξε ἐμένα τὸν πατέρα σου τί πρέπει νὰ κάνω, καὶ ὁδήγησέ με νὰ γνωρίσω τὸ συμφέρον μου.

Ὅταν ὁ Ἰωάσαφ πῆρε τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ καὶ διάβασε τὸ περιεχόμενό της, γέμισε ἀπὸ χαρὰ καὶ θαυμασμὸ ἢ ψυχὴ του. Καὶ ἀμέσως, ἀφοῦ πῆγε στὸ δωμάτιό του, πέφτοντας μὲ τὸ πρόσωπο στὸ ἔδαφος μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ἔβρεχε τὴ γῆ μὲ δάκρυα, εὐχαριστώντας τὸ Δεσπότη καὶ δοξολογώντας τον καὶ ἀνοίγοντας τὰ χαρούμενα χεῖλια του σὲ ὑμνωδία, λέγοντας:

«Θὰ διακηρύξω τὸ ὕψος σου, Θεέ μου καὶ βασιλιά μου, καὶ θὰ δοξολογῶ τὸ ὄνομά σου διαρκῶς σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες· εἶσαι μεγάλος, Κύριε, καὶ ὑπερβολικὰ ἄξιος νὰ ὑμνεῖσαι καὶ ἡ μεγαλωσύνη σου δὲν ἔχει ὄριο»³, καὶ «ποιὸς θὰ ἐξυμνήσει ἐπάξια τὰ ἔργα τῆς δυνάμεώς σου καὶ θὰ κάνει νὰ ἀκουστοῦν ὅλοι οἱ ται-

στὰς ποιήσει πίσυρας τὰς αἰνέσεις σου», «τοῦ στρέψαντος τὴν πέ-
 τραν εἰς λίμνας ὑδάτων καὶ τὴν ἀκρότομον εἰς πηγὰς ὑδάτων»;
 Ἴδὸν γὰρ ἡ ἀκρότομος αὐτῆ καὶ πέτρας σκληροτέρα καρδία τοῦ
 ἐμοῦ πατρός, σοῦ θηλήσαντος, ὡσεὶ κηρὸς ἐμαλάχθη. «Δυνατὸν
 5 γὰρ σοι καὶ ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ». *Εὐχαριστῶ σοι, Δέσποτα φιλάνθρωπε, Θεὲ τοῦ ἐλέους, ὅτι ἐμα-
 κροθύμησας καὶ μακροθυμεῖς τοῖς παραπτώμασιν ἡμῶν καὶ ἕως
 τοῦ νῦν ἀτιμωρήτους ἡμᾶς εἶσας εἶναι. Ἡμεῖς μὲν γὰρ ἄξιοι
 ἦμεν πάσαι ἀπορριφθῆναι ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ παραδει-
 10 γματισθῆναι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ὡς οἱ τὴν Πεντάπολιν οἰκοῦντες
 παράνομοι, πυρὶ καὶ θείῳ κατακαυθέντες, ἡ δὲ ἀνείκαστός σου
 μακροθυμία ἐφιλάνθρωπεύσατο εἰς ἡμᾶς. Εὐχαριστῶ σοι ὁ εὐ-
 τελῆς ἐγὼ καὶ ἀνάξιος, εἰ καὶ μὴ ὑπάρχω αὐτάρκης πρὸς δοξο-
 λογίαν τῆς σῆς ἀγαθότητος. Καὶ δέομαι τῶν ἀμετρήτων σου οἰ-
 15 κτιρμῶν, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ ἀοράτου Πα-
 τρός, ὁ πάντα λόγῳ παραγαγὼν καὶ θελήματι τῷ σῷ συνέχων, ὁ
 ρυσάμενος ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους δούλους σου τῆς τοῦ ἀρχεκάκου
 ἐχθροῦ δουλείας, ὁ ταθεὶς ἐπὶ ξύλου καὶ δήσας τὸν ἰσχυρόν, καὶ
 20 τοῖς ὑπ' ἐκείνου δεθεῖσιν αἰώνιον ἐπιβραβεύσας ἐλευθερίαν· αὐ-
 τὸς καὶ τὰ νῦν ἔκτινόν σου τὴν ἀόρατον χεῖρα καὶ παντουργὸν καὶ
 εἰς τέλος ἐλευθέρωσον τὸν δοῦλόν σου καὶ πατέρα μου τῆς χαλε-
 πῆς ἐκείνης αἰχμαλωσίας τοῦ διαβόλου, καὶ ὑπόδειξον αὐτῷ
 ἐναργέστατα, ὅτι σὺ εἶ ὁ ἀεὶ ζῶν Θεὸς ἀψευδῆς καὶ βασιλεὺς μό-
 νος αἰώνιος καὶ ἀθάνατος. Ἴδε μου, Δέσποτα, τὴν συντριβὴν τῆς
 25 καρδίας ἰλέῳ καὶ εὐμενεῖ ὄμματι καί, κατὰ τὴν ἀψευδῆ σου
 ἐπαγγελίαν, γενοῦ μετ' ἐμοῦ τοῦ γινώσκοντος καὶ ὁμολογοῦντός
 σε ποιητὴν καὶ προνοητὴν πάσης κτίσεως. Πηγησάτω ἐν ἐμοὶ τὸ
 σὸν «ἀλλόμενον ὕδωρ» καὶ «δοθήτω μοι λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ
 στόματος», καὶ νοῦς καλῶς ἠδρασμένος ἐν σοὶ τῷ ἀκρογωνιαίῳ
 30 λίθῳ, ἵνα δυνησομαι ὁ ἀχρεῖός οἰκέτης σου καταγγεῖλαι τῷ ἐμῷ
 γεννήτορι, ὡς δεῖ, τὸ μυστήριον τῆς σῆς οἰκονομίας, καὶ ἀποστή-*

4. Ψαλμ. 105,2. 5 Ψαλμ. 113,8. 6. Μαθ. 3,9.

7. Πρόκειται γιὰ ἑλληνικὴ ὀνομασία τῶν γνωστῶν Σοδόμων καὶ Γομόρας (Σοφ. Σολ. 10,6).

ριαστοὶ ὕμνοι σὲ σένα»⁴, «σὺ ποὺ μετέστρεψες τὸ βράχο σὲ λίμνες νεροῦ καὶ τὸ σκληρὸ γρανίτη σὲ πηγὴ νεροῦ»⁵; Γιατὶ νά, αὐτὴ ἡ κοφτερὴ καὶ σκληρότερη ἀπὸ πέτρα καρδιά τοῦ πατέρα μου, ἐπειδὴ ἐσὺ τὸ θέλεις, μαλάκωσε σάν κερὶ. Διότι «εἶναι δυνατὸ σὲ σένα καὶ ἀπὸ τίς πέτρες αὐτὲς νά κάνεις παιδιὰ ἀντάξια τοῦ Ἀβραάμ»⁶. Σὲ εὐχαριστῶ, φιλόανθρωπε Δέσποτα, Θεὲ σπλαχνικέ, γιατί ἔδειξες καὶ δείχνεις μακροθυμία γιὰ τὰ παραπτώματά μας καὶ μᾶς ἄφησες μέχρι τώρα νά μένουμε ἀτιμώρητοι. Διότι ἐμεῖς ἤμασταν ἄξιοι ἀπὸ παλιά ν' ἀπορριφθοῦμε ἀπὸ τὸ πρόσωπό σου καὶ νά διαπομπευθοῦμε στὴ ζωὴ αὐτὴ, ὅπως οἱ παράνομοι ἐκεῖνοι ποὺ κατοικοῦσαν στὴν Πεντάπολη⁷, ποὺ κήκαν μὲ φωτιά καὶ θειάφι, ἡ ἀφάνταστα μεγάλη μακροθυμία σου ὅμως μᾶς λυπήθηκε. Σὲ εὐχαριστῶ ἐγὼ ὁ τιποτένιος καὶ ἀνάξιος, ἂν καὶ δὲν εἶμαι σὲ θέση νά δοξολογήσω τὴν ἀγαθότητά σου, καὶ ἰκετεύω τὴν ἀμέτρητη εὐσπλαγχνία σου, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ ἀόρατου Πατέρα, ἐσένα ποὺ δημιούργησες μὲ τὸ λόγο σου τὰ πάντα καὶ τὰ συγκρατεῖς μὲ τὸ θέλημά σου, ποὺ λύτρωσες ἐμᾶς τοὺς ἀνάξιους δούλους σου ἀπὸ τὴ δουλεία τοῦ ἀρχέκακου ἐχθροῦ, ποὺ ἀπλώθηκες ἐπάνω στὸ σταυρὸ καὶ ἔδεσες τὸν ἰσχυρὸ καὶ ἔδωσες ὡς βραβεῖο σ' ἐκείνους ποὺ εἶχαν δεθεῖ ἀπὸ αὐτὸν αἰώνια ἐλευθερία· σὺ καὶ τώρα ἄπλωσε τὸ ἀόρατο καὶ παντοδύναμο χέρι σου καὶ ἐλευθέρωσε μέχρι τέλους τὸ δούλο σου καὶ πατέρα μου ἀπὸ τὴ φοβερὴ ἐκείνη αἰχμαλωσία τοῦ διαβόλου, καὶ δεῖξε του ἔμπρακτα, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ ἀψευδὴς Θεὸς ποὺ ζεῖ αἰώνια καὶ ὁ μόνος αἰώνιος καὶ ἀθάνατος βασιλιάς. Κοίταξε, Δέσποτά μου, τὴ συντριβὴ τῆς καρδιάς μου μὲ σπλαχνικὸ καὶ εὐνοϊκὸ μάτι καί, σύμφωνα μὲ τὴν ἀψευδῆ ὑπόσχεσή σου, ἔλα σ' ἐμένα ποὺ σὲ ἀναγνωρίζω καὶ σὲ ὁμολογῶ ποιητὴ καὶ προνοητὴ ὅλης τῆς κτίσεως. Ἄς πηγᾶσει μέσα μου τὸ δικό σου ἀναβλύζον νερὸ⁸ καὶ ἄς μοῦ δοθεῖ λόγος μὲ τὸ ἄνοιγμα τοῦ στόματός μου⁹, καὶ νοῦς ποὺ νά εἶναι γερὰ στεριωμένος σὲ σένα τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθο, γιὰ νά μπορέσω ἐγὼ ὁ ἄχρηστος δούλος σου νά κηρύξω σ' αὐτὸν ποὺ μὲ γέννησε, ὅπως πρέπει, τὸ μυστήριον

8. Ἰω. 4,14.

9. Ἐφ. 6,19.

σαι αὐτὸν τῇ σῆ δυνάμει τῆς ματαίας πλάνης τῶν πονηρῶν δαιμόνων, καὶ προσαγαγεῖν σοι τῷ Θεῷ καὶ Δεσπότη, τῷ μὴ βουλομένῳ τὸν θάνατον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, ἀλλ' ἀναμένοντι τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν μετάνοιαν, ὅτι δεδοξασμένοι εἶ ἐῖς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ὁὕτως εὐξάμενος καὶ πληροφορίαν λαβὼν μὴ διαμαρτεῖν τοῦ ποθομένου, τῇ εὐσπλαγχνίᾳ τοῦ Χριστοῦ θαρρήσας, ἐξάρας ἐκεῖθεν μετὰ τῆς βασιλικῆς δορυφορίας, τὰ βασίλεια καταλαμβάνει τοῦ ἰδίου πατρὸς. Ὡς δὲ τῷ πατρὶ ἀνηγγέλη ἡ ἀφίξις τοῦ υἱοῦ, ἐξέρχεται εὐθὺς εἰς 10 συνάντησιν αὐτῷ, περιπλέκεται, καταφιλεῖ, μεγίστην ποιεῖται χαρὰν καὶ δημοτελῆ ἑορτὴν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Τί δὲ τὸ μετὰ ταῦτα; Συγκαθέζονται καταμόνας ἀλλήλοις. Καὶ τί ἂν τις εἴποι ἄπερ διείλεκται τότε τῷ βασιλεῖ ὁ υἱὸς καὶ μεθ' ὄσης τῆς φιλοσοφίας;

Τί δὲ ἄλλο γε ἢ τὰ τῷ θεῷ Πνεύματι αὐτῷ ὑπήχουμένα, δι' οὗ οἱ 15 ἀλιεῖς σαγηνεύουσι τῷ Χριστῷ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ οἱ ἀγράμματοι τῶν σοφῶν σοφώτεροι δείκνυνται. Τῇ τούτου χάριτι καὶ αὐτὸς σοφισθεὶς ἐλάλει τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ, φωτιζῶν αὐτὸν φῶς γνώσεως. Καὶ πρότερον γάρ, πολλὰ κοπιάσας τοῦ ἐλκύσαι τῆς δεισιδαίμονος πλάνης τὸν πατέρα, τί μὲν οὐ λέγων, τί δὲ οὐ ποιῶν, ὥστε τοῦτον ἐπαναγαγέ- 20 σθαι, κενὴν ψάλλειν ἐφώκει καὶ εἰς ὧτα λέγειν μὴ ἀκουόντων· ὅτε δε ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ δούλου αὐτοῦ Ἰωάσαφ καί, τῆς δεήσεως αὐτοῦ ὑπακούσας, τὰς κεκλεισμένας πύλας τῆς καρδίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διήνοιξε («θέλημα», γάρ φησι, «τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται»), ραδίως τὰ 25 λεγόμενα συνίει ὁ βασιλεὺς, ὥστε, καιροῦ εὐθέτου τυχόντα, τὸν υἱὸν τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι κατὰ τῶν πονηρῶν ἄραι νίκην πνευμάτων τῶν κυριευσάντων τῆς ψυχῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς τούτων πλάνης τέλεον ἐλευθερῶσαι αὐτόν, τὸν σωτήριον δὲ τρανῶς γνωρίσαι λόγον καὶ τῷ ἐν οὐρανοῖς οἰκειῶσαι ζῶντι Θεῷ.

10. Ἀναφορὰ στὴν ἀνάλογη σκηνὴ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἀσώτου υἱοῦ (Λουκᾶ 15,20-24).

11. Ψαλμ. 144,19.

τῆς οἰκονομίας σου, καὶ νὰ τὸν ἀποσπάσω μὲ τὴ δική σου δύναμη ἀπὸ τὴν μάταιη πλάνη τῶν πονηρῶν δαιμόνων, καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσω σὲ σένα τὸ Θεὸ καὶ Δεσπότη, «ὁ ὅποιος δὲ θέλεις τὸ θάνατο ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, ἀλλὰ περιμένεις τὴν ἐπιστροφή καὶ τὴ μετάνοιά μας», γιατί εἶσαι δοξασμένος στοὺς αἰῶνες, ἀμήν.

Ἄφου προσευχήθηκε ἔτσι καὶ πήρε τὴν ἐσωτερικὴ πληροφορία ὅτι δὲ θά ἀποτύχει σ' αὐτὸ πού ἐπιθυμεῖ, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Χριστοῦ, ξεκινώντας ἀπὸ ἐκεῖ μὲ ὅλη τὴ βασιλικὴ ἀκολουθία του, πηγαίνει στὰ ἀνάκτορα τοῦ πατέρα του. Ὅταν ἀναγγέλθηκε στὸν πατέρα του ὁ ἐρχομὸς τοῦ γιοῦ του, βγαίνει ἀμέσως σὲ προὔπαντησή του, τὸν ἀγκαλιάζει, τὸν κατασπάζεται, καὶ κάνει μεγάλη χαρὰ καὶ πάνδημη γιορτὴ γιὰ τὴν παρουσία τοῦ γιοῦ του¹⁰. Τί ἔγινε ὅμως ὕστερα ἀπὸ αὐτά; Κάθισαν μαζί ἰδιαίτερα οἱ δύο τους. Καὶ τί θά μπορούσε κανεὶς νὰ πεῖ γι' αὐτὰ πού συζήτησε τότε μὲ τὸ βασιλιά ὁ γιὸς του μὲ πολλὴ φιλοσοφία;

Τί ἄλλο φυσικὰ παρὰ ἐκεῖνα πού τοῦ ὑπαγόρευε τὸ θεῖο Πνεῦμα, μὲ τὸ ὅποιο οἱ ψαράδες σαγήνευσαν ὅλο τὸν κόσμο στὸ Χριστὸ καὶ οἱ ἀγράμματοι ἀποδείχθηκαν σοφότεροι ἀπὸ τοὺς σοφοὺς; Σοφισμένος καὶ αὐτὸς μὲ τὴ χάρη ἐκείνου, μιλοῦσε στὸ βασιλιά καὶ πατέρα του φωτίζοντάς τον μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως. Βέβαια καὶ προηγουμένως, πού ἐκοπίασε πολὺ νὰ ἀποσπάσει τὸν πατέρα του ἀπὸ τὴ δεισιδαίμονα πλάνη, τί δὲν τοῦ εἶπε, καὶ τί δὲν ἔκανε, γιὰ νὰ τὸν ἐπαναφέρει, ἀλλὰ ἔμοιαζε σάν νὰ ψάλλει ἄδικα καὶ νὰ μιλάει σὲ αὐτιά κωφῶν. Ὅταν ὅμως ἔρριξε τὸ βλέμμα του ὁ Κύριος στὴν ταπείνωση τοῦ δούλου του Ἰωάσαφ, καὶ ἄκουσε τὴν παράκλησή του, ἄνοιξε διάπλατα τὶς κλειστὲς πύλες τῆς καρδιάς τοῦ πατέρα του (γιατί λέει, «θά κάνει τὸ θέλημα ἐκείνων πού τὸν φοβοῦνται καὶ θά ἀκούσει τὶς παρακλήσεις τους»¹¹), καὶ καταλάβαινε εὐκολὰ ὁ βασιλιάς ὅσα λέγονταν ἔτσι ὁ υἱός, στὴν κατάλληλη εὐκαιρία, μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ κατόρθωσε νὰ ἐπιτύχει νίκη ἐναντίον τῶν πονηρῶν πνευμάτων, τὰ ὅποια εἶχαν κυριέψει τὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα του, νὰ τὸν ἐλευθερώσει τελείως ἀπὸ τὴν πλάνη τους, καὶ νὰ τοῦ κάνει γνωστὸ κατὰ τρόπο σαφῆ τὸν σωτήριο λόγο καὶ νὰ τὸν συμφιλιώσει μὲ τὸ Θεὸ πού ζεῖ στοὺς οὐρανοὺς.

Ἐξ ἀρχῆς γὰρ τὸν λόγον ἀναλαβὼν, ἀνήγγειλεν αὐτῷ ἃ οὐκ ᾔδει
 μεγάλα καὶ θαυμαστά, ἃ τοῖς ὡσὶ τῆς καρδίας οὐκ ἀκηκόει, πολλὰ μὲν
 αὐτῷ περὶ Θεοῦ φθεγξάμενος καὶ τὴν εὐσέβειαν παραδεικνύς, ὡς οὐκ
 ἔστιν ἄλλος Θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω, οὔτε ἐπὶ γῆς κάτω, εἰ μὴ ὁ ἐν Πατρὶ
 5 καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι γνωριζόμενος εἷς Θεός· πολλὰ δὲ μυστή-
 ρια γνωρίσας τῆς θεολογίας, ἐφ' οἷς καὶ τὰ περὶ τῆς ἀοράτου τε καὶ
 ὄρατης διήγγειλε κτίσεως, ὅπως ἐκ μὴ ὄντων τὰ πάντα παραγαγὼν ὁ
 Δημιουργός, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ πλάσας τὸν ἄνθρωπον
 καὶ τοῦτον τῷ αὐτεξουσίῳ τιμήσας, τῶν ἐν παραδείσῳ καλῶν μετέ-
 10 χεῖν πεποίηκεν, ἀπέχεσθαι τούτου μόνου κελεύσας ὅπερ ἦν τὸ ξύλον
 τῆς γνώσεως, ἠθετηκότα δὲ τὴν ἐντολὴν τοῦ παραδείσου ἐξώρισεν·
 ὅθεν, τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ὀλισθησαν, εἰς τὰς πολλὰς ταύτας
 περιπέπτωκε πλάνας τὸ ἀνθρώπινον γένος, δουλωθὲν ταῖς ἁμαρτίαις
 καὶ ὑποπεσὼν τῷ θανάτῳ διὰ τῆς τυραννίδος τοῦ διαβόλου, ὅς, ὑποχει-
 15 ρίους ἅπαζ τοὺς ἀνθρώπους λαβὼν, παντελῶς ἐπιλαθέσθαι πεποίηκε
 τοῦ Θεοῦ καὶ Δεσπότου, καὶ αὐτῷ ἀνέπεισε λατρεύειν διὰ τῆς τῶν εἰ-
 δώλων μυσαρᾶς προσκυνήσεως. Σπλαγχνισθεὶς οὖν ὁ πλάσας ἡμᾶς
 Θεός, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εὐδόκη-
 σεν ἐκ Παρθένου ἁγίας, τῆς Θεοτόκου Μαρίας, καθ' ἡμᾶς τεχθῆναι
 20 καί, πάθεισιν ὁμιλήσας ὁ ἀπαθής, διὰ τρίτης τε ἡμέρας ἐκ νεκρῶν ἀνα-
 στάς, ἐλυτρώσατο ἡμᾶς τοῦ προτέρου ἐπιτιμίου καὶ κλέους τοῦ προτέ-
 ρου ἠξίωσε. Συνανήγαγε γὰρ ἡμᾶς εἰς οὐρανοῦς ἀνερχόμενος, ὅθεν
 ἐτύγγανε καταβεβηκῶς· ὃν καὶ αὔθις ἤξειν πιστεύομεν, ἵνα τὸ πλάσμα
 τὸ ἑαυτοῦ ἀναστήσῃ, ἀποδώσει δὲ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἐπὶ
 25 τούτοις τὴν ἐκδεχομένην τοὺς ἀξίους τῶν οὐρανῶν ἐμυσταγῶγει βασι-
 λειαν καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ. Τὴν ἀποκειμένην τοῖς φαύλοις προσετί-
 θει βάσανον, τὸ ἄσβεστον πῦρ, τὸ ἐξώτερον σκότος, τὸν ἀτελεύτητον
 σκώληκα, καὶ ὅσῃν ἄλλην οἱ τῆς ἁμαρτίας δοῦλοι κόλασιν ἑαυτοῖς
 30 ἐθήσαοῦσαν.

Ταῦτα πάντα λόγοις πλείστοις καὶ δασιλῶς αὐτῷ ἐνυπάρχουσαν
 τὴν τοῦ Πνεύματος μαρτυροῦσι χάριν, διεξελθὼν, εἶτα καὶ τὸ ἀνεξι-

Παίρνοντας λοιπόν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ λόγο, διηγήθηκε σ' αὐτὸν τὰ σπουδαῖα καὶ θαυμαστὰ πού δὲ γνώριζε, τὰ ὅποια δὲν εἶχε ἀκούσει μὲ τὰ αὐτιὰ τῆς καρδιάς του, λέγοντάς του πολλὰ γιὰ τὸ Θεὸ καὶ δείχνοντάς του τὴν εὐσέβεια, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς ἐπάνω στὸν οὐρανό, οὔτε κάτω στὴ γῆ, παρὰ μόνο αὐτὸς ὁ ἕνας Θεὸς πὺ ἀναγνωρίζεται στὸν Πατέρα καὶ στὸν Υἱὸ καὶ στὸ ἅγιο Πνεῦμα. Τοῦ ἔκανε γνωστὰ καὶ πολλὰ μυστήρια τῆς θεολογίας, στὰ ὅποια περιέλαβε καὶ ἐκεῖνα γιὰ τὴ ἀόρατη καὶ ὄρατὴ κτίση, ὅτι ὁ Δημιουργὸς παρήγαγε τὰ πάντα ἀπὸ τὸ μηδέν, ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσή του, καὶ ἀφοῦ τὸν τίμησε μὲ τὸ αὐτεξούσιο, τὸν ἔκανε νὰ τρώει ἀπὸ ὄλα τὰ καλὰ πὺ ὑπῆρχαν στὸν παράδεισο, ἀλλὰ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολὴ νὰ ἀποφεύγει μόνο αὐτὸ πὺ ἦταν τὸ δένδρο τῆς γνώσεως· ὅταν ὁμως ἐκεῖνος ἀθέτησε τὴν ἐντολή, τὸν ἐξόρισε ἀπὸ τὸν παράδεισο. Ἀπὸ ἐκεῖ, τὸ ἀνθρώπινο γένος, ἀφοῦ ξέφυγε ἀπὸ τὴν ἐξοικειώσή του μὲ αὐτόν, περιέπεσε σ' αὐτὲς τὶς πολλὲς πλάνες, ὑποδουλώθηκε στὶς ἀμαρτίες καὶ ὑπέπεσε στὸ θάνατο μὲ τὴν τυραννία τοῦ διαβόλου· αὐτὸς, ἀφοῦ πῆρε στὴν ἐξουσία του τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἔκανε νὰ ξεχάσουν τελείως τὸ Θεὸ καὶ Δεσπότη καὶ τοὺς μετέπεισε νὰ λατρεύουν αὐτὸν μέσα ἀπὸ τὴ σιχαμερὴ προσκύνηση τῶν εἰδώλων. Ἐπειδὴ ὁμως μᾶς λυπήθηκε ὁ Θεὸς πὺ μᾶς ἔπλασε, μὲ τὴ συγκατάθεση τοῦ Πατέρα καὶ τῆ βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καταδέχθηκε νὰ γεννηθεῖ ὅπως ἐμεῖς ἀπὸ τὴν ἁγία Παρθένο, τῆ θεοτόκο Μαρία· καὶ ἀφοῦ αὐτὸς ὁ ἀπαθὴς ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὰ πάθη καὶ ἀναστήθηκε σὲ τρεῖς μέρες ἀπὸ τοὺς νεκρούς, μᾶς γλίτωσε ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ τιμωρία καὶ μᾶς ἔκανε ἄξιους τῆς ἀρχικῆς δόξας. Γιατὶ μᾶς συγκέντρωσε ἀνεβαίνοντας στοὺς οὐρανούς ἀπὸ ὅπου εἶχε κατεβεῖ· καὶ πιστεύουμε ὅτι καὶ πάλι θὰ ἔρθει, γιὰ νὰ ἀναστήσει τὸ πλάσμα του καὶ νὰ ἀνταποδώσει στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του. Ἐπειτα δίδαξε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν πὺ περιμένει τοὺς ἄξιους καὶ τὰ ἀπερίγραπτα ἀγαθὰ. Πρόσθεσε τὰ βασανιστήρια πὺ εἶναι ἐτοιμασμένα γιὰ τοὺς κακοὺς, τὴ φωτιὰ πὺ δὲ σβήνει, τὸ βαθύτατο σκοτάδι, τὸ σκουλήκι πὺ δὲν πεθαίνει, καὶ ὄλα τὰ ἄλλα βασανιστήρια πὺ ἀποταμίευσαν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους οἱ δοῦλοι τῆς ἀμαρτίας.

Ἀφοῦ διεξῆλθε ὄλα αὐτὰ μὲ πολλὰ λόγια, πὺ μαρτυροῦσαν τὴν πλούσια χάρη τοῦ Πνεύματος πὺ ὑπῆρχε μέσα του, ἔπειτα διηγήθηκε

χνίαστον πέλαγος τῆς τοῦ Θεοῦ διηγούμενος φιλανθρωπίας καὶ οἶός ἐστιν ἔτοιμος δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστρεφόντων, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἁμαρτία νικῶσα τὴν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν, εἶπερ θελήσομεν μετανοῆσαι, ἐκ πολλῶν δὲ τοῦτο παραδειγμάτων καὶ γραφικῶν παραστήσας μαρτυριῶν, ὁ μὲν τέλος ἐπέθηκε τῷ λόγῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'

Κατανυγείς δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀβεννήρ ἐπὶ τῇ θεοδιδάκτῳ σοφίᾳ ταύτῃ, φωνῇ μεγάλῃ καὶ θερμοτάτῃ ψυχῇ τὸν σωτῆρα Χριστὸν ὠμολόγει, πάσης ἀποστάς δεισιδαίμονος πλάνης. Τὸ σημεῖον τε προσκυνεῖ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ ὑπὸ τῇ πάντων ὄψει καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων Θεὸν κηρύττει ἀληθινὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὴν τε προτέραν ἀσεβείαν διεξεληθὼν, τὴν οἰκείαν τε κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὠμότητα καὶ μισοφονίαν ἐλέγξας, μέγα μέρος πρὸς τὴν εὐσεβείαν γίνεται, ὡς ἐντεῦθεν ἔργῳ τὸ εἰρημένον τῷ Παύλῳ γνωσθῆναι, καὶ «ὄπου ὁ τῆς ἀσεβείας ὑπῆρχε πλεονασμός, ἐκεῖ καὶ τὴν περίσσειαν γενέσθαι τῆς χάριτος». Πολλὰ τοίνυν καὶ τοῦ σοφωτάτου Ἰωάσαφ τοῖς συνελθοῦσι τότε στρατηγοῖς τε καὶ σατράπαις καὶ παντὶ τῷ λαῷ περὶ Θεοῦ καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας διαλεγόμενου, καὶ οἶονεὶ πυρίνη γλώσση καλὸν τι καὶ ᾠδικὸν τερετίζοντος, ἢ τοῦ ἀγίου Πνεύματος χάρις ἐπιφοιτήσασα πάντας εἰς δοξολογίαν ἐκίνει Θεοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς φωνῆς πάντων βοησάντων τῶν ὄχλων·

Μέγας ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν· οὐκ ἔστιν ἄλλος θεός, πλὴν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ σὺν Πατρὶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι δοξαζομένου.

Ζήλου δὲ θείου κατάπλεως γενόμενος, ὁ βασιλεὺς Ἀβεννήρ ἐφάλλεται στερρῶς τοῖς εἰδώλοις ἃ ἦσαν ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεποιημένα, καὶ εἰς ἔδαφος ταῦτα κατασπᾶ. Εἶτα, εἰς λεπτὰ διελών, πένησι διανέμει, ὠφέλιμα οὕτω τὰ ἀνωφελῆ θέμενος. Ἀμέλει καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ τῶν εἰδώλων ναοὺς καὶ βωμοὺς περιστάντες μέχρις αὐτῶν κατηδάφουν τῶν θεμελίων, ἱερὰ δὲ τῷ Θεῷ τεμένη ἀντωκοδομουν. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν σπουδῆ ταῦτα ἐποιοῦν. Τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα τὰ τοῖς βωμοῖς ἐνοικοῦντα

1. Ρωμ. 5,20· «οὐδὲ ἐπλεονασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις».

2. Πράξ. 2,3· «ᾠφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ὡσεὶ πυρός».

καὶ τὸ ἀνεξιχνίαστο πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι εἶναι ἕτοιμος νὰ δεχθεῖ τὴ μετάνοια ἐκείνων πού ἐπιστρέφουν σ' αὐτὸν καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία πού νὰ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν εὐσπλαγγνία του, ἐὰν βέβαια θελήσουμε νὰ μετανοήσουμε, καὶ ἀφοῦ παρέστησε αὐτὸ μὲ πολλὰ παραδείγματα καὶ γραφικὲς μαρτυρίες, αὐτὸς ἔβαλε τέρμα στὸ λόγο του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35

Ὁ βασιλιάς Ἀβεννήρ, συγκινημένος ἀπὸ τὴ θεοδίδακτη αὐτὴ σοφία, μὲ φωνὴ δυνατὴ καὶ πολὺ θερμὴ ψυχὴ ὁμολόγησε τὸν σωτῆρα Χριστό, ἀφοῦ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ κάθε δαιμονικὴ πλάνη. Προσκυνᾷ καὶ τὸ σημεῖο τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ κάτω ἀπὸ τὰ βλέμματα ὄλων καὶ εἰς ἐπήκοον ὄλων ἀνακηρύττει Θεὸ ἀληθινὸ τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό· καὶ ἀφοῦ ἀνέφερε τὴν προηγούμενη ἀσέβεια καὶ ἤλεγε τὴν ὠμότητα καὶ τὰ ἐγκλήματά του ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, μεγάλο μέρος τοῦ πλήθους ἦρθε πρὸς τὴν εὐσέβεια, ὥστε νὰ γίνεи καὶ ἐδῶ γνωστὸ μὲ τὰ ἴδια τὰ πράγματα αὐτὸ πού ἔχει πεῖ ὁ Παῦλος, ὅτι «ὅπου ὑπῆρχε πλεονασμὸς τῆς ἀσέβειας, ἐκεῖ ὑπῆρξε καὶ περίσσεια τῆς χάριτος»¹. Ἐνῶ ὁ σοφότατος Ἰωάσαφ ἔλεγε στοὺς στρατηγούς καὶ σατράπες, πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ τότε, καὶ σὲ ὄλο τὸ λαὸ πολλὰ γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴν πίστη σ' αὐτόν, καὶ σὰν ἄλλη πύρινη γλώσσα² κελαϊδοῦσε κάτι ὠραῖο καὶ μελωδικό, ἐπιφοιτώντας ἠ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοὺς παρακίνησε ὄλους σὲ δοξολογία τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄλο τὸ πλῆθος μὲ μιὰ φωνὴ φώναξε:

Εἶναι μεγάλος ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν· δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεός, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος δοξάζεται μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα.

Γεμάτος θεϊκὸ ζῆλο ὁ βασιλιάς Ἀβεννήρ ὀρμᾷ μὲ δύναμη στὰ εἰδῶλα πού βρισκόνταν στὸ παλάτι του καμωμένα ἀπὸ χρυσάφι καὶ ἀσήμι καὶ τὰ ρίχνει στὸ ἔδαφος. Ἐπειτα, ἀφοῦ τὰ ἔκωψε σὲ κομμάτια, τὰ μοίρασε στοὺς φτωχοὺς, κάνοντας ἔτσι ὠφέλιμα αὐτὰ πού ἦταν ἀνώφελα. Ἀλλὰ καὶ μαζί μὲ τὸ γιό του περικυκλώνοντας τοὺς ναοὺς καὶ βωμοὺς τῶν εἰδώλων τοὺς κατεδάφιζαν μέχρι τὰ θεμέλιά τους καὶ ἔκτιζαν ἀντὶ γι' αὐτοὺς ἐκκλησίες πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ ἔκαναν αὐτὰ μὲ βιασύνῃ ὄχι μόνο στὴν πόλη, ἀλλὰ καὶ σὲ ὄλη τὴ χώρα. Τὰ πονηρὰ πνεύ-

ὀλολύζοντα ἠλαύνοντο καὶ τὴν ἄμαχον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δύναμιν ὑπο-
 τρέμοντα ἐβόων. Πᾶσα δὲ ἡ περίχωρος καὶ τὰ τῶν προσοίκων ἐθνῶν
 πλεῖστα πρὸς τὴν εὐσεβῆ πίστιν ἐχειραγωγοῦντο. Τότε δὲ τοῦ ἀνωτέ-
 5 ρω ρηθέντος θειοτάτου ἐπισκόπου παραγενομένου, κατηχεῖται ὁ βασι-
 λεὺς Ἀβεννήρ, καὶ τῷ θεῷ τελειοῦται βαπτίσματι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
 Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ Ἰωάσαφ τοῦτον ἐκ
 τῆς θείας κολυμβήθρας ἀναδέχεται, τοῦτο δὲ τὸ καινότατον γεννητῶρ
 τοῦ πατρὸς ἀναδειχθεὶς, καὶ τῷ σαρκικῶς γεννησαντι τῆς πνευματικῆς
 ἀναγεννήσεως πρόξενος γενόμενος· Υἱὸς γὰρ ἦν τοῦ οὐρανοῦ πατρὸς,
 10 καὶ καρπὸς ὄντως τῆς θείας ρίζης θειότατος, ρίζης ἐκείνης τῆς βοώ-
 σης· «ἐγὼ εἶμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα».

Οὕτως ἀναγεννηθεὶς ὁ βασιλεὺς Ἀβεννήρ δι' ὕδατος καὶ Πνεύμα-
 τος ἔχαιρε χαρᾶ ἀνεκκλήτῳ, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ πᾶσα ἡ πόλις καὶ ἡ πε-
 ρίχωρος τοῦ θεοῦ ἠξιοῦτο βαπτίσματος, καὶ φωτὸς υἱοὶ ἀνεδείκνυντο
 15 οἱ πρὶν ἐσκοτισμένοι. Πᾶσα δὲ νόσος καὶ πᾶσα δαιμονικὴ ἐπιφορὰ
 πόρρω τῶν πιστευόντων ἠλαύνετο, ἄρτιοι δὲ καὶ ὑγιεῖς πάντες τὰς ψυ-
 χὰς καὶ τὰ σώματα ἦσαν. Καὶ πολλὰ ἕτερα θαυμάσια εἰς βεβαίωσιν τῆς
 πίστεως ἐτελοῦντο. Ἐκκλησῖαι τε ἀνωκοδομοῦντο, καὶ ἐπίσκοποι, οἳ
 τε κεκρυμμένοι διὰ τὸν φόβον ἐφανεροῦντο καὶ τὰς ἰδίας ἀπελάμβανον
 20 ἐκκλησίας, καὶ ἄλλοι ἔκ τε τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναζόντων προεχει-
 ρίζοντο εἰς τὸ ποιμαίνειν τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον. Ὁ μέντοι βασιλεὺς
 Ἀβεννήρ, οὕτω τῆς προτέρας ἐκείνης μοχθηρᾶς ἀγωγῆς ἀποστάς καὶ
 μετάμελος ὢν ἐφ' οἷς ἔπραξε, πᾶσαν μὲν τὴν βασιλείον ἀρχὴν τῷ υἱῷ
 παραδίδωσιν, αὐτὸς δὲ καθ' ἑαυτὸν ἡρεμῶν, κόνιν ἀεὶ τῆς κεφαλῆς
 25 καταχέων, βαρεῖς τε ἀναφέρων στεναγμοὺς καὶ λούων τοῖς δάκρυσιν
 ἑαυτόν, μόνος μόνῳ τῶν οἰκείων παισμάτων ἐξαιτούμενος. Εἰς το-
 σαύτην δὲ κατανύξεως καὶ ταπεινοφροσύνης ἄβυσσον ἑαυτὸν καθῆ-
 κεν, ὡς παραιτεῖσθαι καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα τοῖς ἑαυτοῦ ὀνομάζειν
 χεῖλεσι, μόλις δὲ τούτου τῇ τοῦ υἱοῦ νοθεσίᾳ κατατολμῆσαι. Οὕτω δὲ
 30 τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἠλλοιώθη καὶ τὴν πρὸς ἀρετὴν ἀπάγουσαν
 ὤδευσε τρίβον, ὡς ὑπερβῆναι αὐτὸν τῇ εὐσεβείᾳ τῶν προτέρων ἀνο-
 μιῶν τὸ ἀγνόημα.

3. Ἰω. 15,5.

4. Α' Πέτρ. 1,8· «ἀγαλλιᾶσθε χαρὰ ἀνεκκλήτῳ».

ματα πού κατοικοῦσαν στους βωμούς ἔφευγαν σκούζοντας, καὶ τρέμοντας διαλαλοῦσαν τὴν ἀκαταμάχητη δύναμη τοῦ Θεοῦ μας, καὶ ὅλα τὰ περίχωρα καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ γειτονικά ἔθνη ὀδηγοῦνταν πρὸς τὴν εὐσεβῆ πίστη. Τότε λοιπόν, ἀφοῦ ἦρθε ὁ θεϊότατος ἐπίσκοπος, πού ἀναφέρθηκε πιὸ πάνω, κατηχήθηκε ὁ βασιλιάς καὶ ἔλαβε τὴν τελείωση μὲ τὸ θεῖο βάπτισμα στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ τὸν ἀναδέχθηκε ἀπὸ τὴ θεία κολυμβήθρα ὁ Ἰωάσαφ, καί, αὐτὸ εἶναι τὸ πρωτόφαντο, ἀναδείχθηκε γεννήτορας τοῦ πατέρα του, καὶ ἔγινε πρόξενος τῆς πνευματικῆς ἀναγέννησης σ' αὐτὸν πού τὸν γέννησε σαρκικά. Γιατὶ ἦταν υἱὸς τοῦ οὐράνιου Πατέρα καὶ θεϊκότατος πράγματι καρπὸς τῆς θεϊκῆς ρίζας, τῆς ρίζας ἐκείνης πού φωνάζει «ἐγὼ εἶμαι τὸ ἀμπέλι καὶ σεῖς τὰ κλήματα»³.

Ἀναγεννημένους μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ βασιλιάς Ἀβεννήρ, μέσα ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸ Πνεῦμα, δοκίμαζε ἀνεκλάλητη χαρά⁴. Μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ ὀλόκληρη ἡ πόλη καὶ τὰ περίχωρα δέχθηκαν τὸ θεῖο βάπτισμα καὶ ἀναδείχθηκαν υἱοὶ τοῦ φωτός, αὐτοὶ πού πρὶν ἦταν σκοτισμένοι. Κάθε ἀσθένεια καὶ κάθε ἐπιθεση τῶν δαιμόνων διώχθηκε μακριὰ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, καὶ ὅλοι τους ἦταν σῶοι καὶ ὑγιεῖς. Ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀξιοθαύμαστα γίνονταν πού ἐπιβεβαίωναν τὴν πίστη. Κτίζονταν καὶ ἐκκλησίες καὶ οἱ κρυμμένοι ἀπὸ τὸ φόβο ἐπίσκοποι φανερώνονταν καὶ ἀνακτοῦσαν τὶς ἐκκλησίες τους, ἐνῶ χειροτονοῦνταν καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχοὺς γιὰ νὰ ποιμάνουν τὸ ποίμνιο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ βασιλιάς Ἀβεννήρ λοιπόν, ἀφοῦ ἔτσι ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ ἐκείνη τὴν προηγούμενη ἐλεεινὴ διαγωγή του καὶ ὄντας μετανιωμένος γιὰ ὅσα εἶχε κάνει, παραδίνει στὸ γιό του ὅλη τὴ βασιλικὴ ἐξουσία, ἐνῶ ἐκεῖνος ἠρεμώντας ἀπομονωμένος, ἔρριχνε συνέχεια σκὸνη στὸ κεφάλι του, καὶ βγάζοντας βαθεῖς ἀναστεναγμοὺς ἔλουζε τὸν ἑαυτό του στὰ δάκρυα καὶ μιλοῦσε μόνος σ' ἐκεῖνον πού εἶναι μόνος πανταχοῦ παρῶν, ζητώντας συγγνώμη γιὰ τὰ πταίσματά του. Καὶ ἔφθασε σὲ τόσο βάθος κατανύξεως καὶ ταπεινοφροσύνης, ὥστε νὰ παύσει νὰ προφέρει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μὲ τὰ χεῖλη του, καὶ τὸ ἀποτόλμησε αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ συμβουλὴ τοῦ γιοῦ του, μὲ πολὺ κόπο. Κατόρθωσε σὲ τέτοιο βαθμὸ τὴν καλὴ ἀλλοίωση καὶ βάδισε τὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς, ὥστε νὰ ξεπεράσει μὲ τὴν εὐσέβεια τὴν ἄγνοια τῶν προηγούμενων ἁμαρτημάτων του.

Ἐπὶ τέσσαρας δὲ χρόνους οὕτω βιοῦς ἐν μετανοίᾳ καὶ δάκρυσι καὶ ἀρετῇ πάσῃ, ἀρρωστίᾳ περιέπεσεν, ἐν ἧ καὶ τελευτᾷ. Ὅτε δὲ τὸ τέλος ἤγγισεν, ἤρξατο φοβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν, μνειῖαν ποιούμενος τῶν αὐτῷ πεπραγμένων κακῶν. Ὁ δὲ Ἰωάσαφ ρήμασι παρακλητικοῖς τὸ
5 ἐπιπεσὸν αὐτῷ διεκούφιζεν ἄχθος,

Ἰνατί περιλυπος εἶ, λέγων, ὦ πάτερ, καὶ ἰνατί συνταράττεις ἑαυ-
τόν; Ἐλπισον ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ ἐξομολόγει αὐτῷ, ὃς ἐστὶν ἐλπίς
πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν θαλάσῃ μακράν, ὃς
κέκραγε διὰ τοῦ προφήτου βοῶν· «λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε·
10 ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν
ὀφθαλμῶν μου· μάθετε καλὸν ποιεῖν· καὶ ἐὰν ὣσιν αἱ ἁμαρτίαι
ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὣσιν ὡς κόκκι-
νον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ». Μὴ φοβοῦ τοίνυν, ὦ πάτερ, μηδὲ δί-
σταζε· οὐ νικῶσι γὰρ αἱ ἁμαρτίαι τῶν ἐπιστρεφόντων πρὸς Θεὸν
15 τὴν ἄπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα. Αὐταὶ γὰρ ὑπὸ μέτρον εἰσὶ καὶ
ἀριθμὸν, ὅσαι ἂν ὣσιν, ἐκείνη δὲ ἀμέτρητός ἐστι καὶ ἀναρίθμη-
τος. Οὐκ ἐνδέχεται τοίνυν τὸ ὑποκείμενον μέτρῳ, τοῦ ἀμετρήτου
περιγενέσθαι.

Τοιοῦτοις παρακλητικοῖς ρήμασι κατεπάδων αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, εὐελ-
20 πιν ἀπειργάσατο. Εἶτα ἐκτεινας ὁ πατὴρ τὰς χεῖρας, εὐχαριστῶν αὐτῷ
ὑπερῆυχετο, καὶ τὴν ἡμέραν εὐλόγει ἐν ἧ αὐτὸς ἐγεννήθη,

Τέκνον λέγων, γλυκύτατον, τέκνον οὐκ ἐμόν, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ
Πατρός, ποίαν ἀποδώσω σοι χάριν; ποίαις εὐλογήσω σε εὐλο-
γίαις; τίνα δὲ εὐχαριστίαν ἀναπέμψω τῷ Θεῷ περὶ σοῦ; Ἀπο-
25 λωλώς γὰρ ἤμην καὶ εὐρέθην διὰ σοῦ· νεκρὸς ἤμην τῇ ἁμαρτίᾳ,
καὶ ἀνέζησα· ἐχθρὸς καὶ ἀποστάτης Θεοῦ, καὶ κατηλλάγην. Τί
οὖν ἀνταποδώσω σοι ὑπὲρ τούτων ἀπάντων; Θεὸς ἐστὶν ὁ ἀξίας
σοι παρέχων τὰς ἀμοιβάς.

Οὕτω λέγων, πυκνὰ κατεφίλει τὸν φίλτατον παῖδα. Εἶτα εὐξάμενος,
30 καί,

«Εἰς χεῖράς σου, φιλόνηρωπε Θεέ, παρατίθημι τὸ πνεῦμα μου»
εἰπὼν, ἐν μετανοίᾳ τὴν ψυχὴν καὶ εἰρήνην παρέθετο τῷ Κυρίῳ.

5. Ψαλμ. 41,6. 6. Ψαλμ. 64,6. 7. Ἦσ. 1,16.
8. Λουκᾶ 15,24. 9. Λουκᾶ 23,46.

Ἄφου ἔζησε ἔτσι ἐπὶ τέσσερα χρόνια μὲ μετάνοια καὶ δάκρυα καὶ μὲ κάθε ἀρετῇ, προσβλήθηκε ἀπὸ ἀρρώστια, ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ πέθανε. Ὄταν ὅμως πλησίαζε τὸ τέλος του, ἄρχισε νὰ φοβᾶται καὶ νὰ ἀγωνιᾷ, ἐνθουμούμενος τὰ κακὰ ποὺ εἶχε διαπράξει. Ὁ Ἰωάσαφ τότε μὲ λόγια παρηγορητικὰ ἀνακούφιζε τὸ βάρος ποὺ εἶχε πέσει ἐπάνω του, λέγοντάς του:

Γιατί λυπᾶσαι τόσο πολύ, πατέρα μου, καὶ γιατί συνταράζεσαι; Ἔλπισε στὸ Θεὸ καὶ δοξολόγα αὐτόν⁵, ποὺ εἶναι ἡ ἐλπίδα ὅλων τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ ἐκείνων ποὺ πλέουν μακριὰ στὴ θάλασσα⁶, ὁ ὁποῖος φωνάζει μέσω τοῦ προφήτη λέγοντας: «λουσθεῖτε καὶ γίνετε καθαροί· βγάλτε τίς πονηρίες ἀπὸ τίς ψυχές σας μπροστὰ στὰ μάτια μου· μάθετε νὰ κάνετε τὸ καλὸ· καὶ ἂν οἱ ἁμαρτίες σας εἶναι σὰν τὸ χρῶμα τὸ πορφυρὸ, θὰ τίς κάνω λευκές σὰν τὸ χιόνι. Κι ἂν εἶναι σὰν τὸ κόκκινο, θὰ τίς ἀσπρίσω ὅπως τὸ μαλί»⁷. Μὴ φοβᾶσαι λοιπόν, πατέρα μου, μὴ διστάζεις· γιατί οἱ ἁμαρτίες αὐτῶν ποὺ ἐπιστρέφουν στὸ Θεὸ δὲν νικοῦν τὴν ἀπειρὴ ἀγαθότητά του. Γιατί αὐτὲς μετριοῦνται καὶ ἀπαριθμοῦνται, ὅσες καὶ ἂν εἶναι, ἐνῶ ἐκείνη εἶναι ἀμέτρητη καὶ ἀναρίθμητη. Δὲν μπορεῖ λοιπόν αὐτὸ ποὺ ὑπόκειται σὲ μέτρημα νὰ νικᾷ τὸ ἀμέτρητο.

Καταπραΰνοντας τὴν ψυχὴ του μὲ τέτοια παρηγορητικὰ λόγια, τὴν ἔκανε αἰσιόδοξη. Ἐπειτα ὁ πατέρας του, ἀπλώνοντας τὰ χέρια καὶ εὐχαριστώντας τον, προσευχόταν γι' αὐτὸν καὶ εὐλογοῦσε τὴν ἡμέρα ποὺ ἐκεῖνος γεννήθηκε, λέγοντας:

Γλυκυτότῳ μου παιδί, ὄχι δικό μου παιδί, ἀλλὰ τοῦ οὐράνιου Πατέρα, πῶς νὰ σ' εὐχαριστήσω; Μὲ ποιές εὐλογίες νὰ σ' εὐλογήσω; Καὶ ποιά εὐχαριστία νὰ ἀπευθύνω στὸ Θεὸ γιὰ σένα; Γιατί ἤμουν χαμένος καὶ μέσου σου βρέθηκα· ἤμουν νεκρὸς στὴν ἁμαρτία καὶ ξανάζησα⁸· ἤμουν ἐχθρὸς καὶ ἀρνητῆς τοῦ Θεοῦ καὶ συμφιλιώθηκα. Τί νὰ σοῦ ἀνταποδώσω λοιπόν γιὰ ὅλα αὐτά; Ὁ Θεὸς εἶναι ποὺ σοῦ δίνει ἐπάξιες ἀνταμοιβές.

Μιλώντας του μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν φιλοῦσε συνέχεια τὸ ἀγαπημένο του παιδί. Ἐπειτα, ἀφου προσευχήθηκε καὶ εἶπε:

Στὰ χέρια σου, φιλάνθρωπε Θεέ, παραδίνω τὸ πνεῦμα μου, παρέδωσε μὲ μετάνοια καὶ εἰρήνη τὴν ψυχὴ του στὸν Κύριον⁹.

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ δάκρυσι τιμήσας τελευτήσαντα τὸν πατέρα καὶ κηδεύσας αὐτοῦ τὸ λείψανον ἐντίμως, κατέθετο ἐν μνήματι ἀνδρῶν εὐσεβῶν, οὐ μέντοι βασιλικῆ περιβαλὼν ἐσθῆτι, ἀλλὰ μετανοίας κοσμήσας ἀμφίοις. Στὰς δὲ ἐπὶ τῷ μνήματι, χειρὰς τε εἰς οὐρανὸν διάρας καὶ δάκρυα ποταμηδὸν τῶν ὀμμάτων καταδύσας, ἐβόησε πρὸς τὸν Θεόν, λέγων·

Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σε, Βασιλεῦ τῆς δόξης, μόνε κραταιὲ καὶ ἀθάνατε, ὅτι οὐ παρείδες τὴν δέησίν μου καὶ τῶν δακρῶν μου οὐ παρεσιώπησας, ἀλλ' εὐδόκησας τὸν δοῦλόν σου τοῦτον καὶ
 10 πατέρα μου τῆς ὁδοῦ ἐπιστρέψαι τῶν ἀνομιῶν καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐλκύσαι τὸν σωτῆρα τῶν ἀπάντων, ἀποστήσας μὲν τῆς ἀπάτης τῶν εἰδώλων, καταξιώσας δὲ γνωρίσαι σε τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ φιλόανθρωπον. Καὶ νῦν, ὦ Κύριέ μου καὶ Θεέ, ὁ ἀνεξιχνίαστον ἔχων τὸ τῆς ἀγαθότητος πέλαγος, τάξον αὐτὸν ἐν τόπῳ
 15 χλοερῷ, ἐν τόπῳ ἀναπαύσεως, ὅπου τὸ φῶς λάμπει τοῦ προσώπου σου, καὶ μὴ μνησθῆς ἀνομιῶν αὐτοῦ ἀρχαίων, ἀλλά, κατὰ τὸ πολὺ ἐλεός σου, ἐξάλειψον τὸ χειρόγραφον τῶν αὐτοῦ πταισμάτων καὶ τὰ γραμματεῖα διάρρηξον τῶν αὐτοῦ ὀφλημάτων καὶ τοὺς ἀγίους σου κατάλλαξον αὐτῷ οὐς πυρὶ τε καὶ ξίφει ἀνεῖλεν·
 20 ἐπίταξον αὐτοὺς μὴ κατ' αὐτοῦ ὀργίζεσθαι. Πάντα γὰρ δυνατὰ σοι τῷ πάντων Δεσπότη, ἀλλ' ἢ μόνον τὸ μὴ ἐλεεῖν τοὺς μὴ ἐπιστρέφοντας πρὸς σέ· τοῦτο ἀδύνατον. Τὸ γὰρ ἔλεός σου ἐκκέχεται ἐπὶ πάντα καὶ σώξεις τοὺς ἐπικαλουμένους σε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι πρέπει σοι δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

25 Τοιαύτας εὐχὰς καὶ δεήσεις προσέφερε τῷ Θεῷ ἐν ὄλαις ἑπτὰ ἡμέραις, μηδόλως τοῦ μνήματος ἀποστάς, μὴ βρώσεως ἢ πόσεως τοπαράπαν μνησθεῖς, μήτε μὴν ἀναπαύσεως ὑπνῶν μετασχών, ἀλλὰ δάκρυσι μὲν τὸ ἔδαφος ἔβρεχε, στεναγμοῖς δὲ ἀσιγήτοις εὐχόμενος διετέλει. Τῇ ὀγδόῃ δὲ εἰς τὸ παλάτιον ἐπανελθὼν, πάντα τὸν πλοῦτον καὶ τὰ χρήματα τοῖς πένησι διένειμεν, ὡς μηκέτι ὑπολειφθῆναί τινα τῶν χρειᾶν
 30 ἐχόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΣ'

Ἐν ὀλίγαις δὲ ἡμέραις τὴν τοιαύτην τελέσας διακονίαν καὶ πάντας

10. Ψαλμ. 24,7· «ἀμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῆς».

Ὁ Ἰωάσαφ τότε, ἀφοῦ τίμησε μὲ δάκρυα τὸν πατέρα του ὅταν πέθανε, καὶ κήδεψε μὲ τιμῆς τὸ λείψανό του, τὸν ἀπέθεσε σὲ μνήμα εὐσεβῶν ἀνδρῶν, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν ντύσει μὲ βασιλικά ἐνδύματα, ἀλλὰ στολί- ζοντάς τον μὲ ἐνδύματα μετάνοιας. Καὶ ἀφοῦ στάθηκε στὸ μνήμα καὶ σήκωσε τὰ χέρια του στὸν οὐρανό, φώναξε στὸ Θεό, λέγοντας:

Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ, βασιλιά τῆς δόξας, μόνε δυνατὲ καὶ ἀθάνατε, γιατί δὲν παρέβλεψες τὴ δέησή μου καὶ δὲν προσπέρασες τὰ δάκρυά μου σιωπώντας, ἀλλὰ τὸ δοῦλο σου αὐτὸν καὶ πατέρα μου συγκατατέθηκες νὰ τὸν ἀποσπάσεις ἀπὸ τὸ δρόμο τῶν ἁμαρτιῶν καὶ νὰ τὸν τραβήξεις πρὸς ἐσένα, τὸν σωτήρα ὄλων, ἀπομακρύνοντάς τον ἀπὸ τὴν ἀπάτη τῶν εἰδώλων καὶ ἀξιῶνοντάς τον νὰ γνωρίσει ἐσένα τὸν ἀληθινὸ καὶ φιλόανθρωπο Θεό. Καὶ τώρα, Κύριε καὶ Θεέ μου, σὺ ποῦ ἔχεις ἀνεξερεύνητο πέλαγος ἀγαθότητας, τοποθέτησέ τον σὲ τόπο γεμᾶτο χλόη, σὲ τόπο ἀνύσεως, ὅπου λάμπει τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου· καὶ μὴ θυμηθεῖς τίς παλιές του ἁμαρτίες¹⁰, ἀλλὰ μὲ τὴν πολλὴ εὐσπλαγχνία σου ἐξάφανισε τὸ χειρόγραφο τῶν ἁμαρτιῶν του καὶ σχίσε τὰ γραμμάτια τῶν ὀφειλῶν του καὶ συμφιλίωσε μ' αὐτὸν τοὺς ἁγίους σου τοὺς ὁποίους θανάτωσε μὲ τὴ φωτιά καὶ τὸ ξίφος, δίνοντάς τους ἐντολὴ νὰ μὴ ὀργίζονται ἐναντίον του. Γιατί ὅλα εἶναι δυνατὰ σὲ σένα τὸ Δεσπότη τῶν ὄλων, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἐλεεῖς αὐτοὺς ποὺ ἐπιστρέφουν σὲ σένα· αὐτὸ σοῦ εἶναι ἀδύνατο. Γιατί ἡ εὐσπλαγχνία σου εἶναι χυμένη πάνω σὲ ὄλους καὶ σώζεις ὅσους σὲ ἐπικαλοῦνται, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, γι' αὐτὸ σοῦ ἀνήκει δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Τέτοιες προσευχὲς καὶ δεήσεις πρόσφερε στὸ Θεὸ ἑπτὰ ὀλόκληρες ἡμέρες, χωρὶς νὰ ἀπομακρυνθεῖ καθόλου ἀπὸ τὸ μνήμα, χωρὶς νὰ θυμηθεῖ καθόλου φαγητὸ ἢ πιτό, καὶ χωρὶς νὰ κοιμηθεῖ γιὰ νὰ ἀναπαυθεῖ, ἀλλὰ ἔβρεχε τὸ ἔδαφος μὲ δάκρυα καὶ προσευχόταν μὲ στεναγμούς ἀκατάπαυστους. Τὴν ὀγδόη ἡμέρα, γυρίζοντας στὸ παλάτι, μοίρασε ὅλο τὸν πλοῦτο καὶ τὰ χρήματα στοὺς φτωχοὺς, ὥστε νὰ μὴ παραλειφθεῖ κανένας ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36

Σὲ λίγες μέρες, ἀφοῦ ἔκανε αὐτὴ τὴ διακονία καὶ ἄδειασε ὅλα τὰ

τοὺς θησαυροὺς κατακενώσας, ὅπως μέλλοντι τὴν στενὴν εἰσιεῖναι πύ-
 λην μηδὲν αὐτῷ ἐμποδίσειεν ὁ τῶν χρημάτων ὄγκος, τῇ τεσσαρακοστῇ
 ἡμέρᾳ τῆς τοῦ πατρὸς τελευτῆς, μνήμην αὐτῷ τελῶν, συγκαλεῖ πάντας
 τοὺς ἐν τέλει καὶ τοὺς στρατιωτικὰ περιεζωσμένους καὶ τοῦ πολιτικοῦ
 5 λαοῦ οὐκ ὀλίγους. Καὶ προκαθίσας, ὡς ἔθος, φησὶν, εἰς ἐπήκοον πάν-
 των·

Ἰδοὺ, καθὼς ὁρᾶτε, Ἀβεννήρ πατὴρ μου καὶ βασιλεὺς τέθνηκεν
 ὡς εἰς τῶν πενήτων, καὶ οὐδὲν αὐτῷ οὔτε ὁ πλοῦτος οὔτε ἡ βα-
 σιλικὴ δόξα, οὔτε μὴν ἐγὼ ὁ φιλοπάτωρ υἱός, οὔτε τις τῶν λοι-
 10 πῶν αὐτοῦ φίλων καὶ συγγενῶν βοηθῆσαι ἴσχυσεν αὐτῷ καὶ τῆς
 ἀπαραιτήτου ψήφου ἐξελέσθαι, ἀλλ' ὑπάγει πρὸς τὰ ἐκεῖθεν δι-
 καιωτήρια, λόγον ὑφέζων τῆς πολιτείας τοῦ παρόντος βίου,
 μηδένα τῶν ἀπάντων συνεργὸν ἐπαγόμενος, ἀλλ' ἡ μόνα τὰ
 αὐτῷ πεπραγμένα ὅποια ἂν ἦ. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ πᾶσι τοῖς
 15 τὴν βρότειον λαχοῦσι φύσιν συμβαίνειν πέφυκε, καὶ ἄλλως οὐκ
 ἔστι. Νῦν οὖν ἀκούσατέ μου, φίλοι καὶ ἀδελφοί, λαὸς Κυρίου καὶ
 κληῖρος ἅγιος, οὓς ἐξηγόρασε Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν τῷ τιμίῳ
 αὐτοῦ αἵματι καὶ ἐρρύσατο τῆς παλαιᾶς πλάνης καὶ δουλείας τοῦ
 ἀντικειμένου. Αὐτοὶ οἶδατε τὴν ἐν ὑμῖν ἀναστροφὴν μου, ὡς ἐξ
 20 ὅτε τὸν Χριστὸν ἔγνων καὶ δοῦλος αὐτοῦ ἠξιώθην γενέσθαι,
 πάντα μισήσας, αὐτὸν ἐπεπόθησα μόνον, καὶ τοῦτό μοι ἦν κατα-
 θύμιον, τῆς ζάλης τοῦ βίου καὶ ματαιίας τύρβης ὑπεξεληθόντα, μό-
 νον μόνω αὐτῷ συνεῖναι καὶ ἐν ἀταράχῳ γαλήνῃ ψυχῆς δουλεῦ-
 σαι τῷ Θεῷ μου καὶ Δεσπότη. Ἀλλά με κατέσχεν ἡ τοῦ πατρὸς
 25 μου ἔνστασις, καὶ ἐντολὴ ἡ τιμῶν τοὺς γεννήτορας κελεύουσα.
 Ὅθεν, Θεοῦ χάριτι καὶ συνεργείᾳ, οὐκ εἰς μάτην ἐκοπίασα, οὐδ'
 εἰς κενὸν τὰς τοιαύτας ἀνάλωσα ἡμέρας, ἀλλ' ἐκεῖνον τε ὠκειώ-
 σα Χριστῷ καὶ πάντας ὑμᾶς τοῦτον μόνον γινώσκειν Θεὸν ἀλη-
 θινὸν καὶ Κύριον τοῦ παντὸς ἐδίδαξα, οὐκ ἐγὼ τοῦτο ποιήσας,
 30 ἀλλ' ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ σὺν ἐμοί, ἥτις κάμει τῆς δεισιδαίμονος πλά-
 νης καὶ λατρείας τῶν εἰδώλων ἐξείλετο, καὶ ὑμᾶς, λαὸς μου, τῆς
 χαλεπῆς ἠλευθέρωσεν αἰχμαλωσίας. Καιρὸς οὖν ἤδη λοιπὸν τὰ

1. Ἐξ. 20,12· «τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται».

θησαυροφυλάκια, για να μη τὸν ἐμποδίσει ὁ ὄγκος τῶν χρημάτων προκειμένου νὰ μπεῖ στὴ στενὴ πύλη, τὴν τεσσαρακοστὴ μέρα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του, κάνοντάς του μνημόσυνο, προσκαλεῖ ὅλους τοὺς ἄρχοντες καὶ ὄσους φοροῦσαν στρατιωτικὰ καὶ ἀπὸ τὸν πολιτικὸ κόσμο ὄχι λίγους, καὶ ἀφοῦ κάθισε στὸ θρόνο, ὅπως ἦταν τὸ ἔθιμο, λέει μὲ τρόπο πού νὰ τὸν ἀκοῦν ὅλοι·

Νά, ὅπως βλέπετε ὁ Ἀβεννήρ ὁ πατέρας μου καὶ βασιλιάς πέθανε σὰν ἓνας ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς καὶ τίποτε, οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε ἡ βασιλικὴ δόξα, οὔτε ἀκόμα κι ἐγὼ ὁ φιλόστοργος γιὸς του, οὔτε κανένας ἀπὸ τοὺς ἄλλους φίλους καὶ συγγενεῖς του, δὲν μπόρεσε νὰ τὸν βοηθήσει καὶ νὰ τὸν γλιτώσει ἀπὸ τὴν ἀναπόφευκτη ἀπόφραση. Ἀλλὰ πηγαίνει στὰ ἐκεῖ δικαστήρια, γιὰ νὰ δώσει λόγο τῆς συμπεριφορᾶς του στὴν ἐδῶ ζωὴ, χωρὶς νὰ μεταφέρει κανένα ἀπὸ ὅλους βοηθό, παρὰ μόνο αὐτὰ πού ἔπραξε, ὅποια καὶ ἂν εἶναι. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς εἶναι φυσικὸ νὰ συμβαίνει καὶ σ' ὅλους ὄσους ἔλαχε ἡ ἀνθρώπινη φύση, καὶ δὲν γίνεται ἀλλιῶς. Τώρα λοιπὸν ἀκοῦστε με, φίλοι καὶ ἀδελφοί μου, λαὸ τοῦ Κυρίου καὶ κληρὸς ἅγιος, τοὺς ὁποίους ἐξαγόρασε ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς μας μὲ τὸ πολῦτιμο αἷμα του καὶ σᾶς γλίτωσε ἀπὸ τὴν παλιὰ πλάνη καὶ τὴ δουλεία τοῦ ἐχθροῦ. Γνωρίζετε οἱ ἴδιοι τὴ συμπεριφορὰ μου, ὅτι ἀπὸ τότε πού γνώρισα τὸ Χριστὸ καὶ ἀξιώθηκα νὰ γίνω δούλος του, μίσησα τὰ πάντα καὶ πόθησα μόνο αὐτὸν καὶ αὐτὸς ἦταν ὁ διακαὴς πόθος μου, ἀφοῦ φύγω ἀπὸ τὴν παραζάλη τῆς ζωῆς καὶ τὸν μάταιο θόρυβο, νὰ εἶμαι μόνος μαζί μ' αὐτὸν μόνο καὶ μὲ ἀτάραχη γαλήνη ψυχῆς νὰ ὑπηρετήσω τὸ Θεὸ καὶ Δεσπότη μου. Ἀλλὰ μὲ συγκράτησε ἡ κατάσταση τοῦ πατέρα μου καὶ ἡ ἐντολὴ πού παραγγέλλει νὰ τιμᾶμε τοὺς γονεῖς μας¹. Γι' αὐτό, μὲ τὴ χάρη καὶ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐκοπίασα ἄδικα, οὔτε σπατάλησα ἄσκοπα αὐτὲς τίς μέρες· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον τὸν ἔκανα φίλο τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅλους ἐσᾶς σᾶς δίδαξα αὐτὸν μόνο νὰ ἀναγνωρίζετε ἀληθινὸ Θεὸ καὶ Κύριο τοῦ παντός, καὶ δὲν τὸ ἔκανα ἐγὼ αὐτό, ἀλλὰ ἡ χάρη αὐτοῦ πού εἶναι μαζί μου, ἡ ὁποία γλίτωσε καὶ μένα ἀπὸ τὴ δαιμονικὴ πλάνη καὶ τὴ λατρεία τῶν εἰδώλων, καὶ σᾶς, λαέ μου, σᾶς ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὴ φοβερὴ αἰχμαλωσία. Εἶναι καιρὸς λοιπὸν νὰ ἐκπληρώσω τὰ ἔργα πού ὑποσχέθηκα στὸ Θεό· εἶ-

ἐπηγγελμένα τῷ Θεῷ ἔργα πληρῶσαι· καιρὸς ἀπελθεῖν ὅπου ἂν αὐτὸς ὀδηγήσῃ με καὶ ἀποδοῦναι τὰς εὐχάς μου ὡς ἠξάμην αὐτῷ. Νῦν οὖν σκέψασθε ὑμεῖς ὃν ἂν βούλοισθε ἀφηγεῖσθαι ὑμῶν καὶ βασιλεύειν· ἤδη γὰρ κατηρτισμένοι ἐστέ εἰς τὸ θέλημα
 5 τοῦ Κυρίου, καὶ οὐδὲν ἀποκέκρυπται ὑμῖν τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων. Ἐν τούτοις πορευέσθε· μὴ ἐκκλινήτε δεξιὰ ἢ ἀριστερά· καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ταῦτα ὡς ἤκουσεν ὁ λαὸς ἐκεῖνος καὶ δῆμος, θόρυβος εὐθὺς καὶ πάταγος καὶ βοή πλείστη καὶ σύγχυσις ἦν, κλαιόντων πάντων καὶ ὀδυρομέ-
 10 νων τὴν ὄρφανίαν. Τοιαῦτα θρηνοῦντες, πρὸς τοῖς θρήνοις καὶ ὄρκοις ἐβεβαίουν μὴ μεθήσειν ὄλως, ἀλλ' ἀνθέξεται, καὶ τὴν ὑποχώρησιν αὐτῷ μὴ τοπαράπαν παραχωρήσει. Οὕτω βοῶντος τοῦ δήμου καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων, ὑπολαβὼν ὁ βασιλεὺς κατασειεῖ τὸν ὄχλον, καὶ σιγᾶν αὐτοῖς διακελεύεται. Καὶ εἶκειν τῇ ἐκείνων ἐνστάσει εἰπὼν, λυπουμέ-
 15 νους ὁμῶς καὶ τὰ τῆς οἰμογῆς σημεῖα ἐπὶ τῶν παρειῶν φέροντας οἴκαδε ἐκπέμπει. Αὐτὸς δὲ ἓνα τῶν ἀρχόντων, ὃς ἦν πρόκριτος αὐτῷ, ἐπ' εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι βίου θαυμαζόμενος, Βαραχίας τοῦνομα (ὄν-περ καὶ ἀνωτέρω ἐδήλωσεν ὁ λόγος, ἠνίκα Ναχώρ τὸν Βαρλαὰμ ὑποκρινόμενος τοῖς φιλοσόφοις διελέγετο, καὶ μόνος ὁ Βαραχίας ἠτοιμά-
 20 σθη συμπαραστῆναι αὐτῷ καὶ συναγωνίσασθαι ζήλω θεῷ ἐκκαυθεὶς τὴν καρδίαν)· τοῦτον καταμόνας λαβὼν ὁ βασιλεὺς, προσηνῶς διελέγετο καὶ θερμότερα ἐδεῖτο παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ τὸν λαὸν αὐτοῦ ποιμᾶναι, ὡς ἂν αὐτὸς τὴν ποθουμένην αὐτῷ πορευέσθαι ὁδόν. Ὡς δὲ αὐτὸν ἀπαναινόμενον εἶδε καὶ πάντη ἀπαγορευ-
 25 οντα, καὶ

ἽΩ βασιλεῦ, λέγοντα, ὡς ἄδικός σου ἡ κρίσις! ὡς οὐ κατ' ἐντολήν σου ὁ λόγος! Εἰ γὰρ ἀγαπήσαι τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἐδιδάχθης, τίني λόγῳ ὕπερ αὐτὸς ἀπορρίψαι βάρος σπουδάξεις, ἐμοὶ ἐπιθεῖναι ἐπέιγῃ; Εἰ μὲν γὰρ καλὸν τὸ βασιλεύειν, αὐτὸς τὸ κα-
 30 λὸν κάτεχε, εἰ δὲ πρόσκομμα τοῦτο ψυχῆς καὶ σκάνδαλον, τί μοι προτίθης καὶ ὑποσκελίζειν βούλεις;

ναι καιρὸς νὰ πάω ὅπου μὲ ὀδηγήσει αὐτὸς καὶ νὰ τοῦ ἀπευθῶνω τὶς προσευχὲς ποὺ προσευχήθηκα σ' αὐτόν. Σκεφθεῖτε λοιπὸν τῶρα ἐσεῖς ποιὸν θὰ θέλατε νὰ εἶναι ἀρχηγὸς καὶ νὰ βασιλεύει σὲ σᾶς· γιατί εἶστε ἤδη μυημένοι στὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, καὶ δὲν σᾶς ἔχει ἀποκρυβεῖ κανένα ἀπὸ τὰ προστάγματά του. Νὰ βαδίζετε σ' αὐτά· νὰ μὴ παρεκκλίνετε δεξιά ἢ ἀριστερά, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἅς εἶναι μαζί μὲ ὅλους σας².

Ὄταν τὰ ἄκουσε αὐτὰ ὁ λαὸς καὶ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, δημιουργήθηκε ἀμέσως θόρυβος καὶ πάταγος καὶ μεγάλη βοή καὶ σύγχυσι, ἐπειδὴ ὅλοι ἐκλαιγαν καὶ θρηνοῦσαν γιὰ τὴν ὀρφάνια. Κλαίγοντας γι' αὐτά, μαζί μὲ τοὺς θρήνους βεβαίωναν καὶ μὲ ὄρκους ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀφήσουν καθόλου, ἀλλὰ θὰ παραμείνουν καὶ δὲν θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν μὲ κανένα τρόπο τὴν ἀναχώρησι. Καὶ ἐνῶ ἔτσι φώναζε τὸ πλῆθος καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες, παίρνοντας τὸ λόγο ὁ βασιλιάς, κάνει νόημα στὸ πλῆθος καὶ διατάσσει νὰ ἡσυχάσουν. Καὶ ἀφοῦ τοὺς εἶπε ὅτι ὑποχωρεῖ μπροστὰ στὴν ἀντιθεσὴ τους, τοὺς ἔστειλε στὰ σπίτια τους λυπημένους καὶ μὲ τὰ σημάδια τῶν δακρύων στὶς παρειές τους. Αὐτὸς τότε παίρνοντας ἕναν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, ποὺ τὸν ξεχώριζε, ἐπειδὴ διακρινόταν γιὰ τὴν εὐσέβεια καὶ τὴ σεμνότητα τῆς ζωῆς του, ὀνόματι Βαραχία (ποὺ ἀναφέρθηκε καὶ προηγουμένως, ὅταν ὁ Ναχώρ ὑποκρινόμενος τὸν Βαρλαάμ συζητοῦσε μὲ τοὺς φιλοσόφους καὶ μόνο ὁ Βαραχίας ἐτοιμάσθηκε νὰ τὸν συμπαρασταθεῖ καὶ ν' ἀγωνισθεῖ μαζί του, γιατί φλεγόταν ἡ καρδιά του ἀπὸ θεϊκὸ ζῆλο), παίρνοντας λοιπὸν αὐτὸν ἰδιαιτέρως ὁ βασιλιάς, συζητοῦσε μαζί του φιλικὰ καὶ τὸν παρακαλοῦσε πολὺ θερμὰ ν' ἀναλάβει τὴ βασιλεία καὶ νὰ κυβερνήσει τὸ λαὸ του μὲ φόβο Θεοῦ, γιὰ νὰ μπορέσει αὐτὸς ν' ἀκολουθήσει τὸ δρόμο ποὺ ποθοῦσε. Βλέποντάς τον ὅμως ν' ἀρνεῖται καὶ νὰ μὴ δέχεται καθόλου καὶ νὰ λέει·

Βασιλιά μου, πολὺ ἄδικη εἶναι ἡ ἀπόφασή σου, γιατί δὲν εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν ἐντολή. Ἀφοῦ δηλαδὴ διδάχθηκες νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου ὅπως τὸν ἑαυτό σου³, γιὰ ποιὸ λόγο τὸ βάρος ποὺ ἐσὺ θέλεις νὰ ρίξεις ἀπὸ πάνω σου, προσπαθεῖς νὰ τὸ φορτώσεις σὲ μένα; Γιατί, ἐὰν εἶναι καλὸ πρᾶγμα ἡ βασιλεία, κράτα το ἐσὺ τὸ καλὸ· ἐὰν ὅμως αὐτὸ εἶναι ἐμπόδιο τῆς ψυχῆς καὶ σκάνδαλο, γιατί μοῦ τὸ παραχωρεῖς καὶ θέλεις νὰ μοῦ βάλεις τρικλοποδιά;

Ὡς οὖν τοιαῦτα λέγοντα καὶ διαβεβαιούμενον εἶδεν, ἐπαύσατο τῆς ὀμιλίας. Καὶ δὴ ὑπὸ νύκτα βαθεῖαν ἐπιστολὴν μὲν διαχαράττει πρὸς τὸν λαόν, πολλῆς γέμουσαν φιλοσοφίας καὶ πᾶσαν ὑπαγορεύουσαν τὴν εὐσέβειαν, ὁποῖαν τε ὀφείλουσι περὶ Θεοῦ δόξαν ἔχειν, οἷον δὲ βίον αὐτῷ προσφέρειν, οἷους δὲ ὕμνους, οἷας εὐχαριστίας· εἶτα μὴ ἄλλον ἢ τὸν Βαραχίαν δέξασθαι εἰς τὴν βασιλείον κελεύει ἀρχήν. Καί, εἰς τὸν ἑαυτοῦ κοιτῶνα τὸν χάρτην ἐν ᾧ ἡ ἐπιστολὴ καταλιπὼν, λαθὼν ἅπαντας ἐξέρχεται τοῦ παλατίου. Ἄλλ' οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν εἰς τέλος. Ἔμα γὰρ πρῶτὸ τοῦτο ἀκουσθὲν τάραχον εὐθύς καὶ ὄδυρμον τῷ λαῷ ἐνεποίησε καὶ πάντες τάχει πολλῶ εἰς ζήτησιν αὐτοῦ ἐξέρχονται, προκαταλαβεῖν αὐτῷ τὴν φυγὴν ἐκ παντὸς τρόπου διανοούμενοι· ὅθεν οὐδὲ εἰς μάτην αὐτοῖς ἐχώρησεν ἡ σπουδὴ. Ὡς γὰρ πάσας προκατελάμβανον τὰς ὁδοὺς, ὄρη δὲ πάντα περιεκύκλουν καὶ ἀτριβεῖς περιήρχοντο φάραγγας, ἐν χειμάρρῳ τινὶ τοῦτον εὐρίσκουσι, χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἐκτεταμένας ἔχοντα, καὶ τὴν εὐχὴν τῆς ἔκτης ἐπιτελοῦντα ὥρας. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν περιεχύθησαν δάκρυσι δυσωποῦντες καὶ τὴν ἀποδημίαν ὄνειδιζόντες. Ὁ δέ·

Τί, φησὶν, μάτην κοπιᾶτε; μηκέτι γὰρ ἐμὲ βασιλέα ἔχειν ἐλπίζετε.

Τῇ πολλῇ δὲ αὐτῶν ὑπενδοῦς ἐνστάσει, ὑποστρέφει αὐθις εἰς τὸ παλάτιον καί, συναγαγὼν ἅπαντας, τὴν ἑαυτοῦ ἐφάνέρωσε βουλήν. Εἶτα καὶ ὄρκους ἐμπεδοῖ τὸν λόγον, ὡς οὐδεμίαν αὐτοῖς τοῦ λοιποῦ συνέσται ἡμέραν.

Ἐγὼ γάρ, φησὶν, τὴν πρὸς ὑμᾶς διακονίαν μου ἐπληροφόρησα καὶ οὐδὲν ἐνέλιπον, οὐδὲ ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι, διαμαρτυρούμενος πᾶσι τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστιν καὶ μετανοίας ὁδοὺς ὑποδεικνύων. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ πορεύομαι τὴν ὁδὸν ἣν ἐκπαλαί ἐπόθουν καὶ οὐκ ἔτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ εἶμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων ὑμῶν. Οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ.

Ταῦτα ἀκούσαντες καὶ τὸ τῆς γνώμης αὐτοῦ στερρὸν ἐπιστάμενοι ὡς

4. Ἀκολουθία πού ἀντιστοιχεῖ κανονικὰ πρὸς τὴ δωδεκάτῃ μεσημβρινῇ ὥρᾳ τοῦ βυζαντινοῦ ὥρολογίου.

Βλέποντάς τον νὰ λέει καὶ νὰ ὑποστηρίζει αὐτά, διέκοψε τὴ συνομιλία. Ἄργα τὴ νύχτα γράφει ἐπιστολὴ πρὸς τὸ λαὸ γεμάτη πολλὴ φιλοσοφία, μὲ τὴν ὁποία συνιστοῦσε κάθε εὐσέβεια, ποιά πίστη πρέπει νὰ ἔχουν γιὰ τὸ Θεό, τί ζωὴ νὰ τοῦ προσφέρουν, ποιούς ὕμνους καὶ ποιές εὐχαριστίες. Ἔπειτα τοὺς διατάσσει νὰ μὴ δεχθοῦν ἄλλον στὴ βασιλικὴ ἐξουσία, παρὰ μόνον τὸν Βαραχία. Καὶ ἀφοῦ ἄφησε στὸν κοιτῶνα του τὸ χαρτί στὸ ὅποιο ἦταν γραμμένη ἡ ἐπιστολὴ, ξεφεύγοντάς τους ὅλους, βγῆκε ἀπὸ τὸ παλάτι. Ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ διαφύγει τελικὰ. Διότι μόλις ἀκούστηκε αὐτὸ τὸ πρῶι, προκάλεσε ταραχὴ καὶ κλάματα στὸ λαό, καὶ ὅλοι μὲ πολλὴ ταχύτητα βγῆκαν σὲ ἀναζήτησή του, σκοπεύοντας νὰ ματαιώσουν μὲ κάθε τρόπο τὴ φυγὴ του. Καὶ δὲν πῆγε χαμένη ἡ προσπάθειά τους. Γιατί, καταλαμβάνοντας τοὺς δρόμους καὶ περικυκλώνοντας ὅλα τὰ βουνὰ καὶ γυρίζοντας σὲ ἀδιάβατα φαράγγια, τὸν βρίσκουν σὲ κάποιο χεῖμαρρο νὰ ἔχει τὰ χέρια ὑψωμένα στὸν οὐρανὸ καὶ νὰ κάνει τὴν προσευχὴ τῆς ἕκτης ὥρας⁴. Ὅταν τὸν πλησίασαν τὸν περίχυσαν μὲ δάκρυα παρακαλώντας τον καὶ κατηγορώντας τον γιὰ τὴ φυγὴ. Ἐκεῖνος τότε τοὺς λέει:

Γιατί κοπιάζετε ἄδικα; Μὴν ἐλπίζετε πιά νὰ μὲ ἔχετε βασιλιά σας.

Ἐποχρώντας ὁμως στὴ μεγάλη ἀντίθεσή τους, ἐπιστρέφει πάλι στὸ παλάτι. Καί, ἀφοῦ τοὺς συγκέντρωσε ὅλους, τοὺς φανέρωσε τὴν ἀπόφασή του. Ἔπειτα καὶ μὲ ὄρκους βεβαίωσε τὸ λόγο του, ὅτι στὸ ἐξῆς δὲν θὰ μείνει μαζί τους καμμιά μέρα. Διότι λέει,

Ἐγὼ ἔκανα στὴν ἐντέλεια τὴν ἀποστολὴ μου⁵ καὶ δὲν παρέλειψα τίποτε⁶, οὔτε φοβήθηκα νὰ σᾶς ἀναγγείλω καὶ νὰ σᾶς διδάξω κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ σᾶς συμφέρουν, κηρύττοντας σ' ὅλους τὴν πίστη στὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ δείχνοντάς σας δρόμους μετάνοιας. Καὶ τώρα, νά, ἐγὼ βαδίζω τὸ δρόμο ποὺ ἀπὸ παλιὰ ποθοῦσα, καὶ δὲ θὰ ξαναδεῖτε ὅλοι ἐσεῖς τὸ πρόσωπό μου. Γι' αὐτὸ σᾶς βεβαιώνω τὴ σημερινὴ μέρα, σύμφωνα μὲ τὸν θεῖο ἀπόστολο, ὅτι εἶμαι ἀθῶος ἀπὸ τὸ αἷμα ὄλων σας. Γιατί δὲν παρέλειψα νὰ σᾶς κηρῶξω ὁλόκληρο τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ⁷.

Ἀκούοντάς τα αὐτὰ καὶ γνωρίζοντας καλὰ τὴν ἀποφασιστικότητά

5. Β' Τιμ. 4,5.

6. Πράξ. 20,20.

7. Πράξ. 20,25.

οὐδὲν τῆς προθέσεως κωλύσαι δύναται, ὠδύροντο μὲν τὴν ὄρφανίαν, οὐκ εἶχον δὲ ὄλωσ αὐτὸν πειθόμενον. Τότε ὁ βασιλεὺς τὸν Βαραχίαν ἐκεῖνον, ὃν καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε κατασχών,

Τοῦτον, εἶπεν, ἀδελφοί, ὑμῖν προχειρίζομαι βασιλέα.

5 Τοῦ δὲ ἰσχυρῶς πρὸς τὸ πρᾶγμα ἀπειθοῦντος, ἄκοντα καὶ μὴ βουλόμενον τῇ βασιλικῇ ἀρχῇ ἐγκαθίστησι καὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ τὸ διάδημα περιτίθῃσι, τὸν βασιλικὸν τε δακτύλιον δίδωσιν εἰς τὴν χεῖρα καί, στὰς κατὰ ἀνατολάς, ἠῤῥατο εὐχὴν τῷ βασιλεῖ Βαραχία, ἀπερίτρεπτον αὐτῷ τὴν εἰς Θεὸν φυλαχθῆναι πίστιν καὶ ἀκλινῆ τὴν κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ

10 Χριστοῦ εὐρεῖν πορείαν. Σὺν τούτῳ δὲ ὑπερηύχετο τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ποιμνίου παντός, αἰτούμενος ἀντίληψιν αὐτοῖς παρὰ Κυρίου καὶ σωτηρίαν, καὶ πᾶν ὅτιπερ ἂν αὐτοῖς εἰς αἴτησιν ἦ πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομούμενον. Οὕτως ἐξάμενος ἐπιστραφεὶς λέγει τῷ Βαραχία·

Ἰδοῦ σοι, ἀδελφέ, ἐντέλλομαι καθὼς ποτὲ ὁ Ἀπόστολος διεμαρτύρατο. Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ σε τὸ

15 Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο βασιλέα, ποιμαίνειν τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου ὃν περιεποίησατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου. Καὶ καθὼς πρὸ ἐμοῦ ἔγνωσ τὸν Θεὸν καὶ ἐλάτρευσας αὐτῷ ἐν καθαρῷ συνειδότι, οὕτω καὶ νῦν πλείονα σπουδῆν ἐνδείκνυσο εὐαρεστήσαι

20 αὐτῷ. Ὡς γὰρ καὶ μεγάλης ἠξιώθης παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀρχῆς, τοσοῦτῳ μείζονος ἀμοιβῆς ὀφειλέτης ὑπάρχεις. Οὐκοῦν ἀπόδος τῷ εὐεργέτῃ τὸ χρέος τῆς εὐχαριστίας, τὰς ἀγίας αὐτοῦ φυλάσσωσιν ἐντολάς καὶ πάσης ἐκκλίνων ὁδοῦ εἰς ἀπώλειαν φερούσης.

Ἵσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν πλεόντων, ὅταν μὲν ναύτης σφαλῇ, μικρὰν

25 φέρει τοῖς πλέουσι βλάβην, ὅταν δὲ ὁ κυβερνήτης, παντὸς ἐργάζεται τοῦ πλοίου ἀπώλειαν· οὕτω καὶ ἐν βασιλείοις, ἂν μὲν τις τῶν ἀρχομένων ἀμάρτη, οὐ τοσοῦτον τὸ κοινὸν ὅσον ἑαυτὸν ἀδικεῖ, ἂν δὲ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, πάσης ἐργάζεται τῆς πολιτείας βλάβην. Ὡς μεγάλας οὖν ὑφέξων εὐθύνας, εἴ τι παρίδοις τῶν δεόντων,

30 μετὰ πολλῆς ἀκριβείας φύλαττε σεαυτὸν ἐν τῷ ἀγαθῷ. Μί-

του, ὅτι δηλαδή τίποτε δὲν μπορεῖ νά τὸν ἐμποδίσει ἀπὸ τὴν πρόθεσή του, ἔκλαψαν βέβαια γιὰ τὸν ἀπορφανισμό, δὲν μποροῦσαν ὅμως νά τὸν μεταπείσουν καθόλου. Τότε ὁ βασιλιάς παίρνοντας ἐκεῖνο τὸν Βαραχία, τὸν ὁποῖο ἀναφέραμε προηγουμένως, εἶπε·

Αὐτόν, ἀδελφοί, στέφω βασιλιά σας.

Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνος ἀντιδρούσε ἔντονα σ' αὐτό, ἄκοντα καὶ χωρὶς τῆ θέλησῆ του τὸν ἐγκαθιστᾷ στὴ βασιλικὴ ἐξουσία, βάζει στὸ κεφάλι του τὸ στέμμα καὶ τοῦ δίνει στὸ χέρι τὸ βασιλικὸ δαχτυλίδι. Καί, ἀφοῦ στράφηκε πρὸς τὴν ἀνατολή, ἔκανε προσευχὴ γιὰ τὸ βασιλιά Βαραχία· νά διατηρηθεῖ σ' αὐτὸν ἀμετάβλητη ἡ πίστη στὸ Θεὸ καὶ νά βρεῖ, χωρὶς νά παρεκκλίνει, τὴ σύμφωνη μὲ τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ πορεία. Μαζὶ μ' αὐτὸν προσευχήθηκε γιὰ τὸν κλῆρο καὶ ὀλόκληρο τὸ ποιμνιο, ζητώντας βοήθεια γι' αὐτοὺς ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ σωτηρία καὶ κάθε τι πὺ θὰ ζητήσουν αὐτοὶ καὶ πὺ ἀποβλέπει πρὸς τὸ συμφέρον τους. Ἀφοῦ προσευχήθηκε μὲ τὸν τρόπο αὐτό, γυρίζει καὶ λέει στὸν Βαραχία·

Καὶ τώρα, ἀδελφέ, σοῦ παραγγέλλω, ὅπως κάποτε συνιστοῦσε ὁ ἀπόστολος· πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου καὶ ὀλόκληρο τὸ ποιμνιο, στὸ ὁποῖο τὸ ἅγιο Πνεῦμα σὲ τοποθέτησε βασιλιά, νά ποιμαίνεις τὸ λαὸ τοῦ Κυρίου τὸν ὁποῖο ἀπέκτησε μὲ τὸ δικό του αἷμα⁸. Καὶ ὅπως γνώρισες τὸ Θεὸ πρὶν ἀπὸ μένα, καὶ τὸν λάτρευες μὲ καθαρὴ συνείδηση, ἔτσι καὶ τώρα δεῖξε περισσότερη προθυμία νά τὸν εὐαρεστήσεις. Γιατὶ ὅσο πὺ μεγάλη ἐξουσία πήρες ἀπὸ τὸ Θεό, τόσο πὺ μεγάλης ἀμοιβῆς εἶναι ὀφειλέτης. Ἀπόδωσε λοιπὸν στὸν εὐεργέτη τὸ χρέος τῆς εὐχαριστίας, φυλάγοντας τὶς ἅγιες ἐντολὲς του καὶ ξεφεύγοντας ἀπὸ κάθε δρόμο πὺ ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια. Διότι, ὅπως σ' ἐκείνους πὺ ταξιδεύουν μὲ πλοῖο, ὅταν κάνει λάθος ἓνας ναύτης, προκαλεῖ μικρὴ βλάβη σ' αὐτοὺς πὺ πλέουν, ἐνῶ ὅταν κάνει λάθος ὁ κυβερνήτης, προκαλεῖ τὴν καταστροφὴ ὀλόκληρου τοῦ πλοίου, ἔτσι καὶ στὰ βασίλεια· ἐὰν ἁμαρτήσῃ ἓνας ἀπὸ τοὺς πολίτες, δὲν βλάπτει τόσο τὸ σύνολο, ὅσο τὸν ἑαυτό του· ἐὰν ὅμως ἁμαρτήσῃ ὁ ἴδιος ὁ βασιλιάς, βλάπτει ὀλόκληρη τὴν πολιτεία. Ἐπειδὴ λοιπὸν θὰ ἔχεις μεγάλες εὐθύνες, ἐὰν παραβλέψεις κάτι ἀπὸ αὐτὰ πὺ πρέπει, γι' αὐτὸ φύλαγε τὸν ἑαυτό σου μὲ πολλὴ ἀκρίβεια στὸ ἀγαθό. Μίσησε κάθε

σησον πᾶσαν ἡδονὴν πρὸς ἁμαρτίαν ἔλκουσαν· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον».

Τὸν κύκλον πρόσεχε, ὅστις περιτρέχει τῶν ἀνθρωπίνων
 5 πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως φέρων αὐτὰ καὶ περιφέρων, καὶ ἐν
 τῇ τούτων ἀγχιστροφῷ μεταβολῇ ἀμετάβλητον ἔχε τὸν εὐσεβῆ
 λογισμόν. Τὸ γὰρ συµμεταβάλλεσθαι ταῖς τῶν πραγμάτων μετα-
 βολαῖς, διανοίας ἀβεβαίου τεκμήριον. Σὺ δὲ πάγιος ἔσο, ἐν τῷ
 ἀγαθῷ ὄλως ἐρηρυσμένος. Μὴ ἐπαίρου διὰ τῆς προσκαιροῦ δό-
 10 ξης πρὸς μάταιον φύσημα, ἀλλὰ κεκαθαρμένῳ λογισμῷ τὸ οὐτι-
 δανὸν τῆς ἑαυτοῦ νόει φύσεως, τὸ βραχὺ τε καὶ ὠκύμορον τῆς
 ἐνταῦθα ζωῆς καὶ τὸν συνεζευγμένον τῇ σαρκὶ θάνατον. Καὶ
 ταῦτα λογιζόμενος εἰς τὸν τῆς ὑπεροψίας οὐ βληθήσῃ βόθρον,
 ἀλλὰ φοβηθήσῃ τὸν Θεόν, τὸν ἀληθινὸν καὶ ἐπουράνιον βασιλέα,
 15 καὶ ὄντως μακάριος ἔσῃ. «Μακάριοι», γὰρ φησι, «πάντες οἱ φο-
 βούμενοι τὸν Κύριον, οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ»· καὶ
 «μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον· ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐ-
 τοῦ θελήσει σφόδρα». Ποίας δὲ πρὸ πάντων ὀφείλεις τηρεῖν ἐν-
 20 τολάς; «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται»· καὶ
 «γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων
 ἐστὶ». Ταύτην γὰρ τὴν ἐντολὴν πρὸ πάντων ἀπαιτοῦνται οἱ ἐν
 μεγίστῃ ὄντες ἀρχῇ. Καὶ ἀληθῶς ὁ μεγάλης ἐξουσίας ἐπιλαβόμε-
 νος τὸν δοτῆρα τῆς ἐξουσίας ὀφείλει μιμεῖσθαι κατὰ δύναμιν· ἐν
 τούτῳ δὲ μάλιστα τὸν Θεὸν μιμησεται, ἐν τῷ μηδὲν ἡγεῖσθαι τοῦ
 25 ἐλεεῖν προτιμότερον. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπήκοον οὐδὲν οὕτως εἰς εὐ-
 νοϊαν ἐφέλκεται, ὡς εὐποιῆς χάρις διδομένη τοῖς χρήζουσιν· ἢ
 γὰρ διὰ φόβον γινομένη θεραπεία, κατεσηματισμένη ἐστὶ θω-
 πεία, πεπλασμένῳ τιμῆς ὀνόματι φενακίζουσα τοὺς αὐτῇ προσέ-
 30 χοντας· καὶ τὸ ἀκουσίως ὑποτεταγμένον στασιάζει καιροῦ λαβό-
 μενον, τὸ δὲ τοῖς δεσμοῖς τῆς εὐνοίας κρατούμενον βεβαίαν ἔχει

ήδονή πού ἐλκύει πρὸς τὴν ἁμαρτία· γιατί ὁ ἀπόστολος λέει· «ἐπιδιώκετε εἰρήνη μὲ ὄλους καὶ τὸν ἁγιασμό, χωρὶς τὸν ὁποῖο κανεῖς δὲ θὰ δεῖ τὸν Κύριο»⁹.

Πρόσεχε τὸν κύκλο ὁ ὁποῖος τρέχει γύρω ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, φέροντας καὶ περιφέροντάς τα, κάθε φορά κατὰ τρόπο διαφορετικό, καὶ σ' αὐτὴν τὴν ταχύστροφη μεταβολὴ κράτησε ἀμετάβλητο τὸν εὐσεβῆ λογισμό σου. Γιατί τὸ νὰ μεταβάλλεσαι μαζί μὲ τὶς μεταβολὲς τῶν πραγμάτων εἶναι δεῖγμα ἀσταθοῦς διανοίας. Ἐσὺ ὅμως νὰ εἶσαι σταθερός, στηριγμένος ἐξ ὀλοκλήρου στὸ ἀγαθό. Νὰ μὴν ἐπαίρῃσαι γιὰ τὴν πρόσκαιρη δόξα σου, ὥστε νὰ ὑπερηφανεύῃσαι ἄδικα, ἀλλὰ μὲ καθαρό τὸ λογισμό νὰ σκέφτεσαι τὴ μηδαμινότητα τῆς φύσεώς σου, τὴ βραχύτητα καὶ θνητότητα τῆς ἐδῶ ζωῆς, καὶ τὸ θάνατο πού εἶναι συνεξευγμένος μὲ τὴ σάρκα. Καὶ ἂν σκέφτεσαι αὐτὰ δὲν θὰ πέσεις στὸ βόθρο τῆς ὑπεροψίας, ἀλλὰ θὰ φοβᾶσαι τὸ Θεό, τὸν ἀληθινὸ καὶ ἐπουράνιο βασιλιά, καὶ θὰ εἶσαι ἀληθινὰ μακάριος. Γιατί λέει· «μακάριοι εἶναι ὅσοι φοβοῦνται τὸν Κύριο, ὅσοι βαδίζουν στοὺς δρόμους του»¹⁰· καὶ «μακάριος εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού φοβάται τὸν Κύριο· αὐτὸς θὰ ποθῆσει πολὺ τὶς ἐντολὲς του»¹¹. Ποιῆς ἐντολὲς ὀφείλεις νὰ τηρεῖς πρὶν ἀπὸ ὅλα; «Μακάριοι εἶναι οἱ ἐλεήμονες, γιατί αὐτοὶ θὰ ἐλεηθοῦν»¹², καὶ «νὰ εἴστε φιλεῦσπλαγχοι, ὅπως καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος εἶναι φιλεῦσπλαγχνος»¹³. Αὐτὴ προπαντὸς τὴν ἐντολὴ πρέπει νὰ τηροῦν ὅσοι βρίσκονται σὲ μεγάλη ἐξουσία. Κι ἀληθινὰ ὅποιος ἀναλαμβάνει μεγάλη ἐξουσία, ὀφείλει, ὅσο τοῦ εἶναι δυνατό, νὰ μιμῆται αὐτὸν πού δίνει τὴν ἐξουσία. Καὶ σ' αὐτὸ προπάντων θὰ μιμηθεῖ τὸ Θεό, στὸ νὰ μὴ θεωρεῖ τίποτε προτιμότερο ἀπὸ τὸ νὰ ἐλεεῖ. Ἄλλὰ καὶ τῶν ὑπηκόων τὴν εὐνοία δὲν τὴν ἐλκύει τίποτε, ὅσο ἡ χάρη τῆς ἀγαθοεργίας πού δίνεται σ' ὅσους ἔχουν ἀνάγκη· γιατί ἡ ὑπηρεσία πού προσφέρεται ἀπὸ φόβο, εἶναι χᾶδι καταναγκαστικό, πού ἐξαπατᾷ μὲ πλαστὸ ὄνομα τιμῆς ἐκείνους πού τὴν ὑπολογίζουν, καὶ οἱ ὑπήκοοι πού ὑποτάσσονται ἀκούσια ἐπαναστατοῦν ὅταν βροῦν εὐκαρία. Ἐνῶ ἐκεῖνοι πού συγκρατοῦνται μὲ

12. Ματθ. 5,8. 13. Λουκᾶ 6,36.

πρὸς τὸ κρατοῦν τὴν εὐπέθειαν. Διὸ εὐπρόσιτος ἔσο τοῖς δεομέ-
νοις, καὶ ἀνοίγε τὰ ᾧτα τοῖς πενομένοις, ἵνα εὐρῆς τὴν τοῦ Θεοῦ
ἀκοὴν ἀνεωγμένην· οἶα γὰρ τοῖς ἡμετέροις γινόμεθα συνδούλοις,
τοιούτον περὶ ἡμᾶς εὐρήσομεν τὸν Δεσπότην, καὶ ὡς ἀκούομεν
5 ἀκουσθησόμεθα, ὡς ὀρῶμεν ὀραθησόμεθα ὑπὸ τοῦ θείου καὶ
παντεφόρου βλέμματος. Προεισενέγκωμεν οὖν τοῦ ἐλέου τὸν
ἔλεον, ἵνα τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀντιλάβωμεν.

Ἄλλὰ καὶ ἑτέραν ἀκουε ἐντολὴν σύζυγον τῆς προτέρας.
«Ἔφετε, καὶ ἀφεθῆσεται ὑμῖν», καί, «ἐὰν οὐκ ἀφήτε τοῖς ἀν-
10 θρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὑμῖν ἀφήσει ὁ Πατὴρ
ὑμῶν ὁ οὐράνιος τὰ παραπτώματα ὑμῶν». Διὸ μὴ μνησικα-
κῆσης τοῖς πταίουσιν, ἀλλὰ, συγγνώμην αἰτούμενος ἀμαρτημά-
των, συγγίνωσκε καὶ αὐτὸς τοῖς εἰς σὲ πλημμελοῦσιν, ὅτι ἀφέσει
ἀντιδίδοται ἄφεις, καὶ τῇ πρὸς τοὺς ὁμοδούλους ἡμῶν καταλ-
15 λαγῇ τῆς δεποστικῆς ὀργῆς γίνεται ἀπαλλαγὴ. Καὶ αὐθις, τὸ
ἀσυμπαθὲς ἡμῶν πρὸς τοὺς πταίοντας ἀσύγγνωστα ποιεῖ ἡμῖν
τὰ ἡμέτερα πταίσματα· καθάπερ ἀκούεις τί ὁ τῶν μυρίων πέπον-
θεν ὀφειλέτης ταλάντων, τῇ πρὸς τὸν σύνδουλον ἀσπλαγχνίᾳ ἐ-
αυτῷ τὴν εἰσπραξίν ἀνανεώσας τοῦ τοσοῦτου χρέους. Διὸ προσ-
20 εκτέον ἀκριβῶς, μὴ καὶ ἡμεῖς τὰ ὅμοια πάθοιμεν, ἀλλ' ἀφήσω-
μεν πᾶσαν ὀφειλήν, καὶ πᾶσαν μῆνιν ἐκ καρδίας ἐκβάλλωμεν,
ἵνα καὶ ἡμῖν ἀφεθῇ τὰ πολλὰ ἡμῶν ὀφλήματα. Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ
πρὸ πάντων τὴν καλὴν φύλαττε παρακαταθήκην, τὸν εὐσεβῆ τῆς
πίστεως λόγον, ὃν ἔμαθες καὶ ἐδιδάχθης. Καὶ πᾶν ζιζάνιον αἰρέ-
25 σεως μὴ ἐκφυέσθω ἐν ὑμῖν, ἀλλὰ καθαρὸν καὶ ἄδολον τὸν θεῖον
διατήρησον σπόρον, ἵνα πολύχουν τὸν καρπὸν ὑποδείξῃς τῷ Δε-
σπότη, ἡνίκα ἔλθῃ λόγον ἀπαιτῶν ἐκάστῳ τῶν βεβιωμένων καὶ
ἀποδιδὸς καθὰ ἐπράξαμεν, ὅταν «οἱ μὲν δίκαιοι λάμπωσιν ὡς
ὁ ἥλιος», τοὺς ἀμαρτωλοὺς δὲ τὸ σκότος καλύψῃ καὶ αἰσχύνῃ
30 αἰώνιος. Καὶ τὰ νῦν ἀδελφοί, παρατίθεμαι ὑμᾶς τῷ Θεῷ, καὶ τῷ

14. Ματθ. 6,15. 15. Ματθ. 18,24. 16. Β' Τιμ. 1,14.

17. Ματθ. 13,43. 18. Ματθ. 8,12.

τὰ δεσμὰ τῆς φιλίας δείχνουν σταθερὴ πειθαρχία στοὺς ἐξουσιαστές. Γι' αὐτὸ νὰ εἶσαι προσιτὸς σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκη, καὶ ἄνοιγε τὰ αὐτιά σου σ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι φτωχοί, γιὰ νὰ βρεῖς τὴν ἀκοή τοῦ Θεοῦ ἀνοιγμένη· γιατί ὅ,τι λογιῆς γινόμεσθε στοὺς δικούς μας συνδούλους, τέτοιοι θὰ βροῦμε καὶ σὲ μᾶς τὸ Δεσπότη, καὶ ὅπως ἀκοῦμε θὰ ἀκουσθοῦμε, ὅπως βλέπουμε θὰ ἰδωθοῦμε ἀπὸ τὸ θεϊκὸ μάτι ποὺ τὰ βλέπει ὅλα. Ἄς προσφέρουμε λοιπὸν ἀπὸ πρὶν γιὰ τὴν εὐσπλαγχνία τὴν εὐσπλαγχνία, γιὰ νὰ ἀπολάσσουμε ἀντίστοιχα μὲ τὸ ὅμοιο τὸ ὅμοιο.

Ἄλλὰ ἄκουσε καὶ ἄλλη ἐντολὴ ποὺ εἶναι δεμένη στενὰ μὲ τὴν προηγούμενη. «Συγχωρεῖτε καὶ θὰ συγχωρηθεῖτε» καί, «ἐὰν δὲ συγχωρήσετε τὰ παραπτώματα τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁ Πατήρας σας ὁ οὐράνιος θὰ συγχωρήσει τὰ δικά σας παραπτώματα»¹⁴. Γι' αὐτὸ νὰ μὴ εἶσαι ἐκδικητικὸς γι' αὐτοὺς ποὺ φταῖνε, ἀλλὰ, ζητώντας συγγνώμη τῶν ἀμαρτημάτων σου, νὰ συγχωρεῖς καὶ σὺ αὐτοὺς ποὺ σφάλλουν σὲ σένα, γιατί μὲ συγχώρηση ἀνταποδίδεται ἡ συγχώρηση καὶ μὲ τὴ συμφιλιώσή μας πρὸς τοὺς συνδούλους μας ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπαλλαγὴ μας ἀπὸ τὴν ὀργὴ τοῦ Δεσπότη. Καὶ ἐπίσης ἡ ἔλλειψη συμπάθειας ἐκ μέρους μας πρὸς ἐκείνους ποὺ φταῖνε, κάνει ἀσυγχώρητα καὶ τὰ δικά μας πταίσματα, ὅπως ἀκοῦς ὅτι ἔπαθε ἐκεῖνος ποὺ χρεωστοῦσε δέκα χιλιάδες τάλαντα, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀσπλαγχνία πρὸς τὸν σύνδουλό του, ἀνανεώσε τὴν ἀπαίτηση τοῦ τόσο μεγάλου χρέους του¹⁵. Γι' αὐτὸ ἄς προσέχουμε πολὺ, γιὰ νὰ μὴ πάθουμε καὶ ἐμεῖς τὰ ἴδια, ἀλλὰ ἄς συγχωρήσουμε κάθε ὀφειλὴ καὶ ἄς βγάλουμε ἀπὸ τὴν καρδιά μας κάθε ὀργή, γιὰ νὰ συγχωρηθοῦ καὶ τὰ δικά μας πολλὰ χρέη. Πάνω ἀπὸ ὅλα καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα φύλαγε τὴ καλὴ παρακαταθήκη, τὸν εὐσεβῆ λόγο τῆς πίστεως, αὐτὸν ποὺ ἔμαθες καὶ διδάχθηκες¹⁶. Καὶ κανένα ζιζάνιο αἰρέσεως νὰ μὴ φυτρώνει μέσα σας, ἀλλὰ διατήρησε καθαρὸ καὶ ἄδολο τὸ θεϊκὸ σπόρο, γιὰ νὰ παρουσιάσεις πλούσιο τὸν καρπὸ, ὅταν θὰ ἔρθει ζητώντας λόγο ἀπὸ τὸν καθένα γι' αὐτὰ ποὺ ἔπραξε στὴ ζωὴ καὶ ἀνταποδίδοντας ἀνάλογα μ' αὐτὰ ποὺ κάναμε, ὅταν «οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν ὅπως ὁ ἥλιος»¹⁷, «ἐνῶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς θὰ τοὺς καλύψει τὸ σκοτάδι»¹⁸ καὶ αἰώνια ντροπὴ. Καὶ τώρα, ἀδελφοί μου, σᾶς πα-

Λόγω τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ὑμᾶς ἐποικοδομησαὶ καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσι.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεῖς τὰ γόνατα αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται, μετὰ δακρῦ-
ων αὐθις προσηύξατο. Καὶ ἐπιστραφεὶς κετεφίλησε τὸν Βαραχίαν ὃν
5 βασιλέα προεχειρίσατο, καὶ πάντα τοὺς ἐν τέλει. Τότε γίνεται πρᾶγμα
δακρῦων ὡς ἀληθῶς ἄξιον. Περιστάντες γὰρ αὐτὸν ἅπαντες, ὡσπερ
τῷ ἐκείνῳ συνεῖναι ζῶντες καὶ τῇ διαιρέσει μέλλοντες συναφαιρεῖσθαι
καὶ τὰς ψυχάς, τί μὴ πρὸς οἶκτον ἔλεγον; ποῖαν θρήνων ὑπερβολὴν
ἀπελίμπανον; Κατεφίλου αὐτόν, περιέβαλλον· παραφρονεῖν αὐτοῦς
10 ἐποίει τὸ πάθος. Οὐαὶ ἡμῖν, ἐβόων, τῆς χαλεπῆς ταύτης δυστυχίας! Δε-
σπότην αὐτὸν ἀνεκαλοῦντο, πατέρα, σωτῆρα, εὐεργέτην.

Διὰ σοῦ, φησί, τὸν Θεὸν ἔγνωμεν, τῆς πλάνης λελυτρώμεθα, τῶν
κακῶν πάντων ἀνάπαυσιν εὕρομεν. Τί λοιπὸν ἔσται ἡμῖν μετὰ
τὸν σὸν χωρισμόν; ποῖα οὐ καταλήψεται κακά;

15 Τοιαῦτα λέγοντες, τὰ στήθη ἔπαιον καὶ τὴν κατασχοῦσαν αὐτοῦς ἀνω-
λοφύροντο συμφορὰν. Ὁ δὲ λόγοις αὐτοῦ παρακλήσεως τῶν πολλῶν
κατασιγήσας οἰμωγῶν, καὶ συνεῖναι τῷ πνεύματι ἐπαγγειλάμενος, ὡς
τῷ γε σώματι ἀδύνατον ἤδη τοῦτο γενέσθαι, τοιαῦτα εἰπὼν, πάντων
ὀρώντων ἐξέρχεται τοῦ παλατίου. Καὶ εὐθὺς πάντες συνείποντο· τὴν
20 ὑποστροφὴν ἀπηγόρευον, τὴν πόλιν, ὡς μηκέτι δυνατὸν ὄμμασιν
ὀφθῆναι τοῖς ἑαυτῶν, ἀπεδίδρασκον. Ὡς δὲ τῆς πόλεως ἔξω γεγόνασι,
μόλις ποτέ, τῇ τομῇ τοῦ λόγου παραινούντος αὐτοῦ καὶ δριμυτέραν πού
τὴν ἐπιτίμησιν ἐπιφέροντος, ἀπ' αὐτοῦ διερράγησαν, καὶ ἄκοντες ἐπα-
νήρχοντο, πυκνῶς αὐτοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιστρεφομένων, καὶ τὴν
25 πορείαν τοῖς ποσὶν ἐγκοπτόντων. Τινὲς δὲ τῶν θερμότερων καὶ ὀδυρό-
μενοι μακρόθεν ἠκολούθουν αὐτῷ, ἕως ἢ νῦξ ἐπελθοῦσα διέστησεν
αὐτοῦς ἀπ' ἀλλήλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΖ'

Ἐξῆλθεν οὖν τῶν βασιλείων ὁ γενναῖος ἐκεῖνος χαίρων, ὡς ὅταν ἐκ
30 μακρᾶς ἐξορίας εἰς τὴν ἰδίαν τις ἐπανερχόμενος γηθοσύνως πορευοίτο.
Καὶ ἦν ἐνδεδυμένος, ἕξωθεν μὲν τὰ ἐξ ἔθους ἱμάτια, ἔσωθεν δὲ τὸ τρί-
χινον ράκος ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Βαρλαάμ αὐτῷ δεδώκει. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ

ραδίνω στὸ Θεὸ καὶ στὸ Λόγο τῆς χάριτός του, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ σᾶς οἰκοδομήσει καὶ νὰ σᾶς δώσει κληρονομιά ἀνάμεσα στοὺς ἁγιασμένους¹⁹.

Καὶ ἀφοῦ εἶπε αὐτά, γονάτισε²⁰, ὅπως εἶναι γραμμένο, καὶ ξαναπροσευχήθηκε μὲ δάκρυα. Γυρνώντας ἔπειτα φίλησε τὸν Βαραχία, πού εἶχε στέψει βασιλιά, καὶ ὅλους τοὺς ἄρχοντες. Τότε ἔλαβαν χώρα σκηνὲς πραγματικὰ ἀξιοδάκρυτες. Τὸν περιτριγύρισαν ὅλοι καὶ ἔλεγαν ὅτι ὅσο ζοῦν θὰ εἶναι μαζί του καὶ ὅτι μὲ τὸ χωρισμὸ θὰ χάσουν τὶς ψυχές τους· καὶ τί δὲν ἔλεγαν γιὰ νὰ τοὺς λυπηθεῖ; Ποιὰ ὑπερβολὴ θρήνων παρέλειψαν; Τὸν φιλοῦσαν μὲ πάθος, τὸν ἀγκάλιαζαν· τὸ πάθος τοὺς ἔκανε νὰ παραφρονοῦν. Ἐλίμονό μας, φώναζαν, τί φοβερὴ δυστυχία εἶναι αὐτή! Τὸν ἀποκαλοῦσαν δεσπότη, πατέρα, σωτήρα, ἐνεργέτη. Ἀπὸ σένα, λέει, γνωρίσαμε τὸ Θεό, λυτρωθήκαμε ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ βρήκαμε ἀνάπαυση ἀπὸ ὅλα τὰ κακά. Τί θὰ μᾶς συμβεῖ λοιπὸν μετὰ τὸ χωρισμὸ σου; Ποιὰ κακὰ δὲ θὰ μᾶς κυριέψουν; Λέγοντας αὐτά, χτυποῦσαν τὰ στήθη τους καὶ θρηνοῦσαν τὴ συμφορὰ πού τοὺς εἶχε βρεῖ. Ἐκεῖνος, ἀφοῦ μὲ λόγια παρηγορητικὰ σταμάτησε τοὺς πολλοὺς θρήνους τους, καὶ ἀφοῦ τοὺς ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ εἶναι μαζί τους μὲ τὸ πνεῦμα του, ἐφόσον αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ γίνεῖ μὲ τὸ σῶμα, καὶ ἀφοῦ εἶπε τέτοια, καθὼς ὅλοι τὸν παρακολουθοῦσαν, βγήκε ἀπὸ τὸ παλάτι. Καὶ ἀμέσως τὸν ἀκολούθησαν ὅλοι καὶ ἀρνιόνταν νὰ ἐπιστρέψουν· ἔφευγαν, γιὰτί δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ξαναδοῦν πιά μὲ τὰ δικά τους μάτια τὴν πόλη. Ὅταν ἔφθασαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, μὲ τὴν πειστικότητα τοῦ λόγου του, πού τοὺς προέτρεπε καὶ τοὺς ἔκανε δριμύτερες παρατηρήσεις, κάποια στιγμή ἐπιτέλους ἀποχωρίστηκαν ἀπ' αὐτὸν καὶ ἄρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν παρὰ τὴ θέλησή τους, ἐνῶ συχνὰ γύριζαν πίσω τὰ μάτια τους καὶ ἐμπόδιζαν τὰ πόδια τους νὰ προχωρήσουν. Μερικοὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς πιὸ θερμοὺς τὸν ἀκολουθοῦσαν ἀπὸ μακριὰ κλαίγοντας, μέχρι πού ἔπεσε ἡ νύχτα καὶ τοὺς χώρισε μεταξύ τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 37

Βγήκε λοιπὸν ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα ὁ γενναῖος ἐκεῖνος μὲ χαρὰ, ὅπως κάποιος πού, ἐπιστρέφοντας στὴν πατρίδα του ὕστερα ἀπὸ μακρὰ ἐξορία, βαδίζει χαρούμενος. Καὶ φοροῦσε ἀπ' ἔξω τὰ συνηθισμένα ἐνδύματα, ἀπὸ μέσα ὅμως ἐκεῖνο τὸ τρίχινο ράκος πού τοῦ εἶχε δώσει ὁ Βαρ-

εἰς οἰκίσκον πένητός τινος κατανήσας, τὰ περικείμενα αὐτῷ ἄμφια
 ἐκβαλὼν τελευταίαν ταύτην εὐποιῖαν τῷ πένητι δίδωσι καὶ οὕτω ταῖς
 ἐκεῖνου τε καὶ πολλῶν ἐτέρων πενήτων εὐχαῖς ἐπίκουρον ἑαυτοῦ τὸν
 Θεὸν θέμενος καὶ τὴν αὐτοῦ χάριν καὶ βοήθειαν ὡς ἱμάτιον σωτηρίου
 5 καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης ἑαυτῷ περιβαλλόμενος, ἐπὶ τὸν ἐρημικὸν
 ἐξῆλθε βίον, μὴ ἄρτον ἐπιφερόμενος, μὴ ὕδωρ, μηδ' ἄλλο τι τῶν πρὸς
 τροφήν ἐπιτηδείων, μὴ ἱμάτιον ἐνδεδυμένος, ἀλλ' ἢ τὸ σκληρὸν ἐκεῖνο
 ράκος μόνον, οὐπερ πρὸ μικροῦ ἐμνήσθημεν. Πόθῳ γάρ τινι ὑπερφυεῖ
 καὶ ἔρωτι θεῷ τρωθεὶς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀθανάτου βασιλέως Χριστοῦ,
 10 ὅλως ἦν τοῦ ποθομένου ἐξεστηκώς, ὅλως ἡλλοιωμένος Θεῷ, κάτο-
 χος τῆ τούτου ἀγάπῃ· «κραταιά», γάρ φησιν, «ὡς πῦρ ἀγάπῃ»· τοιαύ-
 την αὐτὸς ἀπὸ τῆς θείας ἀγάπης ἐδέξατο μέθην, καὶ οὕτως ἐξεκαύθη
 τῷ δίψει, κατὰ τὸν εἰπόντα· «ὄν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σέ,
 ὁ Θεός· ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα»·
 15 καὶ καθὼς ἡ τετρωμένη τῆς τοιαύτης ἀγάπης ψυχὴ βοᾷ ἐν τῷ Ἰσραηλ
 τῶν ἄσμάτων· «ἐκαρδίωσας ἡμᾶς τῷ πόθῳ σου, ἐκαρδίωσας ἡμᾶς»·
 καί· «δειξόν μοι τὴν ὄψιν σου, καὶ ἀκούτισόν μοι τὴν φωνὴν σου· ἡ γὰρ
 φωνὴ σου φωνὴ ἡδεῖα καὶ ἡ ὄψις σου ὠραία». Ταύτης τῆς ἀνεκλαλή-
 του ὠραιότητος Χριστοῦ τὸν πόθον ἐν καρδίᾳ δεξάμενος ὁ τῶν ἀπο-
 20 στόλων χορὸς καὶ τῶν μαρτύρων οἱ δῆμοι πάντων ὑπερεῖδον τῶν
 ὀρωμένων, πάσης δὲ ζωῆς τῆς προσκαίρου, καὶ τὰ μυρία τῶν βασά-
 νων καὶ θανάτων εἶδη προείλοντο, ἐρασθέντες τοῦ θεοῦ κάλλους καὶ
 τὸ περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ Λόγου λογισάμενοι φίλτρον. Τοῦτο τὸ πῦρ καὶ ὁ
 καλὸς οὗτος, καὶ εὐγενῆς μὲν τῷ σώματι, εὐγενέστατος δὲ μᾶλλον καὶ
 25 βασιλικώτατος τὴν ψυχὴν, ἐν ἑαυτῷ δεξάμενος, πάντων ὁμοῦ τῶν γηῖ-
 νων καταφρονεῖ, πατεῖ πάσας τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, ὑπερορᾷ
 πλοῦτου καὶ δόξης καὶ τῆς παρὰ ἀνθρώπων τιμῆς, ἀποτίθεται διάδημα
 καὶ ἀλουργίδα, τῶν ἀραχνίων ὑφασμάτων εὐτελέστερα ταῦτα λογισά-
 μενος, πρὸς πάντα δὲ τὰ ἐπίπονα καὶ λυπηρὰ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου προ-

λαάμ¹. Ἐκείνη τῆ νύχτα κατέλυσε στὸ σπιτάκι κάποιου φτωχοῦ, καὶ ἀφοῦ ἔβγαλε τὰ ρούχα ποὺ φοροῦσε, τὰ ἔδωσε στὸ φτωχὸ κάνοντας τὴν τελευταία ἀγαθοεργία· καὶ ἔτσι μὲ τὶς προσευχὲς καὶ ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων φτωχῶν, ἔχοντας γιὰ βοηθό του τὸ Θεὸ καὶ φορῶντας τὴ χάρη καὶ βοήθειά του σὰν σωτήριο ἱμάτιο καὶ χιτώνα χαρᾶς γιὰ τὸν ἑαυτό του, βγήκε στὴν ἐρημικὴ ζωὴ, χωρὶς νὰ ἔχει μαζί του οὔτε ψωμί, οὔτε νερό, οὔτε τίποτε ἄλλο κατάλληλο γιὰ τροφή, καὶ χωρὶς νὰ φορεῖ ἔνδυμα, παρὰ μόνο τὸ σκληρὸ ἐκείνο ράκος ποὺ πρὸ ὀλίγου ἀναφέραμε. Ἐπειδὴ εἶχε πληγωθεῖ στὴν ψυχὴ ἀπὸ κάποιο θαυμασίο πόθο καὶ θεϊκὸ ἔρωτα τοῦ ἀθάνατου βασιλιᾶ Χριστοῦ, εἶχε ἀφοσιωθεῖ τελείως στὸν ποθούμενό του, ἦταν ἐξ ὀλοκλήρου ἀλλοιωμένος ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ κυριευμένος ἀπὸ τὴν ἀγάπη του· γιὰτὶ λέει, ὅτι «ἡ ἀγάπη εἶναι δυνατὴ σὰν φωτιά»²· εἶχε μεθύσει δηλαδὴ τόσο πολὺ ἀπὸ τὴ θεϊκὴ ἀγάπη αὐτός, καὶ εἶχε καεῖ τόσο ἀπὸ τὴ δίψα, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνον ποὺ εἶπε· «ὅπως τὸ ἐλάφι τρέχει μὲ πόθο στὶς πηγὲς τῶν ὑδάτων, ἔτσι ποθεῖ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐσένα, Θεέ· δίψασε ἡ ψυχὴ μου τὸ Θεὸ τὸ δυνατό τὸν ζωντανό»³· καὶ ὅπως ἡ χτυπημένη ἀπὸ τέτοιου εἴδους ἀγάπη ψυχὴ φωνάζει στὸ Ἑῤασμα τῶν ἀσμάτων· «πλήγωσες τὴν καρδιά μας μὲ τὸν πόθο σου, μᾶς πλήγωσες τὴν καρδιά»⁴· καί· «δεῖξε μου τὴ μορφή σου καὶ κάνε με νὰ ἀκούσω τὴ φωνὴ σου· διότι ἡ φωνὴ σου εἶναι φωνὴ γλυκειὰ καὶ ἡ μορφή σου ὠραία»⁵. Αὐτῆς τῆς ἀνέκφραστης ὠραιότητος τοῦ Χριστοῦ τὸν πόθο δέχθηκαν στὴν καρδιά ἡ χορεία τῶν ἀποστόλων καὶ ὅλοι οἱ ὄμιλοι τῶν μαρτύρων καὶ περιφρόνησαν τὰ βλεπόμενα, καὶ ἀπὸ κάθε πρόσκαιρη ζωὴ προτίμησαν τὰ μύρια βασιανιστήρια καὶ τὶς μορφὲς τοῦ θανάτου, ἐρωτευμένοι τὴ θεϊκὴ ὁμορφία καὶ ἀναλογιζόμενοι τὴν ἀγάπη τοῦ θείου Λόγου γιὰ μᾶς. Αὐτὴ τὴ φωτιά δέχθηκε μέσα του καὶ ὁ καλὸς αὐτὸς καὶ εὐγενικὸς σωματικά, ἀλλὰ πολὺ πιὸ εὐγενικὸς καὶ βασιλικότατος ψυχικά, καὶ περιφρόνησε ὅλα μαζί τὰ γῆινα, κατανίκησε ὅλες τὶς ἡδονὲς τοῦ σώματος, καταφρόνησε πλοῦτο καὶ δόξα καὶ τὶς τιμὲς τῶν ἀνθρώπων, ἀπέβαλε τὸ στέμμα καὶ τὴ βασιλικὴ ἀλουργίδα, θεωρώντας τα πιὸ τιποτένια ἀπὸ τὰ ὑφάσματα τῶν ἀραχνῶν, καὶ ἐπιδόθηκε πρόθυμα σὲ ὅλους τοὺς κόπους καὶ τὶς ταλαιπωρεῖες τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς, φωνάζοντας· «ἡ ψυχὴ μου, Χρι-

2. Ἑῤασμα ἀσμ. 8,6· «κραταιὰ ὡς θᾶνατος ἀγάπη».

3. Ψαλμ. 41,1. 4. Ἑῤασμα 2,5. 5. Ἑῤασμα, 2,14.

θύμως ἑαυτὸν ἐκδίδωσιν, «ἐκολλήθη βοῶν, ὦ Χριστέ μου, ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου· ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου».

Καὶ οὕτως ἀμεταστρεπτὶ χωρήσας εἰς τὸ τῆς ἐρήμου βάθος, καὶ ὡς ἄχθος τι καὶ κλοιὸν βαρύτερον ἀποθέμενος τῶν προσκαιρῶν τὴν
5 σύγχυσιν, εὐφράνθη τῷ πνεύματι, καὶ τῷ ποθουμένῳ ἀτενίσας Χριστῷ, ἐβόα πρὸς αὐτόν, ὡς παρόντι καὶ τῆς φωνῆς ἐπαῖοντι διαλεγόμενος·

Μὴ τὰ ἀγαθὰ, φησί, τοῦ κόσμου τούτου ἴδοι ὁ ὀφθαλμὸς μου ἔτι, Κύριε· μὴ μετεωρισθεῖν ἀπὸ τῆς δεῦρο τὸν νοῦν ὑπὸ τῆς παρου-
10 σης ματαιότητος, ἀλλ' ἔμπλησον τοὺς ὀφθαλμούς μου, Κύριε, δακρῦων πνευματικῶν «καὶ κατεύθυνον τὰ διαβήματά μου» καὶ ὑπόδειξόν μοι τὸν σὸν θεράποντα Βαρλαάμ. Ὑπόδειξόν μοι τὸν ἐμοὶ σωτηρίας γενόμενον πρόξενον, ἵνα καὶ τοῦ ἐρημικοῦ βίου τούτου καὶ ἀσκητικοῦ δι' αὐτοῦ τὴν ἀκρίβειαν μάθοιμι καὶ μὴ τῇ
15 ἀπειρίᾳ τῶν πολέμων τοῦ ἐχθροῦ ὑποσκελισθῶ. Δός μοι, Κύριε, τὴν ὁδὸν εὐρεῖν δι' ἧς ἐπιτύχω σου, ὅτι τέτρωται ἡ ψυχὴ μου τῷ πόθῳ σου, καὶ σὲ διψῶ τὴν πηγὴν τῆς σωτηρίας.

Ταῦτα ἔστρεφε καθ' ἑαυτὸν ἀεὶ καὶ τῷ Θεῷ διελέγετο, διὰ προσευχῆς αὐτῷ καὶ θεωρίας ὑψηλοτάτης ἐνούμενος. Καὶ οὕτω συντόμως τὴν
20 ὁδοιπορίαν διήνευ, τὸν χῶρον σπεύδων καταλαβεῖν, ἔνθα Βαρλαάμ διήγεν. Ἐτρέφετο δὲ ταῖς φουμέναις βοτάναις κατὰ τὴν ἔρημον· οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐπεφέρετο, καθάπερ ἔφθην εἰπών, εἰ μὴ μόνον τὸ σῶμα τὸ ἴδιον καὶ τὸ ράκος ὃ περιεβέβλητο.

Ἄλλὰ τροφὴν μὲν μετρίαν καὶ οὐδαμινὴν ἐκ τῶν βοτανῶν ποριζόμενος, ὕδατος παντελοῦς ἠπόρει, ἀνύδρου καὶ ξηρᾶς οὐσῆς τῆς ἐρήμου
25 ἐκείνης. Ἦδη τοίνυν περὶ τὰς μεσημβρίας, τοῦ ἡλίου σφοδρὸν φλέγοντος, τῆς ὁδοιπορίας ἐχόμενος, σφοδρότερον αὐτὸς ἐφλέγετο ἐν δίψει καύματος ἐν ἀνύδρῳ, καὶ τὴν ἐσχάτην ἐταλαιπωρεῖτο ταλαιπωρίαν· ἀλλ' ἐνίκα ὁ πόθος τὴν φύσιν, καὶ ἡ δίψα, ἦν πρὸς τὸν Θεὸν ἐδίψα, τὴν
30 φλόγα ἐδρόσιζε τῆς τοῦ ὕδατος δίψης.

Ὁ δὲ μισόκαλος καὶ φθονερὸς διάβολος, μὴ ὑποφέρων ἐν αὐτῷ

6. Ψαλμ. 62,8.

7. Ψαλμ. 118,37· «ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμούς μου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα».

8. Ψαλμ. 39,3.

στέ, προσκολλήθηκε ἀπὸ πίσω σου· ἐνῶ τὸ δεξιό σου χέρι μὲ βοήθησε»⁶.

Ἔτσι, ἀφοῦ ἀναχώρησε γιὰ πάντα στὸ βάθος τῆς ἐρημιᾶς καὶ ἀφοῦ ἀπέρριψε σὰν κάποιον βάρος καὶ ἀλυσίδα βασιανιστικὴ τῆ σύγχυσης τῶν προσκαίρων, εὐφράνθηκε πνευματικὰ καί, ἀτενίζοντας τὸν Χριστὸ πὺ ποθοῦσε, φώναζε σ' αὐτόν, συνομιλώντας μαζί του σὰν νὰ ἦταν παρὼν καὶ γνώριζε τὴ φωνή του·

Νὰ μὴ ξαναδοῦν τὰ μάτια μου, Κύριε, τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, καὶ «νὰ μὴ ὑπερηφανευθεῖ ὁ νοῦς μου ἀπὸ δῶ ἀπὸ τῆ ματαιότητά τοῦ παρόντος»⁷, ἀλλὰ γέμισε τὰ μάτια μου, Κύριε, μὲ δάκρυα πνευματικὰ «καὶ καθοδήγησε τὰ βήματά μου»⁸ καὶ δεῖξε μου τὸ δοῦλο σου Βαρλαάμ. Δεῖξε μου αὐτόν πὺ ἔγινε γιὰ μένα πρόξενος σωτηρίας, γιὰ νὰ μάθω ἀπὸ αὐτόν τὴν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς ἐρημικῆς καὶ ἀσκητικῆς ζωῆς καὶ νὰ μὴ νικηθῶ ἐξαιτίας τῆς ἀπειρίας ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ ἐχθροῦ. Ἀξιώσε με, Κύριε, νὰ βρῶ τὸ δρόμο μὲ τὸν ὅποιο θὰ σὲ συναντήσω, γιὰτὶ εἶναι πληγωμένη ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ τὸν πόθο σου καὶ διψῶ ἐσένα τὴν πηγὴ τῆς σωτηρίας.

Αὐτὰ ἐπαναλάμβανε μέσα του διαρκῶς καὶ συνομιλοῦσε μὲ τὸ Θεό, ἔρχοντας σὲ ἔνωση μ' αὐτόν μέσω τῆς προσευχῆς καὶ ἀνώτερης θεωρίας, καὶ ἔτσι πρόθυμα ἔκανε τὴν ὁδοιπορία, θέλοντας νὰ φθάσει στὸν τόπο ὅπου ζοῦσε ὁ Βαρλαάμ. Τρεφόταν μὲ τὰ βότανα πὺ φυτρώνουν στὴν ἐρημο, γιὰτὶ τίποτε ἄλλο δὲν εἶχε μαζί του, ὅπως εἶπα παραπάνω, παρὰ μόνο τὸ σῶμα του καὶ τὸ ράκος πὺ φοροῦσε⁹.

Ὅμως, ἐνῶ ἐξασφάλιζε λίγη καὶ τιποτένια τροφὴ ἀπὸ τὰ βοτάνια, δὲν εὗρισκε καθόλου νερό, ἐπειδὴ ἡ ἐρημος ἐκεῖνη ἦταν χωρὶς νερὸ καὶ ξερή. Ἔτσι λοιπὸν κατὰ τὸ μεσημέρι, ἐνῶ ὁ ἥλιος ἔκαιε πάρα πολὺ, συνεχίζοντας τὴν ὁδοιπορία του, αὐτός, περισσότερο ἀπὸ τὸν καύσωνα, καιγόταν ἀπὸ τὴ δίψα ὄντας σὲ περιοχὴ χωρὶς νερὸ καὶ βασανιζόταν πάρα πολὺ· ἀλλὰ νικούσε τὴ φύση ὁ πόθος καὶ ἡ δίψα πὺ εἶχε πρὸς τὸ Θεὸ δρόσιζε τὴ φλόγα πὺ τοῦ προκαλοῦσε ἡ δίψα τοῦ νεροῦ.

Αὐτὸς ὅμως πὺ μισεῖ τὸ καλὸ, ὁ φθονερὸς διάβολος, μὴ ὑποφέ-

9. Βλ. σελ. 263.

τὴν τοιαύτην ὀρᾶν πρόθεσιν καὶ οὕτω θερμοτάτην πρὸς τὸν Θεὸν ἀγά-
 πην, πολλοὺς αὐτῷ κατὰ τὴν ἔρημον ἐξήγειρε πειρασμούς, ὑποβάλλων
 αὐτῷ μνήμην τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ δόξης καὶ τῆς παρισταμένης αὐτῷ
 λαμπροτάτης δορυφορίας, φίλων τε καὶ συγγενῶν καὶ ὁμηλικῶν, καὶ
 5 ὡς αἱ πάντων ψυχαὶ τῆς αὐτοῦ ἐξήρτηντο ψυχῆς, καὶ τὰς ἄλλας ἀνε-
 σεις τοῦ βίου· εἶτα τὸ τραχὺ τῆς ἀρετῆς προεβάλλετο καὶ τοὺς πολλοὺς
 αὐτῆς ἰδρῶτας, τοῦ σώματός τε τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸ ἀσύνηθες αὐτοῦ
 ἐν τῇ τοιαύτῃ ταλαιπωρίᾳ, καὶ τοῦ χρόνου τὸ μῆκος, τὴν ἐν χερσίν τε
 ἀνάγκην τῆς δίψης, καὶ τὸ μηδαμόθεν ἐκδέχεσθαι παράκλησιν ἢ τέλος
 10 τοῦ τοσοῦτου κόπου· καὶ ὅλως πολλὴν αὐτῷ ἤγειρε κονιορτὸν τῶν λογι-
 σμῶν ἐν τῇ διανοίᾳ, καθά που καὶ περὶ τοῦ μεγάλου γέγραπται Ἀνω-
 νίου.

Ὡς δὲ εἶδεν ἑαυτὸν ὁ ἐχθρὸς ἀσθενοῦντα πρὸς τὴν ἐκείνου πρόθε-
 σιν (τὸν Χριστὸν γὰρ αὐτὸς ἐνθυμούμενος καὶ τῷ ἐκείνῳ πόθῳ φλεγό-
 15 μενος, ρωννύμενός τε καλῶς τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ πίστει στηριζόμενος, εἰς
 οὐδὲν τὰς ἐκείνου ὑπερβολὰς ἐλογίζετο), κατησχύνθη ὁ πολέμιος ἐκ
 πρώτης, ὃ λέγεται, προσβολῆς πεσῶν. Ἐτέραν οὖν ἔρχεται ὁδὸν (πολ-
 λαὶ γὰρ αὐτῷ αἱ τῆς κακίας τρίβοι), καὶ φαντάσμασι ποικίλοις ἀνατρέ-
 πειν αὐτὸν ἐπειρᾶτο καὶ εἰς δειλίαν ἐμβαλεῖν, ποτὲ μὲν μέλας αὐτῷ
 20 φαινόμενος, οἷός ἐστι, ποτὲ δέ, ρομφαίαν ἐσπασμένην κατέχων, ἐπεπή-
 दा αὐτῷ καὶ πατάξαι ἠπέιλει, εἰ μὴ θᾶπτον εἰς τὰ ὀπίσω στραφῆ· ἄλλο-
 τε θηρίων ὑπήρχετο παντοδαπῶν μορφάς, βρυχῶν κατ' αὐτοῦ καὶ δει-
 νότατον ἀποτελῶν μυκηθμὸν καὶ ψόφον· εἶτα καὶ εἰς δράκοντα μετε-
 μορφοῦτο καὶ «ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον». Ὁ δὲ καλὸς ἐκεῖνος καὶ γεν-
 25 ναϊότατος ἀθλητῆς ἀτρέμας ἦν τὴν ψυχὴν, ἅτε δὴ τὸν Ὑψιστον ἑαυτοῦ
 καταφυγὴν θέμενος. Νήφων δὲ τῇ διανοίᾳ καὶ καταγελῶν τοῦ πονη-
 ροῦ, ἔλεγεν·

Οὐκ ἔλαθές με, ὧ ἀπατεῶν, ὅστις εἶ, ὁ ταῦτά μοι ἐγείρων, ὁ ἐξ
 ἀρχῆς κακὰ τεκταινόμενος τῶν ἀνθρώπων τῷ γένει καὶ ἀεὶ ποτε
 30 πονηρὸς ὢν καὶ τὸ βλάπτειν οὐδαμῶς ἀπολείπων. Ἄλλ' ὡς
 προσῆκόν σοι τὸ σχῆμα καὶ οἰκειότατον, αὐτῷ δὴ τούτῳ τῷ θη-
 ρίοις καὶ ἐρπετοῖς ὁμοιοῦσθαι, τὸ θηριῶδες σου τῆς γνώμης καὶ
 σκολιόν, ἰοβόλον τε καὶ βλαπτικὸν τῆς προαιρέσεως, ἐνδεικνυ-

10. Μ. Ἀθανασίου, *Βίος Μεγ. Ἀτωνίου*, P.G. 26,876 κ.ά.

11. Ἀσπίδα καὶ βασιλίσκος, δηλητηριώδη φίδια τῆς ἐρήμου. Βλ. Ψαλμ. 90,13.

ροντας νὰ βλέπει σ' αὐτὸν αὐτὴ τὴ διάθεση καὶ τὴν τόση ἀγάπη του πρὸς τὸ Θεό, τοῦ προκάλεσε πολλοὺς πειρασμοὺς στὴν ἔρημο, φέρνοντάς του στὴ μνήμη τὴ βασιλικὴ του δόξα καὶ τὴ λαμπρὴ ἀκολουθία πού τὸν παραστεκόταν ἀπὸ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ συνομήλικους, ὅτι οἱ ζωὲς ὄλων ἐξαρτῶνταν ἀπὸ τὴ δικὴ του ζωὴ, καὶ τὶς ἄλλες ἀνέσεις τῆς ζωῆς ἔπειτα τοῦ παρουσίαζε τὴν τραχύτητα τῆς ἀρετῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἰδρωῶτες της καθὼς καὶ τὴν ἀδυναμία τοῦ σώματος καὶ τὸ ὅτι ἦταν ἀσυνήθιστος αὐτὸς σὲ τέτοια ταλαιπωρία· ἐπίσης τὸ μᾶκρος τοῦ χρόνου, τὴν ἀνάγκη τῆς δίψας πού ἤδη ἀντιμετώπιζε καὶ τὸ ὅτι ἀπὸ πουθενὰ δὲν περίμενε παρηγοριὰ ἢ τελειωμὸ τοῦ τόσου κόπου· καὶ γενικὰ τοῦ σήκωνε πολλὴ σκόνη τῶν λογισμῶν στὴ σκέψη του, ὅπως ἔχει κάπου γραφεῖ καὶ γιὰ τὸν μέγα Ἀντώνιο¹⁰.

Ὅταν εἶδε ὁ ἐχθρὸς τὸν ἑαυτὸ του νὰ μὴ τὰ βγάξει πέρα μὲ τὴ διάθεση ἐκείνου (γιατὶ αὐτὸς ἐνθυμούμενος τὸ Χριστὸ καὶ φλεγόμενος ἀπὸ τὸν πόθο ἐκείνου, ἐνδυναμούμενος καλὰ μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ στηριζόμενος στὴν πίστη, δὲν λογάριζε τὶς προσβολὲς ἐκείνου), ντροπιᾶστηκε ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔπεσε, ὅπως λέγεται, μὲ τὴν πρώτη ἐπίθεση. Χρησιμοποιεῖ λοιπὸν ἄλλη μέθοδο (γιατὶ εἶναι πολλοὶ σ' αὐτὸν οἱ δρόμοι τῆς κακίας) καὶ μὲ διάφορα φαντάσματα ἐπιχειρεῖ νὰ τὸν ἀνατρέψει καὶ νὰ τὸν κάνει νὰ δειλιάσει, ἄλλοτε ἐμφανιζόμενος μαῦρος, ὅπως εἶναι, ἄλλοτε πάλι κρατώντας ξίφος γυμνὸ ὀρμοῦσε ἐναντίον του καὶ ἀπειλοῦσε νὰ τὸν χτυπήσει, ἐὰν δὲ γυρίσει ἀμέσως πίσω. Ἄλλοτε ἔπαιρνε διάφορες μορφὲς θηρίων, μουγκρίζοντας ἐναντίον του καὶ προκαλώντας τρομερὴ βοὴ καὶ θόρυβο καὶ ἔπειτα μεταμορφωνόταν σὲ δράκο καὶ σὲ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκο¹¹. Ἐκεῖνος ὁ καλὸς ὅμως καὶ γενναιοτάτος ἀθλητῆς ἔμενε ἀτρόμητος στὴν ψυχὴ, ἐπειδὴ εἶχε τὸν Ὑψιστο καταφύγιό του. Ἐχοντας νηφάλια τὴ διάνοιά του καὶ χλευάζοντας τὸν πονηρό, ἔλεγε:

Δὲν μὲ ξεγέλασες, ἀπατεώνα, ὅποιος εἶσαι, ἐσὺ πού μοῦ τὰ προκαλεῖς αὐτά, σὺ ὁ ὅποιος ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μηχανεύεσαι κακὰ στὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶσαι ἀνέκαθεν πονηρὸς καὶ δὲν ἐγκαταλείπεις ποτὲ τὸ νὰ βλάπτεις. Ἀλλὰ πόσο σοῦ πρέπει καὶ σοῦ ταιριάζει τὸ σχῆμα, διότι μὲ τὸ νὰ μεταμορφώνεσαι σὲ θηρία καὶ ἐρπετά, φανερώνεις τὴ θηριώδη καὶ στραβὴ γνώμη σου καὶ τὴ φαρμακερὴ καὶ βλαβερὴ πρόθεσή σου! Γιατὶ λοιπὸν, ἄθλιε, ἐπι-

μένω! Τί οὖν ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖς, ἄθλιε; ἐξότε γὰρ ἔγγων τῆς
 σῆς εἶναι κακίας τὰ μηχανήματα ταῦτα καὶ φόβητρα, οὐδεμία μοι
 λοιπὸν ἔτι ἐστὶ φροντίς περὶ σοῦ. «Κύριος ἐμοὶ βοηθός, κἀγὼ
 ἐπόψομαι τοὺς ἐχθρούς μου», καὶ «ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον
 5 σε ἐπιβήσομαι» οἷς ὁμοιοῦσαι, καὶ καταπατήσω σε τὸν λέοντα
 καὶ δράκοντα, τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ κραταιούμενος. «Αἰσχυν-
 θείησαν καὶ ἐντραπήθησαν πάντες οἱ ἐχθροί μου, ἀποστραφείη-
 σαν καὶ καταισχνυθείησαν σφόδρα διὰ τάχους».

10 Ταῦτα λέγων καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐαυτῷ περιβαλὼν ὄπλον
 ἀκαταγώνιστον, πάσας τὰς τοῦ διαβόλου φαντασίας κατήγησεν. Εὐ-
 θὺς γὰρ τὰ τε θηρία καὶ τὰ ἔρπετά, «ὡς ἐκλείπει καπνὸς ἐξέλιπον καὶ
 ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός», αὐτὸς δέ, τῇ τοῦ Χριστοῦ
 15 δυνάμει ἰσχύων, ἐπορεύετο χαίρων καὶ εὐχαριστῶν τῷ Κυρίῳ. Ἄλλὰ
 καὶ θηρία πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ ὄφρων παντοδαπὰ καὶ δρακοντόμορ-
 φα γένη ἢ ἔρημος ἐκείνη τρέφει, ἅτινα συναντῶντα αὐτῷ οὐκ ἔτι φαν-
 τασία, ἀλλ' ἀληθεία ἐδείκνυτο, ὡς ἐντεῦθεν φόβου μὲν ἦν πλήρης ἢ
 ὁδὸς καὶ πόνου· αὐτὸς δὲ ἀμφοτέρων ὑπερίπτατο τῷ λογισμῷ, «τὸν
 20 μὲν φόβον τῆς ἀγάπης», ὡς φησιν ἡ Γραφή, «ἔξω βαλλούσης», τὸν
 πόνον δὲ τοῦ πόθου ἐπικυφίζοντος. Οὕτως οὖν πολλαῖς καὶ ποικίλαις
 συμφοραῖς καὶ τάλαιπωρίαις πικτεύσας, δι' ἡμερῶν οὐκ ὀλίγων κατέ-
 λαβε τὴν ἔρημον ἐκείνην τῆς Σενααρίτιδος γῆς, ἐν ἣ ὁ Βαρλαάμ ᾤκει,
 ἔνθα καὶ ὕδατος τυχῶν τὴν φλόγα κατέσβεσε τῆς δίψης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'

25 Ἔμεινε δὲ Ἰωάσαφ διετίαν ὄλην κατὰ τὸ πέλαγος τῆς ἐρήμου
 ταύτης ἀλώμενος καὶ μὴ εὐρίσκων τὸν Βαρλαάμ, τοῦ Θεοῦ κἀνανῶθα
 τὸ στερρὸν τοῦ λογισμοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς ψυχῆς γενναῖον δοκιμάζον-
 τος. Καὶ ἦν οὕτως αἰθριος συγκαιόμενος τῷ καύσωνι καὶ τῷ κρύει
 πηγνύμενος καὶ ἀπαύστως ζητῶν ὡς περ τινα θησαυρὸν πολύτιμον τὸν
 30 τιμιώτατον γέροντα. Πᾶλλοι δὲ ὑπέμεινε πειρασμοὺς καὶ πολέμους
 τῶν πονηρῶν πνευμάτων, καὶ πολλοὺς ὑπήνεγκε πόνους τῆς τῶν βο-

12. Ὅπ. π. 13. Ψαλμ. 69,2. 14. Ψαλμ. 67,3. 15. Α' Ἰω. 4,18·
 «ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον».

χειρεῖς πράγματα ἀκατόρθωτα; Διότι ἀπὸ τότε πού κατάλαβα ὅτι τὰ τεχνάσματα καὶ φόβητρα εἶναι τῆς δικῆς σου κακίας, δὲν ἔχω καμμιά ἀγωνία γιὰ σένα. Ὁ Κύριος εἶναι βοηθός μου καὶ ἐγὼ βλέπω ἀφ' ὑψηλοῦ τοὺς ἐχθρούς μου, καὶ περπατῶ ἐπάνω σὲ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκο μὲ τὰ ὅποια ἐξομοιώνεσαι καὶ καταπατῶ ἐσένα τὸ λιοντάρι καὶ τὸ δράκο¹², ἐνισχυόμενος μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ. Εἶθε νὰ αἰσχυνοῦν καὶ νὰ ντραποῦν οἱ ἐχθροί μου ὅλοι, νὰ τραποῦν σὲ φυγὴ καὶ νὰ καταντροπιαστοῦν πάρα πολὺ γρήγορα¹³.

Λέγοντας αὐτὰ καὶ περιφρουρώντας τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, ὡς ὄπλο ἀκαταμάχητο, ἀχρήστευσε ὅλες τὶς ἐμφανίσεις τοῦ διαβόλου. Γιατὶ ἀμέσως καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετα ἐξαφανίστηκαν, ὅπως ἐξαφανίζεται ὁ καπνός, καὶ ὅπως λειώνει τὸ κερὶ μπροστὰ στὴ φωτιά¹⁴. ἐνῶ αὐτὸς ἐνισχυμένος μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ προχωροῦσε χαρούμενος, εὐχαριστώντας τὸν Κύριο. Ἡ ἔρημος ὁμως ἐκείνη τρέφει καὶ θηρία πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ κάθε εἶδους φίδια καὶ δρακοντόμορφα εἶδη, τὰ ὅποια τὸν συναντοῦσαν ὄχι πιά φανταστικά, ἀλλὰ ἐμφανιζόμενα ἀληθινά, ἔτσι πού ἐξ αἰτίας αὐτῶν ὁ δρόμος ἦταν γεμάτος φόβο καὶ κόπο· αὐτὸς ὁμως καὶ τὰ δυὸ τὰ ξεπερνοῦσε μὲ τὸ λογισμό, τὸν φόβο μὲ τὴν ἀγάπη, ἡ ὅποια, ὅπως λέει ἡ Γραφή, τὸν διώχνει¹⁵, ἐνῶ τὸν κόπο τὸν ἀνακούφιζε μὲ τὸν πόθο. Ἔτσι λοιπόν, ἀφοῦ ἀντιμετώπισε πολλές καὶ διάφορες συμφορὲς καὶ ταλαιπωρίες, ὕστερα ἀπὸ πολλές μέρες ἔφθασε στὴν ἔρημο ἐκείνη τῆς χώρας Σενααρίτιδας, στὴν ὅποια κατοικοῦσε ὁ Βαρλαάμ· ἐκεῖ βρῆκε καὶ νερὸ καὶ ἔσβησε τὴ φλόγα τῆς δίψας του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 38

Ἔμεινε ὁ Ἰωάσαφ μιὰ διετία ὀλόκληρη στὸ πέλαγος αὐτῆς τῆς ἐρήμου περιπλανώμενος χωρὶς νὰ βρίσκει τὸν Βαρλαάμ, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς καὶ ἐδῶ δοκίμαζε τὴ σταθερότητα τοῦ λογισμοῦ του καὶ τὴ γενναιότητα τῆς ψυχῆς του. Καὶ ἔτσι μένοντας στὸ ὑπαιθρο κατακαιόταν ἀπὸ τὸν καύσωνα καὶ πάγωνε ἀπὸ τὸ κρύο, καὶ ζητοῦσε ἀκατάπαυστα σὰν κάποιο πολύτιμο θησαυρὸ τὸν ἐντιμότερο γέροντα. Δέχθηκε πολλοὺς πειρασμοὺς καὶ ἐπιθέσεις τῶν πονηρῶν πνευμάτων, καὶ ὑπέφερε πολλοὺς κόπους ἀπὸ τὴν ἔλλειψη χόρτων, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦσε

τανῶν ἐνδείας, ἃς εἰς τροφήν ἐκέχρητο, ὅτι καὶ ταύτας, ξηρὰ οὐσα ἢ ἔρημος, ἐνδεῶς ἐβλάστανεν. Ἄλλὰ, τῷ πόθῳ τοῦ Δεσπότητος φλεγομένη ἢ ἀδαμαντίνη ψυχὴ ἐκείνη καὶ ἀήττητος, ῥᾶον ἤνεγκε τὰ λυπηρὰ ταῦτα ἢ τὰς ἡδονὰς ἕτεροι. Διὸ τῆς ἄνωθεν οὐ διήμαρτε συμμαχίας, ἀλλὰ, 5 κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν αὐτοῦ καὶ πόνων, αἱ παρὰ τοῦ ποθομένου Χριστοῦ ἐγγινόμεναι παρακλήσεις καθ' ὕπνου τε καὶ καθ' ὕπαρ εὐφραναν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Συμπληρουμένης δὲ τῆς διαιτίας, Ἰωάσαφ μὲν ἀπαύστως περιήει ζητῶν τὸν ποθούμενον καὶ ἐποτνιαῖτο πρὸς τὸν Θεὸν δάκρυα ποταμηδὸν τῶν ὀφθαλμῶν προχεόμενος, καί,

10 Δεῖξόν μοι, Δέσποτα, βῶν, δεῖξόν μοι τὸν αἰτιόν μοι τῆς σῆς ἐπιγνώσεως καὶ τῶν τοσούτων ἀγαθῶν γενόμενόν μοι πρόξενον καὶ μὴ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνομιῶν μου καλοῦ με τοσούτου στερησῆς, ἀλλ' ἀζιώσόν με ἰδεῖν τε αὐτὸν καὶ ἴσον αὐτῷ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀσκήσεως θέσθαι.

15 Εὐρίσκει δὲ Θεοῦ χάριτι σπήλαιον, ἰχνηλατήσας τῶν ἐκεῖσε πορευομένων τὴν τρίβον, καὶ μοναχῶ τινι ἐντυγχάνει τὸν ἐρημικὸν μετιόντι βίον. Καὶ τούτῳ θερμότατα περιχυθεὶς καὶ ἀσπασάμενος, τοῦ Βαρλαάμ ἠρώτα τὸ σκῆνωμα εὐρεῖν καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν διεξῆει, δῆλα τῷ ἀνδρὶ θέμενος. Δι' αὐτοῦ τοίνυν τὸν τόπον διδαχθεὶς τῆς τοῦ ζητουμένου οἰ- 20 κήσεως, καταλαμβάνει τάχιστα, ὡς ὅταν θηρευτῆς ἐμπειρότατος ἴχνησιν ἐπιτύχη τοῦ θηράματος. Καὶ φθάσας τινὰ σημεῖα τὰ παρὰ τοῦ ἄλλου γέροντος διδαχθέντα αὐτῷ, ἐπορευέτο χαίρων καὶ τῇ ἐλπίδι ῥωννύμενος, ὡς νήπιος ἐκ μακροῦ χρόνου τὸν πατέρα ἐλπίζων θεάσασθαι. Ὅταν γὰρ ὁ κατὰ Θεὸν πόθος εἰς ψυχὴν ραγῆ, πολλῶ τοῦ φυσικοῦ 25 δεῖκνυται θερμότερός τε καὶ βιαιότερος. Ἐφίσταται τοίνυν τῇ θύρᾳ τοῦ σπηλαίου καί, κρούσας,

Εὐλόγησον, εἶπε, Πάτερ, εὐλόγησον.

Ὡς δὲ τῆς φωνῆς ἀκούσας ἐξῆλθεν ὁ Βαρλαάμ τοῦ σπηλαίου, ἐγνώρισε τῷ Πνεύματι τόν, κατὰ γε τὴν ἔξω θεαν, οὐκ εὐχερῶς γνωρισθῆναι 30 δυνάμενον, διὰ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην μεταβολὴν καὶ ἀλλοίωσιν ἢ ἡλλοίωτο καὶ μετεβέβλητο τῆς ὄψεως ἐκείνης τῆς προτέρας καὶ τῆς ὥραϊον ἀνθούσης νεότητος, μεμελανωμένος μὲν ἐκ τῆς ἡλιακῆς καύ-

1. Ψαλμ. 93,19· «Κύριε, κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου αἱ παρακλήσεις σου ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν μου».

για τροφή του, γιατί και αυτά, ἐπειδὴ ἡ ἔρημος ἦταν ξερή, φύτρωναν λειψά. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ ἀδαμάντινη καὶ ἀκατάβλητη ἐκείνη ψυχὴ φλεγόταν ἀπὸ τὸν πόθο τοῦ Δεσπότη, ὑπέμεινε τὶς θλίψεις αὐτὲς πρὸς εὐκολα ἀπὸ ὅσο ἄλλοι ὑποφέρουν τὶς ἡδονές. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν στερήθηκε τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀντίθετα μάλιστα οἱ παρηγοριῆς ποὺ δεχόταν στὸν ὕπνο καὶ σὲ ὄραματα ἀπὸ τὸ Χριστὸ ποὺ ποθοῦσε, καὶ οἱ ὁποῖες ἦταν ἀνάλογες πρὸς τὶς λύπες καὶ τοὺς κόπους του, χαροποιοῦσαν τὴν ψυχὴ του¹. Καὶ καθὼς συμπληρώνονταν ἡ διαιτία, ὁ Ἰωάσαφ περιφερόταν ἀκατάπαυστα ἀναζητώντας αὐτὸν ποὺ ποθοῦσε καὶ φώναζε μεγαλόφωνα στὸ Θεό, χύνοντας ποτάμια ἀπὸ τὰ μάτια του δάκρυα καὶ λέγοντας:

Δεῖξε μου, Δέσποτά μου, δεῖξε μου αὐτὸν ποὺ ἔγινε αἴτιος νὰ σὲ γνωρίσω καὶ μοῦ προξένησε τόσα καλά, καί, ἐξαιτίας τῶν πολλῶν ἁμαρτιῶν μου, μὴ μοῦ στερήσεις ἓνα τόσο μεγάλο καλὸ. Ἀλλὰ ἀξίωσέ με νὰ τὸν δῶ καὶ νὰ κάνω τὸν ἴδιο μὲ αὐτὸν ἀγῶνα ἀσκήσεως.

Βρίσκει τότε μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ ἓνα σπήλαιο, ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη αὐτῶν ποὺ βιάδιζαν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ δρόμο, καὶ συναντᾷ ἓνα μοναχὸ ὁ ὁποῖος ἀκολουθοῦσε τὴ ζωὴ τοῦ ἐρημίτη. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε, τὸν ρωτοῦσε νὰ βρεῖ τὴ σκηνὴ τοῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦ διηγῶνταν τὰ δικά του φανερώνοντάς τα στὸν ἄνθρωπο. Καὶ ἀφοῦ πληροφορήθηκε ἀπὸ αὐτὸν τὸν τόπο ὅπου κατοικοῦσε αὐτὸς ποὺ ζητοῦσε, ἔφθασε ἐκεῖ πολὺ γρήγορα, ὅπως ἓνας πολὺ ἔμπειρος κυνηγὸς φθάνει τὸ θήραμα ὅταν βρεῖ τὰ ἴχνη του. Καὶ ἀφοῦ ἔφθασε σὲ κάποια σημάδια ποὺ τοῦ εἶπε ὁ ἄλλος γέροντας, βιάδιζε χαρούμενος καὶ ἐνισχυόμενος ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, σὰν ἓνα νήπιο ποῦ, ὕστερα ἀπὸ πολὺ χρόνον, ἐλπίζει νὰ δεῖ τὸν πατέρα του. Γιατί, ὅταν ὁ θεϊκὸς πόθος συγκλονίσει τὴν ψυχὴ, ὁ ἄνθρωπος γίνεται πολὺ πρὸ θερμὸς καὶ ὀρμητικὸς ἀπὸ ἓνα φυσικὸ ἄνθρωπο. Στέκεται λοιπὸν στὴν πόρτα τῆς σπηλιᾶς καὶ ἀφοῦ χτύπησε, εἶπε:

Εὐλόγησον, πάτερ, εὐλόγησον.

Ὅταν ὁ Βαρλαάμ ἄκουσε τὴ φωνὴ καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴ σπηλιά γνώρισε μὲ ὑπόδειξη τοῦ πνεύματος, αὐτὸν ποὺ δὲν ἦταν εὐκολο νὰ τὸν ἀναγνωρίσει ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ του ἐμφάνιση, ἐξαιτίας τῆς ἀξιοθαύμαστης ἐκείνης μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως τὴν ὁποία εἶχε ὑποστεί, καὶ εἶχε μεταβληθεῖ ἐκεῖνο τὸ πρόσωπο τῆς προηγούμενης νεότητάς του,

σεως, κατάκομος δὲ ταῖς θριζίν, ἐκτετυκνίας δὲ τὰς παρειὰς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔσω που εἰς βάθος δεδυκότας καὶ τὰ βλέφαρα περιπεφλεγμένα ἔχων ταῖς ροαῖς τῶν δακρῦων καὶ τῇ πολλῇ τῆς ἐνδείας τλαιπωρία. Ἔγνω δὲ καὶ Ἰωάσαφ τὸν πνευματικὸν πατέρα, τοὺς χαρακτῆρας μάλιστα τῆς ὄψεως ἔχοντα τοὺς αὐτοὺς. Στὰς οὖν εὐθὺς κατὰ ἀνατολὰς ὁ γέρων εὐχὴν ἀνέπεμψε τῷ Θεῷ εὐχαριστήριον, καί, μετὰ τὴν εὐχὴν ἐπειπόντες τὸ ἀμὴν, περιλαβόντες τε καὶ περιπτυσσόμενοι θερμοτάταις ἡμείβοντο ἀλλήλους περιπλοκαῖς, χρονίου πόθου ἐμφορούμενοι ἀκορέστως. Ἐπεὶ δὲ ἀρκοῦντως περιέλαβον καὶ προσηγόρευσαν, 10 καθίσαντες διωμίλουν. Λόγου δὲ ἀρξάμενος ὁ Βαρλαάμ,

Καλῶς ἦλθες, ἔλεγε, τέκνον ἡγαπημένον, τέκνον Θεοῦ καὶ κληρονόμη τῆς ἐπουρανίου βασιλείας διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν ἡγάπησας, ὃν ἐπόθησας δικαίως ὑπὲρ τὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτὰ καί, ὡς ἐχέφρων ἔμπορος καὶ σοφός, πάντα 15 πωλήσας, τὸν ἀτίμητον ἐξωνήσω μαργαρίτην, καί, τῷ ἀσύλῳ ἐντοχῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀργῷ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, πάντα δέδωκας μηδενὸς φεισάμενος τῶν ὕσον οὐπω παρερχομένων, ἵνα τὸν ἀργὸν ἐκεῖνον ἀγοράσῃς ἑαυτῷ. Δῶψοι Κύριος ἀντὶ τῶν προσκαιρῶν τὰ αἰώνια, ἀντὶ τῶν φθαρτῶν τὰ 20 ἄφθαρτα καὶ μὴ παλαιούμενα. Εἶπε γοῦν μοι, φίλτατε, πῶς ἐνταῦθα παρεγένου, πῶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἀφιζίν γέγονε τὰ κατὰ σέ, καὶ εἰ ἔγνω τὸν Θεὸν ὁ σὸς πατήρ, ἣ καὶ εἰσέτι, τῇ προτέρᾳ φερόμενος ἀφροσύνη, ὑπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ἀπάτης αἰχμαλωτίζεται.

Ταῦτα τοῦ Βαρλαάμ ἐρομένου, ἀναλαβὼν ὁ Ἰωάσαφ τὸν λόγον, ὅσα 25 μετὰ τὴν ἐκεῖνον ἀποδημίαν γέγονεν αὐτῷ καὶ ὅσα Κύριος εὐώδωσε μέχρι τῆς αὔθις συνελύσεως αὐτῶν, πάντα κατὰ μέρος διῆει. Ὁ δὲ γέρων, ἀκούων σὺν ἡδονῇ καὶ θαύματι, θερμῶς δακρῦων, ἔλεγε:

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀεὶ παριστάμενος καὶ βοηθῶν τοῖς ἀγαπῶσί σε. Δόξα σοι, Χριστέ, Βασιλεῦ τῶν ἀπάντων καὶ Θεῷ 30 πανάγαθε, ὅτι εὐδόκησας τὸν σπόρον, ὃν ἐν τῇ ψυχῇ κατέβαλον

πού ἦταν ὠραῖο καὶ ἀνθηρό. Καὶ δὲν ἦταν εὐκολο νὰ τὸν ἀναγνωρίσει γιὰτὶ ἦταν μαυρισμένος ἀπὸ τὸ κάψιμο τοῦ ἡλίου, μὲ τὰ μαλλιά του μακριά, τὰ μάγουλά του λειωμένα, τὰ μάτια βουλιαγμένα βαθειά, καὶ τὰ βλέφαρά του κατακαμμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα πού ἔχυσε καὶ τὴ μεγάλη στέρηση καὶ ταλαιπωρία. Γνώρισε ὁμως καὶ ὁ Ἰωάσαφ τὸν πνευματικὸ πατέρα του, ὁ ὁποῖος μάλιστα εἶχε τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του. Στάθηκε λοιπὸν ἀμέσως ὁ γέροντας πρὸς τὴν ἀνατολὴ καὶ ἔκανε εὐχαριστήρια προσευχὴ στὸ Θεό, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴ, ἀφοῦ εἶπαν τὸ ἄμην' καὶ ἀγκάλιασε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, ἀντάλλασαν ἀχόρταγα θερμούς ἐναγκαλισμούς μὲ χρόνιο πόθο. Καὶ ἀφοῦ ἀγκαλιάστηκαν καὶ προσφώνησαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο ἀρκετά, κάθισαν καὶ συνομιλοῦσαν. Ἄρχιζοντας τὸ λόγο ὁ Βαρλαάμ, εἶπε:

Καλῶς ἦρθες, ἀγαπημένο μου τέκνο, τέκνο τοῦ Θεοῦ καὶ κληρονόμο τῆς ἐπουράνιας βασιλείας, μέσω τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖο ἀγάπησες, τὸν ὁποῖο πόθησες δίκαια περισσότερο ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτά· καὶ σὰν μυαλωμένος καὶ σοφὸς ἔμπορος, ἀφοῦ τὰ πούλησες ὅλα, ἀγόρασες τὸ πολύτιμο μαργαριτάρι², καὶ ὅταν συνάντησες τὸν ἀσύλητο θησαυρὸ κρυμμένο στὸν ἀγρὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, τὰ ἔδωσες ὅλα χωρὶς νὰ λυπηθεῖς τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα πού σὲ λίγο παρέρχονται, γιὰ νὰ ἀγοράσεις τὸν ἀγρὸ ἐκεῖνο γιὰ τὸν ἑαυτό σου³. Εἶθε νὰ σοῦ δώσει ὁ Κύριος ἀντὶ τῶν προσκαιρῶν τὰ αἰώνια καὶ ἀντὶ τῶν φθαρτῶν ἐκεῖνα πού εἶναι ἄφθαρτα καὶ δὲν παλιώνουν. Πές μου λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, πῶς ἦρθες ἐδῶ, πῶς ἐξελίχθηκαν τὰ πράγματα μετὰ τὸν ἐρχομό μου, καὶ ἐὰν γνώρισε τὸ Θεὸ ὁ πατέρας σου, ἢ μήπως ἐξακολουθεῖ ἀκόμα, φερόμενος μὲ τὴν προηγούμενη ἀφροσύνη, νὰ αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ τὴν ἀπάτη τῶν δαιμόνων.

Ἄφοῦ ρώτησε αὐτὰ ὁ Βαρλαάμ, παίρνοντας τὸ λόγο ὁ Ἰωάσαφ, διηγήθηκε μὲ λεπτομέρεια ὅλα ὅσα τοῦ συνέβησαν μετὰ τὴν ἀναχώρηση ἐκείνου καὶ ὅσα πραγματοποίησε ὁ Κύριος μέχρι τῆ συνάντησής τους αὐτή. Ὁ γέροντας, ἀκούοντας μὲ εὐχαρίστηση καὶ θαυμασμό, δακρῦζοντας θερμά, ἔλεγε:

Δόξα σὲ σένα, Θεέ μας, πού πάντοτε συμπαρίστασαι καὶ βοηθᾷς ἐκείνους πού σὲ ἀγαποῦν. Δόξα σὲ σένα, Χριστέ, Βασιλιὰ τῶν ὅλων καὶ Θεὲ πανάγαθε, πού συγκατένευες, ὥστε ὁ σπόρος,

τοῦ δούλου σου Ἰωάσαφ, οὕτως ἑκατοστεύοντα καρπὸν ἐνεγκεῖν, ἐπάξιον σοῦ τοῦ γεωργοῦ καὶ Δεσπότου τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Δόξα σοι, Παράκλητε ἀγαθέ, τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ὅτι ἤς ἔδωκας χάριτος τοῖς ἀγίοις σου ἀποστόλοις, ταύτης μετασχεῖν
 5 κατηξίωσας τοῦτον, καὶ πολυάνθρωπα πλήθη τῆς δεισιδαίμονος δι' αὐτοῦ ἠλευθέρωσας πλάνης καὶ τῇ ἀληθινῇ ἐφώτισας θεογνωσίᾳ.

Οὕτω παρ' ἀμφοτέρων ἠύχαριστεῖτο ὁ Θεὸς καί, τοιαῦτα ὁμιλούντων καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγαλλιωμένων χάριτι, κατελάμβανεν ἡ ἐσπέρα. Καὶ
 10 δὴ πρὸς εὐχὴν ἀναστάντες τὰς συνήθεις ἐτέλουν λειτουργίας. Εἶτα καὶ τροφῆς μνησθέντες, παρετίθει πολυτελῆ ὁ Βαρλαάμ τράπεζαν, τῆς πνευματικῆς πεπληρωμένην καρυκείας, αἰσθητῆς δὲ ἥκιστα μετέχουσαν παρακλήσεως. Λάχανα γὰρ ἦσαν ὠμά, ὧν αὐτουργὸς καὶ γεωργὸς ἦν ὁ γέρων, καὶ φοίνικες ὀλίγοι ἐν τῇ αὐτῇ εὐρισκόμενοι ἐρήμῳ, καὶ
 15 ἄγριαι βοτάναι. Εὐχαριτήσαντες οὖν καὶ τῶν παρατιθεμένων μεταλαμβάνοντες καὶ ὕδωρ ἐκ τῆς παρατυγχανούσης πηγῆς πίνοντες, «τῷ ἀνοίγοντι χεῖρα καὶ ἐμπιπλῶντι πᾶν ζῶον» αὐθις ἠύχαρίστουν Θεῷ. Ἀναστάντες δὲ πάλιν καὶ τὰς νυκτερινὰς πληρώσαντες εὐχάς, τῆς πνευματικῆς πάλιν μετὰ τὴν εὐχὴν ἤπτοντο ὁμιλίας, λόγους σωτηρίους καὶ τῆς
 20 οὐρανοῦ πεπληρωμένους φιλοσοφίας παρ' ὄλην διεξερχόμενοι τὴν νύκτα, ἕως αὐτοὺς ὄρθρος τῶν συνήθων αὐθις μνησθῆναι εὐχῶν πεποιήκεν.

Ἐμεινε δὲ Ἰωάσαφ μετὰ τοῦ Βαρλαάμ ἱκανοὺς οὕτως ἰ χρόνους, τὴν θαυμαστὴν ταύτην καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον μετερχόμενος πολιτείαν,
 25 καὶ ὡς πατρὶ τούτῳ καὶ παιδευτῇ μεθ' ὄσης συμπαρομαρτῶν αὐτῷ ὑποταγῆς καὶ ταπεινώσεως, καὶ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν γυμναζόμενος ἀρετῆς, ἀριστά τε παιδευόμενος τὴν πάλιν τῶν πονηρῶν καὶ ἀοράτων πνευμάτων. Ἐντεῦθεν τὰ μὲν πάθη ἐθανάτωσε πάντα, τὸ φρόνημα δὲ τῆς σαρκὸς οὕτω καθυπέταξε τῷ πνεύματι, ὡς δούλον δεσπότη, τρυ-
 30 φῆς καὶ ἀναπαύσεως ἐπιλαθόμενος πάντη, τῷ ὕπνῳ δὲ ὡς κακῷ προστάσσειν οἰκέτῃ. Καί, ἀπλῶς εἶπεῖν, τοσοῦτος ἦν αὐτῷ ὁ ἀγὼν τῆς ἀσκήσεως, ὡς καὶ αὐτὸν θαυμάζειν τὸν πολλοὺς ἐν ταύτῃ χρόνους διε-

4. Λουκᾶ 8,6.

5. Ψαλμ. 144,16· «ἀνοίγεις σὺ τὰς χεῖράς σου καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας».

πού ἔσπειρα στήν ψυχὴ τοῦ δούλου σου Ἰωάσαφ, νὰ φέρει ἑκατονταπλάσιο καρπός⁴, ἀντάξιο σοῦ τοῦ γεωργοῦ καὶ Δεσπότη τῶν ψυχῶν μας. Δόξα σὲ σένα, Παράκλητε ἀγαθέ, τὸ Πανάγιο Πνεῦμα, γιατί ἀξίωσες αὐτὸν νὰ γίνει μέτοχος τῆς χάριτος πού ἔδωσες στοὺς ἀγίους σου ἀποστόλους, καὶ μέσω αὐτοῦ ἔλευθέρωσες πολυάνθρωπα πλήθη ἀπὸ τὴ δαιμονικὴ πλάνη καὶ τὰ φώτισες μὲ τὴν ἀληθινὴ θεογνωσία.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀποδίδονταν καὶ ἀπὸ τοὺς δύο εὐχαριστίες στὸ Θεό. Καὶ ἐνῶ ἔλεγαν τέτοια καὶ χαίρονταν γιὰ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, βράδυνασε. Σηκώθηκαν λοιπὸν γιὰ προσευχὴ καὶ ἔκαναν τὶς συνηθισμένες ἀκολουθίες. Ἐπειτα θυμῆθηκαν καὶ τὸ φαγητὸ καὶ ὁ Βαρλαάμ παράθεσε πλούσιο τραπέζι, γεμάτο μὲ πνευματικὰ καρυκεύματα, τὸ ὁποῖο ὁμως πρόσφερε ἐλάχιστη ὕλικὴ εὐχαρίστηση. Γιατί ὑπῆρχαν ὠμὰ λάχανα, τὰ ὁποῖα παραγωγὸς καὶ γεωργὸς ἦταν ὁ γέροντας, καὶ λίγοι χουρμάδες πού βρισκόνταν στήν ἔρημο ἐκείνη καὶ ἄγρια χόρτα. Ἀφοῦ λοιπὸν εὐχαρίστησαν τὸ Θεὸ καὶ ἔφαγαν αὐτὰ πού εἶχαν παρατεθεῖ, καὶ ἀφοῦ ἤπιαν νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴ πού ὑπῆρχε ἐκεῖ κοντά, εὐχαρίστησαν καὶ πάλι τὸ Θεό, ὁ ὁποῖος ἀνοίγοντας τὸ χέρι του χορταίνει κάθε ζωντανὸ ὄργανισμὸ⁵. Ἐπειτα σηκώθηκαν πάλι καὶ ἀφοῦ ἔκαναν τὶς νυχτερινὲς προσευχές, ἔπιασαν πάλι τὴν πνευματικὴ συζήτηση μετὰ τὴν προσευχὴ, ἀναπτύσσοντας ὅλη τὴ νύχτα θέματα σωτήρια καὶ γεμάτα οὐράνια φιλοσοφία, μέχρι πού τὸ ξημέρωμα τοὺς ἔκανε νὰ θυμηθοῦν τὶς συνηθισμένες πάλι προσευχές.

Ἐμεινε ὁ Ἰωάσαφ μαζί μὲ τὸ Βαρλαάμ ἔτσι ἀρκετὰ χρόνια, ζώντας αὐτὴ τὴ θαυμαστὴ καὶ πάνω ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες δυνάμεις ζωὴ, καὶ ἀκολουθώντας τον ὡς πατέρα καὶ ἐκπαιδευτὴ μὲ πολλὴ ὑποταγὴ καὶ ταπείνωση, καὶ ἀσκούμενος σὲ κάθε ἰδέα ἀρετῆς καὶ ἐκπαιδευόμενος ἄριστα στήν πάλη μὲ τὰ πονηρὰ καὶ ἀόρατα πνεύματα. Ἐτσι τὰ πάθη τὰ θανάτωσε ὅλα, ἐνῶ τὸ φρόνημα τῆς σάρκας τὸ ὑπόταξε τόσο πολὺ στὸ πνεῦμα, σὰν δοῦλο σὲ κύριο, ξεχνώντας ὀλότελα τὴν ἀπόλαυση καὶ τὴν ἀνάπαυση, καὶ διατάσσοντας τὸν ὕπνο σὰν κακὸ ὑπηρετή. Καὶ γενικά, τόσο μέγας ἦταν ὁ ἀγώνας τῆς ἀσκήσεώς του, ὥστε νὰ τὸν θαυμάζει ἀκόμα καὶ ὁ ἴδιος ὁ Βαρλαάμ, ὁ ὁποῖος εἶχε περάσει στήν ἄσκησις πολλὰ χρόνια, καὶ νὰ νικιέται ἀπὸ τὴ ρωμαλέα ἀντίστασή του. Γιατί τόσο μόνο ἔτρωγε ἀπὸ ἐκείνη τὴ σκληρὴ καὶ ὄχι εὐχαρί-

νεγκόντα Βαρλαάμ, καὶ τῆς καρτερᾶς αὐτῷ ἠτῆσθαι ἐνστάσεως. Το-
 σοῦτον μὲν γὰρ τῆς σκληρᾶς ἐκείνης καὶ ἀπαρακλήτου μετελάμβανε
 βρώσεως, ὅσον ἀποζῆν μόνον καὶ μὴ βιαίως θανόντα τοὺς μισθοὺς
 ζημιωθῆναι τῆς τῶν καλῶν ἐργασίας. Οὕτω δὲ εἰς τὸ ἀγρυπνεῖν τὴν
 5 φύσιν ὑπέταξεν, ὡς ἄσαρκός τις καὶ ἀσώματος. Εὐχῆς δὲ αὐτῷ καὶ τῆς
 νοερᾶς ἐργασίας ἄληκτον τὸ ἔργον ἦν, καὶ ἅπας ὁ τῆς ζωῆς χρόνος εἰς
 θεωρίας ἀνηλίσκετο πνευματικὰς τε καὶ οὐρανίους, ὡς μὴ ὦραν, μὴ
 στιγμήν αὐτὸν τοπαράπαν ζημιωθῆναι, ἀφ' οὗπερ τὴν ἔρημον ὤκησε
 ταύτην. Τοῦτο γὰρ ἔργον μοναχικῆς τάξεως, τὸ μηδέποτε ἀργὸν τῆς
 10 πνευματικῆς ἐργασίας εὐρεθῆναι, ὃ δὴ καλῶς κατώρθωσεν ὁ γενναῖος
 καὶ εὐσταλῆς σταδιοδρόμος τῆς οὐρανίου πορείας. Καὶ ἄσβεστον αὐτοῦ
 τὴν θέρμην ἐφύλαξεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἀναβάσεις αἰεὶ ἐν καρδίᾳ
 τιθέμενος, καὶ ἐκ δυνάμεως εἰς ὑψηλοτέραν μεταβαίνων δύναμιν,
 πόθῳ πόθον καὶ σπουδῆν σπουδῇ διηνεκῶς προστιθείς, ἕως ἐφθασεν
 15 εἰς τὴν ἐλπιζομένην καὶ ποθουμένην μακαριότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ'

Οὕτως οὖν ἀλλήλοις συνόντες Βαρλαάμ τε καὶ Ἰωάσαφ καὶ τὴν
 καλὴν ἀμιλλαν ἀμιλλώμενοοι, ἐκτὸς πάσης μερίμνης καὶ πάσης βιωτι-
 κῆς ὄντες ταραχῆς, ἀνεπιθόλωτόν τε τὸν νοῦν κεκτημένοι καὶ ἀμυγῇ
 20 πάσης συγχύσεως, μετὰ τοὺς πολλοὺς δὲ αὐτῶν ὑπὲρ εὐσεβείας καμάρ-
 τους, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν προσκαλεσάμενος τὸν πνευματικὸν υἱόν, ὃν
 διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγένησε, λόγου ἤπιετο καὶ ὁμιλίᾳ πνευματικῆς,
 Πάλαι, λέγων, ὦ φίλτατε Ἰωάσαφ, ἐν ταύτῃ σε τῇ ἐρήμῳ κατοικεῖν
 25 εἶδον οὖν ὡς ἐπε-
 θύμουν, εἶδόν σε ἀπορραγέντα μὲν κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ,
 συναφθέντα δὲ τῷ Χριστῷ ἀδιστακτῶ τῇ γνώμῃ, καὶ εἰς μέτρον
 ἐλθόντα τελειότητος τοῦ πληρώματος αὐτοῦ. Νῦν οὖν ἐπειδὴ μοι
 ὁ τῆς ἀναλύσεως καιρὸς ἐπὶ θύραις καὶ ἡ σύντροφος καὶ ἠλικιω-
 30 τις ἐπιθυμία τοῦ συνεῖναι τῷ Χριστῷ διὰ παντὸς ἤδη πληροῦται,
 σὲ μὲν δεῖ καλῶσαί μου τὸ σῶμα τῇ γῆ καὶ τὸν γοῦν ἀποδοῦναι
 τῷ χοῖ, μεῖναι δὲ τοῦ λοιποῦ ἐν τῷδε τῷ τόπῳ τῆς πνευματικῆς
 ἐχόμενον πολιτείας καὶ τῆς ἐμῆς μνεῖαν ποιούμενον μετριότητος.

στη τροφή, ὅσο γιὰ νὰ ζεῖ καὶ νὰ μὴ πεθάνει βίαια καὶ χάσει τοὺς μισθοὺς τῶν καλῶν ἔργων. Καὶ ὑπόταξε τόσο πολὺ τὴ φύση στὴν ἀγρυπνία, σὰν νὰ ἦταν κανένας ἄσαρκος καὶ ἀσώματος. Τὸ ἔργο πάλι τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νοερῆς ἐργασίας ἦταν ἀτελείωτο καὶ ὄλος ὁ χρόνος τῆς ζωῆς του καταναλισκόταν σὲ πνευματικὲς καὶ οὐράνιες θεωρίες, γιὰ νὰ μὴ χάσει καθόλου οὔτε ὥρα οὔτε στιγμή, ἀπὸ τότε ποὺ κατοίκησε τὴν ἔρημο αὐτή. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργο τῆς μοναχικῆς ιδιότητος, νὰ μὴ βρεθεῖ ποτὲ χωρὶς πνευματικὴ ἐργασία, πρᾶγμα ποὺ πολὺ καλὰ τὸ κατόρθωσε αὐτὸς ὁ γενναῖος καὶ εὐσταλῆς δρομέας τῆς οὐράνιας πορείας. Καὶ φύλαξε τὴ θέρημ του ἄσβεστη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι τέλους, κάνοντας διαρκῶς νέες ἀναβάσεις στὴν καρδιά του καὶ προχωρώντας ἀπὸ δύναμη σὲ ψηλότερη δύναμη, προσθέτοντας συνέχεια πόθο στὸν πόθο καὶ ἐπιθυμία στὴν ἐπιθυμία, μέχρι ποὺ ἔφθασε στὴ μακαριότητα ποὺ ἔλπιζε καὶ ποθοῦσε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39

Ἔτσι λοιπὸν ζώντας μαζί ὁ Βαρλαάμ καὶ ὁ Ἰωάσαφ καὶ ἀμιλλώμενοι τὴν καλῶς νοουμένη ἄμιλλα, ὄντας μακριὰ ἀπὸ κάθε φροντίδα καὶ κάθε βιοτικὴ ἀγωνία, καὶ ἔχοντας ἀθόλωτο καὶ ἀπαλλαγμένο τὸ νοῦ τους ἀπὸ κάθε σύγχυση, μετὰ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κόπους τους γιὰ τὴν εὐσέβεια, κάποια μέρα κάλεσε τὸν πνευματικὸ γιό, τὸν ὁποῖο γέννησε μέσω τοῦ Εὐαγγελίου¹, καὶ ἄρχισε πνευματικὴ συζήτηση καὶ συνομιλία μαζί του, λέγοντας:

Ἔπρεπε, ἀγαπητότατε Ἰωάσαφ, νὰ κατοικεῖς ἀπὸ καιρὸ σ' αὐτὴ τὴν ἔρημο· καὶ αὐτὸ μοῦ τὸ ὑποσχέθηκε ὁ Χριστὸς γιὰ σένα ἐνῶ προσευχόμουν, ὅτι θὰ σὲ δῶ πρὶν πεθάνω. Σὲ εἶδα λοιπὸν ὅπως ἐπιθυμοῦσα· σὲ εἶδα νὰ ἀποχωρίζεσαι ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ μέσα στὸν κόσμον, νὰ συνδέεσαι ἀδίστακτα μὲ τὸ Χριστό, καὶ νὰ φθάνεις στὸ μέτρο τοῦ τελείου ἀναστήματός του². Τώρα λοιπὸν, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τῆς ἀναχωρήσεώς μου πλησιάζει καὶ ἡ ἐπιθυμία ποὺ μὲ συντρόφευε καὶ εἶναι συνομηλική μου νὰ βρισκομαι μαζί μὲ τὸ Χριστὸ ἐκπληρώνεται γιὰ πάντα, ἐσὺ πρέπει νὰ θάψεις τὸ σῶμα μου στὴ γῆ, ἀποδίδοντας τὸ χῶμα στὸ χῶμα, καὶ νὰ μείνεις στὸ ἐξῆς σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπον ἀφοσιωμένος στὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ μνημονεύοντας τὴ μετριότητά μου. Γιατὶ φοβόμουν

Δέδοικα γὰρ μὴ ποτε ἢ ζοφερεὰ τῶν δαιμόνων πληθὺς τῇ ψυχῇ μου ἐμποδῶν καταστῆ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐμῶν ἀγνοημάτων.

Σὺ οὖν, τέκνον, μὴ ὀλιγορήσης τὸ ἐπίπονον τῆς ἀσκήσεως, μηδὲ δειλιάσης τὸ μῆκος τοῦ χρόνου καὶ τὰς ἐπιβουλάς τῶν δαιμόνων, ἀλλὰ τούτων μὲν τῆς ἀσθενείας, τῇ τοῦ Χριστοῦ ρωννύμενος χάριτι, τολμηρῶς καταγέλα, πρὸς δὲ τὴν σκληρότητα τῶν κόπων καὶ τὸ τοῦ χρόνου διάστημα οὕτως ἔσο, ὡς καθ' ἡμέραν τὴν ἐντεῦθεαν ἀνάλυσιν προσδοκῶν, καὶ ὡς ἀρχὴν εἶναι σοι τῆς ἀσκήσεως τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ τέλος. Οὕτως αἰεὶ τῶν μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, πρὸς τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατασκοπῶν δίδωκε τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καθάπερ ὁ θεῖος Ἀπόστολος παρακελεύεται, «μὴ ἐκκακῶμεν», λέγων· «ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα· τὸ γὰρ παραντίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια».

Ταῦτα λογιζόμενος, ἀγαπητέ, ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε καὶ ὡς καλὸς στρατιώτης σπούδαζε τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσαι. Κἂν λογισμοὺς σοι ὀλιγορίας ὁ πονηρὸς φέρῃ καὶ τὸν τόνον ὑποχαλᾶν τῆς προθέσεως σπεύδῃ, μὴ φοβοῦ αὐτοῦ τὰς ἐπιβουλάς, τὸ Δεσποτικὸν ἐννοῶν πρόσταγμα, «ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε», λέγοντος· «ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον». Διὸ «χαῖρε ἐν Κυρίῳ πάντοτε», ὅτι ἐξελέξατό σε καὶ διεχώρισεν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἔθετο ὡς ἐν προσώπῳ αὐτοῦ. Αὐτὸς δέ, ὁ καλέσας σε κλήσει ἀγία, ἐγγὺς ἐστὶν αἰεὶ. Μηδὲν μερίμνα, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματά σου γνωριζέσθω πρὸς τὸν Θεόν. Αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν· «οὐ μὴ σὲ ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω». Οὕτως μὲν οὖν ἐν τῇ σκληρότητι

3. Β' Κορ. 4,16-18. 4. Β' Τιμ. 2,3.

5. Ἰω. 16,32. 6. Φιλ. 4,4.

μήπως καμμιὰ φορά τὸ σκοτεινὸ πλῆθος τῶν δαιμόνων γίνεῖ ἐμπόδιο στὴν ψυχὴ μου ἐξαιτίας τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων μου.

Ἐσὺ λοιπόν, τέκνο μου, μὴν ἀμελήσεις τὴν ἐπίπονη ἄσκησι, οὔτε νὰ φοβηθεῖς τὸ μήκος τοῦ χρόνου καὶ τίς ἐπιθέσεις τῶν δαιμόνων, ἀλλά, ἐνισχυόμενος ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ, νὰ περιγεῶς μὲ τόλμη τὴν ἀδυναμία τους, καὶ στὴ σκληρότητα τῶν κόπων καὶ τὸ διάστημα τοῦ χρόνου νὰ φέρεσαι ἔτσι, σὰν νὰ περιμένεις κάθε μέρα τὴν ἀναχώρησι ἀπὸ ἐδῶ καὶ σὰν νὰ εἶναι ἡ μέρα αὐτὴ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ἀσκήσεως γιὰ σένα. Ἔτσι πάντοτε, ξεχνώντας αὐτὰ πού πέρασαν καὶ ἐπεκτεινόμενος σ' αὐτὰ πού ἔρχονται, ἐπιδίδωκε μὲ προσοχὴ τὸ βραβεῖο τῆς οὐράνιας κλήσεως τοῦ Θεοῦ στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως παραγγέλλει ὁ θεϊκὸς ἀπόστολος, λέγοντας: «νὰ μὴ λιποψυχοῦμε· ἀλλά, ἂν καὶ ὁ ἐξωτερικὸς ἄνθρωπός μας φθειρέται, ὁ ἐσωτερικὸς ὁμως ἀνανεώνεται μέρα μὲ τὴ μέρα· γιατί ἡ παροῦσα ἐλαφρὰ θλίψη μας μᾶς ἐξασφαλίζει ὑπερβολικὰ αἰώνιο μεγάλο ὄγκο δόξας, ἐφόσον δὲν ἀποβλέπουμε σ' αὐτὰ πού βλέπονται, ἀλλὰ σ' ἐκεῖνα πού δὲ βλέπονται· γιατί αὐτὰ πού βλέπονται εἶναι πρόσκαιρα, ἐνῶ ἐκεῖνα πού δὲ βλέπονται εἶναι αἰώνια»³.

Ἀναλογιζόμενος αὐτά, ἀγαπητέ μου, νὰ γίνεσαι γενναῖος καὶ ἰσχυρός, καὶ ὡς καλὸς στρατιώτης φρόντιζε νὰ ἀρέσεις σ' αὐτὸν πού σὲ στρατολόγησε⁴. Καὶ ἐὰν ὁ πονηρὸς σοῦ ἐμβάλλει λογισμοὺς ὀλιγωρίας καὶ προσπαθεῖ νὰ χαλαρώσει τὴν ἔντασι τῆς διαθέσεώς σου, νὰ μὴ φοβᾶσαι τίς ἐπιθέσεις του, ἔχοντας ὑπόψη τὴν προσταγὴ τοῦ Κυρίου, πού λέει· «στὸν κόσμον θὰ ἔχετε θλίψη· ἀλλὰ νὰ ἔχετε θάρρος· ἐγὼ νίκησα τὸν κόσμον»⁵. Γι' αὐτὸ νὰ χαίρεσαι στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου πάντοτε⁶, πού σὲ διάλεξε καὶ σὲ ἀπέσπασε ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ σὲ τοποθέτησε μπροστὰ του, καὶ αὐτὸς πού σὲ κάλεσε μὲ κλήσι ἅγια, εἶναι διαρκῶς κοντὰ σου. Νὰ μὴν ἀγωνιᾶς καθόλου⁷, ἀλλὰ κάθε τι ἃς γίνεται γνωστὸ στὸ Θεὸ μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν παράκλησι μαζί μὲ εὐχαριστία. Γιατὶ αὐτὸς εἶπε· «δὲν θὰ σὲ ἀφήσω οὔτε θὰ σὲ ἐγκαταλείψω»⁸. Ἔτσι λοιπόν στὴ σκληρότητα τῆς ζωῆς καὶ

7. Φιλ. 4,6.

8. Ἐβρ. 13,5.

τῆς ἀγωγῆς καὶ τῇ ὀλιγωρίᾳ τῆς ἀσκήσεως τοιούτους κτώμενος λογισμούς, εὐφραίνου, μεμνημένος Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν «ἐμνήσθην», γάρ φησι, «τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠυφράνθην».

- 5 Ὅταν δὲ πάλιν ὁ ἐξ ἐναντίας ἄλλον σοι-τρόπον ἐπινοῇ πο-
λέμων, ὑψηλόφρονας προβάλλων λογισμοὺς καὶ τὴν δόξαν ὑπο-
δεικνύων τῆς τοῦ κόσμου βασιλείας, ἧς κατέλιπες, καὶ τὰ λοιπὰ
τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, τὸν σωτήριον προβαλοῦ λόγον, ὡς θυρεὸν τὸν
φάσκοντα· «ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε,
10 ὅτι ἀχρεῖοι δούλοι ἐσμεν, ὅτι ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκα-
μεν». Ἀλλὰ καὶ τίς ἐξ ἡμῶν δύναται τὴν ὀφειλὴν ἐκτίσαι ἢν
ὀφείλομεν τῷ Δεσπότη, ὑπὲρ ὧν δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος
ὢν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν, καὶ ἔπαθεν ὁ
ἀπαθής, ἵνα τῶν παθῶν ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ; Ποία γὰρ χάρις
15 δούλῳ ὁμοία τῷ Δεσπότη παθεῖν; Ἡμεῖς δὲ πολλὰ τῶν αὐτοῦ
ὑστεροῦμεθα παθημάτων. Ταῦτα ἐννόει, λογισμοὺς καθαίρων
καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ
αἰχμαλωτίζων πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ· «καὶ ἡ
εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὴν καρ-
20 δίαν καὶ τὰ νοήματά σου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».
- Τούτων ὑπὸ τοῦ μακαρίου Βαρλαάμ λεχθέντων, ἡ ροὴ τῶν δακρῶν
τοῦ Ἰωάσαφ μέτρον οὐκ εἶχεν, ἀλλ', ὡς ἐκ πηγῆς πολυχεύμενος βρύ-
ουσα, ὄλον αὐτὸν καὶ τὴν γῆν ἐν ἧ' ἐκάθητο κατέβρεχεν. Ὀδυρόμενος
δὲ τὸν χωρισμόν, ἡξίου μάλα θερμῶς συνοδοιπόρος αὐτῷ τῆς τελευ-
25 νου ἐκδημίαν,
Διὰ τί, λέγων, τὸ σεαυτοῦ ζητεῖς μόνον, ὦ πάτερ, καὶ μὴ καὶ τὸ
τοῦ πλησίον; Πῶς δὲ τὴν τελείαν ἐν τούτῳ πληροῖς ἀγάπην κατὰ
τὸν εἰπόντα, «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν», πρὸς
ἀνάπαυσιν μὲν καὶ ζωὴν αὐτὸς ἀπαίρων, εἰς θλῖψιν δὲ καὶ ταλαι-
30 πωρίαν ἐμὲ καταλιμπάνων, καί, πρὶν καλῶς ἐγγυμνασθῆναι τοῖς
ἄθλοις τῆς ἀσκήσεως καὶ τῶν πολεμίων μαθεῖν τὰς πολυτρό-

στην ὀλιγωρία τῆς ἀσκήσεως, κάνοντας τέτοιους συλλογισμούς, νὰ εὐφραίνεσαι, φέροντας στή μνήμη σου τὸν Κύριο καὶ Θεό μας· γιατί λέει· «θυμῆθηκα τὸ Θεὸ καὶ δοκίμασα εὐφροσύνη»⁹.

“Ὅταν πάλι ὁ ἀντίπαλος ἐφευρίσκει γιὰ σένα ἄλλον τρόπο πειρασμῶν, προβάλλοντάς σου λογισμούς ὑψηλοφροσύνης καὶ δείχνοντάς του τὴ δόξα τῆς κοσμικῆς βασιλείας, τὴν ὁποία ἐγκατέλειψες, καὶ τὰ ἄλλα ποὺ ὑπάρχουν στὸν κόσμος, νὰ προβάλλεις ὡς ἀσπίδα¹⁰ τὰ σωτήρια λόγια, ποὺ λένε· «ὅταν κάνετε ὅλα ὅσα σᾶς ἔχουν διαταχθεῖ, νὰ λέτε· Εἴμαστε ἀνάξιοι δοῦλοι, γιατί κάναμε αὐτὸ ποὺ ἔπρεπε νὰ κάνουμε»¹¹. Ἄλλὰ καὶ ποιός ἀπὸ μᾶς μπορεῖ νὰ πληρώσει τὸ χρέος ποὺ χρωστᾶμε στὸ Δεσπότη, γιὰ τὸ ὅτι, ἐνῶ ἦταν πλούσιος, ἔγινε φτωχὸς γιὰ μᾶς γιὰ νὰ πλουτίσουμε ἐμεῖς μὲ τὴ φτώχεια ἐκείνου, καὶ ἔπαθε αὐτὸς ποὺ εἶναι ἀπαθὴς γιὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσει ἀπὸ τὰ πάθη¹²; Γιατί πόσο μεγάλη χάρη εἶναι γιὰ ἓνα δοῦλο νὰ πάθει τὰ ἴδια μὲ τὸ Δεσπότη; Ἐμεῖς ὅμως ὑπολειπόμαστε πολὺ ἀπὸ τὰ δικά του πάθη. Αὐτὰ νὰ σκέφτεσαι, καθαρίζοντας τοὺς λογισμούς σου καὶ κάθε ὑπερφάνεια ἐναντίον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ αἰχμαλωτίζοντας κάθε σκέψη σου στήν ὑπακοή τοῦ Χριστοῦ¹³, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ποὺ ξεπερνᾶ κάθε σκέψη, θὰ φρουρήσει τὴν καρδιά καὶ τὶς σκέψεις σου μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ¹⁴.

Ἄφοῦ εἰπώθησαν αὐτὰ ἀπὸ τὸν Βαρλαάμ, ἡ ροὴ τῶν δακρῶν τοῦ Ἰωάσαφ δὲν εἶχε μετρημὸ, ἀλλά, τρέχοντας σὰν ἄφθονη πηγὴ, κατὰβρεχαν αὐτὸν ὀλόκληρο καὶ τὸ ἔδαφος στὸ ὁποῖο καθόταν. Κλαίοντας γιὰ τὸ χωρισμὸ, ζητοῦσε ἔντονα νὰ γίνεῖ συνοδοιπόρος του στήν τελευταία του πορεία, καὶ νὰ μὴ μείνει πιά στή ζωὴ μετὰ τὴν ἀναχώρηση ἐκείνου, καὶ ἔλεγε·

Γιατί, πάτερ, ζητᾶς μόνο τὸ δικό σου καὶ ὄχι καὶ τὸ συμφέρον τοῦ πλησίον; Καὶ πῶς ἐκπληρώνεις μ' αὐτὸ τὴν τέλεια ἀγάπη, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνον ποὺ εἶπε, «νὰ ἀγαπᾶς τὸν πλησίον σου σὰν τὸν ἑαυτό σου»¹⁵, τὴ στιγμή ποὺ σὺ φεύγεις γιὰ τὴν ἀνάπαυση καὶ στή ζωὴ, καὶ ἐγκαταλείπεις ἐμένα στή θλίψη καὶ τὴν ταλαιπωρία, καί, πρὶν γυμνασθῶ καλὰ στοὺς ἀγῶνες τῆς ἀσκήσεως

12. Β' Κορ. 8,9. 13. Β' Κορ. 10,5. 14. Φιλ. 4,7.

15. Μαρκ. 12,31 καὶ Λουκᾶ 10,28.

πους ἐφόδους, πρὸς μονομαχίαν με τῆς αὐτῶν παρατάξεως προ-
 βαλλόμενος; Ἰνατί γένηται ἄλλο, εἰ μὴ βληθῆναι με ταῖς κακο-
 τρόποις αὐτῶν μηχαναῖς καὶ ἀποθανεῖν, οἴμοι! τὸν ψυχικὸν ὄν-
 τως καὶ αἰῶνιον θάνατον, ὅπερ τοῖς ἀπείροις καὶ δειλοῖς συμβαί-
 5 νειν πέφυκε μοναχοῖς; Ἀλλὰ δεήθητι τοῦ Κυρίου, δυσωπῶ, συν-
 ἐκδημον κάμει τοῦ βίου λαβεῖν. Ναί, πρὸς αὐτῆς τῆς ἐλπίδος ἧς
 ἔχεις ἀπολαβεῖν τοῦ καμάτου τὸν μισθόν, δεήθητι μηδεμίαν ἡμέ-
 ραν μετὰ τὸν σὸν χωρισμὸν παροικεῖν τῷ βίῳ καὶ εἰς τὸ πέλαγος
 ταύτης πλανᾶσθαι τῆς ἐρήμου.

10 Ταῦτα τοῦ Ἰωάσαφ σὺν δάκρυσι λέγοντος, ὁ γέρων πρῶως ἀνακόπτων
 καὶ ὁμαλῶς,

Οὐκ ὀφείλομεν, τέκνον, εἶπεν, τοῖς ἀνεφίκτοις κρίμασι τοῦ Θεοῦ
 ἀντίστασθαι. Ἐγὼ γὰρ πολλὰ δεηθεὶς περὶ τούτου καὶ τὸν ἀβία-
 στον Δεσπότην βιασάμενος τοῦ μὴ χωρισθῆναι ἡμᾶς ἀπ' ἀλλή-
 15 λων, ἐδιδάχθην παρὰ τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος ὥς οὐκ ἔστι συμφέ-
 ρον σὲ νῦν τὸ ἄχθος τῆς σαρκὸς ἀποθέσθαι, ἀλλὰ παραμεῖναι δεῖ
 τῇ ἀσκήσει, ἕως λαμπρότερον ἑαυτῷ τὸν στέφανον πλέξης. Οὐ
 γὰρ ἀρκούντως ἀκμὴν ἠγωνίσω πρὸς τὴν ἡτοιμασμένην σοι μι-
 σθαποδοσίαν, ἀλλὰ δεῖ σε κοπιᾶσαι μικρόν, ἵνα χαίρων εἰσέλθῃς
 20 εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. Ἐγὼ γὰρ ἐγγὺς σου τῶν ἑκατῶν
 λοιπὸν εἰμι χρόνων, διατελέσας ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ἐνιαυτοὺς
 ἤδη πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, σοὶ δέ, εἰ καὶ τοσοῦτον οὐκ ἐκταθή-
 σεται ὁ χρόνος, ἀλλὰ πλησίον σου γενέσθαι δεῖ, καθὼς κελεύει ὁ
 Κύριος, ἵν' ἐφάμιλλος ἀναδειχθῆς, καὶ μηδὲν ὄλως ὕστερούμενος
 25 τῶν βαστασάντων τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. Δέχου
 τοίνυν, ὦ φιλότης, τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα ἀσμένως. Ἄ γὰρ αὐ-
 τὸς βεβούλευται, τίς ἰκανὸς ἀνθρώπων διασκεδάσαι; Καὶ καρτέ-
 ρει τῇ ἐκείνου φυλαττόμενος χάριτι.

Νῆφε δὲ δεῖ πρὸς τοὺς ἐναντίους λογισμοὺς καὶ τὴν καθα-
 30 ρότητα τοῦ νοός, ὥσπερ τινὰ θησαυρὸν πολῦτιμον, ἄσυλον δια-
 τήρει, πρὸς ὑψηλοτέραν ἐργασίαν καὶ θεωρίαν ἐμβιβάζων ἑαυ-

16. Ματθ. 25,21.

17. Ματθ. 20,12: «ἴσους ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσασιν τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα».

καὶ μάθω τίς πολύμορφες ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν, μὲ στέλνεις νὰ μονομαχήσω μὲ τὴν παράταξή τους; Γιατί, τί ἄλλο μπορεῖ νὰ γίνῃ, παρὰ νὰ χτυπηθῶ ἀπὸ τίς κακότερορες μηχανές τους καὶ νὰ πεθάνω, ἀλίμονο, τὸν ὄντως ψυχικὸ καὶ αἰώνιο θάνατο, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο εἶναι φυσικὸ νὰ συμβαίνει στοὺς ἄπειρους καὶ δειλοὺς μοναχοὺς; Γι' αὐτό, παρακαλῶ, ἰκέτευσε τὸν Κύριο νὰ μὲ πάρεις καὶ μένα συνοδοιπόρο τῆς ζωῆς. Ναί, μαζί μὲ τὴν ἐλπίδα αὐτῆ πού ἔχεις ὅτι θὰ ἀπολαύσεις τὸν μισθὸ τοῦ κόπου σου, παρακάλεσε νὰ μὴ παραμείνω στὴ ζωὴ καμμιὰ μέρα μετὰ τὸ δικό σου χωρισμό, καὶ νὰ περιπλανῶμαι στὸ πέλαγος αὐτῆς τῆς ἐρήμου.

Ἐνῶ ὁ Ἰωάσαφ ἔλεγε αὐτὰ μὲ δάκρυα, ὁ γέροντας, διακόπτοντάς τον εὐγενικὰ καὶ μαλακὰ εἶπε·

Δὲν πρέπει, παιδί μου, νὰ ἀντιστεκόμαστε στὶς ἀκατάληπτες ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ. Γιατί ἐγὼ παρακάλεσα πολλές φορές γι' αὐτό καὶ ἐξεβίασα τὸν ἀβίαστο Κύριο νὰ μὴ χωρισθοῦμε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, καὶ διδάχθηκα ἀπὸ τὴν ἀγαθότητά του, ὅτι δὲν σὲ συμφέρει νὰ ἀποβάλεις τῶρα τὸ βάρος τῆς σάρκας, ἀλλὰ ὅτι πρέπει νὰ παραμείνεις στὴν ἄσκηση μέχρι νὰ πλέξεις πιὸ λαμπρὸ στεφάνι γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Γιατί δὲν ἀγωνίστηκες ἀκόμα ἀρκετὰ γιὰ τὴν ἀνταπόδοση πού εἶναι ἐτοιμασμένη γιὰ σένα· καὶ πρέπει νὰ κοιπιάσεις ἀκόμα λίγο, γιὰ νὰ μπῆεις χαρούμενος στὴ χαρὰ τοῦ Κυρίου σου¹⁶. Γιατί ἐγὼ εἶμαι σχεδὸν κοντὰ στὰ ἑκατὸ χρόνια, καὶ ἔχω κάνει στὴν ἔρημο αὐτῆ ἐβδομήντα πέντε ἤδη χρόνια· ἐνῶ ἐσύ, καὶ ἂν ἀκόμα δὲν παραταθεῖ τόσο ὁ χρόνος τῆς ζωῆς σου, ἀλλὰ πρέπει νὰ φθάσεις ἐκεῖ κοντὰ περίπου, ὅπως παραγγέλλει ὁ Κύριος, γιὰ νὰ γίνεις ἐφάμιλλος καὶ νὰ μὴ ὑπολείπῃσαι καθόλου ἀπὸ ἐκείνους πού σήκωσαν τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ καύσωνα¹⁷. Δέξου λοιπόν, ἀγαπητέ, ὅσα ἀποφάσισε ὁ Θεὸς μὲ εὐχαρίστηση. Γιατί αὐτὰ πού ἀποφασίζει ἐκεῖνος, ποιὸς εἶναι ἱκανὸς νὰ τὰ ἀνατρέψει; Καὶ κάνε ὑπομονή, φυλασσόμενος ἀπὸ τὴ χάρη ἐκείνου.

Νὰ εἶσαι πάντοτε νηφάλιος στοὺς ἀντίθετους διαλογισμοὺς καὶ νὰ διατηρεῖς τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ σου ἀσύλητη, σὰν κάποιο πολύτιμο θησαυρὸ, ἀνεβάζοντας τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ μέρα σὲ μέρα σὲ ὑψηλότερη ἐφαρμογὴ καὶ θεωρία, γιὰ νὰ ἐκπληρωθεῖ

τὸν ἡμέραν καθ' ἡμέραν. ἵνα πληρωθῇ ἐπὶ σοὶ ὁ τοῖς φίλοις αὐτοῦ ὁ Σωτὴρ ἐπηγγείλατο. «Ἐάν τις ἀγαπᾷ με», λέγων, «τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν».

- 5 Ταῦτα εἰπὼν ὁ γέροντος καὶ πολλῶν πλείονα τῆς ἡγιασμένης αὐτοῦ ψυχῆς καὶ θεολόγου γλώττης ἐπάξια, τὴν ἀνωμένην τοῦ Ἰωάσαφ ψυχὴν παρεμβθεῖτο. Εἶτα πρὸς τινὰς ἐκπέμπει αὐτὸν ἀδελφούς, ἐκ πολλοῦ διαστήματος τὴν οἰκῆσιν ἔχοντας, τοῦ ἀγαγεῖν τὰ πρὸς τὴν ἱερὰν θυσίαν ἀρμόδια. Καὶ δὴ ἀναζωσάμενος ὁ Ἰωάσαφ λιὰν τάχιστα τὴν διακονίαν
- 10 πληροῖ· ἐδεδίει γὰρ μὴ πως, ἀπόντος αὐτοῦ, τὴν ὀφειλὴν ὁ Βαρλαάμ τῆς φύσεως ἀποδῶ, καί, τὸ πνεῦμα παραθεῖς τῷ Κυρίῳ, ζημίαν αὐτῷ τὴν χαλεπὴν ἐπενέγκοι, μὴ ρημάτων, μὴ προσφθεγμάτων ἐξοδίων, μὴ εὐχῶν, μὴ εὐλογιῶν τῶν ἐκείνου, τυγχάνοντι.

- Ὄψω δὲ ἀνδρικότατα διελθόντος αὐτοῦ τὴν μακρὰν ὁδὸν ἐκείνην
- 15 καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς θυσίας ἐνεγκόντος, προσφέρει τῷ Θεῷ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ὁ θεϊότατος Βαρλαάμ καὶ κοινωνήσας αὐτός, μεταδούς δὲ καὶ τῷ Ἰωάσαφ τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, ἡγαλλιάσατο τῷ Πνεύματι. Καὶ τῆς συνήθους μεταλαβόντες τροφῆς, ψυχωφελέσι λόγοις τὴν ψυχὴν αὐθις ἔτρεφε τοῦ Ἰωάσαφ,

- 20 Οὐκ ἔτι, λέγων, ἡμᾶς, ὧ φίλτατε υἱέ, συναγάγη ἐν τῷ βίῳ τούτῳ εἰς ἐν ἐστία καὶ τράπεζα· πορεύομαι γὰρ ἤδη τὴν τελευταίαν ὁδὸν τῶν πατέρων μου. Χρὴ οὖν σε τὸ πρὸς ἐμὲ φίλτρον διὰ τῆς φυλακῆς τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καὶ τῆς ἐν τῷδε τῷ τόπῳ μέχρι τέλους καρτερίας, ἐπιδείξασθαι, πολιτευόμενος καθὼς ἔμαθες
- 25 καὶ ἐδιδάχθης καὶ μεμνημένος διὰ παντὸς τῆς ταπεινῆς καὶ ραθύμου μου ψυχῆς. Χαρᾷ οὖν χαῖρε καὶ τῇ ἐν Χριστῷ ἀγαλλιάσει εὐφραίνου, ὅτι τῶν ἐπιγείων καὶ φθαρτῶν ἀνητηλάξω τὰ αἰώνιά τε καὶ ἄφθαρτα, καὶ ὅτι ἐγγίξει ὁ μισθὸς τῶν ἔργων σου, καὶ ὁ μισθαποδότης ἤδη πάρεστιν, ὃς ἤξει τὸν ἀμπελῶνα ἰδεῖν
- 30 ὃν ἐγεώργησας καὶ πλουσίως σοὶ τὸν μισθὸν τῆς γεωργίας παρέξει. «Πιστὸς γὰρ ὁ λόγος» καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, καθὼς ὁ θεσπέσιος βοᾷ Παῦλος· «εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσο-

18. Ἰω. 14,23.

19. Β' Τιμ. 2,11.

σέ σένα αὐτὸ πὸ ὑποσχέθηκε ὁ Σωτήρας στοὺς φίλους του, λέγοντας· «ἐὰν κανεῖς μὲ ἀγαπᾶ, θὰ τηρήσει τὸ λόγο μου, καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ τὸν ἀγαπήσει καὶ θὰ ἔρθουμε σ' αὐτὸν καὶ θὰ κατοικήσουμε μαζί του»¹⁸.

Ἄφου εἶπε αὐτὰ ὁ γέροντας καὶ πολὺ περισσότερα ἀντάξια τῆς ἀγιασμένης ψυχῆς του καὶ τῆς θεόπνευστης γλώσσας του, παρηγόρησε τὴν ἀναστατωμένη ψυχὴ τοῦ Ἰωάσαφ. Ἔπειτα τὸν ἔστιλε σὲ μερικοὺς ἀδελφούς, πὸ κατοικοῦσαν σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση, γιὰ νὰ φέρει τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ θεία λειτουργία. Ὁ Ἰωάσαφ λοιπὸν, ἀφου ζώστηκε, ἐκτέλεσε ὅσο γρηγορότερα μποροῦσε τὴ ἀποστολὴ του, γιὰτὶ φοβόταν μήπως κατὰ τὴν ἀπουσία του ἀποδώσει ὁ Βαρλαάμ τὸ φυσικὸ χρέος του, καὶ παραδώσει τὸ πνεῦμα στὸν Κύριο, προξενώντας στὸν ἑαυτὸ του μεγάλη ζημιὰ, στερούμενος καὶ τὰ λόγια καὶ τὶς ἐξόδιες προσφωνήσεις καὶ τὶς εὐχὲς καὶ τὶς εὐλογίες ἐκείνου.

Ἔτσι λοιπὸν, ἀφου διέσχισε θαρραλέα τὴ μεγάλη ἐκείνη ἀπόσταση καὶ ἔφερε τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴν ἱερὴ θυσία, ὁ θεϊκὸς Βαρλαάμ πρόσφερε στὸ Θεὸ τὴν ἀναίμακτη θυσία, καὶ ἀφου κοινώνησε ὁ ἴδιος καὶ κοινώνησε καὶ τὸν Ἰωάσαφ μὲ τὰ ἄχραντα μυστήρια τοῦ Χριστοῦ, δοκίμασαν μεγάλη πνευματικὴ χαρὰ. Ἄφου ἔφαγαν στὴ συνέχεια τὴ συνηθισμένη τροφή, ἐνίσχυσε πάλι τὴν ψυχὴ τοῦ Ἰωάσαφ μὲ λόγια ψυχωφελῆ, λέγοντας·

Δὲ θὰ μᾶς ξανασυγκεντρώσει μαζί, ἀγαπητό μου παιδί, ἐστία καὶ τράπεζα στὴ ζωὴ αὐτὴ· γιὰτὶ ἤδη βαδίζω τὸν τελευταῖο δρόμο τῶν πατέρων μου. Πρέπει λοιπὸν ἐσὺ νὰ δείξεις τὴν ἀγάπη σου γιὰ μένα μὲ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐγκαρτέρησή σου στὸν τόπο αὐτὸ μέχρι τὸ τέλος, ζώντας ὅπως ἔμαθες καὶ διδάχθηκες καὶ ἐνθυμούμενος πάντοτε τὴν ταπεινὴ καὶ νωθρὴ ψυχὴ μου. Νὰ χαίρεσαι λοιπὸν πολὺ καὶ νὰ εὐφραίνεσαι μὲ τὴν ἐν Χριστῷ ἀγαλλίαση, γιὰτὶ ἀντάλλαξες τὰ ἐπίγεια καὶ φθαρτὰ μὲ τὰ αἰώνια καὶ ἄφθαρτα καὶ γιὰτὶ πλησιάζει ἡ μισθαποδοσία τῶν ἔργων σου καὶ εἶναι ἤδη παρὼν ὁ μισθαποδότης, ὁ ὁποῖος θὰ ἔρθει νὰ δεῖ τὸ ἀμπέλι πὸ καλλιέργησες καὶ θὰ σοῦ δώσει πλοῦσια ἀμοιβὴ γιὰ τὴν καλλιέργεια. Γιὰτὶ εἶναι ἀξίοπιστα καὶ ἀποδεκτὰ τὰ λόγια, πὸ λέει ὁ θεσπέσιος Παῦλος φωνάζοντας· «ἐὰν πεθάναμε μαζί του, θὰ ζήσουμε ἐπίσης μαζί του»¹⁹.

μεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν βασιλείαν τὴν αἰώνιον καὶ ἀτελεύτητον», τῷ φωτὶ καταλαμπόμενοι τῷ ἀπροσίτῳ, καὶ τῆς ἐλλάμπσεως καταξιούμενοι τῆς μακαρίας ὄντως καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος.

5 Τοιαῦτα μὲν ὁ Βαβλαὰμ ἕως ἑσπέρας καὶ παρ' ὄλην τὴν νύκτα τῷ Ἰωάσαφ ὠμίλει, ἀκατασχέτοις δάκρυσιν ὄδυρομένῳ καὶ τὸν χωρισμὸν μὴ φέροντι. Ἄρτι δὲ τῆς ἡμέρας διαφανούσης, τὴν πρὸς αὐτὸν ὀμιλίαν διαπεράνας, ἤρην εἰς οὐρανὸν χειράς τε καὶ ὄμματα, καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμψας τῷ Θεῷ ἔφη·

10 Κύριε, ὁ Θεός μου, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἐπεῖδες τὴν ταπείνωσίν μου καὶ ἐν τῇ ὀρθόδοξῳ σου ὁμολογίᾳ καὶ ἐν ὁδῷ τῶν ἐντολῶν σου ἠξίωσας τὸν δρόμον τελέσαι με τῆς ἐνθάδε παροικίας μου. Καὶ νῦν, φιλάγαθε Δέσποτα καὶ πανοικτίρμον, δέξαι με εἰς τὰς αἰωνίους σου
15 σκηνάς, καὶ μὴ μνησθῆς ὅσα σοι ἤμαρτον ἐν γνώσει τε καὶ ἀγνοίᾳ. Φύλαξον δὲ καὶ τὸν πιστὸν σου δοῦλον τοῦτον, οὐπὲρ προστῆναι με τὸν ἀχρεῖόν σου ἠξίωσας οἰκέτην· ρῦσαι αὐτὸν ἀπὸ πάσης ματαιότητος καὶ ἐπηρείας τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ὑψηλότερον αὐτὸν ποιήσον τῶν πολυπλόκων παγίδων, ὧν εἰς σκάνδαλον ἠπλωσεν ὁ πονηρὸς πάντων τῶν θελώντων σωθῆναι. Ἀφάνισον, παντοδύναμε, πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἀπατεῶνος ἀπὸ προσώπου τοῦ δούλου σου, καὶ δὸς αὐτῷ ἐξουσίαν πατεῖν τὴν ὀλεθροτόκον κάραν τοῦ πολεμίου τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Κατά-
20 πεμψον ἐξ ὕψους τὴν χάριν τοῦ ἀγίου σου Πνεύματος καὶ ἐνίσχυσον αὐτὸν πρὸς τὰς ἀοράτους παρατάξεις, ἵνα τὸν τῆς νίκης ἀξιωθῆ παρὰ σοῦ στέφανον δέξασθαι καὶ δοξασθῆ ἐν αὐτῷ τὸ ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ὅτι σοὶ πρέπει δόξα καὶ αἴνεσις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ταῦτα εὐξάμενος καὶ τὸν Ἰωάσαφ πατρικῶς περιπτυσάμενος καὶ
30 ἀσπασμὸν αὐτῷ δοὺς ἐν φιλήματι ἀγίῳ, τῷ τύπῳ τε τοῦ σταυροῦ ἐαυτὸν ἐπισφραγισάμενος καὶ τοὺς πόδας ἐξάρας καὶ λίαν περιχαρῆς γενόμενος, ὥσπερ τινῶν ἐπιδημησάντων φίλων, πρὸς τὴν μακαρίαν ἀπῆλθε πορείαν, πρὸς τὴν ἐκεῖθεν διελθὼν γεροδοσίαν, πρεσβύτης ὢν καὶ πλήρης ἡμερῶν τῶν τοῦ πνεύματος.

ἐὰν τώρα ὑποφέρουμε, θὰ βασιλέψουμε μαζί του στήν αἰώνια καί ἀτελείωτη βασιλεία, πλημμυρισμένοι μὲ τὸ ἀπλησίαστο φῶς καί ἀξιωμένοι τῆς ἀκτινοβολίας τῆς ὄντως μακάριας καί ζωαρχικῆς Τριάδος.

Καὶ ἔλεγε ὁ Βαρλαάμ τέτοια μέχρι τὸ βράδυ καὶ ὀλόκληρη τὴ νύχτα στὸν Ἰωάσαφ, ὁ ὁποῖος ἔκλαιε μὲ ἀσυγκράτητα δάκρυα καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὸ χωρισμό. Μόλις ἔφεξε ἡ μέρα, ἀφοῦ τελείωσε τὴν ὁμιλία του πρὸς αὐτόν, σήκωσε τὰ χέρια καὶ τὰ μάτια του στὸν οὐρανὸ καὶ ἀναπέμποντας εὐχαριστία στὸ Θεό, εἶπε·

Κύριε καὶ Θεέ μου, σὺ ποῦ εἶσαι πανταχοῦ παρὼν καὶ γεμίζεις τὰ πάντα, σ' εὐχαριστῶ ποῦ πρόσεξες τὴν ταπεινώσή μου καὶ μὲ ἀξιώσες νὰ τελειώσω τὸ δρόμο τῆς ἐδῶ ζωῆς μου μέσα στήν ὀρθόδοξη ὁμολογία καὶ τὴν ὁδὸ τῶν ἐντολῶν σου. Καὶ τώρα, φιλάγαθε καὶ πολυεύσπλαγγνε Δέσποτά μου, δέξου με στίς αἰώνιες σκηνές σου καὶ μὴ λάβεις ὑπόψη σου ὅσα ἀμάρτησα ἐνώπιόν σου ἐν γνώσει ἢ καὶ ἀγνοίᾳ. Φύλαξε καὶ αὐτὸν τὸν πιστὸ σου δοῦλο, τοῦ ὁποῖου ἀξιώσες ἐμένα τὸν ἄχρηστο δοῦλο σου νὰ γίνω προϊστάμενος· γλίτωσέ τον ἀπὸ κάθε τι τὸ ἀνώφελο καὶ ἀπὸ κάθε ἐπηρεασμὸ τοῦ ἀντιπάλου καὶ κάνε τον ἀνώτερον ἀπὸ τις πολὺπλοκες παγίδες, τις ὁποῖες ἄπλωσε ὁ πονηρὸς γιὰ νὰ σκανδαλίσει ὄλους ὅσους θέλουν νὰ σωθοῦν. Ἐξαφάνισε, παντοδύναμε, ὅλη τὴ δύναμη τοῦ ἀπατεώνα ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ δούλου σου καὶ δῶσε του τὴν ἐξουσία νὰ πατεῖ τὸ κεφάλι τοῦ ἐχθροῦ τῶν ψυχῶν μας, ποῦ γεννᾷ τὸν ὄλεθρο. Στεῖλε ἀπὸ ψηλὰ τὴ χάρη τοῦ ἀγίου σου Πνεύματος καὶ ἐνίσχυσέ τον μὲ τις ἀόρατες παρατάξεις, γιὰ νὰ ἀξιωθεῖ νὰ δεχθεῖ ἀπὸ σένα τὸ στεφάνι τῆς νίκης καὶ νὰ δοξασθεῖ σ' αὐτὸν τὸ ὄνομά σου, τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, γιατί σὲ σένα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ὁ ἔπαινος στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ προσευχόμενος καὶ ἀγκάλιασε πατρικᾶ τὸν Ἰωάσαφ καὶ τὸν ἀσπάσθηκε μὲ φιλι ἅγιο καὶ ἔκανε τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, σήκωσε τὰ πόδια του καὶ γεμάτος χαρά, σὰν νὰ ἦρθαν κάποιοι φίλοι του, ἀναχώρησε γιὰ τὴν μακάρια πορεία, περνώντας ἐκεῖ ὅπου γίνεται ἡ ἀπονομὴ τῶν βραβείων, ὄντας γέρος καὶ γεμᾶτος ἀπὸ ἡμέρες πνευματικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ, περιχυθεὶς τῷ πατρὶ μεθ' ὄσης ἂν εἶποις τῆς εὐλαβείας καὶ οἰμωγῆς, δάκρυσί τε τὸ λείψανον λούσας καὶ τῷ τριχίνῳ ρακίῳ, ὅπερ αὐτὸς ἦν ἐν τῷ παλατίῳ παρασχών, περιελίξας, τοὺς νενομισμένους ἐπιλέγει ψαλμούς, διὰ πάσης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ὅλης ψάλλων ἅμα καὶ δάκρυσι τὸ τίμιον τοῦ μάκαρος βρέχων σῶμα. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, τάφον ποιήσας ἐχόμενον τοῦ σπηλαίου καὶ εὐλαβῶς ἄραν τὸ ἱερὸν λείψανον διαβαστάσας, ἐν τῷ μνήματι κατέθετο τὸν πνευματικὸν πατέρα ὁ καλὸς υἱὸς καὶ τιμιώτατος. Καί, θερμότερον ἐκκαυθεὶς τὴν ψυχὴν, εἰς ἐκτενεστέραν τε συντείνας εὐχὴν ἑαυτόν, ἔφη·

10 «Κύριε, ὁ Θεὸς μου, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου ἧς ἐκέκραξα· ἐλέησόν με καὶ εἰσάκουσόν μου», ὅτι σε ἐκ καρδίας μου ζητῶ. «Ἐξεζήτησέ σε ἡ ψυχὴ μου· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δούλου σου. Βοηθός μου γενοῦ· μὴ ἀποσκορακίσῃς με καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς με, ὁ

15 Θεός, ὁ Σωτὴρ μου, ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλιπόν με· σὺ δέ, Κύριε, προσλαβοῦ με. Νομοθέτησόν με, Κύριε, ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ ὁδήγησόν με ἐν τρίβῳ εὐθείᾳ, ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου. Μὴ παραδοῶς με εἰς ψυχὰς θλιβόντων με», ὅτι «ἐπὶ σέ ἐπερρίφην ἐκ μήτρας. Ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς μου Θεός μου εἶ

20 σύ· μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πλὴν σοῦ οὐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν μοι». Ἴδὸν γὰρ εἰς τὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν σου τὴν ἐλπίδα ἐθέμην τῆς ψυχῆς μου· κυβέρνησόν μου τὴν ζωὴν, ὁ πᾶσαν τὴν κτῆσιν ἀρρήτῳ σοφίᾳ προνοίᾳ κυβερνῶν, καὶ «γνώρισόν μοι ὁδὸν ἐν ἧ πορεύσομαι», καὶ σῶσόν με, ὡς ἀγαθὸς Θεὸς καὶ φιλόανθρωπος

25 εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τοῦ θεράποντός σου Βαρλαάμ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός μου, καὶ σὲ δοξάζω τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ταῦτα εὐξάμενος, πλησίον τοῦ μνήματος ἐκάθισε κλαίων καὶ καθεζόμενος ὕπνωσε. Καὶ ὀρᾷ τοὺς φοβεροὺς ἄνδρας ἐκεῖνους, οὓς καὶ πρότερον ἐωράκει, ἐλθόντας πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπαγαγόντας αὐτὸν εἰς τὴν με-

1. Ψαλμ. 26,7-11.

2. Ψαλμ. 21,11-12.

3. Ψαλμ. 142,8.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 40

Ὁ Ἰωάσαφ ἔπεσε πάνω στὸν πατέρα του μὲ ὄση θὰ μπορούσες νὰ πεῖς εὐλάβεια καὶ θρήνους, καὶ ἀφοῦ ἔλουσε τὸ λείψανο μὲ δάκρυα καὶ τὸ τύλιξε μὲ τὸ τρίχινο ράκος ποῦ ἐκεῖνος τοῦ εἶχε δώσει στὸ παλάτι, διάβασε τοὺς καθορισμένους ψαλμούς, ψάλλοντας ὅλη τὴ μέρα καὶ τὴ νύχτα, καὶ βρέχοντας ταυτόχρονα μὲ δάκρυα τὸ τίμιο σῶμα τοῦ μακαρίτη. Τὴν ἐπόμενη μέρα, ἀφοῦ ἄνοιξε τάφο δίπλα στὸ σπήλαιο καὶ ἀφοῦ μὲ πολλὴ εὐλάβεια σήκωσε τὸ ἱερὸ λείψανο, ἀπέθεσε στὸ μνήμα τὸν πνευματικὸ του πατέρα ὁ καλὸς καὶ τιμιώτατος υἱός. Συγκινημένος τότε βαθύτατα στὴν ψυχὴ καὶ ἐντείνοντας τὶς δυνάμεις του σὲ πιὸ ἐκτενῆ προσευχῆ, εἶπε:

«Κύριε καὶ Θεέ μου, ἄκουσε τὴ φωνή μου ποῦ σοῦ ἀπευθύνω λυπήσου μὲ καὶ ἄκουσέ με, γιατί σέ ζητῶ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου. Σὲ ἀναζητᾷ ἡ ψυχὴ μου· μὴ γυρίσεις τὸ πρόσωπό σου ἀπὸ μένα καὶ μὴ ἀπομακρυνθεῖς θυμωμένος ἀπὸ τὸ δούλο σου. Γίνε βοηθός μου· μὴ μὲ ἀποδιώξεις καὶ μὴ μὲ ἐγκαταλείψεις, Θεέ, Σωτήρα μου, γιατί ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα μου μὲ ἐγκατέλειψαν· ἐσὺ ὅμως, Κύριε, πάρε με κοντὰ σου. Δίδαξέ μου, Κύριε, τὸ δρόμο σου καὶ ὁδήγησέ με σὲ δρόμο ἴσιο, ἐξαιτίας τῶν ἐχθρῶν μου. Μὴ μὲ παραδώσεις στὶς ψυχὲς αὐτῶν ποῦ μὲ στενοχωροῦν»¹, γιατί σὲ σένα ἐπιδόθηκα ἀπὸ τὴ μήτρα. Ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας μου ἐσὺ εἶσαι ὁ Θεός μου. Μὴ ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ μένα, γιατί ἐκτὸς ἀπὸ σένα δὲν ὑπάρχει ἄλλος βοηθός μου². Νά, τὴν ἐλπίδα τῆς ψυχῆς μου τὴν ἀνέθεσα στὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν σου· κυβέρνησε τὴ ζωὴ μου, σὺ ποῦ κυβερνᾷς ὅλη τὴν κτίση μὲ τὴν πρόνοια τῆς ἀπερίγραπτης σοφίας σου καὶ γνώρισέ μου τὸ δρόμο τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ βαδίσω³. Σῶσε με, ὡς Θεὸς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος μὲ τὶς προσευχὲς καὶ τὶς παρακλήσεις τοῦ δούλου σου Βαρλαάμ, γιατί σὺ εἶσαι ὁ Θεός μου καὶ ἐσένα δοξάζω τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ προσευχόμενος, κάθισε κλαίοντας κοντὰ στὸ μνήμα, καὶ ὅπως καθόταν κοιμήθηκε. Βλέπει τότε ἐκείνους τοὺς φοβεροὺς ἄνδρες, τοὺς ὁποίους εἶχε δεῖ καὶ προηγουμένως, νὰ ἔρχονται κοντὰ του

γίστην καὶ θαυμαστὴν ἐκείνην πεδιάδα καὶ πρὸς τὴν δεδοξασμένην καὶ
 ὑπέρλαμπρον εἰσαγαγόντες πόλιν. Εἰσερχομένῳ δὲ αὐτῷ εἰς τὴν πύ-
 λην, ἕτεροι ὑπήντων πολλῷ κατηγλαϊσμένοι φωτὶ, στεφάνους ἔχοντες
 ἐν χερσίν ἀρρήτῳ διαλάμποντας κάλλει καὶ οἴους ὀφθαλμοὶ οὐδέποτε
 5 βρότειοι ἐθεάσαντο. Ἐρομένου δὲ τοῦ Ἰωάσαφ,

Τίνος οἱ στέφανοι τῆς δόξης οἱ ὑπέρλαμπροι, οὖς ὀρῶ;

Σὸς μὲν ὁ εἶς, ἔφησαν, ὑπὲρ τῶν πολλῶν σοι ψυχῶν ὧν ἔσωσας κατα-
 σκευασθεῖς, κοσμηθεῖς δὲ νυνὶ πλέον ὑπὲρ τῆς ἀσκήσεως ἧς μετέρχη,
 εἴπερ ἀνδρείως ταύτην ἕως τέλους διέλθης· ὁ δὲ ἕτερος σὸς μὲν καὶ αὐ-
 10 τός, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου δεῖ σε τοῦτον παρασχεῖν, τῷ διὰ σοῦ τῆς ὁδοῦ
 ἐκκλίναντι τῆς πονηρᾶς καὶ μετανοήσαντι γνησίως τῷ Κυρίῳ.

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ δυσχεραίνοντι ἐψόκει· καί,

Πῶς δυνατόν, φησὶν, ἴσων ἐμοῦ, τοῦ τосαῦτα κοπίδαντος, τυ-
 χεῖν τὸν πατέρα μου δωρεῶν ὑπὲρ μόνης τῆς μετανοίας;

15 Εἶπε ταῦτα, καὶ τὸν Βαρλαάμ εὐθύς ἐδόκει βλέπειν ὄνειδιζοντα οἰοεῖ
 καὶ λέγοντα·

Οὗτοι οἱ λόγοι μου, Ἰωάσαφ, οὖς ποτέ σοι, ὅταν ὑπερπλουτήσης,
 ἔλεγον, οὐκ εὐμετάδοτος ἔση, καὶ αὐτὸς ἠπόρεις ἐπὶ τῷ ρήματι.

Νυνὶ δὲ πῶς ἐδυσχέρανας ἐπὶ τῇ ἰσοτιμίᾳ τοῦ πατρός σου, καὶ οὐ
 20 μᾶλλον εὐφράνθης τὴν ψυχὴν ὅτι εἰσηκούσθη σου ἢ πολλὴ περὶ
 αὐτοῦ δέησις;

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ, ὡς εἰθιστό ἀεὶ λέγειν αὐτῷ,

Συγχώρησον, ἔφη, πάτερ, συγχώρησον. Ποῦ δὲ αὐτὸς οἰκεῖς
 γνώρισόν μοι.

25 Ἐν ταύτῃ, φησὶ,

τῇ μεγάλῃ καὶ περικαλλεῖ πόλει οἰκεῖν ἔλαχον ἐν μεσαιτάτῃ τῆς
 πόλεως πλατεία φωτὶ καταστραπτομένη ἀπλέτῳ.

Ἀξιοῦν δὲ αὐθις ὁ Ἰωάσαφ ἐδόκει τὸν Βαρλαάμ εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἀπαγα-
 γεῖν αὐτὸν σκῆνωμα καὶ φιλοφρόνως ζεναγῆσαι.

30 Ἄλλ' οὐπω τὸν καιρὸν ἤκειν ἔλεγεν ἐκεῖνος, πρὸς ἐκεῖνά σε τὰ
 σκηνώματα ἐλθεῖν, ἔτι τῷ φορτίῳ τοῦ σώματος ὑποκείμενον.
 Εἶπερ οὖν ἀνδρείως καρτερήσεις, καθάπερ σοι ἐνετειλάμην,

καὶ νὰ τὸν ὀδηγοῦν σ' ἐκεῖνη τὴν πολὺ μεγάλη καὶ θαυμάσια πεδιάδα καὶ νὰ τὸν βάζουν μέσα στὴν ἔνδοξη καὶ ὀλόφωτη πόλη. Καθὼς αὐτὸς περνοῦσε τὴν πύλη τὸν συναντοῦσαν ἄλλοι στολισμένοι μὲ πολὺ φῶς, κρατώντας στὰ χέρια στεφάνια ποὺ ἔλαμπαν ἀπὸ ἀπερίγραπτη ὁμορφιὰ καὶ ἦταν τέτοια ποὺ ποτὲ δὲν εἶδαν μάτια ἀνθρώπινα. Ὅταν ρώτησε ὁ Ἰωάσαφ, ποῖαν οὖ εἶναι τὰ λαμπρὰ στεφάνια τῆς δόξας ποὺ βλέπει, τοῦ εἶπαν·

Τὸ ἓνα εἶναι δικό σου, ποὺ ἔγινε γιὰ τὶς πολλὰς ψυχὰς ποὺ ἔσωσες, καὶ διακοσμήθηκε τώρα περισσότερο γιὰ τὴν ἄσκηση ποὺ κάνεις, ἐὰν βεβαίως τὴν διανύσεις μέχρι τὸ τέλος μὲ ἀνδρεία· τὸ ἄλλο εἶναι καὶ αὐτὸ δικό σου, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ δώσεις στὸν πατέρα σου, ὁ ὁποῖος μέσω σου ξέφυγε ἀπὸ τὸν πονηρὸ δρόμο καὶ μετανόησε ἀληθινὰ στὸν Κύριο.

Ὁ δὲ Ἰωάσαφ ἔδειχνε νὰ δυσανασχετεῖ, καὶ εἶπε·

Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔχει ὁ πατέρας μου δῶρα ἴσα μὲ ἐμένα, ποὺ τόσο κόπιασα, γιὰ μόνη τῆ μετάνοιά του;

Αὐτὰ εἶπε καὶ τοῦ φάνηκε ἀμέσως ὅτι ἔβλεπε τὸν Βαρλαάμ ποὺ κατὰ κάποιον τρόπο τὸν ἐπέπληττε λέγοντας·

Αὐτὰ εἶναι τὰ λόγια μου, Ἰωάσαφ, ποὺ κάποτε σοῦ ἔλεγα, ὅτι ὅταν πλουτίσεις πολὺ, δὲν θὰ δίνεις εὐκόλα, καὶ σὺ ἀποροῦσες γιὰ τὰ λόγια μου. Τώρα ὅμως γιατί δυσανασχέτησες γιὰ τὴν ἰσοτιμία τοῦ πατέρα σου, καὶ δὲν εὐχαριστήθηκε μᾶλλον ἡ ψυχὴ σου, ποὺ εἰσακούσθηκε ἡ μεγάλη δέησή σου γι' αὐτόν;

Καὶ ὁ Ἰωάσαφ, ὅπως συνήθιζε νὰ λέει σ' αὐτόν, εἶπε·

Συγχώρησέ με, πατέρα μου, συγχώρησέ με, καὶ πές μου ποῦ κατοικεῖς.

Αὐτὸς εἶπε·

Σ' αὐτὴ τῆ μεγάλη καὶ ὠραιότατη πόλῃ· μοῦ ἔλαχε ὁ κληρὸς νὰ κατοικῶ στὴ πιὸ κεντρικὴ πλατεῖα τῆς πόλεως, ἡ ὁποία λούζεται ἀπὸ ἄπλετο φῶς.

Φάνηκε στὸ Βαρλαάμ, ὅτι τοῦ ζητοῦσε ὁ Ἰωάσαφ νὰ τὸν ὀδηγήσει στὴν κατοικία του καὶ νὰ τὸν ξεναγήσει μὲ φιλοφροσύνη. Ἐκεῖνος ὅμως τοῦ ἔλεγε·

Δὲν ἦρθε ἀκόμα ὁ καιρὸς νὰ ἔρθεις σ' ἐκεῖνα τὰ διαμερίσματα, ὅσο ἀκόμα βρίσκεσαι κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματος. Ἐὰν

ἤξει μικρὸν ὕστερον, καὶ τῶν αὐτῶν ἀξιοθήσῃ σκηνωμάτων,
τῆς αὐτῆς τεύξε χαρᾶς τε καὶ δόξης καὶ συνδαιωνίζων ἔση μοι.

Ἐξυπνος δὲ ἐπὶ τούτοις γενόμενος, ὁ Ἰωάσαφ τοῦ φωτὸς ἐκείνου καὶ
τῆς ἀρρήτου δόξης εἶχε τὴν ψυχὴν ἔτι πεπληρωμένην καὶ σὺν πολλῶ
5 τῶ θαύματι τῶ Δεσπότη χαριστήριον ἀνέπεμπεν ὕμνον.

Ἐμεινε δὲ μέχρι τέλους τὴν ἀγγελικὴν ἀληθῶς ἐπὶ γῆς ἀνύων
διαγωγὴν, καὶ σκληροτέρᾳ ἀσκήσει μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ γέροντος
χρῶμενος· πέμπτῳ μὲν καὶ εἰκοστῶ τῆς ἡλικίας ἔτει τὴν ἐπίγειον κα-
ταλιπὼν βασιλείαν καὶ τὸν ἀσκητικὸν ὑπελθὼν ἀγῶνα, πέντε δὲ καὶ
10 τριάκοντα χρόνους ἐν τῇ πανερῆμῳ ταύτῃ ἀσκήσας, ὡσπερ τις ἄσαρ-
κος, τὴν ὑπὲρ ἀνθρωπὸν ἀσκησιν, πολλὰ μὲν πρότερον ψυχὰς ἀνθρώ-
πων τοῦ ψυχοφθόρου δράκοντος ἀποσπάσας καὶ τῶ Θεῷ προσαγα-
γῶν σεσωσμένας, καὶ ἀποστολικῆς ἐν τούτῳ χάριτος ἀξιοθεῖς, μάρτυς
δὲ τῇ προαιρέσει γενόμενος, καὶ παρρησίᾳ τὸν Χριστὸν ἐνώπιον βασι-
15 λέων ὁμολογήσας καὶ τυράννων, καὶ κήρυξ μεγαλοφρονότατος τῆς αὐ-
τοῦ μεγαλειότητος ἀναφανείς, πολλὰ δ' αὖ πάλιν πνεύματα πονηρίας ἐν
τῇ ἐρήμῳ καταπαλαίσας καὶ πάντων τῇ τοῦ Χριστοῦ περιγεγόμενος
δυνάμει. Καὶ τῆς ἀνωθεν πλουσίως μετασχὼν δωρεᾶς τε καὶ χάριτος,
ἐντεῦθεν κεκαθαρμένον τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα πάσης περιγείου ἀχλύος εἰ-
20 χεν, ὡς παρόντα δὲ τὰ μέλλοντα προεθεώρει, καὶ Χριστὸς ἦν αὐτῶ
ἀντὶ πάντων, Χριστὸν ἐπόθει, Χριστὸν ὡς παρόντα ἐώρα, Χριστοῦ τὸ
κάλλος διὰ παντὸς ἐνωπτρίζετο, κατὰ τὸν Προφήτην τὸν λέγοντα·
«προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου
ἔστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ»· καὶ αὐθις· «έκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου·
25 ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου». Ἐκολλήθη γὰρ ὄντως ἡ ψυχὴ αὐτοῦ
ὀπίσω τοῦ Χριστοῦ, συναρμοσθεῖσα αὐτῶ ἀρραγεῖ συναφείᾳ. Οὐ μετε-
τράπη τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἐργασίας, οὐκ ἠλλοίωσε τὸν κανόνα τῆς
ἀσκήσεως ἑαυτοῦ, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἴσην τηρήσας τὴν προθυ-
30 μίαν ἐκ νεωτέρας μέχρι τῆς τοσαύτης ἡλικίας, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς ὑψη-
λοτέραν ὁσημέραι προκόπτων τὴν ἀρετὴν καὶ καθαρωτέρας ἀξιούμε-
νος θεωρίας.

Ἄμελει τοιαύτην πολιτευσάμενος πολιτείαν καὶ οὕτως ἀξίαν τῆς

4. Ψαλμ. 15,8. 5. Ψαλμ. 62,9.

6. Τῶν ἐξήντα ἐτῶν, ὅπως ἀναφέρει στὴν ἀρχὴ τῆς παραγράφου αὐτῆς.

ὅμως ὑπομείνεις μὲ γενναιότητα, ὅπως σοῦ παράγγειλα, θὰ ἔρθεις λίγο ἀργότερα καὶ θὰ ἀξιωθεῖς τὰ ἴδια σκηνώματα, θὰ ἔχεις τὴν ἴδια χαρὰ καὶ δόξα καὶ θὰ εἶσαι αἰώνια μαζί μου.

Ὅταν, ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ, ξύπνησε ὁ Ἰωάσαφ εἶχε ἀκόμα τὴν ψυχὴ του γεμάτη ἀπὸ τὸ φῶς ἐκεῖνο καὶ τὴν ἀπεριγραπτὴ δόξα καὶ μὲ πολὺ θαυμασμό ἀνέπεμψε εὐχαριστήριον ὕμνο πρὸς τὸ Δεσπότη.

Συνέχισε μέχρι τὸ τέλος νὰ ἀκολουθεῖ τὴν ὄντως ἀγγελικὴ ζωὴ καὶ νὰ χρησιμοποιοῖ σκληρότερη ἀσκήση μετὰ τὴν ἐκδημία τοῦ γέροντά του. Ἦταν εἴκοσι πέντε ἐτῶν ὅταν ἐγκατέλειψε τὴν ἐπίγεια βασιλεία καὶ προσχώρησε στὸν ἀσκητικὸ ἀγῶνα, καὶ ἄσκησε τριάντα πέντε ἔτη στὴν παντέρημη αὐτὴ περιοχὴ, σὰν κανένας ἄσαρκος, τὴν ὑπεράνθρωπη ἀσκήση, ἔχοντας βέβαια καὶ προηγουμένως ἀποσπάσει πολλές ψυχὲς ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν ψυχοφθόρο δράκοντα, τὶς ὁποῖες ὀδήγησε σωσμένες στὸ Θεό, καὶ γι' αὐτὸ ἀξιώθηκε καὶ τὴν ἀποστολικὴ χάρη, ἀφοῦ ἔγινε αὐτοπροαίρετα μάρτυρας καὶ ὁμολόγησε τὸ Χριστὸ μὲ θάρρος μπροστὰ σὲ βασιλεῖς καὶ τυράννους, καὶ ἀναδείχθηκε μεγαλόφωνος κήρυκας τῆς μεγαλειότητος αὐτοῦ, καὶ ἀντιμετώπισε πολλὰ πνεύματα τῆς πονηρίας στὴν ἔρημο, πού ὅλα τὰ νίκησε μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀφοῦ ἔγινε πλουσιοπάροχα μέτοχος τῆς οὐράνιας δωρεᾶς καὶ χάριτος, εἶχε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του καθαρὰ ἀπὸ κάθε γῆϊνη ὀμίχλη, καὶ προέβλεπε τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα, καὶ ὁ Χριστὸς ἦταν γι' αὐτὸν τὰ πάντα, τὸ Χριστὸ ποθοῦσε, τὸ Χριστὸ ἐβλεπε νὰ εἶναι παρὼν, στὴν ὠραιότητα τοῦ Χριστοῦ ἀντικατοπτριζόταν, σύμφωνα μὲ τὸν προφήτη πού λέει «ἐβλεπα τὸν Κύριό μου μπροστὰ μου πάντοτε, γιὰτὶ βρίσκεται στὰ δεξιὰ μου γιὰ νὰ μὴ κλονισθῶ»⁴. Καὶ πάλι: «προσκολλήθηκε ἡ ψυχὴ μου πίσω ἀπὸ σένα, καὶ τὸ δεξί σου χέρι μὲ βοήθησε»⁵. Γιατὶ πραγματικὰ προσκολλήθηκε ἡ ψυχὴ του πίσω ἀπὸ τὸ Χριστό, καὶ ἐνώθηκε μαζί του μὲ ἀδιάσπαστη ἐνότητα. Δὲν παρεξέκλινε ἀπὸ αὐτὴ τὴ θαυμασία ἐργασία, δὲν ἄλλαξε τὸν κανόνα τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἑαυτοῦ του· κράτησε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τὴ διάθεση, ἀπὸ τὴ νεώτερη μέχρι αὐτὴ τὴν ἡλικία⁶, ἢ μᾶλλον προόδευε καθημερινὰ φθάνοντας σὲ ὑψηλότερα στάδια ἀρετῆς καὶ ἀξιωνόταν πιὸ καθαρὴ θεωρία.

Ἔτσι, ἀφοῦ ἔζησε τέτοια ζωὴ καὶ ἀπέδωσε τόσο ἀντάξια πρὸς τὴν κλήση του ἐργασία σ' αὐτὸν πού τὸν κάλεσε, σταυρώνοντας τὸν

ἑαυτοῦ κλήσεως ἐργασίαν ἀποδεδωκώς τῷ καλέσαντι, σταυρώσας,
 τὸν κόσμον ἑαυτῷ καὶ ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ, ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν τῆς εἰρή-
 νης ἀναλύει Θεὸν καὶ πρὸς τὸν αἰεὶ ποθούμενον ἐκδημεῖ Δεσπότην, καὶ
 τῷ προσώπῳ Κυρίου ἀμέσως καὶ καθαρῶς ἐμφανίζεται, τῷ τῆς ἐκεῖ-
 5 θέν τε δόξης ἤδη προηυτρεπισμένῳ αὐτῷ στεφάνῳ κοσμεῖται, καὶ
 Χριστὸν βλέπειν καταξιούται, Χριστῷ συνεῖναι, Χριστοῦ τῷ κάλλει
 διὰ παντὸς ἐναγάλλεσθαι, οὐδὲρ εἰς χεῖρας τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν παραθέ-
 μενος, ἐν τῇ τῶν ζώντων μετεφοίτησε χώρα, ἔνθα ἦχος ἐορταζόντων,
 ἔνθα τῶν εὐφραينوμένων ἡ κατοικία.

10 Τὸ δέ γε τίμιον αὐτοῦ σῶμα ἐκ γειτόνων αὐτῷ τὰς οἰκῆσεις
 ποιούμενός τις ἀνὴρ ἅγιος, ὃς καὶ τὴν πρὸς Βαρλαάμ πορείαν ἐκείνῳ
 ποτὲ ὑπέδειξε, θείᾳ τινὶ μνηθεὶς ἀποκαλύψει κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς
 τελειώσεως αὐτοῦ παραγίνεται, καὶ ὕμνοις ἱεροῖς τιμῆσας, δάκρυά τε
 κατασπείσας, σύμβολον τοῦ πρὸς αὐτὸν πόθου, τᾶλλα δὲ τὰ νεομι-
 15 σμένα Χριστιανοῖς πάντα τελέσας, ἐν τῷ τοῦ πατρὸς ἔθετο Βαρλαάμ
 μνήματι. Συνεῖναι γὰρ ἔδει τὰ σώματα ὧν αἱ ψυχαὶ συνδιαιωνίζειν
 ἐμελλον ἀλλήλαις.

Προστάγματι δέ τινος φοβερωτάτου κατ' ὄναρ κραταιῶς ἐπισκή-
 πτοντος πεισθεὶς, ὁ τοῦτον κηδεύσας ἀναχωρητῆς τὰ βασιλεία κατα-
 20 λαμβάνει Ἰνδῶν, καὶ τῷ βασιλεῖ Βαραχία προσελθὼν πάντα αὐτῷ
 δῆλα τὰ περὶ τοῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦ μακαρίου τούτου τίθησιν Ἰωάσαφ.
 Ὁ δέ, μηδὲν μελλήσας, ἀπέρχεται αὐτὸς μετὰ δυνάμεως ὄχλου, καὶ τῷ
 σπηλαίῳ ἐφίσταται, τὸ μνημᾶ τε θεωρεῖ, καὶ τούτῳ θερμότατα ἐπιδα-
 κρύσας, αἶρει τὸ κάλυμμα. Καὶ ὄρᾳ τὸν τε Βαρλαάμ καὶ τὸν Ἰωάσαφ
 25 ἔχοντας τὰ μέλη κατὰ σχῆμα κείμενα καὶ τὰ σώματα οὐδὲν τοῦ προτέ-
 ρου χρωτὸς παραλλάττοντα, ὀλόκληρα δὲ καὶ ἀκριβῶς ὑγιῆ σὺν τοῖς
 ἐνδύμασι. Ταῦτα τοίνυν τὰ ἱερά τῶν ἁγίων ψυχῶν σκηνώματα, πολλὴν
 ἐκπέμποντα τὴν εὐωδίαν καὶ οὐδὲν ὄλωσ ἀηδὲς ἐπιδεικνύμενα, θήκαις
 ἐνθεῖς ὁ βασιλεὺς τιμαῖς, εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα μετακομίζει.

κόσμο για τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν ἑαυτό του γιὰ τὸν κόσμο, ἀναχώρησε εἰρηνικὰ πρὸς τὸ Θεὸ τῆς εἰρήνης καὶ ἐξεδήμησε πρὸς τὸ Δεσπότη πού διαρκῶς ποθοῦσε καὶ ἐμφανίσθηκε ἀμέσως καὶ κατὰ τρόπο καθαρὸ μπροστὰ στὸν Κύριο καὶ στολίσθηκε μὲ τὸ στεφάνι τῆς οὐράνιας δόξας, πού ἦταν ἤδη προετοιμασμένο γι' αὐτόν, καὶ καταξιώθηκε νὰ βλέπει τὸ Χριστό, νὰ εἶναι μαζί μὲ τὸ Χριστό, καὶ νὰ ἀγάλλεται γιὰ πάντα μὲ τὸ κάλλος τοῦ Χριστοῦ, στὰ χέρια τοῦ ὁποίου ἀφοῦ παρέθεσε τὴν ψυχὴ του⁷, μετακόμισε στὴ χώρα τῶν ζώντων, ὅπου ἀκούεται ὁ ἦχος ἐκείνων πού γιορτάζουν⁸, ὅπου εἶναι ἡ κατοικία ἐκείνων πού εὐφραίνονται⁹.

Τὸ τίμιο σῶμα του ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς πού κατοικοῦσαν ἐκεῖ κοντά, ἄνδρας ἅγιος, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶχε κάποτε ὑποδειξίει τὸ δρόμο πρὸς τὸν Βαρλαάμ, ἦρθε τὴν ἴδια ὥρα τοῦ θανάτου μυημένος ἀπὸ κάποια θεϊκὴ ἀποκάλυψη, καὶ ἀφοῦ τὸν τίμησε μὲ ἱεροὺς ὕμνους καὶ τὸν κατάβρεξε μὲ δάκρυα, δεῖγμα τῆς ἀγάπης του πρὸς αὐτόν, καὶ ἀφοῦ τέλεσε ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα συνηθίζεται νὰ γίνονται σὲ Χριστιανούς, τὸν ἔθαψε στὸ μνήμα τοῦ πατέρα Βαρλαάμ. Γιατὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι μαζί τὰ σώματα αὐτῶν πού οἱ ψυχὲς ἐπρόκειτο νὰ εἶναι αἰώνια ἢ μιὰ κοντά στὴν ἄλλη.

Ὑπακούοντας στὴ διαταγὴ κάποιου πολὺ φοβεροῦ πού ἐμφανίσθηκε σὰν κεραυνὸς στὸν ὕπνο του, ὁ ἀναχωρητῆς πού τὸν κήδεψε, πηγαίνει στὰ ἀνάκτορα τῶν Ἰνδῶν καὶ πηγαίνοντας στὸ βασιλιὰ Βαραχία κάνει γνωστὰ ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Βαρλαάμ καὶ τὸν μακάριο αὐτὸν Ἰωάσαφ. Ἐκεῖνος τότε, χωρὶς χρονοτριβή, ἀναχωρεῖ ὁ ἴδιος μαζί μὲ πολὺ πλῆθος, καὶ πηγαίνει στὸ σπήλαιο, βλέπει τὸ μνήμα καὶ ἀφοῦ ἔχυσε κρυὰ δάκρυα, σηκώνει τὸ κάλυμμα καὶ βλέπει τὸν Βαρλαάμ καὶ τὸν Ἰωάσαφ νὰ ἔχουν τὰ μέλη τους σχηματισμένα κανονικὰ καὶ τὰ σώματά τους νὰ μὴ ἔχουν ἀλλάξει καθόλου ὡς πρὸς τὴν προηγούμενη ἐπιδερμίδα, καὶ νὰ εἶναι ὁλόκληρα καὶ τελείως ὑγιῆ μαζί μὲ τὰ ρούχα τους. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἱερὰ σκηνώματα τῶν ἁγίων ψυχῶν, πού ἀνέδιδαν πολλὴ εὐωδία καὶ δὲν παρουσίαζαν καθόλου τίποτα τὸ ἀηδιαστικό, ἀφοῦ τὰ ἔβαλε ὁ βασιλιάς μέσα σὲ πολύτιμες θήκες, τὰ μετέφερε στὴν πατρίδα του.

7. Ψαλμ. 30,5.

8. Ψαλμ. 41,5.

9. Ψαλμ. 86,7.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οί αριθμοί παραπέμπουν κατά σειρά για τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στὸ κεφάλαιο, τὸ στίχο καὶ τὴ σελίδα πού βρίσκονται, ἐνῶ γιὰ τὰ ὀνόματα καὶ πράγματα ἀπλῶς στὴ σελίδα πού βρίσκονται.

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

		Γένεσις		3	4	326
1	26	74		4	3	188
2	7	74. 96			6	230
	17	76		5	8	382
	20	74		6	5	140
3	1-24	76			7	144
	19	98		7	15	326
	21	228		9	6	88. 290
10	10	60			35	266
11	20	404		12	18	306
				15	8	484
				18	1	208
					4	402
1	14	28		21	11-12	480
14	22	82			17	274
20	12	440			21	372
				23	8	294
				24	2	382
22	20ε.	36			16	266
	28	328		26	7-11	480
23	11	326		0	12	290
	25	36		27	17	26
				30	1	382
					5	486
				31	9	320
32	17	124		32	6	406
	20	124		33	5	410
					13	94
					16	248
3	1	422		34	19	372
1	3	360		36	15	321

	35	402		32	180. 218
38	12	420		37	456
39	3	456		53	386
41	1	246. 454		164-169	250
	2	220	127	1	448
	5	486	133	2	268
	6	436	134	16	296
49	3-4	118		18	124
	15	288	135	12	346
51	1	364	138	18	314
	4	368	141	7	224
52	2	32	142	8	480
54	5	102		10	266
	7	34	143	5	74
56	1	320. 322	144	1	424
	1-2	12		3	424
	5	386		9	288
	7	386		16	466
57	5	400		19	428
61	13	96. 118	145	3	322
62	8	456			
62	9	484			
64	6	436			
67	2	402. 424	3	25	290
	3	460			
	5	422			
69	1	266	3	18	178
	2	460		24	128
72	1	386		25	128
75	10	118	8	8	180
76	3	472	9	3	110
81	8	118	14	2	314
85	16	266	18	3	244
86	7	486	24	13	314
90	9	322	28	1	128
	13	458			
93	8	284			
	19	462	1	14	28. 160
101	26-28	404	2	2	28
105	2	426	3	8	310
110	10	178			
111	1	448			
113	5	296	2	5	454
	8	124. 312. 426		14	454
118	7	232	8	6	454

Ίωβ

Παροιμίες

Ἐκκλησιαστής

Ἑ Ἄσμα Ἄσμάτων

	Σοφία Σολομῶντος		43	25-26	128
2	24	76	46	6-7	124
5	9-11	44	51	11	128
7	5	212		21	360
	6	212	58	8-9	128
10	6	426	59	4	326
11	20-21	214	66	18	114
	22-23	214		24	318
	24	214			
				Ἰερεμίας	
	Σοφία Σειράχ		13	23	400
6	24	162			
18	31	290		Βαρούχ	
			3	37	294
	Ἄββακούμ				
2	15	364		Ἰεζεκιήλ	
			18	23	358
	Σοφονίας		33	11	302. 410
1	14-18	116		12-13	410
				18-19	410
	Ζαχαρίας				
1	3	146		Δανιήλ	
			2	20	214
	Ἡσαΐας		3	10	46
			4	24	184
1	3	392	6	21	42
	16	436	7	9	100
	16-18	410		10	100. 316
	18	128. 144			
5	18	116		Ματθαῖος	
	21	116			
	22-23	116	3	9	356. 426
	24	116		17	84
			4	16	16
8	19	122		17	140
10	2	116	5	3	132
11	11	60		4	132
13	9-11	114		5	132
14	9	398		6	132
17	8	122		7	134
32	6	354		8	134. 448
34	4	114		9	134
35	10	180		10-11	134
40	6-8	252. 300		14-15	292
42	17	124		16	134

	21-22	134		43	316. 450
	22	134		44	464
	23-24	134		45-46	464
	28	134	16	27	88
	30	126	18	20	156
	33-37	134		24	450
	38	134	19	6	378
	39	134		21	184
	40	134		29	150
	41-42	136	20	1-10	356
	43-46	136		12	474
	44	442		23	158
6	14	136	22	2ε.	110
	15	450		10-14	112
	19	136		12-13	372
	20	160. 420	24	24	84
	25-26	136	25	1	158
	27	210		1-3	112
	38	136		6-12	112
7	1	136		21	474
	6	66		24-25	14
	8	42		31	96. 178
	12	136. 186		31-36	108
	13	12		34	100
	13-14	136		40	184
	14	28. 242		41	406
	15	186		45	398
	21	138		46	100. 102. 236
8	7	84		49	180
	12	100. 450	26	42	96
9	13	408		69-75	142
10	28	220	28	19	16.88.92.132
	30	114			
	33	312			
	34-35	310	1	4	138
	37	310	6	16	126
	37-38	338	8	34	120
	42	108	9	44	128
11	9	84		48	100
	15	104	10	17-25	186
12	36	114	12	26	104
13	8	66		27	104
	9	104		31	472
	13	38	14	22	236
	40-43	104	16	16	90

Μάρκος

	19	16		2	232
	28	16		3	124.232.294.406
				12	240. 242
	Λουκάς			13	84
1	2	96. 106		18	14. 80. 208
	19	98	3	5	92
	78	204. 400. 410	4	14	426
	79	264	5	25	104
4	24	184		28	104
6	36	448		28-29	100
7	28	84		29	104
	37-38	358	6	63	124
8	6	466	11	39	106
10	18	76	13	37	166
	21	240	14	23	476
	24	90		27	64
	27	256	15	5	434
	28	472	16	32	470
11	10	42	18	-	82
	24-26	132		10	472
	41	184		15-27	142
12	8	110	20	19	88
	43	184	21	15-18	144
13	28	100		25	96
14	11	158			
15	4-6	142			
	10	408	1	1	16
	11	142		13	16
	17	380	2	3	16. 432
	20-22	408		4	88
	23-24	408		22	104
	24	436		37-39	118
16	9	146. 184		40	124
	19-25	110	4	12	406
17	10	154	7	60	452
18	27	194	9	40	452
20	37	104	14	22	148
21	25	316	16	3	380
	26	98	20	20	444
	33	402		25	444
22	19	236		28	446
	55-62	142		32	452
				36	452
	Ἰωάννης				
				Ρωμαίους	
1	1	84	1	20	208

	21	322		Κορινθίους Β'	
	22-23	322			
	22	334	1	7	396
	25	78		12	34
3	11	32. 80	3	15	28
5	2	396		18	94
	12	84	4	7	28
	20	432		16-18	470
6	10	216	5	1-4	220
	17	218	6	14	290
	20-23	218		16	158
	22	240		17	124
7	14	396	8	9	472
	23	26	10	5	472
	24	28. 220	11	14	376
	25	182			
8	2	182		Γαλάτας	
	6	182	1	1	106
	9	408		8	238
	14	12. 24	2	20	216
	15	126	4	4	396
	21	240		5	16. 144
10	15	180		7	240
11	33	212	5	16-21	130
	36	126		22	130. 242
				24	158
			6	14	24. 216
				16	14
	Κορινθίους Α'				
1	20	320		Ἐφεσίους	
	21	334	1	5	232
2	9	32.94.262.316		20	88
4	15	262. 468		21	284
7	9	378	2	19	208
11	24-25	236	4	1	240
13	9-10	212		13	240. 468
	12	182		17-18	240
14	20	240		22	216. 240
15	12	106	5	8	242
	14	26		15	242
	16-22	106		17	242
	23	106	6	11	242
	35-55	106		11-17	230
	45	316		12	28.34.174.322
52	316			14	158

	16	472	4	1	88.234
	18	426		3	88
	19	426		5	444
				8	138
	Φιλιππησίους			Ἑβραίους	
1	15	32			
	23	220	1	1	90
2	6	238.396		3	16.232.400
	7	234	4	12	114.236.314
	7-8	396		15	14.84
	8	294	6	1	132
	10	316		4	140
4	4	470	8	4	378
	7	472	10	12	88
	9	442		37	402
	Κολοσσαεῖς		11	37	50
				38	150
1	13	28	12	14	448
	15-16	124		Ἰακώβου	
	18	106			
	26	90	1	12	198
2	8	26		17	32.396
	14	132	2	20	240
3	3	20.218		26	130
	Θεσσαλονικεῖς Α΄			Πέτρου Α΄	
2	9	140	1	8	434
4	16	98		15	252
	Τιμόθεον Α΄			18	252
			2	1	240
1	18-19	242		22	86
2	3	60	3	4	240
	4	144.266		19	86
6	11	242		Πέτρου Β΄	
	15	294.316			
	15-16	72	2	22	12
	16	316	3	12-13	108
	Τιμόθεον Β΄			14	240
1	14	450		Ἰωάννου Α΄	
2	3	470	2	15-17	32.148
	4	28		17	32.180
	11	476	4	18	460
	25	144	5	19	32

	20	242	19	16	294
				35	392
	Ἐποκαλύψις		21	2ἔξ.	384
			22	5	384
1	5	106		12	88

2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων

A

- Ἄαρών· 80.
Ἄβραάμ· 80. 82. 104. 110. 346. 356. 426.
ἀβελτηρία· 190.
Ἄβεννήρ· 18. 374. 422. 424. 432. 434. 440.
ἀγαθόν· 242. 256.
ἀγαθοεργία· 218.
ἀγαθότης· 140. 294. 426. 436. 438. 474.
ἀγάπη· 130. 148. 156. 158. 172. 238. 242. 312. 390. 400. 420. 422. 454. 460. 472.
ἀγαθωσύνη· 26. 130. 242.
ἀγάλλιασις· 128. 158. 424. 476.
ἀγεννησία· 126. 232.
ἀγιασμός· 130. 154. 232. 280. 448.
ἀγιότης· 148.
ἀγνεία· 156.
ἄγνοια· 328.
ἀγνωμοσύνη· 170.
ἀγνωσία· 314.
ἀγρυπνία· 22. 130. 156. 158.
ἀγχίνοια· 48. 50.
Ἄγχισις· 340.
Ἄδám· 76. 106. 316.
ἄδης· 82. 398.
ἀδικία· 184. 250. 290.
ἀδοξία· 22.
Ἄδωνις· 340. 342.
ἀηδία· 126.
ἀθανασία· 30. 72. 74. 96. 106. 108. 180.
ἀθλιότης· 256. 260. 408.
ἀθυμία· 58. 260. 268. 270. 290. 386. 412.
Αἰγύπτιος, -οι· 342. 344.
Αἴγυπτος· 14. 16. 330. 346.
Αἰθιοψ, -πες· 14. 50.
αἵρεσις· 112. 130. 238. 450.
αἰσχρολογία· 96.
αἰσχροτής· 406.
αἰσχύνη· 22. 30. 102. 124. 142. 160. 228. 318. 324. 344. 372. 450.
ἀκαθαρσία· 80. 130. 348.
ἀκτημοσύνη· 226. 228.
ἀλαζονεία· 32. 148. 152. 406.
ἀλήθεια· 36. 104. 242. 264. 292. 308. 320. 328. 348. 350. 352. 354. 360. 362. 388. 394. 400. 404. 408. 422. 424.
ἀλληλοκτονία· 346.
ἀλλοίωσις· 210. 434.
ἀλουργίς· 72.
ἁμάρτημα· 78. 90. 138. 140. 144. 214. 244. 252. 390. 410. 450.
ἁμαρτία· 12. 14. 26. 28. 64. 84. 86. 96. 116. 118. 128. 130. 138. 140. 142. 144. 146. 148. 192. 216. 218. 234. 236. 240. 248. 256. 264. 284. 294. 302. 318. 356. 382. 396. 404. 408. 410. 424. 430. 432. 436. 448.
ἁμαρτωλοί· 102. 114. 118. 142. 252. 302. 306. 380. 384. 408. 416. 428. 450.
ἁμερμνία· 172. 174.
ἄμιλλα· 468.

ἄμνησικακία 130.
 ἄμοιβή 102. 108.
 Ἄμφιον 336.
 ἀναγέννησις 138. 144. 434.
 ἀνάθεμα 238.
 ἀναισθησία 120.
 ἀνάκλησις 256.
 ἀνάληψις 88.
 ἀναμαρτησία 160.
 ἀνάστασις 384. 466.
 ἀνάστασις 98. 100. ἀνάστασις ζωῆς-
     ἀνάστασις κρίσεως 100. 102.
     104. 106. 108. 118. 126. 292.
     348. 416.
 ἀνδραγαθία 278. 404.
 ἀνδρεία 246. 404.
 ἀνθρωπαρέσκεια 154.
 ἄνοια 302.
 ἀνομία 20. 104. 106. 116. 128. 130.
     234. 290. 312. 326. 342. 354.
     356. 374. 392. 408. 410. 434.
     438. 462.
 ἀνταπόδοσις 98. 108. 112. 118. 300.
     354. 400. 422.
 Ἄντωνιος 158. 458.
 ἀοργησία 156.
 ἀπάθεια 22.
 ἀπάτη 126. 160. 164. 216. 224. 240.
     266. 288. 376. 404. 406. 416.
     422. 438. 464.
 ἀπιστία 98. 126.
 ἀπόγνωσις 356. 424.
 ἀπόλαυσις τῶν παρόντων ἀπόλαυσις
     42. 256.
 Ἄπολλον 336. 340.
 ἀπόνοια 76. 366.
 ἀποστασία 76.
 ἀπώλεια 136. 312. 346. 376. 400.
 Ἄραχης 270. 272. 274. 276. 286. 288.
     306. 320. 412.
 ἀρετή 12. 16. 46. 74. 132. 148. 152.
     154. 172. 188. 190. 192. 240.
     242. 246. 248. 254. 276. 278.
     288. 400. 434. 436. 458. 466.
 Ἄρης 338. 340.

Ἄρτεμις 336. 340.
 ἀσέβεια 20. 78. 202. 230. 296. 342.
     416. 424. 432.
 ἀσέλγεια 130. 336. 342.
 Ἄσκληπιός 338.
 ἀσπλαγχνία 450.
 ἀστρολογία 36.
 ἀτεκνία 18.
 ἀτιμία 30. 58.
 αὐτεξουσίον 74. 132. 430.
 αὐτεξουσιότης 74. 190.
 αὐτοαγαθότης 400.
 αὐτοαλήθεια 398.
 αὐτοδύναμις 232.
 ἄφεςις ἁμαρτιῶν 154. 236. 356.
 ἀφθαρσία 88. 92. 96. 106. 108. 160.
     180. 222. 234.
 Ἄφροδίτη 336. 340. 394.
 ἀφροσύνη 120. 122. 128. 204. 206.
     264. 270. 342. 464.

B

Βαβυλῶν 182.
 Βαλαάμ 36. 326. 328.
 Βαλάκ 326.
 βάπτισμα 90. 92. 130. 132. 138. 140.
     146. 148. 160. 224. 226. 230.
     236. 358. 372. 378. 410. 412.
     434.
 Βαραχίας 322. 442. 444. 446. 452.
     486.
 Βαρλαάμ 60. 62. 64. 68. 88. 90. 94.
     104. 118. 130. 138. 170. 172.
     182. 206. 216. 220. 224. 226.
     230. 240. 254. 256. 258. 262.
     264. 266. 270. 272. 274. 276.
     284. 286. 288. 320. 322. 324.
     326. 352. 356. 360. 386. 442.
     456. 460. 462. 464. 466. 468.
     472. 476. 478. 480. 482.
 βασιλεία τοῦ Θεοῦ 136. 232.
 βασιλεία τῶν οὐρανῶν 42. 92. 94. 96.
     110. 136. 148. 256. 316. 478.
 βασκανία 152.
 βδέλυγμα 16. 60. 416.

βοήθεια· 372.
 βουλή· 190.
 βρυγμός τῶν ὀδόντων· 100, 104, 112,
 318.
 Βύβλος· 342.

Γ

Γαλιλαῖος· 308, 310, 320, 364, 400.
 Γανυμήδης· 338.
 γέεννα· 100, 134, 162, 220, 262, 318,
 374.
 γέννησις· 126, 232.
 γνώμη· 190.
 γνῶσις· 430, 472.

Δ

Δανάη· 336.
 δαίμων,-ες· 62, 76, 84, 118, 122, 124,
 128, 148, 288, 292, 296, 316,
 370, 390, 404, 406, 418, 428,
 464, 470.
 Δανιήλ· 182.
 Δαυίδ· 116, 144, 250, 290, 364, 422.
 δειλία· 458.
 δεισιδαμονία· 16, 392.
 δεισιδαίμων· 380, 428, 432, 440, 466.
 διάβολος· 76, 82, 180, 224, 236, 238,
 266, 276, 302, 314, 360, 404,
 426, 430, 456, 460.
 διαγωγή· ἀγγελομίμητος διαγωγή· 16.
 διάθεσις· 194.
 διακόσμησις· ἑναρμόνιος διακόσμη-
 σις· 80.
 διαλογισμοί· 114.
 Δίας· 36, 338.
 δικαιοπραγία· 192.
 δικαιοσύνη· 24, 100, 128, 132, 134,
 136, 148, 218, 230, 242, 246,
 250, 266, 290, 294, 342, 398,
 410, 420.
 Διόνυσος· 336, 340, 394.
 δόξα· 22· περίβλεπτος δόξα· 22, 108,
 126, 154, 188, 196, 198, 200,
 206, 208, 214, 232, 234, 240,

242, 314, 316, 324, 374, 398,
 438, 440, 448, 470, 472, 478,
 482, 484, 486.

δοξολογία· 432.
 δουλεία· 224, 396, 420, 440.
 δύναμις· 126, 208, 212, 232, 316.
 δυστυχία· 452.

Ε

ἐγκράτεια· 130, 152, 268, 398.
 Ἐδέμ· 74.
 εἰδωλολατρία· 88, 112, 128, 130.
 εἰδωλομανία· 14, 402, 416.
 εἰδωλον,-α· 18, 34, 82, 120, 312, 314,
 344, 362, 376, 390, 408, 430,
 432, 440.
 εἰκόν· κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ
 Θεοῦ· 74, 92, 236, 238, 430.
 εἰμαρμένη· 78.
 εἰρήνη· 88, 130, 172, 180, 182, 198,
 226, 230, 252, 260, 266, 310,
 312, 398, 436, 442, 448, 472,
 486.
 ἐκπόρευσις· 126, 232.
 ἐλεημοσύνη· 130, 172, 182, 184, 226,
 250.
 Ἐλένη· 338.
 ἐλευθερία· 426.
 Ἑλληνας· 330, 334, 336, 342, 344.
 ἐλπίς· ἡ τῶν μελλόντων ἐλπίς· 44, 92,
 94, 172, 240, 242, 304, 372, 436,
 458.
 ἐμπάθεια· 244, 376.
 ἐνέργεια· 260, 304.
 ἐνθύμησις· 244, 246, 250.
 ἐξομολόγησις· 140, 300.
 ἐξουσία· 232.
 ἐπιβουλή· 470.
 ἐπίγνωσις· ἐπίγνωσις τῆς ἀληθείας
 60, 132, 138, 144, 240, 266, 346,
 406, 424.
 ἐπιείκεια· 416.
 ἐπιθυμία· 24, 148, 150, 188, 216, 218,
 240, 242, 280, 284, 360, 394,
 406.

ἐπιορκία 134.
 ἐρίθεια 130.
 Ἐρμῆς 338.
 ἔρις 32. 130.
 ἔρως 360. 370. 372. 376. 382. 454.
 Εὐα 376.
 Εὐαγγέλιον 180. 184.
 εὐγένεια 206.
 εὐγνωμοσύνη 80. 168. 258.
 εὐεργεσία 224. 256. 346.
 εὐημερία 26. 100. 188. 302.
 εὐθύνη 102. 108.
 εὐλάβεια 320. 480.
 εὐλογία 436.
 εὐμένεια 362.
 εὐπίθεια 450.
 εὐπραγία 158. 172.
 Εὐρώπη 336.
 εὐσέβεια 18. 20. 28. 80. 196. 204.
 206. 224. 242. 256. 280. 284.
 288. 296. 394. 408. 418. 430.
 432. 434. 444. 468.
 εὐσπλαγχνία 428. 432.
 εὐτέλεια 68.
 εὐφροσύνη 18. 32. 38. 54. 74. 110.
 112. 128. 168. 228. 248. 256.
 314. 384. 408. 454.
 εὐχαριστία 436. 446. 470. 478.
 εὐχή 156. 248.
 εὐωχία 142.
 ἔχθρα 130. 198.

Z

Ζαρδάν 254. 256. 260. 268. 270.
 Ζήθος 336.
 ζήλος 16. 130.
 ζωὴ μακαρία 76. 96. 100. 266. ζωὴ
 ἀτελεύτητος 118. ζωὴ αἰώνιος
 240. 242. 302. 348. 350. 360.

H

ἡδονή 24. 30. 218. 242. 270. 280.
 284. 314. 316. 318. 358. 368.
 424. 448. 454. 464.
 ἡλιος δικαιοσύνης 190.

Ἡρακλῆς 336. 340.
 Ἡσαίας 114. 326. 360. 364.
 ἡσυχία 156.
 Ἡφαιστος 338. 340.

Θ

Θάλασσα Ἐρυθρά 82.
 θάνατος 16. θάνατος ὑπὲρ τοῦ Χρι-
 στοῦ 18. 30. 58. ὁ θάνατος χωρι-
 σμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος ἐστὶ
 96. 164. 182. 198. 294. 316. 430.
 θαῦμα, - τα 256.
 θειότης 208.
 θέλημα θεοῦ 32. 138. 152.
 160. 226. 266. 320. 382. 426.
 428.
 θεογνωσία 194. 196. 230. 376. 402.
 406. 466.
 θεοσέβεια 402.
 θεότης ἢ θεότης ἀπαθῆς διέμεινε καὶ
 ἀθάνατος 86. 232. 396.
 θεοφάνεια 80. 82.
 Θευδᾶς 362. 364. 366. 368. 372. 374.
 386. 388. 390. 396. 400. 410.
 θέωσις 76.
 θλιψίς 44. 46. 54. 116. 134. 148. 160.
 168. 180. 288. 352. 384. 470.
 472.
 θυμηδία θυμηδία πνευματικὴ 64. 74.
 172. 290. 310. 314. 384.
 θυμὸς 20. 24. 34. 38. 114. 130. 270.
 276. 278. 284. 298. 304. 352.
 θυσία πνευματικὴ θυσία 36. 264. 306.
 328. 362. 366. 406. 476.
 θυσιαστήριον 134.
 Θωμᾶς 16.

I

Ἰακώβ 104. 346.
 Ἰερουσαλήμ 286.
 ἰερωσύνη 60. 358.
 Ἰνδός, -οί 14. 16. 20. 60. 320.
 Ἰορδάνης 84.
 Ἰουδαίος, -οί 86. 330. 346. 348.
 Ἰσαάκ 104. 346.

Ἰσις 342.
 Ἰσραήλ· 326. 386. 410.
 Ἰσραηλίτης, -αι 86. 134.
 Ἰωάννης (ὁ Βαπτιστής)· 84.
 Ἰωάννης (ὁ εὐαγγελιστής)· 46.
 Ἰωάσαφ· 34. 64. 66. 72. 90. 92. 102.
 118. 128. 138. 146. 166. 170.
 172. 184. 190. 194. 202. 206.
 208. 214. 216. 218. 220. 222.
 224. 226. 266. 390. 414. 418.
 422. 424. 428. 432. 434. 436.
 438. 460. 462. 464. 466. 468.
 472. 474. 476. 478. 480. 482.
 484. 486.

Κ

κακία· 40. 76. 190. 244. 246. 248. 296.
 318. 336. 364. 374. 380. 410.
 458. 460.
 κακοδαμονία· 48.
 κακοπάθεια· 150.
 κακουργία· 396.
 κατάγνωσις· 362.
 καταδίκη· 256. 294.
 κατάνυξις· 118. 130. 343.
 κατήφεια· 32.
 καρτερία· 224. 286. 476.
 Κάστωρ· 338.
 κενοδοξία· 154.
 κήρυγμα· σωτήριον κήρυγμα 16.
 κίνδυνος· 14. 44. 52.
 κόλασις· 44. κόλασις αἰώνιος 100.
 102. 256. 384.
 κολυμβήθρα· 138.
 κλαυθμός· 104. 112.
 κληρονομία· 240.
 κλησις· 120.
 κλοπή· 346.
 κρίσις, κρίσεως ἡμέρα· 114. 118. 134.
 190. 350. 354.
 Κρόνος· 336.

Λ

Λάζαρος· 106. 110.
 Λακεδαιμών· 338.

λατρεία· ἄθεσμος λατρεία 82. 330.
 380. 440.
 Λήδα· 336.
 Λίβανος· 402.
 Λογισμός· -οί· 244. 374. 376.
 λοιδορία· 130.
 λύπη· 22. 32. 38. 52. 58. 90. 92. 128.
 172. 180. 182. 198. 258. 268.

Μ

μακαριότης· 12. 18. ἄληκτος μακαριό-
 της 20. 94. 200. 248. 250. 316.
 400. 420. 422.
 μακροθυμία· 130, 426.
 μανία· 278. 322. 342. 394. 404.
 μαντεία· 362.
 Μαρία (Θεοτόκος)· 84. 292. 430.
 ματαιολογία· 364. 390.
 ματαιότης· 28. 32. 128. 158. 160. 172.
 182. 188. 202. 242. 252. 256.
 260. 394. 456. 478.
 μεγαλοπρέπεια· 68. 212.
 μεγαλουργία· 210.
 μεγαλοψυχία· 286.
 μεγαλωσύνη· 16. 208. 216. 348. 424.
 μέθη· 130. 340.
 μέριμνα· 32. 228. 258. 268.
 μετάγνωσις· 144.
 μετάνοια· 130. 138. 140. 142. 144.
 146. 214. 354. 356. 408. 428.
 432. 436. 438. 444.
 μετριοφροσύνη· 416.
 μαιφονία· 432.
 Μίνως· 338.
 μισθαποδοσία· 474.
 μῖσος· 128. 154. 182. 296.
 μνησικακία· 250.
 μοιχεία· 130. 134. 346. 392.
 μολυσμός σαρκός· 134. 150. μολυ-
 σμός ψυχῆς 134.
 Μοῦσαι· 338.
 μοσθηρία· 56.
 μυστήριον· 90. 236. 240.
 μυσταγωγία· 238.
 μωρολογία· 290.

Μωσεύς 346.

Μωϋσῆς 80. 82. 134.

N

Ναχώρ 272. 286. 324. 326. 328. 352.
354. 356. 358. 410. 442.

νηστεία 22. 156.

νομοθεσία 284.

νόμος· νόμος τῆς ἁμαρτίας 26. 182.
186.

O

ὀδύνη 32. 58. 92. 128. 180. 182.

οἰκονομία 16. 20. 86. θεανδρική οἰ-
κονομία 96. 348. 380. 426.

ὀλιγοψυχία 34.

ὀμοίωσις 74. 92. 430.

ὀμολογία 148.

ὀμοούσιος 294.

ὄνειδισμός 134.

ὄνειδος 318.

ὄργη 20. 22. 44. 46. 60. 102. 114.
116. 160. 292. 298. 302. 304.
328. 388. 450.

ὄρμη 394. 480.

Ὅσιρις 342.

οὐσία 74. 126. 232.

Π

πάθημα 256. 472.

πάθος 12. πάθη ἀνθρώπινα 56. ἄχρα-
ντον πάθος 96. 134. 234. 240.
242. 244. 246. 248. 250. 328.
358. 372. 398. 406. 416. 430.
466. 472

παιδεία 50.

παιδοφθορία 392.

Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν 100.

παλιγγενεσία 102.

παράβασις 256.

παράδεισος 30. παράδεισος τῆς τρυ-
φῆς 76.

παρακαταθήκη 450.

παρακοή 30. 76. 228.

παρανομία 280. 282. 346. 406.

παράπτωμα 450.

παραφροσύνη 302. 392.

Παρθένος 84. 112. 294. 348. 430.

παρουσία (δευτέρα) 96.

παρρησία 40. 46. 484.

Παῦλος 34. 106. 114. 380. 476.

πειρασμός 458. 460.

πένθος 130. 156.

πενία 228.

Πεντάπολις 390. 426.

περιτομή 380.

Πέρσης, -αι 50.

Περσεύς 338.

Περσεφόνη 342.

Πέτρος 118. 120. 142. 144. 378.

Πιλάτος 346.

πίστις 40. ὀρθόδοξος πίστις 88. 92.
112. 124. 130. 140. 148. 172.
216. 230. 234. 238. 240. 242.
256. 298. 308. 356. 398. 408.
416. 418. 434. 444. 446. 450.
458.

πλάνη· δεισιδαίμων πλάνη 18. 26. 34.
76. πολυσχεδῆς πλάνη 78. 82.
88. 160. 196. 292. 328. 330. 334.
336. 344. 346. 348. 352. 354.
360. 362. 366. 376. 390. 406.
408. 416. 422. 428. 430. 440.
452. 466.

πλεονεξία 220. 282.

πλημμέλημα, -τα 250. 302.

πλοῦτος 126. 198. 308. 440.

πόθος 238. 248. 256. 456. 460. 462.
468.

πολιτεία· ἀγγελικὴ πολιτεία 12.

πολυαρχία 124.

Πολυδεύκης 338.

πονηρία 34. 366. 386. 436. 484.

πορνεία 130.

πραότης 130. 156. 242. 416.

προαίρεσις 28. εὐκατάνηκτος προαί-
ρεσις 42. αὐτεξούσιος προαίρε-
σις 76. 160. 190. 192. 210. 276.
414. 458. 484.

προθυμία· 190. 250.
 πρόνοια· 210. 212. 222. 294. 324. 326.
     328. 344. 390. 480.
 προσευχή· 268. 456. 470.
 προσκύνησις· 330. 416. 430.
 πρωτόπλαστος· 88.
 πρωτότοκος· 124.
 πτωχεία· 472.
 πῦρ· 430.
 πυργοποιία· 390.

Ρ

ραθυμία· 28. 200.
 Ραδάμανθυς· 338.
 Ρέα· 336.
 Ρωμαῖοι· 346.

Σ

Σαούλ· 422.
 σάρκωσις· 96. 256.
 Σαρπηδών· 338.
 Σεμέλη· 336.
 Σενααρίτις (γῆ)· 60. 216. 274. 460.
 Σερούχ· 404.
 σκοτομήνη· 20.
 μικρολογία· 68.
 σκότος· σκότος δεισιδαιμονίας 16.
     σκότος τὸ ἐξώτερον 100. 112.
     202. 318. 372. 430.
 σκότωσις· 80.
 σπονδή· εἰδωλικὲς σπουδὲς καὶ βδε-
     λύγματα 16. 416.
 σταυρός· 16. 30. 86. 120. 138. 184.
     186. 238. 254. 256. 294. 302.
     346. 348. 388. 396. 398. 416.
     432. 460. 478.
 στεναγμός· 128. 180.
 στενοχωρία· 54.
 συγκατάβασις· 84. 416.
 συγχώρησις· 138. 252.
 συμπάθεια· 376.
 συμφορά· 82. 168. 366. 376. 460.
 σύνεσις· 50. 204. 214.
 συνήθεια· 246. 360.
 συνουσία· 348.

συντριβή· 130.
 Συρία· 342.
 σωτηρία· 12. 40. 66. 68. 90. 92. 122.
     128. 130. 138. 166. 168. 188.
     216. 238. 252. 256. 264. 266.
     282. 284. 298. 308. 330. 344.
     348. 356. 376. 378. 380. 382.
     390. 406. 414. 446.
 σωτήριον πάθος· 142.
 σωφροσύνη· 156. 246. 284. 420.

Τ

ταλαιπωρία· 32. 56. 58. 82. 102. 116.
     138. 142. 160. 170. 342. 374.
     456. 458. 460.
 ταπεινοφροσύνη· 416. 420. 434.
 ταπείνωσις· 32. 130. 386. 428. 466.
 ταραχή· 384.
 Τάρταρος· 336.
 τελειότης· 138. 468.
 τερατουργία· 82.
 τερπνότης· 384.
 τιμή· 168.
 Τιμόθεος· 380.
 τιμωρία· 20. 44. 102. 244. 286. 350.
     368. 412.
 Τιτᾶνες· 340.
 τόκος· ἄφραστος τόκος 84.
 τρυφή· 18. 22. 26. 30. 46. 54. 76. 100.
     126. 146. 150. 158. 172. 188.
     196. 198. 230. 280. 282. 290. 294.
     300. 466.
 Τυνδαρεὺς· 38.
 Τύφων· 342.

Υ

ὕβρις· 114. 324. 358.
 υἱοθεσία· 16. 126. 144. 396.
 Υἱὸς Θεοῦ· 240.
 ὑπακοή· 154. 472.
 ὑπερηφανία· 130.
 ὑπεροψία· 448.
 ὑπομονή· 242.
 ὑπόστασις· 74. 126. 232. 234. 294.
 ὑποταγή· 466.

Φ

Φαραώ· 80. 82.
 φαρμακία· 130. 346.
 φθόνος· 30. 32. 76. 86.
 φθορά· 126. 210. 302. 314.
 φιλανθρωπία· 30. 60. 130. 140. 172.
     256. 288. 356. 432.
 φιλαργυρία· 130.
 φιληδονία· 130. 186.
 φιλονεικία· 198.
 φιλοσοφία· 186. 188. 190. 220. 224.
     284. 428. 444. 466.
 φιλοτιμία· 28. 36.
 φιλοχρηματία· 170. 186.
 φόβος· 248. 256. 352. 460.
 φόνος· 130.
 φρόνημα· 466.
 φρόνησις· 24. 52. 182. 214. 246.
 φροντίς· 252.
 φυσιολογία· 44.
 φύσις· 74. ἡ ἀνθρωπεΐα φύσις ἔπαθεν
     86. 126. 232. 234. 398.

φῶς· φῶς ἀπρόσιτον 72. 94. φῶς
 ἀνέκφραστον 100. 202. 232.

Χ

Χαλδαῖος, -οι· 36. 320. 330. 334. 342.
     344.
 χαμαικοιτία· 308.
 χαρά· 64. 130.
 χάρισμα· 158. 218.
 χρηστότης· 26. 130.
 Χριστιανισμός· 40.
 Χριστιανός· 18. 20. 36. 42. 44. 52. 90.
     254. 286. 308. 320. 322. 330.
     348. 350. 352. 366. 378. 408.
     432. 486.

Ψ

ψυχή· 130.
 ψεύδος· 188. 402.

Ω

ὤρω· 342.

Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Μενελάου 3 – Τηλ. 283 880 – Θεσσαλονίκη

Έκτύπωση Όφσετ: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΦΩΤΗ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΝΟΥ
Κατσιμίδου 30 – Τηλ. 928 592 – Θεσσαλονίκη

Βιβλιοδεσία: Άφοι ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ
Λαχανᾶ 17 – Τηλ. 839 414 – Θεσσαλονίκη

Κεντρική διάθεση: Βιβλιοπωλεῖο Ε. ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Μενελάου 3 – Θεσσαλονίκη – Τηλ. 283 880

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΙΜΕΝΟ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	12–487
ΒΙΟΣ ΒΑΡΛΑΑΜ ΚΑΙ ΙΩΑΣΑΦ	12–487
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄	144
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ΄	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄	118
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄	128
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄	146
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄	166
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄	172
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄	182
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ΄	194
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄	206
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄	214
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄	230
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄	246
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄	254
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄	266
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ΄	278

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ΄	286
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄	304
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ΄	318
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄	328
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ΄	350
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ΄	362
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ΄	368
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ΄	386
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ΄	400
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ΄	412
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ΄	422
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ΄	432
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣ΄	438
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖ΄	452
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ΄	460
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ΄	468
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ΄	480
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ	489-503
1. Εύρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς	489-496
2. Εύρετήριο ονομάτων καὶ πραγμάτων	496-503

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α'. ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

- Τόμος 1ος *Επιστολές.*
» 2ος *Επιστολές.*
» 3ος *Επιστολές.*
» 4ος *Όμιλίες στην Έξαήμερο.*
» 5ος *Όμιλίες σὲ Ψαλμούς.*
» 6ος *Όμιλίες ἠθικὲς καὶ πρακτικὲς.*
» 7ος *Όμιλίες δογματικὲς, περιστατικὲς, ἐγκωμιαστικὲς, παιδ/κές.*
» 8ος *Άσκητικὰ Α' ("Όροι κατὰ πλάτος).*
» 9ος *Άσκητικὰ Β' ("Όροι κατ' ἐπιτομήν).*
» 10ος *Δογματικὰ ἔργα.*

Β'. ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

- Τόμος 1ος *Άπολογητικὰ (Κατὰ εἰδώλων, Περὶ ἐναθρωπήσεως).*
» 2ος *Δογματικὰ Α' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Α'-Β').*
» 3ος *Δογματικὰ Β' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Γ'-Δ').*
» 4ος *Δογματικὰ Γ'.*
» 5ος *Ἑρμηνευτικὰ Α'.*
» 6ος *Ἑρμηνευτικὰ Β' (Ἐξήγησις εἰς τοὺς Ψαλμούς).*
» 7ος *Ἑρμηνευτικὰ Γ' (Ἐξήγησις εἰς τοὺς Ψαλμούς).*
» 8ος *Ἱστορικοδογματικὰ Α'.*
» 9ος *Ἱστορικοδογματικὰ Β'.*
» 10ος *Ἱστορικοδογματικὰ Γ'.*
» 11ος *Άσκητικὰ (Βίος Μ. Ἀντωνίου, Βίος ἀγ. Συγκλητικῆς).*
» 12ος *Διάφορα ἀμφιβαλλόμενα ἔργα.*

Γ'. ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

- Τόμος 1ος *Προσωπικὲς σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικῆ Διακονία Α'.*
» 2ος *Προσωπικὲς σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικῆ Διακονία Β'.*
» 3ος *Άπολογητικὰ ἔργα.*
» 4ος *Δογματικὰ ἔργα.*
» 5ος *Όμιλίες.*
» 6ος *Ἐγκωμιαστικοὶ καὶ Ἐπιτάφιοι Λόγοι.*
» 7ος *Ἐπιστολές.*
» 8ος *Ἄ Χριστὸς πάσχων καὶ Ἔπη δογματικά.*
» 9ος *Ἔπη Ἠθικά.*
» 10ος *Ἔπη Ἱστορικά.*
» 11ος *Ἔπη εἰς Ἐτέρους. - Ἐπιγράμματα.*

Δ' ΑΠΑΝΤΑ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

- Τόμος 1ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Α' - Γ').
 » 2ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Δ' - ΣΤ').
 » 3ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Ζ' - Ι').
 » 4ος Τριακονταετηρικὸς στὸ Μ. Κων/ντίνο. - Στὸν Βίο Μ. Κων/ντί-
 νου. Λόγος Μ. Κωνσταντίνου στὸν Σύλλογο τῶν ἀγίων.

Ε' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

- Τόμος 1ος Δογματικὰ Α' (Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως).
 » 2ος Φιλοσοφικὰ Κεφάλαια καὶ Ἀποσπάσματα. - Περὶ αἰρέσεων. -
 Εἰσαγωγή Δογμάτων στοιχειώδης. Ὑπὸ ἔκδοση.
 » 3ος Περὶ εἰκόνων. - Λόγος ἀποδεικτικὸς περὶ εἰκόνων.
 » 4ος Λίβελλος ὀρθοῦ φρονήματος. - Περὶ ἀγίας Τριάδος (Λόγοι
 Α' - Β'). Περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων. - Περὶ τοῦ Τρισα-
 γίου ὕμνου. Περὶ πίστεως κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν Νεστορια-
 νῶν. - Πρὸς τὸν Ἰακωβίτην ἐπίσκοπον Λαραίας.
 » 5ος Περὶ τῶν ἐν Χριστῷ δύο θελημάτων. - Περὶ συνθέτου φύσεως.
 Κατὰ Μανιχαίων. - Διάλεξις Ἰωάννου Ὀρθοδόξου πρὸς Μανι-
 χαῖον. Διάλεξις Σαρακηνοῦ καὶ Χριστιανοῦ. - Περὶ Δρακόν-
 των. - Πάθος Ἀρτεμίου.
 » 6ος Ἐρὰ Παράλληλα, (Μέρος Α'). Ὑπὸ ἔκδοση.
 » 7ος Ἐρὰ Παράλληλα, (Μέρος Β'). Ὑπὸ ἔκδοση.
 » 8ος Α) Ἐρὰ Παράλληλα, (Μέρος Γ'). Β) Περὶ νηστειῶν. - Περὶ
 τῶν ὀκτώ τῆς πονηρίας. - Περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν. - Περὶ
 ἐξομολογησεως. - Περὶ ἀζύμων. Ὑπὸ ἔκδοση
 » 9ος Ὁμιλίαι.
 » 10ος Ἱστορία Ψυχοφελῆς ἐκ τῆς ἐνδοτέρας τῶν Αἰθιοπῶν χώρας, τῆς
 Ἰνδιῶν λεγομένης. Βίος Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ.
 » 11ος Εἰς Ἐπιστολὰς Παύλου (Ρωμαίους - Κορινθίους Α' - Κοριν-
 θίους Β'). Ὑπὸ ἔκδοση.
 » 12ος Εἰς Ἐπιστολὰς Παύλου (Γαλάτας - Φιλήμονα). Ὑπὸ ἔκδοση.

ΣΤ' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

- Τόμος 1ος Διάλογος Παλλαδίου. - Περὶ ἀσαφείας τῶν προφητειῶν. - Σύνο-
 ψις Παλαιᾶς Διαθήκης.
 » 2ος Ὁμιλίαι στὴ Γένεση (Α' - ΚΓ').
 » 3ος Ὁμιλίαι στὴ Γένεση (ΚΔ' - ΜΑ').
 » 4ος Ὁμιλίαι στὴ Γένεση (ΜΒ' - ΞΔ').
 » 5ος α) Ὁμιλ. στὴ Γένεση (Γ' - ΙΒ'). β) Στὸς Ψαλμοὺς (ΜΑ' - ΜΓ').

- Τόμος 6ος Ὁμιλίες στοὺς Ψαλμοὺς (ΜΔ' - ΡΚΓ').
- » 7ος α) Ὁμιλίες στοὺς Ψαλμοὺς (ΡΚΔ' - ΡΝ').
β) Ὁμιλίες στὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Σαοὺλ.
- » 8ος α) Ὁμιλίες στὴ Γένεση (Α' - Θ').- β) Ὑπόμνημα στὸν Ἡσαΐα.
Ὑπόμνημα στὸν Δανιὴλ (Κεφ. 1'-1Γ').
- » 8α' Ὁμιλίες σὲ πρόσωπα καὶ ρητὰ τῆς Π. Διαθήκης.
- » 9ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλίες Α'-Κ').
- » 10ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΚΑ'-ΛΖ').
- » 11ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΛΗ'-ΝΣΤ').
- » 11α' Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΝΖ'-ΟΕ').
- » 12ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΟΣΤ'-ζΑ'),
καὶ στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλίες Α'-Δ').
- » 13ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλίες Ε'-ΛΑ').
- » 13α' Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλίες ΛΒ'-ΝΔ').
- » 14ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΝΕ'-ΠΗ').
- » 15ος Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὁμιλίες Α'-ΚΓ').
- » 16α' Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὁμιλίες ΚΔ'-ΜΔ').
- » 16β' α) Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὁμιλίες ΜΕ'-Ν').
β) Στὴν Πρὸς Ῥωμαίους (Ὁμιλίες Α'-Ι').
- » 17ος Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ῥωμαίους (Ὁμιλίες ΙΑ'-ΛΓ').
- » 18ος Ὑπόμνημα στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες Α'-ΚΑ').
- » 18α' Ὑπόμνημα στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες ΚΒ'-ΜΔ').
- » 19ος Ὑπόμνημα στὴ Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες Α'-ΚΔ').
- » 20ος α) Ὑπόμνημα στὴ Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες ΚΕ'-Α')
β) Στὴν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὁμιλίες Α'-ΙΑ').
- » 21ος α) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὁμιλ. ΙΒ'-ΚΔ')
β) Στὴν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὁμιλ. Α'-ΙΒ').
- » 22ος α) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὁμιλίες ΙΓ'-ΙΕ'),
β) Στὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς, καὶ γ) στὴν Πρὸς Θεσ/κεῖς Α'.
- » 23ος α) Ὑπόμνημα στὴ Β' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς (Ὁμιλίες Α'-Ε').
β) Στὴν Α' Πρὸς Τιμόθεον (Ὁμιλίες Α'-ΙΗ').
β) Στὴ Β' Πρὸς Τιμόθεον (Ὁμιλίες Α'-Ι').
- » 24ος α) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Τίτον (Ὁμιλ. Α'-Σ'), β) στὴν Πρὸς Φι-
λήμονα (Ὁμιλ. Α'-Γ'), γ) στὴν Πρὸς Ἑβραίους (Ὁμιλ. Α'-ΙΕ').
- » 25ος α) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ἑβραίους (Ὁμιλίες ΙΣ'-ΛΔ'),
β) Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον, (Ὁμιλίες Α'-Ζ').
- » 26ος Ὁμιλίες Ἠθικὲς - Ἀγιογραφικὲς.
- » 27ος Ὁμιλίες Ἀγιογραφικὲς - Ἐρμηνευτικὲς.
- » 28ος Ποιμαντικὰ καὶ Ἀσκητικὰ Α'.
- » 29ος Ἀσκητικὰ Β'.

- Τόμος 30ος *Ὁμιλίες Κατηχητικὲς – Ἠθικὲς.*
- » 31ος *Ὁμιλίες κατηχητικὲς καὶ ἠθικὲς Β'.* - *Ὁμιλ. Περιστατικὲς Α'.*
  - » 32ος *Ὁμιλίες Περιστατικὲς Β'.*
  - » 33ος *Ὁμιλίες Περιστατικὲς Γ'.*
  - » 34ος *Ὁμιλίες Περιστατικὲς Δ'.* α) *Πρὸς Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας.*
β) *Πρὸς Ἰουδαίους.* γ) *Περὶ εἰμαρμένης καὶ προνοίας, καὶ*
δ) *Εἰς τὸν μακάριον Βαβύλαν.*
  - » 35ος *Ὁμιλίες δογματικὲς.*
  - » 36ος α) *Ὁμιλίες ἑορταστικὲς,* β) *Ὁμιλίες ἐγκωμιαστικὲς Α'.*
  - » 37ος α) *Ὁμιλίες Ἐγκωμιαστικὲς Β'.* β) *Ἐπιστολὲς πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα (Α'-ΙΖ') καὶ Βίος τῆς ὀσίας Ὀλυμπιάδος.*
  - » 38ος α) *Ἐπιστολὲς Πρὸς Ἰννοκέντιον,* β) *Ἐπιστολὲς ΙΗ'-ΡΜΒ'.*

Ζ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

- Τόμος 1ος *Δογματικὰ Α' α) Πῶς τρία πρόσωπα λέγοντες, β) Κατὰ εἰμαρμένης, γ) Διάλογος περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως, καὶ δ) Λόγος Κατηχητικὸς Μέγας.*
- » 2ος *Δογματικὰ Β' (Κατὰ Εὐνομίου Ἀντιρρητικοὶ Λόγοι Α' - Β'.)*
  - » 3ος *Δογματικὰ Γ' α) Κατὰ Εὐνομίον Ἀντιρρητικὸς Λόγος Γ'. β) Λόγος ἀντιρρητικὸς πρὸς τὴν Εὐνομίον ἔκθεσιν.*
  - » 4ος *Α) Λόγοι Δογματικοί. 1) Πρὸς Εὐστάθιον, Περὶ τῆς ἀγ. Τριάδος. 2) Πρὸς Ἀβλάβιον, Περὶ τοῦ μὴ οἶεσθαι λέγειν τρεῖς θεοὺς. 3) Πρὸς Σιμπλίκιον, Περὶ πίστεως. 4) Κατὰ Μακεδονιανῶν τῶν Πνευματομάχων περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. 5) Πρὸς Θεόφιλον, Κατὰ Ἀπολιναριστῶν. 6) Ἀντιρρητικὸς πρὸς τὰ Ἀπολιναρίου. 7) Κατὰ Ἀρείου καὶ Σαβελλίου.*
Β) Ἐπιστολὲς (Α' - ΑΑ').
  - » 5ος *Ἑρμηνευτικὰ Α' α) Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου. β) Ἀπολογητικὸς περὶ τῆς Ἐξαήμερου. γ) Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως (Ὁμιλίες Α-Γ).*
  - » 6ος *Ἑρμηνευτικὰ Β' α) Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Ψαλμῶν. β) Εἰς τὸν βον Ψαλμόν. γ) Περὶ τῆς ὀγδόης. δ) Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν.*
  - » 7ος *Ἑρμηνευτικὰ Γ', Ἐξήγησι στὰ Ἄσματα, Λόγοι Α' - ΙΕ'.*
  - » 8ος α) *Ἑρμηνευτικὰ - Δογματικὰ ἔργα Δ'. Εἰς τὴν Προσευχήν, Λόγοι Α' - Ε', Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς, Λόγοι Α' - Η'.*
β) *Ἀσκητικὰ Α'. 1) Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν σκοποῦ καὶ τῆς κατ' ἀλήθειαν ἀσκήσεως. 2) Πρὸς Ἀρμόνιον, Περὶ τοῦ τί τὸ τοῦ Χριστιανοῦ ἐπάγγελμα. 3) Πρὸς Ὀλύμπιον, Περὶ τελειότητος. 4) Πρὸς τοὺς ἀχθομένους ταῖς ἐπιτιμήσεσι. 5) Περὶ τῶν νηπίων πρὸ ὥρας ἀφαρπαζομένων.*

- Τόμος 9ος Α') Ἀσκητικά Β') *Περὶ Παρθενίας*, (Κεφάλαια Α'-ΚΓ').
 Β') Λόγοι Ἐγκωμιαστικοί. 1) *Περὶ ἀρετῆς*, ἦτοι Εἰς τὸν Βίον Μουσεῶς, (Λόγοι Α'-Β'). 2) *Εἰς τὸν Βίον τῆς Ὀσίας Μακρίνης*. 3) *Εἰς τὸν Βίον Ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ*.
- » 10ος α) Ὀμιλίες δογματικές, β) Ἠθικές, γ) Ἐορταστικές.
- » 11ος α) Ὀμιλίες εὐορταστικές, β) Ὀμιλίες ἐγκωμιαστικές, γ) Ὀμιλίες ἐπιτάφιας..

Η' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

Βίος Γρηγορίου Παλαμᾶ ὑπὸ Φιλοθέου Κοκκίνου.

- Τόμος 1ος α) Λόγοι ἀποδεικτικοὶ δύο *Περὶ ἐκπορευσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος*. β) Ἐπιστολὲς πρὸς Ἀκινδύνον Α', Β', Γ'. γ) Ἐπιστολὲς πρὸς Βαρλαάμ Α', Β'.
- » 2ος Ἐπὲρ τῶν ἱερῶς ἠσυχάζοντων Λόγοι Α' - Γ'.
- » 3ος Πραγματεῖες δογματικὲς καὶ ὁμολογιακὲς.
- » 4ος Ἐπιστολὲς.
- » 5ος Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Α' - Γ').
- » 6ος Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Α' - Ζ').
- » 7ος Ἐπὸ ἐκδοση.
- » 8ος Ἐπὸ ἐκδοση.
- » 9ος Ὀμιλίαι Α'-Κ'.
- » 10ος Ὀμιλίαι ΚΑ'-ΜΒ'.
- » 11ος Ὀμιλίαι ΜΒ'-ΞΓ'.

Θ' ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

- Τόμος 1ος Αποφθέγματα Γερόντων.
- » 2ος Τὸ Λειμωνάριον.
- » 3ος Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, *Περὶ θεῶν ὀνομάτων*, *Περὶ οὐρανόυ ἱεραρχίας*, *Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, *Περὶ μυστικῆς θεολογίας*, Ἐπιστολὲς.
- » 4ος Θεοδωρήτου Κύρρου, Φιλόθεος Ἱστορία ἢ Ἀσκητικὴ Πολιτεία.
- » 5ος Κυρίλλου Σκυθοπολίτου, *Βίοι ἁγίων*.
- » 7ος Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, 50 Πνευματικὲς Ὀμιλίαι.
- » 8Α Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοί, (Α' - ΚΣΤ').
- » 8Β Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοί, (ΚΖ' - ΞΑ').
- » 8Γ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοί, (ΞΒ' - ΠΣΤ' - Ἐπιστ. Α'-Δ').
- » 9ος Διαδόχου Φωτικῆς, Κεφάλαια Γνωστικά, Λόγος στὴ Ἀνάληψη, Ὁράσεις, Ἐρωταποκρίσεις, - Ἰωάννου Καρπαθίου, Κεφάλαια Παρακλητικά 100.
- » 10Α Τῶν Ἁγίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου Ἐρωταποκρίσεις (Α' - ΣΚΘ').

- Τόμος 10B Τῶν Ἀγίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου Ἐρωταποκρίσεις (ΣΑ'-ΦΚΒ').
- » 10Γ Τῶν Ἀγίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου Ἐρωταποκρίσεις (ΦΚΓ'-ΩΜ').
- » 12ος Ἀββᾶ Ἡσαΐα, Λόγοι Ἀσκητικοὶ - Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, Κεφάλαια ὠφέλιμα - Ἀββᾶ Δωροθέου, Πραγματεῖες καὶ Ἐπιστολές.
- » 14ος Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Μυσταγωγία - Τὰ 400 Κεφάλαια Περί Ἀγάπης - Λόγος Ἀσκητικὸς - Τὰ 200 Κεφάλαια Περί Θεολογίας.
- » 19Α Συμεὼν τοῦ Ν. Θεολόγου, Βίος Συμεὼν ὑπὸ Νικήτα Στηθαίου, Κεφάλαια - Εὐχαριστίες - Διάλογος μετὰ Σχολαστικοῦ.
- » 19Β Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Βίβλος τῶν Θεολογικῶν Λόγων (Λόγοι Α'-Γ') - Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων (Λόγοι Α'-S)
- » 19Γ Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Α') Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων (Λόγοι Ζ'-ΙΕ') - Β') Κατηχητικοὶ Λόγοι (Λόγοι Α'-Ζ').
- » 19Δ Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Κατηχητικοὶ Λόγοι (Η'-ΛΔ').
- » 19Ε Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Ὕμνοι (Α'-ΚΖ').
- » 19S Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Ὕμνοι (ΚΗ'-ΝΗ').
- » 22ος Νικολάου Καβάσιλα, Ἐρμηνεῖα στῆ Θεία Λειτουργία - Περί τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς.

Ι' ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

ΙΑ' ΑΠΟΛΟΓΗΤΑΙ

- Τόμος 1ος Ἰουστίνου, Ἀπολογίαι Α' καὶ Β' - Λόγος Περί Ἀναστάσεως, - Διάλογος Πρὸς Τρύφωνα.
- » 2ος Τατιανοῦ, (Πρὸς Ἑλληνας). - Ἀθηναγόρου, (Πρεσβεία Χριστιανῶν καὶ Περί ἀναστάσεως νεκρῶν). - Θεοφίλου Ἀντιοχείας, (Πρὸς Αὐτόλυκον Βιβλία Α'-Ι). - Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον.

Τιμὴ ἐκάστου τόμου δρχ. 2.500.

ΛΟΙΠΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

- Τόμος 1ος Ψαλμοὶ τοῦ Προφητάνακτα Δαυὶδ (Α'-ΟΑ'), σὲ κείμενο, ἀντίστοιχη ποιητικὴ ἀπόδοση, ἐκτενὴ μετάφραση, διδάγματα.
Χ. ΒΟΥΛΓΑΡΗ, Ὑπόμνημα στὴν Α' καὶ Β' Πέτρον, τόμοι δύο.